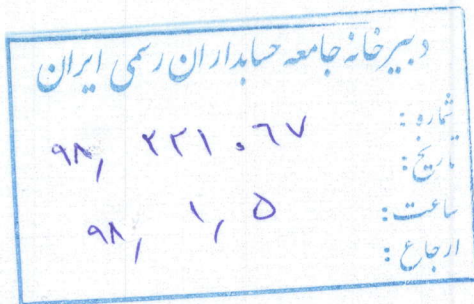

- جناب آقای مهدیان، مدیر عامل محترم بانک توسعه تعاون؛
- جناب آقای صالح آبادی، مدیر عامل محترم بانک توسعه صادرات ایران؛
- جناب آقای چقازردی، مدیر عامل محترم بانک سپه؛
- جناب آقای مهری، مدیر عامل محترم بانک صنعت و معدن؛
- جناب آقای خدارحمی، مدیر عامل محترم بانک کشاورزی؛
- جناب آقای رحیمی انارکی، مدیر عامل محترم بانک مسکن؛
- جناب آقای حسین زاده، مدیر عامل محترم بانک ملی ایران؛
- مدیر عامل محترم شرکت دولتی پست بانک؛
- جناب آقای دولت آبادی، مدیر عامل محترم بانک تجارت؛
- جناب آقای سهمانی اصل، مدیر عامل محترم بانک رفاه کارگران؛
- جناب آقای صیدی، مدیر عامل محترم بانک صادرات ایران؛
- جناب آقای بیکدلی، مدیر عامل محترم بانک ملت؛
- جناب آقای رسول اف، مدیر عامل محترم بانک آینده؛
- جناب آقای بلکوری، مدیر عامل محترم بانک اقتصاد نوین؛
- جناب آقای ابراهیمی، مدیر عامل محترم بانک انصار؛
- جناب آقای پور سعید، مدیر عامل محترم بانک ایران زمین؛
- جناب آقای پرویزیان، مدیر عامل محترم بانک پارسیان؛
- جناب آقای قاسمی، مدیر عامل محترم بانک پاسارگاد؛
- جناب آقای عسکری زاده، مدیر عامل محترم بانک حکمت ایرانیان؛
- جناب آقای عقیلی کرمانی، مدیر عامل محترم بانک خاورمیانه؛
- جناب آقای قربانی، مدیر عامل محترم بانک دی؛
- مدیر عامل محترم بانک سامان؛
- جناب آقای بویان شاد، مدیر عامل محترم بانک سرمایه؛
- جناب آقای پیشرو، مدیر عامل محترم بانک سینا؛
- مدیر عامل محترم بانک شهر؛
- جناب آقای نتاج، مدیر عامل محترم بانک قوامین؛
- جناب آقای تهرانفر، مدیر عامل محترم بانک کارآفرین؛
- جناب آقای خامی، مدیر عامل محترم بانک گردشگری؛

- مدیر عامل محترم بانک مشترک ایران - ونزوئلا؛
- جناب آقای حسین زاده، مدیر عامل محترم بانک قرض الحسنه رسالت؛
- جناب آقای اکبری، مدیر عامل محترم بانک قرض الحسنه مهر ایران؛
- مدیر عامل محترم مؤسسه اعتباری توسعه؛
- مدیر عامل محترم مؤسسه اعتباری کوثر مرکزی؛
- جناب آقای جوادی، مدیر عامل محترم مؤسسه اعتباری ملل؛
- مدیر عامل محترم مؤسسه اعتباری نور؛
- جناب آقای نعیمی، مدیر عامل محترم مؤسسه اعتباری کاسپین؛

با سلام؛

احتراماً، همان گونه که مستحضرنند مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی بانک مرکزی، هر ساله اقدام به گردآوری و انتشار مجموعه بخشنامه‌های ابلاغی خود طی یک سال گذشته می‌نماید. بر همین اساس نیز در حال حاضر مجموعه بخشنامه‌های ابلاغی توسط این مدیریت کل در سال ۱۳۹۶ در قالب فایلی واحد، به صورت یکپارچه و منسجم گردآوری شده که برای استحضار به پیوست ایفاد می‌گردد. با امید به آن که این امر موجبات سهولت دسترسی به مقررات را برای عموم فراهم سازد، خاطرنشان می‌گردد فایل مزبور در پایگاه اطلاع‌رسانی این بانک نیز به نشانی www.cbi.ir زیربخش نظارت بانکی قابل دسترس می‌باشد. /۴۱۸۵۷۸۲/ف

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمیدرضا غنی آبادی محمد خدایاری

۳۸۱۶

۳۳۱۵-۲

رونوشت:

جامعه حسابداران رسمی ایران، جناب آقای علوی، دبیر محترم جامعه حسابداران رسمی ایران، جهت استحضار.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

مجموعه بخشنامه های
مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی
و مبارزه با پولشویی

سال ۱۳۹۶

به نام خدا

پیشگفتار

بدون تردید تسهیل دسترسی عموم به قوانین و مقررات در زمینه‌های مختلف و خاصه در حوزه پولی و بانکی که با شئون مختلف جامعه مرتبط است، از اهمیت و ضرورت بسیاری برخوردار است. بر همین اساس به سیاق سالیان گذشته، مجموعه بخشنامه‌های ابلاغی توسط مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۶ با هدف اطلاع رسانی عمومی و تسهیل دسترسی عموم شهروندان به ویژه صاحب‌نظران، پژوهشگران و دست‌اندرکاران نظام پولی و بانکی به آخرین ضوابط و مقررات ابلاغی در شبکه بانکی کشور، به صورت یکپارچه به شرح حاضر گردآوری شده که ضمن سپاس از مقامات محترم ارشد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و همکاران خود در مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی تقدیم می‌شود.

حمیدرضا غنی‌آبادی
مدیرکل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
اسفند ۱۳۹۷

فهرست

<u>شماره</u>	<u>عنوان</u> <u>صفحه</u>
بخش اول: بخشنامه های اداره مطالعات و مقررات بانکی	۱۰
۱- بخشنامه شماره ۵۱۹۳۵/۹۶ مورخ ۲۴/۰۲/۱۳۹۶؛ ابلاغ دستورالعمل الزامات ناظر بر حاکمیت شرکتی در مؤسسات اعتباری غیردولتی.....	۱۱
۲- بخشنامه شماره ۵۶۲۰۲/۹۶ مورخ ۲۷/۰۲/۱۳۹۶؛ ابلاغ اقدامات و تمهیدات لازم برای صدور و عرضه " یاراکارت اعتباری " برای سرپرستان خانوارها	۳۵
۳- بخشنامه شماره ۵۷۱۰۴/۹۶ مورخ ۲۸/۰۲/۱۳۹۶؛ ابلاغ نسخه ای از مشروح مواد قانونی مرتبط با نظام پولی و بانکی کشور مندرج در قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور.....	۳۸
۴- بخشنامه شماره ۵۷۱۵۷/۹۶ مورخ ۲۸/۰۲/۱۳۹۶؛ ابلاغ نسخه ای از مشروح مواد قانونی مرتبط با نظام پولی و بانکی کشور در قانون برنامه پنجساله ششم توسعه کشور	۴۶
۵- بخشنامه شماره ۶۱۲۷۷/۹۶ مورخ ۰۱/۰۳/۱۳۹۶؛ ابلاغ دستورالعمل سرمایه گذاری در اوراق بهادار ...	۵۹
۶- بخشنامه شماره ۶۸۴۶۹/۹۶ مورخ ۰۷/۰۳/۱۳۹۶؛ ابلاغ تصویب نامه هیات محترم وزیران متضمن آخرین اصلاحات آیین نامه میزان و نحوه دریافت حق عضویت در صندوق ضمانت سپرده ها	۶۶
۷- بخشنامه شماره ۱۰۵۷۴۹/۹۶ مورخ ۱۱/۰۴/۱۳۹۶؛ ابلاغ ضوابط ناظر بر حداقل استانداردهای شفافیت و انتشار عمومی اطلاعات توسط مؤسسات اعتباری دولتی	۷۰
۸- بخشنامه شماره ۱۱۱۵۵۴/۹۶ مورخ ۱۷/۰۴/۱۳۹۶؛ ابلاغ دستورالعمل اجرایی تاسیس، فعالیت و نظارت بر شرکت های تعاونی اعتبار	۸۱
۹- بخشنامه شماره ۱۱۱۵۹۷/۹۶ مورخ ۱۷/۰۴/۱۳۹۶؛ ابلاغ دستورالعمل محاسبه سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری	۹۴

- ۱۰- بخشنامه شماره ۱۴۳۱۱۳/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۱۰؛ ابلاغ دستورالعمل ناظر بر وضعیت باز ارزی
مؤسسات اعتباری ۱۱۲
- ۱۱- بخشنامه شماره ۱۴۹۱۵۳/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۱۶؛ ایجاد وحدت رویه در خصوص نحوه اجرای
بخشنامه های صادره از معاونت نظارت بانک مرکزی ۱۱۸
- ۱۲- بخشنامه شماره ۱۴۹۲۵۰/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۱۶؛ افزایش سقف تسهیلات قرض الحسنه بانک های
قرض الحسنه ۱۲۰
- ۱۳- بخشنامه شماره ۱۶۵۶۵۰/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۳۰؛ ابلاغ دستورالعمل اجرایی شناسایی و تعیین تکلیف
حساب های مطالبه نشده و مازاد (ریالی) ۱۲۱
- ۱۴- بخشنامه شماره ۱۷۱۸۹۷/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۰۴؛ ابلاغ رای دیوان عدالت اداری در خصوص شمول
"قانون تهیه مسکن برای افراد کم درآمد" بر بانک ها و عدم شمول آن بر مؤسسات اعتباری غیربانکی
(اصلاح بخشنامه شماره ۲۹۷۴۲۵/۹۳ مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۰۷) ۱۳۴
- ۱۵- بخشنامه شماره ۱۷۳۷۹۳/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۰۵؛ ابلاغ نرخ سود سپرده سال ۱۳۹۶ ۱۳۶
- ۱۶- بخشنامه شماره ۱۸۰۷۵۳/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۱؛ ابلاغ بخش چهارم ترجمه سند بال ۲ ۱۴۰
- ۱۷- بخشنامه شماره ۱۸۰۹۵۳/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۱؛ ابلاغ نسخه اصلاح شده دستورالعمل افتتاح حساب
ریالی برای اشخاص خارجی به شبکه بانکی کشور ۱۹۰
- ۱۸- بخشنامه شماره ۹۶/۲۱۶۹۹۵ مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۱۵؛ ابلاغ ترجمه بخش اول سند بال ۳ ۱۹۵
- ۱۹- بخشنامه شماره ۲۳۵۰۷۶/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۲۷؛ ابلاغ دستورالعمل رعایت قوانین و مقررات در
مؤسسات اعتباری ۲۳۱
- ۲۰- بخشنامه شماره ۲۵۱۰۸۱/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۰۹؛ ابلاغ حداقل الزامات مدیریت ریسک نقدینگی
مؤسسات اعتباری ۲۳۹

- ۲۱- بخشنامه شماره ۲۵۵۷۵۵/۹۶ مورخ ۱۴/۰۸/۱۳۹۶؛ ابلاغ اصلاحیه دستورالعمل ناظر بر ضمانت نامه بانکی - ریالی ۲۶۰
- ۲۲- بخشنامه شماره ۲۶۴۷۶۸/۹۶ مورخ ۲۱/۰۸/۱۳۹۶؛ ابلاغ ابطال بند دوم بخشنامه شماره ۱۰۹۹۲۶/۹۵ مورخ ۰۹/۰۴/۱۳۹۵ (دستورالعمل حساب جاری) ۲۷۷
- ۲۳- بخشنامه شماره ۲۸۹۹۱۴/۹۶ مورخ ۱۳/۰۹/۱۳۹۶؛ ابلاغ اصلاحیه تبصره (۲) الحاقی ماده (۶) " آیین نامه تسهیلات اعطایی بانکی " ۲۷۹
- ۲۴- بخشنامه شماره ۲۹۰۰۳/۹۶ مورخ ۱۳/۰۹/۱۳۹۶؛ تاکید بر لزوم استفاده از فرم یکنواخت عقود و اعطای یک نسخه از قرارداد به مشتریان ۲۸۱
- ۲۵- بخشنامه شماره ۲۹۰۱۸۶/۹۶ مورخ ۱۳/۰۹/۱۳۹۶؛ شرایط افتتاح حساب های سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت ویژه ۳، ۶ و ۹ ماهه ۲۸۳
- ۲۶- بخشنامه شماره ۳۰۲۱۹۹/۹۶ مورخ ۲۳/۰۹/۱۳۹۶؛ در خصوص نحوه اجرای بهینه مفاد اسناد و قراردادهای لازم الاجرای تنظیم شده بین موسسه اعتباری و مشتریان ۲۸۶
- ۲۷- بخشنامه شماره ۳۰۷۰۷۴/۹۶ مورخ ۲۷/۰۹/۱۳۹۶؛ ابلاغ «دستورالعمل بند (ب) ماده (۱۷) قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و بند (الف) ماده (۲۰) قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور» ۲۸۸
- ۲۸- بخشنامه شماره ۳۲۲۴۴۱/۹۶ مورخ ۱۰/۱۰/۱۳۹۶؛ ممنوعیت صدور واحدهای سرمایه گذاری از طریق شعب موسسات اعتباری ۲۹۵
- ۲۹- بخشنامه شماره ۳۲۲۹۶۹/۹۶ مورخ ۱۰/۱۰/۱۳۹۶؛ ابلاغ ترجمه سند کمیته بال تحت عنوان " شیوه عمل احتیاطی با دارایی های مشکل دار- تعاریف امهال و مطالبات غیرجاری " ۲۹۶

- ۳۰- بخشنامه شماره ۳۳۸۱۸۴/۹۶ مورخ ۲۱/۱۰/۱۳۹۶؛ لزوم توجه به موضوع فعالیت و مفاد اساسنامه اشخاص حقوقی در هنگام پذیرش تضامین آن‌ها و عدم پذیرش تضامین نهادهای مالی فعال در بازار سرمایه
۳۲۰.....
- بخش دوم: بخشنامه‌های مجوزهای بانکی
۳۲۱.....
- ۱- بخشنامه شماره ۹۶/۲۲۴۸۳ مورخ ۹۶/۰۱/۳۰؛ لزوم اعلام کلیه کارکنان شعب و واحدهای خارج از کشور و اخذ تأیید بانک مرکزی
۳۲۲.....
- ۲- بخشنامه شماره ۹۶/۱۱۴۹۵۰ مورخ ۹۶/۰۴/۱۹؛ لزوم اعلام مشخصات و اطلاعات اشخاص متصدی سمت بازرس قانونی و حسابرس به بانک مرکزی
۳۲۳.....
- ۳- بخشنامه شماره ۹۶/۱۷۰۹۹۶ مورخ ۹۶/۰۶/۰۴؛ لزوم رعایت شرط سهامداری و داشتن سهام وثیقه برای انتخاب اعضای هیات مدیره
۳۲۴.....
- ۴- بخشنامه شماره ۹۶/۱۷۱۳۱۷ مورخ ۹۶/۰۶/۰۴؛ لزوم تکمیل کرسی‌های اصلی و علی‌البدل اعضای هیات مدیره بانک‌ها و موسسات اعتباری
۳۲۵.....
- ۵- بخشنامه شماره ۹۶/۱۷۱۸۸۴ مورخ ۹۶/۰۶/۰۴؛ لزوم تکمیل اطلاعات متقاضیان عضویت در هیات مدیره وفق مفاد دستورالعمل “نحوه احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیران مؤسسات اعتباری”
۳۲۶.....
- بخش سوم: بخشنامه‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم
۳۲۷.....
- ۱- بخشنامه شماره ۹۶/۱۵۱۳۳ مورخ ۹۶/۰۱/۲۴؛ ترجمه “متدولوژی ارزیابی تطبیق فنی با توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی و کارآمدی نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم”
۳۲۸.....
- ۲- بخشنامه شماره ۹۶/۱۳۵۷۱ مورخ ۹۶/۰۱/۲۳؛ تأکید بر لزوم رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی و داخلی در بانک‌ها
۴۵۳.....
- ۳- بخشنامه شماره ۹۶/۱۳۵۶۵ مورخ ۹۶/۰۱/۲۳؛ نکات لازم‌الرعايه توسط صرافی‌ها در نقل و انتقال‌های الکترونیکی
۴۵۵.....

- ۴- بخشنامه شماره ۹۶/۳۶۹۹۲ مورخ ۱۳۹۶/۰۲/۱۲؛ تأکید بر احراز هویت مشتریان برای افتتاح حساب ۴۵۶
- ۵- بخشنامه شماره ۹۶/۳۴۶۹۸ مورخ ۱۳۹۶/۰۲/۱۱ موضوع لزوم عدم ارائه خدمات توسط صرافی ها به اشخاص و گروه های مندرج در فهرست های منتشره براساس قطعنامه های شورای امنیت ۴۵۷
- ۶- بخشنامه شماره ۹۶/۶۶۸۲۳ مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۰۶؛ لزوم بررسی و رفع مغایرت اطلاعات هویتی مشتریان به منظور یکسان سازی اطلاعات سامانه های موسسات اعتباری با اطلاعات ثبت شده در سامانه های ثبت احوال و ثبت شرکت ها ۴۵۸
- ۷- بخشنامه شماره ۹۶/۹۸۷۲۲ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۰۳؛ تمدید مهلت اعتبار مدارک شناسایی اتباع خارجی. ۴۵۹
- ۸- بخشنامه شماره ۹۶/۱۱۹۵۳۱ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۲۱؛ لزوم شناسایی دقیق و کامل وکیل یا نماینده مشتری ۴۶۰
- ۹- بخشنامه شماره ۱۸۲۲۷۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۲؛ تکمیل فهرست اسامی اشخاص و گروه های مندرج در قطعنامه ۱۲۶۷ سازمان ملل متحد ۴۶۲
- ۱۰- بخشنامه شماره ۹۶/۱۶۴۶۹۵ مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۲۹؛ لزوم همکاری مؤسسات اعتباری با بازرسان اداره مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم بانک مرکزی ۴۶۳
- ۱۱- بخشنامه شماره ۹۶/۲۲۱۵۴۵ مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۱۷؛ تمدید مجدد مهلت اعتبار مدارک شناسایی اتباع خارجی ۴۶۴
- ۱۲- بخشنامه شماره ۹۶/۲۳۹۹۲۹ مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۰۱؛ لزوم اتخاذ تمهیدات مقتضی به منظور استفاده از سامانه پژواک ۴۶۵
- ۱۳- بخشنامه شماره ۹۶/۲۵۸۷۸۹ مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۱۵؛ ضرورت اتخاذ تمهیدات لازم برای پیاده سازی سامانه نهاب ۴۶۶
- ۱۴- بخشنامه شماره ۹۶/۲۶۱۸۶۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۱۷؛ تأکید بر لزوم راستی آزمایی هویتی مشتریان با استعلام برخط از پایگاه اطلاعات جمعیتی سازمان ثبت احوال در زمان ارائه خدمات بانکی ۴۶۷

- ۱۵- بخشنامه شماره ۹۶/۳۱۸۴۷۷ مورخ ۰۶/۱۰/۱۳۹۶؛ ارسال آئین نامه اجرایی قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم موضوع تصویب نامه شماره ۱۰۰۳۲۸/ت/۵۴۷۸۵ هـ مورخ ۱۴/۰۸/۱۳۹۶ هیئت محترم وزیران ..۴۶۸
- ۱۶- بخشنامه شماره ۹۶/۳۴۶۴۲۷ مورخ ۲۷/۱۰/۱۳۹۶؛ درخواست اعلام دوره های آموزشی برگزار شده توسط مؤسسات اعتباری درخصوص موضوعات اصلی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم.....۴۷۹
- ۱۷- بخشنامه شماره ۹۶/۴۲۶۹۶۶ مورخ ۲۸/۱۲/۱۳۹۶؛ لزوم تکمیل فرم درخواستی به منظور آسیب شناسی محصولات بانکی که آسیب پذیری بیشتری نسبت به پولشویی و تأمین مالی تروریسم دارند ۴۸۱

بخش اول: بخشنامه‌های اداره مطالعات و مقررات بانکی

۱- بخشنامه شماره ۵۱۹۳۵/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۲/۲۴؛ ابلاغ دستورالعمل الزامات ناظر بر حاکمیت شرکتی در مؤسسات اعتباری غیردولتی

مدیران عامل محترم بانکهای غیردولتی، مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضرنند حفظ ثبات و سلامت مؤسسات اعتباری در گرو اداره صحیح آن مؤسسات است. بدون تردید از اداره صحیح مؤسسات اعتباری نمیتوان حصول اطمینان نمود مگر این که یک نظام حاکمیت شرکتی مناسب در مؤسسات اعتباری استقرار یافته باشد. در همین رابطه، کمیته نظارت بانکی بال نیز در آخرین توافقنامه سرمایه خود که به بال معروف است، یکی از الزامات ایجاد و تقویت ثبات و سلامت در مؤسسات اعتباری را استقرار حاکمیت شرکتی عنوان مینماید. بنا به همین ضرورت، در بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران همواره به موضوع حاکمیت شرکتی به عنوان یکی از اصول و پیش نیازهای تحقق یک نظام بانکی باثبات و پایدار، نگاه ویژه‌ای معطوف بوده است. در همین راستا و با هدف اشاعه ادبیات نظری موضوع، برخی از مهم‌ترین اسناد منتشره در این خصوص تألیف و ترجمه شده که میتوان به عناوینی همچون «نظارت بر ساختارهای بانکی با مالکیت موازی» و «کارکرد بخش تطبیق در بانکها» در سال ۱۳۸۳، «بهبود حاکمیت شرکتی در واحدهای بانکی» و «حسابرسی داخلی در بانکها» در سال ۱۳۸۴، «چارچوبی برای نظام‌های کنترل داخلی در واحدهای بانکی» و «بهبود شفافیت در بانک» در سال ۱۳۸۴، «تجدید ساختار شبکه بانکی و راهبردهای مناسب اجرای آن» در سال ۱۳۸۷، «تطبیق و کارکرد آن در بانکها» و «بهبود حاکمیت شرکتی در واحدهای بانکی» در سال ۱۳۸۸، «اصول راهنمای حاکمیت شرکتی برای مؤسسات ارائه دهنده خدمات مالی اسلامی (IFSB)» در سال ۱۳۹۱، «حسابرسی داخلی در بانکها» در سال ۱۳۹۳ و «اصول چهارده‌گانه برای بهبود حاکمیت شرکتی» در سال ۱۳۹۴ اشاره نمود. لیکن در سال گذشته به منظور اصلاح، تکمیل و به روز رسانی ساختار حاکمیت شرکتی مؤسسات اعتباری متناسب با استانداردها و رویه‌های پذیرفته‌شده بین‌المللی، تدوین الزامات ناظر بر حاکمیت شرکتی در مؤسسات اعتباری غیردولتی در دستور کار این بانک قرار گرفت و با بهره‌گیری از سند «اصول حاکمیت شرکتی برای بانکها- ویرایش سال ۲۰۱۵» از انتشارات کمیته بال، سند «اصول حاکمیت شرکتی ویرایش سال ۲۰۱۵» از انتشارات سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه (OECD) و سند «اصول حاکمیت شرکتی برای مؤسسات ارائه‌دهنده

خدمات مالی اسلامی ویرایش سال ۲۰۰۹» از انتشارات هیأت خدمات مالی اسلامی (IFSB)، در نهایت "دستورالعمل الزامات ناظر بر حاکمیت شرکتی در مؤسسات اعتباری غیردولتی" تهیه گردید. این ضوابط که مشتمل بر شانزده فصل و ۱۰۱ ماده و یک تبصره می‌باشد، در یک‌هزار و دویست و سی و یکمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۲/۱۲ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید. خاطرنشان می‌سازد کلیه مؤسسات اعتباری غیردولتی موظف هستند ظرف مدت یک‌سال از ابلاغ این دستورالعمل، ساختار حاکمیت شرکتی خود را مطابق با مفاد دستورالعمل مذکور پیاده‌سازی نموده و گزارش اقدامات انجام‌شده را جهت ارایه به شورای پول و اعتبار به این بانک ارسال نمایند.

شایان ذکر می‌داند، ضوابط مذکور به موجب تبصره (۳) ماده (۱۶) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور که وزارت امور اقتصادی و دارایی را موظف نموده تا ظرف مدت سه سال مطابق دستورالعملی که به تصویب مجمع عمومی بانک‌ها می‌رسد، نسبت به بازسازی ساختار مالی و استقرار حاکمیت شرکتی در بانک‌های دولتی اقدام نماید و همچنین با عنایت به وضعیت فعلی بانک‌های دولتی از جمله سازوکار تعیین مدیران ارشد آن بانک‌ها و سایر ضوابط قانونی مرتبط با ساختار بانک‌های دولتی، صرفاً برای بکارگیری در مؤسسات اعتباری غیردولتی در نظر گرفته شده است. لیکن می‌تواند به عنوان مبنایی برای تدوین الزامات حاکمیت شرکتی در بانک‌های دولتی موضوع تکلیف مقرر در تبصره (۳) ماده (۱۶) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور قرار گیرد.

با عنایت به موارد فوق، ضمن ارسال یک نسخه از "دستورالعمل الزامات ناظر بر حاکمیت شرکتی در مؤسسات اعتباری غیردولتی" خواهشمند است دستور فرمایند ضمن تمهید مقدمات اجرای دستورالعمل مورد بحث، مراتب به قید تسریع به تمامی واحدهای ذی ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ و بر حسن اجرای آن، نظارت دقیق گردد. همچنین مقتضی است ترتیبی اتخاذ شود تا نسخه‌ای از بخشنامه ابلاغی به واحدهای ذی ربط، به مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری این بانک ارسال گردد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی

حمیدرضا غنی‌آبادی

ارجمندنژاد

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

«بسمه تعالی»

«دستورالعمل الزامات ناظر بر حاکمیت شرکتی در مؤسسات اعتباری غیردولتی»

مقدمه؛

ادبیات روز بانکداری، ایجاد ثبات و سلامت بانکی را در گرو استقرار شبکه امن پولی و مالی می‌داند که یکی از الزامات آن استقرار حاکمیت شرکتی در سازمان‌های فعال در این عرصه است. یکی از عوامل اصلی ایجاد و تقویت سلامت در نظام بانکی مدیریت ریسک، نظارت، شفافیت و ترسیم بهینه ارتباطات بین ارکان یک مؤسسه است که حصول به اهداف سازمانی را تسهیل و تضمین می‌نماید. این مهم در گرو استقرار حاکمیت شرکتی خوب و بهینه توصیف می‌شود. با توجه به لزوم استقرار حاکمیت بهینه در مؤسسات اعتباری حداقل الزامات ناظر بر چگونگی ارتباطات بین ارکان مؤسسات و تعاملات مؤثر آن با سایر ارکان‌های نظارتی دستورالعمل حاضر تدوین گردیده است که شمای کلی حاکمیت بهینه و ارتباطات آن با مقام نظارتی در پیوسته‌های شماره یک و دو این دستورالعمل آمده است.

این دستورالعمل در اجرای بند «ب» از ماده (۱۱) قانون پولی و بانکی کشور و به منظور تقویت راهبردی مؤسسه اعتباری و دستیابی به اهداف عملیاتی، گزارشدهی مالی و رعایت قوانین و مقررات در مؤسسات اعتباری، «دستورالعمل الزامات ناظر بر حاکمیت شرکتی در مؤسسات اعتباری غیردولتی» که از این پس به اختصار «دستورالعمل» نامیده می‌شود به شرح زیر تدوین می‌گردد:

فصل اول: تعاریف و کلیات

ماده ۱- در این دستورالعمل عناوین ذیل به جای عبارات مربوط به کار می‌روند:

- ۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛
- ۱-۲- مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی غیردولتی که با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت بانک مرکزی قرار دارد. در این دستورالعمل، شعبه بانک خارجی نیز مؤسسه اعتباری محسوب می‌گردد؛

- ۱-۳- شعبه بانک خارجی: واحد عملیاتی از یک بانک خارجی که با مجوز بانک مرکزی به انجام عملیات مجاز بانکی در جمهوری اسلامی ایران مبادرت می‌نماید؛
- ۱-۴- حاکمیت شرکتی: مجموعه‌ای از روابط بین مدیریت، هیأت مدیره، سهامداران و سایر ذینفعان که در آن اهداف تبیین گردیده و ابزار لازم برای رسیدن به اهداف و نظارت بر عملکرد واحدها تعریف می‌شود. این ساختار نحوه تفویض اختیار و چگونگی تصمیم‌گیری را تعیین می‌نماید؛
- ۱-۵- نظام کنترل داخلی: فرآیندی است که توسط هیأت مدیره مؤسسه اعتباری، هیأت عامل و دیگر کارکنان آن برای کسب اطمینان معقول از دستیابی به اهداف مربوط به عملیات، گزارشگری و تطبیق طراحی و مستقر شده است؛
- ۱-۶- هیأت مدیره: گروهی متشکل از اشخاص حقیقی منتخب سهامداران مؤسسه اعتباری که مسئولیت سیاست‌گذاری و نظارت بر نحوه اداره، حسن اجرای قوانین و مقررات و مدیریت ریسک مؤسسه اعتباری را بر عهده دارد؛
- ۱-۷- هیأت عامل: گروهی متشکل از اشخاص حقیقی که مسئولیت اجرای راهبردها و سیاست‌های مصوب هیأت مدیره را بر عهده دارند؛
- ۱-۸- عضو غیراجرایی هیأت مدیره: عضو هیأت مدیره‌ای است که فاقد هرگونه سمت مدیریت اجرایی در مؤسسه اعتباری، به استثنای عضویت در کمیته‌های تخصصی هیأت مدیره موضوع این دستورالعمل، می‌باشد؛
- ۱-۹- عضو اجرایی هیأت مدیره: عضو هیأت مدیره‌ای که دارای سمت مدیریتی و اجرایی در مؤسسه اعتباری می‌باشد؛
- ۱-۱۰- مدیر ارشد ریسک: مسئول انجام امور مربوط به شناسایی، تجزیه و تحلیل و کاهش اثرات ریسک مؤسسه اعتباری است؛
- ۱-۱۱- تضاد منافع: هرگونه تضاد میان منافع مؤسسه اعتباری، سهامداران یا منافع مشتریان با منافع هیأت مدیره و هیأت عامل، به نحوی که دستیابی به هر یک مستلزم چشم‌پوشی از تمام یا بخشی از دیگری باشد؛
- ۱-۱۲- کارکنان: افرادی نظیر هیأت مدیره، هیأت عامل و سایر مستخدمین مؤسسه اعتباری که براساس ضوابط و مقررات مربوط، به موجب حکم و یا قرارداد مقام صلاحیت‌دار در مؤسسه اعتباری به خدمت پذیرفته می‌شوند؛

- ۱-۱۳- واحد وابسته: شخص حقوقی که مؤسسه اعتباری در آن نفوذ قابل ملاحظه داشته یا حداقل ۲۰ درصد و حداکثر ۵۰ درصد سهام یا سرمایه دارای حق رأی آن به طور مستقیم و یا غیرمستقیم متعلق به مؤسسه اعتباری است؛
- ۱-۱۴- نفوذ قابل ملاحظه: توانایی تأثیرگذاری در تصمیم‌گیری‌های مربوط به سیاست‌های مالی و عملیاتی یک واحد تجاری، ولی نه در حد کنترل یا کنترل مشترک سیاست‌های مزبور؛
- ۱-۱۵- واحد تابعه: شخص حقوقی که تحت کنترل مؤسسه اعتباری بوده یا بیش از ۵۰ درصد سهام و یا سرمایه دارای حق رأی آن به طور مستقیم و یا غیرمستقیم متعلق به مؤسسه اعتباری است؛
- ۱-۱۶- اشخاص مرتبط: اشخاص حقیقی و حقوقی هستند که به نحوی از انحاء نظیر داشتن روابط شخصی، مالکیتی، مدیریتی و نظارتی بتوانند به طور مستقیم و یا غیرمستقیم بر تصمیم‌گیری‌های مؤسسه اعتباری اعمال کنترل نموده و یا نفوذ قابل ملاحظه‌ای داشته باشند، به گونه‌ای که مؤسسه اعتباری را تبدیل به منبع تأمین مالی ترجیحی خود نموده و بدین ترتیب منافع مؤسسه اعتباری، تحت‌الشعاع منافع اشخاص مذکور قرار گیرد.
- ۱-۱۷- کنترل: توانایی راهبردی سیاست‌های مالی و عملیاتی یک واحد تجاری به منظور کسب منافع از فعالیت‌های آن؛
- ۱-۱۸- بیانی‌ه‌ی ریسک‌پذیری: بیانی‌ه کمی و کیفی در خصوص سطح کلی و انواع ریسک‌هایی که یک مؤسسه اعتباری در مسیر دستیابی به اهداف خود تمایل به پذیرش یا اجتناب از آن دارد؛
- ۱-۱۹- فرهنگ ریسک: نگرش‌ها، رفتارها و هنجارهای مؤسسه اعتباری در خصوص آگاهی از ریسک، ریسک‌پذیری و مدیریت ریسک می‌باشد که بر تصمیمات مدیریت و کارکنان و نحوه نگرش آن‌ها و مواجهه با ریسک تأثیرگذار است؛
- ۱-۲۰- ریسک‌پذیری: سطح کلی و انواع ریسکی که مؤسسه اعتباری با توجه به ظرفیت ریسک خود در مسیر دستیابی به اهداف راهبردی و برنامه‌های کسب و کار مؤسسه اعتباری، مایل به پذیرش آن بوده و از قبل در خصوص آن تصمیم‌گیری نموده است؛
- ۱-۲۱- ظرفیت ریسک: حداکثر میزان ریسکی که مؤسسه اعتباری با توجه به سرمایه پایه، مدیریت ریسک، اقدامات کنترلی خود و همچنین حدود نظارتی قادر به پذیرفتن آن است؛

۱-۲۲- مدیریت ریسک: فرآیند شناسایی، ارزیابی، تجزیه و تحلیل و نحوه مواجهه مناسب با ریسک‌های عمده‌ای که تأثیرات نامطلوبی بر دستیابی به اهداف مؤسسه اعتباری دارند و نظارت مستمر بر آنها؛

۱-۲۳- وظیفه مراقبت: التزام اعضای هیأت مدیره به رفتار آگاهانه و محتاطانه در تصمیم‌گیری‌ها و اطمینان از صحت اجرای استراتژی‌ها، خطمشی‌ها و سیاست‌های مؤسسه اعتباری؛

۱-۲۴- وظیفه وفاداری: وفاداری اعضای هیأت مدیره به منافع مؤسسه اعتباری و تمامی ذینفعان آن.

فصل دوم: مسئولیت‌های کلی هیأت مدیره

ماده ۲- هیأت مدیره مسئول تمامی امور مؤسسه اعتباری مشتمل بر تصویب و نظارت بر اجرای اهداف راهبردی، تدوین چارچوب حاکمیتی، فرهنگ سازمانی و نیز نظارت بر عملکرد هیأت عامل می‌باشد. در اجرای این مسئولیت، از جمله اختیارات هیأت مدیره عبارتند از:

۲-۱- هدفگذاری و تعیین راهبردهای کسب و کار مؤسسه اعتباری و نظارت بر آنها؛

۲-۲- ایجاد ارزش‌ها و ارتقای فرهنگ سازمانی؛

۲-۳- مسئولیت نهایی در خصوص سلامت مالی بر اساس دستورالعمل‌های ذیربط و راهبرد کسب و کار، تصمیمات مهم منابع انسانی، ساختار و رویه‌های اجرایی داخلی، مدیریت ریسک، رعایت اجرای ضوابط و مقررات در مؤسسه اعتباری؛

۲-۴- ایجاد ساختار سازمانی به نحوی که هیأت مدیره و هیأت عامل را در انجام مسئولیت‌ها قادر و تصمیم‌گیری و حاکمیت مناسب را در مؤسسه اعتباری تسهیل نماید. در ساختار سازمانی مزبور باید مسئولیت‌ها و اختیارات هیأت مدیره، هیأت عامل و سایر واحدهای مسئول تبیین گردد؛

۲-۵- پایبندی به وظایف مراقبت و وفاداری؛

۲-۶- تصویب و نظارت بر اجرای فرآیند ارزیابی کفایت سرمایه، برنامه‌های نقدینگی و سرمایه، خطمشی‌های رعایت قوانین و مقررات و نظام کنترل داخلی مؤسسه اعتباری؛

۲-۷- نظارت بر اجرای چارچوب مناسب حاکمیتی مؤسسه اعتباری؛

۲-۸- تعیین و نظارت بر رعایت بیانیه ریسک‌پذیری، سیاست‌ها و حدود ریسک؛

۹-۲- نظارت بر طراحی و اجرای نظام جبران خدمات کارکنان مؤسسه اعتباری و اطمینان از اینکه این نظام با ریسک‌پذیری مؤسسه اعتباری هم‌راستا است؛

۱۰-۲- اطمینان از اینکه مبادلات با اشخاص مرتبط مطابق با رویه معمول در خصوص سایر مشتریان مؤسسه اعتباری (اشخاص غیرمرتبط) می‌باشد؛

۱۱-۲- ارزیابی دوره‌ای چارچوب حاکمیتی به‌منظور حفظ آمادگی مؤسسه اعتباری در مواجهه مناسب با تغییرات در اندازه و حوزه فعالیت، راهبرد کسب و کار و الزامات مقرراتی؛

۱۲-۲- صیانت از حقوق قانونی سپرده‌گذاران، سهامداران و سایر ذی‌نفعان مؤسسه اعتباری؛

۱۳-۲- برقراری، حفظ و ارتقای ارتباط مستمر و مؤثر با بانک مرکزی؛

۱۴-۲- اتخاذ تصمیم مناسب در مواقع بروز تضاد منافع؛

۱۵-۲- توسعه و ارتقای سطح دانش و تخصص، متناسب با گسترش عملیات مؤسسه اعتباری و پیچیدگی عملیات آن

۱۶-۲- توسعه و ارتقای دانش هیأت عامل از طریق تدارک برنامه‌های آموزشی در زمینه‌های مالی، مقرراتی و ریسک‌های مرتبط به‌طور منظم و دوره‌ای؛

۱۷-۲- سایر مسئولیت‌ها و تکالیفی که به موجب قوانین و مقررات بالا دستی، مفاد این دستورالعمل و سایر ضوابط ابلاغی از سوی بانک مرکزی بر عهده هیأت مدیره می‌باشد.

تبصره - هیأت مدیره مؤسسه اعتباری می‌تواند در صورت صلاحدید بخشی از اختیارات خود مندرج در این ماده را تفویض نماید. تفویض مسئولیت‌ها و تکالیف هیأت مدیره نافی مسئولیت کلی هیأت مدیره در قبال مؤسسه اعتباری نمی‌باشد.

ماده ۳- به‌منظور ترویج فرهنگ سازمانی، فراهم کردن محیط رفتاری مناسب و تعیین بایدها و نبایدهای اخلاقی، هیأت مدیره مؤسسه اعتباری دارای مسئولیت‌ها و تکالیف زیر است:

۱-۳- تدوین و تصویب منشور اخلاقی برای اعضای هیأت مدیره، هیأت عامل، سایر کارکنان و پابندی به آن؛

۲-۳- ارتقای سطح آشنایی کارکنان با مفاهیم ریسک به نحوی که آن‌ها در چارچوب ریسک‌پذیری تعیین شده توسط مؤسسه اعتباری اقدام

- نموده و از انجام عملیات مؤسسه اعتباری در چارچوب تعیین شده برای ریسک اطمینان حاصل نمایند؛
- ۳-۳- ایجاد و حمایت از رفتار حرفه‌ای در سطوح مختلف شغلی مؤسسه اعتباری؛
- ۳-۴- تدوین و تصویب اصول انضباط کاری و آگاه‌سازی هیأت عامل و کارکنان از تبعات ناشی از تخطی از آن؛
- ۳-۵- تبیین رفتارهای غیرقابل قبول نظیر گزارش مالی نادرست، پولشویی، کلاهبرداری، رشوه‌گیری، فساد و نقض حقوق مشتری، که منجر به "ریسک شهرت" و یا هرگونه فعالیت غیرقانونی و نامناسب می‌شود؛
- ۳-۶- تشویق به انتقاد به‌هنگام و گفتگوی صریح و انتقال مشکلات به سطوح بالای مؤسسه اعتباری از طریق ایجاد خط ارتباط اضطراری مستقیم با مدیریت؛
- ۳-۷- تعیین سیاست‌ها و فرآیندهای مناسب به‌منظور تشویق کارکنان به گزارش فعالیت‌های غیرقانونی، مغایر با اصول اخلاقی و مشکوک با حفظ محرمانگی و بدون نگرانی در خصوص اقدام تلافی‌جویانه؛
- ۳-۸- ایجاد امکان ارتباط مستقیم و غیرمستقیم سایر کارکنان با هیأت مدیره (به عنوان مثال، از طریق حسابرس مستقل و یا از طریق بازرس مستقل از سلسله مراتب اداری)؛
- ۳-۹- تعیین مرجع رسیدگی به فعالیت‌های غیرقانونی و مغایر با اصول اخلاقی کارکنان؛
- ماده ۴- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری در خصوص ریسک‌پذیری، مدیریت و کنترل آن دارای مسئولیت‌ها و تکالیف زیر می‌باشد:
- ۴-۱- تدوین و تصویب بیانیه ریسک‌پذیری، مشتمل بر ملاحظات کمی و کیفی ریسک، سطح و نوع ریسک فردی و جمعی قابل قبول در چارچوب ظرفیت ریسک مؤسسه اعتباری و حدود ریسک؛
- ۴-۲- اطمینان از استقرار مدیریت ریسک اثربخش و تعیین مسئولیت‌های هیأت مدیره، هیأت عامل و کارکنان در آن؛
- ۴-۳- اطمینان از ایجاد رابطه متقابل مؤثر میان هیأت مدیره، هیأت عامل، مدیریت ریسک و مسئول ارشد ریسک؛
- ۴-۴- اطمینان از طراحی چارچوب سازمانی ریسک در سه سطح: واحد مدیریت ریسک، کمیته مدیریت ریسک و واحد حسابرس داخلی به‌گونه‌ای که هریک از سطوح از سطح قبلی مستقل بوده و در آن

مسئولیت‌ها، اختیارات و پاسخگویی هر سطح به خوبی تعریف شده باشد؛

۵-۴- تدوین خط‌مشی‌های مناسب به منظور ارتقای فرهنگ ریسک مؤسسه اعتباری.

ماده ۵- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری در خصوص نظارت بر هیأت عامل دارای مسئولیت‌های زیر می‌باشد:

۵-۱- انتخاب و تأیید مدیرعامل و تأیید قائم مقام مدیرعامل و سایر اعضای هیأت عامل مؤسسه اعتباری که توسط مدیر عامل معرفی می‌شوند؛

۵-۲- نظارت بر عملکرد هیأت عامل با توجه به راهبرد و سیاست‌های تصویب‌شده هیأت مدیره از جمله سیاست ریسک‌پذیری مؤسسه اعتباری؛

۵-۳- ارتباط مستمر و منظم با هیأت عامل؛

۵-۴- طرح سؤال از مدیرعامل و سایر اعضای هیأت عامل و بررسی دقیق اطلاعات و توضیحات ارائه شده توسط هیأت عامل؛

۵-۵- تصویب ضوابط مناسب پرداخت پاداش به هیأت عامل متناسب با اهداف و راهبرد بلندمدت سلامت مالی مؤسسه اعتباری و کسب اطمینان از رعایت آن؛

۵-۶- اطمینان از اینکه دانش و کاردانی هیأت عامل متناسب با ماهیت کسب و کار مؤسسه اعتباری و وضعیت ریسک مؤسسه اعتباری باشد؛

۵-۷- اطمینان از اینکه برنامه‌های مناسب جهت جایگزینی سمت‌های هیأت عامل مؤسسه اعتباری وجود دارد.

فصل سوم: ویژگی‌ها و ترکیب هیأت مدیره

ماده ۶- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید متشکل از اشخاص حقیقی با صلاحیت و دارای تخصص در زمینه امور پولی و بانکی و بازار سرمایه باشد.

ماده ۷- تعداد، دانش و تخصص اعضای هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید متناسب با اندازه، پیچیدگی عملیات و ریسک مؤسسه اعتباری باشد.

ماده ۸- فرآیند نامزدی، انتخاب و جانشینی اعضای هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید به صورت شفاف و مکتوب بوده و پس از تصویب مجمع عمومی، مبنای عمل قرار گیرد.

- ماده ۹- اعضای هیأت مدیره باید دارای استقلال رأی، حسن شهرت و سابقه و نیز زمان کافی جهت انجام مسئولیت‌های محوله باشند.
- ماده ۱۰- مؤسسه اعتباری در راستای آگاه‌سازی و ارتقای دانش اعضای هیأت مدیره، موظف است همه ساله برنامه‌های آموزشی منظم و دوره‌ای در زمینه‌های مالی، مقرراتی و ریسک‌های مرتبط تدارک و به اجرا گذارد.
- ماده ۱۱- تلاش جهت تأمین منافع شخص و یا اشخاص خاص توسط اعضای هیأت مدیره ممنوع می‌باشد.
- ماده ۱۲- اکثر اعضای هیأت مدیره باید عضو غیراجرایی هیأت مدیره باشند.
- ماده ۱۳- عضو هیأت مدیره مؤسسه اعتباری نمی‌تواند همزمان عضو هیأت مدیره سایر مؤسسات اعتباری (اعم از دولتی و غیردولتی) و واحدهای تابعه و وابسته آنها باشد.
- ماده ۱۴- عضو اجرایی هیأت مدیره مؤسسه اعتباری نمی‌تواند همزمان عضو هیأت مدیره واحدهای تابعه و وابسته بوده و یا در آنها سمت اجرایی و مدیریتی داشته باشد.
- ماده ۱۵- عضو غیراجرایی هیأت مدیره مؤسسه اعتباری نمی‌تواند همزمان عضو اجرایی هیأت مدیره واحدهای تابعه و وابسته بوده و یا در آنها سمت اجرایی و مدیریتی داشته باشد.
- ماده ۱۶- حقوق، مزایا و پاداش اعضای هیأت مدیره در چارچوب قوانین و مقررات مربوط، توسط مجمع عمومی عادی مؤسسه اعتباری تعیین می‌شود.

فصل چهارم: ساختار و عملکرد هیأت مدیره

- ماده ۱۷- ساختار هیأت مدیره باید به نحوی طراحی گردد که با توجه به اندازه مؤسسه اعتباری، پیچیدگی فعالیت‌های آن و کمیته‌های مورد نیاز، وظایف و تکالیف محوله به نحو مطلوب انجام شود.
- ماده ۱۸- ضوابط مربوط به مسئولیت‌ها و تکالیف سطوح مختلف مؤسسه اعتباری باید توسط هیأت مدیره تصویب و در مقاطع معین به‌روزرسانی شود.
- ماده ۱۹- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید به صورت سالانه عملکرد کلی هیأت مدیره، هر یک از اعضا و کمیته‌های مربوط از طریق خودارزیابی و یا بکارگیری کارشناسان مستقلی که دارای رابطه سازمانی با مؤسسه اعتباری نبوده و یا منافع در آن ندارند، مورد ارزیابی قرار دهد.

ماده ۲۰- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید موارد زیر را در راستای بهبود ساختار خود انجام داده و پیشنهادهای خود را به مراجع ذیصلاح ارایه نماید:

۲۰-۱- بازنگری ادواری ساختار، اندازه و ترکیب هیأت مدیره؛
۲۰-۲- ارزیابی صلاحیت هر یک از اعضای هیأت مدیره به صورت سالانه در چارچوب ماده (۱۹)؛

۲۰-۳- ارزیابی میزان پاسخگویی هر یک از اعضا نسبت به عملکرد خود در قبال هیأت مدیره؛

۲۰-۴- ارزیابی میزان اثربخشی شیوه‌ها و رویه‌های حاکمیتی و در صورت لزوم اعمال اصلاحات و تغییرات مورد نیاز.

ماده ۲۱- مستندات مربوط به هر یک از جلسات برگزار شده توسط هیأت مدیره اعم از دستور جلسه، صورتجلسه، پیشنهادهای و تصمیم‌های متخذه باید به نحو مناسب نگهداری و در مواقع لزوم در اختیار بازرسان بانک مرکزی قرار گیرد.

فصل پنجم: نقش رئیس هیأت مدیره

ماده ۲۲- رئیس هیأت مدیره باید عضو غیراجرایی هیأت مدیره و دارای سوابق تجربی، صلاحیت و شایستگی‌های لازم برای انجام مسئولیت‌های محوله باشد.

ماده ۲۳- رئیس هیأت مدیره نباید در هیچ یک از کمیته‌های هیأت مدیره عضویت داشته باشد.

ماده ۲۴- رئیس هیأت مدیره باید سازوکاری را اتخاذ نماید که اطمینان حاصل گردد که بر اساس آن تصمیمات هیأت مدیره بر مبنای درست و بر اساس اطلاعات صحیح اخذ شود.

فصل ششم: کمیته‌های هیأت مدیره

ماده ۲۵- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است به منظور انجام صحیح و دقیق وظایف خود، کمیته‌های تخصصی لازم را وفق مفاد این دستورالعمل ایجاد نماید.

ماده ۲۶- کمیته‌های هیأت مدیره با تأیید اکثریت اعضای هیأت مدیره تشکیل شده و تعداد اعضای آن به تناسب عواملی همچون ساختار سازمانی و تعداد اعضای هیأت مدیره مؤسسه اعتباری، ماهیت و موضوع فعالیت و وضعیت ریسک‌های آن مؤسسه تعیین می‌گردند.

ماده ۲۷- هر یک از کمیته‌ها باید دارای شیوه‌نامه مصوب هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باشد که حداقل در آن اهداف، خط‌مشی‌ها، وظایف، حدود اختیارات و مسئولیت‌ها، نحوه رای‌گذاری به هیأت مدیره، تعداد و شرایط احراز صلاحیت اعضا و رئیس کمیته و نحوه برگزاری جلسات مشخص شده باشد.

ماده ۲۸- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است سازوکاری فراهم نماید که اعضای هر یک از کمیته‌های هیأت مدیره به صورت ادواری و یا موردی جابجا شوند.

ماده ۲۹- مستندات مربوط به هر یک از جلسات برگزار شده توسط کمیته‌ها اعم از دستور جلسه، صورت‌جلسه، پیشنهادات و تصمیم‌های متخذه باید به نحو مناسب نگهداری شود.

ماده ۳۰- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف به ایجاد کمیته حسابرسی، کمیته ریسک و کمیته رعایت قوانین و مقررات (تطبیق) مطابق با آخرین ضوابط ابلاغی بانک مرکزی در رابطه با نظام مؤثر کنترل داخلی مؤسسات اعتباری می‌باشد.

ماده ۳۱- انتصاب اعضای کمیته ریسک، کمیته حسابرسی و کمیته رعایت قوانین و مقررات (تطبیق) منوط به تأیید صلاحیت آن‌ها از جانب بانک مرکزی است. عزل اعضای کمیته‌های مذکور نیز مستلزم موافقت قبلی بانک مرکزی است.

ماده ۳۲- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری مکلف به ایجاد کمیته جبران خدمات می‌باشد. کمیته جبران خدمات باید بر طراحی و اجرای نظام حقوق و مزایا در مؤسسه اعتباری نظارت نماید تا اطمینان یابد که نظام جبران خدمات با کسب و کار بلندمدت، شرایط و محیط کار مؤسسه اعتباری سازگار بوده و با الزامات قانونی و مقرراتی مطابقت دارد.

ماده ۳۳- کمیته جبران خدمات باید نسبت به استقرار نظام جبران خدمات عادلانه مشتمل بر رویه‌ها، سیاست‌ها و مشوق‌های جبران خدمات در مؤسسه اعتباری اقدام نماید.

ماده ۳۴- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری می‌تواند علاوه بر کمیته‌های تخصصی موضوع این دستورالعمل، عنداللزوم نسبت به تشکیل کمیته‌هایی نظیر کمیته انتصابات، کمیته اعتباری و کمیته سرمایه‌گذاری اقدام نماید.

تضاد منافع

ماده ۳۵- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید به منظور مدیریت تضاد منافع (شامل شناسایی، فرآیند نظارتی و گزارش‌دهی)، سیاست‌ها و خط‌مشی‌های لازم را تدوین و پیاده‌سازی نماید. این سیاست‌ها باید به طور مستمر بازنگری شده، توسعه یافته و مورد پایش قرار گیرند. سیاست‌های مذکور شامل حداقل موارد زیر است:

۱-۳۵- بیان مصادیق تضاد منافع که هیأت مدیره و هیأت عامل با آن مواجه می‌شوند؛

۲-۳۵- منع اعضای هیأت مدیره و هیأت عامل از تصویب و انجام فعالیت‌هایی که ممکن است به تضاد منافع منجر شود؛

۳-۳۵- تصویب فرآیند انجام کار و الزام هیأت مدیره و هیأت عامل به رعایت آن قبل از مبادرت به انجام هر فعالیت به نحوی که اطمینان حاصل شود، فعالیت مذکور موجب تضاد منافع نمی‌شود؛

۴-۳۵- موظف کردن اعضای هیأت مدیره و هیأت عامل به افشای هر موضوعی که موجب تضاد منافع شده و یا خواهد شد؛

۵-۳۵- تدوین دستورالعمل‌های احتیاطی داخلی برای انجام معاملات با اشخاص وابسته منطبق با ضوابط ابلاغی از سوی بانک مرکزی؛

۶-۳۵- تدوین شیوه‌های مناسب افشای عمومی سیاست‌ها و خط‌مشی‌های مدیریت تضاد منافع به ذینفعان و ناظران.

ماده ۳۶- در مواقعی که ایجاد تضاد منافع قابل پیش‌گیری نیست، هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است فرآیندی را به منظور مدیریت صحیح آن و جلوگیری از ضرر و زیان مؤسسه اعتباری پیش‌بینی و جزئیات آن را به طور کامل افشا نماید.

فصل هفتم: هیأت عامل مؤسسه اعتباری

ماده ۳۷- هیأت عامل مؤسسه اعتباری مکلف است وظایف مدیریتی خود را تحت نظارت هیأت مدیره و هم سو با راهبردها و سیاست‌های مصوب آن انجام دهد.

ماده ۳۸- مدیریت اثربخش مؤسسه اعتباری بر عهده هیأت عامل بوده و در این خصوص مکلف به پاسخگویی به هیأت مدیره می‌باشد.

ماده ۳۹- هیأت عامل مؤسسه اعتباری موظفند رویه‌های تصمیم‌گیری و انجام کار را به شیوه‌ای شفاف طراحی و تدوین و در دسترس کارکنان ذیربط سطوح مختلف مؤسسه اعتباری قرار دهد.

ماده ۴۰- هیأت عامل مؤسسه اعتباری مکلف است رویه‌های مدیریتی مؤسسه اعتباری را به گونه‌ای طرح‌ریزی نماید که امکان پاسخگویی و شفافیت در قبال وظایف تفویض‌شده برای تمامی کارکنان فراهم گردد.

ماده ۴۱- هیأت عامل مؤسسه اعتباری موظف است به منظور مدیریت ریسک‌های مالی و غیرمالی، بر اساس رهنمودهای هیأت مدیره و منطبق با قوانین و مقررات و سیاست‌های داخلی مؤسسه اعتباری، سیستم‌ها، فرآیندها و کنترل‌های لازم را بکار گیرد.

ماده ۴۲- هیأت عامل مؤسسه اعتباری مکلف است با آگاهی کامل از شرح وظایف مدیریت ریسک، حسابرسی، رعایت قوانین و مقررات و کنترل داخلی، به منظور حفظ استقلال آن‌ها، از مداخله در انجام چنین وظایفی خودداری نماید.

ماده ۴۳- هیأت عامل مؤسسه اعتباری موظف است تمامی اطلاعات مورد نیاز برای انجام وظایف هیأت مدیره شامل اطلاعات مرتبط با نظارت بر عملکرد هیأت عامل را تهیه نماید.

ماده ۴۴- هیأت عامل مؤسسه اعتباری مکلف است به صورت منظم هیأت مدیره را از اهم موضوع‌های مؤسسه اعتباری از قبیل انحراف از راهبرد کسب و کار و ریسک‌پذیری، وضعیت مالی و عملکرد مؤسسه اعتباری، نقض حدود مقرر ریسک‌ها، نقض قوانین و مقررات، ضعف نظام کنترل داخلی و همچنین ملاحظات حقوقی و مقرراتی آگاه نماید.

فصل هشتم: التزام به احکام و اصول شریعت

ماده ۴۵- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است به منظور حصول اطمینان از انطباق محصولات، عملیات و فعالیت‌های مؤسسه اعتباری با اصول و موازین شرعی مطابق با آخرین ضوابط ابلاغی بانک مرکزی، سازوکارهای لازم را جهت پایش تمامی فرآیندهای مربوط به آرایه محصول و خدمت فراهم نماید.

ماده ۴۶- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری می‌تواند به منظور نیل به اهداف مندرج در ماده قبل، از خدمات مشاوران متخصص در امور شریعت استفاده نماید. مشاوران منتخب مؤسسه اعتباری باید از تخصص کافی و لازم در مسایل پولی و بانکی بهره‌مند باشند.

ماده ۴۷- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف به استقرار سازوکاری مناسب جهت شناسایی و پیشگیری از انجام عملیات و فرآیندهای صوری در سطوح مختلف مؤسسه اعتباری می‌باشد. سازوکار مزبور باید به نحوی

باشد که تمامی مراحل عقد قرارداد بین مؤسسه اعتباری و مشتریان را پایش و در مقاطع زمانی معین مورد بازرنگری قرار گیرد.

ماده ۴۸- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است به منظور حصول اطمینان از انطباق نحوه محاسبه و تقسیم سود مشاع با موازین شرعی، سازوکارهای لازم را مطابق با آخرین ضوابط ابلاغی بانک مرکزی فراهم نماید.

فصل نهم: حاکمیت شرکتی در ساختارهای گروهی

ماده ۴۹- در صورتی که مؤسسه اعتباری به عنوان شرکت مادر دارای واحدهای تابعه باشد، مسئولیت کلی گروه با هیأت مدیره مؤسسه اعتباری است. هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید از وجود چارچوب حاکمیتی روشن و متناسب با ساختار، کسب‌وکار و ریسک‌های گروه و هر یک از واحدهای تابعه اطمینان داشته باشد.

ماده ۵۰- در ساختار گروهی، هیأت مدیره مؤسسه اعتباری به منظور انجام نظارت مناسب بر واحدهای تابعه دارای مسئولیتها و تکالیف زیر می‌باشد:

۵۰-۱- اطمینان از وجود یک ساختار گروهی و چارچوب حاکمیتی با تعریف روشن نقش‌ها و مسئولیتها به تفکیک مؤسسه اعتباری و واحدهای تابعه عضو گروه؛

۵۰-۲- اطمینان از وجود ساختار مناسب هیأت مدیره و هیأت عامل برای هر یک از واحدهای تابعه با توجه نحوه کسب‌وکار و ریسک‌های متفاوت آنها؛

۵۰-۳- ارزیابی چارچوب حاکمیت شرکتی گروه از منظر کفایت سیاستها، فرآیندها، کنترلها و شناسایی ریسک‌هایی که ناشی از فعالیت و ساختارهای گروه می‌باشد؛

۵۰-۴- اطمینان از وجود فرآیندها و کنترل‌های مناسب جهت شناسایی و توجه به تضاد منافع بالقوه در درون گروه؛

۵۰-۵- تصویب سیاستها و راهبردهای مناسب در خصوص ایجاد ساختارهای جدید و اطمینان از اینکه ساختارهای مذکور با سیاستها و منافع گروه سازگار است؛

۵۰-۶- اطمینان از اینکه نظام مؤثری جهت تسهیل تبادل اطلاعات میان اعضای مختلف گروه به منظور مدیریت ریسک‌های اعضا و گروه وجود دارد؛

۵۰-۷- نظارت مؤثر و کافی بر رعایت قوانین و مقررات توسط واحدهای تابعه؛

۵۰-۸- داشتن ارتباط مؤثر با مقام ناظر مؤسسه اعتباری و با مقام ناظر واحدهای تابعه به طور مستقیم و یا از طریق هیأت مدیره واحد تابعه.

ماده ۵۱- اهداف راهبردی، چارچوب مدیریت ریسک، ارزشهای سازمانی و اصول حاکمیت شرکتی مؤسسه اعتباری و گروه باید با هم سازگار باشد.

ماده ۵۲- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید سیاستهای گروه را با رعایت قوانین مربوط و ضوابط و مقررات ابلاغی بانک مرکزی تدوین نماید.

ماده ۵۳- هیأت مدیره و هیأت عامل مؤسسه اعتباری به منظور شناخت و انجام اقدام مناسب در جهت مدیریت چالشهای ناشی از ساختارهای پیچیده و مبهم گروه باید اقدامات زیر را انجام دهند:

۵۳-۱- ایجاد فرآیندی متمرکز به منظور اتخاذ تصمیم در خصوص

تأسیس شرکتهای جدید بر اساس ضوابط تأسیس شامل توانایی در

نظارت، گزارشگری مالی، حاکمیت و سایر الزامات؛

۵۳-۲- جلوگیری از ایجاد ساختارهای پیچیده غیرضروری و یا تأسیس

شرکتهای غیرلازم؛

۵۳-۳- تدوین سیاستها، رویهها و فرآیندهای مناسب و پایش و

بازبینی مستمر آنها به منظور بررسی کامل اهداف، ریسکهای

متقابل ناشی از تعامل بین اعضای گروه و قابلیت مؤسسه

اعتباری در مدیریت این ریسکها، قبل از ایجاد ساختارهای

جدید و آغاز فعالیتهای مشترک؛

۵۳-۴- ایجاد رویهها و فرآیندهای مناسب به منظور شناسایی و

مدیریت تمامی ریسکهای بااهمیت ناشی از ساختارهای پیچیده

و مبهم؛

۵۳-۵- اطمینان از اینکه تمامی فعالیتهای و ساختارهای گروه به

طور منظم توسط حسابرسان داخلی و مستقل مورد حسابرسی قرار

میگیرند.

ماده ۵۴- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری به منظور افزایش اثربخشی موارد

مذکور در ماده (۵۵) باید الزامات لازم جهت بازبینی دوره‌ای مستقل

از ساختار، فعالیتهای و کنترل‌های مربوط و همچنین سازگاری آنها با

راهبردهای مصوب هیأت مدیره را مقرر نماید.

ماده ۵۵- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید گزارش‌های لازم در مورد سیاست‌ها و راهبردهای متخذه در خصوص ایجاد و نگهداری ساختارها و فعالیت‌های واحدهای تابعه را به بانک مرکزی ارائه دهد.

فصل دهم: مدیریت ریسک

ماده ۵۶- هیأت عامل مؤسسه اعتباری موظف است واحد مدیریت ریسک مستقل و کارا را تحت نظر مدیر ارشد ریسک ایجاد نماید به نحوی که دارای منابع و امکانات کافی بوده و از اختیار لازم جهت ارتباط مستقیم با اعضای هیأت مدیره برخوردار باشد.

ماده ۵۷- واحد مدیریت ریسک باید دارای ساختار، شرح وظایف و اختیارات مصوب هیأت مدیره، متناسب با کسب و کار و ریسک‌های پیش‌روی مؤسسه اعتباری باشد؛

ماده ۵۸- واحد مدیریت ریسک دارای اختیارات و تکالیف زیر می‌باشد:

۵۸-۱- شناسایی ریسک‌های مهم پیش‌رو؛

۵۸-۲- ارزیابی ریسک‌های شناسایی شده و اندازه‌گیری میزان دارایی در معرض خطر مؤسسه اعتباری؛

۵۸-۳- همکاری با اعضای هیأت مدیره در اجرا، بازنگری و تصویب چارچوب حاکمیت ریسک مشتمل بر فرهنگ ریسک، ریسک‌پذیری، حدود ریسک و بیانیه ریسک‌پذیری؛

۵۸-۴- شناسایی و اندازه‌گیری ریسک‌های منتج از واحدهای تابعه و وابسته را به عنوان بخشی از چارچوب کلی مدیریت ریسک؛

۵۸-۵- پایش مستمر فعالیت‌های موجد ریسک و میزان دارایی در معرض خطر برای حصول اطمینان از اینکه خط‌مشی‌های مصوب هیأت مدیره در خصوص ریسک‌پذیری، حدود ریسک و نیز سرمایه و نقدینگی لازم رعایت می‌شوند؛

۵۸-۶- استقرار یک سازوکار هشدار پیش از وقوع برای آگاهی از نقض حدود ریسک و ریسک‌پذیری مؤسسه اعتباری؛

۵۸-۷- تأثیرگذاری در اتخاذ تصمیماتی که منجر به تحمیل ریسک‌های بااهمیت به مؤسسه اعتباری می‌شود؛

۵۸-۸- ارائه گزارش‌های مقتضی به هیأت مدیره، هیأت عامل و کمیته ریسک در خصوص تمامی موارد فوق.

ماده ۵۹- واحد مدیریت ریسک باید مستقل از واحدهای کسب و کار بوده و نباید در فرآیند کسب درآمد درگیر باشد.

نقش مدیر ارشد ریسک

ماده ۶۰- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید یک نفر را به عنوان مدیر ارشد ریسک با مسئولیت کامل و اختیارات لازم برای اجرای وظایف محوله منصوب نماید. انتصاب و عزل مدیر ارشد ریسک منوط به تأیید قبلی بانک مرکزی است.

ماده ۶۱- مدیر ارشد ریسک به عنوان مدیر واحد مدیریت ریسک دارای اختیارات و تکالیف زیر می‌باشد:

- ۶۱-۱- نظارت بر اجرای وظایف مدیریت ریسک مؤسسه اعتباری؛
- ۶۱-۲- همکاری با اعضای هیأت مدیره در تدوین بیانیه ریسک‌پذیری مؤسسه اعتباری و تبیین ریسک‌پذیری در چارچوب حدود ریسک؛
- ۶۱-۳- مشارکت با هیأت مدیره مؤسسه اعتباری در فرآیند تدوین ابزارهای سنجش ریسک و حدود ریسک فعالیت‌های مؤسسه اعتباری و پایش عملکرد و حدود مربوط به آن‌ها؛
- ۶۱-۴- مشارکت در فرآیندهای تصمیم‌گیری اصلی نظیر؛ برنامه‌ریزی راهبردی، برنامه‌ریزی در خصوص سرمایه و نقدینگی، محصولات و خدمات جدید، تدوین و اجرای طرح جبران خدمات کارکنان؛
- ۶۱-۵- دسترسی به همه اطلاعات مورد نیاز برای انجام وظایف؛
- ۶۱-۶- امکان دسترسی، تعامل و گزارش‌دهی مستقیم به هیأت مدیره و کمیته ریسک به صورت منظم؛

۶۱-۷- امکان ملاقات به هنگام با اعضای هیأت مدیره و کمیته ریسک بدون حضور مدیرعامل و عضو اجرایی هیأت مدیره مرتبط.

ماده ۶۲- مدیر ارشد ریسک باید واجد شرایط و ویژگی‌های زیر باشد:

- ۶۲-۱- مهارت‌های لازم برای نظارت بر فعالیت‌های واحد مدیریت ریسک؛
- ۶۲-۲- دارای استقلال بوده و وظایف آن با وظایف سایر واحدهای اجرایی تداخل نداشته باشد؛

۶۲-۳- در هر یک از فعالیت‌های مربوط به کسب و کار یا واحدهای موجود درآمد فاقد مسئولیت‌های مدیریتی و مالی باشد؛

۶۲-۴- به طور همزمان به عنوان مدیرعامل، مدیر امور مالی، حسابرس ارشد یا سایر اعضای هیأت عامل ایفای نقش ننماید؛

ماده ۶۳- عزل و نصب و سایر تغییرات در جایگاه سازمانی و وظایف مدیر ارشد ریسک باید به پیشنهاد کمیته ریسک و تأیید هیأت مدیره انجام گردد. حقوق و مزایای مدیر ارشد ریسک باید به پیشنهاد کمیته ریسک در هیأت مدیره بررسی و اتخاذ تصمیم گردد.

ماده ۶۴- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است در صورت برکناری مدیر ارشد ریسک، موضوع را به صورت عمومی افشا نماید.

فصل یازدهم: شناسایی، نظارت و کنترل ریسک

ماده ۶۵- چارچوب حاکمیتی مؤسسه اعتباری درخصوص ریسک‌ها با توجه به اندازه، پیچیدگی و وضعیت ریسک مؤسسه اعتباری باید به نحوی طراحی گردد که مشتمل بر شیوه‌های کنترلی مناسب برای شناسایی، پایش و کاهش ریسک‌های مؤسسه اعتباری باشد.

ماده ۶۶- شناسایی ریسک باید شامل تمامی ریسک‌های مهم مؤسسه اعتباری، اقسام بالا و زیر خط ترازنامه مؤسسه اعتباری و فرآیندهای عملیات باشد.

ماده ۶۷- شناسایی و اندازه‌گیری ریسک باید با توجه به عوامل کمی و کیفی و محیط عملیاتی خارج از مؤسسه اعتباری باشد. همچنین مؤسسه اعتباری باید شیوه‌ای برای شناسایی و اندازه‌گیری ریسک‌هایی نظیر ریسک شهرت داشته باشد.

ماده ۶۸- کنترل داخلی مؤسسه اعتباری باید از وجود خط‌مشی، فرآیند و اقدامات لازم برای هر یک از ریسک‌های مهم و نیز اجرای مطلوب آن‌ها در مؤسسه اعتباری اطمینان معقول دهد.

ماده ۶۹- کنترل داخلی مؤسسه اعتباری باید در خصوص این‌که اطلاعات مالی و مدیریتی، قابل اتکاء، به‌هنگام و کامل بوده و مؤسسه اعتباری مطابق با قوانین و مقررات حاکم و خط‌مشی‌های خود فعالیت می‌نماید، اطمینان معقول دهد.

ماده ۷۰- کنترل داخلی مؤسسه اعتباری باید سازوکار کنترلی مناسبی به‌منظور جلوگیری از اتخاذ تصمیم‌ها و انجام اقداماتی فراتر از سطح اختیارات کارمندان و مدیران، فراهم نماید.

ماده ۷۱- هیأت عامل مؤسسه اعتباری باید به عنوان بخشی از تحلیل کیفی و کمی خود از روش آزمون بحران و ارزیابی سناریو برای درک بهتر ریسک بالقوه خود در شرایط بحرانی استفاده کند.

ماده ۷۲- هیأت عامل مؤسسه اعتباری باید به طور منظم صحت برآوردهای مربوط به ریسک خود را با عملکرد واقعی مقایسه کند تا دقت و مؤثر بودن فرآیند مدیریت ریسک را بهبود بخشد.

ماده ۷۳- علاوه بر شناسایی و اندازه‌گیری ریسک دارایی در معرض خطر، مدیریت ریسک باید راه‌های ممکن برای کاهش این ریسک‌ها را ارزیابی نماید. مدیریت ریسک باید تمام ریسک‌ها را در دامنه حدود اعلام شده کنترل نموده و در مواقعی که یک ریسک از حد مقرر خود خارج شود، مراتب را به واحد مربوط گزارش نماید.

- ماده ۷۴- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید برای هر یک از موارد زیر، مدیریت ریسک و فرآیندهای تصویب داشته باشد:
- ۷۴-۱- توسعه محصولات و خدمات موجود و یا ایجاد محصولات و خدمات جدید؛
- ۷۴-۲- خطوط کاری، فعالیتها و بازارها به‌ویژه در مبادلات بزرگ و پیچیده که حجم قابل توجهی از منابع مؤسسه اعتباری را به خود اختصاص می‌دهد یا ریسکهای غیرقابل اندازه‌گیری.
- ماده ۷۵- هیأت عامل مؤسسه اعتباری باید دستورالعمل برون‌سپاری وظایف خود به اشخاص ثالث را تدوین و به تصویب هیأت مدیره برساند.
- ماده ۷۶- هیأت عامل مؤسسه اعتباری موظف است اطمینان حاصل نماید که واحدهای تابعه هم‌راستا و سازگار با چارچوب‌های مدیریت ریسک مؤسسه اعتباری عمل نموده و از ابزارها و اختیارات کافی جهت مدیریت ریسک برخوردار بوده و نسبت به تعهدات خود مبني بر گزارشدهی مناسب و به‌هنگام به مؤسسه اعتباری آگاهی لازم را دارند.
- ماده ۷۷- هیأت عامل مؤسسه اعتباری باید تدابیر لازم را جهت شناسایی و ارزیابی ریسکهای ناشی از ادغام و تملک و دیگر تغییراتی که در ساختار سازمانی مؤسسه اعتباری ایجاد می‌گردد، اتخاذ نماید.

فصل دوازدهم: آگاهی بخشی ریسک

- ماده ۷۸- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است با استفاده از ارتباطات مستمر، هیأت عامل و کارکنان را در خصوص مباحث مرتبط با ریسک و راهبردهای آن آگاه نماید.
- ماده ۷۹- هیأت عامل مؤسسه اعتباری موظفند در انجام وظایف کنترلی خود تدابیری اتخاذ نمایند که تمامی ریسکها به صورت مطلوب مورد ارزیابی قرار گیرد.
- ماده ۸۰- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است تدابیر لازم را جهت انتقال به موقع، دقیق و قابل فهم اطلاعات به هیأت عامل و هیأت مدیره اتخاذ نموده به نحوی که منجر به تصمیم‌گیری آگاهانه شود.
- ماده ۸۱- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است قابلیت اتکاء و مربوط بودن اطلاعات دریافتی در زمینه ریسک را به صورت دوره‌ای مورد ارزیابی قرار داده و لزوم ارائه اطلاعات بیشتر را تعیین نماید.
- ماده ۸۲- هیأت عامل مؤسسه اعتباری موظف است سیاستها و رویه‌های مناسبی را تدوین نماید تا اطلاعات مرتبط با ریسک که مستلزم واکنش

و تصمیم‌گیری سریع است، بدون تأخیر به اعضای هیأت مدیره، هیأت عامل، کارمندان ذیربط و در صورت نیاز به واحدهای کنترلی گزارش شود تا اقدامات مقتضی صورت پذیرد.

ماده ۸۳- هیأت عامل مؤسسه اعتباری موظف است در ارائه گزارشهای ریسک به هیأت مدیره، وضعیت جزئی و کلی ریسک را منظور نماید. گزارشهای مزبور باید به نحو صحیح و قابل درکی مشتمل بر دارایی‌های در معرض خطر فعلی، دارایی‌های در معرض خطر آینده (تحت سناریوهای بحران)، نتایج آزمون‌های بحران، روابط ریسک و بازده، میزان ریسک‌پذیری و محدودیت‌های آن باشد.

ماده ۸۴- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است نظام گزارشگری مؤسسه اعتباری را به شیوه‌ای طراحی نماید که پویا، جامع و دقیق باشد. نظارت بر ریسک و گزارشگری نه تنها باید در سطوح مختلف، از جمله در سطح واحدهای تابعه انجام گیرد، بلکه باید به صورت تجمیعی نیز ارائه گردد تا امکان ایجاد چشم‌اندازی یکپارچه از دارایی در معرض خطر فراهم آید. در گزارشهای ریسک باید نقصان و محدودیت‌های موجود در زمینه برآورد ریسک به صورت واضح بیان گردد.

ماده ۸۵- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است ساختار سازمانی مؤسسه اعتباری را به نحوی طراحی نماید که امکان تجمیع و اشتراک اطلاعات به منظور تصمیم‌گیری جامع فراهم گردد و به صورت ادواری مورد ارزیابی و بازنگری قرار دهد.

فصل سیزدهم: رعایت قوانین و مقررات (تطبیق)

ماده ۸۶- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری مسئول نظارت بر مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات است. هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است خط‌مشی رعایت قوانین و مقررات را که متضمن اصول کلی، فرآیندهای اصلی شناسایی، اولویت‌بندی، مدیریت و کنترل ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات و نحوه گزارشدهی است، تدوین و تصویب نماید.

ماده ۸۷- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید از اجرای مؤثر خط‌مشی رعایت قوانین و مقررات اطمینان حاصل نماید و به هنگام شناسایی موارد نقض خط‌مشی مذکور، اقدامات اصلاحی و انضباطی مناسب را اتخاذ کند.

ماده ۸۸- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری می‌تواند به منظور انجام صحیح و دقیق وظایف خود، کمیته رعایت قوانین و مقررات را ایجاد نماید.

ماده ۸۹- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است نسبت به ایجاد واحد دائمی رعایت قوانین و مقررات و انتصاب مدیر ارشد رعایت قوانین و مقررات مطابق با آخرین ضوابط ابلاغی از سوی بانک مرکزی اقدام نماید. انتصاب و عزل مدیر ارشد رعایت قوانین و مقررات منوط به تأیید قبلی بانک مرکزی است.

فصل چهاردهم: واحد حسابرسی داخلی

ماده ۹۰- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است یک واحد حسابرسی داخلی مستقل تحت نظر هیأت مدیره با شرایط، اختیارات و تکالیف زیر ایجاد نماید:

۹۰-۱- واحد حسابرسی داخلی باید دارای ساختار، شرح وظایف و اختیارات مصوب هیأت مدیره، متناسب با کسب و کار و ریسک‌های پیشروی مؤسسه اعتباری باشد؛

۹۰-۲- واحد حسابرسی داخلی باید از فعالیتهای واحدهای حسابرسی شونده، مستقل و به میزان کافی سابقه، مهارت، منابع و اختیار داشته باشد؛

۹۰-۳- واحد حسابرسی داخلی باید در برابر هیأت مدیره مؤسسه اعتباری در خصوص تمامی موارد مرتبط با نحوه اجرای دستورات و احکام آنها پاسخگو باشد؛

۹۰-۴- واحد حسابرسی داخلی موظف به ارزیابی مستقل کارایی و اثربخشی فرآیندها و نظام کنترل داخلی، مدیریت ریسک و چارچوب حاکمیتی می‌باشد؛

۹۰-۵- واحد حسابرسی داخلی موظف به رعایت ضوابط حرفه‌ای ملی و بین‌المللی نظیر استانداردهای حسابرسی داخلی می‌باشد.

۹۰-۶- واحد حسابرسی داخلی موظف به بررسی کنترل‌های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی می‌باشد.

ماده ۹۱- هیأت مدیره و هیأت عامل مؤسسه اعتباری موظفند استقلال واحد حسابرسی داخلی را از طرق ذیل افزایش دهند:

۹۱-۱- اطمینان از اینکه گزارش‌های واحد حسابرسی داخلی برای هیأت مدیره و بدون هرگونه صلاحدید مدیریتی تهیه شده است و حساب‌برسان داخلی به هیأت مدیره و اعضای کمیته حسابرسی دسترسی مستقیم دارند؛

۹۱-۲- الزام واحد حسابرسی داخلی به ارزیابی دوره‌ای چارچوب کلی ریسک حاکمیتی مؤسسه اعتباری، از جمله شامل موارد ذیل:

۹۱-۲-۱. اثربخشی مدیریت ریسک؛

۹۱-۲-۲. کیفیت گزارشگری ریسک به هیأت مدیره و هیأت عامل؛

۹۱-۲-۳. اثربخشی نظام‌های کنترل داخلی مؤسسه اعتباری.

ماده ۹۲- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید یک نفر را به عنوان مدیر ارشد حسابرسی داخلی با مسئولیت کامل و اختیارات لازم برای اجرای وظایف محوله منصوب نماید. انتصاب و عزل مدیر ارشد حسابرسی داخلی منوط به تأیید قبلی بانک مرکزی است.

فصل پانزدهم: جبران خدمات کارکنان

ماده ۹۳- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری مسئول نظارت کلی بر مدیریت نظام حقوق، مزایا و پاداش کارکنان و حصول اطمینان از کارکرد مطلوب آن می‌باشد.

ماده ۹۴- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید حقوق و مزایای کارکنان و مدیران اجرایی از جمله مدیر ارشد ریسک، مدیر ارشد رعایت قوانین و مقررات، مدیر امور مالی، مدیر ارشد حسابرسی داخلی و اعضای هیأت عامل و اعضای کمیته‌های هیأت مدیره را تصویب نماید.

ماده ۹۵- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف به نظارت بر توسعه و عملکرد سیاست‌ها، نظام‌ها و فرآیندهای کنترلی حقوق و مزایا می‌باشد.

ماده ۹۶- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است سیاست‌های حقوق و مزایا را حداقل سالی یکبار بازنگری کند.

فصل شانزدهم: افشا و شفافیت

ماده ۹۷- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است به منظور تسهیل نظارت کلیه ذینفعان از جمله سهامداران و سپرده‌گذاران بر عملکرد هیأت مدیره و هیأت عامل در زمینه انجام وظایف محوله، نسبت به ایجاد شفافیت کافی اقدام نماید به نحوی که ذینفعان قادر به ارزیابی میزان اثربخشی هیأت مدیره و هیأت عامل در راهبری مؤسسه اعتباری گردند.

ماده ۹۸- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است سازوکاری را فراهم نماید که اطلاعات مربوط به مؤسسه اعتباری از جمله موارد زیر مطابق با «ضوابط ناظر بر حداقل استانداردهای شفافیت و انتشار

عمومی اطلاعات توسط مؤسسات اعتباری»، ابلاغی از سوی بانک مرکزی برای عموم منتشر گردد:

- ۹۸-۱- اطلاعات مربوط به صورتهای مالی حسابرسی شده؛
 - ۹۸-۲- اطلاعات مربوط به معاملات با اشخاص مرتبط؛
 - ۹۸-۳- اطلاعات مربوط به نحوه محاسبه سود مشاع و سود قطعی سپرده‌ها؛
 - ۹۸-۴- اطلاعات مربوط به مدیریت ریسک؛
 - ۹۸-۵- اطلاعات مربوط به حاکمیت شرکتی؛
 - ۹۸-۶- اطلاعات مربوط به کنترل داخلی؛
 - ۹۸-۷- اطلاعات مربوط به ترکیب، وظایف و اختیارات کمیته‌های هیأت مدیره؛
 - ۹۸-۸- گزارش عملکرد هیأت مدیره؛
 - ۹۸-۹- اطلاعات رویدادهای بااهمیت طی هر دوره.
- ماده ۹۹- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است علاوه بر اهداف کسب و کار، خطمشی‌های مربوط به اخلاق حرفه‌ای، مسئولیت اجتماعی و حمایت از محیط زیست مؤسسه اعتباری را افشا نماید.
- ماده ۱۰۰- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری ملزم به افشای خطمشی‌های منابع انسانی در خصوص مواردی نظیر برنامه‌های آموزش و توسعه منابع انسانی و طرح‌های مالکیت سهام کارکنان می‌باشد.
- ماده ۱۰۱- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است نحوه رعایت اصول و موازین شرعی در فعالیتهای کسب و کار خود را جهت آگاهی عموم افشا نماید. عموم استفاده‌کنندگان از خدمات مؤسسه اعتباری باید اطمینان حاصل نمایند که تمامی فعالیتهای مؤسسه اعتباری در تجهیز و تخصیص منابع و ارائه خدمات بانکی مطابق با شریعت مقدس اسلام انجام شده و سازوکارهای لازم جهت جلوگیری از انجام معاملات صوری به خوبی پیاده‌سازی می‌شوند.

«دستورالعمل الزامات ناظر بر حاکمیت شرکتی در مؤسسات اعتباری غیردولتی» در (۱۰۱) ماده و یک تبصره در یک هزار و دویست و سی و یکمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۰۲/۱۲ به تصویب رسید و مقرر شد یک سال پس از ابلاغ لازم‌الاجرا بوده و یک سال پس از اجرا، گزارش آن به شورای پول و اعتبار منعکس گردد. از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این دستورالعمل ضوابط و مقررات مغایر با آن منسوخ می‌گردد.

۲- بخشنامه شماره ۵۶۲۰۲/۹۶ مورخ ۲۷/۰۲/۱۳۹۶؛ ابلاغ اقدامات و تمهیدات لازم برای صدور و عرضه " یاراکارت اعتباری " برای سرپرستان خانوارها

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره ۹۵/۱۹۴۲۲۷ مورخ ۱۳۹۵/۶/۱۸، موضوع ابلاغ «دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری»، به استحضار می‌رساند با عنایت به لزوم افزایش پوشش کارتهای اعتباری در سطح کشور و تسهیل دسترسی اقشار و آحاد مختلف جامعه به ویژه طبقات کمتر برخوردار به خدمات اعتباری نظام بانکی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در نظر دارد امکان صدور کارتهای اعتباری به پشتمانه یارانه واریزی به حساب خانوارها را مقرر سازد. کارتهای اعتباری یاد شده که موسوم به "یاراکارت اعتباری" می‌باشند، در نهایت می‌توانند منتج به افزایش قدرت خرید خانوارها و ارتقای رضایتمندی جامعه از نظام بانکی و کمک به تولید و اشتغال داخلی شوند. لذا خواهشمند است دستور فرمایند به قید تسریع اقدامات و تمهیدات لازم برای صدور و عرضه «یاراکارت اعتباری» برای سرپرستان خانوارها تحت شرایط ذیل اقدام شود:

- ۱- تمامی سرپرستان خانوارها که مشمول اخذ یارانه می‌باشند، می‌توانند با آرایه درخواست برای اخذ یاراکارت اعتباری به مؤسسه اعتباری مراجعه نمایند.
- ۲- یاراکارت اعتباری در قالب عقد مرابحه توسط مؤسسه اعتباری صادر می‌شود.
- ۳- تسهیلات در قالب یاراکارت اعتباری، به صورت نسیه اقساطی به اشخاص مشمول اعطاء می‌گردد.
- ۴- به هر خانوار مشمول دریافت یارانه، صرفاً یک فقره یاراکارت اعتباری اعطا گردیده و کارت مزبور به نام سرپرست خانوار صادر می‌گردد.
- ۵- صدور یاراکارت اعتباری به پشتمانه حسابهای یارانه‌ای اشخاص مشمول انجام می‌پذیرد.
- ۶- در این طرح، تسهیلات ضمن انعقاد قرارداد لازم‌الاجرا و به پشتمانه وثیقه یارانه‌های نقدی اعطا گردیده و بدین ترتیب مشکلات مربوط به تأمین وثایق اشخاص کم‌درآمد قابل رفع خواهد بود.

- ۷- بازپرداخت تسهیلات اعطایی به صورت خودکار از محل حساب‌های یارانه‌ای اشخاص انجام می‌پذیرد و بدین سبب ریسک ناشی از عدم پرداخت اقساط از سوی اشخاص مشمول به حداقل می‌رسد.
- ۸- سقف تسهیلات اعطایی به اشخاص مشمول با توجه به میزان یارانه خانوار تعیین می‌گردد. در هر حال، در مرحله اول سقف پرداخت تسهیلات از طریق این سازوکار پنجاه میلیون ریال می‌باشد.
- ۹- یاراکارت اعتباری دارای ویژگی گردان است؛ بدین نحو که تا تاریخ انقضا، همواره به میزان مابه‌التفاوت مبلغ سقف اعتبار و اصل تسهیلات تسویه نشده توسط مشتری، دارای اعتبار می‌باشد.
- ۱۰- مانده یاراکارت اعتباری صرفاً برای اعطای تسهیلات در قالب مرابحه قابل استفاده بوده و تراکنش‌های مالی دیگر نظیر برداشت وجه، انتقال وجه و برداشت کارمزد از کارت مزبور مجاز نمی‌باشد. واریز وجه به یاراکارت اعتباری از ممنوعیت این بند مستثنی می‌باشد.
- ۱۱- مهلت بازپرداخت تسهیلات نسبه اقساطی، به تشخیص مؤسسه اعتباری و حداقل ۳۶ ماه و حداکثر ۶۰ ماه می‌باشد.
- ۱۲- سود یاراکارت اعتباری برای تسهیلات نسبه اقساطی بر اساس نرخ‌های مصوب شورای پول و اعتبار در مورد عقود غیرمشارکتی محاسبه می‌شود.
- ۱۳- در صورتی که سررسید تسهیلات اعطایی از طریق یاراکارت اعتباری، فراتر از تاریخ انقضای کارت باشد، مهلت بازپرداخت تسهیلات مزبور، در چارچوب ضوابط و مقررات، پس از تاریخ انقضای کارت ادامه می‌یابد.
- ۱۴- دارنده یاراکارت اعتباری، حداکثر تا تاریخ انقضای کارت - که تاریخ مزبور از سوی مؤسسه اعتباری تعیین و بر روی کارت درج می‌گردد- قادر به استفاده از اعتبار اعطایی می‌باشد.
- ۱۵- مدت اعتبار یاراکارت اعتباری حسب درخواست دارنده و در صورت موافقت مؤسسه اعتباری قابل تمدید است.
- ۱۶- به منظور پوشش ریسک ناشی از قطع یارانه خانوارها، مؤسسه اعتباری می‌تواند نسبت به اخذ سفته و یا سایر تضامین متعارف قابل ارایه از سوی اشخاص مشمول به تشخیص خود، اقدام نماید.
- ۱۷- سایر موارد ناظر بر کارت اعتباری یارانه بگیران، تابع قوانین و مقررات ابلاغی از سوی بانک مرکزی است.

مقتضی است مراتب به قید تسریع در سطح آن مؤسسه اعتباری به مرحله اجرا درآید و بر حسن اجرای آن نیز نظارت دقیق معمول شود. همچنین خواهشمند است ترتیبی اتخاذ فرمایند تا نسخه‌ای از بخشنامه ابلاغی به واحدهای ذیربط، به مدیریت کل نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری بانک مرکزی ارسال گردد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و	
مبارزه با پولشویی	
اداره مطالعات و مقررات بانکی	
عبدالمهدی	حمیدرضا غنی‌آبادی
ارجمندنژاد	
۳۲۱۵-۰۲	۳۸۱۶

۳- بخشنامه شماره ۵۷۱۰۴/۹۶ مورخ ۲۸/۰۲/۱۳۹۶؛ ابلاغ نسخه‌ای از مشروح مواد قانونی مرتبط با نظام پولی و بانکی کشور مندرج در قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، به استحضار می‌رساند دولت محترم در سال گذشته با توجه به لزوم تداوم و ماهیت دائمی برخی احکام مقرر در «قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران» بر آن شد به جای تنفیذ مجدد این دسته از احکام در «قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه»، آن‌ها را در قالب لایحه‌ای مستقل تحت عنوان «لایحه قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور» تنظیم و برای سیر تشریفات قانونی تصویب به مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید. خوشبختانه لایحه مذکور در جلسه مورخ ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و وفق ماده (۷۳) آن، از ابتدای سال جاری لازم الاجرا می‌باشد. در این قانون، برخی احکام مهم مرتبط با نظام پولی و بانکی کشور وجود دارد که از جمله آن می‌توان به موضوع نحوه تعیین سقف سهم مشارکت طرف خارجی از تأسیس بانک ایرانی در ماده (۱۸) اشاره نمود که با تصویب آن، بند (د) ماده (۳۱) قانون پولی و بانکی کشور ملغی گردیده است. در این قانون همچنین بر لزوم متمرکزسازی حساب‌های دستگاه‌های اجرایی نزد بانک مرکزی تأکید و به لحاظ اهمیت موضوع، تخلف از آن توسط قانونگذار «جرم‌انگاری» شده است. علاوه بر این، تأسیس، ثبت، فعالیت و انحلال نهادهای پولی و اعتباری از قبیل بانکها، مؤسسات اعتباری غیربانکی، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، صرافی‌ها و شرکتهای واسپاری (لیزینگ‌ها) و همچنین ثبت تغییرات نهادهای مذکور فقط با اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و به موجب مقررات مصوب شورای پول و اعتبار ممکن دانسته شده است. ضمن آن که انتخاب مدیرعامل و هیأت مدیره بانکها و مؤسسات اعتباری پس از صدور تأیید صلاحیت حرفه‌ای و وثاقت و امانت آنان از سوی بانک مرکزی مورد تأکید واقع شده است. در حکم دیگری در این قانون به شرایط مدیران بانکها و مؤسسات اعتباری پرداخته و مقرر شده است مدیرعامل و عضو هیأت مدیره مؤسسات مذکور باید حداقل دارای ده سال سابقه در زمینه‌های مالی، بانکی و بازرگانی و دانشنامه کارشناسی مرتبط باشند. بعلاوه اختیارات قانونی بانک مرکزی برای سلب صلاحیت حرفه‌ای و لغو مجوز و محکومیت متخلفان فعال در حوزه پولی به پرداخت جریمه تصریح شده است. بدین ترتیب که در صورت سلب صلاحیت حرفه‌ای، اعضای هیأت مدیره و مدیران عامل بانکها و مؤسسات

اعتباری توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران از مسئولیت مربوطه منفصل می‌شوند. ادامه تصدی مدیران مربوطه در حکم تصرف غیرقانونی در اموال عمومی محسوب می‌شود. در نهایت این که مبلغ مندرج در بند (۲) ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور- موضوع جریمه بانکها و مؤسسات اعتباری متخلف- به پانصد میلیون (۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال افزایش یافته است. در خاتمه، با اعلام این که سازوکارها و مقررات اجرایی مورد اشاره در برخی مفاد قانون مذکور از جمله دستورالعمل موضوع ماده (۲۰) قانون، در زمان‌بندی مقرر با همکاری سایر دستگاه‌های ذیربط تهیه و متعاقباً به نحو مقتضی ابلاغ خواهد شد و ضمن ارسال نسخه‌ای از مشروح مواد قانونی مرتبط با نظام پولی و بانکی کشور مندرج در قانون فوق‌الاشعار، خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به قید تسریع به واحدهای تابعه آن بانک/ مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ و تکالیف و احکام مندرج در قانون یاد شده در برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی مدنظر قرار گیرد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی

حمیدرضا غنی‌آبادی

ارجمندنژاد

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

مواد مرتبط با تکالیف و وظایف شبکه بانکی کشور در قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ مجلس شورای اسلامی)

ماده ۱۴- به منظور تنظیم تعهدات ارزی کشور، دستگاه‌های اجرایی ملزم به رعایت موارد زیر می‌باشند:

الف) عملیات و معاملات ارزی خود را از طریق حساب‌های ارزی بانک‌های داخل یا خارج که با تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران افتتاح کرده یا می‌کنند، انجام دهند. بانک‌های عامل ایرانی مکلفند خدمات مورد نیاز آنها را در سطح استانداردهای بین‌المللی تأمین کنند.

ب) فهرست کلیه حساب‌های ارزی خارج از کشور خود را به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام کنند، تا پس از تأیید این بانک، ادامه فعالیت آن‌ها میسر شود.

ماده ۱۶-

تبصره (۲) بند ح) حساب‌های صندوق (صندوق توسعه ملی) فقط نزد بانک مرکزی نگهداری خواهد شد.

تبصره (۳) بند خ) اعطای کلیه تسهیلات صندوق (صندوق توسعه ملی) صرفاً از طریق عاملیت بانک‌های دولتی و غیردولتی خواهد بود.

...

د) سایر مقررات :

۱- سهم عاملیت بانک‌ها در شرایط رقابتی متناسب با نرخ کارمزد و توان تخصصی و کارشناسی بانک‌ها توسط هیأت عامل تعیین می‌شود.

۲- سهم صندوق از منابع موضوع جزء (۱) و (۲) بند ح) این ماده ماهانه توسط بانک مرکزی به حساب صندوق واریز و در پایان سال مالی با توجه به قطعی‌شدن منابع تسویه می‌شود.

۳- پرداخت تسهیلات از محل منابع صندوق بدون تأیید توجیه فنی، اقتصادی، مالی و اهلیت متقاضی توسط بانک عامل ممنوع است و در حکم تصرف غیرقانونی در اموال عمومی خواهد بود. ارزیابی گزارش‌های توجیه فنی، اقتصادی و مالی و احراز کفایت بازدهی طرح‌های سرمایه‌گذاری با لحاظ عامل خطرپذیری، به میزانی که از نرخ سود تسهیلات مورد انتظار اعلام شده توسط هیأت امناء کمتر نباشد به عهده بانک عامل و به مثابه تضمین بانک عامل در بازپرداخت اصل و سود تسهیلات به صندوق است. صندوق،

منابع مورد نیاز طرح‌های سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی، آب و منابع طبیعی را از طریق بانک عامل یا صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی به صورت ارزی و با سود انتظاری کمتر در اختیار سرمایه‌گذاران بخش قرار می‌دهد.

۴- مجموع تسهیلات اختصاص یافته از منابع صندوق با عاملیت بانک‌ها به مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و شرکتهای تابعه و وابسته در هر حال نباید بیش از بیست درصد (۲۰٪) منابع صندوق باشد.

...

۱۰- صدور هرگونه ضمانتنامه و پرداخت هرگونه تسهیلات از محل منابع صندوق فقط از طریق بانک‌های عامل اعم از دولتی یا غیردولتی و صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی انجام می‌شود.

ماده ۱۷- فعالیت حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت، با شرایط زیر تداوم می‌یابد:

....

ت) پیگیری وصول اقساط و سود تسهیلات اعطائی از محل حساب ذخیره ارزی و واریز آن به حساب مزبور از طریق بانک‌های عامل، به عهده بانک‌ها است.

تبصره) آیین نامه اجرایی این ماده به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و وزارت امور اقتصادی و دارایی ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این قانون تهیه می‌شود و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۱۸- سقف سهم مشارکت طرف خارجی از تأسیس بانک ایرانی با رعایت قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۸۹/۳/۲۵ و اصلاحات بعدی آن با پیشنهاد بانک مرکزی و تصویب هیأت وزیران تعیین می‌شود. این ماده جایگزین بند (د) ماده (۳۱) قانون پولی و بانکی کشور اصلاحی مصوب ۱۳۵۴/۴/۲۵ می‌شود.

ماده ۱۹- ترکیب مجمع عمومی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران عبارت است از:

الف- رئیس جمهور (رئیس مجمع)

ب- وزیر امور اقتصادی و دارایی

پ- رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور

ت- دو نفر از وزرا به انتخاب هیأت وزیران

تبصره ۱- قائم مقام بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به پیشنهاد رئیس کل بانک مرکزی از میان متخصصان مجرب پولی، بانکی و اقتصادی با حداقل ده سال تجربه کاری و تحصیلات حداقل کارشناسی ارشد در رشته‌های مرتبط و دارای حسن شهرت پس از تأیید مجمع عمومی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با حکم رئیس‌جمهور منصوب می‌شود.

تبصره ۲- رئیس کل بانک مرکزی موظف است در مقاطع سه ماهه گزارش عملکرد وظایف و اختیارات قانونی بانک مرکزی را به تفصیل به رئیس‌جمهور، هیأت دولت و وزیر امور اقتصادی و دارایی و مجلس شورای اسلامی با یک محتوا گزارش دهد.

ماده ۲۰

بند الف) کلیه دستگاه‌های موضوع بند الف) ماده (۱۲) قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸ که تاکنون حساب‌هایشان را نزد بانک مرکزی متمرکز ننموده‌اند، موظفند حداکثر ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ این قانون کلیه حساب‌های بانکی خود را براساس دستورالعملی که به پیشنهاد مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد، نزد آن بانک متمرکز نمایند. تمامی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی و وزارت امور اقتصادی و دارایی نیز موظف به همکاری با بانک مرکزی در اجرای این ماده می‌باشند.

تبصره ۱- تخلف از این قانون از سوی هر یک از طرفین، جرم تلقی شده و به منزله تصرف غیرقانونی در اموال عمومی است.

بند ب) کلیه بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری مجازند از کلیه منابع خود به شرکت‌های بخش خصوصی و تعاونی ایرانی صادرکننده کالاها و خدمات فنی مهندسی تسهیلات ارزی یا معادل ریالی آن به نرخ روز بازار آزاد با نرخ سود مشابه تسهیلات ارزی پرداخت کنند. بازپرداخت این تسهیلات و سود آن به صورت ارزی می‌باشد.

بند پ) اولویت در پرداخت تسهیلات توسط بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری در شرایط مساوی به ترتیب برای سرمایه در گردش مورد نیاز صادرکنندگان، سرمایه در گردش مورد نیاز تولیدکنندگان کالاها یا خدمات

صادراتی، سرمایه‌گذاری برای تولید یا تجارت کالاها یا خدمات صادراتی، سرمایه‌گذاری برای تولید کالاها و یا خدمات دارای بازار و قابل فروش در داخل کشور با سودآوری بیشتر می‌باشد.

بند (ت) در اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مبنی بر فعال‌سازی منابع مالی و همچنین اصلاح و تقویت نظام مالی کشور، نظام ارزی کشور، «شناور مدیریت‌شده» است. دامنه نرخ ارز با توجه به حفظ رقابت‌پذیری در تجارت خارجی و با ملاحظه تورم داخلی و جهانی و همچنین شرایط اقتصاد کلان از جمله تعیین حد مطلوبی از ذخایر خارجی، تعیین می‌شود.

ماده ۲۱- اداره امور بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بر اساس قانون پولی و بانکی کشور و اصلاحات بعدی آن است.

الف) تأسیس، ثبت، فعالیت و انحلال نهادهای پولی و اعتباری از قبیل بانکها، مؤسسات اعتباری غیربانکی، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، صرافی‌ها و شرکت‌های واسپاری (لیزینگ‌ها) و همچنین ثبت تغییرات نهادهای مذکور فقط با اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و به‌موجب مقررات مصوب شورای پول و اعتبار امکان‌پذیر است.

ب) کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی از قبیل سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف به رعایت مفاد این ماده و همکاری با بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشند.

پ) بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران براساس مقررات قانونی، اختیار سلب صلاحیت حرفه‌ای و لغو مجوز و محکومیت متخلفان فعال در حوزه پولی به پرداخت جریمه را دارد. در صورت سلب صلاحیت حرفه‌ای، اعضای هیأت مدیره و مدیران عامل بانکها و مؤسسات اعتباری توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران از مسئولیت مربوطه منفصل می‌شوند. ادامه تصدی مدیران مربوطه در حکم تصرف غیرقانونی در اموال عمومی محسوب می‌شود. مبلغ مندرج در بند (۲) ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور به پانصد میلیون (۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال افزایش می‌یابد و هر سه سال یکبار براساس رشد شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی اعلامی به صورت رسمی به پیشنهاد بانک مرکزی توسط هیأت وزیران تعدیل می‌شود.

بند (ت) انتخاب مدیرعامل و هیأت مدیره بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری پس از صدور تأیید صلاحیت حرفه‌ای و وثاقت و امانت آنان از سوی

بانک مرکزی امکان‌پذیر است. این افراد باید حداقل دارای ده سال سابقه در زمینه‌های مالی، بانکی و بازرگانی و دانشنامه کارشناسی مرتبط باشند. نحوه احراز شرایط اعتراض و رسیدگی به آن با پیشنهاد مشترک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و وزارت امور اقتصادی و دارایی و تصویب شورای پول و اعتبار تعیین می‌شود.

بند ث) ایجاد نهادهای جدید در بازار غیرمتشکل پولی بدون مجوز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ممنوع بوده و تصدی پست‌های مدیریتی آنها در حکم تصرف غیرقانونی در اموال عمومی تلقی می‌شود.

بندهای (الف) و (ث) این ماده به ماده (۱) قانون تنظیم بازار غیرمتشکل پولی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۲۲ الحاق می‌شود.

ماده ۴۱- اشخاص حقوقی خارجی مقیم خارج از ایران با معرفی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و موافقت وزیر امور اقتصادی و دارایی در مورد اعطای تسهیلات و تأمین مالی مشمول پرداخت مالیات موضوع ماده (۱۰۷) اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۴/۴/۳۱ نمی‌باشند.

ماده ۴۳- چاپ و انتشار ایران‌چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تحت نظارت هیأت نظارت اندوخته اسکناس موضوع ماده (۲۱) قانون پولی و بانکی کشور به پیشنهاد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و تصویب شورای پول و اعتبار ادامه می‌یابد.

ماده ۴۵

الف) سود و زیان ناشی از تسعیر دارایی‌ها و بدهی‌های ارزی بانک توسعه صادرات ایران، صندوق ضمانت صادرات ایران و شرکت سرمایه‌گذاری خارجی ایران مشمول مالیات با نرخ صفر است.

ب) سود تفاوت نرخ تسعیر ارز حاصل از صادرات از هرگونه مالیات معاف است.

ماده ۵۲- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است جهت توسعه اشتغال خرد و خانگی مددجویان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی، مبالغی از تسهیلات قرض‌الحسنه بانکی و رشد آن را که در قوانین بودجه سنواتی تعیین می‌شود، در اختیار این دستگاه قرار دهد تا به نسبت شصت درصد (۶۰٪) کمیته امداد و چهل درصد (۴۰٪) سازمان بهزیستی به افراد مشمول تحت پوشش پرداخت شود.

ماده ۶۴- تمامی معاملات و قراردادهای خارجی دولتی که بیش از ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار باشد با رعایت قوانین مربوط از جمله قانون «حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور و تقویت آن در امر صادرات و اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۱/۵/۱» تنها از طریق مناقصه محدود و یا بین‌المللی با درج آگهی در روزنامه‌های کثیرالانتشار و رسانه‌های الکترونیکی داخلی و خارجی انجام و منعقد می‌شود. موارد استثناء به تأیید کمیته سه نفره متشکل از وزیر امور اقتصادی و دارایی، رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور و وزیر مربوطه یا بالاترین مقام اجرایی ذیربط می‌رسد. در کلیه مناقصه‌ها، حق کنترل و بازرسی کمی و کیفی و کنترل قیمت برای کلیه کالاهای وارداتی و پروژه‌ها برای خریدار محفوظ است. وزیر یا بالاترین مقام اجرایی ذیربط، مسؤول حسن اجرای این موضوع است. بانک مرکزی فقط مجاز به تعهد یا پرداخت بهای معاملات و قراردادهایی است که تأیید بالاترین مقام دستگاههای اجرایی، مبني بر رعایت مفاد این ماده را داشته باشد.

۴- بخشنامه شماره ۵۷۱۵۷/۹۶ مورخ ۲۸/۰۲/۱۳۹۶؛ ابلاغ نسخه‌ای از مشروح مواد قانونی مرتبط با نظام پولی و بانکی کشور در قانون برنامه پنجاه ساله ششم توسعه کشور

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک، موسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که استحضار دارند با پایان بازه زمانی اجرای «قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه» در پایان سال ۱۳۹۵، «قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه» بر اساس سیاستهای کلی ابلاغی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) مبتنی بر محورهای سه‌گانه «اقتصاد مقاومتی»، «پیشتازی در عرصه‌ی علم و فناوری» و «تعالی و مقاوم‌سازی فرهنگی» تهیه و در تاریخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۴ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. قانون مزبور در چارچوب بندهای (۶) و (۹) سیاستهای کلی برنامه مبنی بر «تأمین مالی فعالیت‌های خرد و متوسط به وسیله نظام بانکی» و «اعمال نظارت کامل و فراگیر بانک مرکزی بر بازار و مؤسسات پولی، بانکی و اعتباری و ساماندهی مؤسسات و بازارهای غیر متشکل پولی و مالی در جهت ارتقاء شفافیت و سلامت و کاهش نسبت مطالبات غیرجاری به تسهیلات»، در قسمت‌های مختلفی از جمله «اقتصاد کلان»، «بودجه و مالیه عمومی» و به طور مشخص بخش «نظام پولی و بانکی و تأمین منابع مالی»، تکالیف و برنامه‌هایی را در جهت نیل به اهداف و سیاستهای مذکور برای نظام بانکی کشور مقرر نموده است. بر این اساس، در بخش اخیرالذکر با رویکرد تحقق سیاستهای کلی برنامه و افزایش اقتدار و اختیارات نظارتی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، به ذکر برخی احکام مرتبط با نظام پولی و بانکی کشور پرداخته که از اهم آنها می‌توان به اعطای اختیارات بیشتر به بانک مرکزی برای اتخاذ اقدامات نظارتی و انتظامی علاوه بر اختیارات قانونی مندرج در قانون پولی و بانکی کشور، از جمله اعمال محدودیت یا ممنوعیت توزیع سود و اندوخته‌ها بین سهامداران مؤثر بانکها و سلب حق رأی از آنها، اعمال محدودیت یا ممنوعیت پرداخت پاداش و مزایای مدیران بانکها و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیران عامل و اعضای هیأت مدیره بانکها نام برد. همچنین برای انجام عملیات بانکی، واسپاری (لیزینگ)، صرافی و غیره توسط اشخاص حقیقی و حقوقی بدون اخذ مجوز از بانک مرکزی، مجازات از نوع تعزیری درجه شش تعیین شده و نیروی انتظامی موظف شده بنا به اعلام بانک مرکزی نسبت به توقف فعالیت یا تعطیل نمودن مؤسسات پولی و بانکی و شعب غیرمجاز اقدام کند. علاوه بر این، هرگونه تبلیغ

برای ارائه خدمات پولی و بانکی بدون رعایت ضوابط مربوط مستوجب جریمه نقدی دانسته شده است. تشکیل شورای فقهی بانک مرکزی را می‌توان از دیگر اقدامات قابل توجه در جهت حصول اطمینان از اجرای صحیح عملیات بانکی بدون ربا در نظام بانکی کشور دانست. ضمن آن که بار دیگر لزوم افتتاح تمامی حسابهای دستگاه‌های دولتی و نهادهای اجرایی مورد اشاره در قانون، از طریق خزانه‌داری کل کشور نزد بانک مرکزی مورد تأکید قانون‌گذار محترم قرار گرفته است.

امید است با همکاری و همراهی همه دستگاه‌های حاکمیتی، اهداف مورد نظر دایر بر نظارت کامل و فراگیر بانک مرکزی بر نظام پولی و بانکی کشور، ساماندهی مؤسسات فعال در بازار غیرمتشکل پولی و ارتقای شفافیت و سلامت بانکها محقق گردد. بدیهی است سازوکارها و مقررات اجرایی مورد اشاره در برخی احکام قانون از جمله آیین‌نامه موضوع بند (ت) ماده (۱۴) در زمان‌بندی مقرر تهیه و به نحو مقتضی ابلاغ خواهد گردید.

در خاتمه ضمن ارسال نسخه‌ای از مشروح مواد قانونی مرتبط با نظام پولی و بانکی کشور در قانون فوق‌الاشعار، خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به قید تسریع به واحدهای تابعه آن بانک/ مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ و تکالیف مندرج در مواد مربوط در برنامه‌ریزی‌های میان‌مدت و بلندمدت آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی مدنظر قرار گیرد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی

حمیدرضا غنی‌آبادی

ارجمندنژاد

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

مواد مرتبط با تکالیف و وظایف شبکه بانکی کشور در قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه (مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ مجلس شورای اسلامی)

ماده ۷- به منظور انطباق بودجه‌های سنواتی با قانون برنامه ششم، انضباط مالی، اصلاح فرآیند برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی و نظارت بر عملکرد و هزینه‌های دولت:

.....

بند (۱) از قسمت ب) سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت، میعانات گازی و خالص صادرات گاز در سال اول اجرای قانون برنامه سی‌درصد (۳۰٪) تعیین می‌شود و سالانه حداقل دو واحد درصد به این سهم اضافه می‌شود. بانک مرکزی مکلف است در طول سال و متناسب با وصول منابع بلافاصله نسبت به واریز این وجوه و سهم چهارده و نیم درصد (۱۴٪/۵) شرکت ملی نفت ایران از کل صادرات نفت و میعانات گازی و همچنین سهم سه درصد (۳٪) مناطق نفت‌خیز، گازخیز و توسعه نیافته اقدام کند و از محل باقیمانده، سهم بودجه عمومی دولت از منابع موضوع این جزء در سقف جدول شماره (۴) این قانون تعیین و به حساب درآمد عمومی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز و مابقی را به حساب ذخیره ارزی واریز نماید.

ماده ۱۰- دولت مجاز است به منظور گسترش و تعمیق نظام جامع تأمین مالی و ابزارهای آن (بازار پول، بازار سرمایه و بیمه‌ها):

....

ب) به منظور تأمین اعتبار لازم برای پرداخت‌های مرتبط با اوراق بهادار مذکور (اعم از سود و اصل)، هرساله ردیف خاصی را در لایحه بودجه سنواتی پیش‌بینی کند و به تصویب مجلس شورای اسلامی برساند.

تبصره- اوراق بهادار صادره با نام و مصون از تورم است و معاملات این اوراق فقط در بازارهای متشکل اوراق بهادار تحت نظارت سازمان بورس و اوراق بهادار و با رعایت مقررات این بازارها مجاز و معاملات آنها خارج از بازارهای یادشده ملغی و بلااثر است. عرضه و معاملات این اوراق بهادار به کسر (کمتر از ارزش اسمی) و با نرخ سود شناور مجاز و تضمین بازخرید قبل از سررسید اوراق بهادار مذکور توسط بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری و اشخاص تحت کنترل آنها، مجاز نمی‌باشد. بانکها، دستگاه‌های اجرائی و شرکت‌های دولتی که اوراق بهادار برای تأمین مالی

آنها منتشر می‌شود باید اطلاعات موردنیاز سرمایه‌گذاران را متناسب با دستورالعملی که به تصویب شورای بورس می‌رسد، منتشر نمایند.

ماده ۱۴- برای اعمال نظارت کامل و فراگیر بانک مرکزی بر مؤسسات پولی، بانکی و اعتباری و ساماندهی مؤسسات و بازارهای غیرمتشکل پولی جهت ارتقای شفافیت و سلامت و کاهش نسبت مطالبات غیرجاری به تسهیلات:

الف- بانک مرکزی مجاز است مطابق قوانین مربوطه در چهارچوب مصوباتی که به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد، علاوه بر اختیارات قانونی خود مقرر در قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸ حسب مورد یک یا چند مورد از اقدامات نظارتی و انتظامی زیر را در قبال بانکها و مؤسسات اعتباری متخلف اعمال نماید:

۱- اعمال محدودیت، ممنوعیت توزیع سود و اندوخته‌ها بین سهامداران مؤثر، سلب حق رأی از آنها به طور موقت و سلب حق تقدم خرید از سهامداران مؤثر

۲- تعلیق موقت مجوز بخشی از فعالیت برای مدت معین و یا لغو مجوز فعالیت

۳- اعمال محدودیت یا ممنوعیت پرداخت پاداش و مزایای مدیران

۴- سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیران عامل و اعضای هیأت مدیره

تبصره ۱- مرجع رسیدگی به تخلفات نظارتی و انتظامی موضوع این بند هیأت انتظامی بانکها خواهد بود.

تبصره ۲- سهامدار مؤثر، سهامداری است که یک یا چند عضو هیأت مدیره را انتخاب می‌کند و یا به تشخیص بانک مرکزی در انتخاب عضو هیأت مدیره نقش دارد.

ب- انجام هرگونه عملیات بانکی، واسپاری (لیزینگ)، صرافی توسط اشخاص حقیقی و حقوقی و مشارکت بانکها و مؤسسات اعتباری و اشخاص حقوقی تابعی که بانکها بیش از پنجاه درصد (۵۰٪) سهام آنها را دارند و یا در تعیین هیأت مدیره آنها مؤثرند در تأسیس صندوقهای سرمایه‌گذاری و شرکت‌های تأمین سرمایه بدون أخذ مجوز از بانک مرکزی ممنوع است و مرتکب حسب مورد به یک یا چند مورد از مجازات‌های تعزیری درجه شش ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ به‌جز حبس و شلاق محکوم می‌شود.

تبصره ۱- مسئولیت بازپرداخت کلیه تعهدات و بدهی‌های مؤسسات مذکور بر عهده هیأت امناء، هیأت مدیره، هیأت مؤسس و سهامدار مؤثر متناسب با اشتغال ذمه (متناسب با مراتب و شرایط بروز خسارت) می باشد.

تبصره ۲- علاوه بر مواردی که در قانون پولی و بانکی کشور استثناء شده است صندوق قرض‌الحسنه تک شعبه‌ای در سراسر کشور براساس جذب منابع سالانه تا سی میلیارد (۳۰۰۰۰۰۰۰۰۰) ریال نیز از حکم این بند مستثنی بوده و براساس اساسنامه و مجوزهای موجود ادامه فعالیت می دهد.

بند (ب) ماده (۱۰) در طول اجرای برنامه در قسمت مغایرت، بر تبصره (۴) ماده (۱) قانون تنظیم بازار غیرمتشکل پولی مصوب ۱۳۸۳/۱۰/۲۲ حاکم است و نسبت به ماده (۲۰) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ حکم خاص تلقی گردیده و حاکم است.

پ- نیروی انتظامی موظف است در مواردی که بانک مرکزی رأساً شعبه یا مؤسسات را فاقد مجوز اعلام می‌نماید، نسبت به توقف فعالیت یا تعطیل نمودن آنها اقدام کند.

ت- هرگونه تبلیغ برای ارائه خدمات پولی و بانکی براساس آیین‌نامه‌ای خواهد بود که ظرف مدت چهارماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون توسط بانک مرکزی تهیه و به‌تصویب هیأت‌وزیران می‌رسد. علاوه بر اقدامات نظارتی انتظامی که بر مؤسسه پولی بانکی و اعتباری اعمال می‌گردد، تخلف رسانه‌ها از این حکم مستوجب جریمه نقدی تا میزان ده برابر هزینه تبلیغ صورت‌گرفته می‌باشد که به حساب خزانه‌داری کل کشور واریز می‌شود.

ث- بانک مرکزی موظف است با همکاری قوه قضائیه و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط، به نحوی برنامه‌ریزی کند که با تکمیل و توسعه پایگاه داده ملی اعتبارسنجی و سایر اقدامات اجرائی و نظارتی، نسبت تسهیلات غیرجاری به کل تسهیلات (ارزی و ریالی) سالانه یک واحد درصد کاهش یابد.

ج- طرح هرگونه دعوی که منشأ آن اقدامات نظارتی بانک مرکزی باشد، باید به طرفیت بانک مزبور صورت پذیرد و افراد ذی‌مدخل در امر نظارت را نمی‌توان طرف دعوی قرار داد، جز در مواردی که موضوع دعوی، انتساب جرم باشد.

تبصره- منظور از اقدامات نظارتی، اقداماتی است که در راستای اعمال نظارت بر بانکها، مؤسسات اعتباری غیربانکی، تعاونی اعتبار و صندوق‌های قرض‌الحسنه به‌جز صندوق‌های قرض‌الحسنه زیر نظر سازمان اقتصاد

اسلامی و موضوع تبصره (۲) بند (ب) این ماده، صرافی‌ها و شرکت‌های واسپاری (لیزینگ) در صلاحیت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بوده و مشتمل بر اقدامات به‌عمل آمده در تمامی مراحل تأسیس، اعطای مجوز، نظارت بر فعالیت، تغییرات ثبتی، بازسازی، ادغام، انحلال و تصفیه می‌باشد.

ماده ۱۵- ترکیب اعضای شورای پول و اعتبار به شرح زیر تعیین می‌گردد:

- وزیر امور اقتصادی و دارایی یا معاون وی
- رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- رئیس سازمان یا معاون وی
- دو تن از وزرا به انتخاب هیأت وزیران
- وزیر صنعت، معدن و تجارت
- دو نفر کارشناس و متخصص پولی و بانکی به پیشنهاد رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و تأیید رئیس‌جمهور
- دادستان کل کشور یا معاون وی
- رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران
- رئیس اتاق تعاون
- نمایندگان کمیسیون‌های اقتصادی و برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی (هر کدام یک نفر) به‌عنوان ناظر با انتخاب مجلس
- نمایندگان کمیسیون‌های اقتصادی و برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی (هر کدام یک نفر) به‌عنوان ناظر با انتخاب مجلس
- تبصره ۱- ریاست شورا بر عهده رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران خواهد بود.
- تبصره ۲- هر یک از اعضای خبره شورای پول و اعتبار هر دو سال یکبار تغییر می‌یابند انتخاب مجدد آنها بلامانع است.

حکم ماده (۱۵) در طول برنامه ششم بر بند (ب) ماده (۱۸) قانون پولی و بانکی با اصلاحات بعدی مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸ حاکم خواهد بود.

ماده ۱۶- برای حصول اطمینان از اجرای صحیح عملیات بانکی بدون ربا در نظام بانکی کشور و جهت نظارت بر عملکرد نظام بانکی و اظهارنظر نسبت به رویه‌ها و ابزارهای رایج، شیوه‌های عملیاتی، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها، چهارچوب قراردادهای و نحوه اجرای آنها از جهت انطباق با موازین فقه اسلامی، شورای فقهی در بانک مرکزی با ترکیب زیر تشکیل می‌شود:

- پنج فقیه (مجتهد متجزي در حوزه فقه معاملات و صاحب نظر در مسائل پولی و بانکی)

- رئیس کل (یا معاون نظارتی) بانک مرکزی

- یک نفر حقوقدان آشنا به مسائل پولی و بانکی و یک اقتصاددان (هر دو با معرفی رئیس کل بانک مرکزی)

- یک نفر از نمایندگان مجلس شورای اسلامی با اولویت آشنایی با بانکداری اسلامی به انتخاب مجلس شورای اسلامی (به عنوان عضو ناظر)

- یکی از مدیران عامل بانکهای دولتی به انتخاب وزیر امور اقتصادی و دارایی

تبصره ۱- اعضای فقهی این شورا به پیشنهاد رئیس کل بانک مرکزی و تأیید فقهای شورای نگهبان انتخاب و با حکم رئیس کل بانک مرکزی منصوب می‌شوند.

تبصره ۲- مصوبات شورای فقهی لازم‌الرعايه است. رئیس کل بانک مرکزی اجرای مصوبات شورا را پیگیری و بر حسن اجرای آنها نظارت می‌کند. حکم این ماده نافی اختیارات و نظرات فقهای شورای نگهبان در اصل چهارم (۴) قانون اساسی نمی‌باشد.

تبصره ۳- اعضای صاحب‌رأی این شورا برای چهار سال تعیین می‌شوند و این مأموریت برای یک دوره دیگر قابل تمدید است.

تبصره ۴- جلسات شورای فقهی با حضور دوسوم اعضاء مشتمل بر رئیس شورا و حداقل سه نفر از فقهای عضو شورا رسمیت می‌یابد و تصمیمات شورا با رأی موافق اکثریت فقهای حاضر عضو شورا اتخاذ می‌شود.

ماده ۱۷

الف- هرگونه تکلیف به بانکها و مؤسسات اعتباری در راستای استفاده از منابع آنها در طول سالهای اجرای قانون برنامه درخصوص تسهیلات با نرخ سود کمتر، به‌جز سایر تکالیف قانونی مشروط به پیش‌بینی مابه‌التفاوت نرخ سود مصوب شورای پول و اعتبار و درج آن در قانون بودجه سالانه است.

بند ب- به‌منظور افزایش سرعت و کارایی گردش حسابهای درآمدی و هزینه‌ای دولت، شفاف‌سازی و ایجاد امکان نظارت برخط، بر کلیه حسابهای دستگاه‌های اجرائی و کاهش اثرات منفی عملیات مالی دولت بر نظام بانکی، کلیه حسابهای بانکی اعم از ریالی و ارزی برای وزارتخانه‌ها، مؤسسات، شرکتها، سازمان‌ها، دانشگاه‌های دولتی و اعتبارات دولتی نهادهای عمومی غیردولتی، صرفاً از طریق خزانه‌داری کل کشور و نزد بانک مرکزی افتتاح می‌شود. دستگاه‌های یادشده موظفند کلیه دریافتها و پرداختهای خود را فقط از طریق حسابهای افتتاح‌شده نزد بانک مرکزی انجام دهند.

تبصره ۱- بانک مرکزی موظف است تمهیدات لازم برای بانکداری متمرکز و نگاهداری حسابهای مورد نیاز هر یک از دستگاهها و دسترسی برخط خزانه‌داری کل کشور به اطلاعات حسابهای دستگاههای مذکور را فراهم نماید.

تبصره ۲- نحوه انتقال حسابهای دستگاههای مذکور به بانک مرکزی و هزینه‌کرد آن توسط بانکهای عامل، مطابق دستورالعملی خواهد بود که حداکثر ظرف مدت سه ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون، به پیشنهاد مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان و بانک مرکزی، به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد.

تبصره ۳- بانک مرکزی مکلف است نسبت به ابلاغ دستورالعمل موضوع تبصره (۲) این ماده به کلیه بانکها و مؤسسات اعتباری اقدام کند. هر نوع تخلف از دستورالعمل مذکور، توسط بانکها مشمول مجازات انتظامی موضوع ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور و تغییرات آن در ماده (۹۶) قانون برنامه پنجم توسعه مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵ خواهد بود. همچنین هر نوع تخلف توسط سایر دستگاههای اجرائی، در حکم تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال عمومی محسوب می‌شود.

ماده ۱۸

الف- بانک مرکزی موظف است در سال اول اجرای قانون برنامه با استقرار سامانه‌های نظارتی برخط، زمینه نظارت مستمر را در نظام بانکی فراهم نماید، به‌گونه‌ای که زمینه کشف خطاها و تخلفهای احتمالی قبل از وقوع به‌وجود آید.

ب- بانک مرکزی موظف است تا انتهای سال اول اجرای قانون برنامه با ایجاد سامانه‌ای متمرکز، امکان دریافت الکترونیکی و برخط استعلام‌های مورد نیاز، جهت اعطای تسهیلات یا پذیرش تعهدات از مراجع ذیربط نظیر استعلام اعتبارسنجی، بدهی مالیاتی و نظایر آن را برای بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی فراهم کند.

تبصره ۱- تمامی مراجع ذیربط که بانکها و مؤسسات اعتباری در اعطای تسهیلات یا پذیرش تعهدات نیازمند استعلام از آن می‌باشند، موظفند امکان اخذ استعلام‌های مذکور را به‌صورت الکترونیکی و برخط، فراهم نمایند.

تبصره ۲- بانک مرکزی موظف است مصادیق استعلام‌های مذکور را تعیین و ابلاغ کند.

ماده ۱۹- دولت موظف است به منظور ارتقای مشارکت مردمی و فراهم کردن بستر اجرائی لازم برای تعاون و همکاری آحاد مردم در قالب تشکلهای اقتصادی تعاونی نسبت به افزایش سرمایه بانک توسعه تعاون از سال اول اجرای قانون برنامه از محل فروش اموال مازاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی پس از واریز به خزانه‌داری کل کشور در قالب قوانین بودجه سنواتی به حساب افزایش سرمایه دولت در بانک مذکور منظور نماید.

ماده ۲۰-

...

ب- به‌منظور نظارت بیشتر بر بنگاه‌های در حال واگذاری و همچنین بنگاه‌های واگذار شده به‌صورت کنترلی، در چهارچوب مصوبات هیأت واگذاری، اسامی این بنگاه‌ها از سوی سازمان خصوصی‌سازی به سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و بانک مرکزی اعلام می‌شود. سازمان ثبت اسناد و املاک کشور مکلف است ثبت صورتجلسات مجامع عمومی و هیأت مدیره و همچنین نقل و انتقال اموال و املاک بنگاه‌های مزبور را پس از اخذ مجوز کتبی از سازمان خصوصی‌سازی انجام دهد. بانک مرکزی موظف است طی دستورالعمل اعلامی به بانکها و مؤسسات اعتباری خصوصی و دولتی، اعطای

هرگونه تسهیلات و یا ایجاد تعهدات به بنگاه‌های مذکور را مشروط به اخذ مجوز از سازمان خصوصی‌سازی نماید.

ماده ۲۷- دولت موظف است به منظور تحقق سیاست‌های کلی برنامه و اقتصاد مقاومتی، شناسایی و بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود در نواحی روستایی و ارتقای منزلت اجتماعی روستاییان و جایگاه روستاها در اقتصاد ملی و ایجاد بستر لازم برای شکوفایی و پیدشرفت عدالت‌محور روستاها اقدامات زیر را مطابق قوانین و در قالب بودجه‌های سنواتی انجام دهد:

الف- اقدامات اقتصادی و بخشی:

....

۱۰- بخشودگی سود و جرائم تسهیلات پرداخت‌شده به افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی(ره) و سازمان بهزیستی جهت بازسازی اماکن مسکونی مناطق روستایی آسیب‌دیده از حوادث طبیعی و غیرمترقبه که قادر به بازپرداخت اقساط خود نمی‌باشند، تا پایان اعتبار قانون برنامه پنجم توسعه کشور با پرداخت معادل آن به بانک‌های عامل و امهال آن به مدت سه سال از محل تنخواه‌گردان موضوع ماده (۱۰) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ و اصلاحات و الحاقات بعدی تا پایان اجرای قانون برنامه ششم.

ماده ۳۳- دولت مکلف است در اجرای بندهای سوم و ششم سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و به‌منظور متنوع‌سازی ابزارهای حمایت از بخش کشاورزی، تأمین و تجهیز منابع، توسعه و امنیت سرمایه‌گذاری، افزایش صادرات محصولات کشاورزی و ارزش‌افزایی و تکمیل زنجیره ارزش محصولات کشاورزی اقدامات ذیل را به انجام برساند:

....

ج- افزایش سرمایه صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی به هفت درصد (۷٪) از ارزش سرمایه گذاری بخش کشاورزی و افزایش سرمایه بانک کشاورزی مطابق با استانداردهای بین‌المللی از محل فروش املاک مازاد وزارت جهاد کشاورزی و بازپرداخت تسهیلات پرداخت شده از محل حساب ذخیره ارزی و سهم دولت در قالب بودجه سنواتی.

...

خ- بخشودگی سود و کارمزد و جریمه وام‌های دریافتی کشاورزان خسارت‌دیده از حوادث غیرمترقبه و امهال اصل وام آنان به مدت سه سال و تعیین میزان خسارت توسط کارگروهی متشکل از جهاد کشاورزی، بانک مربوطه و فرمانداری شهرستان

.....

ذ- اختصاص حداقل پانزده درصد (۱۵٪) از متوسط تسهیلات اعطایی بانک‌های عامل غیرتخصصی کشور به بخش کشاورزی.

ماده ۴۶-

...

پ- بانک مرکزی (شورای پول و اعتبار) مکلف است سیاست‌های پرداخت تسهیلات بانکی را به گونه‌ای تنظیم نماید که سهم بخش صنعت و معدن از تسهیلات پرداختی سالانه طی اجرای قانون برنامه حداقل چهلدرصد (۴۰٪) باشد.

ماده ۵۹- در چهارچوب قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن مصوب ۱۳۸۷/۲/۲۵:

....

پ- بانک مسکن موظف است نسبت به تأمین باقیمانده تعهدات خود و تأمین منابع مورد نیاز مسکن مهر بدون تعهد احداث واحدهای جدید با تشخیص وزارت راه و شهرسازی اقدام نماید.

ماده ۸۹

الف- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است در طول اجرای قانون برنامه، سالانه نسبت به ارائه تسهیلات مسکن فقط یکبار با سود حداکثر چهاردرصد (۴٪) به تعداد پنجاه هزار نفر به رزمندگان دارای حداقل شش‌ماه سابقه حضور در جبهه و آزادگان با حداقل سه ماه اسارت که فاقد مسکن ملکی می‌باشند و تاکنون مسکن، زمین یا تسهیلات مسکن دریافت ننموده‌اند از طریق بانک‌های عامل اقدام نماید. مابه‌التفاوت سود مذکور تا سقف نرخ مصوب شورای پول و اعتبار مطابق بودجه سنواتی توسط دولت تأمین و به بانک‌های عامل پرداخت می‌شود. (تعیین اولویت و نحوه معرفی

افراد واجد شرایط به موجب دستورالعمل ستاد کل نیروهای مسلح خواهد بود).

....

پ- دولت (بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران) موظف است همه ساله حداقل ده درصد (۱۰٪) منابع قرض‌الحسنه تمامی بانکها و مؤسسات پولی و اعتباری دولتی را در چهارچوب بودجه سنواتی جهت اشتغال ایثارگران از طریق صندوق اشتغال و کارآفرینی ایثارگران اختصاص دهد.

ماده ۱۱۳- به منظور افزایش دقت و سرعت در ارائه خدمات قضایی، تحقق عدالت قضایی و احیای حقوق عامه، ارتقای کیفیت و کاهش اطاله دادرسی و ایجاد فرصت برابر برای دسترسی آحاد مردم به خدمات قضایی و کاهش ورودی پرونده‌ها و پیشگیری از وقوع جرم و دعاوی و اصلاح مجرمان و کاهش جمعیت کیفری:

...

تبصره ۲- چنانچه متعهد سند لازم‌الاجراء، ظرف مدت بیست روز نسبت به انجام تعهد خود یا جلب رضایت متعهدله سند اقدام نماید، از پرداخت هزینه‌های اجرائی معاف خواهد بود. در غیر این صورت مراتب جهت درج در سامانه سجل محکومیت‌های مالی موضوع بند (پ) ماده (۱۱۶) این قانون منعکس خواهد شد. کلیه دستگاه‌های اجرائی و بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری از انعقاد هرگونه قرارداد مالی و پرداخت تسهیلات، موافقت اصولی، صدور کارت بازرگانی و پروانه صادرات و واردات به این شخص ممنوع هستند. تخلف از این حکم موجب مجازات تعزیری درجه شش (محرومیت از حقوق اجتماعی) خواهد بود.

ماده ۱۱۶-

....

بند پ- قوه قضائیه مکلف است در راستای شفاف‌سازی فعالیت‌های اقتصادی و ایجاد زمینه اعتبار سنجی، سامانه سجل محکومیت‌های مالی را ایجاد نماید تا امکان استعلام برخط کلیه محکومیت‌های مالی اشخاص محکوم‌علیه از این سامانه برای بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری و دستگاه‌های اجرائی و دفاتر اسناد رسمی فراهم آید.

تبصره- آیین‌نامه اجرائی این بند ظرف مدت شش‌ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون به وسیله قوه قضائیه و با همکاری وزارتخانه‌های دادگستری و

امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تهیه و به
تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

۵- بخشنامه شماره ۶۱۲۷۷/۹۶ مورخ ۰۱/۰۳/۱۳۹۶؛ ابلاغ دستورالعمل سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضرنند کنترل گستره سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری در شرکتها و تمرکز فعالیت آنها بر واسطه‌گری وجوه به عنوان شالوده و اساس عملیات بانکی، از اهمیت بسیاری برخوردار است. بنا به همین ضرورت، در ماده ۳۴ قانون پولی و بانکی کشور به این مهم پرداخته شده و خرید سهام شرکتها و مشارکت در سرمایه یک یا چند شرکت و یا خرید اوراق بهادار داخلی و خارجی توسط بانکها به حساب خود صرفاً به میزانی که بانک مرکزی تعیین می‌نماید، ممکن دانسته شده است. به استناد ماده قانونی اخیرالذکر نیز، در سال ۱۳۸۶ «دستورالعمل سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری» به تصویب شورای پول و اعتبار رسید و تاکنون مبنای عمل بوده است. لیکن با عنایت به تصویب قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور در اوایل سال ۱۳۹۴ که مفاد بند «ب» ماده (۱۶) آن اینچنین تکلیف نموده است: «کلیه بانکها و مؤسسات اعتباری موظفند از تاریخ لازم‌الاجرا شدن قانون تا مدت سه سال سهام تحت تملک خود و شرکت‌های تابعه خود را در بنگاه‌هایی که فعالیت‌های غیربانکی انجام می‌دهند، به استثنای طرح‌های نیمه‌تمام شرکت‌های تابعه واگذار کنند. تشخیص «غیربانکی» بودن فعالیت بنگاه‌هایی که بانکها، مؤسسات اعتباری و شرکت‌های تابعه، سهامدار آنها هستند، بر عهده بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران است.» و لزوم محدود شدن ریسک ناشی از سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری و همچنین پیشگیری از ورود مؤسسات یاد شده به عرصه بنگاهداری و ایضاً ضابطه‌مندتر نمودن سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری، دستورالعمل مذکور متناسب با الزامات قانونی و اقتضائات فعلی کشور بازنگری شد و در ۱۸ ماده و ۶ تبصره به شرح پیوست در یک‌هزار و دویست و سی و یکمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۰۲/۱۲ شورای پول و اعتبار مطرح و مورد تصویب قرار گرفت.

نکته قابل توجه در دستورالعمل مذکور آن که؛ سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری در صندوق‌های سرمایه‌گذاری از جمله مصادیق غیربانکی احصاء شده که باید ظرف مهلت مقرر در مقررات مزبور تمامی سرمایه‌گذاری شبکه بانکی کشور در این رابطه واگذار گردد.

با عنایت به موارد فوق، ضمن ارسال یک نسخه از "دستورالعمل سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار" و اعلام این که دستورالعمل فوق‌الذکر یک ماه پس از ابلاغ لازم‌الاجرا می‌باشد و از تاریخ لازم‌الاجرا شدن آن تمامی ضوابط مغایر با آن از جمله مصوبات پانصد و بیست و پنجمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳۹۳/۱/۱۹ در خصوص "دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی" و همچنین یک‌هزار و هشتاد و یکمین جلسه مورخ ۱۳۸۶/۱/۱۸ درخصوص "دستورالعمل سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری" ملغی می‌شود، خواهشمند است دستور فرمایند، ضمن تمهید مقدمات اجرای موارد مطروحه، مراتب به قید تسریع، به تمامی واحدهای ذی ربط آن بانک / مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ و بر حسن اجرای آن، نظارت دقیق گردد. همچنین مقتضی است ترتیبی اتخاذ شود تا نسخه ای از بخشنامه ابلاغی به واحدهای ذی ربط، به مدیریت کل نظارت بر بانک ها و مؤسسات اعتباری این بانک ارسال گردد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی

حمیدرضا غنی‌آبادی

ارجمندنژاد

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

«بسمه تعالی»

«دستورالعمل سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار»

شورای پول و اعتبار به استناد بند «۳» از ماده (۳۴) قانون پولی و بانکی کشور، بند «ب» ماده (۱۶) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور و مواد (۲۳) الی (۲۷) آیین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) و به‌منظور کنترل گستره بنگاه‌داری مؤسسات اعتباری و هدایت آن‌ها به ایفای نقش واسطه‌گری وجوه به عنوان کارکرد اصلی آن مؤسسات، «دستورالعمل سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار» که از این پس به اختصار دستورالعمل نامیده می‌شود را به شرح ذیل تصویب نمود.

فصل اول: تعاریف و کلیات

ماده ۱- در این دستورالعمل عناوین ذیل به جای عبارتهای مربوط بکار می‌روند:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛
۱-۲- مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب قانون و یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت بانک مرکزی قرار دارد؛

۱-۳- فعالیت بانکی: تمامی فعالیت‌هایی که به منظور پشتیبانی و سهولت در انجام عملیات بانکی و گسترش و تنوع آن و همچنین حفظ اسرار حرفه‌ای مؤسسه اعتباری انجام می‌شود نظیر عملیات قرض‌الحسنه، عملیات فروش اموال مازاد بانکها، اعتبارسنجی، صدور، پذیرش و پردازش انواع کارتهای الکترونیکی (کارتهای خرید، کارت اعتباری کیف پول الکترونیکی و غیره)، انجام عملیات صرافیه، عملیات لیزینگ، فن‌آوری اطلاعات، امور چاپ و سایر فعالیت‌های مشابه به تشخیص بانک مرکزی؛

۱-۴- شرکت تابعه: شخص حقوقی که بیش از ۵۰ درصد سهام آن به طور مستقیم و یا غیرمستقیم تا دو سطح متعلق به مؤسسه اعتباری است یا اکثریت اعضای هیأت مدیره آن را مؤسسه اعتباری تعیین می‌نماید؛

۱-۵- مؤسسه اعتباری خارجی: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که در خارج از ایران تأسیس شده و تحت نظارت مرجع نظارت بانکی کشور متبوع خویش به عملیات بانکی اشتغال دارد؛

۱-۶- اوراق بهادار: سهام، اوراق مشارکت، صکوک، گواهی سپرده، واحدهای سرمایه‌گذاری عادی صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک،

سایر اوراق بهادار قابل تبدیل به سهام و سایر موارد مشابه
به تشخیص بانک مرکزی که متضمن حقوق مالی قابل معامله برای
دارنده آن باشد؛

۱-۷- سرمایه‌گذاری: عبارت است از:

۱-۷-۱. مشارکت حقوقی مؤسسه اعتباری در تأسیس شرکتهای جدید
و خرید سهام شرکتهای موجود؛

۱-۷-۲. تحصیل اوراق بهادار قابل تبدیل به سهام توسط مؤسسه
اعتباری؛

۱-۷-۳. تحصیل سایر اوراق بهادار (ارزی و ریالی) توسط
مؤسسه اعتباری؛

۱-۸- سرمایه پایه: موضوع مصوبه شماره یک هزار و سیزدهمین جلسه
مورخ ۱۳۸۲/۱۰/۲۷ شورای پول و اعتبار و اصلاحات بعدی آن.

ماده ۲- مؤسسه اعتباری و شرکتهای تابعه آن در چارچوب مفاد این
دستورالعمل، مجاز به مشارکت حقوقی در تأسیس شرکتهای جدید و
خرید سهام شرکتهای موجودی هستند که صرفاً فعالیت بانکی انجام
میدهند.

تبصره — تحصیل اوراق بهادار قابل تبدیل به سهام توسط مؤسسه
اعتباری و شرکتهای تابعه آن نیز، مشمول مفاد این ماده میگردد.

ماده ۳- مؤسسه اعتباری موظف است حداکثر ظرف مدت سه سال از زمان
لازم‌الاجرا شدن قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام
مالی کشور، سهام تحت تملک خود و شرکتهای تابعه در بنگاه‌هایی که
فعالیت‌های غیربانکی انجام میدهند را واگذار نماید.

تبصره ۱— طرح‌های نیمه تمام غیربانکی تحت تملک شرکتهای تابعه
مؤسسه اعتباری از شمول مفاد این ماده مستثنی بوده و باید
حداکثر ظرف مدت سه سال از زمان بهره‌برداری واگذار گردد.

تبصره ۲— در مواردی که مؤسسه اعتباری اقدامات لازم برای واگذاری
بنگاه‌های موضوع این ماده را به انجام رساند ولی بنا به دلایلی
خارج از اراده، واگذاری آن ممکن نشده باشد منوط به تأیید مراتب
توسط بانک مرکزی، از مجازات‌های مقرر در ماده (۱۷) قانون رفع
موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور و همچنین مفاد ماده
(۱۵) این دستورالعمل مستثنی می‌باشد.

ماده ۴- مؤسسه اعتباری صرفاً مجاز به مشارکت حقوقی در شرکتهای
سهامی موضوع ماده (۲) می‌باشد.

ماده ۵- مؤسسه اعتباری در صورتی می‌تواند در تأسیس شرکت‌های جدید و خرید سهام شرکت‌های موجود مشارکت حقوقی نماید که بررسی و ارزیابی به عمل آمده حاکم از سودآور بودن موضوع مشارکت باشد.

ماده ۶- مشارکت حقوقی چند مؤسسه اعتباری با یکدیگر در تحصیل سهام شرکت‌های موضوع این دستورالعمل با رعایت حدود مقرر بلامانع است.

فصل دوم: حدود سرمایه‌گذاری

ماده ۷- مجموع سرمایه‌گذاری‌های مؤسسه اعتباری نباید از ۲۰ درصد سرمایه پایه مؤسسه اعتباری تجاوز نماید.

ماده ۸- سرمایه‌گذاری مؤسسه اعتباری در هر شخص حقوقی حداکثر ۵ درصد سرمایه پایه مؤسسه اعتباری می‌باشد.

ماده ۹- مؤسسه اعتباری مجاز نیست در هیچ زمان بیش از یک درصد سهام مؤسسه اعتباری دیگر را به طور مستقیم و یا غیرمستقیم تا دو سطح دارا باشد.

تبصره — سرمایه‌گذاری مؤسسه اعتباری در مؤسسات اعتباری ثبت شده در مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران و مؤسسات اعتباری خارجی از شمول مفاد این ماده مستثنی است.

ماده ۱۰- سرمایه‌گذاری در اوراق مشارکت منتشره و یا تضمین‌شده از سوی دولت جمهوری اسلامی ایران و بانک مرکزی توسط مؤسسه اعتباری از شمول حدود این دستورالعمل مستثنی بوده و تابع سیاست‌های ابلاغی بانک مرکزی است.

فصل سوم: سایر موارد

ماده ۱۱- نحوه حسابداری سرمایه‌گذاری‌های مؤسسه اعتباری طبق مفاد استانداردهای حسابداری مصوب سازمان حسابرسي و الزامات بانک مرکزی انجام می‌شود.

ماده ۱۲- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است به منظور حسن اجرای این دستورالعمل، نسبت به تدوین و تصویب رویه‌های اجرایی داخلی مشتمل بر واحد سازمانی مسئول انجام کار، شرح وظایف آن، روش‌های انجام کار، نحوه ارتباط، تبادل و گردش اطلاعات مابین واحدهای سازمانی و غیره اقدام نماید.

ماده ۱۳- سرمایه‌گذاری‌های موضوع این دستورالعمل باید به تصویب هیأت مدیره مؤسسه اعتباری برسد.

ماده ۱۴- مشارکت حقوقی مؤسسه اعتباری در شرکت‌ها و مؤسسات اعتباری خارجی و مشارکت حقوقی در بیش از ۵۰ درصد سهام شرکت‌های ایرانی،

پس از کسب مجوز از بانک مرکزی، در چارچوب حدود مقرر در مواد (۷) و (۸) این دستورالعمل بلامانع است.

تبصره - مشارکت حقوقی مؤسسه اعتباری در شرکت‌هایی که فعالیت آن‌ها صدور، پذیرش و پردازش انواع کارتهای الکترونیکی (کارت‌های خرید، کارت اعتباری کیف پول الکترونیکی و غیره) است، در چارچوب حدود مقرر در مواد (۷) و (۸) این دستورالعمل، تابع مقررات خاص ناظر بر آن‌ها می‌باشد.

ماده ۱۵- در صورت تخطی مؤسسه اعتباری از حدود فردی و یا جمعی مقرر در این دستورالعمل، مجموع مازاد سرمایه‌گذاری تا زمان واگذاری آن، از سرمایه پایه مؤسسه اعتباری جهت محاسبه سایر نسبت‌های احتیاطی کسر می‌شود.

ماده ۱۶- در مواردی که به دلیل عوامل قهری و یا به منظور استیفای حقوق و مطالبات، مؤسسه اعتباری و یا شرکت‌های تابعه آن، سهام و اوراق بهادار قابل تبدیل به سهام اشخاص حقوقی دارای فعالیت غیربانکی را تملیک نمایند و یا مؤسسات اعتباری از حدود مقرر در این دستورالعمل را نقض کنند، موظفند ظرف مدت یکسال از تاریخ نقض حدود وضعیت خود را با مفاد این دستورالعمل منطبق نمایند. مؤسسه اعتباری موظف است ظرف مدت یک ماه، مراتب فوق را طی گزارشی با ذکر دلایل به بانک مرکزی اطلاع دهد.

تبصره - تمدید مهلت مذکور در این ماده در خصوص انطباق با حدود مقرر، با ارایه دلایل مستند و تأیید بانک مرکزی حداکثر تا یکسال دیگر امکان‌پذیر می‌باشد.

ماده ۱۷- مؤسسه اعتباری مکلف است فهرست سرمایه‌گذاری‌های موضوع این دستورالعمل را در مقاطع زمانی ماهانه و حداکثر ظرف مدت یک هفته پس از پایان هر ماه، در چارچوبی که بانک مرکزی تعیین می‌نماید، به این بانک گزارش کند.

ماده ۱۸- تخطی از مفاد این دستورالعمل موجب اعمال مجازات‌های مقرر در ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور و سایر قوانین و مقررات ذیربط می‌شود.

«دستورالعمل سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار» در (۱۸) ماده و (۶) تبصره در یک هزار و دویست و سی و یکمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۰۲/۱۲ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید و یکماه پس از ابلاغ لازم‌الاجرا می‌باشد. از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این دستورالعمل تمامی ضوابط مغایر با آن، از جمله

مصوبات جلسات پانصد و بیست و پنجمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳۶۳/۱/۱۹ در خصوص «دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی» و یک هزار و هشتاد و یکمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳۸۶/۱/۱۸ در خصوص «دستورالعمل سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری»، ملغی می‌گردد.

۶- بخشنامه شماره ۶۸۴۶۹/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۰۷؛ ابلاغ تصویبنامه هیات
محترم وزیران متضمن آخرین اصلاحات آییننامه میزان و نحوه دریافت حق
عضویت در صندوق ضمانت سپرده‌ها

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

باسلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه‌های شماره ۹۲/۱۴۳۰۲۲ مورخ ۱۳۹۲/۰۵/۱۵ و
شماره ۹۴/۵۹۴۹ مورخ ۱۳۹۴/۱/۱۷ موضوع ابلاغ «آییننامه میزان و نحوه
دریافت حق عضویت در صندوق ضمانت سپرده‌ها»، بدینوسیله تصویبنامه شماره
۱۳۹۶/۲۲۱۹۶/ت/۵۳۷۲۵ مورخ ۱۳۹۶/۲/۳۰ هیأت محترم وزیران متضمن آخرین اصلاحات
آییننامه مزبور جهت استحضار ایفاد می‌گردد. خواهشمند است دستور
فرمایند مراتب به قید تسریع به تمامی واحدهای ذیربط ابلاغ شده و
برحسب اجرای آن و نیز همکاری شایسته با صندوق ضمانت سپرده‌ها، اهتمام
و نظارت کافی معمول نمایند.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی

حمیدرضا غنی‌آبادی

ارجمندنژاد

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

۱۳۹۶/۲/۲۴ ت/۵۳۷۲۵ هـ

شماره.....

تاریخ: ۱۳۹۶/۲/۳۰

بسمه تعالی
"با صلوات بر محمد و آل محمد"

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۶/۲/۲۴ به پیشنهاد شماره ۹۵/۲۵۲۷۲۱ مورخ ۱۳۹۵/۸/۱۰ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویب کرد:

آیین نامه میزان و نحوه دریافت حق عضویت در صندوق ضمانت سپرده ها موضوع تصویب نامه شماره ۱۰۰۹۹۸/ت/۴۸۳۶۷ مورخ ۱۳۹۲/۵/۲ به شرح زیر اصلاح می گردد:

۱- بند (ج) ماده (۱) به شرح زیر اصلاح می شود:

ج - مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیر بانکی، مؤسسه پس انداز و تسهیلات مسکن و شعبه بانک خارجی که به موجب قانون یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت بانک مرکزی می باشد. شرکت تعاونی اعتبار و صندوق قرض الحسنه، مؤسسه اعتباری محسوب نمی شوند.

۲- ماده (۷) و تبصره آن به شرح زیر اصلاح می شود:

ماده ۷- حق عضویت اولیه مؤسسه اعتباری معادل دو درصد حداقل سرمایه اعلامی از سوی بانک مرکزی برای تأسیس مؤسسه اعتباری مربوط می باشد.

تبصره - مبنای تسعیر حق عضویت اولیه شعبه بانک خارجی، نرخ برابری ارز مورد نظر با ریال در تاریخ واریز حق عضویت به نرخ روزانه اعلامی از سوی بانک مرکزی خواهد بود. در مواردی که مهلت پرداخت توسط شعبه بانک خارجی رعایت نشود بالاترین نرخ برابری در دوره مهلت تعیین شده و یا تاریخ پرداخت، هر کدام که بیشتر باشد مبنای محاسبه قرار می گیرد.

۳- تبصره ماده (۸) به عنوان تبصره (۱) تلقی و متن زیر به عنوان تبصره (۲) به این ماده الحاق می شود:

تبصره ۲- حق عضویت اولیه مؤسسه اعتباری که در موعد مقرر نسبت به واریز آن اقدام ننماید به شرح زیر می باشد:

$$2A * (1 + 0.02B) \%$$

A= حداقل سرمایه اعلامی از سوی بانک مرکزی برای تأسیس مؤسسه اعتباری مربوط.

B= تفاضل تاریخ واریز با مهلت مقرر حسب ماه یا کسری از ماه

۱۳۹۶/۲/۳۰ ت ۵۳۷۲۵ هـ

شماره
تاریخ: ۳۰/۲/۱۳۹۶

تصویب نامه هیأت وزیران

۴- بند (۲) ماده (۹) به شرح زیر اصلاح و تبصره های (۱) و (۲) ماده یادشده حذف و تبصره های زیر به ماده مذکور الحاق می شود:

۲- میزان حق عضویت سالانه برای سال دوم به بعد فعالیت صندوق، بر مبنای درصدی از میانگین مانده هفتگی هر حساب سپرده ای در سال مالی گذشته تا سقف تضمین، توسط هیئت امنای صندوق تعیین می شود. درصد فوق از یک درصد بیشتر و از بیست و پنج صدم درصد کمتر نخواهد بود.

تبصره ۱- صندوق موظف است هر ساله تا پایان شهریورماه نحوه محاسبه و نرخ حق عضویت سالانه آن سال را به موسسه اعتباری اعلام نماید.

تبصره ۲- حق عضویت سالانه موسسه اعتباری تازه تأسیس، برای سال تأسیس باید متناسب با دوره زمانی پس از تاریخ شروع فعالیت و سپرده گیری به تشخیص بانک مرکزی تا پایان همان سال محاسبه گردد.

تبصره ۳- مانده سپرده های ارزی با نرخ اعلامی از سوی بانک مرکزی تسعیر و در محاسبه حق عضویت سالانه مبنای عمل قرار می گیرد.

تبصره ۴- هرگاه میزان منابع صندوق از پنج درصد سپرده های مشمول ضمانت موسسات اعتباری فراتر رود نرخ حق عضویت سالانه از حداقل تعیین شده در این ماده با پیشنهاد بانک مرکزی و تصویب هیئت وزیران قابل کاهش است.

تبصره ۵- کاهش حق عضویت سالانه در مورد موسسه اعتباری که بر اساس اعلام بانک مرکزی مشمول اقدامات نظارتی یا انتظامی شده است نباید اعمال گردد.

۵- ماده (۱۰) به شرح زیر اصلاح و تبصره آن به عنوان تبصره (۱) تلقی و یک تبصره به عنوان تبصره (۲) به شرح زیر به این ماده الحاق می شود:

ماده ۱۰- موسسه اعتباری موظف است حق عضویت سالانه هر سال خود را حداکثر تا پایان شهریورماه سال بعد پرداخت نماید.

تبصره ۲- نرخ حق عضویت سالانه موسسه اعتباری که در موعد مقرر نسبت به واریز حق عضویت سالانه اقدام ننماید به شرح زیر می باشد:

$$C*(1+0.02B)$$

C= درصد ثابتی که حسب مفاد بند (۲) ماده (۹) این آیین نامه توسط هیئت امنای صندوق تعیین می شود.

B= تفاضل تاریخ واریز با مهلت مقرر حسب ماه یا کسری از ماه

۱۳۹۶/۲/۲۵ هـ

شماره

تاریخ: ۱۳۹۶/۲/۲۵

۶- مواد (۱۱)، (۱۲) و (۱۳) به شرح زیر اصلاح می شود:

ماده ۱۱- موسسه اعتباری تازه تأسیس با منشأ نهادهای پولی که قبل از تأسیس موسسه فعالیت داشته است موظف است پس از تأیید و اعلام صحت ارزش گذاری دارایی های متناظر و انتقال قطعی آنها و سپرده های مربوط از نهادهای پولی مزبور به موسسه اعتباری موصوف توسط حسابرس مورد تأیید بانک مرکزی، حق عضویت اولیه را مطابق ماده (۷) و حق عضویت سالانه را به مأخذ تاریخ تأسیس وفق بند (۲) ماده (۹) این آیین نامه محاسبه و به حساب صندوق واریز نماید.

ماده ۱۲- حسابرس مستقل موسسه اعتباری موظف است نسبت به رسیدگی فرآیند محاسبات حق عضویت سالانه هر سال اقدام و موارد عدم رعایت فرآیند را در گزارش حسابرس و بازرس قانونی درج و در گزارش حسابرسی نسبت به آن اظهار نظر نموده و یک نسخه از گزارش را به صندوق ارسال نماید. ماده ۱۳- متناسب با ریسک فعالیت های موسسه اعتباری، حداکثر تا دو نوبت در هر سال از موسسه اعتباری ذی ربط حق عضویتی تحت عنوان حق عضویت خاص دریافت می گردد.

۷- متن زیر به عنوان تبصره (۳) به ماده (۱۷) الحاق می شود:

تبصره ۳- چنانچه موسسه اعتباری از آرایه آمار و اطلاعات فوق الاشاره امتناع کند و یا اطلاعات نادرست آرایه نماید مشمول مفاد ماده (۱۵) این آیین نامه می شود.

۸- تصویب نامه شماره ۵۳۶۴/ت/۵۱۷۸۱ هـ مورخ ۱۳۹۴/۱/۲۳ و بندهای (۱)، (۳)، (۴)، (۶)، (۷)،

(۸) و (۹) تصویب نامه شماره ۱۵۰۵۰۱/ت/۴۹۸۳۷ هـ مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۰ لغو می شوند.

اسحاق جهانگیری
معاون اول رئیس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رئیس جمهور، دفتر رئیس قوه قضاییه، دفتر معاون اول رئیس جمهور، دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام، سازمان اداری و استخدامی کشور، سازمان برنامه و بودجه کشور، معاونت حقوقی رئیس جمهور، معاونت امور مجلس رئیس جمهور، معاونت اجرایی رئیس جمهور، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، سازمان بازرسی کل کشور، معاونت قوانین مجلس شورای اسلامی، امور تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، کلیه وزارتخانه ها، سازمان ها و مؤسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می شود.

۷- بخشنامه شماره ۱۰۵۷۴۹/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۱۱؛ ابلاغ ضوابط ناظر بر
حداقل استانداردهای شفافیت و انتشار عمومی اطلاعات توسط مؤسسات
اعتباری دولتی

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی

با سلام؛

احتراماً، همان‌گونه که استحضار دارند مقوله «شفافیت بانکی» از جمله موضوعاتی است که امروزه در بانکها و سایر مؤسسات سپرده‌پذیر بسیار مورد توجه و تأکید قرار گرفته است. بنا به همین ضرورت، شورای پول و اعتبار با هدف ارتقای شفافیت، تحقق نظم بازار به عنوان یکی از ارکان و الزامات توافقنامه سرمایه‌های بال II و III و همچنین فراهم نمودن امکان نظارت عموم بر بانکها و مؤسسات اعتباری، در یک‌هزار و یکصد و هشتاد و دومین جلسه مورخ ۱۳۹۳/۴/۲۴، «ضوابط ناظر بر حداقل استانداردهای شفافیت و انتشار عمومی اطلاعات توسط مؤسسات اعتباری» را مورد تصویب قرار داد. ضوابط مذکور از تاریخ ۱۳۹۳/۵/۲ برای بانکهای غیردولتی و مؤسسات اعتباری غیربانکی لازم‌الاجرا گردید. لیکن در ارتباط با بانکهای دولتی، مقرر شد اجرای کامل ضوابط مذکور در چارچوب برنامه زمان‌بندی اعلامی از سوی بانک مرکزی انجام پذیرد. بر همین اساس، برنامه زمان‌بندی پیشنهادی بانک مرکزی به شرح ذیل در یک‌هزار و دویست و سی و دومین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۳/۹ آن شورا مورد تأیید و تصویب قرار گرفت:

الف: اجرای بند (۱۵-۴) از ابتدای فروردین‌ماه سال ۱۳۹۷؛
ب: اجرای بند (۱۵-۳) از پایان خردادماه سال ۱۳۹۷؛
ج: اجرای بند (۱۵-۲) از پایان شهریورماه سال ۱۳۹۷؛
د: اجرای بند (۱۵-۱) از پایان اسفندماه سال ۱۳۹۷؛
هـ: اجرای سایر بندهای ضوابط یادشده از زمان اجرای بند (۱۵-۴) (ابتدای فروردین‌ماه سال ۱۳۹۷).

با بذل عنایت به مراتب فوق، ضمن ارسال یک نسخه از ضوابط فوق‌الاشاره، خواهشمند است دستور فرمایند علاوه بر تمهید مقدمات اجرای موارد مطروحه، مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذیربط آن بانک ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق اعمال گردد. همچنین مقتضی است ترتیبی اتخاذ شود تا نسخه‌ای از بخشنامه ابلاغی به واحدهای ذیربط، به مدیریت کل نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری این بانک ارسال گردد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی
ارجمندنژاد
حمیدرضا غنی‌آبادی

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

بسمه تعالی

"با صلوات بر محمد و آل محمد"

«ضوابط ناظر بر حداقل استانداردهای شفافیت و انتشار عمومی اطلاعات توسط مؤسسات اعتباری»
شورای پول و اعتبار با هدف افزایش شفافیت وضعیت عملکردی مؤسسات اعتباری و یکسان نمودن رویه انتشار عمومی اطلاعات توسط مؤسسات اعتباری و در اجرای تکلیف مقرر در جزء (۱) بند (د) ماده (۹۷) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، «ضوابط ناظر بر حداقل استانداردهای شفافیت و انتشار عمومی اطلاعات توسط مؤسسات اعتباری» که از این پس ضوابط نامیده می‌شود را تصویب نمود.

بخش اول- تعاریف و کلیات:

ماده ۱- در این ضوابط، اصطلاحات و عبارات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

- ۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛
- ۱-۲- مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب قانون یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت بانک مرکزی می‌باشد. در این ضوابط، شعبه بانک خارجی نیز مؤسسه اعتباری محسوب می‌گردد.
- ۱-۳- شعبه بانک خارجی: واحد عملیاتی از یک بانک خارجی که در چارچوب ضوابط ناظر بر ایجاد و عملیات شعب بانکهای خارجی در ایران، فعالیت می‌نماید.
- ۱-۴- استانداردهای حسابداری: استانداردهای حسابداری ایران
- ۱-۵- دوره: دوره مالی اعم از سالانه، شش‌ماهه و یا مقاطع زمانی کوتاه‌تر به تشخیص بانک مرکزی که مؤسسه اعتباری موظف به ارائه اطلاعات عملکردی خود می‌باشد.

ماده ۲- آرایه اطلاعات مختص به هر یک از مشتریان توسط مؤسسه اعتباری به سایرین ممنوع است، مگر مواردی که به موجب قانون مجاز شمرده شده است.

تبصره - اطلاعات مربوط به تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط با مؤسسه اعتباری موضوع آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط از شمول قاعده کلی فوق مستثنی می‌باشد.

ماده ۳- مؤسسه اعتباری موظف است اطلاعات مربوط به صورتهای مالی، مدیریت ریسک، حاکمیت شرکتی و کنترل داخلی و همچنین گزارش عملکرد هیأت مدیره و رویدادهای بااهمیت طی هر دوره را مطابق با مفاد این ضوابط برای عموم منتشر نماید.

ماده ۴- مؤسسه اعتباری موظف است اطلاعات کمی موضوع این ضوابط را به صورت مقایسه‌ای با دو دوره قبل منتشر کند.

بخش دوم- انتشار اطلاعات مربوط به صورتهای مالی:

ماده ۵- مؤسسه اعتباری موظف است علاوه بر رعایت الزامات آرایه اطلاعات مربوط به صورتهای مالی مطابق با استانداردهای حسابداری، شرح کاملی از موارد زیر را در مقاطع زمانی مقرر در این ضوابط منتشر نماید:

- ۵-۱- خالص تسهیلات اعطایی به تفکیک عقود؛
- ۵-۲- انواع و مانده سپرده‌ها به تفکیک؛
- ۵-۳- انواع و خالص تسهیلات اعطایی به تفکیک دولتی و غیردولتی؛
- ۵-۴- مطالبات از مؤسسات اعتباری به تفکیک داخلی و خارجی؛
- ۵-۵- میزان تسهیلات بین‌بانکی دریافتی؛
- ۵-۶- اطلاعات مربوط به جزییات تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط (به شرح آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط)؛
- ۵-۷- خالص تسهیلات و تعهدات کلان به تفکیک جاری، سررسیدگذاشته، معوق، مشکوک‌الوصول و سوخت‌شده؛
- ۵-۸- خالص تسهیلات به تفکیک جاری، سررسیدگذاشته، معوق، مشکوک‌الوصول و سوخت‌شده؛
- ۵-۹- خالص تسهیلات و تعهدات به تفکیک وثایق؛
- ۵-۱۰- مانده ذخایر در نظر گرفته شده برای تسهیلات به تفکیک عمومی و اختصاصی؛
- ۵-۱۱- مانده اسناد پرداختنی؛
- ۵-۱۲- مانده اقلام زیرخط ترازنامه نظیر بروات قبولی‌نویسی شده، انواع ضمانت‌نامه‌ها، انواع اعتبارات اسنادی، ظهرنویسی‌ها، وجوه اداره شده، تضمینات و ...؛
- ۵-۱۳- نحوه محاسبه و میزان سود قطعی منابع سپرده‌گذاران؛
- ۵-۱۴- مانده بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی پرداخت‌شده؛
- ۵-۱۵- مانده بدهکاران بابت ضمانت‌نامه‌های پرداخت‌شده؛
- ۵-۱۶- مانده بدهکاران موقت؛
- ۵-۱۷- مانده بستانکاران موقت؛

۱۸-۵- سود هر سهم و سود نقدي متعلق به هر سهم.

بخش سوم- انتشار اطلاعات مربوط به مدیریت ریسک:

ماده ۶- مؤسسه اعتباری موظف است کلیه اقدامات خود به منظور شناسایی، سنجش، پایش و کنترل ریسک اعتباری را در چارچوب ضوابط بانک مرکزی و در مقاطع زمانی مقرر در این ضوابط منتشر نماید. برخی از مهمترین مصادیق آن عبارتند از:

۶-۱- سیاست‌ها و خط‌مشی‌های اعتباری؛

۶-۲- واحدهای اجرایی مدیریت ریسک اعتباری؛

۶-۳- حدود اختیارات سطوح مختلف سازمانی برای تصویب تسهیلات و تعهدات؛

۶-۴- میزان پذیرش ریسک اعتباری؛

۶-۵- میزان و وضعیت تمرکز تسهیلات و تعهدات به تفکیک گروه‌های مختلف مشتریان، بخش‌های اقتصادی، مناطق جغرافیایی و نظایر آن؛

۶-۶- فرآیند اعتبارسنجی متقاضیان؛

۶-۷- روش سنجش ریسک اعتباری؛

۶-۸- روش‌های کاهش ریسک اعتباری؛

۶-۹- میزان سرمایه لازم برای پوشش ریسک اعتباری؛

۶-۱۰- معیارهای دریافت وثایق برای اqlام در معرض ریسک اعتباری؛

۶-۱۱- سازوکارهای کنترل و پایش ریسک اعتباری؛

۶-۱۲- نحوه مدیریت تسهیلات غیرجاری و میزان ذخایر مربوط به آن‌ها.

ماده ۷- مؤسسه اعتباری موظف است کلیه اقدامات خود شامل شناسایی، سنجش، پایش و کنترل ریسک نقدینگی را در چارچوب ضوابط بانک مرکزی و در مقاطع زمانی مقرر در این ضوابط منتشر نماید. برخی از اهم مصادیق آن عبارتند از:

۷-۱- سیاست‌ها و خط‌مشی‌های مدیریت ریسک نقدینگی؛

۷-۲- واحدهای اجرایی مدیریت ریسک نقدینگی؛

۷-۳- ترکیب، میزان و سررسید سپرده‌ها و نقاط تمرکز آن؛

۷-۴- ترکیب، میزان و سررسید تسهیلات و سایر دارایی‌ها و به طور مشخص دارایی‌های با درجه نقدشوندگی بالا؛

۷-۵- میزان ورودی‌ها و تعهدات ریالی در دوره آتی؛

۷-۶- میزان ورودی‌ها و تعهدات به ارزهای عمده در دوره آتی؛

۷-۷- برنامه تداوم فعالیت؛

۷-۸- برنامه مقابله با بحران؛

- ۷-۹- روش سنجش ریسک نقدینگی؛
- ۷-۱۰- سازوکارهای کنترل و پایش ریسک نقدینگی.
- ماده ۸- مؤسسه اعتباری موظف است کلیه برنامه‌ها و سیاست‌های خود به منظور شناسایی، سنجش، پایش و کنترل ریسک عملیاتی را در چارچوب ضوابط بانک مرکزی و در مقاطع زمانی مقرر در این ضوابط منتشر نماید. برخی از مهمترین مصادیق آن عبارتند از:
- ۸-۱- برنامه تداوم فعالیت؛
- ۸-۲- تدابیر پیشگیرانه از وقوع خطاهای عمدی و سهوی انسانی؛
- ۸-۳- تمهیدات مقابله با بحران؛
- ۸-۴- روش سنجش ریسک عملیاتی؛
- ۸-۵- میزان سرمایه لازم برای پوشش ریسک عملیاتی؛
- ۸-۶- سازوکارهای کنترل و پایش ریسک عملیاتی.
- ماده ۹- مؤسسه اعتباری موظف است کلیه اقدامات خود شامل شناسایی، سنجش، پایش و کنترل ریسک‌بازار را در چارچوب ضوابط بانک مرکزی و در مقاطع زمانی مقرر در این ضوابط منتشر نماید. برخی از مهمترین مصادیق آن عبارتند از:
- ۹-۱- سیاست‌ها و رویه‌های مدیریت ریسک بازار؛
- ۹-۲- روش سنجش ریسک بازار؛
- ۹-۳- میزان سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک بازار؛
- ۹-۴- میزان ارقام در معرض ریسک بازار به تفکیک ارز، سهام، نرخ سود و نظایر آن.
- ماده ۱۰- مؤسسه اعتباری موظف است هر یک از شاخص‌های ذیل را در مقاطع زمانی مقرر در این ضوابط، ارایه نماید:
- ۱۰-۱- نسبت خالص تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط به:
- مجموع خالص تسهیلات و تعهدات ؛
 - سرمایه پایه؛
 - سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها.
- ۱۰-۲- نسبت خالص تسهیلات و تعهدات کلان به:
- مجموع خالص تسهیلات و تعهدات؛
 - سرمایه پایه؛
 - سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها.
- ۱۰-۳- نسبت سرمایه‌گذاری‌ها و مشارکت‌های حقوقی به:
- مجموع خالص تسهیلات و تعهدات؛

• سرمایه پایه؛

• سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها.

- ۱۰-۴- وضعیت باز ارزی به تفکیک هر یک از ارزها و مجموع ارزها؛
۱۰-۵- نسبت خالص تسهیلات غیرجاری به مجموع خالص تسهیلات؛
۱۰-۶- نسبت خالص تسهیلات به مانده سپرده‌ها؛
۱۰-۷- نسبت ارزش دفتری دارایی‌های ثابت به حقوق صاحبان سهام؛
۱۰-۸- نسبت خالص تسهیلات کوتاه‌مدت به مجموع خالص تسهیلات؛
۱۰-۹- نسبت مانده سپرده‌های دیداری (جاری) به مانده مجموع سپرده‌ها؛
۱۰-۱۰- نسبت مانده سپرده‌های بلندمدت به مانده مجموع سپرده‌ها.

ماده ۱۱- مؤسسه اعتباری موظف است، وضعیت کفایت سرمایه خود شامل میزان دارایی‌های در معرض ریسک، میزان و ساختار سرمایه، نسبت کفایت سرمایه و نسبت کفایت سرمایه درجه یک را مطابق با آیین نامه کفایت سرمایه و در مقاطع زمانی مقرر در این ضوابط منتشر نماید.

بخش چهارم- انتشار اطلاعات مربوط به حاکمیت شرکتی و کنترل داخلی:

ماده ۱۲- مؤسسه اعتباری موظف است اطلاعات ذیل را در مقاطع زمانی مقرر در این ضوابط، منتشر نماید:

- ۱۲-۱- ساختار هیأت مدیره شامل مشخصات اعضای هیأت مدیره مؤسسه اعتباری، حدود اختیارات و مسئولیت‌های هر یک، فرآیند انتخاب و شرایط احراز و گزارش عملکرد هر کدام از آنان؛
۱۲-۲- ساختار هیأت عامل و سایر مدیران ارشد مؤسسه اعتباری و مشخصات هر یک، حدود اختیارات و مسئولیت‌های هر یک، فرآیند انتخاب و شرایط احراز و رویه‌های گزارش‌دهی آنان؛
۱۲-۳- ساختار مالکیت شامل فهرست سهامداران عمده بالای یک درصد و تغییرات آن در طی دوره؛
۱۲-۴- مصوبات مجامع عمومی عادی، عادی به طور فوق‌العاده و فوق‌العاده؛
۱۲-۵- ساختار سازمانی شامل نمودار اصلی سازمان، کمیته‌های هیأت مدیره، واحدهای مستقل فرعی و وابسته و ...؛
۱۲-۶- خط‌مشی‌ها و سیاست‌های اعطای پاداش و جبران خدمات اعضای هیأت مدیره، مدیران ارشد و سایر کارکنان مؤسسه اعتباری؛
۱۲-۷- گزارش عملکرد کمیته حسابرسی داخلی.

ماده ۱۳- مؤسسه اعتباری موظف است کلیات مربوط به نظام کنترل داخلی خود را در چارچوب ضوابط بانک مرکزی و در مقاطع زمانی مقرر در این ضوابط، منتشر نماید.

بخش پنجم- انتشار اطلاعات مربوط به رویدادهای با اهمیت:

ماده ۱۴- مؤسسه اعتباری موظف است نسبت به انتشار عمومی هر یک از رویدادهای با اهمیت زیر اقدام نماید:

- ۱۴-۱- هر گونه تغییر در سرمایه ثابتی مؤسسه اعتباری؛
- ۱۴-۲- تغییر در ترکیب اعضای هیأت‌مدیره و هیأت عامل؛
- ۱۴-۳- تغییر مدیرعامل و رئیس هیأت‌مدیره؛
- ۱۴-۴- مجازات‌های انتظامی و محدودیت‌های اعمال شده توسط بانک مرکزی در خصوص مؤسسه اعتباری؛
- ۱۴-۵- هرگونه خرید، ادغام یا تجزیه؛
- ۱۴-۶- میزان خسارات وارده ناشی از سرقت، اختلاس و حوادث غیر مترقبه؛
- ۱۴-۷- هر گونه افتتاح یا تعطیلی شعبه.

بخش ششم: مقاطع زمانی انتشار اطلاعات

ماده ۱۵- مؤسسه اعتباری موظف است اطلاعات موضوع این ضوابط را در مقاطع زمانی زیر ارائه نماید:

- ۱۵-۱- مقطع زمانی یکساله منتهی به اسفندماه:
- ۱۵-۱-۱- اطلاعات مربوط به صورتهای مالی حسابرسی شده به صورت انفرادی و تلفیقی به شرح مذکور در بخش دوم؛
- ۱۵-۱-۲- گزارش هیأت‌مدیره به مجمع عمومی و اظهارنظر حسابرس راجع به آن؛
- ۱۵-۱-۳- گزارش بازرس قانونی به مجمع عمومی؛
- ۱۵-۱-۴- اطلاعات مربوط به حاکمیت شرکتی و کنترل داخلی به شرح مذکور در بخش چهارم؛
- ۱۵-۱-۵- مانده تصفیه‌نشده اسناد پرداختنی که طی دوره آتی سررسید می‌گردند؛
- ۱۵-۱-۶- اطلاعات مربوط به جزییات تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط؛
- ۱۵-۱-۷- مطالبات از مؤسسات اعتباری به تفکیک داخلی و خارجی؛
- ۱۵-۱-۸- میزان تسهیلات بین‌بانکی دریافتی؛
- ۱۵-۱-۹- خالص تسهیلات و تعهدات کلان به تفکیک جاری، سررسید گذشته، معوق، مشکوک‌الوصول و سوخت‌شده؛

۱۰-۱-۱۵- مانده ذخایر در نظر گرفته شده برای تسهیلات به تفکیک
عمومی و اختصاصی؛

۱۱-۱-۱۵- مانده اقلام زیرخط ترازنامه نظیر بروات قبولی‌نویسی
شده، انواع ضمانتنامه‌ها، انواع اعتبارات اسنادی،
ظهرنویسی‌ها، وجوه اداره شده، تضمینات و ...؛

۱۲-۱-۱۵- نسبت‌های مقرر در ماده ۱۰؛

۱۳-۱-۱۵- وضعیت کفایت سرمایه شامل میزان دارایی‌های در معرض
ریسک، میزان و ساختار سرمایه، نسبت کفایت سرمایه و
نسبت کفایت سرمایه درجه یک؛

۱۴-۱-۱۵- سیاست‌ها و برنامه‌های مدیریت انواع ریسک در دوره آتی؛

۱۵-۱-۱۵- گزارشی متضمن مقایسه عملکرد مؤسسه اعتباری در زمینه
مدیریت انواع ریسک با سیاست‌ها و برنامه‌های ارائه شده
در دوره قبل و بیان دلایل مغایرت‌های احتمالی آن؛

۱۶-۱-۱۵- نحوه محاسبه و میزان سود قطعی منابع سپرده‌گذاران؛

۱۷-۱-۱۵- سود هر سهم و سود نقدی متعلق به هر سهم.

۱۵-۲-۱- مقطع زمانی شش‌ماهه منتهی به شهریورماه:

۱-۲-۱۵- اطلاعات مربوط به صورت‌های مالی که به صورت اجمالی
حسابرسی شده، به شرح مذکور در بخش دوم؛

۲-۲-۱۵- اطلاعات مربوط به جزییات تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط؛

۳-۲-۱۵- مطالبات از مؤسسات اعتباری به تفکیک داخلی و خارجی؛

۴-۲-۱۵- تسهیلات بین‌بانکی دریافتی؛

۵-۲-۱۵- خالص تسهیلات و تعهدات کلان به تفکیک جاری، سررسید گذشته،
معوق، مشکوک‌الوصول و سوخت‌شده؛

۶-۲-۱۵- مانده ذخایر در نظر گرفته شده برای تسهیلات به تفکیک
عمومی و اختصاصی؛

۷-۲-۱۵- مانده اقلام زیرخط ترازنامه نظیر بروات قبولی‌نویسی
شده، انواع ضمانتنامه‌ها، انواع اعتبارات اسنادی،
ظهرنویسی‌ها، وجوه اداره شده، تضمینات و ...؛

۸-۲-۱۵- نسبت‌های مقرر در ماده ۱۰؛

۹-۲-۱۵- وضعیت کفایت سرمایه شامل میزان دارایی‌های در معرض
ریسک، میزان و ساختار سرمایه، نسبت کفایت سرمایه و
نسبت کفایت سرمایه درجه یک.

۱۵-۳- مقطع زمانی سه‌ماهه منتهی به پایان خردادماه و آذرماه:

- ۱-۱۵-۳-۱- خالص تسهیلات اعطایی به تفکیک عقود؛
- ۲-۱۵-۳-۲- انواع و مانده سپرده‌ها به تفکیک؛
- ۳-۱۵-۳-۳- انواع و خالص تسهیلات اعطایی به تفکیک دولتی و غیردولتی؛
- ۴-۱۵-۳-۴- مانده اقلام زیرخط ترازنامه نظیر بروات قبولی‌نویسی شده، انواع ضمانت‌نامه‌ها، انواع اعتبارات اسنادی، ظهرنویسی‌ها، وجوه اداره شده، تضمینات و ...؛
- ۵-۱۵-۳-۵- خالص تسهیلات به تفکیک جاری، سررسیدگذشته، معوق، مشکوک الوصول و سوخت شده؛
- ۶-۱۵-۳-۶- هر گونه اطلاعات دیگری که آگاهی از آن‌ها برای افکار عمومی اهمیت دارد.
- ۱۵-۴- ارایه فوری: مؤسسه اعتباری موظف است اطلاعات موضوع ماده ۱۴ این ضوابط را به محض وقوع، منتشر نماید.
- ماده ۱۶- مؤسسه اعتباری موظف است، اطلاعاتی که لازم است در مقطع زمانی پایان اسفندماه هر سال ارایه شود، حداکثر تا پایان تیرماه سال بعد، اطلاعاتی که باید در مقطع زمانی پایان شهریورماه هر سال ارایه گردد، حداکثر تا پایان آبان‌ماه و اطلاعات مربوط به مقاطع زمانی پایان خرداد و آذر را حداکثر تا آخر ماه اول فصل بعد منتشر نماید.
- تبصره- اگر مؤسسه اعتباری بنا به دلایلی قادر به ارایه اطلاعات در زمان مقرر نباشد، باید دلایل تأخیر را حداقل پانزده روز زودتر به بانک مرکزی اعلام و استمهال نماید. بانک مرکزی می‌تواند در صورت پذیرش دلایل اعلامی، نسبت به تمدید مهلت ارایه اقدام نماید. در هر حال، مهلت داده شده نباید بیش از یک ماه باشد.
- بخش هفتم: نحوه انتشار عمومی اطلاعات
- ماده ۱۷- مؤسسه اعتباری موظف است کلیه اطلاعات موضوع این ضوابط را در مقاطع زمانی تعیین شده در پایگاه اطلاع‌رسانی خود به صورت مستقل منتشر نماید، به نحوی که دسترسی سریع به اطلاعات مزبور، همواره در صفحه اول پایگاه اطلاع‌رسانی مؤسسه اعتباری فراهم باشد.
- تبصره - اطلاعات ارایه شده طی هر دوره باید حداقل تا پنج سال در پایگاه اطلاع‌رسانی مؤسسه اعتباری موجود باشد.
- ماده ۱۸- مؤسسه اعتباری مکلف است اطلاعاتی که باید در مقطع زمانی پایان اسفندماه هر سال ارایه شود را در قالب بروشورهایی به

تعداد کافی چاپ و از طریق شعب مؤسسه اعتباری، در دسترس سپرده گذاران و سایر ذینفعان قرار دهد. مؤسسه اعتباری باید از دسترسی بدون هزینه و آسان ذینفعان به اطلاعات انتشار یافته اطمینان حاصل کند.

بخش هشتم: ضمانت اجرا

ماده ۱۹- هیأت مدیره و مدیرعامل مؤسسه اعتباری که در آرایه اطلاعات موضوع این ضوابط قصور ورزد یا اطلاعات نادرست و یا گمراه‌کننده منتشر نماید، در چارچوب مقررات قانونی، توسط بانک مرکزی از مسئولیت مربوط منفصل خواهد شد.

بخش نهم: سایر

ماده ۲۰- مسئولیت انتشار اطلاعات موضوع این ضوابط بر عهده هیأت‌مدیره مؤسسه اعتباری می‌باشد. هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است از اعتبار، درستی، جامعیت و قابل مقایسه بودن اطلاعات انتشار یافته اطمینان حاصل نماید و مسئولیت حقوقی آن را بپذیرد.

ماده ۲۱- در صورت انتشار اخبار یا گزارش خلاف واقع، گمراه‌کننده و یا با مستندات جعلی، مؤسسه اعتباری مکلف است بلافاصله اطلاعات و توضیحات کافی در خصوص اخبار یا گزارش مزبور را برای اطلاع عموم منتشر نماید.

ماده ۲۲- مؤسسه اعتباری موظف است بنا به تشخیص بانک مرکزی، اطلاعات دیگری را نیز حسب مورد منتشر نماید.

ماده ۲۳- بانک مرکزی می‌تواند اقدامات نظارتی و مجازات‌های انتظامی خود در قبال مؤسسات اعتباری را حسب مورد جهت اطلاع عموم منتشر نماید.

ماده ۲۴- مؤسسه اعتباری موظف است یک نسخه از اطلاعات موضوع این ضوابط را طی مکاتبه ای به امضای مدیرعامل آن، همزمان با انتشار عمومی، به بانک مرکزی ارسال نماید.

ماده ۲۵- بانک مرکزی مسئول نظارت بر انتشار عمومی اطلاعات توسط مؤسسه اعتباری می‌باشد.

ماده ۲۶- الزامات مذکور در این ضوابط در خصوص شعبه مؤسسه اعتباری خارجی نیز نافذ می‌باشد.

تبصره - اطلاعات شعبه مؤسسه اعتباری خارجی در ایران باید به زبان فارسی ارائه شود.

ماده ۲۷- شعبه مؤسسه اعتباری خارجی موظف است خلاصه‌ای از اطلاعات عملکردی انتشار یافته دفتر مرکزی متبوع خود را به فارسی ترجمه و ارائه نماید.

ماده ۲۸- مؤسسه اعتباری موظف است شرح کامل و تفصیلی از مراحل، مدارک مورد نیاز، مفاد قراردادها، هزینه‌های هر یک از انواع عملیات و خدمات بانکی قابل ارائه و همچنین نرخ سود سپرده‌ها و تسهیلات خود را از طریق پایگاه اطلاع‌رسانی بانک و همچنین میز راهنمای مشتریان مستقر در هر یک از واحدهای عملیاتی منتشر نماید.

ماده ۲۹- مؤسسه اعتباری موظف است نرخ حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌های سرمایه‌گذاری را حداکثر تا پایان فروردین‌ماه هر سال اعلام نماید.

ماده ۳۰- الزاماتی که در این ضوابط تصریح شده است، حداقل الزامات در زمینه انتشار عمومی اطلاعات می‌باشد. تعیین و تشخیص سایر اطلاعات با اهمیت که مستلزم افشا است، بر عهده مؤسسه اعتباری می‌باشد.

ماده ۳۱- مؤسسه اعتباری در رابطه با مواردی که در این ضوابط الزام شده است، لیکن هنوز چارچوب مقررات مدونی در خصوص آن توسط بانک مرکزی ابلاغ نگردیده است، باید در چارچوب ضوابط داخلی خود عمل نماید.

«ضوابط ناظر بر حداقل استانداردهای شفافیت و انتشار عمومی اطلاعات توسط مؤسسات اعتباری» در ۳۱ ماده و ۴ تبصره در یک‌هزار و یکصد و هشتاد و دومین جلسه مورخ ۱۳۹۳/۴/۲۴ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ آن به مؤسسات اعتباری، لازم‌الاجرا می‌باشد.

۸- بخشنامه شماره ۱۱۵۵۴/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۱۷؛ ابلاغ دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر شرکتهای تعاونی اعتبار

جناب آقای رستمی- مدیرکل محترم دفتر تعاونی‌های توزیعی وزارت تعاون، کار
و رفاه اجتماعی

با سلام؛

احتراماً، همان‌گونه که استحضار دارند؛ سابقه تاریخی و سیر قانونی شرکتهای تعاونی اعتبار به «قانون شرکتهای تعاونی مصوب سال ۱۳۵۰» بازمی‌گردد. به گونه‌ای که مشخصاً فصل سیزدهم قانون مذکور از نخستین تجربیات مقرره‌نویسی در خصوص شرکتهای تعاونی اعتبار در ایران محسوب می‌شود. قانون‌گذار که به موجب قانون یادشده در مقام تبیین تمامی احکام مربوط به کلیه شرکتهای تعاونی برآمده است؛ در فصل سیزدهم قانون مزبور با نگاه اختصاصی به شرکتهای تعاونی اعتبار، وجه دوگانه این دست از شرکتها را که از یکسو، خاستگاه تعاونی داشته و از سوی دیگر از خصیصه و کارکرد «واسطه‌گری وجوه» برخوردار است؛ مورد نظر داشته و به همین دلیل نیز برخلاف سایر اقسام شرکتهای تعاونی، تصویب آیین‌نامه ناظر بر آن شرکتها را در صلاحیت شورای پول و اعتبار تعیین نموده است. رویکرد قانون مذکور در تأسیس شرکت تعاونی اعتبار، ایجاد نهادی برآمده از طیف مشخص و محدودی از اشخاص دارای عضویت در «گروه‌های شغلی» بوده که مبادرت به ارائه خدمات پولی منحصراً برای اعضاء می‌نماید. لذا مقرر بوده این نوع شرکتها عمدتاً در محیطهای کارمندی و کارگری تأسیس شوند. با همین رویکرد شرکتهای تعاونی اعتبار ایجاد شده تا قبل از دو دهه اخیر نیز بدون اخلال و تأثیرگذاری بر نظام پولی و بانکی کشور، به ارائه خدمات پولی و بانکی منحصراً به اعضای خود اشتغال داشتند. لیکن از اواسط دهه هفتاد با تشکیل شدن برخی شرکتهای تعاونی اعتبار موسوم به «آزاد» و تخطی برخی شرکتهای تعاونی اعتبار صنفی از حدود و قلمرو فعالیت خود، چالش‌ها و نابسامانی‌های بسیاری از این بابت به نظام پولی و بانکی کشور تحمیل شد که متأسفانه هنوز آثار و تبعات آن گریبانگیر تمامی ارکان حاکمیت به ویژه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. در سال ۱۳۸۳، قانون‌گذار محترم با هدف انتظام‌بخشی و ساماندهی بازار پولی و بانکی کشور، «قانون تنظیم بازار غیرمتشکل پولی» را به تصویب رساند که طی آن مسئولیت نظارت بر نظام پولی و بانکی کشور را در همه ابعاد از جمله اعطای مجوز که تا پیش از آن توسط دستگاه‌های مختلف به انجام می‌رسید، به بانک مرکزی واگذار نمود. بر همین اساس و با تصویب و ابلاغ «دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر شرکتهای تعاونی اعتبار» در تاریخ ۱۳۸۶/۶/۳ توسط شورای پول و اعتبار، این مؤسسات عملاً در جرگه نهادهای پولی تحت نظارت بانک مرکزی قرار گرفتند. پس از تصویب دستورالعمل مذکور، شرکتهای تعاونی

اعتبار به دوگروه «شرکتهای تعاونی اعتبار گروه‌های شغلی» - که مسامحتاً می‌توان از آن به شرکتهای تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری یاد کرد- و شرکتهای تعاونی اعتبار موسوم به «آزاد» طبقه‌بندی شدند. تطبیق عملکرد شرکتهای تعاونی اعتبار گروه‌های شغلی با مفاد دستورالعمل یاد شده با سرعت و روند مناسبی انجام پذیرفت. لیکن فرآیند ساماندهی شرکتهای تعاونی اعتباری موسوم به «آزاد» با پیچیدگی‌ها و مشکلات خاصی از جمله مسایل مربوط به انحلال و یا ادغام آن‌ها مواجه شد که علی‌رغم مشکلات و دشواری‌های بسیار، بخش اعظم این فرآیند از سوی بانک مرکزی انجام شد و قاطبه مؤسسات مزبور ساماندهی گردیدند. معدود شرکتهای تعاونی اعتبار موسوم به «آزاد» باقی‌مانده نیز در حال تکمیل فرآیندهای ساماندهی می‌باشند. اما با وجود همه اقدامات انجام شده، نیاز بود که با رویکردی پیداشیرانه، زمینه پیدایش و شکل‌گیری شرکتهای تعاونی اعتبار غیرنظام‌مند مشابه آن چه در گذشته موجب ایجاد اخلاص در نظام پولی و اعتباری کشور شدند، منتفی گردد. لذا این بانک درصدد برآمد مفاد «دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر شرکتهای تعاونی اعتبار» را متناسب با اقتضائات و شرایط زمانی و محیطی روزآمد نماید. بر این اساس، با بهره‌مندی از تجربیات حاصل از اجرای دستورالعمل مذکور در سنوات گذشته و اخذ نکته‌نظرات آن وزارتخانه محترم و اتفاق تعاون ایران، مفاد مقررات یاد شده مورد بازنگری قرار گرفت و نهایتاً در یک‌هزار و دویست و سی و دومین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۳/۹ شورای پول و اعتبار مطرح و به تصویب رسید. اهم تغییرات در دستورالعمل جدید به شرح زیر می‌باشد:

- ۱- به منظور انتظام‌بخشی در نظام پولی و بانکی کشور و پیداشیری از تکرار پیدایش شرکتهای تعاونی اعتبار نامنضبط و غیرنظام‌مند، تأسیس شرکتهای تعاونی اعتبار صرفاً در قالب شرکتهای تعاونی اعتبار کارمندی و یا کارگری پیش‌بینی شده است؛
- ۲- به استناد ماده (۵) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی که به موجب آن، مؤسسات مالی و اعتباری و سایر بنگاه‌های واسطه پولی که قبل و بعد از تصویب آن قانون تأسیس شده یا می‌شوند، صرفاً در قالب شرکتهای سهامی عام و تعاونی سهامی عام مجاز به فعالیت بوده و طبق تبصره (۴) ذیل آن، صرفاً شرکتهای تعاونی اعتبار قرض‌الحسنه‌ای که به امر قرض‌الحسنه مبادرت می‌نمایند از شمول آن ماده مستثنی می‌باشند و از طرفی با عنایت به اهداف ایجابی شرکتهای تعاونی اعتبار که به تأمین نیازهای خرد مالی اعضاء، معطوف است؛ سپرده‌گیری و اعطای تسهیلات شرکتهای تعاونی اعتبار، به عقد قرض‌الحسنه محدود شده است؛

- ۳- حداقل تعداد اعضای شرکتهای تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری که از تاریخ لازم‌الاجرا شدن دستورالعمل مزبور تأسیس می‌شوند و فعالیت می‌کنند؛ ۵۰ نفر می‌باشد؛
- ۴- حداقل مبلغ سرمایه برای تأسیس و فعالیت شرکت تعاونی اعتبار تا ۵۰ نفر، ۵۰۰ میلیون ریال می‌باشد و به ازای هر نفر عضویت بیشتر مبلغ ده میلیون ریال به سرمایه اضافه می‌گردد؛
- ۵- فعالیت شرکتهای تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری صرفاً در فضای اداری دستگاه ذی‌ربط و فعالیت شرکتهای تعاونی اعتبار صنفی موجود صرفاً در فضای اداری اتحادیه صنف ذی‌ربط امکان‌پذیر می‌باشد؛
- ۶- شرکتهایی که پیش از تصویب این دستورالعمل تأسیس شده‌اند، موظفند حداکثر ظرف مدت یک‌سال، شرایط خود را با مفاد این دستورالعمل تطبیق داده و اجازه‌نامه فعالیت از بانک مرکزی دریافت نمایند. در غیر این صورت، بانک مرکزی نسبت به توقف فعالیت شرکتهای فاقد مجوز از طریق مراجع ذی‌صلاح اقدام خواهد نمود؛
- ۷- شرکتهای تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری موجودی که پیش از تصویب این دستورالعمل تأسیس شده‌اند و فعالیت می‌نمایند از حیث تعداد اعضاء (موضوع ماده (۶) دستورالعمل)، مشمول حکم مزبور در بند فوق نمی‌باشند؛
- ۸- شرکتهای تعاونی اعتبار صنفی موجود ضمن رعایت مفاد دستورالعمل، صرفاً بدون پذیرش عضو جدید، می‌توانند به فعالیت خود ادامه دهند.
- با عنایت به مراتب فوق، ضمن ارسال یک نسخه از «دستورالعمل تأسیس، فعالیت و نظارت بر شرکتهای تعاونی اعتبار»، خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به قید تسریع به تمامی ادارات کل تعاون استانها، شرکتهای تعاونی اعتبار و سایر واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای مفاد دستورالعمل، نظارت دقیق و مؤثر به عمل آید.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و
مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی
ارجمندنژاد
حمیدرضا غنی‌آبادی

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

«بسمه تعالی»

دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر شرکتهای تعاونی اعتبار

مقدمه:

به استناد قانون شرکتهای تعاونی مصوب ۱۳۵۰/۰۳/۱۶، قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۰/۰۶/۱۳، قانون تنظیم بازار غیرمتشکل پولی مصوب ۱۳۸۳/۱۰/۲۳ و آیین‌نامه‌های اجرایی آن، «دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر شرکتهای تعاونی اعتبار»، که از این پس دستورالعمل نامیده می‌شود به شرح ذیل به تصویب رسید.

فصل اول - تعاریف:

ماده ۱- در این دستورالعمل عناوین ذیل در معانی مشروح به‌کار می‌روند:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- دستورالعمل: دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر شرکتهای تعاونی اعتبار؛

۱-۳- وزارت تعاون: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی؛

۱-۴- اداره کل تعاون: اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان؛

۱-۵- دستگاه: وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و یا ادارات تابعه وزارتخانه در استان‌ها و یا شهرستان‌ها/ سازمان‌ها، نهادها، شرکتها و مؤسسات دولتی/ نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی/ شرکتهای غیردولتی سهامی عام و همچنین شرکتهای سهامی خاص دارای حداقل ۱۰ نفر کارمند/ کارگر که از تاریخ تأسیس و فعالیت شرکتهای سهامی عام و خاص مذکور حداقل پنج سال سپری شده باشد؛

۱-۶- شرکت: شرکت تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری و شرکت تعاونی اعتبار صنفی؛

۱-۷- شرکت تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری: شرکتهای تعاونی اعتباری که اعضاء آن از مستخدمین، بازنشستگان، مستمری‌بگیران و حقوق‌بگیران دستگاه‌های موضوع بند (۱-۵) این دستورالعمل می‌باشند؛

۸-۱- شرکت تعاونی اعتبار صنفی: شرکتهای تعاونی اعتباری که اعضاء آن از صاحبان حرف دارای پروانه کسب از اتحادیه اصناف کشور می‌باشند؛

۹-۱- معرفی‌نامه: معرفی‌نامه‌ای که وزارت تعاون پس از دریافت و بررسی درخواست متقاضی، اساسنامه پیشنهادی و سایر مدارک متقاضی و تطبیق موارد مذکور با قوانین و مقررات ذی‌ربط، صادر می‌نماید؛

۱۰-۱- اجازه‌نامه تأسیس: موافقت کتبی بانک مرکزی با ثبت شرکت تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری در مرجع ثبتی؛

۱۱-۱- اجازه‌نامه فعالیت: موافقت کتبی بانک مرکزی برای شروع یا ادامه فعالیت شرکت؛

۱۲-۱- اجازه‌نامه تغییرات ثبتی: موافقت کتبی بانک مرکزی با ثبت تغییرات شرکت در مرجع ثبتی.

فصل دوم - کلیات:

ماده ۲- تأسیس، ثبت، فعالیت و انحلال شرکت در چارچوب مفاد این دستورالعمل، اساسنامه مورد تأیید بانک مرکزی، مصوبات شورای پول و اعتبار و بخشنامه‌های بانک مرکزی مجاز می‌باشد.

ماده ۳- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این دستورالعمل، صرفاً تأسیس شرکت تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری مجاز است. تبصره - برای هر دستگاه، تأسیس بیش از یک شرکت تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری مجاز نمی‌باشد.

ماده ۴- تأسیس و فعالیت شرکت صرفاً در حوزه جغرافیایی مورد تأیید بانک مرکزی که در اساسنامه شرکت درج می‌گردد، مجاز می‌باشد.

ماده ۵- تأسیس شعبه توسط شرکت ممنوع است.

ماده ۶- حداقل تعداد اعضای شرکتهای تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری که از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این دستورالعمل تأسیس می‌شوند و فعالیت می‌کنند؛ ۵۰ نفر می‌باشد.

ماده ۷- عضویت اعضاء در شرکت باید در چارچوب اساسنامه مورد تأیید بانک مرکزی باشد.

- ماده ۸- عضویت هم‌زمان اعضاء در بیش از یک شرکت ممنوع است.
- ماده ۹- داشتن حداقل یک سهم برای هر یک از اعضای شرکت الزامی است. حداکثر تعداد سهام برای هر یک از اعضاء در چارچوب اساسنامه شرکت خواهد بود.
- ماده ۱۰- اشخاص حقوقی نمی‌توانند تحت هیچ شرایطی به عضویت شرکت درآیند.
- ماده ۱۱- حداقل مبلغ سرمایه برای تأسیس و فعالیت شرکت تعاونی تا ۵۰ نفر، ۵۰۰ میلیون ریال می‌باشد و به ازای هر نفر عضو بیشتر مبلغ ده میلیون ریال به سرمایه اضافه می‌گردد.
- تبصره ۱- مؤسسين موظفند قبل از ثبت، حداقل سرمایه موضوع این ماده را به صورت نقد نزد یکی از مؤسسات اعتباری تودیع نماید.
- تبصره ۲- بانک مرکزی در صورت لزوم نسبت به تغییر حداقل میزان سرمایه شرکت اقدام خواهد نمود.
- ماده ۱۲- سرمایه شرکت از طریق خرید سهم توسط اعضاء تأمین می‌شود.
- تبصره ۱- شرکت مجاز به دریافت حق عضویت از اعضاء نمی‌باشد.
- تبصره ۲- دستگاه می‌تواند بدون آن‌که عضو باشد تا حداکثر ۴۹ درصد از سرمایه شرکت تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری را به منظور کمک در تأمین یا افزایش سرمایه از طریق کمک بلاعوض تأمین نماید.
- ماده ۱۳- اداره امور شرکت بر عهده هیأت مدیره‌ای است که صرفاً از میان اعضای شرکت انتخاب می‌گردند.
- ماده ۱۴- حداقل دو نفر از اعضای هیأت مدیره شرکت باید دارای مدرک تحصیلی در مقطع کارشناسی یا بالاتر باشند.
- ماده ۱۵- مدیرعامل شرکت توسط هیأت مدیره انتخاب می‌گردد و باید دارای حداقل مدرک تحصیلی در مقطع کارشناسی در یکی از رشته‌های بانکداری، اقتصاد، حقوق، مدیریت، حسابداری و یا فناوری اطلاعات باشد.
- ماده ۱۶- مدیرعامل و اعضای هیأت مدیره شرکت نمی‌توانند در بانکها، مؤسسات اعتباری غیربانکی، صندوق‌های قرض‌الحسنه و سایر شرکتهای

تعاونی اعتبار، عهده‌دار سمت عضو هیأت مدیره یا هیأت‌عامل باشند.

ماده ۱۷- نام شرکت باید صرفاً دربرگیرنده نوع تعاونی اعتبار (صنفي یا کارمندی/ کارگری) و نام صنف یا دستگاه متبوع اعضاء باشد.

ماده ۱۸- فعالیت شرکت‌های تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری صرفاً در فضای اداری دستگاه ذی‌ربط و فعالیت شرکت‌های تعاونی اعتبار صنفی موجود صرفاً در فضای اداری اتحادیه صنف ذی‌ربط امکان‌پذیر می‌باشد.

ماده ۱۹- هرگونه تغییرات ثبتی شرکت، منوط به موافقت قبلی بانک مرکزی و اخذ اجازه‌نامه تغییرات ثبتی از آن بانک می‌باشد.

ماده ۲۰- نصب تابلو و هر نوع فعالیت تبلیغاتی از طریق رسانه‌های عمومی و وسایل ارتباط جمعی و ... مطلقاً ممنوع است.

فصل سوم - شرایط و نحوه تأسیس شرکت:

ماده ۲۱- تأسیس شرکت تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری منوط به ارایه موافقت کتبی دستگاه ذی‌ربط، معرفی‌نامه وزارت تعاون، تأیید اساسنامه آن توسط بانک مرکزی و دریافت اجازه‌نامه تأسیس از آن بانک می‌باشد.

ماده ۲۲- مؤسسين در حوزه‌هایی که تأسیس شرکت تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری در آنها، حسب مقررات موجود نیازمند موافقت مراجع ذی‌صلاح از قبیل سازمان منطقه آزاد تجاری — صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی می‌باشد، مکلفند موافقت کتبی مراجع مزبور را به انضمام سایر مدارک مورد نیاز به بانک مرکزی ارایه نمایند.

ماده ۲۳- متقاضیان تأسیس شرکت تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری باید به همراه تقاضای کتبی خود، مدارک و اطلاعات ذیل را از طریق وزارت تعاون و یا اداره کل تعاون به بانک مرکزی ارایه نمایند:
۱-۲۳- موافقت کتبی دستگاه ذی‌ربط با تشکیل و تأمین محل فعالیت تعاونی اعتبار؛

۲-۲۳- معرفی‌نامه وزارت تعاون با تأسیس تعاونی اعتبار؛

۳-۲۳- گواهی واریز سرمایه اولیه؛

۴-۲۳- اساسنامه پیشنهادی تعاونی اعتبار که در قالب فرم اساسنامه مورد تأیید بانک مرکزی تکمیل شده است؛

۵-۲۳- فرم تأیید شده از ناحیه دستگاه ذی‌ربط حاوی اسامی حداقل ۵۰ نفر از داوطلبین عضویت در تعاونی (مؤسسين) و مشخصات آنها از جمله مشخصات سجلی، میزان آورده، وضعیت استخدامی و نوع ارتباط کاری با دستگاه ذی‌ربط؛

۶-۲۳- معرفی‌نامه از مراجعی که تأسیس و فعالیت تعاونی اعتبار، منوط به موافقت آنها می‌باشد؛

۷-۲۳- سایر مدارک و اطلاعات ضروری به تشخیص بانک مرکزی.

تبصره - اطلاعات و مدارک مورد نیاز جهت صدور معرفی‌نامه موضوع بند (۲۳-۲) این ماده توسط وزارت تعاون تعیین و اعلام می‌شود.

فصل چهارم - اجازه‌نامه‌های تأسیس و فعالیت:

ماده ۲۴- بانک مرکزی پس از بررسی و تأیید مدارک مندرج در ماده (۲۳) اقدام به صدور اجازه‌نامه تأسیس می‌نماید.

ماده ۲۵- مؤسسين موظفند پس از صدور اجازه‌نامه تأسیس، حداکثر ظرف مدت شش ماه نسبت به ثبت شرکت تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری در مرجع ثبتی اقدام نمایند. در غیر این صورت، اجازه‌نامه تأسیس از درجه اعتبار ساقط می‌شود.

ماده ۲۶- اجازه‌نامه تأسیس شرکت تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری صرفاً به منظور انجام امور ثبتی صادر می‌شود و شروع فعالیت آن منوط به کسب اجازه‌نامه فعالیت از بانک مرکزی می‌باشد.

ماده ۲۷- شرکت تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری موظف است پس از ثبت و تأسیس، حداکثر طی مدت شش ماه از تاریخ ثبت، نسبت به اخذ اجازه‌نامه فعالیت از بانک مرکزی اقدام نماید.

تبصره — در صورتی که شرکت تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری پس از گذشت شش ماه از تاریخ ثبت، نسبت به اخذ اجازه‌نامه فعالیت از بانک مرکزی اقدام ننماید و یا موجبات اخذ مجوز فعالیت از بانک مرکزی را فراهم نسازد؛ ضمن کأن لم یکن تلقی شدن اجازه‌نامه تأسیس و عدم صدور اجازه‌نامه فعالیت، موظف به انحلال آن در چارچوب اساسنامه خود می‌باشد.

ماده ۲۸- بانک مرکزی پس از دریافت مدارک ذیل و نیز حصول اطمینان از انطباق آن‌ها با مقررات مربوط، نسبت به صدور اجازه‌نامه فعالیت اقدام می‌نماید:

۱-۲۸- اسانامه ثبت شده که کلیه صفحات آن ممهور به مهر بانک مرکزی، وزارت تعاون و مرجع ثبتی گردیده است؛

۲-۲۸- آگهی ثبتی تأسیس شرکت در روزنامه رسمی یا رسید روزنامه رسمی مبنی بر دریافت آگهی مزبور؛

۳-۲۸- گواهی عدم سوء پیشینه اعضاء هیأت مدیره و مدیرعامل شرکت؛

۴-۲۸- تأییدیه صادره از ناحیه انجمن مرکزی نظارت بر انتخابات تعاونی‌ها مبنی بر صلاحیت اعضای هیأت مدیره و مدیرعامل شرکت؛

۵-۲۸- سایر مدارک لازم.

تبصره — اجازه‌نامه فعالیت برای بار اول با مدت اعتبار پنج سال صادر می‌گردد و پس از سپری شدن مدت مذکور و تأیید عملکرد شرکت توسط بانک مرکزی، به صورت نامحدود صادر می‌شود.

ماده ۲۹- اجازه‌نامه‌های صادره توسط بانک مرکزی به هیچ وجه و تحت هیچ عنوان قابل انتقال به غیر نمی‌باشد.

فصل پنجم- شرایط و نحوه فعالیت شرکت:

ماده ۳۰- شرکت مجاز به انجام فعالیت برای غیر اعضای خود نمی‌باشد.

ماده ۳۱- فعالیت شرکت منحصراً دریافت سپرده ریالی از اعضاء، اعطای تسهیلات ریالی به آن‌ها، دریافت وجوه اداره شده از اشخاص جهت اعطای تسهیلات به اعضاء و نیز سرمایه‌گذاری در چارچوب مفاد این دستورالعمل می‌باشد.

ماده ۳۲- شرکت صرفاً می‌تواند نسبت به قبول سپرده قرض‌الحسنه — پس‌انداز ریالی از اعضاء اقدام نماید.

تبصره — شرکت مجاز به افتتاح حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری و حساب‌های مشابه (حساب‌هایی که وجه آن‌ها توسط اشخاص ثالث قابل دریافت باشد) برای اعضاء نمی‌باشد.

ماده ۳۳- شرکت موظف است صرفاً در قالب عقد قرض‌الحسنه نسبت به اعطای وام ریالی به اعضای خود اقدام نماید.

تبصره — هیأت مدیره شرکت موظف است در حسن اجرای قراردادهای منعقدۀ این ماده اعم از نحوه مصرف و بازگشت وام اعطایی، نظارت لازم و کافی را به عمل آورد.

ماده ۳۴- شرکت موظف است درتودیع سپرده قانونی مطابق ضوابط اعلامی بانک مرکزی، اقدام نماید.

ماده ۳۵- مانده وام اعطایی شرکت در هر زمان نباید از ۱۲ برابر مجموع مانده حقوق صاحبان سهام تجاوز نماید.

ماده ۳۶- حداکثر مجموع مانده وام اعطایی به هر عضو و توسط هیأت مدیره شرکت تعیین خواهد شد. در هر حال این میزان از پنج درصد مجموع حقوق صاحبان سهام شرکت تجاوز نخواهد کرد.

ماده ۳۷- دریافت کارمزد وام باید در چارچوب مقررات و ضوابط بانک مرکزی باشد.

ماده ۳۸- سرمایه‌گذاری‌های شرکت صرفاً به خرید اوراق مشارکت، صکوک، اوراق خزانۀ اسلامی و سایر اوراق مشابه تضمین شده توسط دولت، بانک مرکزی و بانکها و یا سپرده‌گذاری نزد بانکها و مؤسسات پولی غیربانکی دارای اجازه‌نامه فعالیت از بانک مرکزی و یا خرید سهام اتحادیه تعاونی اعتبار مربوط محدود می‌گردد. در هر صورت مجموع سرمایه‌گذاری‌های موضوع این ماده نباید از ۲۰ درصد منابع در اختیار شرکت تجاوز نماید.

تبصره — شرکت موظف است همواره حداقل ۵۰ درصد از سقف مجاز سرمایه‌گذاری‌های خود موضوع این ماده را (۲۰ درصد منابع در اختیار) به صورت اوراق مشارکت تضمین شده توسط دولت، بانک مرکزی و بانکها و یا سپرده‌گذاری نزد بانکها و مؤسسات پولی غیربانکی دارای اجازه‌نامه فعالیت از بانک مرکزی نگهداری نماید.

ماده ۳۹- شرکت صرفاً مجاز به انجام فعالیت‌های مصرح در این دستورالعمل و اساسنامه خود می‌باشد و انجام سایر امور از جمله فعالیت‌های ارزی، گشایش اعتبار اسنادی، صدور ضمانت‌نامه، ظهنویسی اسناد و انتشار گواهی سپرده عام و خاص توسط شرکت ممنوع می‌باشد.

ماده ۴۰- احتساب ذخایر قانونی و اندوخته‌های احتیاطی بر اساس اساسنامه شرکت انجام می‌شود.

فصل ششم- نظارت:

ماده ۴۱- شرکت موظف است آمار و اطلاعات درخواستی بانک مرکزی و وزارت تعاون را اعم از مالی و غیر مالی به مرجع درخواست کننده ارائه نماید.

ماده ۴۲- شرکت مکلف است حسب درخواست بانک مرکزی، صورتهای مالی پایان دوره خود را جهت بررسی و اظهارنظر در اختیار حسابرسان رسمی معتمد بانک مرکزی قرار دهد.

ماده ۴۳- بانک مرکزی در هر زمان که تشخیص دهد، بازرسان خود را جهت رسیدگی به حسابها و نحوه فعالیت شرکت اعزام می‌نماید. شرکت موظف است در صورت مراجعه بازرسان بانک مرکزی، کلیه اسناد، مدارک و دفاتر خود را جهت انجام رسیدگی‌های لازم ارائه نموده و امکان بررسی جامع و کافی را برای بازرسان اعزامی از طرف آن بانک فراهم نماید.

ماده ۴۴- در صورتی که گزارش بازرسان بانک مرکزی حاکی از تخلف یا وجود زمینه بروز تخلف باشد؛ بانک مرکزی حسب مورد نسبت به تذکر کتبی، اخطار کتبی، سلب صلاحیت موقت یا دائم اعضای هیأت مدیره و مدیرعامل، تعلیق برخی فعالیتها یا ابطال اجازه نامه فعالیت و یا سایر اقدامات قانونی اقدام می‌نماید.

تبصره ۱- در صورت سلب صلاحیت هر یک از اعضای هیأت مدیره و یا مدیرعامل، چنانچه شرکت ظرف مدت شصت روز کاری نسبت به معرفی اعضای جدید هیأت مدیره و یا مدیرعامل جدید اقدام ننماید، عملیات شرکت به مدت سه ماه تعلیق می‌شود. در صورت گذشت بیش از سه ماه و عدم معرفی اشخاص مذکور، عملیات شرکت برای مدت شش ماه تعلیق و در صورت تکرار، اجازه نامه فعالیت شرکت ابطال می‌شود.

تبصره ۲- در صورت سلب صلاحیت هر یک از اعضای هیأت مدیره و یا مدیرعامل شرکت، اشخاص مزبور نمی‌توانند تا مدت پنج سال به عنوان عضو هیأت مدیره و یا مدیرعامل شرکت تعیین شوند.

تبصره ۳- ضوابط مربوط به نحوه اعمال اقدامات مندرج در این ماده توسط بانک مرکزی تهیه می‌شود.

فصل هفتم- سایر مقررات:

ماده ۴۵- هرگاه زیان انباشته شرکت از ۵۰ درصد سرمایه ثبت شده بیشتر شود، شرکت مکلف است بلافاصله نسبت به یکی از موارد ذیل اتخاذ تصمیم نماید:

- ۱-۴۵- افزایش سرمایه حداقل به میزان زیان‌های وارده؛
- ۲-۴۵- کاهش سرمایه ثبتی به میزان سرمایه موجود، مشروط بر آن‌که سرمایه فعلی کمتر از حداقل سرمایه مورد نیاز برای تأسیس و فعالیت شرکت نباشد؛
- ۳-۴۵- انحلال شرکت.

ماده ۴۶- انحلال اختیاری شرکت پس از تعیین تکلیف نحوه بازپرداخت سپرده‌های موضوع ماده (۳۲) این دستورالعمل، کسب موافقت بانک مرکزی در این خصوص و طی سایر مراحل قانونی انجام می‌شود.

ماده ۴۷- ترتیبات انحلال و ورشکستگی شرکت در چارچوب قوانین و مقررات ذی‌ربط باید به نحوی انجام شود که پرداخت سپرده‌ها در اولویت قرار گیرد.

ماده ۴۸- در صورت انحلال دستگاه‌های موضوع بند (۵) از ماده (۱) این دستورالعمل، اجازه‌نامه فعالیت شرکت تعاونی اعتبار دستگاه مربوط، از تاریخ انحلال دستگاه کأن لم یکن تلقی گردیده و شرکت از این تاریخ مجاز به پذیرش عضو جدید، اخذ سپرده از اعضاء و اعطای تسهیلات به اعضاء نمی‌باشد. همچنین شرکت موظف است طبق برنامه زمان‌بندی اعلامی که به تأیید بانک مرکزی می‌رسد، نسبت به تسویه مطالبات و دیون خود و توقف کامل فعالیت اقدام نماید.

ماده ۴۹- شرکت‌هایی که پیش از تصویب این دستورالعمل تأسیس شده‌اند، موظفند حداکثر ظرف مدت یک‌سال، شرایط خود را با مفاد این دستورالعمل تطبیق داده و اجازه‌نامه فعالیت از بانک مرکزی دریافت نمایند. در غیر این صورت، بانک مرکزی اقدامات قانونی لازم را ازجمله توقف فعالیت شرکت‌های فاقد اجازه‌نامه فعالیت از طریق مراجع ذی‌صلاح به عمل می‌آورد.

تبصره ۱- شرکت‌های تعاونی اعتبار کارمندی/ کارگری موجودی که پیش از تصویب این دستورالعمل تأسیس شده‌اند و فعالیت می‌نمایند از حیث

تعداد اعضاء (موضوع ماده (۶) این دستورالعمل)، مشمول حکم این ماده نمی‌باشند.

تبصره ۲ — شرکت‌های تعاونی اعتبار صنفی موجود ضمن رعایت مفاد این دستورالعمل، صرفاً بدون پذیرش عضو جدید، می‌توانند به فعالیت خود ادامه دهند.

ماده ۵۰- مواردی که در این دستورالعمل پیش‌بینی نشده است تابع قوانین بخش تعاون، قانون تجارت و ضوابط و مقررات ابلاغی بانک مرکزی می‌باشد.

ماده ۵۱- این دستورالعمل از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا بوده و تمامی احکام مغایر با آن و همچنین «دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر شرکت‌های تعاونی اعتبار» مصوب جلسه مورخ ۱۳۸۶/۰۶/۰۳ شورای پول و اعتبار، ملغی‌الاثراً اعلام می‌گردد.

این دستورالعمل در ۵۱ ماده و ۱۶ تبصره در یک‌هزار و دویست و سی و دومین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۰۹ به تصویب شورای پول و اعتبار رسید.

۹- بخشنامه شماره ۱۱۵۹۷/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۱۷؛ ابلاغ دستورالعمل

محاسبه سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همان گونه که استحضار دارند، یکی از مأموریتها و اهداف اصلی بانک مرکزی در زمینه نظارت بانکی، حصول اطمینان از ثبات و سلامت بانکها و صیانت از حقوق سپرده گذاران و پیشگیری از وقوع هرگونه بحران بانکی در کشور است. بدین منظور، " شاخص کفایت سرمایه " به عنوان یکی از مهم ترین سنجها و شاخص های تعیین کننده سلامت بانکی می تواند بانک مرکزی را در رسیدن به اهداف نظارتی خود رهنمون سازد. همان گونه که مستحضرنند در این خصوص، در سال ۱۳۸۲ «آیین نامه مربوط به سرمایه پایه بانکها و مؤسسات اعتباری» و «آیین نامه کفایت سرمایه» به تصویب شورای پول و اعتبار رسید و متعاقباً به شبکه بانکی کشور ابلاغ شد و تاکنون نیز مبنای عمل بوده است. این در حالی است که طی دهه اخیر و به ویژه پس از وقوع بحران مالی سال ۲۰۰۸، استانداردهای بین المللی در این رابطه دستخوش تغییرات و دگرگونی های فراوانی شده است. به گونه ای که بدو توافق نامه سرمایه بال (۲) و سبک کمیته نظارت بانکی بال تدوین گردید و بعد در ادامه با عنایت به عدم موفقیت آن در دستیابی به اهداف اولیه از جمله تضمین سلامت و ثبات سیستم بانکی و پیشگیری از وقوع بحران مالی که حاکی از عدم کفایت سطوح سرمایه و یا فقدان کیفیت سرمایه بانکها بود، توافق نامه سرمایه بال (۳) و سبک کمیته نظارت بانکی بال به مورد اجرا گذارده شد. با این وجود و به رغم تحولات عمیق صورت گرفته در استانداردهای نظارتی بین المللی، شاخص کفایت سرمایه در نظام بانکی کشور همچنان بدون تغییر و تحول ماند و لذا فاصله قابل توجهی با آخرین استانداردهای نظارتی بین المللی پیدا نمود. بر همین اساس با ورود به شرایط جدید و لزوم توجه به ارتباط و تعامل بیشتر با نظام بانکی بین المللی، تدوین استانداردهای نظارتی در زمینه شاخص کفایت سرمایه بر اساس آخرین رهنمودهای بین المللی بسیار ضرورت داشت. بنا به همین ضرورت، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در راستای انجام تکالیف مقرر در برنامه اصلاح نظام بانکی کشور ابلاغی توسط مقام محترم ریاست جمهور و با هدف افزایش انطباق پذیری شبکه بانکی کشور با رهیافتها و استانداردهای نوین نظارت بانکی که عاملی مهم و اثرگذار در احیای روابط کارگزاری و پیوستن بانکها به نظام بانکی بین المللی می باشد و با عنایت به شرایط و مختصات خاص و بومی بانکداری کشورمان، اقدام به بازنگری "آیین نامه کفایت سرمایه" و "آیین نامه سرمایه پایه بانکها و مؤسسات اعتباری" با بهره برداری از سند IFSB ۱- تحت عنوان «استاندارد کفایت سرمایه برای مؤسسات ارایه دهنده خدمات مالی اسلامی - منتهی شده توسط هیأت خدمات مالی اسلامی در سال (۲۰۱۳)»، و اسناد بال (۲) و بال (۳) منتهی شده توسط کمیته نظارت بانکی بال و همچنین بررسی مقررات سایر کشورها در این رابطه، نمود که ماحصل آن تدوین ضوابطی

تحت عنوان «دستورالعمل محاسبه سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری» است که به پیوست نسخه ای از آن که در یک هزار و دویست و سی و سومین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۲۳ شورای محترم پول و اعتبار به تصویب رسیده است، جهت استحضار ایفاد می شود.

اهم موارد افتراق دستورالعمل پیشنهادی با ضوابط فعلی به شرح ذیل می باشد:

- موزون نمودن دارایی ها بر اساس انواع مختلف ریسک شامل ریسک اعتباری، ریسک بازار و ریسک عملیاتی و تعیین سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک های عملیاتی و بازار؛ استحضار دارند که در آیین نامه قبلی، دارایی ها صرفاً بر مبنای ریسک اعتباری موزون شده بودند.
- استفاده از رویکرد ساده در محاسبه اوزان مربوط به ریسک اعتباری به دلیل عدم امکان بهره گیری از روش های رتبه بندی داخلی و نبود مؤسسات رتبه بندی مستقل فعال در کشور؛ البته اوزان ریسک مربوط به مطالبات از سایر دولت ها، بانک های مرکزی و نهادهای عمومی غیردولتی در سایر کشورها و نیز مطالبات از مؤسسات اعتباری و نهادهای مالی سایر کشورها بر اساس رتبه اعتباری طرف مقابل در نظر گرفته شده است.
- لحاظ نمودن بدهی تبعی در سرمایه لایه (۲)؛ اهم ویژگی های بدهی های مزبور به شرح زیر است:
 - (۱) بدهی مزبور و متعلقات آن تحت هیچ شرایطی زودتر از موعد تعیین شده و حداقل تا ۵ سال پس از ایجاد آن بازپرداخت نمی شود.
 - (۲) در صورت تصفیه و ورشکستگی مؤسسه اعتباری، این قبیل بدهی های مؤسسه اعتباری پس از سپرده ها و سایر بدهی ها پرداخت می شود.
 - (۳) توسط مؤسسه اعتباری و یا اشخاص حقوقی مرتبط با آن تضمین نشده باشد.
- مدنظر قراردادن سهام خزانه به عنوان یکی از موارد کاهنده سرمایه نظارتی؛
- مدنظر قراردادن سهام خریداری شده توسط اشخاص مرتبط به عنوان یکی از موارد کاهنده سرمایه نظارتی؛
- شفاف سازی و تصریح تعریف اندوخته ها؛
- کاهش و حذف مازاد تجدید ارزیابی دارایی های ثابت طی برنامه زمان بندی پنج ساله از اجزای سرمایه لایه (۲)؛
- تعریف نسبت کفایت سرمایه برای سرمایه لایه (۱)؛
- در نظر گرفتن رتبه اعتباری طرف مقابل برای نهادهای سایر کشورها؛
- به کارگیری روش تعدیل وثایق به عنوان یکی از روش های کاهنده ریسک به منظور تعدیل مانده مطالبات بر اساس ارزش وثایق؛

➤ الزام مؤسسه اعتباری به ایجاد سامانه اطلاعاتی حداکثر ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ دستورالعمل حاوی مواردی نظیر اجزای سرمایه نظارتی لایه ۱ و ۲، مانده دارایی‌های موزون به ریسک، ضرایب ریسک، نوع، ارزش و ضرایب تعدیل وثایق حسب مفاد دستورالعمل به نحوی که ارایه اطلاعات مورد درخواست بانک مرکزی در هر زمان امکان‌پذیر باشد.

➤ در نظر گرفتن اقدامات انضباطی در صورت عدم رعایت نسبت کفایت سرمایه.

شایان ذکر است، در دستورالعمل یاد شده به منظور تطبیق بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی با شرایط و ضوابط مندرج در آن، یک دوره گذار نیز در نظر گرفته شده است، به طوری که طی یک بازه زمانی مشخص، بانک‌ها ملزم به تطبیق سطح سرمایه خود جهت رسیدن به حدود مقرر می‌باشند. همچنین، برای بانک‌هایی که نتوانند حدود مقرر را رعایت کنند حسب مورد و با رعایت قوانین و مقررات ذی‌ربط، اقداماتی پیشگیرانه و یا تنبیهی از سوی بانک مرکزی به شرحی که در دستورالعمل آمده است، پیش‌بینی شده است.

در خاتمه ضمن آنکه امید است، دستورالعمل تدوین شده بتواند به عنوان گامی مهم و مؤثر در راستای کاهش سطح فاصله میان استانداردهای نظارتی کشورمان با استانداردهای روز بین‌المللی تلقی شود و زمینه افزایش سطح ثبات و استحکام سیستم بانکی را فراهم نماید، خواهشمند است دستور فرمایند ضمن ابلاغ مراتب به قید فوریت به واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی، تمهیدات لازم و زیرساخت‌های اطلاعاتی مورد نیاز به منظور اجرای دستورالعمل فراهم شده و بر حسن اجرای آن، نظارت دقیق صورت پذیرد. همچنین مقتضی است ترتیبی اتخاذ شود تا نسخه‌ای از بخشنامه ابلاغی به واحدهای ذی‌ربط، به مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری این بانک ارسال گردد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی

حمیدرضا غنی‌آبادی

ارجمند نژاد

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

دستورالعمل محاسبه سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری
به استناد بند (ب) ماده (۱۱) و بند (۵) ماده (۱۴) قانون پولی و
بانکی کشور مصوب تیرماه ۱۳۵۱ و با هدف حفظ ثبات و سلامت نظام بانکی
کشور از طریق نگهداری سطح مناسب سرمایه توسط مؤسسات اعتباری در
راستای پوشش ریسک‌های مترتب بر عملیات بانکی، «دستورالعمل محاسبه سرمایه
نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری» که از این پس به اختصار
«دستورالعمل» نامیده می‌شود، تدوین می‌گردد.

فصل اول- تعاریف

ماده ۱- در این دستورالعمل، عناوین زیر به جای عبارات مشروح مربوط
به کار می‌روند:

- ۱-۱- دولت: وزارتخانه‌ها و سازمان برنامه و بودجه کشور؛
- ۱-۲- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛
- ۱-۳- مؤسسات و شرکت‌های دولتی: منطبق با تعاریف مندرج در قانون
مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶ و اصلاحات بعدی؛
- ۱-۴- نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی: نهادها و مؤسساتی که به موجب
قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیر دولتی مصوب ۱۳۷۳ و
اصلاحات بعدی و یا سایر قوانین تحت این عنوان اطلاق می‌شوند؛
- ۱-۵- مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب
قانون و یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت آن
بانک قرار دارد؛
- ۱-۶- مؤسسه اعتباری خارجی: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که در
خارج از ایران تأسیس شده و تحت نظارت مرجع نظارت بانکی
کشور متبوع خویش به عملیات بانکی اشتغال دارد؛
- ۱-۷- نهاد مالی: نهاد آرایه‌دهنده خدمات مالی و بیمه‌ای از جمله
شرکت‌های کارگزاری، بازارگردانی، سرمایه‌گذاری، تأمین
سرمایه، صندوق‌های سرمایه‌گذاری و بازنشستگی، صرافی، لیزینگ
و شرکت بیمه؛
- ۱-۸- بورس اوراق بهادار تهران: بازار بورس و فرابورس اوراق بهادار؛
- ۱-۹- اندوخته: بخشی از سود خالص مؤسسه اعتباری که به موجب
قانون، ضوابط ابلاغی بانک مرکزی و یا تصمیم مجمع عمومی
مؤسسه اعتباری، تحت عنوان اندوخته نگهداری می‌شود و قابل
تقسیم بین سهامداران نیست.

- ۱-۱۰- سهام خزانة: سهام مؤسسه اعتباری که توسط خود مؤسسه خریداری و نگهداری می‌شود.
- ۱-۱۱- اوراق بهادار: اوراق مشارکت، صکوک، گواهی سپرده، واحدهای سرمایه‌گذاری عادی صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک و سایر موارد مشابه به تشخیص بانک مرکزی که متضمن حقوق مالی قابل معامله برای دارنده آن باشد، به استثنای سهام.
- ۱-۱۲- اوراق بهادار تجاری: اوراق بهاداری که به قصد خرید و فروش و انتفاع خریداری می‌شود.
- ۱-۱۳- سهام تجاری: سهامی که به قصد کنترل نهاد سرمایه‌پذیر تحصیل نشده و با هدف خرید و فروش و انتفاع خریداری می‌شود.
- ۱-۱۴- کنترل: توانایی راهبري سیاست‌های مالی و عملیاتی نهاد سرمایه‌پذیر به منظور کسب منافع از فعالیت‌های آن.
- ۱-۱۵- واحد تابعه: شخص حقوقی که بیش از ۵۰ درصد سهام عادی آن در مالکیت مؤسسه اعتباری بوده و مشمول تلفیق با مؤسسه اعتباری می‌باشد.
- ۱-۱۶- اقلیت: اشخاص حقیقی و حقوقی که مالک کمتر از ۵۰ درصد سهام عادی واحد تابعه می‌باشند.
- ۱-۱۷- سهم اقلیت: آن بخش از سود/زیان و خالص دارایی‌های واحد تابعه که با در نظر گرفتن تعدیلات تلفیقی، متعلق به اقلیت است.
- ۱-۱۸- ریسک اعتباری: احتمال وقوع زیان ناشی از عدم توانایی یا عدم تمایل در پرداخت مطالبات.
- ۱-۱۹- ریسک بازار: احتمال وقوع زیان ناشی از نوسانات قیمت سهام تجاری، اوراق بهادار تجاری و یا نرخ ارز.
- ۱-۲۰- ریسک عملیاتی: احتمال وقوع زیان ناشی از نامناسب بودن و عدم کفایت فرآیندها و روش‌ها، افراد و سیستم‌های داخلی و یا ناشی از رویدادهای خارج از مؤسسه اعتباری.
- ۱-۲۱- رتبه اعتباری: رتبه‌های تعیین شده توسط مؤسسات اعتبارسنجی مستقل بین‌المللی از جمله مؤسسه استاندارد اند پورز (S&P)، مؤسسه فیچ (Fitch) و مؤسسه مودیز (Moody's).

فصل دوم - سرمایه نظارتی

ماده ۲- سرمایه نظارتی از مجموع سرمایه لایه (۱) و لایه (۲) تشکیل می‌شود.

ماده ۳- سرمایه لایه (۱) به شرح زیر می‌باشد:

- ۳-۱- سرمایه پرداخت شده (منابع تأمین شده توسط سهامداران)؛
- ۳-۲- صرف سهام؛
- ۳-۳- سود (زیان) انباشته؛
- ۳-۴- اندوخته قانونی؛
- ۳-۵- اندوخته احتیاطی؛
- ۳-۶- سایر اندوخته‌ها.
- ماده ۴- تعدیلات نظارتی سرمایه لایه (۱) به شرح زیر می‌باشد:
- ۴-۱- در محاسبه سرمایه لایه (۱)، بهای تمام شده سهام خزانه کسر می‌شود.
- ۴-۲- بهای تمام شده سهام مؤسسه اعتباری که در مرحله انتشار اولیه یا افزایش سرمایه به طور بی‌واسطه توسط واحدهای تابعه خریداری شده، در محاسبه سرمایه لایه (۱) لحاظ نمی‌شود.
- ۴-۳- دارایی‌های نامشهود از سرمایه لایه (۱) کسر می‌شود.
- ۴-۴- در صورت سرمایه‌گذاری متقابل در سهام مؤسسات اعتباری اعم از داخلی و خارجی و یا نهادهای مالی غیرتابعه، حداقل بهای تمام شده میان سرمایه‌گذاری‌های متقابل از سرمایه لایه (۱) کسر می‌شود.
- ۴-۵- در صورتی که میزان سرمایه‌گذاری مؤسسه اعتباری در سهام عادی مؤسسه اعتباری دیگر، مؤسسه اعتباری خارجی و یا نهاد مالی کمتر از ۱۰ درصد سهام عادی نهاد سرمایه‌پذیر و کمتر از ۱۰ درصد سرمایه لایه (۱) مؤسسه اعتباری (پس از اعمال تعدیلات نظارتی) باشد، بهای تمام شده سرمایه‌گذاری موضوع این بند از سرمایه لایه (۱) مؤسسه اعتباری کسر نشده اما مشمول محاسبه دارایی‌های موزون به ریسک می‌شود.
- ۴-۶- در صورتی که میزان سرمایه‌گذاری مؤسسه اعتباری در سهام عادی مؤسسه اعتباری دیگر، مؤسسه اعتباری خارجی و یا نهاد مالی کمتر از ۱۰ درصد سهام عادی نهاد سرمایه‌پذیر بوده اما بیش از ۱۰ درصد سرمایه لایه (۱) مؤسسه اعتباری (پس از اعمال تعدیلات نظارتی) باشد، بهای تمام شده سرمایه‌گذاری تا ۱۰ درصد سرمایه لایه (۱) مؤسسه اعتباری مشمول محاسبه دارایی‌های موزون به ریسک شده و مازاد آن از سرمایه لایه (۱) مؤسسه اعتباری کسر می‌گردد.
- ۴-۷- در صورتی که میزان سرمایه‌گذاری مؤسسه اعتباری در سهام عادی یک مؤسسه اعتباری، مؤسسه اعتباری خارجی و یا نهاد

مالی بیش از ۱۰ درصد سهام عادی نهاد مذکور باشد، بهای تمام شده سرمایه‌گذاری تا ۱۰ درصد سهام عادی نهاد مزبور موزون به ریسک می‌شود و مازاد آن به شرح زیر از سرمایه لایه (۱) مؤسسه اعتباری کسر می‌گردد:

$$\text{میزان کسورات} = \left(\begin{array}{c} \text{بهای تمام شده سرمایه‌گذاری} \\ \text{مازاد} \\ \text{بر } ۱۰\% \text{ سرمایه عادی} \\ \text{نهاد ذی‌ربط} \end{array} \right) \times \left(\frac{\text{بهای تمام شده سرمایه‌گذاری در سهام عادی نهاد ذی‌ربط}}{\text{کل سرمایه‌گذاری مؤسسه اعتباری در سهام و اوراق بهادار نهاد ذی‌ربط}} \right)$$

- ۸-۴- بهای تمام شده سرمایه‌گذاری‌ها در واحدهای تابعه‌ای که نهاد مالی محسوب نگردد، از سرمایه لایه (۱) کسر می‌شود.
- ۹-۴- سایر تعدیلات به تشخیص بانک مرکزی.

ماده ۵- سرمایه لایه (۲) به شرح زیر می‌باشد:

۱-۵- بدهی ایجاد شده ناشی از انتشار اوراق بدهی توسط مؤسسه اعتباری و صرف هریک از آن‌ها و همچنین سایر بدهی‌های مؤسسه اعتباری، مشروط به برخورداری از معیارهای زیر:

۱-۱-۵- مدت زمان باقی‌مانده تا سررسید آن حداقل پنج سال باشد؛

۲-۱-۵- تماماً پرداخت شده باشد؛

۳-۱-۵- دارندگان آن، تحت هیچ شرایطی حق دریافت سود اوراق مذکور را زودتر از موعد تعیین‌شده نداشته باشند؛

۴-۱-۵- در صورت تصفیه و ورشکستگی مؤسسه اعتباری، مطالبات دارندگان این اوراق، پس از مطالبات سپرده‌گذاران و سایر بستانکاران مؤسسه اعتباری، پرداخت شود و همچنین مشمول هیچ‌گونه ترتیبات دیگری که موجب ایجاد حق تقدم نسبت به سایر بستانکاران مؤسسه اعتباری شود، قرار نگیرد؛

۵-۱-۵- توسط مؤسسه اعتباری و یا اشخاص حقوقی مرتبط با آن، تضمین نشده باشد؛

۶-۱-۵- بازخرید اوراق حداقل تا پنج سال پس از انتشار تحت هیچ شرایطی امکان‌پذیر نباشد. بازخرید آن پس از مدت مذکور و با اخذ تأییدیه مکتوب بانک مرکزی امکان‌پذیر خواهد بود؛ مشروط بر این‌که پس از

بازخرید، حدود تعیین‌شده در ماده ۶-ماده (۶) این دستورالعمل، کماکان توسط مؤسسه اعتباری رعایت گردد؛

۷-۱-۵- توسط اشخاص حقوقی مرتبط با مؤسسه اعتباری خریداری نشده باشد؛

۸-۱-۵- منابع مالی لازم برای خرید آن توسط مؤسسه اعتباری تأمین نشده باشد.

۲-۵- ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول عام حداکثر به میزان ۱/۲۵ درصد دارایی‌های موزون شده به ضرایب ریسک وفق مفاد این دستورالعمل؛

۳-۵- حداکثر ۴۵ درصد مبلغ حاصل از تجدید ارزیابی دارایی‌ها اعم از دارایی‌های ثابت، سهام و اوراق بهادار.

تبصره ۱- مبلغ اسمی اوراق بهادار موضوع بند (۱) این ماده مطابق با

جدول شماره ۱ در سرمایه لایه (۲) لحاظ می‌گردد:

مدت زمان باقی‌مانده تا سررسید	۵ سال و بیش از آن	۴ سال	۳ سال	۲ سال	۱ سال	کمتر از ۱ سال
درصد مبلغ اسمی ابزار مالی، قابل لحاظ در سرمایه لایه (۲)	۱۰۰	۸۰	۶۰	۴۰	۲۰	۰

جدول شماره ۱: درصد مبلغ اسمی ابزار مالی قابل ملاحظه در سرمایه لایه (۲)

تبصره ۲- مؤسسه اعتباری موظف است طی یک دوره گذار پنج‌ساله و بر اساس جدول شماره ۲، درصد مذکور در بند (۳) این ماده را در محاسبه سرمایه لایه (۲) کاهش داده و به صفر برساند.

سال مالی	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱
درصد قابل محاسبه	۳۶	۲۷	۱۸	۹	۰

جدول شماره ۲: دوره گذار مربوط به کاهش درآمد تجدید ارزیابی دارایی‌ها

تبصره ۳- در محاسبه سرمایه نظارتی، مجموع سرمایه لایه (۲)، حداکثر معادل سرمایه لایه (۱) لحاظ شده و مبلغ مازاد در سرمایه نظارتی منظور نمی‌شود.

فصل سوم: نسبت کفایت سرمایه

ماده ۶- نسبت کفایت سرمایه مؤسسه اعتباری که عبارت است از نسبت سرمایه نظارتی به کل دارایی‌های موزون به ریسک، باید حداقل معادل ۸ درصد باشد.

ماده ۷- کل دارایی‌های موزون به ریسک، از مجموع دارایی‌های موزون به ریسک اعتباری، ریسک بازار و ریسک عملیاتی محاسبه می‌شود.

ماده ۸- نسبت سرمایه لایه (۱) به دارایی‌های موزون شده به ضرایب ریسک، باید حداقل معادل ۴/۵ درصد باشد.

تبصره ۱- مؤسسه اعتباری که نسبت سرمایه لایه (۱) به دارایی‌های موزون شده به ضرایب ریسک آن کمتر از ۴/۵ درصد باشد، موظف است نسبت مذکور را طی یک دوره گذار پنج ساله و بر اساس جدول شماره ۳، به ۴/۵ درصد برساند.

پایان سال مالی	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱
نسبت سرمایه لایه (۱)	۲/۵ ٪	۳ ٪	۳/۵ ٪	۴ ٪	۴/۵ ٪

جدول شماره ۳: دوره گذار مربوط به افزایش نسبت سرمایه لایه (۱)

تبصره ۲- بانک‌های مشمول واگذاری طبق «قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی»، از شمول تبصره (۱) این ماده مستثنی می‌باشند. بانک‌های مذکور موظفند در پایان سال ۱۴۰۳ نسبت سرمایه لایه (۱) به دارایی‌های موزون شده به ضرایب ریسک خود را به ۴/۵ درصد برسانند.

ماده ۹- بانک مرکزی می‌تواند برای هریک از مؤسسات اعتباری بر اساس معیارهایی نظیر وضعیت ریسک‌پذیری آن، درصدهای بالاتری از حدود مقرر در مواد (۶) و (۸) تعیین نماید.

فصل چهارم- دارایی‌های موزون به ریسک اعتباری

ماده ۱۰- دارای‌های موزون به ریسک اعتباری از حاصل ضرب وزن‌های ریسک اعتباری در اقسام بالای خط ترازنامه و اقسام زیر خط ترازنامه (با لحاظ ضرایب تبدیل) به دست می‌آید.

ماده ۱۱- اقسام بالای خط ترازنامه مؤسسه اعتباری پس از تعدیل با استفاده از روش موضوع ماده (۱۲)، بر اساس وزن‌های ریسک اعتباری زیر موزون می‌شود:

۱۱-۱- موجودی‌های نقدی، مطالبات از بانک مرکزی و اوراق بهادار منتشره و یا تضمین شده توسط بانک مرکزی با ضریب ریسک صفر درصد.

۱۱-۲- مطالبات (در قالب تسهیلات، سپرده‌گذاری و خرید اوراق بهادار) از مؤسسات اعتباری با وزن‌های ریسک متناظر با رتبه اعلامی بانک مرکزی برای هر یک از مؤسسات اعتباری، به شرح جدول شماره ۴:

رتبه	عالی/خوب	متوسط	ضعیف	بد
وزن ریسک مطالبات از مؤسسات اعتباری (%)	۲۰	۵۰	۸۰	۱۰۰

جدول شماره ۴: وزن ریسک مطالبات از مؤسسات اعتباری

۱۱-۳- مطالبات از دولت (در قالب تسهیلات و خرید اوراق بهادار) با وزن ریسک ۲۰ درصد؛

۱۱-۴- مطالبات از مؤسسات و شرکت‌های دولتی و نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی (در قالب تسهیلات و خرید اوراق بهادار) با وزن ریسک ۱۰۰ درصد؛

۱۱-۵- اصل تسهیلات اعطایی در قالب عقود مشارکتی مشتمل بر مشارکت مدنی، مضاربه، مساقات و مزارعه؛

۱۱-۵-۱- به شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با وزن ریسک ۱۵۰٪؛

۱۱-۵-۲- به سایر اشخاص حقوقی و اشخاص حقیقی با وزن ریسک ۲۰۰٪؛

۱۱-۶- مشارکت حقوقی (سرمایه‌گذاری در سهام غیرتجاری بعد از کسر ذخیره کاهش ارزش سهام)؛

۱۱-۶-۱- در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با وزن ریسک ۳۰۰٪؛

۱۱-۶-۲- در سایر شرکت‌ها با وزن ریسک ۴۰۰٪؛

۳-۶-۱۱- در مؤسسه اعتباری دیگر، مؤسسه اعتباری خارجی و یا نهاد مالی موضوع بندهای (۴-۵) الی (۴-۷) با وزن ریسک ۳۰۰٪؛

۷-۱۱- مانده اصل و سود تسهیلات اعطایی در قالب عقود غیرمشارکتی:

۱-۷-۱۱- بابت املاک مسکونی با وزن ریسک ۵۰ درصد؛

۲-۷-۱۱- مجموع مانده اصل و سود بابت سایر تسهیلات اعطایی به هر شخص، اعم از حقیقی و حقوقی:

۱-۲-۷-۱۱- به میزان یک میلیارد ریال و کمتر از آن با وزن ریسک ۷۵ درصد؛

۲-۲-۷-۱۱- بیش از یک میلیارد ریال تا پنج میلیارد ریال با وزن ریسک ۱۰۰ درصد؛

۳-۲-۷-۱۱- بیش از پنج میلیارد ریال تا ده میلیارد ریال با وزن ریسک ۱۵۰ درصد؛

۴-۲-۷-۱۱- بیش از ده میلیارد ریال با وزن ریسک ۲۰۰ درصد؛

تبصره - بانک مرکزی می‌تواند ارقام ریالی مندرج در این بند را متناسب با تغییرات تورم تعدیل نماید.

۸-۱۱- سایر اقلام بالای خط ترازنامه که در ردیف‌های فوق قرار نمی‌گیرند، با ضریب ریسک ۱۰۰ درصد؛

۹-۱۱- مطالبات مشتمل بر تسهیلات اعطایی به بانک‌های توسعه‌ای چندجانبه، دولت‌ها، بانک‌های مرکزی، مؤسسات اعتباری و نهادهای مالی سایر کشورها و یا اوراق بهادار خریداری شده از آنها با وزن‌های ریسک به شرح جدول شماره ۵:

رتبه اعتباری*	AAA+ تا AA-	A+ تا A-	BBB+ تا BBB-	BB+ تا B-	پایین B-	بدون رتبه
وزن ریسک مطالبات از سایر دولت‌ها، بانک‌های مرکزی و نهادهای عمومی غیردولتی در سایر کشورها (%)	۰	۲۰	۵۰	۱۰۰	۱۵۰	۱۰۰
وزن ریسک مطالبات از بانک‌های توسعه‌ای چندجانبه** (%)	۲۰	۵۰	۵۰	۱۰۰	۱۵۰	۵۰
وزن ریسک مطالبات از مؤسسات اعتباری و نهادهای مالی سایر کشورها (%)	۲۰	۵۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۵۰	۱۰۰

جدول شماره ۵: وزن ریسک اعتباری بانک‌های توسعه‌ای چندجانبه، دولت‌ها، بانک‌های مرکزی، مؤسسات اعتباری و ...

* نمایه‌های مندرج در این جدول متعلق به مؤسسه اعتبارسنجی استاندارد اند پورز (S&P) می‌باشد، بدیهی است در صورت استفاده از رتبه‌های تعیین شده توسط مؤسسه فیچ (Fitch) و مؤسسه مودیز (Moody's) نمایه‌های متناظر استفاده خواهد شد.

** مطالبات از گروه بانک توسعه اسلامی^۱ و نهادهای زیرمجموعه آن از جمله شرکت بیمه اسلامی سرمایه‌گذاری و شرکت بیمه صادراتی؛ گروه بانک جهانی شامل بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه^۲ و شرکت تأمین مالی بین‌المللی؛ بانک توسعه آسیا؛ بانک توسعه آفریقا^۳ مشمول ضریب ریسک صفر درصد می‌باشد.

۱۱-۱۰ مطالبات از سایر اشخاص حقوقی سایر کشورها و یا اشخاص

حقوقی داخل کشور دارای رتبه اعتباری با وزن ریسک به شرح جدول شماره ۶:

رتبه اعتباری	AAA+ تا AA-	A+ تا A-	BBB+ تا BB-	پایین BB-	بدون رتبه
وزن ریسک شخص حقوقی (%)	۲۰	۵۰	۱۰۰	۱۵۰	۱۰۰

جدول شماره ۶: وزن ریسک اعتباری سایر اشخاص حقوقی

۱۱-۱۱ خالص مانده مطالبات غیرجاری (اصل، سود/فواید مترتبه و وجه التزام تأخیر تأدیه دین، پس از کسر ذخیره اختصاصی مربوط) با وزن‌های ریسک طبق جدول شماره ۷:

مبلغ ذخایر اختصاصی	وزن ریسک (%)	
کمتر از ۲۰ درصد مانده مطالبات غیرجاری	۱۵۰	خالص مانده مطالبات غیرجاری
از ۲۰ تا ۵۰ درصد مانده مطالبات غیرجاری	۱۰۰	
۵۰ درصد مانده مطالبات غیرجاری و بالاتر از آن	۵۰	

جدول شماره ۷: وزن ریسک مربوط به مطالبات غیرجاری

ماده ۱۲- مطالبات موضوع ماده (۱۱) حسب وثایق مأخوذه طبق فرمول زیر تعدیل می‌شود:

$$E^* = E \times (1 + H) - C \times (1 - H - Hfx)$$

E^* : مانده مطالبات تعدیل‌یافته

E : مانده مطالبات

C : ارزش بازار وثایق (ارزش اسمی برای وثایقی که ارزش بازار برای آنها وجود ندارد)

H : ضرایب تعدیل طبق جدول شماره ۸

^۱. Islamic Development Bank

^۲. Islamic Corporation for the Insurance of Investment and Export Credit

^۳. International Bank for Reconstruction and Development

^۴. International Finance Corporation

^۵. Asian Development Bank

^۶. African Development Bank

H_{fx} : ضریب تعدیل به میزان ۸٪ در صورتی که واحد پولی وثایق و مطالبات متفاوت باشند.

تبصره ۱- در صورتی که ارزش بازار وثایق بیش از مانده مطالبات باشد، ارزش بازار وثایق حداکثر به میزان مانده مطالبات لحاظ می شود.

تبصره ۲- چنانچه وثایق جزء مصادیق احصاء شده در جدول شماره ۸ نباشد؛ مانده مطالبات بدون لحاظ تأثیر وثایق (ضریب تعدیل)، بر اساس وزن های ریسک مربوط موزون می شود.

تبصره ۳- در صورتی که ترکیبی از وثایق وجود داشته باشد، ضریب تعدیل (H) با استفاده از میانگین موزون ضرایب تعدیل وثایق طبق فرمول زیر محاسبه می گردد:

$$H = \sum_{i=1}^N w_i H_i$$

H_i : ضریب تعدیل وثیقه i ام؛

w_i : ارزش بازار وثیقه i ام نسبت به مجموع ارزش بازار کل وثایق؛

نوع وثیقه	ضریب تعدیل (H)
وثایق و تضمین نقد و شبه نقد (اعم از ریالی و ارزی) نظیر مسکوکات و شمش طلا، سپرده قرض الحسنه پس انداز، سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت، سپرده سرمایه گذاری بلندمدت، گواهی سپرده سرمایه گذاری عام و خاص	۰
اوراق بهادار متشهره و یا تضمین شده توسط دولت جمهوری اسلامی ایران یا بانک مرکزی	۰
اوراق بهادار متشهره و یا تضمین شده توسط شهرداری ها و سایر نهادهای عمومی غیردولتی	۰/۰۶
اعتبارات اسنادی و ضمانت نامه بانکی*، اوراق بهادار متشهره و یا تضمین شده توسط بانک های دولتی	۰/۰۶
اعتبارات اسنادی و ضمانت نامه بانکی*، اوراق بهادار متشهره و یا تضمین شده توسط مؤسسات اعتباری غیردولتی	۰/۱۲
اوراق بهادار منتشره و یا تضمین شده توسط اشخاص حقوقی دولتی	۰/۱۵
اوراق بهادار منتشره و یا تضمین شده توسط اشخاص حقوقی غیردولتی	۰/۲۵
سهام ۵۰ شرکت برتر بورس اوراق بهادار تهران	۰/۱۵
سایر سهام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران	۰/۲۵
واحدهای سرمایه گذاری عادی صندوق های سرمایه گذاری مشترک قابل معامله در بورس اوراق بهادار تهران	۰/۱۵
دارایی های فیزیکی نظیر املاک و مستغلات، ماشین آلات و تجهیزات	۰/۳۰

جدول شماره ۸: ضرایب تعدیل مربوط به وثایق مختلف

* ضمانتنامه‌های بانکی ریالی بابت تضمین تسهیلات اعطایی که قبل از ابلاغ بخشنامه شماره ۹۳/۹۴۶۴۷ مورخ ۱۳۹۳/۰۴/۱۰ صادر شده‌اند.

ماده ۱۳- مؤسسه اعتباری موظف است ارزش بازار هر یک از وثایق موضوع جدول شماره ۸ (حسب مورد) را در آخرین مقطع تهیه صورت‌های مالی مبنای عمل قرار دهد. در خصوص وثایقی نظیر دارایی‌های فیزیکی از قبیل املاک و مستغلات، ماشین‌آلات و تجهیزات که تعیین ارزش بازار آنها مستلزم ارزیابی می‌باشد، مؤسسه اعتباری مکلف است از کارشناسان واجد صلاحیت منتخب هیأت مدیره، اعم از داخل و یا خارج مؤسسه اعتباری، استفاده نماید. ارزیابی مذکور حداکثر تا مدت سه سال معتبر خواهد بود مشروط به این که در پایان مقاطعی که تهیه صورت‌های مالی مؤسسه اعتباری مورد نظر است بر اساس تغییر شاخص‌های مربوط طبق اعلام بانک مرکزی، مورد تعدیل قرار گیرد. در صورت عدم وجود شاخص‌های مربوط، ارزش آخرین ارزیابی مبنای عمل خواهد بود.

ماده ۱۴- ارقام زیر خط ترازنامه مؤسسه اعتباری بر اساس ضرایب تبدیل به شرح زیر هم‌ردیف اعتباری ارقام بالای خط گردیده و پس از تعدیل با استفاده از روش موضوع ماده (۱۲)، به ضرایب ریسک مربوط موزون می‌شود:

۱۴-۱- تعهدات قابل فسخ بدون قید و شرط از طرف مؤسسه اعتباری با ضریب تبدیل صفر؛

۱۴-۲- تعهدات غیر قابل فسخ با سررسید یک سال و کمتر از آن پس از کسر وجوه دریافتی از مشتریان تحت عناوینی نظیر سپرده نقدی و پیش‌دریافت با ضریب تبدیل ۲۰ درصد؛

۱۴-۳- تعهدات غیر قابل فسخ با سررسید بیش از یک سال پس از کسر وجوه دریافتی از مشتریان تحت عناوینی نظیر سپرده نقدی و پیش‌دریافت با ضریب تبدیل ۵۰ درصد؛

۱۴-۴- اعتبارات اسنادی صادر یا تایید شده‌ای که کالای موضوع آن وثیقه اعتبار است پس از کسر مبلغ پیش‌دریافت از مشتریان با ضریب تبدیل ۲۰ درصد؛

۱۴-۵- اعتبارات اسنادی صادر یا تایید شده‌ای که کالای موضوع آن وثیقه اعتبار نیست پس از کسر مبلغ پیش‌دریافت از مشتریان با ضریب تبدیل ۵۰ درصد؛

۱۴-۶- ضمانتنامه‌های ریالی یا ارزی پس از کسر سپرده نقدی با ضریب تبدیل ۵۰ درصد؛

- ۷-۱۴- تعهدات بابت قراردادهای منعقدہ معاملات و تضمین انواع صکوک
از جمله اوراق مشارکت منتشره با ضریب تبدیل ۵۰ درصد؛
۸-۱۴- سایر تعهدات با ضریب تبدیل ۱۰۰ درصد.

فصل پنجم - دارایی‌های موزون به ریسک بازار

- ماده ۱۵- دارایی‌های موزون به ریسک بازار از حاصل ضرب سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک بازار در عدد ۱۲/۵ (با احتساب حداقل نسبت کفایت سرمایه معادل ۸٪) محاسبه می‌شود.
- ماده ۱۶- سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک بازار سهام تجاری، برابر است با ۸٪ مجموع بهای تمام شده سهام تجاری خریداری شده.
- ماده ۱۷- سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک بازار اوراق بهادار تجاری از مجموع سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک خاص و عام به شرح زیر محاسبه می‌شود:
- ۱-۱۷- سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک خاص برابر است با ۵ درصد مجموع بهای تمام شده اوراق بهادار تجاری خریداری شده.
- ۲-۱۷- سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک عام برابر است با حاصل ضرب ضریب ریسک متناظر با مدت زمان باقی مانده تا سررسید به شرح جدول شماره ۹، در بهای تمام شده اوراق بهادار تجاری خریداری شده:

مدت زمان باقی مانده تا سررسید اوراق بهادار تجاری خریداری شده	ضریب ریسک (%)
یک ماه یا کمتر از آن	۰
۱ تا ۳ ماه	۰/۲
۳ تا ۶ ماه	۰/۴
۶ تا ۱۲ ماه	۰/۷
۱ تا ۲ سال	۱/۲۵
۲ تا ۳ سال	۱/۷۵
۳ تا ۴ سال	۲/۲۵
۴ تا ۵ سال	۲/۷۵
۵ تا ۷ سال	۳/۲۵
۷ تا ۱۰ سال	۳/۷۵
۱۰ تا ۱۵ سال	۴/۵
۱۵ تا ۲۰ سال	۵/۲۵
بیش از ۲۰ سال	۶

جدول شماره ۹: ضریب ریسک متناظر با مدت زمان باقی مانده تا سررسید

ماده ۱۸- سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک بازار نرخ ارز، برابر است با ۸٪ قدر مطلق معادل ریالی مابه‌التفاوت بین دارایی‌ها و مجموع بدهی‌ها و تعهدات ارزی.

فصل ششم - دارایی‌های موزون به ریسک عملیاتی

ماده ۱۹- دارایی‌های موزون به ریسک عملیاتی از حاصل ضرب سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک عملیاتی در عدد ۱۲/۵ (با احتساب حداقل نسبت کفایت سرمایه معادل ۸٪) محاسبه می‌شود.

ماده ۲۰- سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک عملیاتی برابر است با ۱۵٪ میانگین مجموع تمامی درآمدهای سه سال اخیر مؤسسه اعتباری.

فصل هفتم - الزامات کنترل داخلی و گزارش‌دهی

ماده ۲۱- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است به منظور حسن اجرای این دستورالعمل، نسبت به تدوین و تصویب رویه‌های اجرایی داخلی مشتمل بر واحد سازمانی مسئول انجام کار، شرح وظایف آن، روش‌های انجام کار، نحوه ارتباط، تبادل و گردش اطلاعات مابین واحدهای سازمانی و غیره اقدام نماید.

ماده ۲۲- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است حداکثر ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این دستورالعمل سامانه اطلاعاتی حاوی مواردی نظیر اجزای سرمایه نظارتی لایه ۱ و ۲، مانده دارایی‌های موزون به ریسک، ضرایب ریسک، نوع، ارزش و ضرایب تعدیل وثایق حسب مفاد این دستورالعمل را به نحوی ایجاد نماید که آرایه اطلاعات مورد درخواست بانک مرکزی در هر زمان امکان‌پذیر باشد.

ماده ۲۳- مؤسسه اعتباری موظف است تمامی اطلاعات مربوط به سرمایه نظارتی، دارایی‌های موزون به ریسک و نسبت کفایت سرمایه مطابق مفاد این دستورالعمل، در مقاطع زمانی سه ماهه و حداکثر ظرف مدت یک هفته پس از پایان هر سه ماه، به شیوه‌ای که بانک مرکزی اعلام خواهد نمود، به آن بانک گزارش نماید.

فصل هشتم - مجازات

ماده ۲۴- در صورتی که نسبت کفایت سرمایه مؤسسه اعتباری غیردولتی در مقطع تهیه صورت‌های مالی از حدود مقرر در این دستورالعمل کمتر شود، حسب مورد و با رعایت قوانین و مقررات ذیربط، اقداماتی به شرح زیر اعمال می‌گردد:

۲۴-۱- چنانچه نسبت کفایت سرمایه کمتر از ۸ تا ۵ درصد باشد، هیأت‌مدیره مؤسسه اعتباری موظف است برنامه لازم جهت اصلاح ترکیب دارایی‌ها و یا افزایش سرمایه حداکثر ظرف مدت ۱۵ روز کاری را به بانک مرکزی ارائه نماید. بانک مرکزی حداکثر ظرف مدت ۱۰ روز کاری برنامه مزبور را بررسی و مراتب را به مؤسسه اعتباری اعلام می‌کند. تا زمان تحقق حدود مقرر، بانک مرکزی می‌تواند حسب مورد مؤسسه اعتباری را از انجام برخی عملیات مجاز بانکی به طور موقت محروم نماید.

۲۴-۲- چنانچه نسبت کفایت سرمایه کمتر از ۵ تا ۳ درصد باشد، علاوه بر اقدامات موضوع بند (۱-۲۴)، بانک مرکزی باید یک یا چند مورد از موارد زیر را انجام دهد:

۱-۲۴-۲- کاهش حدود احتیاطی نظیر تسهیلات و تعهدات کلان

و اشخاص مرتبط برای مؤسسه اعتباری؛

۲-۲۴-۲- ممنوعیت فعالیت در بازار بین بانکی؛

۳-۲۴-۲- سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیرعامل و یا یک یا چند نفر

از اعضای موظف هیأت‌مدیره مؤسسه اعتباری؛

۴-۲۴-۲- پرداخت سود به سهامداران صرفاً معادل ۱۰ درصد

سود ویژه سالانه قابل تقسیم مؤسسه اعتباری و

ممنوعیت پرداخت پاداش به مدیران مؤسسه اعتباری.

تبصره- در صورت سلب صلاحیت حرفه‌ای هر یک از اعضای هیأت‌مدیره و یا

مدیرعامل مؤسسه اعتباری، موضوع بند (۳-۲-۲۴)، اشخاص مزبور

نمی‌توانند تا مدت دو سال به‌عنوان عضو هیأت‌مدیره و یا

مدیرعامل هیچ یک از مؤسسات اعتباری تعیین شوند.

۲۴-۳- چنانچه نسبت کفایت سرمایه کمتر از ۳ درصد شود، هیأت‌مدیره

مؤسسه اعتباری موظف است حداکثر ظرف مدت ۹۰ روز کاری اقدام

به افزایش سرمایه نماید و در غیر این صورت، تشریفات قانونی

انحلال مؤسسه را فراهم نماید. همچنین بانک مرکزی تا زمان

ثابت افزایش سرمایه در مراجع ثبتی، باید مؤسسه اعتباری را

از انجام یک یا چند مورد از موارد زیر منع نماید:

۱-۲۴-۳- پرداخت سود به سهامداران بیش از ۱۰ درصد سود

ویژه سالانه قابل تقسیم مؤسسه اعتباری، پاداش

به مدیران و افزایش حقوق کارکنان مؤسسه

اعتباری؛

۲-۳-۲۴- دریافت انواع سپرده، عدم اعطای انواع تسهیلات

و عدم ایجاد انواع تعهدات؛

۳-۳-۲۴- فعالیت در بازار بین بانکی.

تبصره- در صورتی که مؤسسه اعتباری هیچ‌کدام از اقدامات موضوع بند (۳-۲۴) را انجام ندهد مشمول مفاد ماده (۳۹) قانون پولی و بانکی کشور می‌گردد.

ماده ۲۵- چنانچه نسبت کفایت سرمایه بانکهای دولتی در مقطع تهیه صورتهای مالی، از پنجاه درصد میزان مقرر شورای پول و اعتبار کمتر شود، بانک مرکزی موظف است بلافاصله مراتب را به منظور افزایش سرمایه به هیأت وزیران گزارش نماید.

فصل نهم - سایر موارد

ماده ۲۶- این دستورالعمل از تاریخ ابلاغ لازم‌الاجرا می‌باشد؛ چنانچه نسبت کفایت سرمایه محاسبه شده مؤسسه اعتباری در چارچوب این دستورالعمل کمتر از ۸ درصد باشد، مؤسسه اعتباری موظف است نسبت مذکور را طی یک دوره گذار پنج ساله به ۸ درصد برساند.

تبصره- در صورت عدم تحقق حد موضوع این ماده پس از دوره گذار مشمول مجازاتهای مقرر در این دستورالعمل خواهد شد.

ماده ۲۷- بانک مرکزی، در صورت نیاز و به صلاحدید خود میتواند هرکدام از ضرایب تعیین شده در این دستورالعمل و نیز روشهای محاسباتی مربوط به انواع مختلف ریسک اعتباری، عملیاتی و بازار را تغییر داده و یا تعدیل نماید.

این دستورالعمل در ۲۷ ماده و ۱۲ تبصره در یک هزار و دویست و سی و سومین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۲۳ به تصویب شورای پول و اعتبار رسید و جایگزین آئیننامه سرمایه پایه بانکها و مؤسسات اعتباری و آئیننامه کفایت سرمایه (بانکهای دولتی و غیردولتی) به ترتیب مصوب یک هزار و سیزدهمین و یک هزار و چهاردهمین جلسه شورای محترم پول و اعتبار مورخ ۱۳۸۲/۱۰/۲۷ و ۱۳۸۲/۱۱/۲۵ موضوع بخشنامه‌های شماره مب/۱۹۱۱ مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۶، مب/۱۹۶۶ و مب/۱۹۶۷ مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۲۹ شورای پول و اعتبار می‌گردد.

۱۰- بخشنامه شماره ۱۴۳۱۱۳/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۱۰؛ ابلاغ دستورالعمل ناظر بر وضعیت باز ارزی مؤسسات اعتباری

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که استحضار دارند ضوابط نظارتی و کنترلی وضعیت باز ارزی در بانکها و مؤسسات اعتباری (Net Open Position (NOP)) نخستین بار در سال ۱۳۸۰ تدوین و به شبکه بانکی کشور ابلاغ شد. دستورالعمل مزبور به رغم این که طی سالهای اخیر، وضعیت ارزی کشور به دلیل شرایط سیاسی و اقتصادی ناشی از عوامل بیرونی و درونی از تحولات زیادی برخوردار بوده، تاکنون بدون تغییر مانده است. این در حالی است که تحولات مزبور با توجه به سیاستها و استراتژی‌هایی که طی این سالها توسط هر یک از بانکها و مؤسسات اعتباری اتخاذ گردیده، منجر به تغییرات زیادی در وضعیت دارایی‌ها و تعهدات ارزی آنها و همچنین، قبول ریسک تغییرات نرخ ارز توسط بانکها و مؤسسات اعتباری شده است. براین اساس، بنا به تحولات یاد شده و همچنین، اثرگذاری نوسانات نرخ ارز بر وضعیت دارایی‌ها و بدهی‌های ارزی بانکها و مؤسسات اعتباری، بازنگری و به روز رسانی ضوابط نظارتی و کنترلی وضعیت باز ارزی بیش از پیش ضرورت یافته است.

با عنایت به مراتب فوق، «دستورالعمل ناظر بر وضعیت باز ارزی مؤسسات اعتباری» با توجه به سند کمیته نظارتی بال در خصوص وضعیت باز ارزی و بررسی ضوابط و مقررات سایر کشورها و همچنین با در نظر داشت آخرین وضعیت بانکها و مؤسسات اعتباری کشورمان در این خصوص مورد بازنگری قرار گرفت و در هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۰۴ کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسات اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسید. خاطرنشان می‌سازد افزایش حد مجاز خالص وضعیت باز هر ارز و تمامی ارزها نسبت به قبل، امکان برخورداری از حدود بیشتر وضعیت باز ارزی برای مؤسسات اعتباری در صورت فزاینده بودن نسبت کفایت سرمایه آنها از حد تعیین شده در دستورالعمل محاسبه سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری موضوع بخشنامه شماره ۹۶/۱۱۱۵۹۷ مورخ ۱۳۹۶/۴/۱۷، تعریف ارزهای مهم و تبیین حد مجاز وضعیت باز طلا از مهمترین ویژگی‌های دستورالعمل حاضر محسوب می‌گردد. در خاتمه، خواهشمند است دستور فرمایند، مراتب به قید تسریع به تمامی واحدهای ذیربط آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت لازم به عمل آید. همچنین مقتضی است ترتیبی اتخاذ شود تا نسخه‌ای از بخشنامه ابلاغی به واحدهای ذیربط، به مدیریت کل نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری این بانک ارسال گردد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و
مبارزه با پولشویی
اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمیدرضا غنی‌آبادی
۳۸۱۶

عبدالمهدی
ارجمندنژاد
۳۲۱۵-۰۲

دستورالعمل ناظر بر وضعیت باز ارزی مؤسسات اعتباری

مقدمه

به استناد بند «ب» از ماده (۱۱) قانون پولی و بانکی کشور و به منظور مدیریت بهینه دارایی‌ها، بدهی‌ها و تعهدات ارزی و مدیریت ریسک حاصل از نوسانات نرخ ارز در فعالیت بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی، «دستورالعمل ناظر بر وضعیت باز ارزی مؤسسات اعتباری» که از این پس به اختصار «دستورالعمل» نامیده می‌شود، به شرح ذیل تصویب می‌گردد.

ماده ۱- در این دستورالعمل عناوین ذیل به جای عبارتهای مربوط بکار می‌روند:

- ۱-۹- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛
- ۱-۱۰- مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب قانون و یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت بانک مرکزی قرار دارد؛
- ۱-۱۱- دارایی‌ها و بدهی‌های ارزی: عبارت است از تمامی دارایی‌ها و بدهی‌های ارزی مؤسسه اعتباری به تشخیص بانک مرکزی؛
- ۱-۱۲- تعهدات ارزی: عبارت است از تمامی تعهدات ارزی مؤسسه اعتباری و مشتریان آن به تشخیص بانک مرکزی؛
- ۱-۱۳- سرمایه پایه (نظارتی): موضوع دستورالعمل محاسبه سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری مصوب یک هزار و دوست و سی و سومین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۳/۲۳ شورای پول و اعتبار؛
- ۱-۱۴- نرخ تبدیل: عبارت است از نرخ تبدیل هر ارز به ریال حسب ضوابط ابلاغی بانک مرکزی؛
- ۱-۱۵- خالص وضعیت باز هر ارز: عبارت است از مابه التفاوت معادل ریالی مجموع دارایی‌های مؤسسه اعتباری و تعهدات مشتریان آن به هر ارز با معادل ریالی مجموع بدهی‌ها و تعهدات مؤسسه اعتباری به همان ارز؛
- ۱-۱۶- خالص وضعیت باز مثبت یک ارز: عبارت است از مازاد معادل ریالی مجموع دارایی‌های مؤسسه اعتباری و تعهدات مشتریان آن به هر ارز نسبت به معادل ریالی مجموع بدهی‌ها و تعهدات مؤسسه اعتباری به همان ارز؛

۱-۱۷- خالص وضعیت باز منفی یک ارز: عبارت است از مازاد معادل ریالی مجموع بدهی‌ها و تعهدات مؤسسه اعتباری به هر ارز نسبت به معادل ریالی مجموع دارایی‌های مؤسسه اعتباری و تعهدات مشتریان آن به همان ارز؛

۱-۱۸- وضعیت باز مثبت تمامی ارزها: عبارت است از مجموع خالص وضعیت باز مثبت ارزها به شرح بند (۸-۱)؛

۱-۱۹- وضعیت باز منفی تمامی ارزها: عبارت است از مجموع خالص وضعیت باز منفی ارزها به شرح بند (۹-۱).

۱-۲۰- وضعیت باز ارزی: عبارت است از وضعیت باز مثبت یا قدر مطلق وضعیت باز منفی تمامی ارزها هر کدام که بیشتر است.

۱-۲۱- ارزهای مهم: عبارت از دلار آمریکا، یورو، پوند انگلیس، فرانک سوئیس و ین ژاپن می‌باشد. سایر ارزهایی که نسبت معادل ریالی مجموع دارایی‌های مؤسسه اعتباری و تعهدات مشتریان بر حسب آن ارز به مجموع دارایی‌های ارزی مؤسسه اعتباری و تعهدات ارزی مشتریان و یا مجموع بدهی‌ها و تعهدات ارزی مؤسسه اعتباری بر حسب آن ارز به مجموع بدهی‌ها و تعهدات ارزی مؤسسه اعتباری، حداقل پنج درصد باشد نیز ارز مهم محسوب می‌شوند.

۱-۲۲- خالص وضعیت باز طلا: عبارت است از مابه التفاوت معادل ریالی مجموع دارایی‌های مؤسسه اعتباری و تعهدات مشتریان آن به طلا نسبت به معادل ریالی مجموع بدهی‌ها و تعهدات مؤسسه اعتباری به طلا؛

ماده ۲- حد مجاز وضعیت باز ارزی:

۲-۱- حد مجاز خالص وضعیت باز مثبت یا منفی هر ارز حداکثر به میزان ۱۵ درصد سرمایه پایه مؤسسه اعتباری می‌باشد؛

۲-۲- حد مجاز وضعیت باز مثبت تمامی ارزها حداکثر به میزان ۳۵ درصد سرمایه پایه مؤسسه اعتباری می‌باشد؛

۲-۳- حد مجاز وضعیت باز منفی تمامی ارزها حداکثر به میزان ۳۰ درصد سرمایه پایه مؤسسه اعتباری می‌باشد؛

تبصره ۱: در محاسبه حدهای مجاز این ماده، حساب سرمایه پرداختی به شعب خارج و حساب سهام و مشارکتهای خارجی منظور نمی‌شود.

تبصره ۲: بانک مرکزی می‌تواند حدود مقرر موضوع این ماده را با توجه به شرایط بازار تعدیل نموده و یا حدود مزبور را حسب عملکرد هر مؤسسه اعتباری کاهش دهد.

ماده ۳- چنانچه نسبت کفایت سرمایه مؤسسه اعتباری از حد تعیین شده در دستورالعمل محاسبه سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری مصوب یک هزار و دویست و سی و سومین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۳/۲۳ شورای پول و اعتبار فراتر باشد، مؤسسه اعتباری می‌تواند منوط به تأیید قبلی بانک مرکزی، حداکثر به میزان ۵ واحد درصد بالاتر از حدود مقرر در ماده (۲) این دستورالعمل برخورداری گردد.

ماده ۴- حد مجاز وضعیت باز طلا مطابق آیین نامه ورود، صدور و معاملات طلا، نقره و پلاتین مصوب هفتصد و چهل و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۷۰/۴/۲۲ شورای پول و اعتبار و اصلاحات بعدی آن تعیین می‌شود.

ماده ۵- مؤسسه اعتباری مکلف است وضعیت باز ارزی هر یک از ارزهای مهم خود به تفکیک معادل ریالی و ارز مربوط، معادل ریالی سایر ارزها، وضعیت باز مثبت تمامی ارزها، وضعیت باز منفی تمامی ارزها، وضعیت باز ارزی و همچنین، معادل ریالی وضعیت باز طلای خود را در پایان هر روز محاسبه نموده و مورد کنترل قرار دهد.

ماده ۶- مؤسسه اعتباری مکلف است گزارش وضعیت باز ارزی هر یک از ارزهای مهم خود به تفکیک معادل ریالی و ارز مربوط، معادل ریالی سایر ارزها، وضعیت باز مثبت تمامی ارزها، وضعیت باز منفی تمامی ارزها، وضعیت باز ارزی و همچنین، معادل ریالی وضعیت باز طلا را در پایان هر ماه همراه با خلاصه دفتر کل و سایر گزارشات مالی در قالب فرم‌های ابلاغی مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری بانک مرکزی تهیه و پس از امضای عضو هیأت مدیره ذی‌ربط، حداکثر تا پانزدهم ماه بعد به این بانک ارائه نماید.

تبصره: مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری می‌تواند بنا به تشخیص خود، مؤسسه اعتباری را ملزم به ارائه گزارش در مقاطع کوتاه‌تر نماید.

ماده ۷- مؤسسه اعتباری موظف به طراحی، ایجاد و پیاده سازی ساختار کنترل داخلی مؤثر و کارا جهت کسب اطمینان از تفکیک صحیح وظایف، ثبت صحیح و به موقع رویدادها و ... در چارچوب ضوابط و مقررات ابلاغی بانک مرکزی به منظور رعایت حدود مقرر در این دستورالعمل می‌باشد.

ماده ۸- مدیریت کل نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری بانک مرکزی فهرست دارایی‌ها، بدهی‌ها و تعهدات ارزی موضوع بندهای (۱-۳) و (۴-۱) را حداکثر طی مدت یک ماه پس از تصویب این دستورالعمل به شبکه بانکی ابلاغ می‌نماید.

ماده ۹- تخطی از مفاد این دستورالعمل، حسب مورد موجب اعمال مجازات‌های مقرر در چارچوب قوانین و مقررات مربوط می‌شود.

این دستورالعمل مشتمل بر (۹) ماده و (۳) تبصره در هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۰۴ کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسات اعتباری به تصویب رسیده و سه ماه پس از تاریخ ابلاغ آن به شبکه بانکی کشور لازم‌الاجرا می‌باشد.

۱۱- بخشنامه شماره ۱۴۹۱۵۳/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۱۶؛ ایجاد وحدت رویه در خصوص نحوه اجرای بخشنامه‌های صادره از معاونت نظارت بانک مرکزی

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک، موسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، به استحضار می‌رساند کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسات اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۴/۱۸ و با امعان نظر به لزوم ایجاد وحدت رویه در شبکه بانکی کشور در خصوص نحوه اجرای بخشنامه‌های صادره توسط معاونت نظارت بانک مرکزی و اجتناب از تفاسیر و برداشتهای ناصحیح در این رابطه و همچنین پیشگیری از برخی مشکلات اخیراً مشاهده شده مبنی بر اظهار عدم اطلاع کارکنان شعب شبکه بانکی کشور از مفاد بخشنامه‌های بانک مرکزی به ویژه در پاسخگویی به هموطنان محترم، مقرر نمود مراتب ذیل در خصوص نحوه اجرای بخشنامه‌های ابلاغی معاونت نظارت بانک مرکزی در سطح شبکه بانکی کشور به مورد اجرا گذارده شود:

۱- مفاد بخشنامه‌های صادره توسط معاونت نظارت بانک مرکزی حداکثر ظرف مدت ۷ روز از تاریخ ابلاغ آن لازم‌الاجرا می‌شود، مگر این که تاریخ دیگری در بخشنامه مقرر شده باشد.

۲- در متن بخشنامه‌های داخلی که آن مؤسسه اعتباری جهت ابلاغ مفاد بخشنامه‌های صادره توسط معاونت نظارت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال می‌نماید، متن بخشنامه این بانک با ذکر شماره و تاریخ آن به طور کامل و بدون هیچ‌گونه تغییر نقل شود.

۳- هرگونه توضیح که با توجه به شرایط خاص و رویه‌های داخلی آن مؤسسه اعتباری، ذکر آن جهت اجرای بخشنامه ضروری تشخیص داده می‌شود به صورت جداگانه بعد از نقل متن اصلی بخشنامه ابلاغی بانک مرکزی درج گردد.

۴- یک نسخه از بخشنامه ابلاغ شده به واحدهای زیرمجموعه، حداکثر ظرف مدت ۷ روز به مدیریت کل نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری بانک مرکزی ارسال شود تا از نظر انطباق مفاد آن با بخشنامه صادره بانک مرکزی مورد رسیدگی قرار گیرد.

۵- چنانچه آن مؤسسه اعتباری در اجرای مفاد بخشنامه‌های واصله از بانک مرکزی با سؤال یا ابهامی مواجه شود، مراتب به اداره صادرکننده بخشنامه در حوزه نظارت بانک مرکزی منعکس گردد تا نسبت به رفع ابهام اقدام گردد.

در هر حال، وجود سؤال یا ابهام در اجرای بخشنامه صادره بانک مرکزی نباید به هیچ وجه موجب تأخیر در ابلاغ بخشنامه‌های صادره بانک مرکزی گردد.»

در خاتمه خواهشمند است دستور فرمایند ضمن ابلاغ مراتب به قید فوریت به واحدهای ذیربط آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی، تمهیدات لازم در این رابطه فراهم شده و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق صورت پذیرد. همچنین مقتضی است ترتیبی اتخاذ شود تا نسخه‌ای از بخشنامه ابلاغی به واحدهای ذیربط، به مدیریت کل نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری این بانک ارسال گردد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و
مبارزه با پولشویی
اداره مطالعات و مقررات بانکی
عبدالمهدی
ارجمندنژاد
حمیدرضا غنی‌آبادی
۳۸۱۶
۳۲۱۵-۰۲

۱۲- بخشنامه شماره ۱۶۹۲۵۰/۹۶ مورخ ۱۶/۰۵/۱۳۹۶؛ افزایش سقف تسهیلات

قرض الحسنه بانکهای قرض الحسنه

مدیران عامل محترم بانکهای قرض الحسنه (مهر ایران و رسالت)

با سلام؛

احتراماً، بدین وسیله به استحضار می‌رساند؛ کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسات اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۴/۱۸ و در راستای ترویج سنت پسندیده قرض الحسنه و نیز به استناد تبصره (۱) ذیل ماده (۳۵) «دستورالعمل اجرایی تأسیس و فعالیت بانکهای قرض الحسنه و نظارت بر آنها» موضوع مصوبه شماره ۳۹۳۹۸/۲۱۱۸۵۳ مورخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۶ هیأت محترم وزیران و اصلاحیه‌های بعد از آن که مقرر می‌دارد: «بانک مرکزی می‌تواند با توجه به نرخ تورم در مبلغ موضوع این ماده تجدید نظر نماید.» مقرر نمود:

«سقف قرض الحسنه اعطایی بانکهای قرض الحسنه از یک صد و پنجاه میلیون ریال به دو صد و بیست میلیون ریال افزایش یابد.»

خواهشمند است دستور فرمایند، مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد. همچنین مقتضی است ترتیبات اتخاذ شود تا نسخه‌ای از بخشنامه ابلاغی به واحدهای ذیربط، به مدیریت کل نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری این بانک ارسال گردد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی

حمیدرضا غنی‌آبادی

ارجمندنژاد

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

۱۳- بخشنامه شماره ۱۶۵۶۵۰/۹۶ مورخ ۳۰/۰۵/۱۳۹۶؛ ابلاغ دستورالعمل اجرایی شناسایی و تعیین تکلیف حسابهای مطالبه‌نشده و مازاد (ریالی)

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همان‌گونه که مستحضرنند؛ طی سالیان متمادی تعداد حسابهای سپرده افتتاح شده نزد بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی با افزایش نامتعارفی مواجه شده است. در این میان، حجم قابل توجهی از این حسابها به دلیل عدم گردش مالی به علی‌چون کاهش ارزش معنی‌دار در مانده موجودی بسیاری از این حسابها ناشی از تورم و افزایش سطح عمومی قیمت‌ها، فراموشی صاحبان سپرده، فوت آنها، عدم اطلاع وراثت و قائم‌مقام قانونی سپرده‌گذاران یا عدم شناسایی و مراجعه آنها، راکد و فاقد تراکنش مانده است. این مهم خود مشکلاتی از قبیل تحمیل هزینه‌های دفترداری و نگهداری اطلاعات و آمار این‌گونه حسابها برای بانکها و افزایش احتمال وقوع تخلفات و جرائم را در پی داشته است. لازم به ذکر است این موضوع در مورد برخی از اقلام بدهی‌های بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی که تحت سرفصل بستانکاران موقت ثبت می‌شوند و بابت آنها قراردادی منعقد نشده و یا اسناد و اوراق بهاداری تنظیم نگردیده نیز صدق می‌کند.

علیرغم این‌که موضوع حسابهای راکد و غیرفعال — که در شبکه بانکی کشور با تعابیر متفاوتی از آن یاد می‌شود و ماهیت آنها به‌گونه‌ای است که صاحبان آنها ممکن است تا مدتهای زیاد و شاید هیچ‌گاه، برای گرفتن طلب خود به مؤسسه اعتباری مراجعه ننموده و مؤسسه اعتباری نیز بعضاً قادر به شناسایی آنان نباشد — همواره از چالشهای فراروی نظام بانکی کشور در سالهای متمادی بوده، لیکن تاکنون ضوابط و سازوکاری جامع در خصوص چگونگی برخورد با وجوه و حسابهای مزبور که تمامی ابعاد موضوع را به صورت جامع‌الاطراف مدنظر قرار دهد، وجود نداشته است. از این رو، نظر به اهمیت موضوع و با هدف؛ صیانت از حقوق صاحبان وجوه در عین ملحوظ نظر داشتن منافع بانکها، کاهش احتمال سوء استفاده از وجوه یادشده، ارتقای شفافیت‌های مالی بانکها، ایجاد رویه واحد حسابداری در ثبت و نگهداری وجوه مزبور در بانکها و امکان و بهبود قابلیت مقایسه ارقام مندرج در سرفصل حسابهای موجود در بانکها، مراتب از چندی قبل در دستور کار این بانک قرار گرفت. ماحصل تلاش‌ها و اقدامات انجام شده، تدوین دستورالعملی به شرح پیوست است که اهم ویژگی‌های آن عبارتست از:

۱) نگارش متن دستورالعمل با رویکرد فرآیند محور جهت تبیین هرچه بیشتر مفاد آن؛

۲) پیش‌بینی تدابیر لازم برای جلوگیری از افزایش حساب‌های مطالبه‌نشده و راکد؛

۳) پیش‌بینی سازوکارهای لازم جهت محدود نمودن امکان سوء استفاده از موجودی وجوه مطالبه‌نشده و ...؛

۴) تبیین دقیق مصادیق مانده‌های مطالبه‌نشده، راکد و ... با رویکرد احصاء حداکثری موارد قابل درج در سرفصل حساب‌های مزبور؛

۵) لزوم اطلاع‌رسانی مفاد دستورالعمل به مشتریان به نحو مقتضی و درج عبارات لازم در قراردادهای سپرده‌ها؛

۶) درج احکام جداگانه و با رعایت جوانب مختلف جهت وجوه اشخاص متوفی، مجنون و سفیه؛

۷) تعیین تکلیف درخصوص نحوه برخورداری از مزایای حساب در دوره انتقال وجوه آن به سرفصل‌های موضوع دستورالعمل؛

درخاتمه، ضمن اعلام این که "دستورالعمل اجرایی شناسایی و تعیین تکلیف حساب‌های مطالبه‌نشده و مازاد (ریالی)" در یک‌هزار و دویست و سی و چهارمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۷ شورایی پول و اعتبار به تصویب رسیده است و همچنین ایفاد نسخه‌ای از آن به پیوست، خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به قید تسریع و با لحاظ مفاد بخشنامه شماره ۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۶ به تمامی واحدهای آن بانک / مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ شده و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق به عمل آید.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی

حمیدرضا غنی‌آبادی

ارجمند نژاد

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

«دستورالعمل اجرایی شناسایی و تعیین تکلیف حساب‌های مطالبه‌نشده و مازاد (ریالی)»

با عنایت به بند (ب) ماده (۱۱) و بند (۸) ماده (۱۴) «قانون پولی و بانکی کشور» مصوب سال ۱۳۵۱ و با هدف تعیین سازوکار مناسب جهت تعیین تکلیف حساب‌های مطالبه‌نشده و مازاد در مؤسسات اعتباری، کاهش احتمال سوءاستفاده از وجوه حساب‌های یادشده، ارتقای شفافیت‌های مالی و ایجاد رویه‌ای واحد و یکسان در دفترداری مؤسسات اعتباری و همچنین صیانت از منافع سپرده‌گذاران و صاحبان وجوه، «دستورالعمل اجرایی شناسایی و تعیین تکلیف حساب‌های مطالبه‌نشده و مازاد (ریالی)» که از این پس به اختصار «دستورالعمل» نامیده می‌شود، تصویب می‌گردد.

فصل اول: تعاریف و کلیات

- ماده ۱- در این دستورالعمل عبارات ذیل در معانی مشروح به‌کار می‌روند:
- ۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛
- ۱-۲- مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب قانون یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت بانک مرکزی می‌باشد؛
- ۱-۳- حساب سپرده: حساب‌های سپرده قرض‌الحسنه (اعم از پس‌انداز و جاری) و سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار (اعم از سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت عادی، کوتاه‌مدت ویژه و بلندمدت)؛
- ۱-۴- حساب راکد: حساب سپرده‌ای که وفق ضوابط مقرر در این دستورالعمل طی مدت معینی نزد مؤسسه اعتباری بدون گردش مالی باقی مانده باشد؛
- ۱-۵- گردش مالی: هر گونه تراکنش بدهکار و یا بستانکار حساب سپرده، به استثنای تراکنش بستانکار ناشی از واریز سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت عادی به همان حساب، واریز جایزه نقدی سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز به همان حساب، برداشت مؤسسه اعتباری بابت هزینه‌های نگهداری و اطلاع‌رسانی موجودی حساب و همچنین واریز و برداشت ناشی از اشتباه واریزی وجوه توسط مؤسسه اعتباری؛

۱-۶- حساب مطالبه‌نشده: مانده وجوه نزد مؤسسه اعتباری که وفق شرایط مندرج در این دستورالعمل، از سوی صاحبان آن مورد مطالبه قرار نگرفته است؛

۱-۷- شناسایی: احراز هویت، نشانی، شماره تلفن، پست الکترونیک و یا ... مشتری جهت برقراری ارتباط با وی؛

۱-۸- وجوه بلا تکلیف: وجوه حساب‌های مطالبه‌نشده‌ای که مطابق با ضوابط مندرج در این دستورالعمل صاحبان آن‌ها شناسایی نشده و یا علی‌رغم شناسایی، مشتری به ارتباط مؤسسه اعتباری از طریق تماس‌ها، مکاتبات و یا ... پاسخگو نبوده و یا مراجعه‌ای در خصوص تعیین تکلیف وجوه مزبور نداشته است؛

۱-۹- تعیین تکلیف: هرگونه اقدام و یا دستور مشتری و یا مقام ذی صلاح، در چارچوب ضوابط و مقررات، جهت واریز، برداشت، انتقال و ... وجوه مشتری نزد مؤسسه اعتباری؛

۱-۱۰- حساب مازاد: حساب/حساب‌هایی که بیش از تعداد مجاز در این دستورالعمل افتتاح شده باشد.

ماده ۲- گستره شمول این دستورالعمل محدود به وجوه و حساب‌های سپرده ریالی با مانده معادل یا کمتر از بیست میلیون ریال است. وجوه و حساب‌های سپرده ارزی و نیز حساب‌های سپرده دولتی تابع ضوابط و مقررات خاص خود می‌باشد.

ماده ۳- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری مکلف است ضمن تعیین یکی از واحدهای سازمانی جهت پیگیری مفاد این دستورالعمل، سازوکارهای اجرایی لازم را تمهید و بر حسن اجرای آن نظارت نماید.

فصل دوم: ضوابط ناظر بر حساب‌های راکد و مطالبه‌نشده

ماده ۴- حساب‌های سپرده به شرح ذیل، بدون تغییر سرفصل حساب، به عنوان حساب راکد تلقی می‌گردند:

۴-۱- حساب سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز فاقد گردش مالی برای مدت حداقل سه سال؛

۴-۲- حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری، فاقد گردش مالی از تاریخ ارایه آخرین برگ چک به مؤسسه اعتباری برای مدت حداقل یک سال؛

۴-۳- حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت عادی فاقد گردش مالی برای مدت حداقل دو سال؛

ماده ۵- مؤسسه اعتباری مکلف است سازوکاری فراهم نماید که از طریق آن، گزارش حساب‌های سپرده‌ای را که به شرح ذیل از سطح شعب، حداقل هر شش‌ماه یکبار اخذ گردد:

۵-۱- حساب سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز را که با موجودی معادل یا کمتر از ۱۰۰,۰۰۰ ریال؛

۵-۲- حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری را که با موجودی معادل یا کمتر از ۴۰۰,۰۰۰ ریال؛

۵-۳- حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت عادی را که با موجودی معادل یا کمتر از ۲۰۰,۰۰۰ ریال.

ماده ۶- مؤسسه اعتباری موظف است پس از تشخیص حساب‌های سپرده‌ای موضوع ماده (۵) این دستورالعمل، اقدامات لازم نظیر: تماس تلفنی، ارسال پیامک و مکاتبه با مشتری را جهت تعیین تکلیف حساب‌های مزبور انجام دهد.

ماده ۷- مؤسسه اعتباری موظف است اقلام ذیل را به سرفصل حساب‌های مطالبه‌نشده منظور نماید:

۷-۱- آن دسته از حساب‌های را که تعیین تکلیف نشده به شرح زیر:
۷-۱-۱- حساب سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز فاقد گردش مالی برای مدت حداقل دو سال از تاریخی که به عنوان حساب را که تلقی شده است؛

۷-۱-۲- حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری، فاقد گردش مالی برای مدت حداقل یک سال از تاریخی که به عنوان حساب را که تلقی شده است؛

۷-۱-۳- حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت عادی فاقد گردش مالی برای مدت حداقل یک سال از تاریخی که به عنوان حساب را که تلقی شده است؛

۷-۱-۴- چنانچه قرارداد حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت ویژه و سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت در سررسید تمدید نشده و وجوه آنها به حساب‌های سپرده کوتاه‌مدت عادی مرتبط با آن (حساب‌های افتتاح‌شده برای واریز سود سپرده‌های مذکور) منتقل شود، در این صورت حساب سپرده کوتاه‌مدت مرتبط تابع مفاد بند ۷-۱-۳ است؛

۷-۲- چک‌های بانکی فروخته‌شده (صادر) تسویه‌نشده که حداقل سه سال از تاریخ صدور آنها سپری شده باشد؛

۷-۳- جوایز نقدی حساب‌های سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز که به دلایلی نظیر بسته شدن حساب، به حساب مزبور واریز نگردیده و حداقل

سه سال از تاریخ تعلق آن‌ها به صاحبان حساب گذشته باشد؛

۷-۴- مازاد سود قطعی بر سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌داری که حساب سپرده واریز سود مرتبط با آن بسته شده و حداقل سه سال از تاریخ تعلق آن‌ها گذشته باشد؛

۷-۵- اوراق مشارکت سررسید شده‌ای که وجوه آن علیرغم گذشت سه سال از سررسید اوراق مزبور، توسط خریداران مطالبه نشده باشد؛

۷-۶- اضافه صندوق که حداقل شش ماه از تاریخ ایجاد آن سپری شده باشد؛

۷-۷- حواله‌های وارده که صاحبان آن‌ها مشخص نبوده و حداقل دو سال از تاریخ وصول آن‌ها سپری شده باشد؛

۷-۸- مانده کارتهای هدیه منقضی‌شده که از تاریخ انقضای آن‌ها حداقل سه سال گذشته باشد؛

۷-۹- جوایز غیرنقدی حساب‌های سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز که توسط مؤسسه اعتباری وفق «دستورالعمل اعطای جوایز به حساب‌های قرض‌الحسنه» به فروش می‌رسد، حداقل دو سال از تاریخ فروش آن‌ها سپری شده و در صورت عدم فروش، حداقل سه سال از تاریخ تعلق آن‌ها به صاحبان حساب گذشته باشد؛

۷-۱۰- سایر مبالغ مطالبه‌نشده حسب تشخیص بانک مرکزی.

ماده ۸- مؤسسه اعتباری مکلف است سازوکاری را فراهم نماید که از طریق آن گزارش حساب‌های مطالبه‌نشده از سطح شعب به صورت سالانه، اخذ و اقدامات لازم در خصوص هر یک به شرح ذیل انجام شود:

۸-۱- مؤسسه اعتباری موظف است در ارتباط با حساب‌های مندرج در بند (۷-۱) :

۸-۱-۱- صاحبان حساب را شناسایی و جهت مراجعه و تعیین تکلیف مراتب را از طریق نظیر تماس تلفنی، ارسال پیامک، مکاتبه و یا ... به آن‌ها اعلام و در صورت مراجعه مشتری، حسب تعیین تکلیف وی اقدام نماید؛

۸-۱-۲- در خصوص حساب‌های سپرده انفرادی:

۸-۱-۲-۱- در صورت شناسایی و عدم تعیین تکلیف مشتری، وجوه مزبور را به سایر حساب‌های فعال وی از همان نوع نزد همان مؤسسه اعتباری واریز نماید؛

۸-۱-۲-۲- در صورت شناسایی و عدم تعیین تکلیف مشتری و عدم

وجود سایر حساب‌های فعال مشتری، وجوه مزبور را پس از

گذشت حداقل دو سال از انتقال به حساب‌های مطالبه‌نشده،

به سرفصل وجوه بلاتکلیف منتقل نماید.

۸-۱-۳- مانده حساب‌های سپرده مشترک را در صورت شناسایی صاحبان

حساب و عدم تعیین تکلیف، پس از گذشت حداقل دو سال از

انتقال به حساب‌های مطالبه‌نشده، به سرفصل وجوه بلاتکلیف

منتقل نماید؛

۸-۱-۴- در صورت عدم شناسایی صاحب حساب، مانده حساب‌های مزبور را

پس از گذشت حداقل دو سال از انتقال به حساب‌های

مطالبه‌نشده، به سرفصل وجوه بلاتکلیف منتقل نماید؛

۸-۲- مؤسسه اعتباری موظف است در ارتباط با حساب‌های مندرج در

بندهای (۷-۲) الی (۷-۴):

۸-۲-۱- صاحبان وجوه مزبور را شناسایی و جهت مراجعه و

تعیین تکلیف مراتب را از طریق مانند تماس تلفنی، ارسال

پیامک، مکاتبه و یا ... به آنها اعلام و در صورت مراجعه

مشتری، حسب تعیین تکلیف و اقدام نماید؛

۸-۲-۲- در صورت عدم مراجعه و عدم تعیین تکلیف از سوی مشتری،

حساب‌های فعال و نزد همان مؤسسه اعتباری را یافته و وجوه

یادشده را به یکی از حساب‌های مزبور واریز نماید؛

۸-۲-۳- در صورت عدم شناسایی صاحب وجوه و یا در صورت شناسایی و

عدم مراجعه و عدم شناسایی حساب‌های فعال مشتری، مانده

وجوه مزبور را پس از گذشت حداقل دو سال از انتقال به

حساب‌های مطالبه‌نشده، به سرفصل وجوه بلاتکلیف منتقل نماید.

۸-۳- مؤسسه اعتباری موظف است در ارتباط با حساب‌های مندرج در

بندهای (۵-۷) الی (۷-۷)، پس از گذشت دو سال از تاریخ

انتقال به حساب‌های مطالبه‌نشده و عدم تعیین تکلیف آنها،

وجوه مزبور را به سرفصل وجوه بلاتکلیف منتقل نماید.

۸-۴- مؤسسه اعتباری موظف است در ارتباط با حساب مندرج در بند (۷)-

(۸):

۸-۴-۱- صاحبان کارتهای مزبور را شناسایی و جهت مراجعه و

تعیین تکلیف مراتب را از طریق مانند تماس تلفنی، ارسال

پیامک، مکاتبه و یا ... به آنها اعلام و در صورت مراجعه

صاحبان کارت، حسب تعیین تکلیف و اقدام نماید؛

۸-۴-۲- در صورت شناسایی صاحب کارتهای یادشده و عدم تعیین تکلیف از سوی وی، حسابهای فعال وی نزد همان مؤسسه اعتباری را یافته و وجوه استفاده نشده کارتهای یادشده را به یکی از حسابهای مزبور واریز نماید؛

۸-۴-۳- در صورت شناسایی و عدم تعیین تکلیف از سوی صاحب کارت و عدم وجود حسابهای فعال وی، وجوه استفاده نشده کارتهای مزبور را پس از گذشت حداقل دو سال از انتقال به حسابهای مطالبه نشده به سرفصل وجوه بلاتکلیف منتقل نماید؛

۸-۴-۴- در صورت عدم شناسایی صاحب کارت یادشده، وجوه استفاده نشده کارتهای مزبور را پس از گذشت حداقل دو سال از انتقال به حسابهای مطالبه نشده، به سرفصل وجوه بلاتکلیف منتقل نماید.

۸-۵- مؤسسه اعتباری موظف است در ارتباط با حسابهای مندرج در بند (۷-۹) :

۸-۵-۱- صاحبان جوایز مزبور را شناسایی و جهت مراجعه و تعیین تکلیف مراتب را از طریق نظیر تماس تلفنی، ارسال پیامک، مکاتبه و ...، به آنها اعلام و در صورت مراجعه مشتری، حسب تعیین تکلیف وی اقدام نماید؛

۸-۵-۲- در صورت شناسایی صاحب جوایز یادشده و عدم تعیین تکلیف از سوی وی، حسابهای فعال وی نزد همان مؤسسه اعتباری را یافته و وجوه جوایز یادشده را به یکی از حسابهای مزبور واریز نماید؛

۸-۵-۳- در صورت شناسایی و عدم تعیین تکلیف از سوی صاحب جوایز یادشده و عدم وجود حسابهای فعال وی، وجوه جوایز مزبور را پس از گذشت حداقل دو سال از انتقال به حسابهای مطالبه نشده، به سرفصل وجوه بلاتکلیف منتقل نماید؛

۸-۵-۴- در صورت عدم شناسایی صاحب جوایز یادشده، وجوه جوایز مزبور را پس از گذشت حداقل دو سال از انتقال به حسابهای مطالبه نشده، به سرفصل وجوه بلاتکلیف منتقل نماید.

تبصره ۱- مؤسسه اعتباری موظف است همزمان با واریز وجه مانده حسابهای مطالبه نشده موضوع بند (۷-۲) به یکی از حسابهای فعال مشتری نزد همان مؤسسه اعتباری، نسبت به برگشت بدهی مؤسسه اعتباری درخصوص حساب چکهای بانکی فروخته شده (صادر) اقدام نماید.

تبصره ۲— حداکثر مهلت مؤسسه اعتباری جهت انجام اقدامات فوق، یکسال پس از اخذ گزارش موضوع این ماده تعیین می‌گردد.

ماده ۹- مؤسسه اعتباری می‌تواند علاوه بر اقدامات این دستورالعمل، حسب ضرورت نسبت به اطلاع رسانی عمومی به مشتریان از طریق نظیر؛ درج در پایگاه اطلاع‌رسانی مؤسسه اعتباری، و یا اعلام از طریق رسانه‌های جمعی اقدام نماید.

ماده ۱۰- هرگونه گردش مالی در حساب‌های سپرده‌ای که وفق مفاد این دستورالعمل به عنوان حساب راکد تلقی شده و یا به سرفصل حساب‌های مطالبه‌نشده و یا وجوه بلاتکلیف، منتقل شده‌اند، بدون نیاز به مراجعه‌ی مشتری، موجب انتقال آن‌ها به سرفصل حساب‌های اولیه می‌شود.

ماده ۱۱- بانک مرکزی حداکثر دو ماه پس از ابلاغ این دستورالعمل، سرفصل حساب‌های لازم را تعریف و به شبکه بانکی کشور ابلاغ می‌نماید.

ماده ۱۲- مؤسسه اعتباری مکلف است در زمان افتتاح حساب سپرده مفاد این دستورالعمل را به نحو مقتضی به اطلاع مشتری برساند و در قرارداد افتتاح حساب سپرده، ماده‌ای را با این مضمون درج نماید که در صورت عدم گردش مالی حساب و یا عدم تعیین تکلیف توسط مشتری ظرف مدت‌های مقرر در این دستورالعمل، حسب ضوابط و مقررات ابلاغی با مانده حساب برخورد خواهد شد.

فصل سوم: وجوه اشخاص متوفی و محجور

ماده ۱۳- مؤسسه اعتباری موظف است بلافاصله پس از کسب اطلاع از فوت، جنون و سفاهت شخص حقیقی، وجوه متعلق به وی نزد خود را به سرفصل حساب دفترکل «وجوه اشخاص متوفی و محجور» با معین‌های جداگانه منتقل کرده و حساب‌های مذکور را جهت ممانعت از هرگونه برداشت از آن، مسدود نماید.

تبصره ۱— مواردی که به موجب قوانین و مقررات ذی‌ربط برداشت از حساب‌های مذکور امکان‌پذیر باشد، از شمول مفاد این ماده مستثنی است.

تبصره ۲— کسب اطلاع درخصوص سفاهت و جنون شخص حقیقی صرفاً از طریق مراجع قانونی و در رابطه با فوت شخص حقیقی از هر طریق نظیر، مراجع قانونی، اطلاع‌رسانی وراثت، موصی‌له و ... امکان‌پذیر است.

ماده ۱۴- مؤسسه اعتباری مکلف است از طرقی مانند تماس تلفنی، ارسال پیامک، مکاتبه و یا ... اقدامات لازم را درخصوص شناسایی و اطلاع صاحبان حق و یا نمایندگان قانونی از قبیل وراثت متوفی و قیم شخص سفیه و مجنون جهت مراجعه و تعیین تکلیف وجوه موضوع ماده (۱۳) انجام دهد.

ماده ۱۵- در صورت عدم شناسایی صاحبان حق و یا در صورت شناسایی و عدم مراجعه آنها، مانده وجوه مزبور پس از گذشت حداقل سه سال از تاریخ انتقال به سرفصل حساب دفترکل وجوه اشخاص متوفی و محجور حسب مورد به سرفصل وجوه بلاتکلیف منتقل می‌شود.

ماده ۱۶- حساب‌های سپرده‌ای اشخاص متوفی موضوع این فصل تا زمانی که وجوه آنها طبق قوانین و مقررات ذی‌ربط به وراثت، موصی‌له و یا سایر صاحبان حق پرداخت نشده، از امتیازات مربوط برخوردار می‌باشد.

تبصره — پرداخت سود به حساب‌های سپرده‌های سرمایه‌گذاری که در قرارداد آنها رابطه و صایت مؤسسه اعتباری بعد از فوت شخص پیش‌بینی نشده و نیز اعطای هرگونه ابزار برداشت از حساب‌های وجوه اشخاص متوفی، نظیر دسته چک و کارت الکترونیکی ممنوع بوده و از شمول مفاد این ماده مستثنی است.

ماده ۱۷- حساب سپرده‌ای متعلق به اشخاص مجنون و سفیه از تاریخ اطلاع، از هیچ‌یک از امتیازات مربوط به آن برخوردار نمی‌باشد. شرکت در قرعه‌کشی حساب‌های سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز متعلق به اشخاص مزبور از شمول مفاد این ماده مستثنی است.

فصل چهارم: سایر الزامات

ماده ۱۸- مؤسسه اعتباری صرفاً در مواردی که انجام عملیات بانکی و یا ارائه خدمات بانکی مستلزم وجود حساب سپرده است، می‌تواند برای مشتری حساب سپرده افتتاح نماید.

ماده ۱۹- هر یک از مؤسسات اعتباری مجاز به افتتاح و نگهداری بیش از یک حساب سپرده انفرادی و یک حساب مشترک سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز، یک حساب انفرادی و یک حساب مشترک سپرده قرض‌الحسنه جاری و یک حساب انفرادی و یک حساب مشترک سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت عادی برای هر شخص حقیقی نمی‌باشند.

تبصره - چنانچه طرح‌های ویژه ارائه شده از سوی مؤسسات اعتباری در چارچوب ضوابط و مقررات ابلاغی بانک مرکزی، مستلزم افتتاح

حساب سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز و یا حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت عادی برای مشتری با شد و امکان استفاده از سایر حساب‌های سپرده‌ای موجود مشتری نزد مؤسسه اعتباری برای طرح مزبور فراهم نباشد، افتتاح حساب جدید منوط به بسته شدن حساب سپرده مشتری در پایان مدت طرح، از شمول حکم این ماده مستثنی است.

ماده ۲۰- مؤسسه اعتباری موظف است ظرف مدت شش‌ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این دستورالعمل، تمامی حساب‌های مازاد مشتری نزد خود را از طریق اطلاع‌رسانی عمومی و سه مرحله مکاتبه، به اطلاع وی رسانده و از مشتری درخواست نماید تا نسبت به تعیین تکلیف و بستن حساب‌های مازاد خود نزد هر یک از شعب مؤسسه اعتباری اقدام کند.

ماده ۲۱- در صورت عدم اقدام توسط مشتری در خصوص موضوع ماده (۲۰)، حداکثر ظرف مدت ۳۰ روز تقویمی پس از آخرین مکاتبه، مؤسسه اعتباری موظف است رأساً نسبت به تعیین حساب‌های مازاد وی اقدام و وجوه آن‌ها را به حسابی با همان ماهیت منتقل و حساب‌های مازاد را مسدود نماید. شرایط برداشت و یا انتقال وجوه از حساب مقصد، بر اساس توافقات فی‌مابین مؤسسه اعتباری و مشتری در کارت افتتاح حساب مقصد تعیین می‌گردد.

ماده ۲۲- حساب‌های سپرده‌ای مشترک که تا قبل از لازم‌الاجرا شدن این دستورالعمل افتتاح شده‌اند از شمول مفاد مواد (۲۰) و (۲۱) این دستورالعمل مستثنی می‌باشند.

ماده ۲۳- مؤسسه اعتباری موظف است ظرف مدت شش ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این دستورالعمل، حساب‌های غیرمتمرکز (سنتی) خود را به طور کامل غیرفعال نماید و صرفاً حساب‌های متمرکز، مورد استفاده مشتریان قرار گیرد.

ماده ۲۴- مؤسسه اعتباری موظف است بسترهای لازم را به نحوی فراهم نماید که دسترسی مشتریان به حساب‌های متمرکز و استفاده از آن‌ها در سطح تمامی شعب مؤسسه اعتباری امکان‌پذیر باشد.

ماده ۲۵- تمامی حساب‌های سپرده‌ای موضوع این دستورالعمل، به استثنای حساب‌های سپرده‌ای که پس از انتقال وجه آن‌ها به سایر حساب‌های مشابه مشتری توسط مؤسسه اعتباری مسدود شده و فاقد وجه می‌باشند، از امتیازات مربوط به آن حساب از قبیل شرکت در قرعه‌کشی و دریافت سود برخوردار می‌باشند.

ماده ۲۶- مؤسسه اعتباری موظف است در صورت مراجعه صاحبان وجوه موضوع این دستورالعمل، در صورت عدم وجود منع قانونی و یا عدم انتقال وجوه به اشخاص دیگر وفق احکام لازم‌الاجرا، حسب نظر صاحبان وجوه نسبت به استرداد و یا انتقال آن‌ها اقدام نماید.

ماده ۲۷- چنانچه حساب سپرده‌ای و یا تمام یا بخشی از موجودی آن به موجب دستور مرجع قضایی و یا سایر مراجع ذیصلاح مسدود گردد، تا زمان رفع انسداده حساب مزبور در همان سرفصلی که حساب مسدود شده، باقی می‌ماند. در این صورت تاریخ رفع مسدودی، مبدأ زمانی جهت انتقال حساب به سرفصل‌های موضوع این دستورالعمل می‌باشد.

ماده ۲۸- بانک مرکزی می‌تواند عنداللزوم بابت هزینه‌هایی که مؤسسه اعتباری در راستای اجرای مفاد این دستورالعمل متحمل می‌شود، کارمزدهایی را تعیین کرده و به شبکه بانکی کشور ابلاغ نماید. مطالبه هرگونه وجه دیگری تحت هر عنوان از مشتریان بابت احکام موضوع این دستورالعمل ممنوع است.

ماده ۲۹- مؤسسه اعتباری می‌تواند از وجوه مندرج در هریک از حساب‌های راکد، مطالبه‌نشده و وجوه بلا تکلیف با مبالغ معادل یا کمتر از ۵۰۰,۰۰۰ ریال، مطابق ضوابط ابلاغی از سوی بانک مرکزی، مبلغی را به عنوان کارمزد برداشت و به حساب درآمد خود منظور نماید. تبصره - در صورت مراجعه مشتری، مؤسسه اعتباری موظف است نسبت به استرداد مطالبات وی از محل هزینه‌های خود اقدام نماید.

ماده ۳۰- بانک مرکزی می‌تواند حسب مقتضیات زمانی، مبالغ موضوع این دستورالعمل را تغییر دهد.

ماده ۳۱- مؤسسه اعتباری موظف است ضوابط و مقررات مربوط به بازپرداخت مبالغ از حساب‌های راکد، مطالبه‌نشده و وجوه بلا تکلیف را به تصویب هیأت مدیره خود برساند.

ماده ۳۲- مؤسسه اعتباری موظف است اطلاعات و آمار مربوط به انواع حساب‌های راکد، مطالبه‌نشده و وجوه بلا تکلیف از قبیل تعداد و مانده حساب‌ها را در مقاطع شش‌ماهه تهیه و برای هیأت مدیره، واحد بازرسی، واحد حسابرسی داخلی و بانک مرکزی ارسال نماید.

ماده ۳۳- مؤسسه اعتباری موظف است در راستای اجرای مفاد این دستورالعمل، تمامی ضوابط و مقررات مرتبط از جمله ضوابط مبارزه با پولشویی را رعایت نماید.

ماده ۳۴- تخطی از مفاد این دستورالعمل موجب اعمال مجازات‌های مقرر در ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور و سایر قوانین و مقررات ذی‌ربط می‌شود.

«دستورالعمل اجرایی شناسایی و تعیین تکلیف حساب‌های مطالبه‌نشده و مازاد (ریالی)» در (۳۴) ماده و (۷) تبصره در یک‌هزار و دویست و سی و چهارمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۷ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید و سه ماه پس از تاریخ ابلاغ، لازم‌الاجرا بوده و از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این مصوبه بخشنامه‌های شماره مب/۵۷۸ مورخ ۱۳۸۱/۵/۱۶ و شماره ۹۱/۲۹۴۸۴۴ مورخ ۱۳۹۱/۱۱/۴ و سایر ضوابط و مقررات مغایر با آن منسوخ می‌گردد.

۱۴- بخشنامه شماره ۱۷۱۸۹۷/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۰۴؛ ابلاغ رای دیوان عدالت اداری در خصوص شمول "قانون تهیه مسکن برای افراد کم‌درآمد" بر بانکها و عدم شمول آن بر موسسات اعتباری غیربانکی (اصلاح بخشنامه شماره ۲۹۷۴۲۵/۹۳ مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۰۷)

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک، موسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همان‌گونه که مستحضرند؛ ماده واحده «قانون تهیه مسکن برای افراد کم‌درآمد» مصوب سال ۱۳۷۲ مجلس شورای اسلامی اشعار می‌دارد:

"ماده واحده - به منظور تأمین مسکن برای محرومین سراسر کشور، وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است علاوه بر وصول مالیات‌های مقرر، نیم درصد از درآمد مشمول مالیات بانکهای کشور را اخذ و به حساب مخصوص خزانه، واریز و معادل صد درصد وجوه دریافتی از حساب خزانه در قالب قانون بودجه به حساب ۱۰۰ (صد) حضرت امام (ره) (ویژه کمک به مسکن محرومین) واریز نماید. ...»

در سال ۱۳۹۳، با استناد به حکم قانونی مذکور و بنا به درخواست بنیاد مسکن انقلاب اسلامی مبني بر لزوم اعلام مجدد ضرورت همکاری مقتضی و انجام تکلیف قانونی شبکه بانکی کشور در خصوص موضوع یاد شده، مراتب طی بخشنامه‌ای به شماره ۹۳/۲۹۷۴۲۵ مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۷ توسط این بانک به شبکه بانکی کشور مورد تأکید قرار گرفت.

در ادامه پس از ابلاغ بخشنامه‌ی یاد شده، یکی از هموطنان محترم ضمن اعتراض به مفاد بخشنامه مذکور از حیث عدم شمول مفاد قانون فوق بر بانکهای غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی، اقدام به طرح شکایتی در دیوان عدالت اداری به طرفیت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با خواسته صدور حکم به ابطال بخشنامه مزبور نمود که نهایتاً منجر به صدور رأی شماره ۹۶۱۰۰۹۰۹۰۵۸۰۰۲۱۴ مورخ ۱۳۹۶/۳/۱۶ آن مرجع مبني بر عدم مغایرت بخشنامه‌ی بانک مرکزی با ماده واحده «قانون تهیه مسکن برای افراد کم‌درآمد» در خصوص شمول قانون اخیرالذکر بر بانکهای غیردولتی و همچنین عدم امکان تسری قانون یاد شده به موسسات اعتباری غیربانکی گردید.

با عنایت به مراتب فوق، ضمن اصلاح مفاد بخشنامه شماره ۹۳/۲۹۷۴۲۵ مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۷، بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند؛ کلیه بانکهای دولتی و غیردولتی کشور مشمول حکم مقرر در ماده واحده «قانون تهیه مسکن برای افراد کم‌درآمد» می‌باشند، لیکن نظر به عدم شمول قانون یاد شده بر موسسات اعتباری غیربانکی، این موسسات از شمول بخشنامه‌ی موصوف خارج شده و الزامی به تکلیف مذکور ندارند. بدیهی است هر گونه اختلاف در

این خصوص تا قبل از صدور رأی از سوی دیوان عدالت اداری، تابع عمومات حقوقی و قانونی و به‌ویژه قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری می‌باشد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و
مبارزه با پولشویی
اداره مطالعات و مقررات بانکی
عبدالمهدی
ارجمندنژاد
حمیدرضا غنی‌آبادی
۳۸۱۶
۳۲۱۵-۰۲

۱۵- بخشنامه شماره ۱۷۳۷۹۳/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۰۵؛ ابلاغ نرخ سود سپرده
سال ۱۳۹۶

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که استحضار دارند به موجب بخشنامه شماره ۹۵/۱۱۶۵۹۵ مورخ ۱۳۹۵/۴/۱۴ موضوع ابلاغ مصوبات یکهزار و دویست و بیستمین جلسه مورخ ۱۳۹۵/۴/۸ شورای پول و اعتبار، مقرر شد از تاریخ ۱۳۹۵/۴/۱۶، نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار یک‌ساله حداکثر ۱۵ درصد سالانه، تعیین و مبنای عمل قرار گیرد. همچنین برابری بخشنامه شماره ۹۴/۳۱۴۹۳۱ مورخ ۱۳۹۴/۱۰/۳۰، بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی موظف بوده‌اند در تعیین و اعلام نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های مذکور با تحلیلی جامع و برآورد شرایط و روندهای آتی اقتصادی، ابتداء نرخ سود مورد انتظار سپرده‌های سرمایه‌گذاری در پایان دوره را پیش‌بینی نموده و سپس در صددی از آن را به عنوان نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری تعیین نمایند. بر این اساس، نرخ سود علی‌الحساب می‌باید همواره کمتر از نرخ سود قطعی پایان دوره باشد. در پایان سال مالی، تفاوت نرخ سود قطعی محقق شده و نرخ سود علی‌الحساب محاسبه و به سپرده‌گذاران پرداخت شود. بدیهی است نحوه پیش‌بینی و محاسبات مربوط به تعیین نرخ سود علی‌الحساب و میزان تفاوت بین نرخ سود علی‌الحساب و نرخ سود قطعی در پایان دوره مالی، شاخص مهمی در ارزیابی عملکرد صحیح و حرفه‌ای هر بانک محسوب می‌شود. این در حالی است که طی یک سال گذشته، الزامات فوق بنا به علل مختلف مورد توجه قرار نگرفته و در عرصه اجرا مجال تحقق نیافته است. به گونه‌ای که بانکها در ورطه یک رقابت ناسالم و مخرب برای جذب سپرده بیشتر از طریق اعلام نرخ‌های سود بالاتر بدون توجه به پیامدهای آن قرار گرفته‌اند. این روند مخرب ضمن افزایش بهای تمام شده پول در بانکها که مانعی برای کاهش نرخ سود تسهیلات نیز می‌باشد، موجبات تضییع حقوق سایر ذینفعان بانکها و همچنین تهدید ثبات، سلامت و استحکام مالی بانکها را فراهم ساخته است. لذا لازم است این پدیده زیانبار و هزینه‌آفرین به اهتمام و اراده جدی مدیران ارشد شبکه بانکی هر چه سریع‌تر متوقف شود.

فارغ از مراتب مذکور، باید توجه داشت که طی سالهای اخیر و با آغاز به کار دولت یازدهم، زمینه لازم برای تحقق کاهش نرخ سود بانکی فراهم شده است. چرا که نرخ تورم، تکریمی شده و مؤسسات غیر مجاز فعال در بازار غیرمتشکل پولی نیز که همواره موجب اخلاف در اجرای سیاستهای پولی و بانکی بودند، به واسطه اقدامات و تدابیر بانک مرکزی دیگر

اثرگذار نمی‌باشند. همچنین یکی از اولویتهای و برنامه‌های اصلی دولت دوازدهم حمایت از تولید ملی، افزایش اشتغال و اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی است. بر این اساس، از شبکه بانکی کشور انتظار می‌رود که با اجرای دقیق سیاست‌های پولی کشور و پایبندی متعهدانه و مجدانه به آنها، زمینه رونق تولید و ایجاد اشتغال را در کشور فراهم آورند. چرا که حمایت از تولید و ایجاد اشتغال با کاهش هزینه‌های تأمین مالی بخش مولد اقتصاد کشور و نهاده سرمایه، قابل حصول‌تر خواهد بود.

با عنایت به مراتب فوق، مقتضی است شبکه بانکی هماهنگ با سیاست‌های کلان اقتصادی کشور، نسبت به اجرای مؤثر و دقیق تدابیر ذیل اقدام نماید:

۱- از روز شنبه مورخ ۱۳۹۶/۶/۱۱ بانکها و مؤسسات اعتباری موظفند بیش از پیش نسبت به رعایت نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار یک‌ساله که برابر بخشنامه شماره ۹۵/۱۱۶۵۹۵ مورخ ۱۳۹۵/۴/۱۴ حداکثر ۱۵ درصد سالانه اعلام شده بود، اهتمام ورزند. در همین راستا، حداکثر نرخ سود علی‌الحساب برای سپرده‌های کوتاه‌مدت عادی (روز شمار) ۱۰ درصد سالانه است.

۲- نرخ‌های سود پرداختی به سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار به صورت علی‌الحساب بوده و پس از اتمام دوره مالی بانکها و مؤسسات اعتباری، باید مطابق بخشنامه شماره ۹۴/۶۹۳۸۳ مورخ ۱۳۹۴/۳/۲۰ موضوع "دستورالعمل نحوه محاسبه و تقسیم سود مشاع"، نسبت به تسهیم مابه‌التفاوت سهم سود قطعی سپرده و سود علی‌الحساب پرداختی به هر یک از انواع سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار اقدام شود.

۳- در تعیین نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار، باید به گونه‌ای عمل شود که نرخ مؤثر سود علی‌الحساب سپرده فراتر از نرخ‌های مذکور در این بخشنامه نباشد.

۴- آرایه هر گونه طرح و محصول جدید برای جذب سپرده توسط بانکها و مؤسسات اعتباری، منوط به محاسبه و اعلام نرخ مؤثر سود آن و اخذ تأییدیه قبلی از بانک مرکزی است.

۵- ضمن تأکید دوباره بر این که، اخذ هرگونه سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار با سررسید بیش از یکسال همچنان ممنوع است، متذکر می‌شود نرخ‌های سود علی‌الحساب تعیین شده در این بخشنامه، ناظر بر قراردادهایی است که پس از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این بخشنامه بین بانکها و مؤسسات اعتباری با سپرده‌گذاران منعقد می‌شود. نرخ سود علی‌الحساب مذکور در قراردادهای منعقد شده قبلی تا پایان مدت زمان قرارداد معتبر است. قراردادهای منعقد شده با نرخ سود علی‌الحساب قبلی به هیچ وجه قابل تمدید نمی‌باشند و در صورت تمایل سپرده‌گذار به تمدید قرارداد خود با بانکها و مؤسسات اعتباری، تمدید آنها صرفاً در چارچوب مقررات و نرخ‌های سود

علي الحساب لازم الاجرا در زمان تمديد قرارداد امکان‌پذير خواهد بود. با عنایت به این که از سال ۱۳۹۳، انعقاد قراردادهای سپرده‌ای بیش از یکسال مجاز نبوده است، لذا صرفاً قراردادهای سپرده سرمایه‌گذاری چهار ساله و پنج ساله منعقد شده قبل از سال ۱۳۹۳ می‌تواند تا پایان دوره قرارداد به قوت خود باقی باشد و لذا بانکها و مؤسسات اعتباری باید در اسرع وقت نسبت به تعیین تکلیف سایر سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار بیش از یکسال خود که هنوز در دفاتر آنها وجود دارد، اقدام کنند.

۶- نرخ‌های سود علي الحساب پرداختی به سپرده‌های صندوق‌های سرمایه‌گذاری با درآمد ثابت نیز مشمول نرخ سود علي الحساب مقرر در این بخشنامه است.

۷- در صورتی که سپرده‌گذار قبل از پایان مدت قرارداد، اقدام به برداشت و یا بستن حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه و بلند مدت یک ساله خود کند، نرخ سود علي الحساب این‌گونه حساب‌ها باید معادل نرخ سود سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت عادی (روزشمار) در نظر گرفته شود. وفق ضوابط موجود، در افتتاح حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت عادی نیز، حداقل مدت زمان ماندگاری سپرده برای برخورداری از سود، یکماه از زمان افتتاح حساب می‌باشد.

۸- بانکها و مؤسسات اعتباری مکلفند از اعمال هرگونه روشی که منجر به افزایش نرخ مؤثر سود سپرده‌ها شود از جمله اتخاذ روش‌های مختلف حسابداری و محاسباتی و یا اعمال تغییرات نرم‌افزاری در سیستم‌های رایانه‌ای اجتناب کنند. در غیر این صورت، عوامل مؤثر در این زمینه اعم از مدیران و کارکنان بانکها و مؤسسات اعتباری و شرکت‌های نرم‌افزاری طرف قرارداد آنها - حسب مورد - تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت. ضمن آن که در صورت احراز مشارکت و یا همکاری شرکت‌های نرم‌افزاری طرف قرارداد با بانکها و مؤسسات اعتباری در ارتکاب تخلف، شبکه بانکی از ادامه همکاری با شرکت‌های مذکور منع خواهد شد.

در پایان، ضمن تأکید مجدد بر این که از بانکها و مؤسسات اعتباری کشور انتظار می‌رود با اجرای دقیق تدابیر اعلامی در این بخشنامه و کاهش هزینه‌های تأمین مالی خود، متناسباً اقدام به کاهش نرخ‌های سود تسهیلات به متقاضیان نمایند و همچنین اعلام این نکته که بانکها و مؤسسات اعتباری که نسبت به رعایت دقیق مفاد این بخشنامه اهتمام ورزند، از حمایت‌های بانک مرکزی برخوردار خواهند شد، متذکر می‌شود که مسئولیت حسن اجرای این بخشنامه بر عهده هیأت مدیره و مدیران عامل بانکها و مؤسسات اعتباری بوده و پیامدهای ناشی از عدم رعایت آن مطابق قانون متوجه هیأت مدیره و مدیرعامل بانک یا مؤسسه اعتباری ذی‌ربط خواهد بود.

اداره مطالعات و مقررات بانکی
حمیدرضا غنی‌آبادی محمد خدایاری
۳۸۱۶ ۳۸۳۱-۲

۱۶- بخشنامه شماره ۱۸۰۷۵۳/۹۶ مورخ ۱۱/۰۶/۱۳۹۶؛ ابلاغ بخش چهارم ترجمه سند بال ۲

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه های شماره ۹۴/۲۹۶۳۴۸ مورخ ۱۵/۱۰/۱۳۹۴، شماره ۹۵/۱۵۱۷۰۰ مورخ ۱۶/۰۵/۱۳۹۵ و
شماره ۹۵/۳۲۹۱۳۷ مورخ ۱۶/۱۰/۱۳۹۵ موضوع ترجمه بخش های اول تا سوم سند بال II، به پیوست ترجمه بخش
چهارم سند مذکور، جهت استحضار و بهره برداری ایفاد می گردد.

در بخش حاضر از ترجمه سند بال دو، به دو موضوع محاسبه ریسک بازار و سرمایه پوششی مورد نیاز برای این نوع
ریسک با استفاده از مدل های داخلی مورد استفاده توسط بانکها و سپس مقوله بسیار مهم فرآیند بررسی نظارتی
معرفی شده در رکن دوم سند بال دو، پرداخته شده است. بر این اساس، استفاده از مدل های داخلی توسط بانکها برای
محاسبه ریسک بازار و سرمایه پوششی متناظر با آن، دارای شرایطی است که از آن جمله می توان به موافقت مقام ناظر
مبنی بر استفاده از مدل داخلی، جامعیت و قابلیت اتکای سیستم مدیریت ریسک بانک، حصول اطمینان از وجود کارکنان
متخصص و با تجربه در بانک جهت استفاده از مدل های پیشرفته محاسبه ریسک و تأیید مدل های مذکور اشاره نمود.
آن چه حایز اهمیت می باشد، این که مدل های مورد استفاده توسط بانکها، پس از تأیید توسط مقام ناظر بانکی باید به
صورت دوره ای نیز مورد راستی آزمایی قرار گیرد. هدف از این امر، شناسایی ابعاد مختلف "ریسک مدل" به منظور
جلوگیری از هرگونه خطای احتمالی در میزان تخمین های انجام شده توسط مدل های مورد اشاره می باشد.

در بخش دوم ترجمه حاضر، به توضیح فرآیندهای تعریف شده در رکن دوم سند یعنی فرآیند بررسی نظارتی
می پردازد. بر این اساس، بانکها باید دارای فرآیندهای ارزیابی داخلی از کفایت سرمایه خود، موسوم به "فرآیند
ارزیابی کفایت سرمایه داخلی" (ICAAP Internal Capital Adequacy Assessment Process -) بوده و سپس
گزارش هایی را بر این مبنا به مقام ناظر ارائه دهند. مقام ناظر نیز باید بررسی نظارتی خود را طبق فرآیندهای از قبل
تعریف شده در خصوص نتایج ارزیابی های داخلی بانک انجام داده و بر مبنای نتایج حاصله، اقدامات مقتضی را به منظور
بهبود سیستم مدیریت ریسک و کفایت سرمایه بانک اتخاذ نماید. به طور کلی، سند مذکور، چهار اصل را به منظور انجام
فرآیند بررسی نظارتی در چارچوب رکن دوم سند مذکور به شرح زیر معرفی کرده است:

❖ بانکها باید فرآیندی جامع برای ارزیابی کفایت سرمایه متناسب با مشخصه ریسک و یک برنامه راهبردی

برای حفظ سطوح سرمایه خود داشته باشند؛

❖ ناظران بانکی باید راهبردها و ارزیابی‌های کفایت سرمایه داخلی بانک و همچنین توانایی آن در پایش و اطمینان از انطباق با نسبت‌های سرمایه نظارتی را بررسی و ارزیابی کنند. اگر نتیجه این فرآیند برای ناظران رضایت بخش نباشد، باید اقدام نظارتی متناسب اتخاذ گردد؛

❖ ناظران بانکی باید انتظار داشته باشند که بانک‌ها در سطحی بالاتر از حداقل نسبت‌های سرمایه‌ای نظارتی مقرر عمل کنند و قادر باشند بانک‌ها را به نگهداری سرمایه بیش از سطح حداقلی ملزم نمایند؛

❖ ناظران بانکی باید روش‌هایی را برای مداخله زودهنگام به منظور ممانعت از کاهش سرمایه کمتر از سطوح حداقلی مورد نیاز متناسب با ویژگی‌های ریسکی هر بانک، مد نظر قرار دهند و در صورتی که سرمایه لازم تأمین نشده باشد، باید بانک را به انجام اقدامات اصلاحی فوری ملزم کنند.

امید است با ترجمه اسناد بین‌المللی نظارت بانکی و به اشتراک گذاشتن آن‌ها با بانک‌ها، گام مؤثری در تعمیق و پیاده‌سازی مفاهیم نوین نظارت بانکی در نظام بانکی کشور برداشته شود و مراحل اجرای چنین استانداردهایی تسهیل گردد. ضمن اعلام این‌که، از هرگونه پیشنهاد اصلاحی و تکمیلی در خصوص متن ترجمه، توسط مخاطبان محترم استقبال می‌شود، شایان ذکر می‌داند ترجمه بخش‌های بعدی سند مذکور نیز به تدریج در اختیار شبکه بانکی قرار خواهد گرفت.

اداره مطالعات و مقررات بانکی
حمیدرضا غنی‌آبادی بهزاد فخار
۳۸۱۶ ۳۸۳۱-۰۳

همگرایی بین‌المللی

در زمینه استانداردها و اندازه‌گیری سرمایه بانکها

(توافقنامه بال ۲)

چهارچوب بازبینی شده

(نسخه جامع: ژوئن ۲۰۰۶)

از انتشارات کمیته نظارت بانکی بال

بانک تسویه بین‌المللی

جلد چهارم

گروه مترجمین :

دکترحسین صدقی، علی قیصری گودرزی، مریم کشتکار،
حمیدرضا محزونیه

معاونت نظارتی

بانک مرکزی جمهوری

اسلامی ایران

بلوار میرداماد، شماره

۱۹۸

تلفن: ۲۹۹۵۱ (۹۸۲۱+)

وب سایت: www.cbi.ir

بانک مرکزی جمهوری

استفاده از مطالب این سند با ذکر منبع بلامانع است.

D- ریسک بازار- روش مدل های داخلی

۱- معیارهای عمومی

(Lxxviii) استفاده از روش مدل های داخلی مشروط به موافقت صریح مقامات نظارتی بانک می باشد. مقامات نظارتی کشور مهمان و میزبان در خصوص بانک هایی که دامنه فعالیت تجاری مهمی در کشورهای مختلف دارند باید با یکدیگر تعامل و همکاری مؤثری داشته باشند تا از کارایی فرآیند تأیید، اطمینان حاصل نمایند.

(Lxxix) مقامات نظارتی تنها در صورت حصول حداقل شرایط زیر با استفاده از مدل های داخلی موافقت خواهند نمود:

- متقاعد شوند که سیستم مدیریت ریسک بانک به لحاظ مفهومی دارای صحت و سلامت بوده و به صورت یکپارچه اجرایی شده است؛
- بانک از دید مقام ناظر دارای تعداد کافی از کارکنان مجرب در زمینه استفاده از مدل های پیشرفته نه تنها صرفاً در فعالیتهای تجاری، بلکه در کنترل ریسک، حسابرسی و در صورت نیاز بخش های پشتیبان نیز باشد؛
- مدل های بانک از نظر مقام نظارتی دارای سوابقی با دقت قابل قبول در اندازه گیری ریسک باشد؛
- در راستای موارد عنوان شده در بندهای (Lxxvii) الی (Lxxxiv)، بانک به طور منظم آزمون های بحران را انجام دهد.

(Lxxxi) مقامات نظارتی دارای حق تعیین دوره انجام پایش اولیه و آزمون پویا (تحت شرایط واقعی) مدل های داخلی یک بانک قبل از به کارگیری آن برای اهداف سرمایه نظارتی می باشند.

(Lxxxii) علاوه بر معیارهای عمومی مذکور، بانک هایی که برای اهداف سرمایه ای از مدل های داخلی استفاده می کنند مشمول الزامات تفصیلی مندرج در بندهای (Lxxxiii) الی (Lxxxix) می گردند.

۲- استانداردهای کیفی

(Lxxxiii) بسیار حائز اهمیت است که مقام نظارتی بتواند اطمینان حاصل کند بانک های استفاده کننده از مدل ها، دارای سیستم های مدیریت ریسک بازار باشند که به لحاظ مفهومی دارای صحت و سلامت بوده و به صورت یکپارچه اجرایی شده باشد. بر همین اساس، مقام نظارتی باید چند معیار کیفی لازم الرعایه برای بانک تعیین نماید قبل از آنکه به بانک اجازه استفاده از رویکرد مبتنی بر مدل ها داده شود. میزان رعایت معیارهای کیفی توسط بانک، بر سطحی که مقام نظارتی در خصوص عوامل ضربی (مندرج در بند (Lxxxvi)) تعیین می کند، تأثیرگذار خواهد بود. تنها

بانک‌هایی که مدل‌هایشان در تطبیق کامل با معیارهای کیفی هستند دارای صلاحیت بکارگیری عامل ضریب حداقلی می‌باشند. معیارهای کیفی شامل موارد زیر می‌باشند:

- (a) بانک باید دارای یک واحد کنترل ریسک مستقل باشد که مسئول طراحی و عملیاتی نمودن سیستم مدیریت ریسک باشد. واحد مزبور باید درخصوص نتایج مدل اندازه‌گیری ریسک بانک به طور روزانه گزارش‌هایی تولید و تحلیل نماید. این گزارش‌ها شامل ارزیابی درخصوص رابطه بین سنج‌های منابع در معرض ریسک و محدودیت‌های تجاری می‌باشد. این واحد باید مستقل از واحدهای عملیات کسب و کار بانک بوده و مستقیماً به مدیریت ارشد بانک گزارش ارائه نماید.
- (b) واحد مذکور باید یک برنامه منظم آزمون صحت را اجرا نماید به عبارت دیگر، مقایسه‌ای را بین مقدار حاصل از سنج ریسک که توسط مدل حاصل گردیده با تغییرات واقعی روزانه در ارزش پرتفوی در طول زمان، همچنین تغییرات فرضی براساس وضعیت‌های ایستا انجام دهد.
- (c) واحد مذکور همچنین باید راستی‌آزمایی اولیه و نیز مستمر مدل داخلی را انجام دهد.^۱
- (d) هیأت مدیره و مدیریت ارشد بانک باید فعالانه در فرآیند کنترل ریسک دخالت داشته باشند و همچنین باید کنترل ریسک را به عنوان جنبه ضروری کسب و کارهایی که نیاز است منابع قابل توجه را به آن‌ها اختصاص داد در نظر بگیرند.^۲ در این راستا گزارش‌های روزانه که توسط واحد کنترل ریسک مستقل تهیه شده است باید توسط سطحی از مدیریت که دارای ارشدیت کافی و اختیار کاهش در وضعیت‌های اخذ شده توسط معامله‌گران فردی و همچنین کاهش منابع در معرض ریسک کلی بانک را داشته باشد، مورد بررسی قرار گیرد.
- (e) مدل اندازه‌گیری ریسک داخلی بانک باید در فرآیند مدیریت ریسک روزانه بانک به دقت تلفیق شود و خروجی آن باید بخش جدایی ناپذیر از فرآیند برنامه‌ریزی، پایش و کنترل مشخصه ریسک بازار بانک باشد.
- (f) سیستم اندازه‌گیری ریسک باید در ارتباط با حدود تجاری داخلی و منابع در معرض ریسک مورد استفاده قرار گیرد. در این راستا، حدود تجاری باید مرتبط با مدل اندازه‌گیری ریسک بانک باشد به نحوی که در طول زمان دارای سازگاری بوده و توسط معامله‌گران و مدیریت ارشد بانک به خوبی درک شوند.

۱- راهنمای بیشتر در خصوص استانداردهای مورد انتظار مقامات نظارتی در بند ۷۱۸

۲- گزارش منتشر شده توسط کمیته بال در جولای ۱۹۹۴ با عنوان "رهنمودهایی برای مدیریت ریسک اوراق مشتقه"، پیرامون مسئولیت‌های هیئت مدیره و مدیریت ارشد اجرایی بحث می‌کند.

(g) یک برنامه منظم و دقیق آزمون بحران^۳ به عنوان تکمیل کننده تحلیل ریسک مبتنی بر نتایج روزانه مدل اندازه‌گیری ریسک بانک باید وجود داشته باشد. نتایج آزمون بحران باید به طور دوره‌ای توسط مدیریت ارشد بازنگری گردد و در ارزیابی داخلی کفایت سرمایه به کار رود و نیز در حدود و سیاست‌های اعمال شده توسط مدیریت و هیأت مدیره منعکس شود. در جایی که آزمون‌های بحران نشانگر آسیب‌پذیری‌های مشخص در شرایط خاص باشند، اقدامات سریع برای مدیریت ریسک‌های مربوطه به تناسب باید اتخاذ گردد (به عنوان مثال، از طریق پوشش ریسک در مقابل رخداد یا کاهش اندازه منابع در معرض ریسک بانک یا افزایش سرمایه)

(h) بانک‌ها باید به طور مرتب و منظم از تطبیق عملیات بانک با مجموعه‌ای از رویه‌ها، کنترل‌ها و سیاست‌های داخلی مکتوب بانک که در رابطه با عملیات سیستم اندازه‌گیری ریسک می‌باشد اطمینان حاصل نمایند. لذا سیستم اندازه‌گیری ریسک بانک باید از طریق یک دستورالعمل مدیریت ریسک که اصول پایه سیستم مدیریت ریسک را تشریح کرده و همچنین تکنیک‌های تجربی مورد استفاده در اندازه‌گیری ریسک بازار را مورد توجه قرار می‌دهد، به خوبی مستند سازی شده باشد.

(i) سیستم مدیریت ریسک باید به طور منظم توسط فرآیند حسابرسی داخلی بانک مورد بررسی مستقل قرار گیرد. این بررسی باید شامل فعالیت‌های واحدهای تجاری کسب و کار و واحد کنترل ریسک مستقل باشد. بررسی فرآیند مدیریت ریسک جامع باید در دوره‌های زمانی منظم (در حالت مطلوب حداقل یک بار در سال) انجام شود و به طور خاص حداقل مراتب زیر را تأمین نماید:

- کفایت مستندسازی فرآیند و سیستم مدیریت ریسک؛
- سازمان‌دهی واحد کنترل ریسک؛
- تلفیق سنجه‌های ریسک بازار در مدیریت ریسک روزانه؛
- فرآیند تصویب مدل‌های کمی سازی ریسک و سیستم‌های ارزش‌گذاری که توسط کارکنان واحدهای صف و ستاد مورد استفاده قرار می‌گیرند؛
- تأیید هر نوع تغییر حائز اهمیت در فرآیند اندازه‌گیری ریسک؛
- گستره ریسک‌های بازار که توسط مدل اندازه‌گیری ریسک پوشش داده شده است؛

۳- علیرغم اینکه بانک‌ها تا حدودی دارای اختیار تعیین نحوه اجرای آزمونهای بحران می باشند، مقامات نظارتی علاقه مند به پیروی بانک‌ها از محورهای کلی مندرج در بندهای ۷۱۸(lxxvii) تا ۷۱۸(lxxxiii) می‌باشند.

- یکپارچگی سیستم اطلاعات مدیریت؛
- صحت و کامل بودن داده‌های وضعیت؛
- راستی‌آزمایی میزان سازگاری، به هنگام بودن و قابل اتکاء بودن منابع داده‌ای که برای اجرای مدل‌های داخلی به کار می‌روند؛ شامل استقلال چنین منابع اطلاعاتی؛
- دقیق و مناسب بودن مفروضات همبستگی و نوسانات؛
- دقت و صحت ارزش‌گذاری و محاسبات تبدیل ریسک؛
- راستی‌آزمایی صحت مدل از طریق آزمون‌های پشتیبان مکرر به نحوی که در بند ۷۱۸(Lxxiv)b و در مقاله پیوست با عنوان چارچوب نظارتی برای استفاده از آزمون‌های پشتیبان، در ارتباط با رویکرد مدل‌های داخلی تعیین الزامات سرمایه‌ای ریسک بازار، توضیح داده شده است.

۳- تعیین عوامل ریسک بازار

۷۱۸(Lxxv). بخش مهمی از یک سیستم اندازه‌گیری ریسک بازار داخلی یک بانک مربوط به تعیین مجموعه‌ای مناسب از عوامل ریسک بازار می‌باشد؛ مانند نرخ‌های بازار و قیمت‌هایی که بر ارزش موقعیت‌های تجاری یک بانک تأثیر می‌گذارند. عوامل ریسک که در سیستم اندازه‌گیری ریسک بازار وجود دارند باید به حدی کفایت داشته باشند که ریسک‌های موجود در پرتفوی یک بانک شامل اقلام بالای خط و پایین خط ترازنامه را منعکس نمایند. گرچه بانک‌ها تا حدودی دارای اختیار تعیین عوامل ریسک در مدل‌های داخلی خود می‌باشند، لیکن رهنمودهای زیر نیز باید رعایت گردد: (a) برای نرخ‌های بهره باید مجموعه‌ای از عوامل ریسک مربوط به نرخ‌های بهره در خصوص هر ارز که بانک دارای وضعیت‌های بالا و پایین خط ترازنامه حساس به نرخ بهره می‌باشد، تعریف شود.

- سیستم اندازه‌گیری ریسک باید منحنی بازده را با استفاده از تعدادی از رویکردهای پذیرفته شده عمومی مدل‌سازی کند، برای مثال، تخمین نرخ‌های آتی بازده با کوپن صفر. منحنی بازدهی باید به بخش‌هایی با سررسیدهای متفاوت تقسیم گردد تا این که تغییرات در نوسانات نرخ‌ها در طول منحنی بازده منعکس شود. معمولاً یک عامل ریسک مربوط به هر بخش سررسیدی وجود دارد. برای منابع مهم در معرض ریسک تغییرات نرخ بهره در بازارها و ارزهای عمده، بانک‌ها باید منحنی بازدهی را با استفاده از حداقل ۶ عامل ریسک مدل‌سازی کنند. با این حال تعداد عوامل ریسک بکار رفته باید در نهایت، از ماهیت راهبردهای تجاری بانک استخراج گردد. برای مثال، یک بانک با پرتفویی از اوراق بهادار گوناگون در طول نقاط مختلف منحنی بازده که درگیر راهبردهای پیچیده

آربیتراژ می‌گردد، نیازمند تعداد بیشتری از عوامل ریسک برای انعکاس صحیح ریسک نرخ‌های بهره می‌باشد.

- سیستم اندازه‌گیری ریسک باید عوامل ریسک مختلفی را لحاظ نماید تا ریسک حاشیه سود را انعکاس دهد. (مثلاً تفاوت بین اوراق قرضه و قراردادهای معاوضه)، رویکردهای متنوعی می‌تواند برای انعکاس ریسک حاشیه سودی که حاصل از نوسانات با همبستگی ناکامل بین نرخ‌های بهره دولتی و دیگر اوراق قرضه با نرخ ثابت می‌باشد، بکار رود، نظیر تعیین منحنی بازدهی کاملاً جداگانه برای ابزار با درآمد ثابت غیردولتی (برای مثال، قراردادهای معاوضه یا اوراق بهادار شهرداری) یا تخمین حاشیه سودهای بالای نرخ‌های اوراق دولتی در نقاط مختلف منحنی بازدهی.

(b) برای نرخ ارز (که می‌تواند شامل طلا هم باشد)، سیستم اندازه‌گیری ریسک باید در برگیرنده عوامل ریسکی باشد که مربوط به تک‌تک ارزهایی است که وضعیت‌های بانک با آن ارزها تقویم شده است. از آنجایی که ارزش در معرض خطر محاسبه شده توسط سیستم اندازه‌گیری ریسک به پول ملی نشان داده می‌شود، هر گونه وضعیت خالص ارزی، بیانگر ریسک نرخ ارز می‌باشد. بنابراین، باید عوامل ریسک مرتبط با نرخ ارز بین پول ملی و هر ارزی که بانک در آن دارای منابع در معرض ریسک حایز اهمیت است، وجود داشته باشد.

(c) برای قیمت ابزارهای مالکانه (مانند سهام)، باید عوامل ریسک مرتبط با هر یک از بازارهای این گونه ابزارها که بانک در آنها وضعیت‌های قابل توجهی دارد، وجود داشته باشد.

- حداقل یک عامل ریسک که برای انعکاس نوسانات قیمت سهام بازار طراحی شده باید وجود داشته باشد (مثلاً شاخص بازار). وضعیت‌هایی در اوراق بهادار انفرادی یا در شاخص‌های بخشی می‌تواند در شاخص معادل بتا نسبت به شاخص بازار بیان شود.

- یک رویکرد تفصیلی‌تر آن است که عوامل ریسک مرتبط با بخش‌های مختلف مربوط به کل بازار ابزارهای مالکانه وجود داشته باشد. (مانند بخش‌های صنعت یا بخش‌های چرخه‌ای یا غیرچرخه‌ای). به ترتیب فوق، وضعیت‌های موجود در هر سهم درون هر بخش را می‌توان در قالب بتا‌های معادل نسبت به شاخص بخشی بیان کرد.

۴- وضعیت "معادل بتا" از یک مدل بازار بازدهی قیمت سهام نظیر مدل قیمت‌گذاری دارایی‌های سرمایه‌ای بوسیله انجام رگرسیون بازدهی یک سهام یا شاخص بخشی، نسبت به نرخ بازدهی بدون ریسک و بازدهی شاخص بازار محاسبه می‌شود.

- گسترده ترین رویکرد این است که عوامل ریسکی مرتبط با نوسانات تک تک سهام منتشره وجود داشته باشد.
- پیچیدگی و ماهیت تکنیک مدل سازی برای هر بازار مفروض باید مرتبط با منابع در معرض ریسک بانک نسبت به کل بازار و همچنین میزان تمرکز آن در تک تک سهام منتشره در بازار باشد.
- (d) برای قیمت کالاها باید عوامل ریسک مرتبط با هر بازار کالایی که بانک در آن ها دارای وضعیت های قابل توجهی است، باشد. (به بند ۷۱۸(xlvii) رجوع شود)
- برای بانک هایی که در ابزارهای مبتنی بر کالا دارای وضعیت نسبتاً محدودی هستند، تعیین مستقیم عوامل ریسک قابل قبول می باشد. چنین مشخصاتی احتمالاً دربرگیرنده یک عامل ریسک برای هر قیمت کالایی که بانک در معرض نوسانات آن است می باشد. در مواردی که مجموع وضعیت ها اندک باشد، بکار بردن یک عامل ریسک فردی برای زیر مجموعه نسبتاً وسیعی از کالاها می تواند قابل قبول باشد. (برای مثال، یک عامل ریسک فردی برای تمام انواع مختلف نفت)
- برای بانک های فعال تر در تجارت کالا، مدل باید همچنین نوسان در بازده آسان^۴ مابین وضعیت مشتقات نظیر قراردادهای آتی و معاوضه و وضعیت های نقدی در کالاها را لحاظ نماید.

۴- استانداردهای کمی

- ۷۱۸ (LXXVI). بانک ها در ایجاد ماهیت دقیق مدل های خود دارای انعطاف پذیری هستند، لیکن استانداردهای حداقلی زیر به منظور محاسبه پوشش سرمایه ای آن ها بکار می روند. بانک ها یا مقامات نظارتی آن ها بنا به صلاحدید می توانند استانداردهای سختگیرانه تری را نیز اعمال کنند.
- (a) ارزش در معرض خطر باید روزانه محاسبه شود.
 - (b) در محاسبه ارزش در معرض خطر، یک سطح اطمینان یک دنباله ۹۹ درصدی باید استفاده شود.
 - (c) در محاسبه ارزش در معرض خطر، یک شوک قیمتی آنی معادل نوسانات ۱۰ روزه قیمت ها بکار برده شود. عبارت دیگر حداقل دوره نگهداری باید ۱۰ روز کاری باشد. بانک ها می توانند ارقام ارزش در معرض خطری را که با توجه به دوران نگهداری کوتاه تری محاسبه شده اند را بر مبنای مقیاس بندی ریشه دوم زمان ۱۰ روزه استفاده نمایند. (در خصوص ترتیبات اختیار معامله، به بخش ۷۱۸ (LXXVI) h رجوع شود).

۵- بازده آسان، منافع مالکیت مستقیم کالاها یا فیزیکی را انعکاس می دهد (مثلاً توانایی کسب سود از کمبودهای موقت در بازار) که تحت تاثیر شرایط بازار و عواملی از قبیل هزینه انبارداری فیزیکی می باشد.

(d) انتخاب دوره مشاهدات تاریخی (دوره نمونه) برای محاسبه ارزش در معرض خطر محدود به حداقل یکسال باشد. برای بانک‌هایی که از طرح وزن‌دهی یا از روش‌هایی دیگر برای دوره مشاهدات تاریخی استفاده می‌کنند، دوره مشاهدات مؤثر باید حداقل یک سال باشد. (بدین معنی که میانگین تأخیر زمانی موزون شده مشاهدات فردی نمی‌تواند کمتر از ۶ ماه باشد)

(e) بانک‌ها باید مجموعه‌های اطلاعات ورودی خود را حداقل سه ماه یکبار روزآمد نمایند و آن‌ها را هنگامی که قیمت‌های بازار دستخوش تغییرات با اهمیتی می‌شوند، مورد ارزیابی مجدد قرار دهند. مقام نظارتی همچنین می‌تواند بانک را ملزم به محاسبه ارزش در معرض خطر خود با استفاده از دوره مشاهده کوتاه‌تری نماید مشروط به اینکه با نظر ناظر، نوسانات ناگهانی قابل توجه قیمت این امر را توجیه پذیر کند.

(f) هیچ نوع مدل خاصی توصیه نمی‌گردد. تا جایی که هر مدلی که مورد استفاده قرار می‌گیرد ریسک‌های مهمی را که متوجه بانک است را منعکس سازد (مطابق با مطالب بیان شده در بند ۷۱۸(LXXV) بانک‌ها مخیر به استفاده از مدل‌های خود از قبیل مدل‌های مبتنی بر ماتریس واریانس-کوواریانس، شبیه سازی تاریخی یا شبیه سازی مونت کارلو می‌باشند.

(g) بانک‌ها دارای اختیار برای شناسایی میزان همبستگی‌های تجربی در چارچوب طبقات گسترده ریسک (نظیر نرخ بهره، نرخ ارز، قیمت سهام و کالا شامل نوسانات ابزارهای اختیار معامله مرتبط با هر طبقه عامل ریسک) می‌باشند. مقامات ناظر ممکن است همبستگی‌های تجربی را در بین طبقات مختلفی از عوامل ریسک به رسمیت شناسند، به شرطی که مقامات نظارتی متقاعد شوند که سیستم اندازه‌گیری همبستگی بانک از صحت لازم برخوردار و به صورت یکپارچه اجرایی شده است.

(h) مدل‌های بانک باید ریسک‌های منحصر به فرد اختیارات معامله مربوط به هر یک از طبقات گسترده ریسک را بطور دقیق و صحیح پوشش دهند.

معیارهای زیر درخصوص اندازه‌گیری ریسک اوراق اختیار معامله بکار می‌روند:

- مدل‌های بانک باید خصوصیات غیرخطی قیمت وضعیت‌های اوراق اختیار معامله را پوشش دهد.
- از بانک‌ها انتظار می‌رود که در نهایت یک شوک قیمتی ۱۰ روزه اوراق اختیار معامله یا وضعیت‌های مشابه خصوصیات اوراق اختیار معامله را بکار گیرند. ضمناً مقامات ملی می‌توانند بانک‌ها را ملزم به تعدیل سنججه سرمایه برای ریسک اوراق اختیار معامله از طرق دیگری مانند شبیه سازی‌های دوره‌ای و آزمون‌های بحران نمایند.

• هر سیستم اندازه‌گیری ریسک بانک باید مجموعه‌ای از عوامل ریسک داشته باشد به نحوی که در برگیرنده نوسانات نرخ‌ها و قیمت‌های وضعیت‌های اوراق اختیار معامله پایه مانند ریسک وگا باشند. بانک‌هایی که دارای پرتفوی‌های نسبتاً بزرگ و یا پیچیده اوراق اختیار معامله هستند باید مشخصات تفصیلی از نوسانات مربوطه را داشته باشند. این بدین معناست که بانک‌ها باید نوسانات وضعیت‌های اوراق اختیار معامله را به تفکیک سررسیدی اندازه‌گیری نمایند.

(i) هر بانک باید بطور روزانه الزام سرمایه‌ای را بر مبنای موارد زیر، هر کدام که بزرگتر باشد را رعایت کند: ۱- رقم ارزش در معرض خطر روز قبل که بر اساس پارامترهای مشخص شده در این بخش اندازه‌گیری می‌شوند. ۲- میانگین ارزش در معرض خطر روزانه ۶۰ روز کاری قبل ضربدر یک ضریب.

(j) ضریب مذکور توسط مقامات نظارتی بر اساس ارزیابی آن‌ها از کیفیت سیستم مدیریت ریسک بانک مشروط به حداقل عدد مطلق برابر با ۳ تعیین می‌شود. بانک‌ها ملزم هستند که مقادیری مثبت را به این ضریب اضافه نمایند که مستقیماً مربوط به عملکرد پیشین مدل می‌باشد. بنابراین این امر یک مشوق درونی مثبت برای حفظ کیفیت پیش‌بینی مدل را ارائه می‌نماید. مقدار اضافی بین صفر و یک می‌باشد که بر اساس نتیجه آزمون پشتیبان تعیین می‌گردد. اگر نتایج آزمون پشتیبان رضایت بخش باشند و بانک تمام استانداردهای کیفی که در بخش ۷۱۸(Lxxiv) فوق تشریح شد را رعایت نماید مقدار قابل اضافه می‌تواند صفر در نظر گرفته شود. پیوست ۱۰ این چارچوب به تفصیل رویکرد قابل اعمال در خصوص آزمون پشتیبان و مقدار اضافی را ارائه می‌دهد. ناظران از صلاحدید ملی برای الزام بانک‌ها به اجرای آزمون پشتیبان در خصوص هر یک از عملیات تجاری فرضی (بعبارت دیگر استفاده از تغییرات در ارزش پرتفوی که در صورت ثبات وضعیت‌های پایان روز حاصل شوند) یا تجاری واقعی (به استثنای کارمزدها، حق العمل و خالص درآمد سود) یا هر دوی آن‌ها برخوردارند.

(k) بانک‌هایی که از مدل استفاده می‌کنند نیز مشمول الزام سرمایه‌ای برای پوشش ریسک خاص (طبق تعریف ریسک بازار تحت رویکرد استاندارد) در خصوص ابزارهای مرتبط با نرخ بهره و اوراق بهادار مالکانه می‌باشند. شیوه محاسبه الزام سرمایه‌ای ریسک خاص در بندهای ۷۱۸ (Lxxxvii) تا ۷۱۸(xcviii) تشریح شده است.

۵- آزمون بحران

(Lxxvii) ۷۱۸. بانک‌هایی که رویکرد مدل‌های داخلی را برای رعایت الزامات سرمایه‌ای ریسک بازار بکار می‌گیرند باید یک برنامه جامع و سختگیرانه برای آزمون بحران داشته باشند. آزمون بحران برای شناسایی وقایع یا عواملی که

می‌توانند تأثیرات مهمی بر روی بانک بگذارند بوده و یک جزء کلیدی از ارزیابی بانک در خصوص وضعیت سرمایه‌ای آن محسوب می‌شود.

۷۱۸(Lxxviii). سناریوهای بحران بانک باید دامنه‌ای از عوامل را که می‌توانند در پرتفوی تجاری موجب سود و زیان‌های غیرعادی شوند یا کنترل ریسک در این پرتفوی‌ها را دشوار می‌سازد، پوشش دهند. عوامل مذکور شامل وقایع با احتمال کم در تمامی انواع مهم ریسک‌ها شامل بخش‌های مختلف ریسک‌های بازار، اعتباری و عملیاتی می‌باشند. ضرورت دارد سناریوهای بحران تأثیر این قبیل وقایع بر وضعیت‌هایی که همزمان خصوصیات قیمت خطی و غیرخطی (به عنوان نمونه اوراق اختیار معامله و ابزارهایی که خصوصیات شبیه اوراق اختیار معامله را دارند) را نشان می‌دهند شفاف سازند.

۷۱۸(Lxxix). آزمون بحران بانک‌ها باید دارای ماهیت کیفی و کمی باشد و در برگیرنده ریسک بازار و ابعاد نقدینگی تلاطمات بازار باشد. معیارهای کمی باید به شناسایی سناریوهای بحران قابل قبول که بانک می‌تواند در معرض آن قرار گیرد، بپردازند. معیارهای کیفی باید بر دو هدف مهم آزمون بحران تأکید نمایند که شامل ارزیابی ظرفیت سرمایه بانک برای جذب زیان‌های بالقوه قابل توجه و شناسایی مراحل‌هایی که بانک بتواند اتخاذ نماید تا این که ریسک آن کاهش و سرمایه حفظ شود، می‌باشند. این برآورد به عنوان بخشی از تنظیم و ارزیابی راهبرد مدیریت بانک می‌باشد و نتایج آزمون بحران باید بطور منظم به اطلاع مدیریت ارشد و بطور دوره‌ای به اطلاع هیأت مدیره بانک رسانده شود.

۷۱۸(Lxxx). بانک‌ها باید استفاده از سناریوهای بحران نظارتی را با آزمون‌های بحران که توسط خود بانک‌ها اجرا می‌شوند به منظور انعکاس مشخصه‌های ریسک خاص خود ترکیب نمایند. بطور مشخص مقامات نظارتی می‌توانند از بانک بخواهند اطلاعات آزمون بحران که توسط خود بانک‌ها در سه حوزه گسترده به شرح زیر اجرا می‌شوند را فراهم نمایند.

(i) سناریوهای نظارتی بدون نیاز به شبیه‌سازی توسط بانک

۷۱۸(Lxxxi). بانک‌ها باید اطلاعاتی در مورد بزرگترین زیان‌هایی که در خلال دوره‌های گزارش‌دهی داشته‌اند را برای بررسی‌های نظارتی ارائه نمایند. این اطلاعات در خصوص زیان می‌تواند با سطحی از سرمایه که نتیجه سیستم اندازه‌گیری داخلی بانک است مقایسه شود. به عنوان مثال این اطلاعات می‌تواند تصویری از تعداد روزها با زیان حداکثری که توسط تخمین ارزش در معرض خطر مفروض پوشش داده می‌شوند را برای مقامات نظارتی فراهم نماید.

(ii) سناریوهایی که به شبیه‌سازی توسط بانک نیاز دارند

۷۱۸(Lxxxii). بانک‌ها باید پرتفوی‌های خود را تحت یک سری از سناریوهای آزمون بحران شبیه‌سازی شده قرار داده و نتایج را به مقامات نظارتی ارائه دهند. این سناریوها می‌توانند شامل آزمون پرتفوی فعلی در قبال اختلالات شدید دوره‌های پیشین باشد. برای مثال، سقوط بازارهای سهام سال ۱۹۸۷، بحران سازکار نرخ ارز در سال‌های ۱۹۹۲ و ۱۹۹۳ یا سقوط بازار اوراق قرضه در سه ماهه ابتدای سال ۱۹۹۴ که با تغییرات زیاد قیمت و کاهش شدید در نقدینگی مرتبط با این وقایع همراه بود. نوع دوم سناریو به ارزیابی حساسیت منابع در معرض ریسک بازار بانک به تغییرات در فرضیه‌هایی در مورد پراکندگی و همبستگی‌ها می‌پردازد. بکارگیری این آزمون مستلزم ارزیابی دامنه تاریخی نوسانات در خصوص پراکندگی‌ها و همبستگی‌ها و ارزیابی وضعیت‌های فعلی بانک در برابر ارزش‌های نامتعارف تاریخی می‌باشد. نوسانات شدید که گاهی در دوره‌های اختلال قابل توجه بازار در چندین روز اتفاق افتاده‌اند، باید مورد توجه قرار گیرند. در سقوط بازار سهام سال ۱۹۸۷، برای مثال تعلیق سازکار نرخ ارز یا سقوط در بازار اوراق قرضه در سه ماهه ابتدای سال ۱۹۹۴ همگی شامل همبستگی میان عوامل ریسک که نزدیک به ارزش‌های نامتعارف مثبت یک یا منفی یک برای چندین روز در اوج تلاطمات هستند، می‌باشد.

(iii) سناریوهایی که توسط بانک به منظور پوشش مشخصات ویژه پرتفوی خود ایجاد شده‌اند

۷۱۸(Lxxxiii). علاوه بر سناریوهای توصیه شده توسط مقامات نظارتی بر اساس بندهای ۷۱۸(Lxxxi) و ۷۱۸(Lxxxii)، بانک همچنین باید آزمون بحران خود را به نحوی انجام دهد که مبتنی بر ویژگی‌های پرتفوی خود، نامطلوبترین و ضعیف‌ترین شناسایی کند (به عنوان مثال، مشکلات موجود در یک منطقه مهم در دنیا همراه با تغییرات شدید در قیمت نفت) بانک‌ها باید توضیحات روش مورد استفاده در شناسایی و اجرای سناریو را همراه با شرحی از نتایج حاصل از این سناریو به مقامات نظارتی ارائه دهند.

۷۱۸(Lxxxiv). نتایج باید بطور دوره‌ای توسط مدیریت ارشد مرور شوند و در سیاست‌ها و حدود تعیین شده توسط مدیریت و هیأت مدیره انعکاس یابد. به علاوه، اگر انجام آزمون آسیب‌پذیری مشخصی را نسبت به یک سری از شرایط مفروض آشکار سازند، مقامات ملی انتظار دارند بانک‌ها اقدامات سریع برای مدیریت صحیح آن ریسک‌ها اتخاذ نمایند. (برای مثال، از طریق ایجاد پوشش در برابر پیامدها یا کاهش اندازه منابع در معرض ریسک)

۶- تأیید مستقل بیرونی

۷۱۸(Lxxxv). تأیید صحت مدل‌ها توسط حسابرسان مستقل و یا مقامات نظارتی باید حداقل شامل مراحل زیر باشد:

(a) بررسی صحت و سقم این که فرآیندهای تأیید داخلی مشروح در بند (i) ۷۱۸(Lxxiv) به نحوی رضایت بخش عمل می‌کنند.

(b) حصول اطمینان از این که فرمول‌های بکار گرفته شده در فرآیند محاسبه و نیز قیمت‌گذاری اوراق اختیار معامله و دیگر ابزارهای پیچیده توسط یک واحد ذیصلاح تأیید می‌شوند که در همه موارد باید مستقل از بخش تجاری باشند.

(c) کنترل میزان کفایت ساختار مدل‌های داخلی با توجه به فعالیت‌های بانک و پوشش جغرافیایی.

(d) کنترل نتایج آزمون پشتیبان در خصوص سیستم اندازه‌گیری داخلی بانک (به عنوان نمونه مقایسه تخمین‌های ارزش در معرض خطر با سود و زیان واقعی) به منظور حصول اطمینان از این که مدل، اندازه‌گیری قابل اتکا در مورد زیان‌های بالقوه در طول زمان را فراهم می‌کند. این بدان معناست که بانک‌ها باید نتایج و همچنین اطلاعات اصلی ورودی جهت محاسبه ارزش در معرض خطر خود را در صورت درخواست، در دسترس مقامات نظارتی و حساب‌رسان مستقل خود قرار دهند.

(e) حصول اطمینان از این که جریان‌ات اطلاعات و فرآیندهای مرتبط با سیستم اندازه‌گیری ریسک، در دسترس و شفاف باشند. بطور مشخص، ضروری است که حساب‌رسان یا مقامات نظارتی در موقعیت‌هایی باشند که تحت رویه‌های مناسب، به پارامترها و مشخصه‌های مدل‌ها، هر زمان که تشخیص دهند به آسانی دسترسی داشته باشند.

۷- ترکیب مدل‌های داخلی و روش استاندارد

(Lxxxxvi) ۱.۷۱۸. اصولاً رویکرد مدل‌های داخلی بانک‌ها را ملزم می‌کند یک سیستم یکپارچه اندازه‌گیری ریسک داشته باشند تا طبقات گسترده عوامل ریسک را (برای مثال، نرخ بهره، نرخ ارز (که می‌تواند شامل قیمت طلا باشد) قیمت‌های سهام و قیمت‌های کالا، که نو سانات اختیارات معامله مربوطه در هر طبقه فاکتورهای ریسک لحاظ شده است) در بر گیرند، مگر اینکه منابع در معرض یک نوع عامل مشخص ریسک مانند قیمت‌های کالا، قابل توجه نباشد. بنابراین، از بانک‌هایی که استفاده از مدل‌ها برای یک یا چند عامل ریسک را شروع می‌کنند انتظار می‌رود که مدل‌هایشان را در طول زمان به همه ریسک‌های بازار خود تعمیم دهند. بانکی که یک یا بیش از یک مدل را ایجاد کرده از این پس قادر نخواهد بود به اندازه‌گیری ریسک طبق رویکرد استاندارد بازگردد. (مگر این که مقام ناظر تأییدیه آن مدل را ملغی نماید). با این حال منوط به کسب تجربه بیشتر در خصوص فرآیند تغییر به یک رویکرد مبتنی بر مدل، هیچ محدودیت زمانی خاصی برای بانک‌هایی که از ترکیب مدل‌های داخلی و روش استاندارد برای گذار به سوی یک مدل جامع استفاده می‌کنند اعمال نخواهد شد.

شرایط زیر در خصوص بانک‌هایی که چنین ترکیباتی را استفاده می‌کنند اعمال می‌شود:

- (a) هر طبقه گسترده از عامل ریسک باید با استفاده از یک رویکرد واحد ارزیابی شود (مدل‌های داخلی یا رویکرد استاندارد)، به عبارت دیگر اصولاً هیچ ترکیبی از دو روش در میان یک طبقه ریسک یا در بین نهادهای مختلف متعلق به بانک برای همان نوع ریسک، مجاز نمی‌باشد (رجوع شود به بند ۷۰۸(i) ۱۲)
- (b) تمام معیارهای تعیین شده در بندهای ۷۱۸(Lxx) تا ۷۱۸(xcix) سند حاضر، در خصوص مدل‌های استفاده شده اعمال خواهد شد.
- (c) بانک‌ها نمی‌توانند ترکیب دو روش مورد استفاده را بدون متقاعد ساختن مقامات نظارتی مبنی بر مستدل بودن اجرای آن، تعدیل نمایند.
- (d) هیچ جزیی از ریسک بازار نباید از اندازه‌گیری مغفول بماند؛ بعبارت دیگر منابع در معرض ریسک برای تمام عوامل ریسک گوناگون خواه بر اساس روش استاندارد یا مدل‌های داخلی محاسبه شده باشند، باید لحاظ شود.
- (e) پوشش‌های سرمایه‌ای ارزیابی شده تحت رویکرد استاندارد و رویکرد مدل‌های داخلی باید از طریق جمع جبری ساده تجميع شوند.

۸- ترتیبات ریسک خاص

- ۷۱۸(Lxxxvii). جایی که یک بانک دارای یک سنجه ارزش در معرض خطر باشد که در برگیرنده ریسک خاص بوده و تمام نیازهای کمی و کیفی برای مدل‌های ریسک عمومی را تأمین نماید، آن بانک می‌تواند پایه پوشش را بر اساس تخمین‌های مدل سازی شده قرار دهد به شرطی که سنجه مذکور بر اساس مدل‌هایی باشد که معیارهای اضافی و نیازهای تعیین شده زیر را تأمین نماید. بانک‌هایی که قادر نیستند این الزامات و معیارهای اضافی را رعایت کنند ملزم خواهد شد که بر اساس میزان کامل پوشش ریسک خاص که تحت روش استاندارد محاسبه می‌شوند، پوشش سرمایه‌ای ریسک خاص خود را محاسبه نمایند.
- ۷۱۸(Lxxxviii). معیارهای شناسایی و تأیید نظارتی مدل سازی ریسک خاص بانک‌ها نیازمند آن است که مدل بانک باید تمام اجزاء با اهمیت ریسک قیمت را پوشش داده و نسبت به تغییرات وضعیت بازار و ترکیب پرتفوی‌ها، از کفایت لازم برخوردار باشد. بطور خاص مدل باید :

۶- با این حال بانک‌ها ممکن است با ریسک‌هایی در وضعیت‌هایی مواجه شوند که به وسیله مدل‌هایشان پوشش داده نمی‌شوند. برای مثال، در مناطق دور افتاده، در ارزهای غیر جهان روا و یا در حوزه‌های کسب و کار کم اهمیت. چنین ریسک‌هایی باید بر اساس روش استاندارد اندازه‌گیری شوند.

- نوسانات تاریخی قیمت در پرتفوی را توضیح دهد.^{۱۳}
- نقاط تمرکز (حجم و تغییرات در اجزاء) را پوشش نماید.^{۱۴}
- در مقابل محیط نامساعد مقاوم باشد.^{۱۵}
- ریسک مبنای مرتبط را پوشش دهد.^{۱۶}
- ریسک رویداد را پوشش دهد.^{۱۷}
- از طریق آزمون پشتیبان صحت مورد تأیید قرار گیرد.^{۱۸}

(LXXXIX) ۷۱۸. زمانی که بانک مشمول ریسک رویداد است و این نوع ریسک از آنجایی که فراتر از دوره ۱۰ روزه بوده و فاصله اطمینان ۹۹ درصد دارد (به عبارت دیگر احتمال کم و حوادث با شدت بالا) در اندازه گیری ارزش در معرض خطر منعکس نمی گردد؛ بنابراین، بانک باید اطمینان حاصل نماید که تأثیر این حوادث در ارزیابی داخلی سرمایه با استفاده از ابزارهایی از قبیل آزمون بحران لحاظ می گردد.

(XC) ۷۱۸. مدل بانک باید بطور محتاطانه ای ریسک ناشی از وضعیت های کمتر نقد و یا موقعیت هایی با شفافیت قیمت کمتر را تحت سناریوهای واقعی بازار ارزیابی کند. به علاوه این مدل باید استانداردهای حداقلی داده ها را رعایت کند. متغیرهای تقریبی فقط زمانی می تواند بکار گرفته شود که داده های موجود کافی بوده یا نوسانات صحیح یک

۷- مهمترین سنجه های پسین کیفیت مدل از جمله سنجه های نیکویی برازش می باشند که پاسخی را برای تعیین مقدار نوسانات تاریخی در ارزش قیمت بوسیله عوامل ریسک شامل موارد درون مدل را ارائه می دهد. یک سنجه از این نوع که می تواند اغلب به کار آید، سنجه مربع R از روش رگرسیون است. چنانچه قرار باشد این سنجه مورد استفاده قرار گیرد، عوامل ریسک موجود در مدل بانک انتظار می رود یک درصد بالا را توضیح دهد. برای مثال ۹۰ درصدنوسان تاریخی قیمت یا مدل باید به وضوح شامل تخمین های تغییرات باقیمانده که در عوامل مشمول رگرسیون منعکس نشده اند، باشد. برای برخی انواع مدل ها ممکن است محاسبه سنجه نیکویی برازش مقرون به صرفه نباشد. در چنین موارد، انتظار می رود یک بانک با همکاری ناظر ملی کشور خود تلاش نماید یک سنجه جایگزین قابل قبول که اهداف نظارتی را تامین می کند، تعریف نماید.

۸- انتظار می رود که بانک نشان دهد مدل داخلی به تغییرات در ساختار پرتفوی حساس بوده و اینکه پوشش های سرمایه ای بیشتری برای پرتفوهایی که تمرکز فزاینده در بخش ها و نام های خاص دارند، تخصیص دهد.

۹- بانک باید بتواند نشان دهد که مدل داخلی در شرایط نامطلوب ازدیاد ریسک را هشدار می دهد. این در شرایطی حاصل می شود که دوره تخمین تاریخی مدل حداقل برای یک چرخه کامل اعتباری لحاظ شود و اطمینان حاصل شود که مدل در بخش نزولی چرخه صحیح عمل نماید. رویکردی دیگر برای نشان دادن این موضوع آن است که از شبیه سازی تاریخی یا بدترین شرایط (سناریو) قابل قبول، استفاده شود.

۱۰- بانک ها باید بتوانند نشان دهند که مدل داخلی به تفاوت های بین وضعیت های مشابه و نه یکسان غیر سیستمی با اهمیت، حساس است. برای مثال، وضعیت های بدهی با سطوح مختلف اولویت پرداخت به بستانکاران، عدم تطابق سرسیدی یا مشتقات اعتباری با رویدادهای مختلف نکول.

۱۱- برای وضعیت های بدهی، این موضوع باید شامل ریسک تغییر سطح نکول باشد. برای وضعیت های حقوق صاحبان سهام، حوادثی که در تغییرات زیاد یا افزایش ناگهانی در قیمت ها منعکس می گردند، باید پوشش داده شود. برای مثال، در مورد ادغام از نوع تملک یا انحلال. بطور ویژه شرکت ها باید مسایل مربوط به تورش در عملکرد را مدنظر داشته باشند.

۱۲- با هدف ارزیابی این موضوع که آیا ریسک خاص و همچنین ریسک عمومی بازار به اندازه کافی منعکس می شود یا خیر.

وضعیت یا پرتفوی را منعکس نسازد. به علاوه، این موضوع زمانی است که به شکلی مناسبی جوانب احتیاط رعایت شده باشد.

(xci) ۷۱۸. به علاوه، همچنان که تکنیک‌ها و بهترین عملیات‌ها ارتقاء می‌یابند، بانک‌ها باید از این پیشرفت‌ها خود را بهره‌مند سازند.

(xcii) ۷۱۸. به علاوه، بانک باید رویکردی را اتخاذ نماید تا اینکه ریسک نکول سرمایه نظارتی مربوط به وضعیت‌های دفتر تجاری که افزون بر ریسک پوشش داده شده توسط محاسبات مبتنی بر ارزش در معرض خطر به شرح بند ۷۱۸ (lxxxviii) فوق می‌باشد، را پوشش دهد. هنگام محاسبه پوشش اضافی بابت نکول برای اجتناب از محاسبه مضاعف، بانک می‌تواند تا حدی که ریسک نکول قبلاً در محاسبات ارزش در معرض خطر لحاظ شده است را در نظر بگیرد، به ویژه برای وضعیت‌های ریسکی که در بازه زمانی ۱۰ روزه در شرایط نامطلوب بازار یا با سایر علائم وخامت محیط اعتباری بسته می‌شوند. هیچ رویکرد خاصی برای پوشش ریسک فزاینده نکول توصیه نمی‌شود؛ بنابراین، یک رویکرد می‌تواند بخشی از مدل داخلی بانک یا پوشش اضافه از محاسبات جداگانه باشد. جایی که بانک ریسک فزاینده خود را از طریق پوشش اضافه لحاظ می‌کند، آن پوشش اضافه مشمول یک ضریب یا آزمون پشتیبان نظارتی قرار نمی‌گیرد، اگرچه بانک باید قادر باشد نشان دهد که پوشش اضافه اهدافش را تأمین می‌کند.

(xciii) ۷۱۸. هر رویکردی که بکار رود، بانک باید نشان دهد که استاندارد مربوط به سلامت قابل مقایسه با رویکرد رتبه‌بندی داخلی برای ریسک اعتباری ارایه شده در این چارچوب با فرض سطح ثابتی از ریسک و انجام تعدیلات لازم در صورت نیاز به منظور انعکاس تأثیر نقدینگی، تمرکز، پوشش و امکان معاملات مجدد را رعایت می‌کند. بانکی که از طریق یک رویکرد داخلی، ریسک نکول فزاینده را پوشش نمی‌دهد باید از تجدید نظر در محاسبات پوشش اضافی از طریق یک رویکرد هماهنگ با آن برای ریسک اعتباری ارایه شده در این چارچوب استفاده نماید.

(xciv) ۷۱۸. در هر رویکردی که استفاده شود، منابع در معرض ریسک نقدی یا ترکیبی که مشمول ترتیبات کسورات ارایه شده تحت چارچوب اوراق بهادار سازی بیان شده در این سند می‌باشد، (به عنوان مثال طبقات ابزارهای مالکانه که اولین زبان‌ها را جذب می‌کنند)^{۱۹} همچنین منابع در معرض ریسک اوراق بهادار سازی که خطوط نقدینگی یا اعتبارات اسنادی رتبه‌بندی نشده باشند، مشمول پوشش سرمایه‌ای می‌گردد که میزان آن کمتر از مقادیر تعیین شده در بخش ارایه شده در خصوص چارچوب اوراق بهادار سازی نمی‌تواند باشد.

^{۱۹} این موضوع شامل وضعیت‌های معادل ریسک است. برای مثال مجموعه منابع در معرض ریسک اعتباری که بانک قصد دارد از طریق اوراق بهادار سازی نقدی به فروش رساند و برای آن حمایت‌های اعتباری طبقه‌بندی شده برقرار نماید؛ به طوری که منابع در معرض ریسک مشمول کسورات تحت چارچوب اوراق بهادار سازی، باقی بماند.

(xcv) ۷۱۸. یک استثناء در خصوص این ترتیبات را می توان در مورد بانک هایی قایل شد که واسطه گری منابع در معرض ریسک مذکور را انجام می دهند و این زمانی است که بتوانند نشان دهند، علاوه بر قصد تجارت، برای منابع در معرض ریسک حاصل از اوراق بهادار سازی یا در خصوص اوراق بهادار سازی ترکیبی که صرفاً مبتنی بر اوراق مشتقه اعتباری هستند، برای منابع در معرض ریسک ناشی از اوراق بهادار سازی یا تمام اجزای ریسک ها، یک بازار دو سویه نقد شونده وجود دارد. بدین منظور، یک بازار دو سویه در نظر گرفته می شود که پی شنهادهای خرید و فروش مستقل همراه با حسن نیت وجود داشته باشد به طوری که قیمتی معقول که با آخرین قیمت های فروش یا پی شنهادهای خرید و فروش رقابتی مرتبط باشند، بتواند طی یک روز، به گونه ای که چنین قیمتی در زمان نسبتاً کوتاهی با عرف تجاری مطابقت داشته باشد مشخص و تسویه گردد. به علاوه، برای اینکه بانک مشمول این استثنا شود، برای حصول اطمینان از پوشش کامل ریسک نکول متمرکز ناشی از این منابع در معرض ریسک در رویکرد داخلی برای اندازه گیری ریسک نکول فزاینده مطابق با استانداردهای به شرح فوق، باید اطلاعات کافی از بازار داشته باشد.

(xcvi) ۷۱۸. بانک هایی که تاکنون به شناسایی مدل معین ریسک برای پرتفویهای مشخص یا خطوط کسب و کار خود اقدام کرده اند باید در خصوص یک برنامه زمانی به منظور انطباق مدل خود با استانداردهای جدید به شکل کاربردی و به موقع، با ناظران به توافق برسند.

(xcvii) ۷۱۸. بانک هایی که از تخمین های حاصل از مدل در خصوص ریسک خاص استفاده می کنند، ملزم به اجرای آزمون های پشتیبان با هدف اینکه آیا ریسک مذکور به دقت پوشش داده شده است یا خیر، می باشند. روش مورد استفاده بانک برای راستی آزمایی تخمین های ریسک خاص خود باید در بر گیرنده اجرای آزمون های پشتیبان جداگانه ای در مورد پرتفوی های زیر مجموعه با استفاده از داده های روزانه پرتفوی های مذکور مشمول ریسک خاص باشد. برای این منظور پرتفوی های زیر مجموعه اصلی شامل وضعیت های ابزارهای بدهی معامله شده و ابزارهای مالکانه می باشد. با این حال، اگر بانک پرتفوی تجاری خود را به طبقات کوچک تری تجزیه کند (به عنوان مثال، بازارهای نوظهور، بدهی های بانکی معامله شده و غیره)، مناسب است از این تمایزات برای مقاصد آزمون های پشتیبان پرتفوی های زیر مجموعه استفاده شود. لازم است بانک ها متعهد به یک ساختار پرتفوی زیر مجموعه باشند و آن را حفظ نمایند مگر اینکه بتوان ناظر را توجیه کرد که تغییر ساختار، منطقی است.

(xcviii) ۷۱۸. بانک ها ملزم به استقرار فرایندی برای تحلیل موارد استثناء شناسایی شده از طریق آزمون پشتیبان ریسک خاص هستند. منظور از این فرایند، ایفای نقش به عنوان راهی اصولی است که بانک ها در آن مدل های ریسک خاص را در مواقعی که اشتباه تخمین می زنند را تصحیح کنند. پیش فرضی وجود خواهد داشت مبنی بر اینکه مدل هایی

که ریسک خاص را لحاظ می‌کنند، غیر قابل قبول خواهند بود، مشروط به اینکه نتایج در سطح پرتفویهای زیرمجموعه، تعدادی استثناء سازگار با منطقه قرمز به شرح مندرج در ضمیمه ۱۰ a این سند ایجاد نماید.

از بانک‌های دارای مدل ریسک خاص "غیر قابل قبول" انتظار می‌رود اقدام فوری جهت تصحیح مشکلات در مدل و حصول اطمینان از اینکه سپر سرمایه‌ای کافی برای جذب ریسکی که به حد کافی پوشش داده نشده است، وجود دارد.

۹- استانداردهای راستی آزمایی مدل

(xcix) ۷۱۸. حایز اهمیت است که بانک‌ها دارای فرایندهایی به منظور حصول اطمینان از اینکه مدل‌های داخلی آن‌ها به اندازه کافی توسط اشخاص ذیصلاح و مستقل از فرایند ایجاد تأیید می‌گردند، باشد؛ این امر جهت حصول اطمینان از این موضوع است که مدل‌های داخلی بانک از نظر مفهومی صحیح و تمامی ریسک‌های بااهمیت بانک را به طور کافی پوشش می‌دهند. راستی آزمایی زمانی که مدل در مرحله ابتدایی توسعه قرار دارد و همچنین وقتی که تغییرات بااهمیتی در مدل ایجاد می‌شود، باید انجام شود. به علاوه راستی آزمایی بطور دوره‌ای نیز باید انجام شود به ویژه در مواردی که تغییرات ساختاری مهمی در بازار رخ داده یا تغییرات در ترکیب پرتفوی ممکن است منجر به از دست دادن دقت مدل شود. راستی آزمایی گسترده‌تر مدل مشخصاً جایی دارای اهمیت است که ریسک خاص در مدل لحاظ گردیده و رعایت معیارهای اضافی برای ریسک خاص الزامی گردیده باشد. همچنان که بهترین رویه‌های اجرایی و تکنیک‌ها تکامل می‌یابند، بانک‌ها باید خود را با این پیشرفت‌ها تجهیز نمایند. راستی آزمایی مدل نباید به آزمون پشتیبان محدود گردد. بلکه باید حداقل شامل موارد زیر نیز باشد:

(a) آزمون‌هایی جهت نشان دادن اینکه مفروضات مدل داخلی مناسب بوده و ریسک را کمتر از حد واقعی تخمین نمی‌زنند. این می‌تواند شامل فرض توزیع نرمال، بکارگیری جذر زمان برای تبدیل دوره نگهداری یک روز به ۱۰ روز یا به کارگیری تکنیک‌های تعمیم از کل به جزء یا از جزء به کل یا مدل‌های قیمت گذاری، باشد.

(b) افزون بر برنامه‌های آزمون پشتیبان نظارتی، آزمون برای راستی آزمایی مدل باید همراه با آزمون‌های اضافی باشد که برای مثال ممکن است شامل موارد زیر باشد:

- اجرای آزمون با تغییرات فرضی در ارزش پرتفوی جایی که وضعیت پایان روز بدون تغییر می‌ماند، اتفاق افتد. بنا براین آن شامل مبالغ کارمزد، حق العمل، حاشیه قیمت و فروش، خالص درآمد بهره‌ای و معاملات طی روز نمی‌گردد.
- آزمون برای دوره‌های طولانی‌تر از دوره‌های الزامی برنامه‌های منظم آزمون پشتیبان اجرا شود (برای مثال ۳ سال). عموماً دوره‌های طولانی‌تر قدرت آزمون پشتیبان را تقویت می‌کنند. یک

دوره طولانی می‌تواند در صورتی که مدل ارزش در معرض خطر یا شرایط بازار تغییر کرده باشد

به نحوی که اطلاعات تاریخی دیگر مرتبط نباشد، مطلوبیت خود را از دست بدهد.

- آزمون با بکارگیری فواصل اطمینان به غیر از فاصله اطمینان ۹۹ درصدی الزام شده تحت استاندارد های کمی اجرا شود.

- آزمون پرتفوی پایین تر از سطح کلی بانک اجرا شود.

(c) بکارگیری پرتفوهای فرضی برای اطمینان از اینکه مدل قادر به این باشد که ویژه گی های ساختاری خاصی که می‌تواند بروز نماید را لحاظ کند برای مثال:

- جایی که سوابق داده‌ای برای یک ابزار خاص استناد دارد های کمی مندرج در پاراگراف Lxxvi (۷۱۸) را رعایت نمی‌کند و در مواردی که بانک باید این وضعیت‌ها را با متغیرهای تقریبی تطبیق دهد، بانک باید اطمینان حاصل کند که متغیرهای تقریبی تحت سناریو های بازار مربوطه، نتایج محتاطانه‌ای را ایجاد می‌کند.

- حصول اطمینان از اینکه ریسک‌های پایه‌ای مهم به میزان کافی پوشش داده می‌شوند. این می‌تواند شامل عدم تطابق بین وضعیت‌های خرید یا فروش از لحاظ سررسید یا ناشر باشد.

- حصول اطمینان از اینکه مدل ریسک تمرکزی را که در پرتفوی غیر متنوع وجود دارد را پوشش می‌دهد.

بخش ۳: رکن دوم - فرایند بررسی نظارتی

۷۱۹- این بخش اصول کلیدی بررسی نظارتی، رهنمودهای مدیریت ریسک و شفافیت نظارت و مسئولیت حاصله توسط کمیته ریسک‌های بانکی را که شامل رهنمودهای مربوط به سایر عوامل، ترتیبات ریسک نرخ بهره در فرآیندهای بانکی، ریسک‌های اعتباری (آزمون بحران، تعریف نکول، ریسک باقیمانده و ریسک تمرکز اعتباری)، ریسک عملیاتی، همکاری و ارتباطات برون مرزی توسعه یافته و اوراق بهادار سازی می‌باشد را مورد بحث قرار می‌دهد.

اهمیت بررسی نظارتی

۷۲۰- فرایند بررسی نظارتی مطرح در این سند نه فقط برای حصول اطمینان از آنکه بانک‌ها سرمایه کافی برای پوشش تمام ریسک‌ها را منظور می‌دارند، بلکه مقصود آن است که بانک‌ها را به ایجاد و توسعه و بکارگیری تکنیک‌های مدیریت ریسک بهتر در پایش و مدیریت ریسک‌های خود ترغیب نماید.

۷۲۱- فرایند بررسی نظارتی مسئولیت مدیریت بانک را در ایجاد فرایند داخلی ارزیابی سرمایه و تدوین اهداف سرمایه‌ای که متناسب با مشخصه ریسک بانک و محیط کنترلی آن باشد را مورد شناسایی قرار می‌دهد. در این سند، مدیریت بانک مسئولیت اطمینان‌یابی در این که بانک سرمایه کافی را برای پوشش ریسک‌هایی که ماورای حداقل الزامات اصلی هستند را دارا می‌باشد.

۷۲۲- از ناظران انتظار می‌رود که ارزیابی دقیقی از این که چگونه بانک‌ها نیازهای سرمایه‌ای خود را در ارتباط با ریسک‌های خود مشخص کرده و در موارد لازم دخالت نمایند، داشته باشند. این گونه تعامل برای ایجاد گفتگوی فعال بین بانک‌ها و ناظران مانند مواردی که نواقصی مشخص می‌شوند منظور نظر بوده و لذا اقدامات قاطع و سریع می‌تواند برای کاهش ریسک‌ها و یا احیاء سرمایه اتخاذ شود. در این اساس، ناظران ممکن است رویکردی را برای تمرکز بیشتر روی بانک‌هایی با مشخصه‌های ریسکی یا تجربه عملیاتی که چنین توجهی را تضمین می‌کنند داشته باشند.

۷۲۳- کمیته بال، ارتباط بین مقدار سرمایه‌ای که توسط بانک در مقابل ریسک‌ها نگهداری می‌شود و قدرت و اثر بخشی فرایندهای کنترل داخلی و مدیریت ریسک بانک را تعریف می‌کند. با این حال نباید سرمایه افزایش یافته را فقط به عنوان تنها گزینه پوشش ریسک‌های فزاینده پیش روی بانک مد نظر قرار داد. سایر ابزارها مانند تقویت مدیریت ریسک، اعمال محدودیت‌های داخلی، تقویت سطح ذخایر و اندوخته‌ها و بهبود کنترل‌های داخلی را نیز باید لحاظ نمود. مضافاً آنکه سرمایه را نباید به عنوان جایگزینی برای بررسی عدم کفایت فرایندهای مدیریت ریسک و کنترل در نظر گرفت.

۷۲۴- سه حوزه اصلی که خصوصاً ممکن است در رکن ۲ مطرح باشند عبارتند از ریسک‌های لحاظ شده در رکن ۱ که کاملاً بوسیله فرایند رکن ۱ پوشش داده نشده است (به عنوان مثال ریسک‌های تمرکز اعتباری)؛ عواملی که در فرایند رکن ۱ لحاظ نمی‌گردد (به عنوان مثال ریسک نرخ بهره در دفاتر بانکی، ریسک راهبردی و تجاری)؛ و عوامل بیرونی بانک (به عنوان مثال اثرات دوره‌ای تجاری). یک جنبه مهم دیگر رکن ۲ ارزیابی تطابق با حداقل معیارها و الزامات افشاء روش‌های پیشرفته‌تر در رکن ۱ به ویژه در چارچوب مبتنی بر رتبه‌بندی داخلی (IRB) برای ریسک اعتباری و رویکردهای اندازه‌گیری پیشرفته برای ریسک عملیاتی می‌باشد. ناظران باید از این که اینگونه الزامات هم از نظر معیارهای کیفی و هم مبنای رعایت شوند، اطمینان حاصل نمایند.

اصول چهارگانه بررسی نظارتی

۷۲۵- کمیته چهار اصل کلیدی بررسی نظارتی که مکمل رهنمودهای نظارتی تفصیلی ارایه شده توسط کمیته می‌باشد را شناسایی کرده است که زیربنای آن، اصول اساسی برای نظارت بانکی مؤثر و روش شناسی اصول مذکور می‌باشد.^۲ فهرستی از رهنمودهای مشخص مربوط به مدیریت ریسک‌های بانکی در انتهای این بخش از سند ارائه گردیده است.

اصل ۱: بانک‌ها باید فرایندی برای ارزیابی کفایت سرمایه همه جانبه در ارتباط با مشخصه ریسکی و یک برنامه راهبردی برای حفظ سطوح سرمایه خود داشته باشند.

۷۲۶- بانک‌ها باید قادر باشند نشان دهند که اهداف سرمایه داخلی انتخاب شده به خوبی بنا شده و این اهداف با مشخصه ریسکی همه جانبه و محیط عملیاتی جاری سازگار می‌باشند. در ارزیابی کفایت سرمایه، مدیریت بانک باید از مرحله خاص از چرخه تجاری که در آن عملیات بانک قرار گرفته آگاه باشد. آزمون بحران آینده‌نگر مستحکم باید به گونه‌ای اجرا شود که رخدادهای احتمالی یا تغییرات در شرایط بازار که دارای اثر معکوس بر عملکرد بانک است را شناسایی کند. مدیریت بانک باید آشکارا مسئولیت اولیه را برای حصول اطمینان از این که بانک سرمایه کافی برای پوشش ریسک‌ها را دارد، به عهده بگیرد.

۷۲۷- پنج ویژگی اصلی فرایند مذکور عبارتند از:

- نظارت هیأت مدیره و مدیریت ارشد؛
- ارزیابی صحیح سرمایه؛
- ارزیابی جامع ریسک‌ها؛
- گزارش دهی و پایش؛ و
- بررسی کنترل داخلی.

۱- نظارت هیأت مدیره و مدیریت ارشد^{۲۱}

۱۴- اصول اساسی نظارت مؤثر بانکی، کمیته نظارت بانکی بال (سپتامبر ۱۹۹۷ و آوریل ۲۰۰۶) و روش شناسی اصول اساسی کمیته نظارت بانکی بال (اکتبر ۱۹۹۹ و آوریل ۲۰۰۶)

۱۵- این بخش از مقاله به یک ساختار مدیریتی مرکب از یک هیأت مدیره و مدیریت ارشد مربوط می‌شود. کمیته در مورد آنکه تفاوت‌های چشمگیری در ساختارهای قانونی و نظارتی کشورها در ارتباط با وظایف هیأت مدیره‌ها و مدیریت ارشد وجود دارد آگاه هست. بدین معنا که در برخی از کشورها هیأت مدیره وظیفه اصلی و نه تنها انحصاری، نظارت بر بدنه اجرایی (مدیریت ارشد و مدیریت کل) را بعهده دارد تا در مورد آن که آن‌ها وظایف محوله را به خوبی انجام می‌دهند اطمینان حاصل نماید. به همین دلیل در برخی موارد هیأت مدیره به عنوان هیأت نظارتی شناخته می‌شود و این به معنای

۷۲۸- فرایند صحیح مدیریت ریسک مبنای ارزیابی مؤثر وضعیت کفایت سرمایه بانک محسوب می‌شود. مدیریت بانک مسئول درک ماهیت و سطح ریسک متحمل شده توسط بانک و چگونگی ارتباط این ریسک با کفایت سطوح سرمایه می‌باشد. همچنین آن‌ها مسئولیت دارند در مورد تناسب ریسک و پایداری فرایندهای مدیریت ریسک با توجه به مشخصه‌های ریسکی و برنامه‌های کسب و کار اطمینان حاصل نمایند.

۷۲۹- یکی از عناصر و عوامل حیاتی از فرایند برنامه‌ریزی راهبردی یک بانک، تجزیه و تحلیل الزامات سرمایه‌ای جاری و آتی در ارتباط با اهداف راهبردی است. برنامه مذکور باید بصورت واضح و شفاف نیازهای سرمایه‌ای بانک، هزینه‌های سرمایه‌ای پیش‌بینی شده، سطح سرمایه‌ای مطلوب و منابع سرمایه‌ای خارجی را مشخص کند. مدیریت ارشد و هیأت مدیره باید برنامه‌ریزی سرمایه را به عنوان یک عنصر حیاتی مد نظر قرار داده تا قادر به دستیابی به اهداف راهبردی مطلوب گردد.

۷۳۰- هیأت مدیره بانک دارای مسئولیت تعیین سطح تحمل ریسک‌ها توسط بانک می‌باشد. همچنین باید اطمینان حاصل کند که مدیریت، چارچوبی برای ارزیابی ریسک‌های متنوع بنا نهاده و سیستمی را برای مرتبط کردن ریسک به سطح سرمایه بانک ایجاد کرده و همچنین روشی را برای پایش میزان تطبیق با سیاست‌های داخلی بانک ایجاد می‌نماید. به همین ترتیب، مهم است که هیأت مدیره کنترل‌های داخلی قوی، رویه‌ها و سیاست‌های مکتوب اتخاذ و مورد حمایت قرار دهد و اطمینان حاصل کند که مدیریت به طور موثر آن‌ها را در سراسر سازمان به اشتراک می‌گذارد.

۲- ارزیابی صحیح سرمایه

۷۳۱- عناصر اساسی ارزیابی صحیح سرمایه عبارتند از:

- سیاست‌ها و رویه‌های طراحی شده به منظور حصول اطمینان از شناسایی، اندازه‌گیری و گزارش تمام ریسک‌های مهم توسط بانک؛
- فرایند مرتبط کردن سرمایه به سطح ریسک‌ها؛
- فرایندی تبیین اهداف کفایت سرمایه درخصوص ریسک و لحاظ برنامه کسب و کار و تمرکز راهبردی بانک؛ و

آن است که هیأت مدیره هیچ‌گونه وظیفه اجرایی ندارد. در مقابل، در سایر کشورها هیأت مدیره صلاحیت گسترده‌تری را دارا بوده به نحوی که در چارچوب کلی مدیریت بانک قرار گیرد. با توجه به اینگونه تفاوت‌ها، موضوع هیأت مدیره و مدیریت ارشد که در این بخش عنوان شده جهت معرفی ساختارهای قانونی نبوده بلکه به کارکردهای دو گانه وظایف تصمیم‌گیری درون یک بانک اشاره می‌نماید.

- فرایندی از کنترل‌های داخلی، بررسی و حسابرسی برای حصول اطمینان از یکپارچگی کل فرایندهای مدیریت.

۳- ارزیابی جامع ریسک‌ها

۷۳۲- تمام ریسک‌های مهم فرا روی بانک باید در فرایند ارزیابی سرمایه لحاظ شوند. درحالی که کمیته تصدیق می‌کند تمام ریسک‌ها نمی‌توانند بصورت دقیق اندازه‌گیری شوند، لیکن فرایندی برای تخمین ریسک‌ها باید ایجاد شود. بنابراین منابع در معرض ریسک زیر که البته به معنی پوشش تمام ریسک‌ها نمی‌باشد، نیز باید مدنظر قرار گیرد.

۷۳۳- **ریسک اعتباری:** بانک‌ها باید روشی داشته باشند که آن‌ها را قادر به ارزیابی ریسک اعتباری موجود در منابع در معرض ریسک در خصوص قرض گیرندگان فردی یا طرف‌های مقابل و به همین ترتیب در سطح پرتفوی بنماید. در خصوص بانک‌های پیچیده‌تر، ارزیابی بررسی اعتباری کفایت سرمایه، حداقل باید چهار حوزه زیر را پوشش دهد: سیستم‌های رتبه‌بندی ریسک، تجمیع/ تجزیه و تحلیل پرتفوی، اوراق بهادار سازی/ ابزارهای مشتقه اعتباری پیچیده، تسهیلات و تعهدات کلان و تمرکزهای ریسک.

۷۳۴- رتبه‌بندی داخلی ریسک، ابزار مهمی در پایش ریسک اعتباری محسوب می‌شود. رتبه‌بندی مذکور باید به اندازه کافی شناسایی و اندازه‌گیری ریسک تمام منابع در معرض ریسک اعتباری را پشتیبانی کرده و در تحلیل کلی ریسک اعتباری و کفایت سرمایه موسسه یکپارچه شود. سیستم رتبه‌بندی باید رتبه‌های تفصیلی را نه فقط برای دارایی‌های مشکل‌دار، بلکه برای تمام دارایی‌ها فراهم نماید. ذخائر زیان وام باید در ارزیابی ریسک اعتباری برای کفایت سرمایه لحاظ شود.

۷۳۵- تجزیه و تحلیل ریسک اعتباری باید به کفایت هر گونه ضعفی را در سطح پرتفوی، شامل هر نوع تمرکز ریسک را شناسایی کند. این تحلیل همچنین باید به اندازه کافی ریسک‌های موجود در مدیریت تمرکزهای اعتباری و سایر مسائل مرتبط با پرتفوی را از طریق مکانیزم‌هایی از قبیل برنامه‌های اوراق بهادار سازی و اوراق مشتقه اعتباری پیچیده مدنظر قرار دهد. به علاوه، تجزیه و تحلیل ریسک اعتباری طرف مقابل باید شامل ملاحظه ارزیابی عمومی تطبیق ناظران با اصول اساسی نظارت بانکی مؤثر باشد.

۷۳۶- **ریسک عملیاتی:** کمیته بر این باور است که سختگیری‌های مشابهی باید برای مدیریت ریسک عملیاتی همانند رویه‌ای که برای سایر ریسک‌های بانکی مهم اعمال شد بکار گرفته شود. هرگونه قصور در اداره نمودن متنا سب و آگاهانه ریسک عملیاتی می‌تواند منجر به برآورد اشتباه ریسک/ بازده موسسه شده و موسسه را با زیان‌های قابل توجهی مواجه سازد.

۷۳۷- بانک باید چارچوبی برای مدیریت ریسک عملیاتی ایجاد نماید و میزان کفایت سرمایه با فرض این چارچوب را ارزیابی نماید. چارچوب مذکور باید میزان پذیرش و تحمل ریسک عملیاتی را بصورتی که در سیاست‌های مدیریت این ریسک مشخص شده است و شامل حدود و روشی که ریسک عملیاتی به خارج از بانک منتقل می‌شود را پوشش دهد. همچنین باید شامل سیاست‌هایی که رویکرد بانک را به شناسایی، ارزیابی، پایش و کنترل/کاهش ریسک سوق می‌دهند باشد.

۷۳۸- ریسک بازار: بانک‌ها باید دارای روش‌هایی باشند که آن‌ها را قادر نماید که تمامی ریسک‌های مهم بازار ناشی از وضعیت خرید و فروش، حوزه معاملات، خط کسب و کار و سطح کلی بانک را ارزیابی و به شکل فعالانه مدیریت کنند. برای بانک‌های پیچیده‌تر، ارزیابی آن‌ها از کفایت سرمایه داخلی برای ریسک بازار، حداقل باید بر اساس مدل سازی VaR و آزمون بحران، در برگیرنده ارزیابی ریسک تمرکز و عدم نقدشوندگی تحت سناریوهای بحرانی بازار باشد، اگرچه تمام ارزیابی‌های بانک‌ها نیز باید شامل آزمون بحران متناسب با فعالیت‌های تجاری آن‌ها باشد.

(i) ۷۳۸- ارزش در معرض خط (VaR) یک ابزار مهم در پایش مجموع منابع در معرض ریسک بازار بوده و یک مقیاس رایج را برای مقایسه ریسک ناشی از حوزه‌های معاملاتی و خطوط کسب و کار مختلف فراهم می‌کند. مدل VaR مورد استفاده بانک باید از کفایت لازم برای شناسایی و اندازه‌گیری ریسک‌هایی که از تمام فعالیت‌های تجاری حاصل می‌شوند، برخوردار باشد و باید در ارزیابی داخلی کلی سرمایه لحاظ و منوط به راستی آزمایی مستمر دقیق گردد. تخمین‌های مدل VaR باید به تغییرات مشخصات ریسکی دفتر تجاری حساس باشد.

(ii) ۷۳۸- بانک‌ها باید مدل VaR خود را با آزمون‌های بحران (فاکتورهای شوک یا سناریوهای یکپارچه شده اعم از تاریخی یا فرضی) و سایر تکنیک‌های مناسب مدیریت ریسک تکمیل نمایند. در ارزیابی داخلی سرمایه، بانک باید نشان دهد که سرمایه کافی را نه فقط برای برآورد نمودن الزامات حداقل سرمایه دارد بلکه توان مقاومت و ایستادگی در برابر دامنه‌ای از شوک‌های شدید اما امکان‌پذیر بازار را نیز دارد. به ویژه در صورت لزوم، موارد زیر باید لحاظ شود:

- عدم نقدشوندگی / شکاف قیمت‌ها؛
- وضعیت‌های متمرکز (در ارتباط با گردش مالی بازار)؛
- بازارهای یک طرفه؛
- محصولات غیرخطی / وضعیت‌های شدیداً بی‌قیمت؛
- رخدادها و حرکت ناگهانی به سوی نکول؛
- انتقال‌های قابل توجه در همبستگی‌ها؛

• سایر ریسک‌هایی که ممکن است به صورت مناسب توسط VaR پوشش داده نشوند (مانند عدم

قطعیت در نرخ بازبایی، همبستگی‌های ضمنی، ریسک چولگی)؛

آزمون‌های بحران که بوسیله یک بانک بکار گرفته می‌شوند و بخصوص واسنجی آزمون‌های مذکور (به عنوان مثال، پارامترهای شوک‌ها یا انواع رخدادهای مورد نظر) باید با تنظیماتی که ارزیابی داخلی بانک بر مبنای آن پایه‌گذاری شده است، تطبیق دوباره داده شود (به عنوان مثال حصول اطمینان از این که سرمایه کافی برای مدیریت پرتفویهای معاملاتی در محدوده تعریف شده از طریق آنچه که ممکن است یک دوره پیوسته بحران بازار یا عدم نقد شوندگی وجود داشته باشد یا اینکه سرمایه کافی برای حصول اطمینان از اینکه در افق زمانی مفروض با سطح اطمینان مشخص، همه وضعیت‌ها می‌توانند تسویه یا ریسک‌ها در یک روش منظم پوشش داده شوند). شوک‌های بازار لحاظ شده در آزمون‌ها باید ماهیت پرتفوی‌ها و زمانی که طول می‌کشد تا ریسک‌ها را در شرایط سخت بازار پوشش داده یا مدیریت نمود، منعکس نماید.

(iii) ۷۳۸- ریسک تمرکز باید فعالانه مدیریت و ارزیابی شده و وضعیت‌های متمرکز به صورت منظم به مدیریت ارشد گزارش شود.

(iv) ۷۳۸- بانک‌ها باید سیستم‌های مدیریتی ریسک خود را که شامل روش‌های VaR و آزمون‌های بحران می‌شوند را به منظور اندازه‌گیری مناسب ریسک‌های مهم در ابزارهایی که معامله می‌شوند و همچنین راهبردی‌های تجاری که دنبال می‌کنند را طراحی نمایند. زمانی که ابزارها و راهبردهای تجاری آن‌ها تغییر می‌کنند، روش‌های VaR و آزمون بحران نیز باید بنحوی تکامل یابند که همگام با تغییرات باشند.

(v) ۷۳۸- بانک‌ها باید نشان دهند که چگونه رویکردهای اندازه‌گیری ریسک خود را برای دستیابی به سرمایه داخلی کلی در خصوص ریسک بازار، ترکیب می‌نمایند.

۷۳۹- ریسک نرخ بهره در دفاتر بانکی: فرایند اندازه‌گیری باید شامل تمام وضعیت‌های مهم نرخ بهره بانک بوده و تمام داده‌های سررسید و قیمت‌گذاری مجدد مربوطه را مد نظر قرار دهد. چنین اطلاعاتی عموماً شامل مانده جاری و نرخ بهره قراردادی مرتبط با ابزارها و پرتفوها، پرداخت‌های اصل، تاریخ‌های تنظیم مجدد نرخ بهره، سررسیدها، شاخص نرخ بکار گرفته شده برای قیمت‌گذاری مجدد و سقف‌ها یا کف‌های نرخ بهره قراردادی برای اقلام نرخ تعدیلی می‌باشد.

۷۴۰- صرف نظر از نوع و سطح پیچیدگی سیستم اندازه‌گیری بکار گرفته شده، مدیریت بانک باید از کفایت و کامل بودن سیستم اطمینان حاصل نماید. از آن جایی که کیفیت و قابلیت اتکاء سیستم اندازه‌گیری تا حد زیادی بستگی به

کیفیت داده‌ها و مفروضات مختلف بکارگرفته شده در مدل دارد، لذا مدیریت باید توجه و دقت ویژه‌ای را به این گونه ارقام مبذول نماید.

۷۴۱- **ریسک نقدینگی:** نقدینگی امری ضروری برای استمرار حیات هر سازمان بانکی است. وضعیت‌های سرمایه‌ای بانک‌ها می‌تواند بر توانایی آن‌ها برای کسب نقدینگی بویژه در شرایط بحرانی تأثیر گذار باشد. هر بانک باید سیستم‌های کافی برای اندازه‌گیری، پایش و کنترل ریسک نقدینگی داشته باشد. بطور کلی بانک‌ها باید کفایت سرمایه مفروض با مشخصه نقدینگی خود و نقدینگی بازارهایی که در آن فعالیت می‌کنند را ارزیابی نمایند.

۷۴۲- **سایر ریسک‌ها:** گرچه کمیته بال تصدیق می‌کند که سایر ریسک‌ها مانند ریسک‌های راهبردی و شهرت به آسانی قابل قیاس و اندازه‌گیری نیستند، ولی از بانک‌ها انتظار می‌رود تکنیک‌های را برای مدیریت تمامی جنبه‌های ریسک‌های مذکور توسعه بیشتری دهد.

۴- پایش و گزارش دهی

بانک باید سیستمی کافی برای پایش و گزارش منابع در معرض ریسک داشته باشد و ارزیابی کند که چگونه تغییر مشخصات ریسک بانک بر الزامات سرمایه اثر گذار است. مدیریت ارشد یا هیأت مدیره بانک باید براساس یک پایه و قاعده منظم گزارش‌هایی در خصوص مشخصات ریسکی و نیازهای سرمایه‌ای بانک را دریافت نمایند. این گزارشات باید مدیریت ارشد را مجاز نمایند تا:

- سطح و روند ریسک‌های مهم و اثرات آنان را بر سطوح سرمایه ارزیابی نمایند.
- حساسیت و منطق مفروضات اصلی بکار گرفته شده در سیستم اندازه‌گیری ارزیابی سرمایه را مورد بررسی قرار دهد.
- تعیین کند که بانک سرمایه کافی در برابر ریسک‌های مترتبه نگهداری نموده است یا خیر و همچنین آیا آن با اهداف کفایت سرمایه مستقر شده منطبق است یا خیر؟
- نیازمندی‌های آتی سرمایه را بر مبنای مشخصات ریسکی گزارش شده ارزیابی نموده و در این راستا تعدیلات لازم را در مورد برنامه راهبردی بانک اعمال نمایند.

۵- بررسی کنترل داخلی

۷۴۴- ساختار کنترل داخلی بانک برای مرحله فرایند ارزیابی سرمایه‌ای ضروری و مهم است. کنترل مؤثر فرایند ارزیابی سرمایه شامل بررسی مستقل بوده و جایی که لازم باشد در برگیرنده حسابرسی مستقل و داخلی می‌باشد. هیأت مدیره بانک مسئولیت دارد تا اطمینان حاصل کند که مدیریت بانک، سیستمی برای ارزیابی انواع ریسک‌ها مستقر کرده و

سیستمی را برای مرتبط کردن ریسک‌ها به سطح سرمایه بانک ایجاد و توسعه دهد و روشی را برای پایش میزان انطباق آن با سیاست‌های داخلی فراهم کند. هیأت مدیره باید بطور منظم رسیدگی کند که سیستم کنترل‌های داخلی از کفایت لازم برای حصول اطمینان از اجرای مناسب و محتاطانه کسب و کار برخوردار باشد.

۷۴۵- بانک باید بررسی دوره‌ای فرایند مدیریت ریسک خود را به منظور حصول اطمینان از یکپارچگی، صحت و معقول بودن آن اجرا نماید. مواردی که باید بررسی گردند شامل:

- تناسب فرایند ارزیابی سرمایه بانک با توجه به ماهیت، گستره و پیچیدگی فعالیت‌های خود؛
- شناسایی تسهیلات و تعهدات کلان و تمرکز ریسک؛
- صحت و کامل بودن داده‌های ورودی فرایند ارزیابی بانک؛
- منطقی بودن و اعتبار سناریوهای بکار گرفته شده در فرایند ارزیابی؛
- آزمون بحران و تجزیه و تحلیل فرضیات و داده‌های ورودی.

اصل ۲: ناظران باید راهبردها و ارزیابی‌های کفایت سرمایه داخلی بانک و همچنین توانایی آن در پایش و اطمینان از انطباق با نسبت‌های سرمایه نظارتی را بررسی و ارزیابی کنند. اگر نتیجه این فرایند برای ناظران رضایت بخش نباشد آن‌ها باید اقدام نظارتی متناسب در پیش بگیرند.

۷۴۶- مقامات نظارتی بصورت منظم فرایندی را که بانک کفایت سرمایه، وضعیت ریسک، سطوح سرمایه حاصله و کیفیت سرمایه نگهداری شده را ارزیابی می‌کند، باید مورد بررسی قرار دهند. همچنین آن‌ها باید سطحی که بانک دارای فرایند صحیح داخلی به منظور ارزیابی کفایت سرمایه است را مورد ارزیابی قرار دهند. تأکید بررسی باید بر کنترل‌ها و کیفیت مدیریت ریسک بانک بوده و نباید منجر به آن شود که ناظران دارای کارکرد مدیریت بانک باشند. بررسی دوره‌ای می‌تواند شامل ترکیبی از:

- بازرسی حضوری؛
- بررسی غیرحضوری؛
- بحث و تبادل نظر با مدیریت بانک؛
- بررسی کارهای انجام شده توسط حسابرسان مستقل (منوط به آن که بقدر کافی و لازم روی موضوعات سرمایه‌ای مورد نیاز متمرکز شده باشد)؛
- گزارش‌دهی دوره‌ای.

۷۴۷- اثر مهمی که خطاهای مربوط به روش‌ها یا مفروضات تجزیه تحلیل‌های رسمی می‌تواند روی الزامات سرمایه داشته باشد، مستلزم یک بررسی تفصیلی توسط ناظران تجزیه و تحلیل داخلی هر بانک می‌باشد.

۱- بررسی کفایت ارزیابی ریسک

۷۴۸- ناظران باید درجه‌ای که فرایندها و اهداف داخلی و دامنه کلی از ریسک‌های با اهمیت فراروی بانک را در بر می‌گیرند مورد ارزیابی قرار دهند. همچنین آن‌ها باید کفایت سنج‌های ریسک مورد استفاده در ارزیابی کفایت سرمایه داخلی و گستره‌ای که سنج‌های ریسک مذکور به شکل عملیاتی در تنظیم حدود مقرر، ارزیابی عملکرد خطوط کسب و کار و بطور کلی کنترل ریسک‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد را بررسی کنند. ناظران همچنین باید نتایج تحلیل حساسیت و آزمون‌های بحران انجام شده توسط مؤسسه را مورد بررسی قرار داده و این که نتایج مذکور چگونه با طرح‌های سرمایه‌ای مرتبط می‌گردد را مد نظر قرار دهند.

۲- ارزیابی کفایت سرمایه

۷۴۹- ناظران باید فرایندهای بانک را بررسی نمایند تا تعیین کنند که:

- سطوح سرمایه هدف انتخاب شده جامع بوده و مرتبط با محیط عملیاتی جاری بانک هستند؛
- سطوح مذکور توسط مدیریت ارشد بطور مناسب مورد پایش و بررسی قرار می‌گیرند؛ و
- ترکیب سرمایه با ماهیت و اندازه کسب و کار بانک تناسب دارد.

۷۵۰- ناظران همچنین باید حدودی که بانک در تعیین سطح سرمایه برای رویدادهای غیر منتظره فراهم آورده را مد نظر قرار دهند. این تجزیه و تحلیل باید دامنه وسیعی از سناریوها و شرایط بیرونی و همچنین پیچیدگی تکنیک‌ها و آزمون‌های بحران بکار گرفته شده را پوشش داده و باید با فعالیت‌های بانک هماهنگ باشد.

۳- ارزیابی محیط کنترلی

۷۵۱- ناظران باید کیفیت سیستم‌های اطلاعاتی و گزارش‌دهی مدیریت، روش تجمیع فعالیت‌ها و ریسک‌های بانک و همچنین سوابق مدیریتی در پاسخ به ریسک‌های نوظهور یا تغییرات آن را مورد ملاحظه قرار دهند.

۷۵۲- در تمام موارد سطح سرمایه در هر بانک باید مطابق مشخصه ریسکی بانک و کفایت فرایند مدیریت ریسک‌ها و کنترل‌های داخلی آن معین گردد.

عوامل بیرونی مانند تأثیرات چرخه کسب و کار و محیط اقتصاد کلان نیز باید مد نظر قرار گیرند.

۴- بررسی نظارتی تطبیق با استانداردهای حداقلی

۷۵۳- برای به رسمیت شناختن روش‌های داخلی معین، تکنیک‌های کاهش ریسک اعتباری و اوراق بهادارسازی دارایی‌ها با هدف فرایند سرمایه نظارتی، بانک‌ها ملزم خواهند بود تا تعدادی از الزامات شامل استانداردهای مدیریت ریسک و افشا را رعایت نمایند. به ویژه بانک‌ها ملزم خواهند بود تا ویژگی‌های روش‌های داخلی مورد استفاده در محاسبات حداقل سرمایه مورد نیاز را افشاء نمایند. به عنوان بخشی از فرایند بررسی نظارتی، ناظران باید اطمینان حاصل کنند که این شرایط به طور مستمر رعایت می‌گردد.

۷۵۴- کمیته بال برر سی استانداردهای حداقلی و معیارهای واجد شرایط بودن را به عنوان جزء جدایی‌ناپذیر از فرایند بررسی نظارتی تحت اصل ۲ مورد توجه قرار می‌دهد. در تعیین معیارهای حداقلی، کمیته رویه‌های جاری صنعت را مدنظر قرار داده و بنابراین پیش‌بینی می‌کند که این استانداردهای حداقلی، مجموعه‌ای از معیارهای پایه مناسب که همراستا با انتظارات مدیریت بانک برای مدیریت موثر ریسک و تخصیص سرمایه می‌باشند را برای ناظران فراهم می‌آورد.

۷۵۵- نقش مهمی برای برر سی نظارتی تطبیق با شرایط معین و الزامات مقرر جهت رویکردهای استاندارد وجود دارد. در این راستا نیازمند آن است تا اطمینان حاصل شود که استفاده از ابزارهایی که می‌تواند منجر به کاهش الزامات سرمایه‌ای رکن ۱ گردد، به عنوان بخشی از فرایند مدیریت ریسک مستند، با ثبات و آزمایش شده به نحو مطلوب درک و بکار گرفته شده است.

ه- پاسخ (های) نظارتی

۷۵۶- با انجام فرایند برر سی نظارتی توصیف شده در فوق، در صورتی که نتایج ارزیابی ریسک بانک و تخصیص سرمایه رضایت بخش نباشد، ناظران باید اقدام متناسبی را اتخاذ کنند. در این زمینه آنان باید دامنه‌ای از اقدامات مانند آنچه که تحت اصول ۳ و ۴ بشرح زیر وضع شده است را مدنظر قرار دهند.

اصل ۳: ناظران باید انتظار داشته باشند که بانک‌ها در سطحی بالاتر از حداقل نسبت‌های سرمایه‌ای نظارتی بشرح توصیفی در فوق عمل کنند و قادر باشد بانک‌ها را به نگهداری سرمایه بیش از حداقلی ملزم نماید.

۷۵۷- الزامات سرمایه‌ای رکن ۱ شامل سپری برای عدم اطمینان‌هایی موجود در رکن ۱ که جامعه بانکی را بطور کلی متأثر می‌کند، می‌باشد. نااطمینانی‌های مختص بانک تحت رکن ۲ بررسی می‌شوند. پیش‌بینی می‌شود که این قبیل سپرها تحت رکن ۱ وضع گردد تا اطمینان منطقی حاصل کند که بانک دارای سیستم‌ها و کنترل‌ها داخلی خوب، مشخصات ریسکی متنوع‌سازی شده و یک مشخصه کسب و کار کاملاً تحت پوشش رکن ۱ که با سرمایه‌ای معادل الزامات رکن ۱ عمل می‌نماید بوده و اهداف حداقلی برای سلامت مالی لحاظ شده در رکن ۱ را کاملاً برآورده می‌کند. با

این وجود ناظران باید بررسی کنند آیا ویژگی‌های خاص بازاری به صورت کافی پوشش داده شده است یا خیر؟ ناظران نوعاً باید بانک‌ها را ملزم (یا تشویق) کنند با یک سپر فراتر از استانداردهای رکن ۱ فعالیت نمایند. بانک‌ها باید این سپر را برای ترکیبی از موارد زیر نگهداری نمایند.

(a) پیش‌بینی می‌شود که حداقل‌های رکن ۱ به منظور رسیدن به سطحی از اعتبار بانک در بازار که کمتر از سطح اعتباری مورد درخواست بسیاری از بانک‌ها بنابر دلایل خودشان است، وضع گردد. برای مثال، اکثر بانک‌های بین‌المللی آشکاراً ترجیح می‌دهند توسط مؤسسات رتبه‌بندی شناخته شده بین‌المللی رتبه بالایی را اخذ نمایند. بنابراین چنین بانک‌های مایل هستند به دلایل رقابتی، گزینه‌ای بالاتر از حداقل‌های تعیین شده در رکن ۱ انتخاب و اجرا کنند.

(b) در شرایط نرمال کسب و کار، تغییرات نوع و حجم فعالیت‌ها با توجه به تفاوت میزان ریسک موجود در منابع در معرض ریسک، منتج به نوسان در نسبت کلی سرمایه خواهد شد.

(c) افزایش سرمایه اضافه برای بانک‌ها می‌تواند هزینه‌زا بوده بخصوص اگر لازم باشد این امر فوری یا در یک شرایط نامساعد بازار انجام شود.

(d) قرار گرفتن در سطحی پایین‌تر از حداقل الزامات سرمایه‌ای نظارتی مسئله‌ای جدی برای بانک‌ها می‌باشد. چنین مشکل جدی ممکن است بانک‌ها را در وضعیتی قرار دهد که قوانین مربوط و یا اقدامات اصلاحی غیرصلاح‌دیدی فوری ناظران را نقض کند.

(e) ریسک‌هایی ممکن است وجود داشته باشند که خاص هر بانک و یا بطور کلی مربوط به سطح کلان اقتصادی باشد ولی چنین ریسک‌هایی در رکن ۱ لحاظ نمی‌گردند.

۷۵۸- ابزارهای متعددی در اختیار ناظران است که اطمینان حاصل کنند هر بانک با سطوح سرمایه‌ای کافی فعالیت می‌کند. در میان سایر روش‌ها، ناظران ممکن است نسبتهای سرمایه‌ای آغازین و هدف را تعیین کرده و دسته‌های بالاتر از نسبتهای حداقلی (بطور مثال دارای سرمایه خوب و کافی) را به منظور شناسایی سطوح تجهیز سرمایه‌ای بانک تعریف کنند.

اصل ۴: ناظران باید روش‌هایی را برای دخالت زودهنگام به منظور ممانعت از افت سرمایه پایین‌تر از سطوح حداقلی مورد نیاز برای پشتیبانی ویژگی‌های ریسکی هر بانک مد نظر قرار دهند؛ و در صورتی که سرمایه حفظ و یا انباشت نشده باشد باید بانک را به انجام اقدام اصلاحی فوری ملزم کنند.

۷۵۹- چنانچه ناظران نگران آن باشند که یک بانک الزامات اصول نظارتی مطرح شده فوق‌الذکر را برآورده نمی‌کند، آن‌ها باید طیفی از گزینه‌ها را مورد ملاحظه و لحاظ قرار دهند. این اقدامات ممکن است شامل افزایش سطح پایش بانک، محدود نمودن پرداخت سودهای تقسیمی، ملزم نمودن بانک برای آماده و اجرا کردن یک برنامه رضایت بخش بازیابی کفایت سرمایه و یا ملزم نمودن بانک به افزایش سرمایه اضافی به صورت فوری باشد. ناظران باید در بکارگیری ابزارهایی که به بهترین نحو متناسب با شرایط بانک و محیط عملیاتی آن است، اختیارات لازم را داشته باشند.

۷۶۰- راه حل دائمی برای رفع مشکلات بانک همپیشه افزایش سرمایه نمی‌باشد. با این حال برخی از اقدامات الزامی (مانند ارتقاء سیستم‌ها و کنترل‌ها) ممکن است یک دوره زمانی را برای اجرا لازم داشته باشند. بنابراین، در این گونه حالات، افزایش سرمایه ممکن است به عنوان یک اقدام موقت بکار گرفته شود؛ در عین حال، اقدام دائمی برای بهبود وضعیت بانک در جایگاه خودش باقی می‌ماند. مادامی که اینگونه اقدامات دائمی اتخاذ گردد و بوسیله ناظران مؤثر تلقی شوند، از افزایش الزامات موقتی در خصوص سرمایه می‌توان صرف نظر کرد.

III- موضوعات مشخصی که در فرایند بررسی نظارتی باید مد نظر قرار گیرند
۷۶۱- کمیته تعدادی از موضوعات مهم را که بانک‌ها و ناظران باید به ویژه هنگام انجام فرایند بررسی نظارتی بر آن‌ها تمرکز نمایند را مورد شناسایی قرار داده است. این گونه موضوعات شامل برخی ریسک‌های کلیدی است که مستقیماً تحت رکن ۱ به حساب نیامده و یا ارزیابی‌های مهمی است که ناظران باید به منظور حصول اطمینان از کارکرد مناسب جنبه‌های معین رکن ۱ انجام دهند.

A. ریسک نرخ بهره در دفاتر بانکی

۷۶۲- کمیته بر این باور است که ریسک نرخ بهره در دفاتر بانکی یک ریسک بالقوه حایز اهمیتی است که باید از محل سرمایه پوشش داده شود. با این وجود، نظرات دریافتی از بانک‌ها و کارهای اضافه‌ای که توسط کمیته اجرا شده است واضح نموده که ناهمسانی قابل ملاحظه‌ای در بین بانک‌های فعال بین‌المللی از نظر ماهیت ریسک پایه و فرایندهای پایش و مدیریت آن وجود دارد. بر این اساس، کمیته به این نتیجه رسیده است که در این زمان، لحاظ کردن ریسک نرخ بهره در دفاتر بانکی، تحت رکن ۲ این سند، مناسب‌ترین روش می‌باشد. با این وجود، ناظرانی که بر این باورند که همسانی‌های کافی در خصوص ماهیت و روش‌های پایش و اندازه‌گیری این ریسک در بانک‌های تحت نظارت خود وجود دارد، می‌توانند الزامات حداقلی سرمایه برقرار کنند.

۷۶۳- رهنمود تجدید نظر شده در خصوص ریسک نرخ بهره، سیستم‌های داخلی بانک را به عنوان یک ابزار اصلی برای اندازه‌گیری ریسک نرخ بهره در دفاتر بانکی و پاسخ نظارتی به رسمیت می‌شناسد. برای تسهیل پایش نظارتی منابع

در معرض ریسک نرخ بهره در بین مؤسسات، بانک‌ها باید نتایج سیستم‌های اندازه‌گیری داخلی خود را بر حسب ارزش اقتصادی نسبت به سرمایه بیان شده با استفاده از شوک استاندارد نرخ بهره ارایه کنند.

۷۶۴- اگر ناظران معین کنند که بانک‌ها سرمایه‌ای متناسب با سطح ریسک نرخ بهره را نگه نمی‌دارند، آن‌ها باید بانک را ملزم به کاهش ریسک‌های خود و نگهداشتن مقدار مشخص مبلغ اضافه سرمایه یا ترکیبی از هر دو نمایند. ناظران باید بویژه کفایت سرمایه بانک‌های خارج از روند معمول را، زمانی که ارزش اقتصادی بیش از ۲۰٪ از جمع مبلغ سرمایه لایه ۱ و ۲ به علت شوک نرخ بهره استاندارد (۲۰۰ بیسیس پوینت)^{۲۲} معادل آن کاهش یابد، به شرح مندرج در سند پشتیبان تحت عنوان "اصول مدیریت و نظارت ریسک نرخ بهره"، تحت نظر داشته باشند.

B. ریسک اعتباری

۱- آزمون‌های بحران تحت رویکردهای مبتنی بر رتبه‌بندی داخلی (IRB)

۷۶۵- بانک باید اطمینان حاصل کند که دارای سرمایه کافی برای تحقق الزامات رکن ۱ و (هنگامی که نقضی مشاهده گردد) نتایج حاصله از آزمون بحران ریسک اعتباری انجام شده به عنوان بخشی از الزامات حداقلی IRB تحت رکن ۱ (بندهای ۴۳۴ تا ۴۳۷) می‌باشد. ناظران ممکن است بخواهند بررسی کنند که آزمون چگونه انجام شده است. نتایج آزمون بحران مستقیماً به انتظارات از بانک که بالاتر از نسبت‌های حداقلی نظارتی رکن ۱ عمل می‌نماید مربوط می‌شود. ناظران این نکته را که بانک سرمایه کافی برای این‌گونه مقاصد را در اختیار دارد مدنظر قرار می‌دهد. به میزانی که کسری وجود دارد، ناظر واکنش مناسب را نشان خواهد داد. عموماً این واکنش شامل الزام بانک به کاهش ریسک و/یا نگهداری سرمایه/ذخایر اضافی بوده به نحوی که منابع سرمایه‌ای موجود بتوانند الزامات رکن ۱ و نتایج آزمون بحران تجدید محاسبه شده را پوشش دهند.

۲- تعریف نکول

۷۶۶- یک بانک باید تعریف مرجعی از نکول (بدهی) به منظور تخمین‌های داخلی خود از احتمال نکول (PD) و یا زیان با فرض نکول (LGD) و منابع در معرض نکول (EAD) داشته باشد. با این وجود، به شرح مندرج در بند ۴۵۴، ناظران ملی رهنمودی را صادر می‌کنند که چگونه مفهوم نکول در کشورهای خود تفسیر می‌شود. ناظران استفاده هر بانک از تعریف مرجع نکول و تأثیر آن بر الزامات سرمایه را ارزیابی خواهند کرد. بویژه بر روی تأثیر انحراف از تعریف مرجع طبق بند ۴۵۶ (بکارگیری داده‌های بیرونی یا داده‌های داخلی تاریخی که به طور کامل سازگار با تعریف مرجع از نکول نیستند) تمرکز می‌نمایند.

^{۲۲} هر بیسیس پوینت معادل یک صدم درصد می‌باشد.

۳- ریسک باقی مانده

این سند بانک‌ها را مجاز می‌کند که با استفاده از وثایق، تضامین یا اوراق مشتقه اعتباری که منجر به کاهش الزام سرمایه‌ای می‌شود، ریسک اعتباری یا ریسک طرف مقابل را جبران نماید. در عین حال که بانک‌ها تکنیک‌های کاهش ریسک اعتباری (CRM) را بکار می‌برند، تکنیک‌ها و فنون مزبور باعث ظهور ریسک‌هایی می‌گردد که می‌تواند اثربخشی کاهش ریسک کلی بانک را تضعیف کند. در این راستا، این گونه ریسک‌ها (همانند ریسک قانونی، ریسک مستندسازی یا ریسک نقدینگی) که بانک در معرض آن قرار می‌گیرد از جمله دغدغه‌های نظارتی محسوب می‌شوند. زمانی که چنین ریسک‌هایی اتفاق می‌افتند صرف نظر از اجرای کامل حداقل الزامات مندرج در رکن ۱، یک بانک می‌تواند خود را در معرض ریسک اعتباری نسبت به طرف‌های مقابل ذیربط بیش از آن چه مورد انتظار بوده، بیابد.

نمونه از این ریسک‌ها عبارتند از:

- ناتوانی در تملیک، به اجرا گذاشتن به موقع وثایق توثیق شده (هنگام نکول طرف مقابل)؛
- امتناع یا تأخیر در پرداخت بوسلیه ضامن؛ و
- عدم اثربخشی مستندسازی بررسی نشده.

۷۶۸- بنابراین، ناظران بانک‌ها را ملزم می‌کنند که سیاست‌ها و رویه‌های مکتوب مناسب کاهش ریسک اعتباری (CRM) را به منظور کنترل چنین ریسک‌های باقیمانده در اختیار داشته باشند. بانک ممکن است لازم باشد این سیاست‌ها و رویه‌ها را به ناظران ارائه داده و باید بصورت منظم میزان مناسب بودن، اثربخشی و عملیاتی بودن آن‌ها را بررسی نماید.

۷۶۹- در رویه‌ها و سیاست‌های CRM، بانک باید در زمان محاسبه سرمایه مورد نیاز، بررسی کند که آیا مناسب است که ارزش کامل کاهنده ریسک اعتباری مجاز در رکن ۱ را لحاظ نماید یا خیر؟ و باید نشان دهد که سیاست‌ها و رویه‌های مدیریت CRM بانک متناسب با سطح منافع سرمایه‌ای مورد استفاده می‌باشد. در مواردی که ناظران از استحکام، مناسب بودن یا اجرای این سیاست‌ها و رویه‌ها رضایت نداشته باشند، ممکن است بانک را برای اتخاذ عمل‌اصلاحی فوری یا نگهداشت سرمایه اضافی در مقابل ریسک‌های باقی مانده هدایت کنند تا در زمانی معقول نواقص موجود در رویه‌های CRM اصلاح شده و رضایت ناظر حاصل شود. برای مثال ناظران ممکن است بانک را به موارد زیر هدایت نمایند.

- انجام تعدیلات در مفروضات دوره نگهداری، تعدیلات نظارتی، یا نوسان (در رویکرد تعدیلات بانک)؛

- شناسایی ناکامل کاهنده‌های ریسک اعتباری (در سطح کل پرتفوی اعتباری یا بر مبنای یک محصول معین)؛ و یا
- نگهداری مقدار معین سرمایه اضافی.

۴- ریسک تمرکز اعتباری

۷۷۰- تمرکز ریسک عبارت است از هر منبع در معرض ریسک فردی یا گروهی با ظرفیت بالقوه ایجاد زیان‌های قابل توجه (نسبت به سرمایه بانک، کل دارایی‌ها، یا سطح ریسک کلی) که سلامت یا توانایی بانک در حفظ عملیات اصلی خود را تهدید کند. تمرکزهای ریسک‌ها تقریباً مهمترین عامل مشکلات عمده بانک محسوب می‌شوند.

۷۷۱- تمرکز ریسک می‌تواند از دارایی‌های بانک، بدهی‌ها، یا اقلام زیر خط ترازنامه، از طریق اجرا یا پردازش تراکنش‌ها (محصولات یا خدمات) و یا ترکیبی از منابع در معرض ریسک اقلام مذکور ناشی شود. از آنجا که وام‌دهی، فعالیت اولیه اکثر بانک‌ها به شمار می‌رود، تمرکز ریسک‌های اعتباری اغلب مهمترین تمرکز ریسک در یک بانک محسوب می‌شود.

۷۷۲- تمرکزهای ریسک‌های اعتباری بر حسب ماهیت و بر مبنای عوامل مشترک یا عوامل ریسک همبسته پایه‌گذاری شده در مواقع بحرانی، اثری معکوس روی ارزش اعتباری هر یک از طرف‌های متقابل انفرادی که تمرکز را بوجود آورده‌اند دارد. ریسک‌های تمرکز می‌تواند از منابع در معرض ریسک مستقیم مرتبط با متعهدین و همچنین از طریق منابع در معرض ریسک مرتبط با فراهم‌کنندگان پوشش حاصل شود. چنین تمرکزهایی در پوشش سرمایه‌ای رکن ۱ برای ریسک اعتباری لحاظ نمی‌شوند.

۷۷۳- بانک‌ها باید سیاست‌های داخلی، سیستم‌ها و کنترل‌های موثری برای شناسایی، اندازه‌گیری، پایش و کنترل تمرکز ریسک‌های اعتباری خود داشته باشند. بانک‌ها باید بطور آشکار و واضح حدود تمرکزهای ریسک‌های اعتباری خود را در ارزیابی رکن ۲ کفایت سرمایه مد نظر قرار دهند. این سیاست‌ها باید اشکال مختلف تمرکز ریسک‌های اعتباری را که بانک می‌تواند در معرض آن قرار گیرد را پوشش دهند. این تمرکزها شامل موارد زیر هستند:

- منابع در معرض ریسک عمده مربوط به یک طرف مقابل یا گروهی از طرف‌های مرتبط. در بسیاری از کشورها، ناظران حدودی را برای منابع در معرض ریسک از این نوع که عموماً به آن حد تسهیلات و تعهدات کلان اطلاق می‌گردد تعریف می‌کنند. بانک‌ها ممکن است یک حد جمعی برای مدیریت و کنترل تمام تسهیلات و تعهدات کلان خود وضع نمایند؛
- منابع در معرض ریسک اعتباری طرف‌های مقابل در بخش اقتصادی یا منطقه جغرافیایی یکسان؛

- منابع در معرض ریسک اعتباری مربوط به طرف مقابلی که عملکرد مالی آن‌ها وابسته به فعالیت یا کالای یکسانی می‌باشد؛ و

- منابع در معرض ریسک‌های اعتباری غیر مستقیم ناشی از فعالیت‌های CRM بانک. (به عنوان مثال منابع در معرض ریسک مربوط به یک نوع وثیقه یا مربوط به پوشش اعتباری تأمین شده توسط یک طرف متقابل).

۷۷۴- چارچوب کاری بانک برای مدیریت تمرکزهای ریسک اعتباری باید به وضوح مستندسازی شده و شامل تعریفی از تمرکزهای ریسک اعتباری مرتبط با بانک بوده و چگونگی محاسبه تمرکزها و حدود متناظر آن‌ها را دربرگیرد. حدود باید در ارتباط با سرمایه بانک، کل دارایی‌ها، یا جایی که سنج‌های کافی موجود است، در خصوص سطح کلی ریسک تعریف شوند.

۷۷۵- مدیریت بانک باید آزمون‌های بحران دوره‌ای تمرکزهای عمده ریسک اعتباری را انجام داده و نتایج آزمون‌های مذکور را به منظور شناسایی و پاسخ‌گویی به تغییرات بالقوه در شرایط بازار که می‌توانند اثری نامطلوب در عملکرد بانک داشته باشند را بررسی نماید.

۷۷۶- بانک باید در خصوص تمرکزهای ریسک اعتباری اطمینان حاصل کند که با سند کمیته تحت عنوان "اصولی برای مدیریت ریسک اعتباری" (سپتامبر ۲۰۰۰) و رهنمودهای تفصیلی موجود در پیوست آن منطبق باشد.

۷۷۷- ناظران در دوره فعالیت خود باید حدود تمرکزهای ریسک اعتباری بانک، چگونگی مدیریت آن و میزانی که بانک آن‌ها را در ارزیابی‌های داخلی خود از کفایت سرمایه تحت رکن ۲ مد نظر قرار می‌دهد، ارزیابی نمایند. این قبیل ارزیابی‌ها باید شامل مرور و بررسی‌هایی از نتایج آزمون بحران یک بانک باشد. در این راستا در مواردی که ریسک‌های حاصله از تمرکزهای ریسک اعتباری به حد کافی توسط بانک شناسایی نشده است، ناظران باید اقدامات مناسب را اعمال نمایند.

ه- ریسک اعتباری طرف مقابل (CCR)

(i) ۷۷۷- از آن جایی که ریسک اعتباری طرف مقابل (CCR) نمایانگر شکلی از ریسک اعتباری می‌باشد، این امر شامل رعایت استانداردهای این سند در خصوص رویکردهای آزمون بحران "ریسک‌های باقی‌مانده" مرتبط با تکنیک‌های کاهش ریسک اعتباری و تمرکزهای ریسک، به شرح مندرج در بندهای فوق می‌گردد.

(ii) ۷۷۷- بانک باید دارای فرایندها، سیاست‌ها و سیستم‌های مدیریت ریسک اعتباری طرف مقابل، که از لحاظ محتوایی صحیح بوده و به صورت یکپارچه متناسب با پیشرفتگی و پیچیدگی منابع در معرض ریسک که منجر به ریسک اعتباری

طرف مقابل می‌شود، باشد. چارچوب صحیح مدیریت ریسک اعتباری طرف مقابل باید شامل شنا سایی، اندازه‌گیری، مدیریت، تأیید و گزارش‌دهی داخلی ریسک اعتباری طرف مقابل باشد.

(iii) ۷۷۷- سیاست‌های مدیریت ریسک بانک باید ریسک‌های بازار، نقدینگی، قانونی و عملیاتی که می‌توانند مرتبط با ریسک اعتباری طرف مقابل بوده و همچنین تا حد امکان، ارتباط داخلی بین این گونه ریسک‌ها را به لحاظ نماید. بانک نباید بدون ارزیابی درجه اعتباری طرف مقابل، متعهد به کسب و کار با آن شود و باید ریسک‌های اعتباری تسویه و پیش از تسویه را در نظر بگیرد. این گونه ریسک‌ها باید به شکلی جامع تا حد قابل اجرا در سطح طرف مقابل (منابع در معرض ریسک تجمیعی طرف مقابل همراه با سایر منابع در معرض ریسک اعتباری) و در سطح گسترده بانک، مدیریت شود.

(iv) ۷۷۷- هیأت مدیره و مدیریت ارشد بانک باید فعالانه در فرایند کنترل ریسک اعتباری طرف مقابل مشارکت داشته و این امر را باید به عنوان یک جنبه ضروری از کسب و کاری که منابع قابل توجهی باید به آن تخصیص داده شود، مورد نظر قرار دهد. هنگامی که بانک از مدل داخلی برای ریسک اعتباری طرف مقابل استفاده می‌کند، مدیریت ارشد باید از محدودیت‌ها و مفروضات مدل مورد استفاده و تأثیراتی که آن می‌تواند بر قابلیت اتکای خروجی آن داشته باشد، آگاه باشد. آن‌ها باید همچنین نااطمینانی در محیط بازار (به عنوان مثال، زمان‌بندی به اجرا گذاردن وثایق) و موضوع‌های عملیاتی (نظیر قیمت‌گذاری منجر به بی‌نظمی) را مورد ملاحظه قرار داده و از چگونگی انعکاس این کنش و واکنش‌ها در مدل آگاه باشند.

(v) ۷۷۷- در این راستا، گزارش‌های روزانه که برای منابع در معرض ریسک CCR تهیه می‌شوند باید توسط سطحی از مدیریت ارشد دارای اختیار کافی، به منظور ملزم کردن کاهش وضعیت‌های که توسط مدیران اعتباری فردی یا معامله‌گران اتخاذ شده و همچنین برای کاهش در منابع در معرض ریسک کلی CCR بانکی بررسی شود.

(vi) ۷۷۷- سیستم مدیریتی CCR بانک باید در ارتباط با حدود اعتباری و تجاری داخلی، مورد استفاده قرار گیرد. در این زمینه، حدود اعتباری و تجاری باید مربوط به مدل اندازه‌گیری ریسک بانک به نحوی باشد که در طول زمان سازگار بوده و توسط مدیران اعتباری، معامله‌گران و مدیریت ارشد به خوبی درک شود.

(vii) ۷۷۷- اندازه‌گیری CCR (ریسک اعتباری طرف مقابل) باید شامل پایش روزانه و استفاده از خطوط اعتباری در طول روز و حدود و سقف‌های اعتباری باشد. بانک باید منابع در معرض ریسک جاری ناخالص و همچنین خالص وثایق اخذ شده را اندازه‌گیری کند به نحوی که مناسب و معنادار باشد (به عنوان مثال، اوراق مشتقه فرابورس OCT، تمدید وام جهت معاملات اوراق بهادار و غیره). اندازه‌گیری و پایش منابع در معرض ریسک حداکثری و یا منابع در معرض ریسک بالقوه آتی (PFE) در یک سطح اطمینان انتخابی توسط بانک، در سطح پرتفوی یا طرف مقابل، یکی از عناصر سیستم با

ثبات پایش حدود محسوب می‌شود. بانک‌ها باید وضعیت‌های کلان یا متمرکز را که شامل تمرکز برحسب گروه‌های طرف مقابل مرتبط، صنعت، بازار و یا راهبردهای سرمایه‌گذاری مشتری می‌گردد را لحاظ کند.

(viii) ۷۷۷- بانک باید یک برنامه سخت‌گیرانه و معمول از آزمون بحران به عنوان یک مکمل برای تجزیه و تحلیل CCR مبتنی بر خروجی‌های روزانه مدل اندازه‌گیری ریسک بانکی داشته باشد. نتایج چنین آزمونی باید بصورت دوره‌ای توسط مدیریت ارشد بررسی و مورد تجدید نظر قرار گرفته و باید در سیاست‌ها و حدود وضع شده بوسیله مدیریت و هیأت مدیره در خصوص CRR منعکس شوند. هنگامی که آزمون‌های بحران آسیب‌پذیری مشخصی را نسبت به مجموعه‌ای از شرایط مفروض نشان دهد، مدیریت باید آشکارا راهبردهای مناسب مدیریت ریسک (از قبیل ایجاد پوشش در برابر پیامدها یا کاهش میزان منابع در معرض ریسک بانک) را مورد لحاظ قرار دهد.

(ix) ۷۷۷- بانک باید یک اقدام معمولی را برای حصول اطمینان از تطبیق با مجموعه‌ای مستند از سیاست‌ها، کنترل‌ها و رویه‌های داخلی متضمن عملیات سیستم مدیریت CCR اتخاذ کند. سیستم مدیریت CCR بانک باید از طریق دستورالعمل مدیریت ریسک که اصول بنیادین سیستم مدیریت ریسک را شرح و تفسیر و تشریحی از تکنیک‌های تجربی بکار گرفته شده برای اندازه‌گیری CCR را ارائه می‌دهد به خوبی مستندسازی گردد.

(X) ۷۷۷- بانک باید بررسی مستقلی را بصورت منظم از سیستم مدیریتی CCR از طریق فرایند حسابرسی داخلی خود انجام دهد. این بررسی باید شامل فعالیت‌های واحدهای تجاری و اعتباری کسب و کار و همچنین واحد کنترل مستقل CCR باشد. بررسی فرایند کلی مدیریت CCR باید در فواصل منظم (ترجیحاً کمتر از یکبار در سال نباشد) و باید حداقل موارد خاص زیر را لحاظ کند:

- کفایت مستندسازی فرایند و سیستم مدیریتی CCR؛
- تشکیلات واحد کنترل CCR؛
- یکپارچه‌سازی سنجش‌های CCR در مدیریت ریسک روزانه؛
- فرایند تصویب برای مدل‌های قیمت‌گذاری ریسک و سیستم‌های ارزش‌گذاری که توسط پرسنل صف و ستاد بکار گرفته می‌شوند؛
- تأیید و تصویب هر نوع تغییر قابل توجه در فرایند اندازه‌گیری CCR؛
- گستره ریسک‌های اعتباری طرف مقابل که توسط مدل اندازه‌گیری ریسک پوشش داده شده است؛
- یکپارچگی سیستم اطلاعات مدیریت؛
- صحت و کامل بودن داده‌های CCR؛

• تأیید سازگاری، به هنگام بودن و قابلیت اتکاء منابع داده‌های مورد استفاده برای اجرا کردن مدل‌های داخلی شامل استقلال این قبیل منابع داده؛

• صحت و مناسب بودن مفروضات در خصوص همبستگی و نوسانات؛

• صحت محاسبات ارزش‌گذاری و تبدیل ریسک؛

• تأیید صحت مدل از طریق آزمون‌های پشتیبان متناوب.

(Xi) ۷۷۷- بانکی که تأییدیه بکارگیری یک مدل داخلی برای تخمین مقدار منابع در معرض ریسک یا برای منابع در معرض نکول برای منابع در معرض ریسک CCR دریافت می‌کند، باید ریسک‌های مناسب را پایش کرده و فرایندهایی برای تعدیل تخمین منبع در معرض ریسک مثبت مورد انتظار (EPE) زمانی که ریسک‌های مذکور قابل توجه هستند، داشته باشد. این امر شامل موارد زیر است.

• بانک‌ها باید منابع در معرض ریسک خاص ناشی از همبستگی معکوس با کیفیت اعتباری طرف مقابل خود را شناسایی و مدیریت کنند.

• برای منابع در معرض ریسک با مشخصه ریسک فزاینده بعد از یکسال، بانک‌ها باید به طور منظم تخمین‌های یکساله EPE را با تخمین‌های EPE در طول عمر منابع در معرض ریسک مقایسه نمایند.

• برای منابع در معرض ریسک با سررسید کوتاه مدت (کمتر از یکسال)، بانک‌ها باید به طور منظم هزینه جایگزینی (منابع در معرض ریسک در جاری) و مشخصه‌های منابع در معرض ریسک محقق شده را با همدیگر مقایسه کنند و یا داده‌هایی که امکان چنین مقایسه‌ای را فراهم می‌کند را ذخیره نمایند.

(Xii) ۷۷۷- به هنگام ارزیابی مدلی که برای تخمین EPE بکار می‌رود و بخصوص برای بانک‌هایی که تأییدیه تخمین ارزش عامل آلفا را دریافت می‌کنند، ناظران باید ویژگی‌های پرتفوی منابع در معرض ریسک بانک که منجر به افزایش CCR می‌شوند را بررسی کنند. بویژه آنکه آنان باید ویژگی‌های زیر را مورد ملاحظه و بررسی قرار دهند:

• تنوع پرتفوی (تعداد عوامل ریسک که پرتفوی در معرض آن قرار دارد)؛

• همبستگی نکول در بین طرف‌های مقابل؛ و

• مقدار و تعدد منابع در معرض ریسک طرف مقابل.

(Xiii) ۷۷۷- ناظران اقدام مناسب را زمانی که تخمین‌های بانک از منابع در معرض ریسک یا منابع در معرض نکول EAD تحت روش مدل داخلی یا آلفا که به حد کافی منابع در معرض ریسک در خصوص CCR را بازتاب و منعکس نمی‌کند، اتخاذ خواهند کرد. این اقدام ممکن است شامل هدایت بانک به بازنگری تخمین‌های خود، رهنمودی برای به

کارگیری تخمین بالاتری از منابع در معرض ریسک یا EAD تحت روش مدل داخلی یا آلفا، یا ممانعت بانک از شناسایی تخمین‌های داخلی از EAD برای مقاصد سرمایه‌ای نظارتی باشد.

(xiv) ۷۷۷- برای بانک‌هایی که رویکرد استاندارد را بکار می‌برند، ناظران باید ارزیابی بانک از ریسک‌های مترتب در معاملاتی که منجر به افزایش CCR می‌شود و همچنین ارزیابی بانک از صحت روش استاندارد در اندازه‌گیری ریسک‌های مذکور را بررسی نمایند. چنانچه روش استاندارد، ریسک ذاتی در معاملات بانک را پوشش ندهد (از آنجایی که این موضوع می‌تواند در مورد مشتقات ساختاریافته پیچیده تر فرابورس مصداق داشته باشد) ناظران ممکن است بکارگیری روش منابع در معرض ریسک جاری CEM یا روش استاندارد SM را برای هر بانک بر مبنای هر معامله الزامی کنند. (یعنی هیچ خالص‌سازی شناسایی نخواهد شد)

C- ریسک عملیاتی

۷۷۸- در آمد ناخالص بکار رفته در رویکردهای استاندارد و شاخص پایه برای ریسک عملیاتی، فقط نماینده‌ای برای میزان منابع در معرض ریسک عملیاتی بانک محسوب شده و می‌تواند در برخی موارد (مثلاً برای بانک‌هایی با حاشیه‌های سود یا سودآوری کم) نیاز سرمایه‌ای برای ریسک عملیاتی را کمتر از واقع تخمین زند. با توجه به سند کمیته بال تحت عنوان "شیوه‌های انجام صحیح مدیریت و نظارت ریسک عملیاتی (فوریه ۲۰۰۳)"، ناظر باید بررسی کند آیا الزامات سرمایه‌ای حاصل از محاسبات رکن ۱، تصویری سازگار را از منابع در معرض ریسک عملیاتی هر بانک به عنوان مثال در مقایسه با سایر بانک‌ها با اندازه و عملیات مشابه، ارائه می‌دهد؟

D- ریسک بازار

۱- سیاست‌ها و رویه‌ها برای واجد شرایط شدن درج در دفتر تجاری

(i) ۷۷۸- رویه‌ها و سیاست‌های مورد استفاده در تعیین منابع در معرض ریسک که می‌تواند در دفتر تجاری برای اهداف محاسبه سرمایه نظارتی لحاظ شوند و آن‌هایی که باید مستثنی شوند، به منظور حصول اطمینان از سازگاری و یکپارچگی دفتر تجاری بانک، موضوع حائز اهمیت می‌باشد. چنین سیاست‌هایی باید منطبق با بند (۱) ۶۸۷ در این سند باشد. ناظران باید از اینکه آن سیاست‌ها و رویه‌ها آشکارا در انطباق با اصول کلی وضع شده در بندهای ۶۸۴ تا (iii) ۶۸۹ این سند، از نظر رعایت حدود دفتر تجاری بانک، بوده و همچنین از اینکه سازگار با شیوه‌ها و قابلیت‌های مدیریت ریسک بانک هستند، متقاعد شوند. ناظران همچنین باید از اینکه انتقال و ضعیف‌ها بین دفاتر بانکی و تجارتی فقط در شرایط خیلی خاص می‌تواند رخ دهد، متقاعد شوند. ناظران، بانک را به اصلاح سیاست‌ها و رویه‌ها، زمانی که عدم کفایت آن‌ها

برای اجتناب از ثبت و وضعیت‌هایی که منطبق با مجموعه ۱ صول کلی مندرج در بندهای ۶۸۴ تا (iii) ۶۸۹ نمی باشند یا سازگار با شیوه‌ها و قابلیت‌های مدیریت بانک نیستند؛ اثبات شود، ملزم خواهند کرد.

۲- ارزش‌گذاری

(ii) ۷۷۸- رویه‌ها و سیاست‌های ارزش‌گذاری احتیاطی، مبنایی را شکل می‌دهد که هرگونه ارزیابی مستحکم از کفایت سرمایه ریسک‌بازار باید بر آن اساس ایجاد شود. برای یک پرتفوی به خوبی متنوع شده و در بر دارنده ابزارهای با نقدینگی بالا و بدون تمرکز بازار و ارزش‌گذاری پرتفوی همراه با حداقل استانداردهای کمی مندرج در بند (Lxxvi) ۷۱۸ همچنان که در این بخش بازنگری شده، می‌تواند سرمایه کافی را به منظور قادر ساختن بانک در شرایط نامساعد بازار برای پوشش یا تسویه (بسته) وضعیت‌های خود در طول ۱۰ روز به شکل منظم تأمین نماید. اما برای پرتفوی کمتر متنوع شده، پرتفوی در بر دارنده ابزارهای با نقدینگی کم، پرتفوها با تمرکز مرتبط با گردش بازار و یا برای پرتفوهایی که شامل تعداد زیادی از وضعیت‌هایی است که بر مبنای مدل به روز می‌شود، این موضوع با احتمال کمتری مطرح می‌باشد. در چنین شرایطی، ناظران بررسی می‌کنند که آیا بانک دارای سرمایه کافی است یا خیر؟ به اندازه مقداری که کسری وجود دارد ناظران واکنش متناسبی را نشان می‌دهند. این امر معمولاً بانک را به کاهش ریسک‌های خود و یا نگهداری سرمایه اضافی ملزم خواهد کرد.

۳- آزمون بحران تحت رویکرد مدل‌های داخلی

(iii) ۷۷۸- بانک باید اطمینان حاصل کند که دارای سرمایه کافی برای برآوردن حداقل الزامات سرمایه‌ای مندرج در بندهای (LXX) ۷۱۸ تا (xciv) ۷۱۸ بوده و نتایج آزمون بحران مندرج در بند (Lxxiv) ۷۱۸ (g) را با لحاظ ۱ صول مندرج در بندهای (ii) ۷۳۸ و (iv) ۷۳۸ پوشش می‌دهد. ناظران با لحاظ نمودن ماهیت و میزان فعالیت‌های تجاری بانک و هر گونه عوامل مربوط دیگر مانند تعدیلات ارزش‌گذاری انجام شده توسط بانک، بررسی خواهند کرد که آیا بانک سرمایه کافی برای این گونه مقاصد را دارد یا خیر؟ به میزانی که کسری وجود داشته باشد یا اگر ناظران از اساسی که بر مبنای آن ارزیابی بانک از کفایت سرمایه داخلی ریسک‌بازار قرار دارد متقاعد نشوند، اقدامات مناسبی را در پیش می‌گیرند. این امر معمولاً بانک را ملزم به کاهش منابع در معرض ریسک‌های خود و یا نگهداری مقدار سرمایه اضافی می‌کند به طوری که تمام منابع سرمایه‌ای بانک حداقل الزامات رکن ۱ را همراه با نتیجه آزمون بحران مورد قبول ناظران پوشش دهد.

۴- مدل سازی ریسک خاص تحت رویکرد مدل‌های داخلی

(IV)-۷۷۸- برای بانک‌هایی که مایل به مدل سازی ریسک خاص ناشی از فعالیت‌های تجاری خود هستند، معیارهای اضافی در بند (IX)(XXXXIX) ۷۱۸ مطرح شده است که شامل ارزیابی محافظه کارانه ریسک ناشی از وضعیت‌های کمتر نقد و یا وضعیت‌هایی با شفافیت محدود قیمت تحت سناریوهای واقعی بازار می‌شود. در مواردی که ناظران ملاحظه می‌کنند که نقدینگی محدود یا شفافیت قیمت، اثربخشی مدل بانک برای پوشش ریسک خاص را کاهش می‌دهد، اقدامات مناسبی را شامل الزام به خروج وضعیت‌هایی از مدل ریسک خاص بانک، اتخاذ می‌کنند. ناظران باید کفایت اندازه‌گیری هزینه اضافی ریسک نکول بانک را بررسی کنند؛ زمانی که رویکرد بانک کافی نباشد استفاده از پوشش‌های ریسک خاص استاندارد الزامی خواهد بود.

IV. سایر جنبه‌های فرایند بررسی نظارتی

A- پاسخگویی و شفافیت نظارتی

۷۷۹- نظارت بر بانک‌ها صرفاً علم محض نیست و بنابراین عناصر صلاح‌دید در فرایند بررسی نظارتی امری اجتناب‌ناپذیر می‌باشد. ناظران باید مراقب باشند تا تعهدات خود را به شیوه‌ای شفاف و پاسخگو ایفا نمایند. آن‌ها باید معیارهای مورد استفاده در بررسی ارزیابی‌های سرمایه داخلی بانک‌ها را به صورت عمومی منتشر نمایند. اگر ناظران هدف یا نسبت‌های اولیه یا مجموعه‌ای از دسته‌بندی سرمایه را فراتر از حداقل‌های نظارتی وضع نماید، عواملی که در این خصوص مد نظر می‌باشد را باید به صورت عمومی منتشر نماید. زمانی که الزامات سرمایه‌ای فراتر از حداقل برای یک بانک وضع شود، آنگاه ناظران باید مشخصه‌های ریسکی خاص بانک که منجر به الزامات و اقدامات اصلاحی ضروری شده است را برای بانک تشریح کنند.

B- همکاری و ارتباطات تقویت شده فرا مرزی

۷۸۰- نظارت موثر سازمان‌های بانکی بزرگ مستلزم گفتگوی تنگاتنگ و مستمر بین ناظران و فعالان آن صنعت می‌باشد. به علاوه، سند حاضر، همکاری توسعه یافته بین ناظران را بر یک مبانی عملی بخصوص برای نظارت فرا مرزی در خصوص گروه‌های بانکی بین‌المللی پیچیده ملزم می‌کند.

۷۸۱- این سند، مسئولیت‌های قانونی ناظران ملی را در خصوص وضع مقررات موسسات داخلی یا ترتیبات نظارت تلفیقی به شرح مندرج در استانداردهای فعلی کمیته بال، تغییر نخواهد داد. ناظران کشور میهمان مسئول نظارت بر پیاده‌سازی این سند برای گروه بانکی بر مبنای تلفیقی بوده در حالی که ناظران کشور میزبان مسئول نظارت بر آن موسسات فعال در کشور خود می‌باشند. به منظور کاهش هزینه تطبیق و اجتناب از آربیتراژ نظارتی، روش‌ها و فرایندهای تصویب مورد استفاده توسط بانک در سطح گروه ممکن است مورد پذیرش ناظران میزبان در یک سطح داخلی قرار

گیرد؛ بشرط آنکه آنها الزامات ناظر محلی را در حد کفایت برآورده کنند. هر زمانی که ممکن باشد، ناظران از انجام امور تأیید و تصدیق ناهماهنگ و غیرمفید به منظور کاهش هزینه‌های اجرا و پیاده سازی برای یک بانک و حفظ منابع نظارتی اجتناب نمایند.

۷۸۲- در حین پیاده سازی این سند، ناظران باید نقش‌های مرتبط با ناظران کشور میهمان و کشور میزبان را هر چه شفاف‌تر برای گروه‌های بانکی با عملیات قابل توجه برون مرزی در کشورهای گوناگون تعیین نمایند. ناظران کشور میهمان هماهنگی‌های لازم را با مشارکت ناظران کشور میزبان هدایت می‌کند. در اشتراک‌گذاری نقش‌های نظارتی مرتبط، ناظران به منظور شفاف سازی این موضوع که مسئولیت‌های قانونی نظارتی موجود بدون تغییر می‌مانند، دقت نظر خواهند داشت.

۷۸۳- کمیته از یک رویکرد عمل‌گرایانه در رابطه با شناخت دوجانبه بانک‌های فعال بین‌المللی به عنوان مبنای اساسی برای همکاری نظارتی بین‌المللی حمایت می‌کند. این رویکرد بر شناسایی رویکردهای مشترک کفایت سرمایه هنگامی که نهادهای متعلق به بانک‌های فعال بین‌المللی در کشور میزبان مد نظر باشد و همچنین در راستای به حداقل رساندن اختلاف در مقررات کفایت سرمایه ملی بین کشور میزبان و میهمان به نحوی که بانک‌های زیرمجموعه مشمول مسئولیت‌های فزاینده نگردد؛ دلالت دارد.

V- فرایند بررسی نظارتی برای اوراق بهادار سازی

۷۸۴- علاوه بر اصل رکن ۱ که طبق آن بانک‌ها باید ماهیت اقتصادی معاملات را در تعیین کفایت سرمایه خود به حساب آورند، مقامات نظارتی جایی که لازم باشد، پایش خواهند کرد که آیا بانک‌ها آن را بطور کافی انجام داده اند یا خیر؟ در نتیجه ترتیبات سرمایه نظارتی برای منابع در معرض ریسک اوراق بهادار سازی خاص، ممکن است با آنچه در رکن ۱ این سند تعیین شده متفاوت باشد؛ بویژه در مواردی که الزامات عمومی سرمایه به اندازه کافی ریسک‌هایی که سازمان بانکی در معرض آنها هستند را منعکس نکند.

۷۸۵- در میان سایر عوامل، مقامات نظارتی در زمان مقتضی، ارزیابی بانک از نیازهای سرمایه‌ای خود و چگونگی انعکاس آن در محاسبات سرمایه‌ای و همچنین مستندسازی معاملات مشخص به منظور تعیین اینکه الزامات سرمایه‌ای با مشخصه ریسکی آن منطبق هست یا خیر را می‌توانند مورد بررسی قرار دهند. ناظران، همچنین روشی که طی آن بانک‌ها موضوع عدم تطابق سررسید در ارتباط با وضعیت‌های انباشته در محاسبات سرمایه اقتصادی خود را مورد شناسایی قرار داده اند، بررسی خواهند کرد. بویژه، ناظران تأکید زیادی در پایش ساختار عدم تطابق‌های سررسیدی در معاملاتی که بطور تصنعی الزامات سرمایه را کاهش می‌دهند خواهند داشت. افزون بر آن، ناظران ممکن

است ارزیابی سرمایه اقتصادی بانک را در خصوص همبستگی واقعی بین دارایی‌ها و چگونگی انعکاس آن‌ها در محاسبات را بررسی نمایند. هنگامی که ناظران متوجه شوند که رویکرد بانک کفایت لازم را ندارد، آن‌ها اقدام مقتضی را اتخاذ می‌کنند. این اقدام ممکن است شامل ممنوعیت یا کاهش تخفیف سرمایه‌ای در مورد دارایی‌های ایجاد شده یا افزایش الزامات سرمایه‌ای در برابر منابع در معرض ریسک ناشی از اوراق بهادارسازی حاصله باشد.

A- اهمیت انتقال ریسک

۷۸۶- معاملات اوراق بهادارسازی ممکن است برای مقاصد غیر از انتقال ریسک اعتباری (به عنوان مثال تأمین وجه) انجام شود. وقتی که چنین موردی باشد باز هم ممکن است انتقال محدود یک ریسک اعتباری مطرح باشد. با این وجود، برای یک بانک بانی به منظور دستیابی به کاهش الزامات سرمایه‌ای، انتقال ریسک حاصله از یک فرایند اوراق بهادارسازی از نظر مقام نظارتی ملی باید مهم تلقی شود. اگر انتقال ریسک کافی بنظر نیاید و یا اصلاً وجود نداشته باشد، مقامات نظارتی می‌توانند درخواست بکارگیری یک الزام سرمایه‌ای بالاتر را برای آنچه که تحت رکن ۱ تشریح شده لازم بدانند و یا به جای آن ممکن است بانک را از بدست آوردن هرگونه تخفیف سرمایه‌ای در خصوص اوراق بهادارسازی منع کنند. بنابراین تخفیف سرمایه‌ای که می‌توان به آن نایل شد مطابق با مقدار ریسک اعتباری خواهد بود که بصورت مؤثر انتقال یافته است. موارد زیر شامل مجموعه‌ای از مثال‌هایی است که ناظران ممکن است در مورد درجه انتقال ریسک، نگرانی دارند مانند انباشت یا باز خرید مقادیر قابل توجهی از ریسک یا "گزینشی عمل کردن" در خصوص منابع در معرض ریسکی که از طریق اوراق بهادارسازی منتقل شده است.

۷۸۷- نگهداشت یا باز خرید منابع در معرض ریسک اوراق بهادارسازی قابل توجه، بسته به سهم ریسک بانی، ممکن است هدف اوراق بهادارسازی به منظور انتقال ریسک اعتباری را تحت شعاع قرار دهد. به ویژه آنکه مقامات نظارتی ممکن است انتظار داشته باشند که یک بخش قابل توجهی از ریسک اعتباری و ارزش اسمی مجموع منابع در معرض ریسک حداقل به یک شخص ثالث مستقل، در ابتدا و به طور مستمر انتقال داده شود. هنگامی که بانک‌ها ریسک را برای اهداف بازارسازی باز خرید می‌کنند، ناظران می‌توانند آن را مناسب برای یک بانی تشخیص دهند مبنی بر این که بخشی از یک معامله را خریداری کنند ولی امکان باز خرید تمام یک طبقه وجود نداشته باشد. ناظران انتظار دارند که وضعیت‌هایی که با هدف بازارسازی خریداری می‌گردند، طی یک دوره مناسب مجدداً فروخته شوند و بدین وسیله قصد اولیه برای انتقال ریسک همچنان برقرار باشد.

۷۸۸- کاربرد دیگر تحقق انتقال ریسک فقط غیر مهم، بویژه اگر مربوط به منابع در معرض ریسک رتبه‌بندی نشده با کیفیت خوب باشد، آن است که دارایی‌های رتبه‌بندی نشده با کیفیت پایین و همچنین بیشترین ریسک اعتباری موجود

در منابع در معرض ریسک پایه معاملات اوراق بهادارسازی شده احتمالاً برای بانی باقی می‌ماند. به همین ترتیب و بسته به نتیجه فرایند بررسی نظارتی، مقامات نظارتی ممکن است الزامات سرمایه برای منابع در معرض ریسک خاص را افزایش داده یا حتی افزایش سطح کلی سرمایه که بانک باید نگهداری کند را الزام نمایند.

B- نوآوری‌های بازار

۷۸۹- از آن جایی که حداقل الزامات سرمایه‌ای در خصوص اوراق بهادارسازی ممکن است قادر به شناخت تمام مسایل احتمالی نباشد، انتظار می‌رود مقامات نظارتی ویژگی‌های جدید معاملات مربوط به اوراق بهادار سازی را مدنظر قرار دهند. این گونه ارزیابی‌ها ممکن است شامل بررسی اثر ویژگی‌های جدید بر انتقال ریسک اعتباری باشد و در صورت لزوم انتظار می‌رود ناظران اقدام مناسبی را تحت اصول رکن ۲ انجام دهند. پاسخ تحت رکن ۱ ممکن است به منظور مدنظر قرار دادن نوآوری‌های بازار تنظیم شود. چنین بازتابی ممکن است به شکل یک سری از الزامات عملیاتی و یا ترتیبات سرمایه‌ای مشخص باشد.

C- حمایت ضمنی

۷۹۰- حمایت از یک معامله اعم از قراردادی (به عنوان مثال ارتقا اعتباری فراهم شده در آغاز یک معامله اوراق بهادارسازی شده)، یا غیر قراردادی (پشتوانه ضمنی) می‌توانند شکل‌های متعددی داشته باشند. برای مثال، حمایت‌های قراردادی می‌توانند شامل وثیقه‌گیری بیش از اندازه، اوراق مشتقه اعتباری، حساب‌های حاشیه‌ای، تعهدات قراردادی مربوط به حق رجوع، اوراق تبعی، کاهنده‌های ریسک اعتباری فراهم شده برای یک طبقه خاص، تبعی قرار دادن کارمزد یا درآمدهای بهره‌ای یا درآمد حاشیه‌ای معوق و اختیار بازخرید پیش از سررسید اوراق بهادار با پشتوانه دارایی که از ۱۰ درصد انتشار اولیه بیشتر باشد، شوند. مثال‌هایی از حمایت ضمنی شامل خرید منابع در معرض ریسکی که ریسک اعتباری آن رو به افزایش است از مجموعه پایه، فروش منابع در معرض ریسک اعتباری تنزیل شده به مجموعه منابع در معرض ریسک اعتباری اوراق بهادارسازی شده، خرید منابع در معرض ریسک پایه با قیمتی بالاتر از بازار یا افزایش اولین وضعیت زیان بر اساس میزان وخامت وضعیت منابع در معرض ریسک پایه می‌باشند.

۷۹۱- تأمین حمایت ضمنی (یا غیرقراردادی) در مقابل حمایت اعتباری قراردادی (مانند ارتقاءهای اعتباری)، موجب دغدغه‌های نظارتی قابل توجهی می‌شود. برای ساختارهای اوراق بهادارسازی مرسوم، تأمین حمایت ضمنی، معیارهای خاتمه کامل قرارداد را تحت شعاع قرار داده که در صورت تحقق این معیارها بانک‌ها مجاز به مستثنی کردن دارایی‌های اوراق بهادار سازی شده از محاسبات سرمایه نظارتی خواهند بود. برای ساختارهای اوراق بهادار سازی ترکیبی، وجود شرط اهمیت انتقال ریسک را کمرنگ می‌سازد. از طریق تأمین حمایت ضمنی، بانک‌ها این علامت را به بازار می‌دهند

که ریسک هنوز همراه با بانک بوده و اثری در انتقال ریسک نداشته است. بنابراین محاسبه سرمایه‌ای مؤسسه، ریسک واقعی را کمتر از حد واقعی بیان می‌کند. بدین ترتیب، انتظار می‌رود مقامات نظارتی ملی هنگامی که بانک حمایت ضمنی را فراهم می‌کند، اقدامات متناسب را اتخاذ کنند.

۷۹۲- وقتی که یک بانک حمایت ضمنی برای اوراق بهادار سازی را فراهم می‌کند، لازم است سرمایه را در مقابل منابع در معرض ریسک پایه مرتبط با ساختارهایی که اوراق بهادار سازی نشده اند، نگهداری نماید. همچنین بانک ملزم می‌شود که فراهم کردن حمایت غیرقراردادی را به صورت عمومی افشاء کند که این امر منجر به افزایش هزینه‌های سرمایه‌ای (بشرح مذکور در فوق) می‌شود. هدف آن است که بانک‌ها را ملزم به نگهداشتن سرمایه کافی در مقابل تمام منابع در معرض ریسکی که واجد ریسک اعتباری هستند کرده و آنان را از فراهم کردن حمایت غیرقراردادی نهی کند.

۷۹۳- اگر بانکی قرار باشد که حمایت‌های ضمنی را بیش از یک موقعیت خاص فراهم کرده باشد، ملزم به افشاء تخلف‌های خود بوده و ناظران ملی اقدام مقتضی را که ممکن است شامل یک یا تعداد بی‌شتری از موارد زیر را اعمال نمایند:

- بانک ممکن است از منفعت مرتبط با ترتیبات سرمایه مطلوب نسبت به دارایی‌های اوراق بهادار سازی شده برای یک دوره زمانی تعیین شده توسط ناظر ملی منع شود.
- بانک ممکن است ملزم شود در مقابل تمام دارایی‌های اوراق بهادار سازی شده سرمایه از طریق بکارگیری ضریب تبدیل برای وزن ریسک، دارایی‌های پایه نگهداری کند مادامی که تعهدی را در مورد آن‌ها ایجاد کرده باشد.
- به‌منظور محاسبات سرمایه‌ای، بانک ممکن است ملزم گردد دارایی‌های اوراق بهادار سازی شده در صورت وجود در ترازنامه مدنظر قرار دهد.
- ممکن است بنا به تشخیص مقامات نظارتی ملی بانک ملزم گردد بیش از حداقل نسبت‌های سرمایه‌ای مبتنی بر ریسک، سرمایه نظارتی نگهداری نماید.

۷۹۴- ناظران در خصوص تعیین حمایت ضمنی حساس بوده و اقدام نظارتی مناسب را به منظور کاهش اثرات آن اتخاذ خواهد نمود. تا قبل از انجام هر نوع بررسی، بانک ممکن است که از هر گونه تخفیف سرمایه‌ای برای معاملات اوراق بهادار سازی شده منع شود. (به تعویق انداختن) پاسخ ناظر ملی به منظور تغییر در رفتار بانک در خصوص تأمین حمایت ضمنی و همچنین به منظور اصلاح دیدگاه بازار نسبت به تمایل بانک برای فراهم آوردن حق رجوع در آینده فراتر از تعهدات قرار دادی خواهد بود.

D- ریسک‌های باقیمانده

۷۹۵- همگام با تکنیک‌های معمول کاهش ریسک اعتباری، ناظران میزان مناسب بودن رویکردهای بانک‌ها نسبت به شناسایی حمایت اعتباری را بررسی خواهند کرد. به ویژه، در خصوص اوراق بهادار سازی، ناظران، میزان مناسب بودن حمایت شناسایی شده در مقابل ارتقاء اعتباری اولین زیان را بررسی خواهند کرد. در چنین و ضعیف‌هایی، زیان مورد انتظار با احتمال کمی به عنوان عنصر مهم ریسک تلقی می‌شود و احتمالاً توسط خریدار حمایت از طریق قیمت‌گذاری انباشت می‌شود. بنابراین، انتظار ناظران از سیاست‌های بانک‌ها این گونه خواهد بود که این موضوع را در تعیین میزان سرمایه اقتصادی خود لحاظ کنند. هنگامی که ناظران رویکرد حمایت شناسایی شده را کافی ندانند، آن‌ها اقدامی متناسب اتخاذ خواهند کرد. این اقدام ممکن است شامل افزایش الزام سرمایه‌ای در مقابل یک معامله خاص یا طبقه‌ای از معاملات باشد.

E- شرایط بازخرید قبل از سررسید

۷۹۶- ناظران انتظار دارند که بانک ملزم به استفاده از عبارت‌هایی نشود که منجر به حق اختیار بازخرید پیش از سررسید معامله اوراق بهادار سازی یا پوشش حمایت اعتباری شود؛ این موضوع زمانی است که باعث افزایش زیان منابع در معرض ریسک بانک یا وخامت کیفیت اعتباری منابع در معرض ریسک پایه شود.

۷۹۷- علاوه بر اصول کلی فوق‌الذکر، ناظران انتظار دارند بانک‌ها فقط حق اختیار بازخرید پیش از سررسید را برای مقاصد و اهداف تجاری در مواقعی انجام دهند که هزینه‌ی مانده اوراق در معرض ریسک اعتباری بیشتر از منافع دارایی پایه باشد.

۷۹۸- منوط به صلاحدید ملی، مقامات نظارتی ممکن است بررسی موضوع بازخرید پیش از سررسید قبل از اینکه توسط بانک انجام شود و می‌تواند شامل ملاحظات زیر شود را الزام کند:

- منطق تصمیم بانک برای انجام بازخرید پیش از سررسید؛ و
 - اثر انجام بازخرید پیش از سررسید بر روی نسبت سرمایه نظارتی بانک.
- ۷۷۹- مقامات نظارتی همچنین ممکن است ورود بانک را به معامله بعدی اگر ضرورت پیدا کند، با توجه به مشخصه کلی ریسک بانک و شرایط بازار لازم بدانند.

۸۰۰- اختیارهای بازخرید با تاریخ معین باید در زمانی تنظیم شود که زودتر از دیرش یا میانگین وزنی عمر منابع در معرض ریسک اوراق بهادار سازی پایه نباشد. به همین ترتیب، مقامات نظارتی ممکن است پیش از اولین تاریخ احتمالی بازخرید که می‌تواند تنظیم شود، یک حداقل دوره‌ای را به عنوان مثال، با فرض وجود پیش پرداخت‌های تحقق یافته غیرقابل برگشت یک معامله اوراق بهادار سازی در بازار سرمایه برای سپری شدن الزام کنند.

F- تسویه پیش از موعد

۸۰۱- ناظران باید بررسی کنند که چگونه بانک‌ها به صورت داخلی، ریسک‌های مرتبط با اوراق بهادار سازی تسهیلات اعتباری گردان را اندازه‌گیری، پایش و مدیریت می‌کنند که این امر شامل ارزیابی ریسک و احتمال تسویه پیش از موعد این قبیل معاملات می‌باشد. حداقل، ناظران باید مطمئن شوند که بانک‌ها روش‌های مستدل را برای تخصیص سرمایه اقتصادی در برابر ماهیت اقتصادی ریسک اعتباری ناشی از اوراق بهادار سازی گردان اجرا می‌کنند و باید انتظار داشته باشند بانک‌ها سرمایه کافی و برنامه‌های نقدینگی اقتضایی که احتمال تسویه پیش از موعد را ارزیابی نموده و شواهد تسویه پیش از موعد و زمانبندی شده را مورد بررسی و تبیین قرار دهند. افزون بر آن، برنامه اقتضایی سرمایه باید امکان آنکه بانک با سطوح بالاتری از الزامات سرمایه تحت تسویه پیش از موعد مندرج در الزامات سرمایه‌ای رکن ۱ مواجه شود، بررسی و تبیین نماید.

۸۰۲- از آن جایی که آغازگرهای تسویه پیش از موعد منوط به سطوح مانده حاشیه سود می‌باشد، عوامل تأثیرگذار این سطوح باید تاحد ممکن توسط بانک بانی به خوبی درک، پایش و مدیریت گردند (رجوع شود به بندهای ۷۹۰ تا ۷۹۴ در خصوص حمایت ضمنی). برای مثال، عوامل زیر که بر مانده حاشیه سود اثر گذار هستند باید به طور کلی مدنظر قرار گیرند:

- پرداخت‌های بهره‌ای قرض‌گیرندگان در خصوص مانده‌های دریافتنی پایه؛
 - سایر کارمزدها و هزینه‌های پرداختنی توسط متعهدین پایه (به عنوان مثال، کارمزدهای تأخیر در پرداخت، کارمزدهای نقدی از قبل پرداخت شده، کارمزدهای اضافه برداشت)؛
 - دارایی‌های سوخت شده؛
 - پرداخت‌های اصل؛
 - بازبایی وام‌های سوخت شده؛
 - درآمدهای مبادله‌ای؛
 - بهره‌های پرداختنی به گواهی‌های سرمایه‌گذاران؛
 - عوامل کلان اقتصادی مانند نرخ‌های ورشکستگی، تغییرات نرخ بهره، نرخ‌های بیکاری و غیره.
- ۸۰۳- بانک‌ها باید اثراتی که تغییر در مدیریت پرتفوی یا راهبردهای کسب و کار بر روی سطوح حاشیه مازاد و احتمال وقوع تسویه پیش از موعد می‌تواند داشته باشد را در نظر گیرند. برای مثال، راهبردهای بازاریابی یا تغییرات پذیره نویسی که منجر به هزینه‌های تأمین مالی کمتر یا اقلام حذف شده بیشتر می‌شود و همچنین ممکن است سطوح حاشیه مازاد را کاهش داده و احتمال رخداد تسویه پیش از موعد را افزایش دهد.

۸۰۴- بانک‌ها باید تکنیک‌هایی مانند تحلیل‌های ایستا و آزمون بحران مجموعه وصولی‌های نقدی را برای درک بهتر عملکرد مجموعه بکار گیرند. این تکنیک‌ها می‌توانند روندها یا تأثیرات بالقوه معکوس را مورد تأکید قرار دهند. بانک‌ها باید دارای سیاست‌هایی برای پاسخ فوری به تغییرات پیش‌بینی نشده یا معکوس باشند. ناظران زمانی که ناکافی بودن این سیاست‌ها را تشخیص دهند، باید اقدام مناسب را اتخاذ کنند. اقدام مذکور ممکن است شامل، ولی نه محدود به، هدایت یک بانک به حصول خط نقدینگی تخصیصی یا افزایش ضریب تبدیل اعتباری تسویه پیش از موعد و بنابراین افزایش الزامات سرمایه بانک شود.

۸۰۵- درحالی که پوشش سرمایه‌ای تسویه پیش از موعد بشرح مندرج در رکن ۱ به معنای بررسی دغدغه‌های نظارتی بالقوه مرتبط با رویداد تسویه پیش از موعد از قبیل عدم کفایت حاشیه مازاد برای پوشش زیان‌های بالقوه می‌باشد، سیاست‌ها و پایش مندرج در این بخش تشخیص می‌دهند که سطوح مفروض حاشیه مازاد به خودی خود شاخص جایگزین کاملی برای عملکرد اعتباری مجموعه منابع در معرض ریسک پایه نمی‌باشد. بطور مثال، در برخی شرایط، سطوح حاشیه مازاد ممکن است به طور سریع کاهش یابد به نحوی که معیار زمانی وخامت اعتباری دارایی پایه را فراهم نکند. به علاوه، سطوح حاشیه مازاد ممکن است با فاصله زیادی بالاتر از سطوح آغازین قرار گیرد. لیکن هنوز نمایان گر درجه بالایی از نوسان است که می‌تواند توجه نظارتی را جلب کند. به علاوه، سطوح حاشیه مازاد به دلایل غیرمرتبط با ریسک‌های اعتباری ذیربط از قبیل عدم تطبیق در نرخ‌های هزینه‌های تأمین مالی در ارتباط با نرخ‌های گواهی سرمایه‌گذاران قیمت‌گذاری مجدد می‌شود، می‌تواند دارای نوسان باشد. نوسانات معمول حاشیه مازاد نمی‌تواند موجب نگرانی‌های نظارتی شود حتی هنگامی که آن‌ها منجر به الزامات سرمایه‌ای متفاوتی شود. این امر بویژه در مواردی مصداق دارد که بانک در حال گذار در یا خارج از اولین مرحله تعیین ضرایب تبدیل اعتباری تسویه پیش از موعد باشد. از سوی دیگر، سطوح موجود حاشیه مازاد ممکن است از طریق افزودن (یا تخصیص) تعداد فزاینده‌ای از حساب‌های جدید مربوط به سبد وجوه دارای نرخ‌های ترجیحی حفظ شود؛ اقدامی که می‌تواند وخامت بالقوه در پرتفوی را پنهان نگه دارد. بنابر همه این دلایل، ناظران بر مدیریت، کنترل و فعالیت‌های پایش داخلی ریسک بانک در ارتباط با اوراق بهادارسازی دارای ویژگی‌های تسویه پیش از موعد به طور خاص تأکید خواهند کرد.

۸۰۶- ناظران انتظار دارند پیچیدگی‌های سیستم یک بانک در پایش احتمال و ریسک‌های تسویه پیش از موعد، با اندازه و پیچیدگی فعالیت‌های اوراق بهادارسازی که در بردارنده شرایط تسویه پیش از موعد هستند، متناسب باشد.

۸۰۷- به طور ویژه برای تسویه کنترل شده، ناظران ممکن است همچنین فرایندی را که به موجب آن بانک حداقل دوره تسویه الزامی برای بازپرداخت ۹۰ درصد مانده در هنگام تسویه پیش از موعد را تعیین می‌کند، مورد بررسی قرار دهند.

هنگامی که ناظر، آن را کافی تشخیص ندهد، اقدامات متناسب از قبیل افزایش ضریب تبدیل مرتبط با معاملات خاص یا طبقه ای از معاملات را اتخاذ می کند.

رهنمودهای مرتبط با فرایند بررسی نظارتی (منتشره توسط کمیته نظارت بانکی بال)

۱. اصول اساسی نظارت بانکی موثر	آوریل ۲۰۰۶، برای اظهار نظر
۲. روش شناسی اصول اساسی	آوریل ۲۰۰۶، برای اظهار نظر
۳. رهنمودهای مدیریت ریسک برای اوراق مشتقه	جولای ۱۹۹۴، نهایی
۴. چارچوب کنترل های داخلی	سپتامبر ۱۹۹۸، نهایی
۵. شیوه های صحیح برای تعامل بانکها با موسسات دارای نسبت اهرمی بالا	ژانویه ۱۹۹۹، نهایی
۶. ارتقاء حاکمیت بانکی	اگوست ۱۹۹۹، نهایی
۷. شیوه های صحیح برای مدیریت نقدینگی	فوریه ۲۰۰۰، نهایی
۸. اصول مدیریت ریسک اعتباری	سپتامبر ۲۰۰۰، نهایی
۹. رهنمود نظارتی برای مدیریت ریسک تسویه در معاملات ارزی	سپتامبر ۲۰۰۰، نهایی
۱۰. حسابرسی داخلی در بانکها و ارتباط ناظر با حسابرسان	اگوست ۲۰۰۱، نهایی
۱۱. شناسایی دقیق مشتری برای بانکها	اکتبر ۲۰۰۱، نهایی
۱۲. ارتباط بین ناظران و حسابرسان مستقل بانکی	ژانویه ۲۰۰۲، نهایی
۱۳. رهنمود نظارتی نحوه رفتار با بانکهای ضعیف	مارس ۲۰۰۲، نهایی
۱۴. شیوه های صحیح مدیریت و نظارت ریسک عملیاتی	فوریه ۲۰۰۳، نهایی
۱۵. مدیریت و نظارت فعالیت های بانکداری الکترونیکی فرامرزی	جولای ۲۰۰۳، نهایی
۱۶. اصول مدیریت ریسک در رابطه با بانکداری الکترونیک	جولای ۲۰۰۳، نهایی
۱۷. اصول مدیریت و نظارت ریسک نرخ بهره	جولای ۲۰۰۴، نهایی
۱۸. ارتقاء حاکمیت بانکی برای سازمان های بانکی	فوریه ۲۰۰۶، نهایی

نکته: اسناد مذکور در پایگاه الکترونیکی بانک تسویه بین المللی (www.bis.org/bcbs/publ/index.htm) موجود

می باشد.

۱۷- بخشنامه شماره ۱۸۰۹۵۳/۹۶ مورخ ۱۱/۰۶/۱۳۹۶؛ ابلاغ نسخه اصلاح شده
دستورالعمل افتتاح حساب ريالي براي اشخاص خارجي به شبکه بانكي کشور

مدیران عامل محترم بانکهاي دولتي، غيردولتي، شرکت دولتي پستبانک،
مؤسسات اعتباري غيربانكي و بانک مشترک ايران-ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضرنند «دستورالعمل اجرايي افتتاح حساب
سپرده ريالي براي اشخاص خارجي» پس از تصويب در يکهزار و دويست و بيست و
هفتمين جلسه مورخ ۱۳۹۵/۱۰/۱۴ شوراي پول و اعتبار، طي بخشنامه شماره
۹۵/۳۷۶۲۹۷ مورخ ۱۳۹۵/۱۱/۲۴ به شبکه بانكي کشور ابلاغ گرديد. پس از
ابلاغ دستورالعمل مذکور، برخي سؤالات و ابهامات در خصوص سقف مجاز گردش
مالي ساليانه اشخاص خارجي غيرمقيم موضوع ماده (۹) دستورالعمل مطرح
گرديد. لذا مراتب مجدداً در يکهزار و دويست و سي و پنجمين جلسه مورخ
۱۳۹۶/۵/۳۱ طرح و مقرر شد تبصره اي به شرح ذيل به عنوان تبصره ۲ به
ماده ۹ دستورالعمل الحاق گردد:

تبصره ۲- گردش مالي ساليانه، مجموع مبالغ بستانکار تاممي حسابهاي
اشخاص موضوع اين ماده در يک مؤسسه اعتباري، پس از کسر ماده بستانکار
منتقل شده از سال قبل مي باشد.

همچنين مبلغ مندرج در ماده ۹ دستورالعمل از يک هزار ميليون ٫٫ به
مبلغ پنج هزار ميليون ٫٫ تغيير يافت.

در خاتمه ضمن ارسال يک نسخه از دستورالعمل اصلاح شده، خواهشمند است
دستور فرمايند مراتب به قيد تسريع و با لحاظ مفاد بخشنامه شماره
۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۶ به تاممي واحدهاي ذيربط آن بانک / مؤسسه
اعتباري غيربانكي ابلاغ شده و بر حسن اجراي آن نظارت دقيق به عمل
آيد.

اداره مطالعات و مقررات بانكي
حميدرضا غني آبادي محمد خداياري
۳۸۱۶ ۳۸۳۱-۲

بسمه تعالی

"با صلوات بر محمد و آل محمد"

«دستورالعمل اجرایی افتتاح حساب سپرده ریالی برای اشخاص خارجی»

شورای پول و اعتبار بنا بر پیشنهاد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و به استناد بند (۸) از ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیر ماه ۱۳۵۱، «دستورالعمل اجرایی افتتاح حساب سپرده ریالی برای اشخاص خارجی» که از این پس به اختصار «دستورالعمل» نامیده می‌شود را به شرح زیر تصویب نمود:

ماده ۱- در این دستورالعمل عبارات ذیل در معانی مشروح بکار می‌روند:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛
۱-۲- مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب قانون و یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت آن بانک قرار دارد؛

۱-۳- حساب سپرده: حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری ریالی، حساب سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز ریالی و حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار ریالی؛
۱-۴- اشخاص حقیقی خارجی مقیم: مشتمل بر الف- اشخاص حقیقی خارجی که دارای اجازه اقامت دائم (پروانه اقامت) هستند. ب- اشخاص حقیقی خارجی که دارای یکی از مدارک؛ دفترچه پناهندگی صادره توسط نیروی انتظامی یا کارت هویت صادره توسط وزارت کشور یا کارت خروجی مدت‌دار (آمایش) صادره توسط وزارت کشور می‌باشند.

۱-۵- اشخاص حقوقی خارجی مقیم: اشخاص حقوقی خارجی هستند که شعبه یا نمایندگی یا نظیر آن، ثبت شده در ایران دارند.

۱-۶- اشخاص حقیقی خارجی غیرمقیم: مشتمل بر الف- اشخاص حقیقی خارجی دارای روادید با تاریخ اعتبار صادره توسط وزارت امور خارجه و درج شده در گذرنامه؛ ب- اشخاص حقیقی خارجی دارای گذرنامه معتبر با تابعیت کشورهای لغو روادید با ایران و دارای مهر ورود به کشور که مدت اعتبار آن از زمان ورود به کشور تا کنون منقضی نشده باشد. پ- اشخاص حقیقی خارجی دارای روادید تمدید شده توسط نیروی انتظامی و درج شده در گذرنامه.

۱-۷- اشخاص حقوقی خارجی غیرمقیم: اشخاص حقوقی خارجی هستند که در ایران شعبه یا نمایندگی ثبت شده ندارند.

۸-۱- اجازه اقامت دائم (پروانه اقامت): اجازه اقامت دائم (پروانه اقامت) صادره توسط پلیس مهاجرت و گذرنامه نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (ناجا)، با مشخصات و ویژگی‌هایی که توسط نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران اعلام و توسط بانک مرکزی ابلاغ می‌گردد.

ماده ۲- افتتاح حساب سپرده برای آن دسته از اشخاص حقیقی خارجی مقیم که دارای اجازه اقامت دائم (پروانه اقامت) هستند، مجاز می‌باشد.

ماده ۳- افتتاح حساب سپرده برای اشخاص حقیقی خارجی که دارای اجازه اشتغال صادره توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی هستند، مجاز است.

ماده ۴- افتتاح حساب سپرده برای اشخاص حقوقی خارجی مقیم، مجاز می‌باشد.

ماده ۵- مؤسسه اعتباری می‌تواند برای آن دسته از اشخاص حقیقی خارجی مقیم که دارای یکی از مدارک؛ دفترچه پناهندگی صادره توسط نیروی انتظامی یا کارت هویت صادره توسط وزارت کشور یا کارت خروجی مدت‌دار (آمایش) صادره توسط وزارت کشور می‌باشند، حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری بدون دسته‌چک، حساب سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز و حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار افتتاح نماید.

ماده ۶- مؤسسه اعتباری می‌تواند برای اشخاص حقیقی خارجی غیرمقیم، منوط به حضور متقاضی در مؤسسه اعتباری و ارائه گذرنامه معتبر، حساب سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز و حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار افتتاح نماید.

ماده ۷- افتتاح حساب سپرده برای اشخاص حقیقی خارجی غیرمقیم کمتر از ۱۸ سال تمام شمسی ممنوع است. درمورد اشخاص حقیقی خارجی مقیم کمتر از ۱۸ سال تمام شمسی، افتتاح حساب سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز و حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار توسط پدر و یا جد پدری آن‌ها مجاز می‌باشد.

ماده ۸- افتتاح حساب سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز و حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار برای اشخاص حقوقی خارجی غیرمقیم مجاز است. تبصره- درخصوص اشخاص حقوقی خارجی غیرمقیم، آرایه مدارکی مشعر بر تشکیل، ثبت و اساسنامه شخص مذکور که به تأیید نمایندگی ایران در کشور متبوع شخص حقوقی یا نزدیکترین نمایندگی ایران به کشور متبوع آن شخص رسیده باشد، الزامی است. افتتاح حساب‌های مذکور مستلزم حضور مدیران صاحب امضای مجاز آن‌ها در مؤسسه اعتباری می‌باشد.

ماده ۹- درمورد اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی غیرمقیم افتتاح حساب، تا مبلغ گردش سالانه پنج‌هزار میلیون ^{*} با دریافت اطلاعات هویتی و رعایت قوانین و مقررات با پولشویی بلامانع است.

^{*} موضوع مصوبه یک‌هزار و دویست و سی و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۵/۳۱ شورای پول و اعتبار؛

تبصره ۱- مبلغ مزبور هر ۳ سال یک بار براساس تغییر شاخص قیمت‌های خرده‌فروشی متناسباً توسط بانک مرکزی تغییر می‌یابد.

تبصره ۲- گردش مالی سالیانه، مجموع مبالغ بستانکار تمامی حساب‌های اشخاص موضوع این ماده در یک مؤسسه اعتباری، پس از کسر مانده بستانکار منتقل‌شده از سال قبل می‌باشد.**

ماده ۱۰- انتقال سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت صرفاً به پدر، مادر، همسر و فرزندان شخص حقیقی خارجی امکان‌پذیر می‌باشد.

تبصره- مؤسسه اعتباری مکلف است در زمان انتقال سپرده، الزامات مندرج در این دستورالعمل را نسبت به انتقال‌گیرنده نیز اعمال و رعایت نماید.

ماده ۱۱- افتتاح حساب سپرده برای سفارتخانه‌ها منوط به تأیید وزارت امور خارجه می‌باشد.

ماده ۱۲- مؤسسه اعتباری مکلف است در خصوص آن دسته از اشخاص حقیقی خارجی که اقامت آن‌ها محدود به حوزه جغرافیایی خاصی مانند استان می‌باشد، صرفاً در همان حوزه، نسبت به افتتاح حساب سپرده اقدام نماید.

ماده ۱۳- سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار اشخاص خارجی در سررسید مربوطه تمدید خواهد شد مگر آن‌که افتتاح‌کننده درخواست دیگری داشته باشد.

ماده ۱۴- در افتتاح حساب سپرده برای اشخاص خارجی غیرمقیم، اخذ گواهی معتبر خرید ارز صادره توسط مؤسسه اعتباری قابل ردیابی در سامانه پورتال ارزی و یا سند صادره مشابه توسط صرافی‌های مجاز قابل ردیابی در سامانه سنا از متقاضی الزامی است.

ماده ۱۵- در افتتاح حساب سپرده برای اشخاص خارجی، رعایت قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی الزامی است.

ماده ۱۶- مواردی که در این دستورالعمل ذکر نشده است تابع مقررات حاکم بر افتتاح حساب سپرده برای اشخاص ایرانی است.

ماده ۱۷- از زمان لازم‌الاجرا شدن این دستورالعمل، تمامی ضوابط مغایر با آن، منسوخ اعلام می‌گردد.

این دستورالعمل در ۱۷ ماده و ۳ تبصره در یک‌هزار و دویست و بیست و هفتمین جلسه مورخ ۱۳۹۵/۱۰/۱۴ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید و در یک‌هزار و دویست و سی و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۵/۳۱ آن شورا با تغییر مبلغ مندرج در ماده ۹ و الحاق یک تبصره به آن اصلاح شد.

** موضوع مصوبه یک‌هزار و دویست و سی و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۵/۳۱ شورای پول و اعتبار؛

۱۸- بخشنامه شماره ۹۶/۲۱۶۹۹۵ مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۱۵؛ ابلاغ ترجمه بخش اول
سند بال ۳

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همان‌گونه که مستحضرنند بانکها در کانون فرآیند واسطه‌گری اعتباری در نظام‌های اقتصادی قرار دارند. لذا از این منظر باید به سیستم بانکی به عنوان شریان حیاتی اقتصاد نگریست. تجربه جهانی نشان داده است که یک اقتصاد پویا و در حال رشد نیازمند یک سیستم بانکی سالم و باثبات است. ثبات و سلامت سیستم بانکی ضمن آن که ضامن حفظ ثبات بخش واقعی اقتصاد هر کشوری به شمار می‌آید، می‌تواند زمینه ساز گسترش سطح اعطای اعتبار و تسهیل تأمین مالی گردد. بر این اساس، از چندین دهه قبل که نظام بانکداری در دنیا وارد دوران جدیدی در اقتصاد جهانی گردید، تلاش به منظور حفظ ثبات و سلامت نظام بانکی از دغدغه‌های نهادهای نظارت بانکی کشورها و همچنین مؤسسات و نهادهای بین‌المللی از جمله کمیته نظارت بانکی بال بوده است. از جمله اقتضائات و ویژگی‌های بانکداری در عصر کنونی، در هم تنیدگی ریسک‌های مختلف در بخش‌های پولی، مالی و واقعی اقتصاد می‌باشد. مواجهه سیستم بانکی با موقعیت‌هایی که پذیرش ریسک جزء واقعیت ذاتی آن است، ایجاب می‌نماید که آمادگی و توان لازم از قبل در بانکها ایجاد شده باشد. از جمله مهمترین شرایط لازم برای امکان پذیرش ریسک و پوشش زیان‌های مورد انتظار، حفظ سطح قابل قبولی از سرمایه به عنوان اصلی‌ترین سپر حفاظتی بانک در مواجهه با موقعیت‌های ریسکی و زیان‌های آتی می‌باشد.

از این منظر، کمیته بال، به عنوان اصلی‌ترین نهاد بین‌المللی در خصوص تدوین استانداردها و رهنمودهای نظارت بانکی، از دهه ۱۹۸۰ با انتشار اسناد و مستندات مختلف، سطح استانداردهای مربوط به الزامات احتیاطی که مهمترین آن حداقل الزامات کفایت سرمایه است را ارتقاء داده است. این کمیته، در سال ۱۹۸۸ استاندارد نحوه محاسبه کفایت سرمایه بانکها موسوم به بال (۱) را منتشر کرد. طبق این استاندارد، حداقل نسبت کفایت سرمایه ۸ درصد اعلام و وزن ریسک دارایی‌ها نیز با استفاده از رویکرد پایه تعیین گردید. البته اولین استاندارد معرفی شده توسط کمیته بال در خصوص الزامات سرمایه‌ای اگرچه با استقبال زیاد کشورهای مختلف جهان مواجه شد و در بسیاری از کشورها مبنای تدوین مقررات احتیاطی مربوط به کفایت سرمایه گردید، لیکن محدودیت‌هایی را نیز به خصوص با توجه به مسائل و چالش‌های پیش آمده در دهه ۱۹۹۰ داشت. از جمله این محدودیت‌ها می‌توان به محدودیت طبقه‌بندی دارایی‌های ریسک‌پذیر، محدودیت اوزان ریسک دارایی‌ها، محدودیت کاربرد تکنیک‌های کاهش ریسک اعتباری، نادیده گرفتن

ریسک عملیاتی در موزون نمودن دارایی‌ها، محدودیت در کاربرد روش‌های مدیریت ریسک توسط بانک‌ها و نیز نادیده گرفتن تفاوت در موقعیت و اعتبار مالی اشخاص متقاضی تسهیلات اشاره نمود.

با توجه به مجموعه این محدودیت‌ها و نیز گسترش سطح پیچیدگی بازارهای مالی که ارتباط تنگاتنگی با سیستم بانکی داشت، در سال ۱۹۹۹، کمیته بال چارچوب جدیدی را با هدف ارتقای ثبات و سلامت سیستم‌های بانکی و حفظ سطح مناسب سرمایه‌ارایه نمود که منجر به تدوین چارچوب مقررات بال (۲) شد. از جمله ویژگی‌های برجسته مقررات بال (۲) باید به وجود سه رکن (Pillar) اصلی در آن اشاره کرد: ۱. حداقل سرمایه مورد نیاز ۲. فرآیند بررسی نظارتی و ۳. نظم بازار. مقررات بال (۲) تغییراتی را در محاسبات دارایی‌های موزون شده به ریسک به وجود آورد. طبق این مقررات، دسته‌بندی طبقات دارایی‌ها در بال (۱) با جزییات بیشتر و وزندهی ریسک دارایی‌ها با امکان نو سان و تغییرپذیری بالاتر، ارایه و همچنین رتبه‌بندی صورت گرفته توسط شرکت‌های رتبه‌بندی به عنوان عامل اصلی در وزندهی ریسک‌ها در نظر گرفته شد. نکته حایز اهمیت در مقررات بال (۲) آن بود که بانک‌ها مجاز به استفاده از روش‌های داخلی برای اندازه‌گیری ریسک اعتباری خود شدند که براساس آن ضرایب ثابت و از پیش تعیین شده‌ای برای دارایی‌های مختلف در نظر گرفته نمی‌شد. علاوه بر این، در این استاندارد، ریسک عملیاتی نیز مورد توجه قرار گرفته بود.

با شکل‌گیری بحران مالی در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸ میلادی که به بخش بانکی سرایت کرد و باعث کاهش سطح ثبات و سلامت آن بخش شد، کمیته بال به دنبال رفع کاستی‌های موجود در سند بال (۲) گردید. در واقع با توجه به اهداف اولیه در نظر گرفته شده در بال (۲) مشخص گردید که اجرایی‌نمودن استاندارد معرفی شده در بال (۲) و رسیدن به اهداف تعیین شده در آن با چالش‌هایی مواجه است. لذا با توجه به عدم موفقیت مقررات بال (۲) در دستیابی به اهداف اولیه از جمله تضمین سلامت و ثبات سیستم بانکی و نیز وقوع بحران مالی که حاکی از عدم کفایت سطوح سرمایه‌نهادهای بانکی و پایین آمدن کیفیت سرمایه بانک‌ها بود، تغییراتی در قوانین و مقررات بال ایجاد شد که نهایتاً تحت عنوان قوانین و مقررات بال (۳) ارایه گردید.

چارچوب مقررات معرفی شده در سند بال (۳) بر افزایش سطح استحکام و انعطاف‌پذیری سیستم بانکی استوار است. چرا که سیستم بانکی مستحکم و مقاوم در برابر بحران، پایه رشد اقتصادی پایدار در هر کشوری به شمار می‌آید. سند بال (۳) بیانگر اصلاحات انجام گرفته در سند بال (۲) توسط کمیته بال به منظور تقویت قواعد مربوط به سرمایه و نقدینگی با هدف بهبود سطح انعطاف و مقاومت بخش بانکی می‌باشد. هدف اصلاحات مذکور بهبود توانایی بخش بانکی به منظور افزایش مقاومت و جذب شوک‌های ناشی از بحران‌های مالی و اقتصادی فارغ از ریشه شکل‌گیری آن بحران،

در راستای کاهش ریسک سرایت از بخش مالی به بخش واقعی اقتصاد می‌باشد. همچنین، کمیته بال به واسطه بسته اصلاحی خود در سند بال (۳)، به دنبال بهبود سطح مدیریت ریسک، حکمرانی و نیز شفافیت و افشاء اطلاعات بانک‌ها می‌باشد. اصلاحات انجام گرفته در این سند در بردارنده یک تمرکز احتیاطی کلان است که ریسک‌های سیستمی مربوط به بخش بانکی و نیز ادوار تجاری را مورد توجه قرار می‌دهد.

شاید بتوان یکی از مهمترین ویژگی‌های سند بال (۳) را ارتقاء کیفیت و کمیت سرمایه تلقی نمود. بر این اساس، توجه خاصی به باکیفیت‌ترین بخش سرمایه هر بانک یعنی سرمایه عادی لایه (۱) یا (CET1) شده است. در سند مذکور نسبت سرمایه عادی لایه (۱) به دارایی‌های موزون به ریسک ۴٪/۵ تعیین شده است. همچنین، نسبت سرمایه لایه ۱ باید همواره به میزان حداقل ۶٪ و نسبت کل سرمایه (مجموع سرمایه لایه ۱ و سرمایه لایه ۲) باید همواره حداقل به میزان ۸٪ از دارایی‌های موزون شده به ریسک باشد. در کنار این الزامات، بال (۳) دو سپر سرمایه حفاظتی و سپر ضدچرخه‌ای که هر کدام به میزان ۲٪/۵ تعیین شده‌اند را معرفی نموده است. همچنین، برای بانک‌های مهم سیستمی، الزامات سرمایه‌ای بالاتر حداکثر معادل ۲٪/۵ الزامی گردیده است. در واقع، از آنجا که به هم پیوستگی‌های بیش از حد در میان بانک‌های مهم سیستمی باعث انتقال شوک‌های بانکی به سیستم مالی و اقتصادی می‌گردد، بانک‌های مهم سیستمی لازم است سرمایه برای جذب زیان فراتر از حداقل استاندارد مورد نیاز داشته باشند که این موضوع در سند بال (۳) مورد توجه قرار گرفته است.

از دیگر مشخصه‌های مهم سند بال (۳) معرفی نسبت اهرمی است. بر این اساس، کمیته بال، با هدف محدود کردن سطح اهرمی در بخش بانکی و نیز معرفی یک نسبت اضافی برای سرمایه که شفاف، ساده و مستقل از ریسک باشد مجموعه الزامات مربوط به نسبت اهرمی را معرفی نموده است. همچنین، آرایه استانداردهای جدید در خصوص نقدینگی، از دیگر مشخصه‌های مهم سند مذکور می‌باشد که بر اساس آن دو شاخص نسبت پوشش نقدینگی (LCR) و نسبت تأمین مالی خالص با ثبات (NSFR) با هدف مدیریت ریسک نقدینگی در افق‌های زمانی کوتاه‌مدت و بلندمدت معرفی شده است.

در مجموع می‌توان مهمترین ویژگی‌ها و مشخصه‌های اصلی مقررات بال (۳) را به صورت زیر عنوان نمود:

- الزام به حفظ نسبت‌های سرمایه‌ای بالاتر؛
- حذف منابع ضعیف سرمایه‌ای؛
- الزامات سرمایه‌ای ضدچرخه‌ای؛
- تقویت سطح پوشش ریسک؛
- استفاده از نسبت اهرمی؛

➤ ذخیره‌گیری با رویکرد آینده‌نگر؛

➤ معرفی نسبت‌های نقدیدنگی.

با ذکر این مقدمه، به پیوست ترجمه بخش اول سند بال (۳) که عمدتاً در بردارنده چارچوب الزامات مربوط به سرمایه و اجزای مختلف سرمایه نظارتی است، جهت استحضار و بهره‌برداری ایفاد می‌گردد. همان‌گونه که استحضار دارند، تاکنون بخش‌های عمده‌ای از سند بال (۲) نیز به شبکه بانکی ابلاغ شده است که آن‌ها... بخش‌هایی سند مذکور و نیز بخش دوم و پایانی سند بال (۳) نیز در آینده نزدیک ارسال خواهد شد. امید می‌رود، با ترجمه و انتشار اسناد معتبر بین‌المللی بتوان گام مهمی در ارتقاء سطح مدیریت ریسک در شبکه بانکی که نتیجه آن بهبود نظارت مبتنی بر ریسک و از طرفی نزدیک شدن چارچوب فعالیت بانکی و نیز سیستم نظارت بانکی به استانداردهای جهانی است، برداشت.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی

حمیدرضا غنی‌آبادی

ارجمندنژاد

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

ترجمه سند بال (۳):

«چارچوب مقرراتی جهانی به منظور داشتن

بانک‌ها و سیستم‌های بانکی مقاوم‌تر»

(نسخه اصلاح‌شده: ژوئن ۲۰۱۱)

انتهای انتشارات کمیته نظارت بانک بال

بخش اول

مترجم:

معاونت نظارتی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی
ایران
بلوار میرداماد، شماره
۱۹۸
تلفن: ۲۹۹۵۱ (+۹۸۲۱)
وب سایت: www.cbi.ir

بانک مرکزی جمهوری

استفاده از مطالب این سند با ذکر منبع بلامانع است.

مقدمه :

۱. این سند،^{۲۳} به همراه سند دیگری با عنوان «بال ۳: چارچوب بین المللی به منظور اندازه گیری، استانداردها و پایش ریسک نقدینگی» بیانگر اصلاحات انجام گرفته توسط کمیته بال^{۲۴} به منظور تقویت قواعد مربوط به سرمایه و نقدینگی با هدف بهبود بخش بانکی مقاوم تر می باشد. هدف اصلاحات مذکور بهبود توانایی بخش بانکی به منظور جذب شوک های ناشی از بحران مالی و اقله صادی فارغ از ریشه شکل گیری آن بحران، در راستای کاهش ریسک سرایت از بخش مالی به بخش واقعی اقتصاد است. این سند در بردارنده مجموعه مقررات و جداول زمانی جهت اجرای چارچوب بال ۳ می باشد.

۲. کمیته بال، در بسته اصلاحی جامع خود آموزه های بحران مالی اخیر را نیز مورد توجه قرار می دهد. کمیته همچنین به واسطه بسته اصلاحی، به دنبال بهبود مدیریت ریسک و حکمرانی و نیز تقویت سطح شفافیت و افشاء بانکها می باشد.^{۲۵} همچنین، بسته اصلاحی شامل تلاش های صورت گرفته توسط کمیته به منظور تقویت وضعیت حل و فصل مالی بانک های مهم سیستمی فرامرزی است.^{۲۶}

۳. سیستم بانکی مستحکم و مقاوم در برابر بحران، پایه رشد اقتصادی پایدار است، همچنان که بانکها در مرکز فرایند واسطه گیری اعتباری بین پس اندازکنندگان و سرمایه گذاران قرار دارند. علاوه بر این، بانکها خدمات اساسی به مشتریان، کسب و کارهای کوچک و متوسط، شرکت های سهامی بزرگ و نیز دولت ها که به بانکها برای انجام

^{۲۳} . متن حاضر ترجمه سند ذیل می باشد:

Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, December 2010 (rev June 2011)

^{۲۴} . کمیته نظارت بانکی بال در بردارنده نمایندگان ارشد مقامات نظارتی و بانک های مرکزی کشورهای آرژانتین، استرالیا، بلژیک، برزیل، کانادا، چین، فرانسه، آلمان، هنگ کنگ، هندوستان، اندونزی، ایتالیا، ژاپن، کره، لوکزامبورگ، مکزیک، هلند، روسیه، عربستان سعودی، سنگاپور، آفریقای جنوبی، اسپانیا، سوئد، سوئیس، ترکیه، بریتانیا، و ایالات متحده می باشد. جلسات کمیته معمولاً در بانک تسویه بین المللی (BIS) واقع در شهر بازل سوئیس که دبیرخانه دائمی آن در این شهر قرار دارد، برگزار می شود.

^{۲۵} . در جولای سال ۲۰۰۹، کمیته بال بسته ای از اقدامات به منظور تقویت مقررات سال ۱۹۹۶ در خصوص سرمایه دفاتر تجاری و نیز جهت بهبود ارکان چارچوب بال ۲ را نیز معرفی نمود. برای اطلاعات بیشتر رجوع شود به:

Enhancements to the Basel II framework (July 2009), available at www.bis.org/publ/bcbs157.htm.

^{۲۶} . این تلاش ها شامل توصیه های کمیته در خصوص تقویت مقامات حل و فصل مالی کشورها در سطح ملی و اجرای فرامرزی اختیاراتشان در این زمینه می باشد. کمیته بال گروه حل و فصل بانکی فرامرزی (Cross-border Bank Resolution Group) خود را ملزم به تهیه گزارش در خصوص این موضوعات نموده است: آموزه های بحران، تغییرات اخیر و تعدیلات چارچوب های ملی برای حل و فصل فرامرزی، مؤثرترین عوامل چارچوب های ملی فعلی و نیز جنبه هایی از چارچوب های فعلی ملی که ممکن است پاسخ بهینه به بحران را مختل کند. برای اطلاع از جزئیات بیشتر به این سند مراجعه شود:

Report and recommendations of the Cross-border Bank Resolution Group (March 2010), available at www.bis.org/publ/bcbs169.htm.

فعالیت های تجاری روزمره خود متکی هستند، در سطح ملی و بین المللی ارایه می نمایند.

۴. یکی از دلایل تشدید بحران مالی و اقتصادی که از سال ۲۰۰۷ آغاز شده بود، آن بود که بخش های بانکی در بسیاری از کشورها نسبت های اهرمی بالایی را در ارقام بالا و پایین خط ترازنامه داشته اند. این امر با فرسایش تدریجی سطح و کیفیت سرمایه پایه همراه بود. همزمان، خیلی از بانک ها سپرده های نقدینگی ناکافی در اختیار داشتند. بنابراین، نظام بانکی قادر به جذب زیان های اعتباری و تجاری سیستمی نبوده و همچنین نمی تواند است و اسطه گری مجدد منابع در معرض ریسک کلان مربوط به ارقام زیر خط ترازنامه را که در نظام بانکی سایه ای ایجاد شده بودند را انجام دهد. این بحران به واسطه فرآیند کاهش نسبت اهرمی هم راستا با ادوار تجاری و نیز روابط متقابل نهادهای سیستمی از طریق مجموعه ای از مبادلات پیچیده تشدید گردید. در طول شدیدترین دوره بحران، بازار اعتماد خود را به قدرت ایفای تعهدات مالی و وضعیت نقدینگی بسیاری از نهادهای بانکی از دست داد. ضعف های ایجاد شده در بخش بانکی به سرعت به دیگر بخش های سیستم مالی و نیز اقتصاد واقعی سرایت کرده و منجر به یک انقباض شدید در نقدینگی و سطح دسترسی به منابع اعتباری گردید. در نهایت بخش دولتی مجبور به مداخله از طریق تزریق بی سابقه نقدینگی، پشتیبانی سرمایه ای و ارایه تضامین شد که این موضوع زیان های قابل توجهی را برای مالیات دهندگان در پی داشت.

۵. بحران مالی بر بانک ها، نظام های مالی و اقتصادهای مختلف در زمان شروع گسترش بحران به سرعت اثر گذاشت. هرچند، این بحران همچنین به چرخه و سبب تری از کشورهای جهان سرایت نمود. البته برای این کشورها به دلیل انقباض شدید در نقدینگی جهانی، کاهش دسترسی به منابع اعتباری بین المللی و نیز کاهش تقاضا برای صادرات، مسیرهای انتقال بحران کمتر به صورت مستقیم بود. با توجه به دامنه و سرعت گسترش بحران اخیر و نیز بحران های گذشته در سطح جهان و همچنین طبیعت غیرقابل پیش بینی بحران های آتی، ضروری است که همه کشورها سطح مقاومت بخش های بانکی خود را هم در برابر شوک های داخلی و هم در مقابل شوک های خارجی افزایش دهند.

۶. کمیته بال به منظور مواجهه با شکست های بازار که به واسطه بحران مالی آشکار گردید، برخی از اصلاحات اساسی را در خصوص چارچوب مقرراتی بین المللی معرفی می نماید. اصلاحات مزبور باعث تقویت مقررات در سطح بانکی یا مقررات احتیاطی خرد می شود که در نتیجه سطح مقاومت هر کدام از نهادهای بانکی را در دوره های شکل گیری بحران افزایش می دهد. این اصلاحات همچنین در بردارنده یک تمرکز احتیاطی کلان است که ریسک های سیستمی ایجاد شده در بخش بانکی و نیز تشدید اثرات ریسک های مذکور هم راستا با ادوار تجاری را مورد توجه قرار می دهد. پرواضح است که این رویکردهای احتیاطی مقررات نظارتی در سطح خرد و کلان متقابلاً به همدیگر مرتبطند به

طوری که سطح مقاومت بالاتر هرکدام از بانک‌ها منجر به کاهش ریسک سیستمی شوک‌های ایجاد شده می‌گردد.

الف. تقویت چارچوب بین‌المللی سرمایه

۷. کمیته بال بر اساس سه رکن بیان شده در چارچوب بال ۲ به دنبال ارتقای سطح مقاومت بخش بانکی از طریق تقویت چارچوب سرمایه نظارتی می‌باشد. اصلاحات انجام گرفته به دنبال افزایش کیفیت و کمیت سرمایه نظارتی و بهبود سطح پوشش ریسک در چارچوب سرمایه است. این اصلاحات بر اساس یک نسبت اهرمی استوار است که این نسبت به عنوان پوششی محافظتی برای سنج‌های مبتنی بر ریسک سرمایه عمل کرده و به دنبال محدود کردن نسبت‌های بالای اهرمی در سیستم بانکی می‌باشد به طوری که این نسبت یک لایه اضافی محافظ در برابر ریسک‌های مدل و خطای اندازه‌گیری را فراهم می‌نماید. نهایتاً، کمیته در راستای لحاظ نمودن ریسک‌های سیستمی ناشی از فعالیت‌های هم‌راستا با ادوار تجاری و به هم‌پیوستگی‌های نهاد‌های مالی، برخی از اجزای مقررات احتیاطی کلان در چارچوب سرمایه را معرفی می‌نماید.

(۱) افزایش سطح کیفیت، ثبات و شفافیت سرمایه پایه بانک‌ها

۸. پشتیبانی منابع در معرض ریسک بانک‌ها توسط سرمایه‌ای با کیفیت بالا، موضوعی بسیار حیاتی و ضروری است. بحران مالی اخیر نشان داد که زیان‌های اعتباری و کاهش ارزش دفتری دارایی‌ها از ناحیه سود انباشته که خود جزء مشخصی از حقوق صاحبان سهام می‌باشد حاصل می‌شود. این بحران همچنین نا سازگاری‌های موجود در تعریف سرمایه در بین کشورهای مختلف و نیز فقدان سطح مناسبی از اف‌شاء که بازار را قادر به ارزیابی کامل و مقایسه کیفیت سرمایه بین نهاد‌های مختلف می‌سازد را آشکار نمود.

۹. در راستای این هدف، برجسته‌ترین شکل سرمایه لایه ۱ باید سهام عادی و سود انباشته باشد. به منظور حصول اطمینان از اینکه شرکت‌های غیرسهامی سطوح قابل قبولی از سرمایه با کیفیت لایه ۱ را نگهداری می‌کنند، استاندارد بیان شده در این سند از طریق مجموعه‌ای از اصول که می‌تواند با توجه به شرایط شرکت‌های مذکور مورد استفاده قرار گیرد، تقویت شده است. در این خصوص، کسورات از سرمایه و فیلترهای احتیاطی به طور بین‌المللی هماهنگ شده و به طور کلی در سطح حقوق صاحبان سهام عادی یا معادل آن در خصوص شرکت‌های غیرسهامی اعمال می‌گردد. سایر اقلام مربوط به سرمایه لایه ۱ باید متشکل از ابزارهای سرمایه‌ای باشند که تبعی بوده، پرداخت سود آن‌ها کاملاً صلاح‌دیدی باشد و سود قابل پرداخت تجمیعی یا کوپن سود نداشته و نیز تاریخ سررسید و انگیزه‌ای برای بازخرید آن‌ها وجود نداشته باشد. همچنین، ابزارهای نوآورانه سرمایه‌ای چندوجهی^۷ که به واسطه برخورداری

^۷Innovative hybrid capital instruments

از ویژگی‌هایی نظیر شروط پرداخت سود پلکانی برای بازخريد آنها انگیزه وجود دارد و در حال حاضر محدود به ۱۵ درصد از سرمایه لایه ۱ می‌باشد، به مرور از محاسبات لایه ۱ خارج خواهد شد. علاوه بر این، ابزارهای سرمایه‌ای لایه ۲ در سطح بین‌المللی هماهنگ خواهد شد و نیز ابزارهای سرمایه لایه ۳ که تنها برای پوشش ریسک‌های بازار در نظر گرفته می‌شدند، حذف می‌گردد. نهایتاً، به منظور بهبود نظم بازار، سطح شفافیت سرمایه پایه بهبود خواهد یافت به طوری که همه ارقام سرمایه به همراه گزارشات حسابداری تلفیق شده با جزئیات کامل باید افشاء گردد.

۱۰. کمیته تغییرات مزبور را به نحوی معرفی می‌نماید که اخلاص و ناهماهنگی در مورد ابزارهای سرمایه‌ای که در حال حاضر در محاسبات گنجانده شده‌اند به حداقل ممکن برسد. این کمیته همچنین، بررسی نقش سرمایه احتیاطی که باید در چارچوب سرمایه نظارتی ایفا نماید را ادامه می‌دهد.

(۲) تقویت سطح پوشش ریسک

۱۱. یکی از آموزه‌های کلیدی بحران اخیر، درک وجود نیاز برای تقویت سطح پوشش ریسک در چارچوب سرمایه بانک‌ها بوده است. عدم موفقیت در لحاظ نمودن ریسک‌های اصلی ارقام بالا و پایین خط ترازنامه و نیز ابزارهای مشتقه مربوطه در منابع در معرض ریسک یکی از عوامل کلیدی بی‌ثبات کننده در طول وقوع بحران بود.

۱۲. در پاسخ به این کاستی‌ها، کمیته بال در جولای ۲۰۰۹ برخی از اصلاحات اساسی مربوط به چارچوب بال ۲ را معرفی نمود. مجموعه این اصلاحات منجر به افزایش سطح الزامات سرمایه‌ای برای منابع در معرض ریسک مربوط به دفاتر تجاری و اوراق بهادار سازی‌های پیچیده که یکی از منابع اصلی ایجاد زیان برای بسیاری از بانک‌های فعال بین‌المللی بودند، گردید. روش محاسباتی ارتقاء یافته مزبور، مفهومی را با عنوان الزامات سرمایه‌ای بر اساس ارزش در معرض ریسک تحت شرایط بحران^۸ مبتنی بر یک دوره ۱۲ ماهه شرایط بحران مالی قابل توجه، معرفی می‌نماید. علاوه بر این، کمیته الزامات سرمایه‌ای بالاتری را نیز برای آنچه که تحت عنوان اوراق بهادار سازی مجدد^۹ نامیده می‌شود معرفی نموده که این الزامات هم برای دفاتر تجاری و هم برای دفاتر بانکی اعمال می‌گردد. این اصلاحات همچنین، استانداردهای مربوط به فرایند ارزیابی نظارتی رکن ۲ و نیز ضوابط افشاء رکن ۳ را تقویت می‌نماید. الزامات مربوط به تقویت رکن ۱ و رکن ۳ باید تا پایان سال ۲۰۱۱ اجرا گردد؛ استانداردهای اصلاحی مربوط به رکن ۲ از زمانی که در جولای ۲۰۰۹ معرفی گردید الزامی شده‌اند. کمیته همچنین در حال انجام یک بازنگری اساسی در مورد دفاتر تجاری بانک است. انتظار می‌رود که این بازنگری اساسی در دفاتر تجاری تا پایان سال ۲۰۱۱ به انجام

^۸stressed value-at-risk (VaR)

^۹resecuritisations

رسد.

۱۳. این سند همچنین سنجه‌هایی را به منظور تقویت الزامات سرمایه‌ای برای منابع در معرض ریسک اعتباری طرف مقابل، ناشی از فعالیت‌های مربوط به تأمین مالی بانک از طریق ابزارهای مشتقه، توافقنامه بازخرید و اوراق بهادار معرفی می‌نماید. این اصلاحات منجر به افزایش سطح سپرده‌های سرمایه‌ای برای پشتیبانی از این‌گونه منابع در معرض ریسک، کاهش میزان رفتارهای هم‌راستا با ادوار تجاری بانک‌ها و ایجاد انگیزه‌های بیشتر به منظور انتقال قراردادهای مبادله اوراق مشتقه در خارج از بورس (فرا بورس) به اتاق پایاپای طرف‌های مقابل مرکزی خواهد شد که جملگی باعث کمک به کاهش ریسک سیستمی در سیستم مالی می‌گردد. اصلاحات مزبور همچنین انگیزه‌هایی را برای تقویت سطح مدیریت ریسک منابع در معرض ریسک اعتباری طرف مقابل ایجاد می‌کند.

۱۴. برای دستیابی به این هدف، کمیته اصلاحات ذیل را معرفی می‌نماید:

الف) با نگاهی آینده‌نگر، بانک‌ها باید الزامات سرمایه‌ای خود را برای ریسک اعتباری طرف مقابل با استفاده از داده‌های شرایط بحران تعیین نمایند. این رویکرد باعث در نظر گرفتن نگرانی‌ها در خصوص کاهش شدید پوشش‌های سرمایه‌ای در دوره انقباض نو سانات بازار و کمک به لحاظ نمودن حرکت هم‌راستا با ادوار تجاری بانک‌ها خواهد شد. این رویکرد که مشابه رویکرد معرفی شده برای ریسک بازار است، همچنین باعث بهبود بیشتر مدیریت یکپارچه ریسک بازار و ریسک اعتباری طرف مقابل خواهد شد.

ب) بانک‌ها ملزم به نگهداری پوشش سرمایه برای زیان‌های بالقوه ناشی از تعدیل ارزش دارایی بر اساس ارزش بازار «یعنی ریسک تعدیل ارزش‌گذاری اعتباری»^۲ (CVA) که مرتبط با کاهش رتبه اعتباری طرف مقابل است، می‌باشند. گرچه استاندارد بال ۲ ریسک نکول طرف مقابل را پوشش می‌دهد، لکن استاندارد مزبور ریسک CVA را که منبع زیان مهم‌تری نسبت به زیان‌های ناشی از نکول متداول است در نظر نمی‌گیرد.

ج) کمیته بال در حال تقویت استانداردهای مربوط به مدیریت وثایق و حاشیه اولیه ارزش وام و ارزش وثیقه می‌باشد. بانک‌های دارای منابع در معرض ریسک اوراق مشتقه با حجم بالا و غیر نقد مربوط به طرف مقابل می‌باشند، لازم است دوره‌های زمانی طولانی‌تری را برای محاسبه حاشیه ارزش وثیقه از وام به عنوان پایه‌ای برای تعیین الزامات سرمایه‌گذاری در نظر گیرند. همچنین، استانداردهای دیگری نیز به

^۲: central counterparties

^۳: credit valuation adjustment

منظور تقویت اقدامات مربوط به مدیریت ریسک و ثایق اتخاذ گردیده است.

د) به منظور در نظر گرفتن ریسک سیستمی که ناشی از به هم پیوستگی‌های بانک‌ها و دیگر نهادهای مالی از طریق بازارهای اوراق مشتقه می‌باشد، کمیته بال از تلاش‌های صورت گرفته کمیته نظام‌های پرداخت و تسویه^{۳۲} (CPSS) و نیز سازمان بین‌المللی کمیسیون‌های اوراق بهادار^{۳۳} (IOSCO) جهت پایه‌ریزی استانداردهای محکم برای زیر ساخت‌های بازار مالی از جمله اتاق پایاپای مرکزی طرف مقابل پشتیبانی می‌نماید. فرایند افزایش سرمایه پوشه‌های برای منابع در معرض ریسک بانک مربوط به اتاق پایاپای مرکزی طرف مقابل^{۳۴} (CCPS) بر میزان تطبیق CCPs مزبور با چنین استانداردهایی که بعد از یک فرایند دریافت نظرات مشورتی در سال ۲۰۱۱ نهایی خواهد شد، مبتنی خواهد بود. وثایق بانک و منابع در معرض ریسک ارزش‌گذاری شده بر اساس قیمت بازار در اتاق‌های پایاپای طرف مقابل مرکزی که این اصول متری را برآورده سازند، وزن ریسک پایین، ۲ درصد پیشنهادی خواهند داشت و منابع در معرض ریسک مربوط به وجوهی که در اتاق‌های پایاپای مرکزی نکول شده‌اند بر اساس الزامات سرمایه‌ای حساس به ریسک وزن‌دهی خواهند شد. این معیار، همراه با الزامات سرمایه‌ای تقویت شده برای منابع در معرض ریسک اوراق مشتقه دوجانبه خارج از بورس، انگیزه‌های قوی‌تری را برای بانک‌ها به منظور انتقال این گونه منابع در معرض ریسک به CCPs ایجاد خواهد کرد. علاوه بر این، به منظور در نظر گرفتن ریسک سیستمی در بخش مالی، کمیته همچنین اوزان ریسک مربوط به منابع در معرض ریسک برای نهادهای مالی را در مقایسه با بخش شرکت‌های غیرمالی را از آن جهت که منابع در معرض ریسک مالی نسبت به منابع در معرض ریسک غیرمالی همبستگی بسیار بیشتری با هم دارند، افزایش می‌دهد.

هـ) کمیته به دنبال ارتقاء استانداردهای مربوط به مدیریت ریسک اعتباری طرف مقابل در برخی زمینه‌ها از جمله برای طرز مواجهه با ریسک روش نادرست (wrong-way risk) یعنی حالتی که منابع در معرض ریسک همزمان با کاهش کیفیت اعتباری طرف مقابل افزایش می‌یابد، می‌باشد. این کمیته همچنین، رهنمود تکمیلی نهایی را برای انجام صحیح آزمون گذشته نگر^{۳۵} خصوص منابع در معرض ریسک اعتباری طرف مقابل را منتشر نمود.

^{۳۲} Committee on Payments and Settlement Systems

^{۳۳} International Organization of Securities Commissions

^{۳۴} central counterparties

^{۳۵} backtesting

۱۵. در نهایت، کمیته بال برخی از اقدامات در خصوص کاهش سطح اتکا به رتبه‌بندی بیرونی در چارچوب بال ۲ را ارزیابی نمود. این اقدامات شامل الزاماتی برای بانک‌ها به منظور انجام ارزیابی داخلی خود برای منابع در معرض ریسک از نوع اوراق بهادار سازی که به صورت بیرونی رتبه‌بندی شده‌اند، حذف «اثرات صخره»^۳ مشخص و مرتبط با فعالیت‌های کاهنده ریسک اعتباری، و نیز ترکیب عناصر کلیدی مبانی رفتار حرفه‌ای برای نهادهای رتبه‌بندی اعتباری منتشره از سوی IOSCO با معیارهای قابل قبول کمیته برای استفاده از رتبه‌بندی بیرونی در چارچوب سرمایه می‌باشد. کمیته همچنین در حال انجام یک بازنگری اساسی در خصوص چارچوب اوراق بهادار سازی با در نظر گرفته میزان اتکا آن به رتبه‌بندی بیرونی می‌باشد.

(۳) تکمیل الزامات سرمایه‌ای مبتنی بر ریسک با شاخص نسبت اهرمی

۱۶. یکی از ویژگی‌های اصلی بحران مالی ایجاد نسبت اهرمی بالا برای اقلام بالا و پایین خط ترازنامه در سیستم بانکی بود. ایجاد نسبت‌های اهرمی بالا همچنین از جمله ویژگی‌های بحران‌های مالی قبلی مثلاً بحران منتهی به سپتامبر سال ۱۹۹۸ بوده است. در طول شدیدترین دوره بحران، بخش بانکی به منظور کاهش نسبت اهرمی تحت فشار بازار بود به طوری که فشار معکوس بر قیمت دارایی‌ها، چرخه سریع‌تر بازخورد مثبت بین زیان‌ها، کاهش در سرمایه بانک و نیز کاهش در سطح دسترسی به اعتبار تشدید گردید. بر این اساس، کمیته مجموعه الزامات مربوط به نسبت اهرمی به منظور دستیابی به اهداف زیر را معرفی می‌نماید:

- محدود کردن سطح اهرمی در بخش بانکی؛ این امر باعث کمک به کاهش ریسک فرآیندهای بی‌ثبات‌کننده کاهش نسبت اهرمی که می‌تواند سیستم بانکی و کل اقتصاد را مختل نماید، می‌شود؛ و
- معرفی یک حفاظ اضافی در مقابل خطای اندازه‌گیری و ریسک مدل با تکمیل اندازه‌گیری مبتنی بر ریسک از طریق یک سنجه ساده، شفاف و مستقل از ریسک.

۱۷. نسبت اهرمی با استفاده از یک روش قابل مقایسه بین کشورهای مختلف که با توجه به تفاوت‌های موجود در استانداردهای حسابداری تعدیل شده است، محاسبه می‌شود. کمیته، نسبت اهرمی را به عنوان سنجه‌ای تکمیلی و معتبر برای الزامات مبتنی بر ریسک با نظرداشت حرکت به سمت اجرایی کردن رکن ۱ بر اساس یک بررسی و تنظیم‌گری مناسب طراحی نموده است.

^۳ cliff effects

(۴) کاهش سطح همراستایی با ادوار تجاری و بهبود سپردهای سرمایه ای
ضد دوره ای

۱۸. یکی از عناصر مهم بی ثبات کننده در بحران، تشدید شوک های مالی همراستا با ادوار تجاری در نظام بانکداری، بازارهای مالی و کل اقتصاد بوده است. تمایل فعالان بازار به رفتار همراستا با ادوار تجاری به واسطه کانال های اثرگذار مختلف از جمله از طریق استانداردهای حسابداری برای دارایی های قیمت گذاری شده بر اساس ارزش بازار و وام های قابل نگهداری تا سررسید، فعالیت های مربوط به محاسبه حاشیه ارزش و نیز از طریق بالا بردن و رها سازی سطح اهرمی در بین نهادهای مالی، بنگاه ها و نیز مصرف کنندگان تشدید شده است. کمیت بال برخی از اقدامات را به منظور افزایش سطح مقاومت بانک ها در برابر این گونه پویایی های همراستا با ادوار تجاری معرفی می کند. این اقدامات به حصول اطمینان از این که بخش بانکی به عنوان یک جذب کننده شوک به جای منتقل کننده ریسک به سیستم مالی و کل اقتصاد عمل می کند، کمک خواهد نمود.

۱۹. علاوه بر نسبت اهرمی که در قسمت قبل مورد بحث قرار گرفت، کمیت برخی دیگر از اقدامات به منظور در نظر گرفتن اثرات همراستایی با ادوار تجاری و افزایش سطح مقاومت بخش بانکی در زمان های مناسب را معرفی می نماید. این اقدامات اهداف کلیدی زیر را دنبال می نماید:

- تعدیل هرگونه آثار اضافی ادواری در خصوص حداقل الزامات سرمایه؛
- ارتقاء روش ذخیره گیری بر اساس نگاه آینده نگر؛
- نگهداری سرمایه به منظور ایجاد سپرهای حفاظتی در سطح بانک ها و کل بخش بانکی که قابلیت استفاده در شرایط بحران را داشته باشد؛ و
- دستیابی به هدف احتیاطی کلان و وسیع تر در خصوص مراقبت بخش بانکی در دوره های زمانی رشد اضافی اعتبار.

۲۰. چارچوب بال ۲ سطح حساسیت به ریسک و نیز سطح پوشش الزامات سرمایه نظارتی را افزایش داد. در واقع، یکی از مهم ترین پویایی های حرکت همراستا با ادوار تجاری، ناتوانی چارچوب سرمایه و مدیریت ریسک به منظور در نظر گرفتن منابع در معرض ریسک کلیدی - از جمله فعالیت های تجاری پیچیده، اوراق بهادار سازی مجدد و منابع در

^{۳۷} Cyclicity of the minimum requirement

معرض ریسک مربوط به اقلام زیر خط ترازنامه - در مراحل گسترش یافته بحران بوده است. لکن، بدون معرفی درجه مشخصی از اثر رفتار ادواری در الزامات حداقل سرمایه در طول زمان، امکان دستیابی به حساسیت نسبت به ریسک در نهادهای مالی در یک مقطع زمانی مشخص امکان‌پذیر نیست. کمیته از این موضوع در طول طراحی چارچوب بال ۲ آگاه بود و بر این اساس، برخی از پوشش‌های حفاظتی را به منظور در نظر گرفتن اثرات بیشتر رفتار ادواری در تعیین حداقل الزامات را معرفی نمود. این پوشش‌های حفاظتی شامل الزامات مربوط به استفاده از داده‌های با افق زمانی بلندمدت به منظور تخمین احتمال نکول، معرفی تخمین‌های نزولی زیان در صورت نکول (LGD)، و نیز واسنجی^{۲۸} متناسب توابع ریسک می‌باشد که این موارد تخمین‌های مربوط به زیان را به الزامات سرمایه نظارتی تبدیل می‌سازد. کمیته همچنین بانک‌ها را ملزم به انجام آزمون‌های بحران نمود تا در نتیجه تغییرات نزولی سبدهای دارایی اعتباری آن‌ها در طول دوره رکود مورد توجه قرار گیرد.

۲۱. علاوه بر این، کمیته یک فرآیند اولیه جامع مربوط به جمع‌آوری اطلاعات را به منظور ارزیابی اثر چارچوب بال ۲ بر کشورهای عضو در طول چرخه اعتباری پایه‌ریزی نموده است. چنانچه اثرات رفتار ادواری حداقل الزامات از آنچه مقام‌های ناظر مناسب تشخیص می‌دهند بیشتر باشد، آنگاه کمیته تمهیدات بیشتری را به منظور تعدیل چنین اثرات رفتارهای ادواری اتخاذ خواهد کرد.

۲۲. کمیته برخی از اقدامات اضافی را که مقامات ناظر در صورت لزوم می‌توانند به منظور حصول به سطح تعادل مناسب‌تری از حساسیت به ریسک و ثبات الزامات سرمایه‌ای اتخاذ کنند را مورد ارزیابی قرار داده است. به طور خاص، دامنه اقدامات ممکن رویکرد اتخاذ شده توسط کمیته ناظران بانکی اتحادیه اروپا (CEBS) جهت استفاده از فرآیند رکن ۲ به منظور تعدیل تخمین‌ها برای کاهش سطح احتمال نکول (PD) در الزامات سرمایه‌ای مبتنی بر رتبه بندی داخلی (IRB) در طول شرایط اعتباری مطلوب با استفاده از تخمین‌های PD برای سبد دارایی‌های یک بانک در شرایط رکودی می‌باشد.^{۲۹} در همین زمینه، مؤسسه خدمات مالی بریتانیا (FSA) با هدف تخمین احتمال‌های نکول غیرادواری در الزامات مبتنی بر رویکرد رتبه‌بندی داخلی از طریق استفاده از یک متغیر کمی که داده‌های تولیدی یک مدل PD بانک را به تخمین‌های درون دوره‌ای تبدیل می‌نماید، رویکردی را پیشنهاد نموده است

^{۲۸}: calibration

^{۲۹}. برای اطلاع از جزئیات بیشتر رجوع شود به سند ذیل:

www.c-ebs.org/getdoc/715bc0f9-7af9-47d9-98a8-778a4d20a880/CEBS-position-paper-on-a-countercyclical-capital-b.aspx.

ذخیره‌گیری با رویکرد آینده‌نگر

۲۳. کمیته به دنبال تقویت فرآیند ذخیره‌گیری قوی‌تر از طریق سه اقدام ابتکاری مرتبط است. اول اینکه، این کمیته از تغییر در استانداردهای حسابداری به سمت رویکرد زیان مورد انتظار (EL) حمایت می‌کند. کمیته قویاً از ابتکار^{۴۰} IASB به دلیل حرکت به سمت یک رویکرد EL پشتیبانی می‌کند. هدف اصلی آن است که سودمندی و میزان مرتبط بودن گزارشات مالی برای ذی‌نفعان مختلف از جمله مقامات مقررات‌گذار احتیاطی بهبود یابد. کمیته سندی را مشتمل بر مجموعه‌ای از اصول راهنمای متری که باید اصلاحات صورت گرفته برای جایگزینی سند IAS 39 را هدایت کند، به طور عمومی منتشر کرده که در اختیار IASB نیز قرار گرفته است.^{۴۱} کمیته از رویکرد مبتنی بر زیان مورد انتظار که زیان‌های واقعی را با شفافیت بیشتری در بر می‌گیرد و همچنین نسبت به رویکرد فعلی «زیان محقق‌شده» هم‌راستایی کمتری با ادوار تجاری دارد، پشتیبانی می‌کند.

۲۴. ثانیاً، کمیته در حال به‌روزرسانی رهنمود نظارتی خود در جهت سازگاری با فرآیند حرکت به سمت رویکرد مبتنی بر زیان مورد انتظار می‌باشد. این رهنمود ناظران بانکی را در جهت بهبود فعالیت‌های ذخیره‌گیری قوی‌تر تحت رویکرد مطلوب زیان مورد انتظار راهنمایی خواهد کرد.

۲۵. ثالثاً، این کمیته به دنبال ایجاد انگیزه‌هایی به منظور ذخیره‌گیری قوی‌تر در چارچوب سرمایه‌نظارتی می‌باشد.

سرمایه حفاظتی

۲۶. کمیته به دنبال معرفی چارچوبی جهت بهبود سطح محافظت از سرمایه و نیز ایجاد سپرهای حفاظتی کافی بالاتر از حداقل‌های لازم که البته امکان کاهش در دوره‌های بحران را دارند، می‌باشد.

۲۷. در شروع دوره بحران مالی، برخی از بانک‌ها به رغم شرایط نامطلوب مالی و نیز چشم‌انداز روبه‌وخامت بخش بانکی، به توزیع منابع با حجم بالا از طریق توزیع سود سهام، بازخرید سهام و پرداخت‌های جبرانی سخاوتمندانه خود ادامه دادند. بیشتر این اقدامات به واسطه وجود یک مشکل رفتار گروهی بانک‌ها شکل گرفت، به طوری که کاهش سطح سود توزیعی به عنوان نشان‌های از وجود یک ضعف تلقی می‌شد. با این وجود، این اقدامات هرکدام از بانک‌ها و نیز

^{۴۰}. برای اطلاع از جزئیات بیشتر رجوع شود به سند ذیل:

www.fsa.gov.uk/pubs/international/variable_scalars.pdf.

^{۴۱}. International Accounting Standards Board

^{۴۲}. برای جزئیات بیشتر سند مربوط به اصول راهنما برای بازنگری استانداردهای حسابداری برای صورت‌های مالی منتشر شده توسط کمیته بال در سال ۲۰۰۹ (www.bis.org/press/p090827.htm) را ملاحظه نمایید.

کل بخش بانکی را آسیب‌پذیرتر نمود. خیلی از بانک‌ها سریعاً به حالت سودآوری بازگشتند لکن اقدام کافی به منظور تجدید ساختار سپرده‌های سرمایه‌ای خود به منظور پشتیبانی از فعالیت‌های جدید وام‌دهی انجام ندادند. با در نظر گرفتن همه این موارد، این پویایی در سیستم بانکداری منجر به افزایش میزان هم‌راستایی با ادوار تجاری گردید.

۲۸. به منظور مواجهه با این شکست بازار، کمیته به دنبال معرفی چارچوبی است که بر اساس آن ناظران بانکی ابزارهای قوی‌تری را به منظور بهبود سطح سرمایه حفاظتی در اختیار داشته باشند. با اجرایی کردن این چارچوب از طریق استانداردهای محافظت از سرمایه که مورد توافق بین‌المللی باشد، به افزایش سطح مقاومت بخش بانکی در دوره‌ای که به سمت رکود پیش می‌رود کمک خواهد شد و نیز این چارچوب مکانیزم‌هایی را به منظور بازسازی سرمایه در طی دوره اصلاحات اقتصادی فراهم خواهد کرد. علاوه بر این، چارچوب مذکور برای مجاز بودن ارایه پاسخ‌های سازگار با استاندارد از سوی ناظران و بانک‌ها، از انعطاف‌پذیری کافی برخوردار است.

رشد اعتباری بیش از حد

۲۹. همان‌گونه که در طول بحران مالی مشاهده گردید، زیان‌های بخش بانکی در دوره رکود که با رشد اعتباری بیش از حد آغاز گردید می‌تواند به طور قابل توجهی بالا باشد. چنین زیان‌های هنگفتی که می‌تواند بخش بانکی را بی‌ثبات نماید، همچنین می‌تواند باعث وقوع یا تشدید رکود در بخش واقعی اقتصاد گردد. در ادامه این موضوع می‌تواند بخش بانکی را با بی‌ثباتی بیشتری مواجه سازد. این ارتباط درون‌زا، نشان دهنده اهمیت ویژه بخش بانکی در خصوص ایجاد حفاظت‌های سرمایه‌ای در دوره‌ای که سطح اعتبار به سطوح بسیار بالایی رشد می‌کند، می‌باشد. ساخت چنین سپرده‌های حفاظتی، مزیت‌های اضافی دیگری را نیز از جمله کمک به تعدیل رشد اعتباری بیش از حد خواهد داشت.

۳۰. کمیته بال به دنبال معرفی نظامی است که منجر به تعدیل دامنه سپرده‌های سرمایه‌ای از طریق مکانیزم محافظت سرمایه اشاره شده در بخش قبل، زمانی که نشانه‌هایی از رشد اعتبار به سطوح فزاینده وجود دارد، می‌گردد. هدف سپر سرمایه‌ای ضد ادواری، دستیابی به هدفی گسترده‌تر از نظارت احتیاطی کلان در خصوص مراقبت از بخش بانکی در دوره‌های رشد بیش از حد اعتبار می‌باشد.

۳۱. اقدامات مربوط به در نظر گرفتن اثرات رفتار هم‌دوره‌ای به نحوی طراحی شده‌اند که بتوانند مکمل یکدیگر باشند. تدابیر اتخاذ شده در خصوص ذخیره‌گیری بر تقویت سیستم بانکی در برابر زیان‌های پیش‌بینی شده تمرکز دارد، در حالی که اقدامات سرمایه‌ای بر زیان‌های پیش‌بینی نشده متمرکز است. در خصوص اقدامات سرمایه‌ای، تمایزی بین اقدامات مربوط به در نظر گرفتن اثرات ادواری مربوطه به حداقل الزامات و نیز ایجاد سپرده‌های سرمایه‌ای بالاتر از

حداقل‌های مقرر وجود دارد. در واقع، این موضوع ثابت شده است که حتی در غیاب اثرات ادواری حداقل الزامات، سپرده‌های قوی سرمایه‌ای بالاتر از حداقل‌های الزامات سرمایه‌ای برای بانک‌ها بسیار حیاتی می‌باشند. نهایتاً، الزامات مربوط به در نظر گرفتن رشد اعتباری بیش از حد در شرایط عادی به میزان صفر تعیین می‌شود و فقط در دوره‌های زمانی که میزان دسترسی به اعتبار به طور فزاینده‌ای به وقوع پیوندد، افزایش خواهد یافت. با این حال، حتی در صورت عدم وجود حباب اعتباری، ناظران از بخش بانکی انتظار دارند که سپر حفاظتی فراتر از حداقل‌های لازم جهت محافظت آن‌ها در برابر شوک‌های محتمل شدید که از منابع مختلفی می‌توانند نشأت گیرند، ایجاد نمایند.

(۵) در نظر گرفتن ریسک سیستمی و به هم پیوستگی

۳۲. در حالی که اثرات هم‌راستایی با ادوار تجاری منجر به تشدید شوک در طی دوره زمانی بحران می‌شود، به هم پیوستگی‌های بیش از حد در میان بانک‌های مهم سیستمی نیز باعث انتقال این شوک‌ها به سیستم مالی و اقتصاد می‌گردد. ضروری است، بانک‌های مهم سیستمی سرمایه برای جذب زیان فراتر از حداقل استاندارد مورد نیاز داشته باشند که این موضوع در دست‌بررسی است. کمیته بال با همکاری هیأت ثبات مالی در حال تدوین یک رویکرد یکپارچه برای نهادهای مالی مهم سیستمی هستند که این رویکرد شامل ترکیبی از سرمایه اضافی،^{۴۲} سرمایه احتیاطی،^{۴۳} تأمین مالی از طریق منابع داخلی^{۴۴} می‌باشد. به عنوان بخشی از تلاش صورت گرفته، کمیته در حال تدوین طرحی است که بیانگر روش شناسی ترکیبی از شاخص‌های کیفی و کمی به منظور ارزیابی اهمیت سیستمی نهادهای مالی در سطح جهانی می‌باشد. کمیته، مطالعه‌ای را نیز در خصوص ابعاد توان جذب زیان اضافی که نهادهای مالی سیستمی بین‌المللی باید دارا باشند انجام می‌دهد. این مطالعه همچنین دربردارنده‌ی یک ارزیابی از میزان جذب زیان در شرایط تداوم فعالیت که باید با ابزارهای پیشنهادی مختلف فراهم شود، می‌باشد. علاوه بر این، تحلیل صورت گرفته توسط کمیته، اقدامات دیگری را در جهت کاهش ریسک‌ها و یا اثرات بیرونی مرتبط با بانک‌های سیستمی، شامل نقدینگی اضافی، محدودیت‌های محکم‌تر مربوط به تسهیلات کلان و نظارت قوی‌تر پوشش می‌دهد. این کمیته تلاش‌های خود در این خصوص را در نیمه اول سال ۲۰۱۱ براساس فرایندها و برنامه‌های زمانی تعیین شده در توصیه‌های هیأت ثبات مالی ادامه خواهد داد.

۳۳. الزامات سرمایه‌ای چندگانه معرفی شده توسط کمیته بال به منظور کاهش ریسک‌های ناشی از تسهیلات اعطایی در سطح بنگاه در میان نهادهای مالی بین‌المللی، به در نظر گرفتن ریسک سیستمی و به هم پیوستگی نیز کمک خواهد

^{۴۲} capital surcharges

^{۴۳} contingent capital

^{۴۴} bail-in

کرد. این الزامات شامل موارد ذیل است:

- انگیزه‌های سرمایه‌ای برای بانک‌ها به منظور استفاده از اتاق پایاپای مرکزی طرف مقابل برای اوراق مشتقه معامله شده در فرابورس؛
- الزامات سرمایه‌ای بیشتر برای مبادله و فعالیت‌های تجاری مربوط به اوراق مشتقه، اوراق بهادارسازی‌های پیچیده و نیز منابع در معرض ریسک پایین خط ترازنامه (مانند ابزارهای سرمایه‌گذاری ساختاریافته)؛
- الزامات سرمایه‌ای بیشتر برای تسهیلات اعطایی در بخش مالی؛ و
- معرفی الزامات نقدینگی که بر اساس آن اتکاء بیش از حد به تأمین مالی کوتاه مدت بین بانکی به منظور پوشش دارایی‌های بلندمدت، مشمول جریمه خواهد شد.

ب. معرفی یک استاندارد جهانی در خصوص نقدینگی

۳۴. الزامات سرمایه‌ای سخت‌گیرانه برای ثبات بخش بانکی امری ضروری است اما به تنهایی کافی نمی‌باشد. یک پایه نقدینگی محکم نیز که از طریق استانداردهای قوی نظارتی اعمال می‌گردد دارای اهمیت یکسانی است. هرچند تاکنون در این زمینه استانداردهای یکسان بین‌المللی وجود نداشته است. بر این اساس، کمیته بال به دنبال معرفی استانداردهای جهانی هماهنگ در خصوص نقدینگی می‌باشد. همانند استانداردهای جهانی در خصوص سرمایه، استانداردهای مربوط به نقدینگی، الزامات حداقلی را تعیین خواهد کرد و نیز سطوح بین‌المللی در خصوص فضای رقابتی را جهت پیشگیری از یک رقابت شدید رو به افول بهبود خواهد داد.

۳۵. در اوایل "مرحله نقدینگی" بحران مالی، بسیاری از بانک‌ها - به رغم داشتن سطوح کافی از سرمایه - به دلیل عدم مدیریت محتاطانه نقدینگی خود با مشکلاتی مواجه گردیدند. بار دیگر بحران مالی این نکته را یادآور شد که نقدینگی در جهت کارکرد صحیح بازارهای مالی و بخش بانکی از اهمیت برخوردار است. قبل از بحران، بازارهای مربوط به دارایی‌های شناور بودند و نیز تأمین مالی با هزینه پایین و با سهولت در دسترس بود. بازگشت سریع در شرایط بازار نشان داد که نقدینگی به چه سرعتی می‌تواند کاسته شود و وضعیت کمبود نقدینگی می‌تواند برای یک دوره زمانی طولانی مدت ادامه یابد. سیستم بانکی تحت یک بحران شدید قرار گرفت، در نتیجه بانک مرکزی به منظور پشتیبانی از عملکرد بازارهای پولی و نیز در برخی موارد، پشتیبانی از برخی نهادها، ناگزیر از اقدام بود.

^{۴۱} structured investment vehicles

۳۶. مشکلاتی که برخی از بانک‌ها با آن مواجه شدند به دلیل انحراف در اصول پایه‌ای مربوط به مدیریت ریسک نقدینگی بود. در واکنش به این موضوع، کمیته بال در سال ۲۰۰۸، «اصول مربوط به مدیریت و نظارت صحیح ریسک نقدینگی» را به عنوان مبانی چارچوب نقدینگی خود منتشر نمود.^{۴۷} اصول صحیح مزبور رهنمودهای جزئی را در خصوص نظارت و مدیریت ریسک مربوط به ریسک نقدینگی در تأمین مالی فراهم نمود که انتظار می‌رود سطح مدیریت ریسک را در این زمینه حیاتی ارتقاء دهد، لکن این موضوع تنها با اجرای کامل اصول توسط بانک‌ها و ناظران بانکی قابل تحقق خواهد بود. همین‌طور، کمیته به منظور حصول اطمینان از پذیرش و اجرای این اصول بنیادین توسط ناظران، با جدیت در حال ایجاد هماهنگی لازم می‌باشد.
۳۷. به منظور تکمیل این اصول، کمیته چارچوب نقدینگی را با تدوین دو استاندارد حداقلی برای نقدینگی تأمین مالی تدوین نموده است. یک جزء تکمیلی چارچوب نقدینگی شامل مجموعه‌ای از سنج‌های پایشی به منظور بهبود سازگاری نظارتی در سطح برون‌مرزی می‌باشد.
۳۸. این استانداردها به منظور حصول به دو هدف مجزا اما مکمل همدیگر تدوین شده است. اولین هدف آن است که سطح مقاومت کوتاه مدت بانک در خصوص نمایه ریسک نقدینگی آن بانک از طریق حصول اطمینان از وجود منابع نقد با کیفیت بالا جهت ادامه فعالیت بانک تحت سناریوی بحران شدید که به مدت یک ماه به طول انجامد، بهبود یابد. کمیته بال به منظور دستیابی به این هدف، نسبت پوشش نقدینگی^{۴۸} (LCR) را تدوین نمود. دومین هدف آن است که سطح مقاومت بانک در یک افق زمانی بلندمدت از طریق ایجاد انگیزه‌های بیشتر برای بانک‌ها به منظور تأمین مالی فعالیت‌های خود با منابع با ثبات‌تر تأمین مالی بر یک پایه ساختاری مستمر، افزایش یابد. نسبت تأمین مالی خالص با ثبات^{۴۹} (NSFR) یک افق زمانی یک ساله دارد و به منظور فراهم نمودن یک ساختار سرر سیدی پایدار مربوط به دارایی‌ها و بدهی‌ها تدوین شده است.
۳۹. این دو استاندارد در برگیرنده پارامترهای مشخص که در سطح بین‌المللی بر اساس ارزش‌های تعیین شده همگون شده‌اند، می‌باشند. به منظور انعکاس شرایط خاص هر کشور، پارامترهای مشخص شامل عنا صری به صلاح‌دید ناظران ملی می‌باشند. در این زمینه، لازم است پارامترهای مذکور در مقررات هر کشور به طور شفاف و روشن بیان شود تا شفافیت لازم را هم در سطح ملی و هم در سطح بین‌المللی فراهم آورد.

۴۷. قابل دسترس در: www.bis.org/publ/bcbs144.htm.

^{۴۸} Liquidity Coverage Ratio

^{۴۹} Net Stable Funding Ratio

نسبت پوشش نقدینگی

۴۰. نسبت LCR به دنبال دستیابی به این هدف است که سطح مقاومت بانک در برابر اختلال‌های نقدینگی بالقوه در طول دوره زمانی سی روزه بهبود یابد. این نسبت کمک خواهد کرد که این اطمینان ایجاد شود که بانک‌های بین‌المللی دارای‌های نقد با کیفیت بالا و مکفی دارند و بدون مشکل می‌توانند جریان خروجی خالص نقد را که تحت یک سناریوی بحران شدید که ممکن است بانک با آن مواجه شود، پوشش دهند. سناریوی مذکور بر اساس شرایط تجربه شده در بحران مالی بین‌المللی که از سال ۲۰۰۷ شروع شد طراحی می‌شود و در بردارنده ویژگی‌های خاص نهاد مربوطه و نیز شوک‌های سیستمی می‌باشد. این سناریو شامل یک شوک قابل توجه اما نه بدترین حالت می‌باشد و فروض زیر را در نظر می‌گیرد:

- کاهش قابل توجه در رتبه اعتباری نهاد مذکور؛
- از دست رفتن بخشی از سپرده‌ها؛
- از دست دادن منابع عمده تأمین مالی تضمین نشده؛
- افزایش قابل توجه در ضرایب تعدیل تأمین مالی تضمین شده؛ و
- افزایش در درخواست وثیقه از نوع اوراق مشتقه و نیز درخواست‌های قابل توجه برای منابع در معرض ریسک مربوط به اقلام پایین خط ترازنامه از نوع قراردادی یا غیرقراردادی، شامل اعتبار تعهد شده و تسهیلات نقدینگی.

۴۱. لازم است در قبال نگهداری دارای‌های نقد با کیفیت، تعهدی وجود نداشته باشد، در طول یک دوره زمانی ایجاد بحران، دارای مذکور قابلیت نقد شدن در بازار و در حالت ایده‌ال، قابلیت پذیرش توسط بانک مرکزی را داشته باشند.

نسبت خالص تأمین مالی با ثبات

۴۲. نسبت NSFR بیان‌کننده الزام به نگهداری حداقلی از میزان منابع تأمین مالی با ثبات در بانک با توجه به وضعیت نقدشوندگی دارای‌ها و نیز امکان بالقوه نیازهای محتمل نقدینگی ناشی از تعهدات پایین خط ترازنامه، در یک افق زمانی یک ساله می‌باشد. نسبت مذکور به دنبال دستیابی به این هدف است که اتکاء بیش از حد به تأمین مالی عمده کوتاه‌مدت در طول دوره زمانی رونق در نقدینگی بازار محدود شده و نیز بانک‌ها برای ارزیابی بهتر از ریسک نقدینگی مربوط به اقلام بالا و پایین خط ترازنامه ترغیب گردند.

ابزارهای پایشی

۴۳. در حال حاضر، مقامات نظارتی دامنه متنوعی از ابزارهای کمی را به منظور پایش نمایه ریسک نقدینگی نهادهای بانکی و نیز برای کل بخش مالی به منظور نظارت احتیاطی کلان مورد استفاده قرار می‌دهند. در یک مطالعه انجام شده در بین اعضای کمیته بال که در اوایل سال ۲۰۰۹ انجام گرفت، مشخص شد که بیش از ۲۵ ابزار و مفهوم مختلف توسط مقامات نظارتی در سطح بین‌الملل مورد استفاده قرار می‌گیرد. به منظور ایجاد سازگاری بیشتر در سطح بین‌المللی، کمیته بال مجموعه‌ای از سنجه‌های معمولی که باید به عنوان انواع مختلف حداقل اطلاعاتی که مقامات نظارتی باید مورد استفاده قرار دهند را تدوین نمود. علاوه بر این، مقامات نظارتی می‌توانند سنجه‌های بیشتری به منظور در نظر گرفتن ریسک‌های خاص مربوط به کشور خود را نیز مورد استفاده قرار دهند. سنجه‌های پایشی شامل موارد ذیل است که در صورت انجام بررسی‌های بیشتر توسط کمیته، این سنجه‌ها گسترش می‌یابند. موضوعی که به طور خاص در صورت بررسی بیشتر ابزارهای پایشی بدان پرداخته خواهد شد مربوط به ریسک نقدینگی روزانه می‌باشد.

الف) عدم تطابق سررسید قراردادی: جهت حصول درکی از جنبه‌های پایه‌ای نیازهای نقدینگی یک بانک، بانک‌ها باید به طور متناوب عدم تطابق سررسید قراردادی را مورد ارزیابی قرار دهند. این سنجه، یک پایه اندازه‌گیری اولیه و ساده را در خصوص تعهدات قراردادی فراهم کرده و می‌تواند به منظور مقایسه نمایه‌های ریسک نقدینگی نهادهای مختلف و نیز در صورت امکان ایجاد نیازهای نقدینگی بالقوه به منظور آگاه نمودن بانک‌ها و مقام ناظر مفید واقع شود.

ب) تمرکز منابع تأمین مالی: این سنجه شامل تحلیل میزان تمرکز منابع عمده تأمین مالی که توسط طرف‌های مقابل، ابزارها و یا ارزهای خاصی فراهم شده‌اند، می‌باشد. شاخص مذکور که میزان تمرکز منابع عمده تأمین مالی را پوشش می‌دهد، به مقامات نظارتی کمک می‌کند که میزان ریسک نقدینگی تأمین مالی بانک‌ها در شرایطی که یک یا چند منبع تأمین مالی، بازپس گرفته شوند را مورد ارزیابی قرار دهد.

ج) دارایی‌های آزاد در دسترس: این سنجه میزان دارایی‌های آزاد بانک که می‌تواند به طور بالقوه به عنوان وثیقه برای اخذ منابع مالی تضمین شده از بازار و یا تسهیلات اعتباری بانک مرکزی مورد استفاده قرار گیرد را اندازه‌گیری می‌کند. این شاخص باید بانک‌ها (و نیز مقامات نظارتی) را نسبت به توانایی بالقوه بانک به منظور افزایش منابع مالی تضمین شده اضافی با در نظر گرفتن این موضوع که در یک وضعیت

بحرانی این توانایی ممکن است کاهش یابد، آگاه‌تر نماید.

(د) شاخص LCR برای ارزش‌های عمده: با توجه به اینکه ریسک نرخ ارز جزئی از ریسک نقدینگی قلمداد می‌شود، به منظور پایش و مدیریت سطح عمومی و روند منابع در معرض ریسک مربوط به ارزش‌های خارجی لازم است که شاخص LCR برای هر کدام از ارزش‌های مهم مورد ارزیابی قرار گیرد.

(هـ) ابزارهای پایشی مرتبط با بازار: به منظور داشتن منبعی از داده‌های لحظه‌ای مربوط به مشکلات بالقوه نقدینگی در بانک‌ها، برخی از داده‌های مفید به منظور انجام فعالیت‌های پایشی شامل این موارد است: داده‌های مربوط به قیمت دارایی و نقدینگی در سطح بازار، اطلاعات مرتبط با نهاد مربوطه از جمله نرخ حاشیه سود اوراق CDS و قیمت سهام و نیز اطلاعات اضافی خاص نهاد مربوطه که با توانایی آن نهاد برای تأمین مالی در بازارهای مالی عمده و نیز قیمتی که می‌تواند بر اساس آن تأمین مالی انجام دهد، مرتبط است.

ج. ترتیبات مربوط به دوره گذار

۴۴. کمیته بال به منظور اجرای استانداردهای جدید که می‌توانند این اطمینان را ایجاد نمایند که بخش بانکی قادر به رعایت استانداردهای سرمایه‌ای بالاتر از طریق نگهداری میزان قابل قبولی از سود و نیز افزایش سرمایه، همراه با پشتیبانی از اقتصاد به وسیله عملیات وام‌دهی می‌باشد، به دنبال معرفی ترتیبات مربوط به دوره گذار است. ترتیبات مربوط به دوره گذار در متن سند مربوط به قواعد نقدینگی بال (۳) توضیح داده شده است که در پیوست ۴ این سند نیز به طور خلاصه آمده است.

۴۵. بعد از یک دوره آزمایشی که از سال ۲۰۱۱ شروع شد، شاخص LCR از اول ژانویه سال ۲۰۱۵ به طور رسمی معرفی خواهد شد. شاخص NSFR نیز از اول ژانویه سال ۲۰۱۸ به عنوان یک استاندارد حداقلی معرفی می‌گردد. کمیته بال فرایندهای محکمی را به منظور گزارش‌دهی در خصوص پایش نسبت‌ها در طول دوره گذار انجام خواهد داد و در صورت نیاز بررسی نحوه پیاده‌سازی این استانداردها برای بازارهای مالی، میزان توسعه تخصیص اعتبار و رشد اقتصادی با در نظر گرفتن نتایج ناخواسته را نیز ادامه خواهد داد.

۴۶. هر دو نسبت LCR و NSFR مشروط به یک دوره انجام آزمایشی خواهند بود که دربردارنده شرط ارزیابی به منظور در نظر گرفتن هرگونه نتیجه ناخواسته و پیش‌بینی نشده می‌باشند.

°: credit default swap

د. دامنه کاربرد

۴۷. نحوه کاربرد الزامات حداقل سرمایه در این سند همان دامنه کاربرد ذکر شده در بخش اول (دامنه کاربرد) چارچوب بال (۲) می‌باشد.^{۵۱}

بخش ۱: الزامات حداقل سرمایه و سپرهای سرمایه‌ای

۴۸. سیستم بانکی بین‌المللی با سطحی ناکافی از سرمایه با کیفیت بالا وارد بحران گردید. بحران مالی همچنین ناسازگاری در تعریف سرمایه در بین کشورهای مختلف و فقدان سطح افشای مورد نیاز که بازار را قادر به ارزیابی کامل و مقایسه کیفیت سرمایه در بین کشورهای مختلف نماید، را آشکار نمود. یکی از عناصر کلیدی در تعریف جدید سرمایه، تمرکز بیشتر بر سهام عادی به عنوان با کیفیت‌ترین جزء سرمایه یک بانک می‌باشد.

تعریف سرمایه

الف. اجزای سرمایه

اجزای تشکیل دهنده سرمایه

۴۹. کل سرمایه نظارتی شامل مجموع اجزای ذیل می‌باشد:

۱. سرمایه لایه ۱ (سرمایه در شرایط تداوم فعالیت)

۱-۱. سرمایه عادی لایه ۱

۱-۲. سرمایه اضافی لایه ۱

۲. سرمایه لایه ۲ (سرمایه در شرایط عدم امکان تداوم فعالیت)

برای هر کدام از سه ردیف سرمایه بالا (۱-۱، ۱-۲ و ۲) مجموعه واحدی از معیارها که ابزارهای واجد شرایط

برای قرار گرفتن در آن طبقه باید داشته باشند، وجود دارد.^{۵۲}

حدود و حداقلها

^{۵۱} BCBS, *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*, June 2006 (hereinafter referred to as "Basel II" or "Basel II Framework").

^{۵۲} همان‌طور که در سند مشورتی کمیته در آگوست ۲۰۱۰ (طرح ایجاد اطمینان از قابلیت جذب زیان سرمایه نظارتی از زمان عدم توانایی ایفای تعهدات بانک) ذکر گردیده، و همان‌طور که در خبرنامه‌های کمیته در ۱۹ اکتبر سال ۲۰۱۰ و اول دسامبر ۲۰۱۰ بیان شده است، کمیته بال در حال نهایی کردن معیارهای اضافی دیگر برای سرمایه اضافی لایه ۱ و سرمایه لایه ۲ می‌باشد. به محض نهایی شدن، معیارهای اضافی به چارچوب سرمایه نظارتی افزوده خواهد شد.

۵۰. کلیه اجزای سرمایه ذکر شده در بالا از تمامی تعدیلات نظارتی مرتبط خالص شده‌اند و مشروط به حدود زیر می‌باشند (پیوست ۱ را نیز مشاهده کنید):

➤ نسبت سرمایه عادی لایه ۱ یا (CET1) باید همواره حداقل به میزان ۴,۵٪ دارایی‌های موزون شده به ریسک باشد.

➤ نسبت سرمایه لایه ۱ باید همواره به میزان حداقل ۶٪ از دارایی‌های موزون شده به ریسک باشد.

➤ نسبت کل سرمایه (مجموع سرمایه لایه ۱ و سرمایه لایه ۲) باید همواره حداقل به میزان ۸٪ دارایی‌های موزون شده به ریسک باشد.

ب. جزئیات مربوط به الزامات سرمایه‌ای

۵۱. در این بخش اصطلاح «بانک» برای بانک، گروه بانکی یا هر نهادی (مانند شرکت هلدینگ) که سرمایه آن محاسبه می‌شود، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۱- سرمایه عادی لایه ۱

۵۲. سرمایه عادی لایه ۱ شامل مجموع اقلام ذیل می‌باشد:

➤ سهام عادی منتشر شده توسط بانک که معیارهای طبقه‌بندی به عنوان سهام عادی برای اهداف نظارتی را دارد (یا اقلام متناظر برای شرکت‌های غیرسهامی)؛

➤ صرف سهام ناشی از انتشار ابزارهایی که در بخش سرمایه عادی لایه ۱ قرار دارند؛

➤ سود انباشته؛

➤ مجموع سایر درآمدهای جامع و سایر اندوخته‌ها^{۵۴}؛

➤ سهام عادی منتشر شده توسط واحدهای تابعه بانک و مشمول تلفیق که توسط شخص ثالث

نگهداری می‌شود (مانند اقلیت) و در بردارنده معیارهای قرار گرفتن در سرمایه عادی لایه ۱ را داشته

^{۵۴} Common Equity Tier 1

تعدیلی که جهت حذف سود یا زیان تحقق‌نیافته شناسایی شده در ترازنامه از سرمایه عادی لایه ۱ مورد استفاده قرار گیرد وجود ندارد. زیان‌های تحقق‌نیافته مشروط به ترتیبات مربوط به دوره گذار که در پاراگراف ۹۴ (ج) و (د) ذکر شده است، می‌باشد. کمیته بال بررسی خود در خصوص چگونگی در نظر گرفتن سود تحقق‌نیافته را با ملاحظه تحولات صورت گرفته در چارچوب‌های حسابداری ادامه خواهد داد.

باشد. بخش ۴ را در خصوص معیارهای مرتبط ملاحظه نمایید؛ و

➤ تعديلات نظارتی که در محاسبه سرمایه عادی لایه ۱ به کار می رود.

سود انباشته و دیگر درآمدهای جامع شامل سود و زیان میان دوره ای نیز می باشد. مقامات رسمی می توانند فرآیندهای حسابرسی، تأیید و یا بررسی را در این خصوص در نظر گیرند. طبق استانداردهای حسابداری، سود سهام تقسیم شده از سرمایه عادی لایه ۱ حذف می شود. نحوه در نظر گرفتن حقوق اقلیت و نیز تعديلات نظارتی که در محاسبه سرمایه عادی لایه ۱ به کار می روند در بخشی مجزا بدان پرداخته می شود.

سهام عادی منتشر شده توسط بانک

۵۳. برای آنکه یک ابزار سرمایه ای بتواند در سرمایه عادی لایه ۱ شامل شود باید همه معیارهایی که در ادامه خواهد آمد را داشته باشد. اکثر بانک های فعال بین المللی دارای ساختار شرکت های سهامی هستند و برای این بانک ها معیارهای مذکور باید تنها در غالب سهام عادی وجود داشته باشد. اگر برخی موارد نادر که بانک ها نیاز به انتشار سهام عادی فاقد حق رأی به عنوان بخشی از سرمایه عادی لایه ۱ دارند، لازم است که اینگونه سهام ها در کلیه جنبه ها به جز عدم داشتن حق رأی کاملاً با سهام عادی دارای حق رأی، یکسان باشند.

معیارهای طبقه بندی به عنوان سهام عادی برای اهداف سرمایه نظارتی:

۱. بیانگر مطالبه با پایین ترین ارجحیت در شرایط تصفیه بانک باشد.

۲. پس از پرداخت همه مطالبات ممتاز در زمان تصفیه، بیانگر مطالبه ای برای دارایی های باقی مانده باشد که متناسب با سهم آن از سرمایه سهام منتشر شده است. (یعنی یک مطالبه نامشخص و متغیر و نه مطالبه ای ثابت و تعیین شده)

۳. اصل آن ماهیت همیشگی دارد که به جز در شرایط تصفیه و انحلال هرگز بازپرداخت نمی شود. (در این

^{۵۵}. شرکت های سهامی به عنوان شرکت هایی تعریف می شوند که سهام عادی منتشر می کنند، صرف نظر از اینکه سهام مزبور به صورت خصوصی و یا عمومی نگهداری شوند. این چارچوب بیانگر ساختار حقوقی اکثریت غالب بانک های فعال بین المللی می باشد.

^{۵۶}. این معیارها همچنین برای شرکت های غیر سهامی مانند صندوق های مشترک، نهادهای تعاونی یا پس انداز، یا در نظر گرفتن اساسنامه مشخص و ساختار حقوقی آنها کاربرد دارد. کاربرد این معیارها باید همراه با حفظ سطح کیفیت ابزارهای سرمایه ای مربوطه باشد با این الزام که از لحاظ کیفیت سرمایه به منظور جذب زیان این ابزارها باید کاملاً متناظر با سهام عادی بوده و دارای ویژگی هایی که باعث تضعیف بانک جهت تداوم فعالیت در دوره شکل گیری بحران در بازار می گردد نباشد به منظور اطمینان از وجود سازگاری در خصوص کاربرد معیارها برای شرکت های غیر سهامی مقامات نظارتی با یکدیگر تبادل اطلاعات خواهند داشت.

خصوصاً بازخرید از روی صلاحدید یا دیگر راهکارهای کاهش سرمایه به صورت مؤثر طبق روش صلاحدید که تحت قوانین مرتبط مجاز است را باید مجزا نمود).

۴. بانک نباید اقدامی انجام دهد که در زمان انتشار سهم این انتظار شکل گیرد که ابزار مربوطه بازخرید، برگشت یا لغو می‌گردد و همچنین هیچ قید قراردادی یا قانونی که حاوی ویژگی‌های باشد که منجر به شکل‌گیری چنین انتظاری شود، نباید وجود داشته باشد.

۵. سود توزیعی باید از اقلام قابل توزیع پرداخت شود (شامل سود انباشته). سطح سود توزیع شده نباید به هر روشی مرتبط یا وابسته به مبلغ پرداخت شده در زمان انتشار بوده و نیز مقید به هیچ حد قراردادی نباشد. (به جز در حالتی که بانک قادر به پرداخت سود توزیعی به دلیل فزونی مبلغ آن نسبت به میزان اقلام قابل توزیع، نمی‌باشد).

۶. تحت هیچ شرایطی توزیع سود الزامی نمی‌باشد. عدم پرداخت سود به معنی نکول نیست.

۷. سود قابل توزیع تنها در شرایطی پرداخت می‌شود که تمامی تعهدات قراردادی و قانونی رعایت شده و پرداخت‌های مربوط به ابزارهای سرمایه‌ای ارجح صورت پذیرفته باشد. این بدان معنی است که هیچ‌گونه پرداخت سود ترجیحی وجود ندارد، این موضوع شامل سایر اقلامی که به عنوان سرمایه منته‌شده با بالاترین کیفیت طبقه‌بندی می‌شود نیز می‌گردد.

۸. سرمایه منته‌شده است که اولین و بزرگترین سهم از زیان‌هایی که به وقوع می‌پیوندد را متنا سب با سهم خود جذب می‌کند.^۷ به عنوان سرمایه با بالاترین کیفیت، هر ابزاری که زیان‌ها را در شرایط تداوم فعالیت به طور متناسب و هم‌ردیف با سایر اقلام جذب می‌نماید، به عنوان سرمایه با بالاترین کیفیت محسوب می‌شود.

۹. در حالت عدم ایفای تعهدات بر اساس ترازنامه، مبلغ پرداخت شده (paid in) به عنوان حقوق صاحبان سهام شناسایی می‌شود. (به عنوان بدهی شناسایی نمی‌شود)

۱۰. مبلغ پرداخت شده بر اساس استانداردهای حسابداری مربوطه به عنوان حقوق صاحبان سهام طبقه‌بندی می‌شود.

۱۱. مستقیماً به وسیله بانک منتشر شده و کاملاً پرداخت شده است و همچنین بانک نمی‌تواند به طور مستقیم یا غیرمستقیم خرید این ابزار را تأمین مالی نماید.

۱۲. مبلغ پرداخت شده نمی‌تواند توسط ضامن ناشر سهام یا شخص مرتبط^۸ تضمین یا پوشش داده شده باشد و یا نباید مقید به ترتیبات دیگری باشد که قانوناً یا بنا به دلایل اقتصادی اولویت این مطالبه را ارتقاء دهد.

^۷ در شرایطی که ابزارهای سرمایه‌ای حاوی ویژگی‌هایی در خصوص کاهش دائمی ارزش دفتری آن‌ها از حساب‌ها هستند، این معیار کماکان بوسیله سهام عادی رعایت می‌شود.

^۸ شخص مرتبط می‌تواند شامل شرکت مادر، شرکت خواهر، شرکت تابعه یا دیگر نهادهای وابسته باشد. یک شرکت هلدینگ فارغ از اینکه چگونه بخشی از گروه بانکی مشمول تلفیق را شکل می‌دهد یک شخص مرتبط است.

۱۳. صرفاً با تأیید مالکان بانک ناشر منتشر می‌شود. تأیید مزبور می‌تواند به صورت مستقیم توسط مالکان یا در صورت مجاز بودن بر اساس قانون مربوطه، توسط هیأت مدیره یا سایر افرادی که به نحو مقتضی توسط مالکان تعیین شده‌اند، صورت پذیرد.

۱۴. باید به طور شفاف و مجزا در ترازنامه بانک افشاء شده باشد.

۲- سرمایه اضافی لایه ۱

۵۴. سرمایه اضافی لایه ۱ شامل مجموع اقلام زیر می‌باشد:

➤ ابزارهای منتشر شده توسط بانک که حایز ویژگی‌های قابل قبول برای قرار گرفتن در سرمایه اضافی لایه ۱ باشند (و جزء اقلام سرمایه عادی لایه ۱ نیستند)؛

➤ صرف سهام ناشی از انتشار ابزارهایی که در سرمایه اضافی لایه ۱ قرار می‌گیرند.

➤ ابزارهای منتشر شده توسط واحدهای تابعه بانک که توسط اشخاص ثالث نگهداری می‌شود و معیارهای قرار گرفتن در سرمایه اضافی لایه ۱ را دارا بوده و نیز جزء اقلام سرمایه عادی لایه ۱ محسوب نمی‌شوند. بخش ۴ را در خصوص معیارهای مربوطه ملاحظه نمایید؛ و

➤ تعدیلات نظارتی که در محاسبه سرمایه اضافی لایه ۱ مورد استفاده قرار می‌گیرد.

در بخشی مجزا به نحوه در نظر گرفتن ابزارهای منتشر شده توسط واحدهای تابعه مشمول تلفیق با بانک و نیز تعدیلات نظارتی در محاسبه سرمایه اضافی لایه ۱ پرداخته می‌شود.

ابزارهای منتشر شده توسط بانک که حائز معیارهای قرار گرفتن در سرمایه اضافی لایه ۱ می‌باشند

۵۵. جدول زیر حاوی حداقل معیارهای لازم برای ابزارهای منتشر شده توسط بانک به منظور قرار گرفتن در سرمایه اضافی لایه ۱ می‌باشد.

معیارهای قرار گرفتن در سرمایه اضافی لایه ۱:

۱. منتشر شده و کاملاً پرداخت شده باشند.

۲. نسبت به سپرده گذاران، بستانکاران عمومی و بدهی های تبعی بانک از اولویت پایین تری برخوردار باشند.
۳. نه تضمین شده باشند و نه از طریق ضمانت ناشر یا شخص مرتبط پوشش داده شود و یا ترتیبات دیگری که به طور قانونی یا به دلایل اقتصادی منجر به ارتقای اولویت این مطالبه در برابر بستانکاران بانک می شود، وجود نداشته باشد.
۴. ماهیت دائمی دارد، بدان معنی که تاریخ سر رسید و نیز پرداخت های پلکانی سود و دیگر انگیزه های باز خرید وجود ندارد.
۵. قابل باز خرید توسط منتشر کننده اولیه تنها بعد از حداقل پنج سال و با در نظر گرفتن شرایط زیر می باشد:
- الف. به منظور اعمال اختیار خرید توسط بانک، اخذ تأیید اولیه مقام ناظر ضروری است؛ و
- ب. بانک نباید اقدامی انجام دهد که منجر به ایجاد حالتی استثناء شود که امکان خرید را فراهم نماید؛ و
- ج. بانک نباید اقدام به خرید اوراق نماید مگر در حالت های زیر:
۱. بانک ابزار خریداری شده را با سرمایه از همان ردیف سرمایه ای یا با کیفیت بالاتر جایگزین نماید و جایگزینی این سرمایه در شرایطی انجام شود که بر اساس ظرفیت درآمدی بانک قابل انجام باشد؛^{۵۹}
۲. بانک باید نشان دهد که پس از اعمال اختیار خرید، وضعیت سرمایه ای آن بانک بالاتر از حداقل الزامات سرمایه ای باقی خواهد ماند؛^{۶۰}
۶. هر گونه باز پرداخت اصل (که می تواند از طریق باز خرید صورت پذیرد) باید با تأیید اولیه مقام ناظر صورت پذیرد و بانک ها نباید چنین فرزی را مطرح کنند یا چنین انتظار بازاری را ایجاد کنند که تأیید مقام ناظر قطعاً داده خواهد شد.
۷. سود سهام یا کوپن سود باید صلاح دیدی باشد:
- الف. بانک باید در هر زمان اختیار کامل به منظور تصمیم برای عدم پرداخت یا عدم تقسیم سود را داشته باشد.^{۶۱}
- ب. تصمیم صلاح دیدی مبنی بر عدم پرداخت نباید به عنوان نکول تلقی شود.
- ج. بانک ها باید دسترسی کامل به منابع حاصل از عدم پرداخت ها به منظور ایفای تعهدات سر رسید شده را داشته باشند.
- د. عدم پرداخت یا عدم تقسیم سود نباید منجر به اعمال محدودیت هایی برای بانک گردد مگر در خصوص سود تقسیمی برای صاحبان سهام عادی.

^{۵۹}. انتشار اوراق جایگزین می تواند همزمان و نه بعد از آنکه ابزارها برای خرید فراخوانده شوند، صورت پذیرد.

^{۶۰}. حدود حداقل در اینجا به الزامات حداقلی تعیین شده توسط مقام ناظر باز می گردد که می تواند از حداقل الزامات رکن ۱ بال ۳ بیشتر باشد.

^{۶۱}. یکی از نتایج صلاح دید کامل در هر زمان به منظور تصمیم به عدم پرداخت یا عدم تقسیم سود آن است که فعالیت تضمین سود (dividend pushers) مجاز نخواهد بود. ابزاری که همراه با تضمین سود باشد، در صورتی که بانک برای سایر ابزارهای سرمایه ای (نوعاً ابزارهای ارجح تر) پرداختی را انجام داده باشد بانک منتشر کننده را مجبور به پرداخت سود یا کوپن برای ابزار می کند. این تعهد با الزام برای پرداخت سود صلاح دیدی در هر زمان ناسازگار است. علاوه بر این، اصطلاح "تصمیم به عدم پرداخت یا عدم تقسیم سود" به معنی ملغی کردن اینگونه پرداخت ها می باشد. این موضوع باعث می شود، بانک در انجام اقداماتی که آن را ملزم به پرداخت یا تقسیم سود می نماید، مجاز نباشد.

۸. سود نقدی یا کوپن سود باید از محل ارقام قابل توزیع پرداخته شود.
۹. این ابزار نمی‌تواند دارای ویژگی سود نقدی وابسته به وضعیت اعتباری باشد، به این معنی که سود نقدی یا کوپن سود به صورت دوره‌ای بر اساس تمام یا بخشی از وضعیت اعتباری نهاد مربوطه تجدید گردد.
۱۰. انتشار این ابزارها نباید باعث فزونی بدهی‌ها بر دارایی‌ها شود که در این صورت ترازنامه مربوطه بخشی از قانون عدم ایفای تعهدات ملی را شامل خواهد شد.
۱۱. ابزارهای سرمایه‌ای که برای اهداف حسابداری جزء بدهی‌ها طبقه‌بندی می‌شوند باید واجد اصل خصوصیت جذب زبان بدین ترتیب باشند: (۱) امکان تبدیل به سهام عادی در یک نقطه شروع که از قبل مشخص است یا (۲) وجود مکانیزم کاهش ارزش (write-down) که زبان‌ها را به ابزارهای مربوطه در یک نقطه شروع که از قبل مشخص است تخصیص می‌دهد. مکانیزم کاهش ارزش در دفاتر اثرات زیر را به دنبال خواهد داشت:
- الف. در شرایط تصفیه، مطالبات مربوط به ابزار سرمایه‌ای را کاهش می‌دهد؛
- ب. اقدام بانک به خرید ابزار باعث کاهش میزان بازپرداخت می‌شود؛ و
- ج. تمام یا بخشی از پرداخت‌های مربوط به سود نقدی یا کوپن سود برای ابزار مربوطه کاهش می‌یابد.
۱۲. بانک و شخص مرتبط که بانک بر آن کنترل یا نفوذ قابل ملاحظه دارد نمی‌توانند ابزار را خریداری کند و همچنین بانک نباید مستقیم یا غیرمستقیم به منظور خرید این ابزار را تأمین مالی نماید.
۱۳. این ابزار نمی‌تواند حایز ویژگی‌هایی که از تأمین مجدد سرمایه جلوگیری نماید، باشد، مانند شروطی که بر اساس آن در صورت انتشار ابزار جدید با قیمت پایین‌تر در یک بازه زمانی مشخص، ناشر را ملزم به جبران برای سرمایه‌گذاران ابزار مربوطه می‌نماید.
۱۴. چنانچه ابزار توسط یک نهاد عملیاتی یا شرکت هلدینگ مشمول در گروه تلفیقی منتشر نشده باشد (یعنی از طریق شرکت مالی با اهداف خاص یا SPV منتشر شده است)، عایدات حاصل از انتشار باید فوراً و بدون محدودیت به صورتی در اختیار نهاد عملیاتی آلت شرکت هلدینگ در گروه تلفیقی قرار گیرد که ابزار مربوطه واجد همه معیارهای قرار گرفتن در سرمایه اضافی لایه ۱ باشد.

صرف سهام ناشی از انتشار ابزارهایی که در سرمایه اضافی لایه ۱ قرار می‌گیرند؛

۵۶. صرف سهامی که واجد شرایط قرار گرفتن در سرمایه عادی لایه ۱ نباشد، تنها در صورتی می‌تواند در سرمایه اضافی لایه ۱ قرار گیرد که سهام موجد صرف سهام مذکور مجاز به قرار گرفتن در سرمایه اضافی لایه ۱ باشد.

^{۶۲}. یک نهاد عملیاتی به نهادی گفته می‌شود که به منظور انجام یک فعالیت تجاری با مشتریان به منظور کسب سود شکل گرفته باشد.

۳- سرمایه لایه ۲

۵۷. سرمایه لایه ۲ شامل مجموع ارقام زیر می باشد:

➤ ابزارهای منتشر شده توسط بانک که حایز ویژگی های قرار گرفتن در سرمایه لایه ۲ باشند (و نیز در سرمایه لایه ۱ قرار نگرفته باشند)؛

➤ صرف سهام ناشی از انتشار ابزارهایی که در سرمایه لایه ۲ قرار دارند؛

➤ ابزارهای منتشر شده توسط واحدهای تابعه مشمول تلفیق بانک که توسط اشخاص ثالث نگهداری می شوند و حایز معیارهای قرار گرفتن در سرمایه لایه ۲ می باشند و در سرمایه لایه ۱ نیز قرار ندارند. بخش ۴ را برای معیارهای مرتبط ملاحظه نمایید؛

➤ ذخایر اختصاصی به شرحی که در بندهای ۶۰ و ۶۱ آمده است؛ و

➤ تعدیلات نظارتی که در محاسبه سرمایه لایه ۲ مورد استفاده قرار می گیرد.

نحوه در نظر گرفتن ابزارهای منتشر شده توسط واحدهای تابعه مشمول تلفیق بانک و نیز تعدیلات نظارتی در محاسبه سرمایه لایه ۲ در بخشی مجزا مورد بررسی قرار می گیرد.

ابزارهای منتشر شده توسط بانک که حایز معیارهای قرار گرفتن در سرمایه لایه ۲ می باشند

۵۸. هدف سرمایه لایه ۲ فراهم نمودن امکان جذب زیان در شرایط عدم تداوم فعالیت (gone-concern) می باشد.

بر این اساس، در ادامه حداقل معیارهای لازم برای قرار گرفتن در سرمایه لایه ۲، اشاره خواهد شد.

معیارهای قرار گرفتن در سرمایه لایه ۲:

۱. منتشر شده و کاملاً پرداخت شده باشد.

۲. نسبت به مطالبات مربوط به سپرده گذاران و سایر بستانکاران عمومی بانک از اولویت پایین تری برخوردار باشد.

۳. این اوراق نه تضمین شده اند و نه هیچ گونه پوشش ضمانتی از طرف ناشر یا اشخاص مرتبط برای آن وجود دارد و همچنین ترتیباتی که قانوناً یا به دلایل اقتصادی بتوان بر اساس آن اولویت این مطالبه را نسبت به

سرپرده گذاران و دیگر بستانکاران عمومی بانک افزایش دهد، وجود ندارد.

۴. سررسید:

الف. حداقل سررسید اصلی باید پنج سال باشد؛

ب. شناسایی آن در سرمایه نظارتی در طول پنج سال باقی مانده تا سررسید بر اساس روش خط مستقیم مستهلک گردد؛

ج. هیچ گونه مکانیزمی از طریق پرداخت سود پلکانی و یا دیگر انگیزه ها برای بازخرید آن وجود نداشته باشد.

۵. تنها بعد از حداقل پنج سال از انتشار با تصمیم ناشر و با در نظر گرفتن شرایط زیر قابل بازخرید باشند:

الف. قبل از اقدام به بازخرید، اخذ تأیید اولیه از مقام ناظر توسط بانک الزامی است؛

ب. بانک نباید اقدامی انجام دهد که منجر به ایجاد این انتظار گردد که امکان بازخرید اوراق وجود دارد؛^{۶۳}

ج. بانک نباید اقدام به بازخرید نماید مگر پس از احراز شرایط زیر:

۱. بانک ابزار خریداری شده را با سرمایه از همان سطح و یا با کیفیت بالاتر جایگزین کند و جایگزینی این سرمایه با شرایطی انجام شود که متناسب با ظرفیت درآمدی بانک باشد؛^{۶۴}

۲. بانک باید نشان دهد که وضعیت سرمایه ای آن بانک بعد از اقدام به بازخرید اوراق به خوبی بالاتر از حداقل الزامات سرمایه ای است.^{۶۵}

۶. سرمایه گذار نباید هیچ حقی مبنی بر تسریع بازپرداخت پرداخت های برنامه ریزی شده آتی (کوپن سود یا اصل) داشته باشد، مگر در شرایط ورشکستگی یا تصفیه بانک.

۷. این ابزار نمی تواند دارای ویژگی سود نقدی وابسته به وضعیت اعتباری باشد، به این معنی که سود نقدی یا کوپن سود به صورت دوره ای بر اساس تمام یا بخشی از وضعیت اعتباری نهاد مربوطه تجدید گردد.

۸. بانک و شخص مرتبط که بانک بر آن کنترل یا نفوذ قابل ملاحظه دارد نمی تواند ابزار را خریداری کنند و نیز بانک نباید به طور مستقیم یا غیرمستقیم خرید این ابزار را تأمین مالی نماید.

۹. چنانچه ابزار توسط یک نهاد عملیاتی یا شرکت هلدینگ مشمول در گروه تلفیقی منتشر نشده باشد (یعنی از طریق شرکت مالی با اهداف خاص یا SPV منتشر شده است)، عایدات حاصل از انتشار باید فوراً و بدون محدودیت به صورتی در اختیار نهاد عملیاتی یا شرکت هلدینگ در گروه تلفیقی قرار گیرد که ابزار مربوطه، همه معیارهای قرار گرفتن در سرمایه لایه ۲ را داشته باشد.

^{۶۳} . انجام اختیار خرید ابزار بعد از پنج سال اما قبل از شروع دوره استهلاك تا زمانی که بانک اقدامی را که منجر به ایجاد این انتظار شود که خرید در آن زمان مربوطه انجام خواهد گرفت، انجام ندهد، به عنوان انگیزه بازخرید در نظر گرفته نمی شود.

^{۶۴} . انتشار اوراق جایگزین می تواند همزمان و نه بعد از آنکه ابزارها برای بازخرید فراخوانده شوند، صورت پذیرد.

^{۶۵} . حدود حداقل در اینجا به الزامات حداقلی تعیین شده توسط مقام ناظر باز می گردد که می تواند از حداقل الزامات رکن ۱ بال ۳ بیشتر باشد.

^{۶۶} . یک نهاد عملیاتی به نهادی گفته می شود که به منظور انجام یک فعالیت تجاری با مشتریان به منظور کسب سود شکل گرفته باشد.

صرف سهام ناشی از انتشار ابزارهایی که در سرمایه لایه ۲ قرار می‌گیرند؛

۵۹. صرف سهام که واجد شرایط قرار گرفتن در سرمایه لایه ۱ نباشد، تنها زمانی مجاز به قرار گرفتن در سرمایه لایه ۲ است که سهام موجد صرف سهام مزبور، مجاز به قرار گرفتن در سرمایه لایه ۲ باشد.

ذخایر عمومی (برای بانکهایی که از رویکرد استاندارد برای ریسک اعتباری استفاده می‌کنند)

۶۰. ذخایری که برای محافظت در برابر زیان‌های آینده که در حال حاضر شناسایی نشده‌اند نگهداری می‌شوند به آسانی جهت پوشش زیان‌هایی که متعاقباً حادث می‌شوند در دسترس می‌باشند و بر این اساس امکان قرار گرفتن در سرمایه لایه ۲ را دارند. ذخایر اختصاصی که در مقابل زیان‌های وارده بر دارایی‌های مشخص یا بدهی‌های شناسایی شده، به صورت انفرادی یا گروهی در نظر گرفته می‌شوند، نباید در سرمایه لایه ۲ لحاظ شوند. علاوه بر این، ذخایر عمومی که حایز شرایط قرار گرفتن در سرمایه لایه ۲ می‌باشند حداکثر به میزان ۱,۲۵ درصد دارایی‌های موزون به ریسک محاسبه شده بر اساس رویکرد استاندارد، در سرمایه لایه ۲ لحاظ می‌شوند.

مازاد کل ذخایر قابل قبول تحت رویکرد رتبه‌بندی داخلی

۶۱. در شرایطی که مجموع مبالغ زیان مورد انتظار کمتر از مبالغ ذخایر قابل قبول باشد، همچنان که در بندهای ۳۸۰ تا ۳۸۳ ویرایش جامع بال (۲) مربوط به ژانویه سال ۲۰۰۶، عنوان شده است، بانک‌ها می‌توانند تفاوت مذکور را حداکثر تا میزان ۰,۶ درصد از دارایی‌های موزن شده به ریسک اعتباری تحت رویکرد IRB، در سرمایه لایه ۲ شناسایی نمایند. بنا به صلاح‌دیدهای ملی، حدود کمتر از ۰,۶ درصد نیز می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

۴- حقوق اقلیت (به معنی حقوق شخصیت‌هایی که قدرت اعمال کنترل ندارند) و سایر ابزارهای سرمایه منتشر شده توسط واحدهای تابعه مشمول تلفیق که توسط اشخاص ثالث نگهداری می‌شود.

سهام عادی منتشر شده توسط واحدهای تابعه مشمول تلفیق

۶۲. حقوق اقلیت که از انتشار سهام عادی توسط واحد تابعه بانک که به طور کامل مشمول تلفیق است، ایجاد می‌شود،

می‌تواند در صورت احراز شرایط زیر، به عنوان سرمایه‌عادی لایه ۱ شناسایی گردد: (۱) در صورتی که ابزار سرمایه‌ای که منجر به ایجاد حقوق اقلیت می‌گردد، توسط بانک منتشر شده باشد، باید کلیه معیارهای ذکر شده برای طبقه‌بندی به عنوان سهام عادی در جهت اهداف سرمایه‌نظارتی را داشته باشد؛ و (۲) واحد تابعه که ابزار را منتشر کرده، خود یک بانک باشد.^{۶۷} کل میزان حقوق اقلیت که حایز معیارهای فوق هستند و به عنوان سرمایه‌عادی لایه ۱ تلفیقی شناسایی می‌شوند، به روش زیر محاسبه می‌گردد:

➤ تمام حقوق اقلیت که حایز دو ویژگی ذکر شده در بالا هستند، پس از کسر میزان مازاد سرمایه‌عادی لایه ۱ واحد تابعه که متعلق به سهامداران اقلیت است.

➤ مازاد سرمایه‌عادی لایه ۱ واحد تابعه این‌گونه محاسبه می‌شود که تمام سرمایه‌عادی لایه ۱ واحد تابعه منهای حداقل مقادیر زیر می‌شود:

➤ (۱) حداقل الزامات سرمایه‌عادی لایه ۱ واحد تابعه به اضافه سپر حفاظتی سرمایه (یعنی ۷٪ دارایی‌های موزون به ریسک) و

➤ (۲) نسبتی از حداقل الزامات سرمایه‌عادی لایه ۱ تلفیقی به اضافه سپر حفاظتی سرمایه (یعنی ۷٪ دارایی‌های موزون به ریسک تلفیقی) که مربوط به واحد تابعه می‌باشد.

➤ میزان مازاد سرمایه‌عادی لایه ۱ که متعلق به سهامداران اقلیت است به این‌گونه محاسبه می‌گردد که مازاد سرمایه‌عادی لایه ۱ ضرب می‌شود در درصد سرمایه‌عادی لایه ۱ که توسط سهامداران اقلیت نگهداری می‌شود.

سرمایه‌لایه ۱ قابل قبول که توسط واحد تابعه مشمول تلفیق منتشر شده است
ابزارهای سرمایه‌ای لایه ۱ منتشره توسط واحد تابعه بانک که کاملاً مشمول تلفیق است و در اختیار سرمایه‌گذاران
شخص ثالث می‌باشند (که شامل مقادیر ذکر شده در بند ۶۲ نیز می‌باشد) تنها در صورتی که ابزارهای مذکور توسط

^{۶۷} در خصوص این بند لازم به ذکر است، هر نهادی که مقید به رعایت حداقل استانداردهای احتیاطی و سطحی از اعمال نظارت مانند سایر بانک‌ها باشد، به عنوان بانک تلقی می‌گردد.

^{۶۸} حقوق اقلیت شکل گرفته در یک واحد تابعه که خود بانک است، در صورتی که بانک مادر یا بانک وابسته به منظور تأمین مالی مستقیم یا غیر مستقیم سرمایه‌گذاری اقلیت در واحد تابعه چه از طریق یک شرکت SPV و چه از طریق سایر روش‌ها، سازوکاری انجام داده باشد به طور کامل از محاسبه در سهام عادی بانک مادر کنار گذاشته می‌شود. رویکرد ذکر شده در بالا به طور کامل قابل اجرا است در صورتی که تمام سرمایه‌گذاری اقلیت در واحد تابعه بانک بیانگر میزان مشارکت واقعی شخصی ثالث در سهام عادی واحد تابعه بوده باشد.

بانک منتشر شده و تمامی معیارهای طبقه‌بندی به عنوان سرمایه لایه ۱ را داشته باشند، می‌توانند به عنوان سرمایه لایه ۱ شناسایی شوند. میزان این سرمایه که به عنوان سرمایه لایه ۱ شناسایی می‌شود به روش زیر محاسبه می‌گردد:

➤ کل سرمایه لایه ۱ واحد تابعه که منتشر شده و در اختیار اشخاص ثالث است منهای میزان مازاد سرمایه لایه ۱ واحد تابعه متعلق به سرمایه‌گذاران شخص ثالث، می‌گردد.

➤ مازاد سرمایه لایه ۱ واحد تابعه به این‌صورت محاسبه می‌شود که سرمایه لایه ۱ واحد تابعه منهای حداقل مقادیر زیر می‌گردد:

➤ (۱) حداقل الزامات سرمایه لایه ۱ واحد تابعه به علاوه سپر حفاظتی سرمایه (یعنی ۸,۵٪ دارایی‌های موزون به ریسک) و

➤ (۲) نسبتی از حداقل الزامات سرمایه لایه ۱ تلفیقی به علاوه سپر حفاظتی سرمایه (یعنی ۸,۵٪ دارایی‌های موزون به ریسک تلفیقی) که مربوط به واحد تابعه می‌باشد.

➤ میزان مازاد سرمایه لایه ۱ که متعلق به سرمایه‌گذاران شخص ثالث می‌باشد برابر است با حاصل ضرب مازاد سرمایه لایه ۱ در درصد سرمایه لایه ۱ که توسط سرمایه‌گذاران شخص ثالث نگهداری می‌شود.

این میزان سرمایه لایه ۱ که به عنوان سرمایه اضافی لایه ۱ شناسایی می‌شود، میزان سرمایه عادی لایه ۱ که بر اساس بند ۶۲ شناسایی شده است را در بر نمی‌گیرد.

سرمایه لایه ۱ و لایه ۲ قابل قبول که توسط واحدهای تابعه مشمول تلفیق منتشر شده است

۶۴. تمام ابزارهای سرمایه‌ای (ابزارهای سرمایه‌ای لایه ۱ و لایه ۲) که توسط نهاد تابعه بانک که کاملاً مشمول تلفیق است و در اختیار سرمایه‌گذاران شخص ثالث می‌باشد (و دربردارنده مقادیر ذکر شده در بندهای ۶۲ و ۶۳ نیز می‌باشد) فقط در صورتی که ابزارهای مذکور توسط بانک منتشر شده باشد و تمامی معیارهای طبقه‌بندی به عنوان سرمایه لایه ۱ یا سرمایه لایه ۲ را داشته باشند، می‌تواند به عنوان تمام سرمایه بانک شناسایی شود. میزان این سرمایه که در تمام سرمایه تلفیقی شناسایی می‌شود به روش زیر محاسبه می‌شود:

- تمام ابزارهای سرمایه‌ای واحد تابعه که منتشر شده و در اختیار اشخاص ثالث است منهای میزان مازاد کل سرمایه واحد تابعه متعلق به سرمایه‌گذاران شخص ثالث می‌گردد.
- مازاد تمام سرمایه واحد تابعه به این صورت محاسبه می‌شود که تمام سرمایه واحد تابعه منهای کمترین میزان این دو مقدار می‌گردد:
- (۱) حداقل الزامات سرمایه تمام واحد تابعه به علاوه سپر حفاظتی سرمایه (یعنی ۱۰,۵٪ دارایی‌های موزون به ریسک) و
- (۲) نسبتی از حداقل الزامات مجموع سرمایه تلفیقی به علاوه سپر حفاظتی سرمایه (یعنی ۱۰,۵٪ دارایی‌های موزن به ریسک تلفیقی) که مربوط به واحد تابعه می‌باشد.
- میزان مازاد مجموع سرمایه که متعلق به سرمایه‌گذاران شخص ثالث است برابر است با حاصل ضرب مازاد مجموع سرمایه در درصد مجموع سرمایه که توسط سرمایه‌گذاران شخص ثالث نگهداری می‌شود.

میزان مجموع سرمایه که در سرمایه لایه ۲ شناسایی می‌شود، میزان سرمایه عادی لایه ۱ که بر اساس مفاد بند ۶۲ و نیز میزان سرمایه اضافی لایه ۱ که بر اساس بند ۶۳ شناسایی شده‌اند را در بر نمی‌گیرد.

۶۵. در صورتی که سرمایه‌ای که در اختیار اشخاص ثالث قرار دارد توسط شرکت‌های سرمایه‌گذاری با اهداف خاص (SPV) منتشر شده باشد، هیچ مقداری از این سرمایه نمی‌تواند در سرمایه عادی لایه ۱ محاسبه گردد. گرچه، چنین سرمایه‌ای می‌تواند در سرمایه اضافی لایه ۱ و سرمایه لایه ۲ تلفیقی قرار گیرد، در صورتی که خود بانک مستقیماً سرمایه مذکور را منتشر و در اختیار اشخاص ثالث قرار داده باشد و چنانچه سرمایه مذکور تمامی معیارهای لازم را دارا بوده و نیز تنها دارایی مربوط به SPV شامل سرمایه‌گذاری آن نهاد در سرمایه بانک به نحوی که حداقل حائز تمامی معیارهای مربوطه برای قرار گرفتن در سرمایه بوده باشد (این معیارها شامل ۱۴ معیار ذکر شده برای سرمایه اضافی لایه ۱ و نیز ۹ معیار برای سرمایه لایه ۲ می‌باشند). در حالتی که سرمایه در اختیار اشخاص ثالث بواسطه شرکت SPV و از طریق یک واحد تابعه

^{۶۹}. دارایی‌هایی که مربوط به فعالیت عملیاتی شرکت SPV می‌باشند در صورتی که مقدار آن قابل توجه نباشد، می‌توانند از این ارزیابی کنار گذاشته شوند.

بانک که کاملاً مشمول تلفیق است منتشر شده باشد، مشروط بر رعایت الزامات ذکر شده در این بند و در صورتی که واحد تابعه خود مستقیماً آن را منتشر و در اختیار اشخاص ثالث قرار داده باشد، چنین سرمایه‌ای می‌تواند در سرمایه اضافی لایه ۱ و سرمایه لایه ۲ تلفیقی مطابق با شرایط ذکر شده در بندهای ۶۳ و ۶۴ قرار گیرد.

۱۹- بخشنامه شماره ۲۳۵۰۷۶/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۲۷؛ ابلاغ دستورالعمل رعایت قوانین و مقررات در مؤسسات اعتباری

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران- ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضرنند مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات (تطبیق) در بانکها در اسناد و متون گوناگون مورد توجه قرار گرفته و تعاریف مختلفی از آن ارایه شده است. لیکن، یکی از متداولترین تعاریفی که در مقررات بانکی بسیاری از کشورها مورد استفاده قرار گرفته، عبارت است از: «احتمال زیان ناشی از شمول جریمه‌ها و مجازاتهای قانونی، تنبیهات نظارتی و آسیب به حسن شهرت به دلیل عدم رعایت قوانین و مقررات و سایر الزامات ناظر بر فعالیتهای بانکی».

در سالهای اخیر به دلیل افزایش حساسیتها و دغدغه‌ها در سطوح ملی و بین‌المللی در خصوص سوء استفاده از بانکها برای مقاصد و اهداف مجرمانه در زمینه‌هایی چون پولشویی و تأمین مالی تروریسم، نقض تحریم‌های بین‌المللی و نیز جرایم مالی به‌ویژه رشوه و اختلاس، موضوع رعایت قوانین و مقررات در بانکها از اهمیت فزاینده‌ای برخوردار شده است؛ تا جایی که بسیاری از بانکهای بزرگ دنیا خاصه بانکهای فعال در عرصه بین‌المللی، سرمایه‌گذاریهای هنگفتی را برای مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات انجام داده و منابع انسانی و ساختار سازمانی خاص و مستقلی را به این امر مهم اختصاص داده‌اند.

با عنایت به این که در شرایط کنونی بانکهای معتبر خارجی قبل از ایجاد روابط بانکی با بانکهای طرف مقابل، موضوع جایگاه و کیفیت مدیریت ریسک رعایت قوانین و مقررات را مورد توجه قرار می‌دهند و در برقراری هرگونه ارتباط بانکی خواهان تکمیل و پاسخگویی به مجموعه‌ای از پرسش‌ها توسط بانک طرف مقابل در خصوص نحوه مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات و تأیید آن توسط مدیر ارشد مربوط هستند، اقتضاء می‌نمود اقدامات و تدابیر لازم برای ایجاد زیر ساختهای مناسب با هدف انطباق شبکه بانکی کشور با الزامات بین‌المللی در خصوص موضوع مذکور اتخاذ گردد.

بر همین اساس و به منظور ارتقای رعایت قوانین و مقررات در شبکه بانکی کشور سازگار با استانداردها و رویه‌های پذیرفته شده بین‌المللی و در راستای تکمیل ضوابط حاکمیت شرکتی در مؤسسات اعتباری موضوع بخشنامه شماره ۹۶/۵۱۹۳۵ مورخ ۱۳۹۶/۲/۲۴، تدوین الزامات ناظر بر رعایت قوانین و مقررات در مؤسسات اعتباری در این بانک در دستور کار قرار گرفت و با بهره‌گیری از آخرین استانداردها و اسناد منتشره بین‌المللی در این رابطه و نظرخواهی و مشاوره با صاحب‌نظران داخلی و خارجی، مقررات ناظر بر رعایت قوانین و مقررات در مؤسسات اعتباری

تدوین شد و در یک‌هزار و دویست و سی و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۷/۱۱ شورای پول و اعتبار در ۲۹ ماده و ۳ تبصره به تصویب رسید.

شایان ذکر است در این دستورالعمل، هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف شده به منظور انجام صحیح و دقیق مسئولیت خود در خصوص نظارت بر کفایت و اثربخشی مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات، کمیته رعایت قوانین و مقررات را ایجاد نماید. همچنین هیأت مدیره موظف است نسبت به ایجاد واحد دائمی رعایت قوانین و مقررات در ساختار سازمانی مؤسسه اعتباری متبوع خود اقدام نماید. واحد رعایت قوانین و مقررات وظیفه مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات در مؤسسه اعتباری را برعهده دارد. واحد رعایت قوانین و مقررات مؤسسه اعتباری باید از اختیارات کافی، جایگاه سازمانی مناسب، استقلال و دسترسی به هیأت مدیره برخوردار باشد. مدیرعامل، مدیران اجرایی و کارکنان مؤسسه اعتباری باید استقلال واحد رعایت قوانین و مقررات را مورد توجه قرار داده و از دخالت در وظایف آن خودداری نمایند.

علاوه بر آن، بر اساس دستورالعمل مذکور، هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است یک نفر را به عنوان مدیر ارشد رعایت قوانین و مقررات با مسئولیت کامل و اختیارات لازم برای اداره واحد رعایت قوانین و مقررات و اجرای وظایف محوله منصوب و برای تأیید به بانک مرکزی معرفی نماید. مدیر ارشد رعایت قوانین و مقررات باید واجد مهارت‌های لازم برای نظارت بر فعالیت‌های واحد رعایت قوانین و مقررات بوده و وظایف آن با وظایف سایر واحدهای اجرایی تداخل نداشته باشد؛ همچنین در هر یک از فعالیت‌های مربوط به کسب و کار یا واحدهای موجد درآمد فاقد مسئولیت‌های مدیریتی و مالی باشد و به طور همزمان به عنوان مدیرعامل، مدیر امور مالی، حسابرس ارشد یا سایر اعضای هیأت عامل ایفای نقش ننماید.

با عنایت به موارد فوق، ضمن ارسال یک نسخه از «دستورالعمل رعایت قوانین و مقررات در مؤسسات اعتباری» و اعلام این که دستورالعمل مذکور شش ماه پس از تاریخ ابلاغ، لازم‌الاجرا است، خواهشمند است دستور فرمایند ضمن تمهید مقدمات اجرای آن، مراتب به قید تسریع و با لحاظ مفاد بخشنامه شماره ۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۶، به تمامی واحدهای آن بانک /مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ شده و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق به عمل آید.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و
مبارزه با پولشویی
اداره مطالعات و مقررات بانکی
عبدالمهدی
ارجمندنژاد
حمیدرضا غنی‌آبادی
۳۸۱۶
۳۲۱۵-۰۲

«بسمه تعالی»

«دستورالعمل رعایت قوانین و مقررات در مؤسسات اعتباری»

در اجرای مؤثر بند «ب» از ماده (۱۱) قانون پولی و بانکی کشور و به منظور کاهش ریسک‌های مالی، عملیاتی و شهرت ناشی از عدم رعایت قوانین و مقررات در مؤسسات اعتباری، «دستورالعمل رعایت قوانین و مقررات در مؤسسات اعتباری» که از این پس به اختصار «دستورالعمل» نامیده می‌شود به شرح زیر تدوین می‌گردد:

فصل اول: تعاریف

ماده ۱- در این دستورالعمل عناوین ذیل به جای عبارات مربوط به کار می‌روند:

۱-۲۵- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲۶- مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب قانون و یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت آن بانک قرار دارد. در این دستورالعمل، شعبه بانک خارجی نیز مؤسسه اعتباری محسوب می‌گردد؛

۱-۲۷- شعبه بانک خارجی: واحد عملیاتی از یک بانک خارجی که با مجوز بانک مرکزی به انجام عملیات مجاز بانکی در جمهوری اسلامی ایران مبادرت می‌نماید؛

۱-۲۸- قوانین و مقررات: تمامی قوانین، مقررات، اسـتـانـداردهای لازم‌الاجرا برای مؤسسه اعتباری در ایران و کشورهای که مؤسسه اعتباری در آنها دارای واحد مستقل فرعی، شعبه و یا دفتر نمایندگی می‌باشد و همچنین کشورهای که مؤسسه اعتباری به نحوی از انحا در آنها عملیات بانکی انجام می‌دهد.

۱-۲۹- ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات: احتمال زیان ناشی از شمول جریمه‌ها و مجازات‌های قانونی، تنبیهات نظارتی و آسیب به حسن شهرت به دلیل عدم رعایت قوانین و مقررات و سایر الزامات ناظر بر فعالیت‌های بانکی مؤسسه اعتباری؛

فصل دوم: مسئولیت‌های کلی هیأت مدیره

ماده ۲- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری مسئول نظارت بر مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات است.

ماده ۳- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است خط‌مشی رعایت قوانین و مقررات را که متضمن اصول کلی، فرآیندهای اصلی شناسایی،

- اولویت‌بندی، مدیریت و کنترل ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات و نحوه گزارش‌دهی است، تدوین و تصویب نماید.
- ماده ۴- اولویت‌بندی موارد مشمول رعایت قوانین و مقررات باید با در نظر گرفتن ریسک‌هایی باشد که مؤسسه اعتباری با آن‌ها مواجه است.
- ماده ۵- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است حداقل یک بار در سال کیفیت و نحوه مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات در مؤسسه اعتباری را ارزیابی نماید.
- ماده ۶- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باید از اجرای مؤثر خط‌مشی رعایت قوانین و مقررات اطمینان حاصل نماید و به هنگام شناسایی موارد نقض خط‌مشی مذکور، اقدامات اصلاحی و انضباطی مناسب را اتخاذ کند.
- ماده ۷- هیأت مدیره موظف است به منظور انجام صحیح و دقیق مسئولیت خود در خصوص نظارت بر کفایت و اثربخشی مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات، کمیته رعایت قوانین و مقررات را ایجاد نماید.
- ماده ۸- رئیس کمیته رعایت قوانین و مقررات باید از میان یکی از اعضای غیراجرایی هیأت مدیره انتخاب شود.
- ماده ۹- اعضای کمیته رعایت قوانین و مقررات باید حائز شرایط تخصصی لازم که توسط بانک مرکزی تعیین خواهد شد، باشند.
- تبصره — اعضای کمیته رعایت قوانین و مقررات نباید در بیش از یک مؤسسه اعتباری عضو کمیته مذکور باشند.
- ماده ۱۰- هیأت مدیره موظف است نسبت به ایجاد واحد دائمی رعایت قوانین و مقررات اقدام نماید. واحد رعایت قوانین و مقررات وظیفه مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات در مؤسسه اعتباری را برعهده دارد.
- ماده ۱۱- هیأت مدیره موظف است وظایف واحد رعایت قوانین و مقررات را از وظایف واحد حسابرسی داخلی و بازرسی، به طور شفاف تفکیک نماید. واحد حسابرسی داخلی باید در چهارچوب برنامه‌ها و رویه‌های حسابرسی داخلی، از کفایت و اثربخشی مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات اطمینان حاصل نماید.
- ماده ۱۲- هیأت مدیره موظف است یک نفر را به عنوان مدیر ارشد رعایت قوانین و مقررات با مسئولیت کامل و اختیارات لازم برای اداره واحد رعایت قوانین و مقررات و اجرای وظایف محوله منصوب و برای تأیید به بانک مرکزی معرفی نماید.

فصل سوم: ویژگی‌ها و وظایف واحد رعایت قوانین و مقررات

۳-۱- ویژگی‌های واحد رعایت قوانین و مقررات

ماده ۱۳- واحد رعایت قوانین و مقررات مؤسسه اعتباری باید از اختیارات کافی، جایگاه سازمانی مناسب، استقلال و دسترسی به هیأت مدیره برخوردار باشد. مدیرعامل، مدیران اجرایی و کارکنان مؤسسه اعتباری باید استقلال واحد رعایت قوانین و مقررات را مورد توجه قرار داده و از دخالت در وظایف آن خودداری نمایند.

ماده ۱۴- کارکنان واحد رعایت قوانین و مقررات نباید هیچ‌گونه وظیفه دیگری در مؤسسه اعتباری بر عهده داشته باشند.

ماده ۱۵- واحد رعایت قوانین و مقررات باید به همه اطلاعات در واحدهای مختلف مؤسسه اعتباری در چهارچوب خطمشی و شرح وظایف خود دسترسی داشته باشد.

ماده ۱۶- واحد رعایت قوانین و مقررات مؤسسه اعتباری باید دارای منابع کافی (بودجه، نیروی انسانی و تجهیزات و امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری)، جهت انجام مؤثر مسئولیت‌های خود باشد.

ماده ۱۷- کارکنان واحد رعایت قوانین و مقررات باید دارای صلاحیت و تجربه لازم برای اجرای وظایفشان باشند. مهارت‌های حرفه‌ای کارکنان، به‌ویژه از نظر آگاهی در زمینه تغییرات قوانین و مقررات حوزه فعالیت مؤسسه اعتباری، باید به کمک آموزش ادواری و نظام‌مند حفظ شود.

۳-۲- وظایف واحد رعایت قوانین و مقررات

ماده ۱۸- واحد رعایت قوانین و مقررات موظف به ابلاغ و حصول اطمینان از استقرار و اجرای خطمشی رعایت قوانین و مقررات در تمامی سطوح مؤسسه اعتباری، از جمله واحدهای مستقل فرعی و شعب خارج از کشور آن، می‌باشد.

ماده ۱۹- واحد رعایت قوانین و مقررات در صورت مشاهده هرگونه موارد عدم رعایت قوانین و مقررات در چهارچوب خطمشی مصوب هیأت مدیره، رهنمودها و توصیه‌های لازم را جهت رفع نواقص و موارد مزبور به واحد اجرایی مربوط و در صورت نیاز به مدیرعامل ارایه نماید. تبصره — در ارتباط با آن دسته از موارد عدم رعایت قوانین و مقررات که ارایه رهنمود و توصیه درخصوص آنها منجر به بروز مفسده‌هایی خواهد شد، صرفاً بر اساس ماده (۲۰) عمل می‌شود.

ماده ۲۰- واحد رعایت قوانین و مقررات باید هرگونه موارد مهم عدم رعایت قوانین و مقررات در چهارچوب خط‌مشی رعایت قوانین و مقررات، حتی در خصوص مصوبات و تصمیم‌های هیأت مدیره را در اسرع وقت به کمیته رعایت قوانین و مقررات و هیأت مدیره مؤسسه اعتباری گزارش نماید.

ماده ۲۱- واحد رعایت قوانین و مقررات باید در خصوص وضعیت و کیفیت رعایت قوانین و مقررات در مؤسسه اعتباری گزارش‌های دوره‌ای را به کمیته رعایت قوانین و مقررات و هیأت مدیره ارائه دهد.

ماده ۲۲- واحد رعایت قوانین و مقررات باید برای اجرای وظایف خود در خصوص هر یک از موضوعات رعایت قوانین و مقررات به ویژه مقررات احتیاطی و الزامات مربوط به مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، جرایم مالی و تحریم‌های بین‌المللی، شاخص‌ها و شیوه‌نامه‌هایی تدوین و به تصویب هیأت مدیره برساند.

ماده ۲۳- واحد رعایت قوانین و مقررات باید در خصوص رعایت قوانین و مقررات و سایر الزامات مربوط به فعالیت‌های مؤسسه اعتباری به هیأت مدیره، کمیته رعایت قوانین و مقررات، مدیرعامل و مدیران اجرایی نظر مشورتی و توصیه‌های لازم را ارائه نماید.

ماده ۲۴- مؤسسه اعتباری موظف است بر اساس سرفصل‌های اعلامی واحد رعایت قوانین و مقررات، برنامه‌های آموزشی لازم در خصوص مباحث مرتبط با رعایت قوانین و مقررات را به کارکنان مؤسسه اعتباری ارائه نماید.

ماده ۲۵- واحد رعایت قوانین و مقررات باید در راستای اجرای صحیح قوانین و مقررات، رهنمودهای لازم را به کارکنان مؤسسه اعتباری ارائه نموده و نیز به عنوان مرجع برای پاسخ‌گویی به سؤالات کارکنان عمل نماید.

فصل چهارم: ویژگی‌ها و وظایف مدیر ارشد رعایت قوانین و مقررات

ماده ۲۶- مدیر ارشد رعایت قوانین و مقررات باید واجد شرایط و ویژگی‌های زیر باشد:

۱-۲۶- مهارت‌های لازم برای نظارت بر فعالیت‌های واحد رعایت قوانین و مقررات؛

۲-۲۶- دارای استقلال بوده و وظایف آن با وظایف سایر واحدهای اجرایی تداخل نداشته باشد؛

۳-۲۶- در هر یک از فعالیت‌های مربوط به کسب و کار یا واحدهای موجد درآمد فاقد مسئولیت‌های مدیریتی و مالی باشد؛

۴-۲۶- به طور همزمان به عنوان مدیرعامل، مدیر امور مالی، حسابرس ارشد یا سایر اعضای هیأت عامل ایفای نقش ننماید؛

ماده ۲۷- عزل و نصب مدیر ارشد رعایت قوانین و مقررات باید به پیشنهاد کمیته رعایت قوانین و مقررات و با تأیید هیأت مدیره و بانک مرکزی انجام گردد. عملکرد، حقوق و مزایای مدیر ارشد رعایت قوانین و مقررات باید به پیشنهاد کمیته رعایت قوانین و مقررات در هیأت مدیره بررسی و اتخاذ تصمیم گردد. تبصره — در صورتی که مدیر ارشد رعایت قوانین و مقررات در انجام وظایف خود قصور نماید، هیأت مدیره موظف است پس از دریافت دستور بانک مرکزی مبنی بر برکناری وی، نسبت به جایگزینی فرد جدید اقدام نماید.

ماده ۲۸- مدیر ارشد رعایت قوانین و مقررات، مسئولیت کلی هماهنگی، شناسایی و مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات در تمامی سطوح مؤسسه اعتباری را بر عهده داشته و باید از پایش منظم و پیوسته رعایت قوانین و مقررات در مؤسسه اعتباری اطمینان حاصل نماید.

فصل پنجم: الزامات گزارش‌دهی رعایت قوانین و مقررات

ماده ۲۹- گزارش واحد رعایت قوانین و مقررات به هیأت مدیره و کمیته رعایت قوانین و مقررات باید حداقل در بردارنده موارد زیر باشد:

۱-۲۹- نتایج ارزیابی‌ها و بررسی‌های به عمل آمده در طی دوره با تأکید بر تغییرات کلیدی در وضعیت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات در مؤسسه اعتباری و نیز حوزه‌ها و موضوع‌هایی که به توجه ویژه و بیشتر هیأت مدیره نیاز دارند؛

۲-۲۹- خلاصه‌ای از موارد عدم رعایت قوانین و مقررات و نیز نقص‌های مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات در بخش‌های مختلف مؤسسه اعتباری؛

۳-۲۹- ارزیابی آثار موارد عدم رعایت قوانین و مقررات اعم از مالی و غیرمالی بر مؤسسه اعتباری (نظیر جرایم، اقدامات اداری، اقدامات انضباطی و سایر اقدامات اتخاذ شده در خصوص مؤسسه اعتباری و کارکنان آن توسط بانک مرکزی)؛

۴-۲۹- توصیه جهت انجام اقدامات اصلاحی شامل اقدامات انضباطی، در خصوص موارد عدم رعایت قوانین و مقررات و نقص‌های مدیریت ریسک عدم رعایت قوانین و مقررات؛

۵-۲۹- پیشینه‌ای از اقدامات اصلاحی انجام‌شده و ارزیابی کفایت و اثربخشی اقدامات مزبور؛

۶-۲۹- یافته‌ها و مشاهدات مربوط به فرهنگ رعایت قوانین و مقررات که در تمام و یا بخشی از مؤسسه اعتباری وجود داشته و می‌تواند منجر به افزایش موارد رعایت قوانین و مقررات شود.

«دستورالعمل رعایت قوانین و مقررات در مؤسسات اعتباری» در (۲۹) ماده و (۳) تبصره در یک‌هزار و دویست و سی و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۷/۱۱ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید و شش ماه پس از تاریخ ابلاغ، لازم‌الاجرا بوده و از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این دستورالعمل ضوابط و مقررات مغایر با آن منسوخ می‌گردد.

۲۰- بخشنامه شماره ۲۵۱۰۸۱/۹۶ مورخ ۰۹/۰۸/۱۳۹۶؛ ابلاغ حداقل الزامات مدیریت ریسک نقدینگی مؤسسات اعتباری

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضرنند، یکی از مهمترین ریسکهای فراروی
بانکها و مؤسسات اعتباری سپرده‌پذیر، ریسک نقدینگی است که ناشی از عدم
تطابق زمانی دارایی‌ها و بدهی‌های آنها می‌باشد. این مهم از آنچنان
اهمیتی برخوردار است که می‌تواند بانکها و مؤسسات اعتباری را تا
آستانه توقف و حتی ورشکستگی پیش برد. لذا ضرورت دارد بانکها و
مؤسسات اعتباری از سازوکار مناسب مدیریت ریسک نقدینگی برخوردار
باشند تا از طریق آن، علاوه بر پایش و کنترل ریسک نقدینگی، دارای
توان و ظرفیت مناسب نقدینگی برای ایفای مؤثر نقش واسطه‌گری وجوه در
شرایط عادی و متعارف باشند. ضمن آن که، قادر به رفع مشکلات نقدینگی
در شرایط بحرانی احتمالی و گذر از آن از رهگذر برخورداری از منابع
کافی شوند. تجربه بحران جهانی اخیر نشان داد که برخی بانکها با وجود
سرمایه کافی، با مشکلات عدیده‌ای ناشی از کاستی در اصول اساسی مدیریت
ریسک نقدینگی و عدم بکارگیری صحیح آن مواجه شده‌اند.

با عنایت به مراتب فوق و نظر به اهمیت موضوع مدیریت ریسک نقدینگی
در شبکه بانکی کشور به ویژه پس از بروز بحران مالی جهانی و نتایج و
تجربیات ناشی از آن و همچنین لزوم وجود چارچوب مقرراتی جامع و مانع
در این رابطه، تدوین حداقل الزامات مدیریت ریسک نقدینگی مؤسسات
اعتباری با استناد به بند (۲) ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی کشور در
دستور کار قرار گرفت. در تدوین مقرره مزبور تلاش شد آخرین ضوابط و
استانداردهای بین‌المللی، مبنای انجام کار قرار گرفته و با توجه به
شرایط و مقتضیات کشورمان بومی‌سازی گردد. بر این اساس، آخرین اسناد
منتشره در خصوص مدیریت ریسک نقدینگی توسط کمیته نظارت بانکی بال؛ به
ویژه سند «چارچوب بین المللی برای اندازه‌گیری ریسک نقدینگی،

استانداردها و پایش آن» و همچنین، رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی منتشره توسط هیأت خدمات مالی اسلامی (IFSB) مبنا قرار گرفت و متن دستورالعمل با عنوان «حداقل الزامات مدیریت ریسک نقدینگی مؤسسات اعتباری» نهایی گردید.

شایان ذکر است در سند منتشره توسط کمیته نظارت بانکی بال، حداقل الزامات و زمان‌بندی مربوط به اجرای بخش نقدینگی چهارچوب نظارتی بال (۳) ارایه شده و دربرگیرنده اصلاحات کمیته نظارت بانکی بال در زمینه تقویت مقررات نقدینگی با هدف توسعه بخش بانکی انعطاف پذیرتر است. به بیان دیگر هدف از آن، افزایش توانایی شبکه بانکی در جذب شوک‌های ناشی از تنش‌های مالی و اقتصادی و کاهش ریسک سرایت بحران از بخش مالی به بخش واقعی اقتصاد است. بدین‌منظور دو استاندارد کمی با اهداف مجزا که مکمل یکدیگر می‌باشند برای نقدینگی معرفی شده است. هدف از استاندارد اول که نسبت پوشش نقدینگی (LCRLiquidity Coverage Ratio -) نام دارد، بهبود وضعیت نقدینگی مؤسسات اعتباری در کوتاه مدت با اطمینان از وجود مقدار کافی دارایی‌های نقد با کیفیت بالا جهت تداوم فعالیت مؤسسه اعتباری تحت یک سناریوی تنش یک ماهه است. هدف استاندارد دوم که موسوم به نسبت تأمین مالی پایدار خالص (NSFRNet Stable Funding Ratio -) است، بهبود وضعیت ریسک نقدینگی مؤسسات اعتباری در افق زمانی یک ساله از طریق ایجاد انگیزه‌های بیشتر جهت تأمین مالی مستمر فعالیت‌ها به وسیله منابع اثبات‌تر می‌باشد. این نسبت با هدف فراهم کردن یک ساختار سرسیدی پایدار برای دارایی‌ها و بدهی‌ها طراحی شده است. با این وجود از آنجا که مقرر گردیده است نسبت تأمین مالی پایدار خالص از اول ژانویه ۲۰۱۸ به یک استاندارد لازم‌الاجرا تبدیل شود در تدوین حداقل الزامات مدیریت ریسک نقدینگی مؤسسات اعتباری، صرفاً نسبت پوشش نقدینگی لحاظ گردیده است.

در دستورالعمل مزبور، اصول پیاده‌سازی، راهبردها و ساختار سازمانی مدیریت ریسک نقدینگی به تفصیل تبیین شده است. بدین لحاظ، مؤسسه

اعتباری موظف است به منظور تدوین راهبردها، سیاستها و رویه‌های کلی مدیریت ریسک نقدینگی، «کمیتة فرعی ریسک نقدینگی» را زیرمجموعه «کمیتة ریسک» ایجاد نماید. همچنین در این مقرره، نحوه تدوین برنامه احتیاطی، سناریوهای ریسک نقدینگی، مدیریت دسترسی به بازار و اندازه‌گیری و پایش خالص جریان‌ات نقدی توسط مؤسسات اعتباری و تدوین مقررات داخلی لازم در ارتباط با مدیریت ریسک نقدینگی مدنظر قرار گرفته است. نسبت پوشش نقدینگی از دیگر مشخصه‌های پراهمیت دستورالعمل است که علاوه بر محاسبه نسبت پوشش نقدینگی بر حسب واحد پولی رایج کشور، برای هر یک از ارزهای مهم به تفکیک و مجموع ارزها مقرر شده است.

علاوه بر این، ضرایب مربوط به احتمال ورود اقلام مختلف مبالغ دریافتنی و احتمال برداشت اقلام مختلف بدهی‌ها و تعهدات زیرخط ترازنامه مؤسسات اعتباری مندرج در استانداردهای بین‌المللی، متناسب با وضعیت اقلام مختلف دارایی‌ها و بدهی‌های مؤسسات اعتباری کشورمان بومی‌سازی شده است. ضمناً، نحوه گزارش‌گری شاخص‌ها و نسبت‌های مورد اشاره در دستورالعمل توسط مؤسسات اعتباری تصریح گردیده و ضمانت اجرای دستورالعمل نیز به روشنی تبیین شده است. با عنایت به مراتب پیش‌گفته و ضمن ایفاد یک نسخه از دستورالعمل مورد بحث مشتمل بر (۵۱) ماده و (۸) تبصره و اعلام این که مقررہ یاد شده در یک‌هزار و دویست و سی و نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۷/۲۵ شورای پول و اعتبار به تصویب رسیده و شش‌ماه پس از تاریخ ابلاغ، لازم‌الاجرا است، خواهشمند است دستور فرمایند ضمن تمهید مقدمات اجرای آن مراتب به قید تسریع و با لحاظ مفاد بخشنامه شماره ۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۶، به تمامی واحدهای آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ شده و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق به عمل آید.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی
ارجمندنژاد
حمیدرضا غنی‌آبادی

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

«بسمه تعالی»

«حداقل الزامات مدیریت ریسک نقدینگی مؤسسات اعتباری»

در اجرای بند (۲) ماده (۱۴) و بند (ب) ماده (۱۱) قانون پولی و بانکی کشور و با هدف حصول اطمینان از دسترسی مؤسسه اعتباری به سطح مناسب نقدینگی جهت ایفای به موقع تعهدات، محافظت از حقوق سپرده‌گذاران و کنترل و کاهش ریسک نقدینگی، «حداقل الزامات مدیریت ریسک نقدینگی مؤسسات اعتباری» که از این پس به اختصار «الزامات» نامیده می‌شود، به شرح زیر تهیه و تدوین می‌گردد.

فصل اول - تعاریف

ماده ۱- در این الزامات، عناوین زیر به جای عبارتهای مربوط بکار می‌روند:

۱-۱- دولت: دولت جمهوری اسلامی ایران مشتمل بر وزارتخانه‌ها و سازمان برنامه و بودجه کشور؛

۱-۲- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۳- مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب قانون و یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت آن بانک قرار دارد. در این الزامات، شعبه مؤسسه اعتباری خارجی نیز مؤسسه اعتباری محسوب می‌گردد؛

۱-۴- شعبه مؤسسه اعتباری خارجی: واحد عملیاتی از یک مؤسسه اعتباری خارجی که با مجوز بانک مرکزی، در چارچوب ضوابط و مقررات ابلاغی آن بانک به انجام عملیات بانکی در جمهوری اسلامی ایران مبادرت می‌نماید؛

۱-۵- نهاد مالی: نهاد ارائه دهنده خدمات مالی و بیمه‌ای از جمله صندوقهای سرمایه‌گذاری و بازنشستگی و شرکتهای کارگزاری، بازارگردانی، سرمایه‌گذاری، تأمین سرمایه، صرافی، لیزینگ و بیمه.

۱-۶- نقدینگی: توانایی مؤسسه اعتباری در تأمین داراییهای نقد با کیفیت جهت پرداخت بدهیها، ایفای تعهدات و افزایش داراییها؛

۱-۷- داراییهای نقد با کیفیت: وجه نقد و سایر داراییهای مؤسسه اعتباری که با سرعت، سهولت و حداقل هزینه ممکن قابل تبدیل به وجه نقد باشد؛

- ۱-۸- اوراق بهادار سریع‌المعامله: اوراق بهاداری است که به دفعات، حجم بالا، تمرکز پایین (تعدد معامله‌گران) و به طور مستمر در شرایط عادی و بحرانی قابل معامله باشد؛
- ۱-۹- ریسک نقدینگی: احتمال عدم توانایی مؤسسه اعتباری در تأمین دارایی‌های نقد با کیفیت جهت پرداخت بدهی‌ها، ایفای تعهدات و افزایش دارایی‌ها؛
- ۱-۱۰- شرایط بحرانی: شرایطی که کاهش شدید ارزش دارایی‌ها و یا عدم کفایت دارایی‌های نقد و جریان نقد ورودی مؤسسه اعتباری منجر به ناتوانی در پرداخت بدهی‌ها و ایفای تعهدات گردد.
- ۱-۱۱- مدیریت ریسک نقدینگی: بکارگیری مجموعه‌ای از راهبردها، سیستم‌ها و ابزارهای کارآمد به منظور کنترل و کاهش ریسک نقدینگی با حداقل هزینه؛
- ۱-۱۲- جریان نقدی ورودی: حاصل ضرب مانده اقلام مختلف مبالغ دریافتی در احتمال ورود آن‌ها طی دوره زمانی سی روزه آتی؛
- ۱-۱۳- جریان نقدی خروجی: حاصل ضرب مانده اقلام مختلف بدهی‌ها و تعهدات زیرخط ترازنامه در احتمال برداشت آن‌ها طی دوره زمانی سی روزه آتی؛
- ۱-۱۴- خالص جریان نقدی: تفاوت بین جریان‌های نقد ورودی و خروجی طی دوره زمانی سی روزه آتی؛
- ۱-۱۵- نسبت پوشش نقدینگی: حاصل تقسیم «موجودی دارایی‌های نقد با کیفیت» به «خالص جریان نقدی خروجی» طی دوره زمانی سی روزه آتی؛
- ۱-۱۶- برنامه احتیاطی: مجموعه‌ای از سیاست‌ها، فرآیندها و برنامه‌های عملیاتی مؤسسه اعتباری به منظور تأمین مالی به موقع و با حداقل هزینه در شرایط بحران؛
- ۱-۱۷- منابع احتیاطی: منابعی که مؤسسه اعتباری در چارچوب برنامه احتیاطی خود به منظور پاسخگویی به نیازهای نقدینگی در شرایط بحرانی استفاده می‌نماید؛
- ۱-۱۸- ارزش مهم: ارزشی است که مجموع بدهی مؤسسه اعتباری بر حسب آن ارزش، حداقل پنج درصد کل بدهی‌های ارزشی مؤسسه اعتباری باشد؛
- ۱-۱۹- آزمون بحران: یکی از ابزارهای مدیریت ریسک است که دربرگیرنده مجموعه‌ای از شیوه‌هایی برای ارزیابی میزان آسیب‌پذیری یک مؤسسه اعتباری در شرایط بحرانی استثنایی اما محتمل می‌باشد.

فصل دوم - کلیات

- ماده ۲- مؤسسه اعتباری موظف است ریسک نقدینگی را به صورت روزانه برای دوره زمانی سی روزه مدیریت نماید.
- ماده ۳- مؤسسه اعتباری موظف است چارچوب مدیریت ریسک نقدینگی خود حداقل مشتمل بر راهبردها، ساختار سازمانی و مقررات داخلی را حداکثر در مقاطع زمانی سالانه افشاء نماید.
- ماده ۴- مؤسسه اعتباری مکلف است در مدیریت ریسک نقدینگی، شرایط بازار در سطح کلان، بخش مالی و شبکه بانکی و وضعیت خود در شبکه بانکی را لحاظ نماید.
- ماده ۵- مؤسسه اعتباری موظف است سناریوهای متفاوتی برای مدیریت ریسک نقدینگی تهیه نماید.
- ماده ۶- مؤسسه اعتباری موظف است آزمون بحران متناسب با سناریوهای متفاوت را اجرا نماید.
- ماده ۷- مؤسسه اعتباری موظف است برای مواجهه با شرایط بحرانی برنامه احتیاطی مناسبی تدوین نماید.
- ماده ۸- مؤسسه اعتباری موظف است سازوکارهای لازم به منظور مدیریت ریسک نقدینگی را در نظام کنترل داخلی خود لحاظ نماید.

فصل سوم - اصول پیاده‌سازی مدیریت ریسک نقدینگی

- ماده ۹- مؤسسه اعتباری مکلف است متناسب با اندازه، ماهیت و پیچیدگی عملیات خود به منظور مدیریت ریسک نقدینگی، اقدامات ذیل را اجرا نماید:
- ۹-۱- تدوین راهبرد مدیریت ریسک نقدینگی؛
 - ۹-۲- ایجاد ساختار سازمانی مدیریت ریسک نقدینگی؛
 - ۹-۳- تدوین مقررات داخلی برای مدیریت ریسک نقدینگی؛
 - ۹-۴- ثبات و تنوع‌بخشی به منابع تأمین وجوه و حصول اطمینان از انطباق جریان‌های نقدی ورودی و خروجی؛
 - ۹-۵- ایجاد سامانه اطلاعاتی مدیریت ریسک نقدینگی.
- ماده ۱۰- مؤسسه اعتباری موظف است با در نظر گرفتن موارد زیر، رویه‌هایی را برای شناسایی، اندازه‌گیری، پایش و کاهش ریسک نقدینگی اتخاذ نماید:

- ۱۰-۱- انتخاب روش‌های مناسب برای اندازه‌گیری و پایش سطح نقدینگی و تعیین نسبت‌های نقدینگی و حدود آن‌ها در سناریوهای متفاوت متناسب با اندازه، ماهیت و پیچیدگی عملیات مؤسسه اعتباری؛
- ۱۰-۲- انتخاب روش‌های مناسب برای اندازه‌گیری و پایش سطح نقدینگی و تعیین نسبت‌های نقدینگی، حدود آن‌ها و نقدینگی قابل دسترس در سناریوهای متفاوت برای ارزش‌های مهم متناسب با اندازه، ماهیت و پیچیدگی فعالیت‌های مؤسسه اعتباری؛
- ۱۰-۳- ارائه اطلاعات به مدیریت مؤسسه اعتباری درخصوص وضعیت نقدینگی در فواصل زمانی منظم و حداقل به صورت روزانه در مواقع بحران.

فصل چهارم: راهبرد مدیریت ریسک نقدینگی

- ماده ۱۱- مؤسسه اعتباری موظف است، راهبرد مدیریت ریسک نقدینگی را حداقل مشتمل بر موارد زیر تدوین و به تصویب هیأت مدیره برساند:
- ۱۱-۱- روش‌های اندازه‌گیری و پایش ریسک نقدینگی؛
- ۱۱-۲- اصول تدوین سناریوها؛
- ۱۱-۳- اصول آزمون بحران ریسک نقدینگی؛
- ۱۱-۴- قواعد پیش‌بینی جریان وجوه نقد و تجزیه و تحلیل خالص جریان نقدی؛
- ۱۱-۵- تدوین الزاماتی برای دستیابی به ساختار بهینه دارایی‌ها و بدهی‌ها؛
- ۱۱-۶- تدوین الزاماتی برای دستیابی به ساختار بهینه دارایی‌های نقد با کیفیت؛
- ۱۱-۷- روش‌های به کارگیری انواع ابزارهای مالی حسب شرایط؛
- ۱۱-۸- اصول مدیریت ریسک نقدینگی ارزش‌های مهم؛
- ۱۱-۹- اصولی برای حصول اطمینان از ثبات و تنوع منابع تأمین وجوه؛
- ۱۱-۱۰- اصول تدوین و بازنگری برنامه احتیاطی.

ماده ۱۲- مؤسسه اعتباری موظف است راهبرد مدیریت ریسک نقدینگی هر سال را حداکثر تا دو ماه پس از شروع دوره مالی به بانک مرکزی ارائه نماید.

تبصره: چنانچه راهبرد موضوع این ماده طی سال مورد بازنگری قرار گیرد، مؤسسه اعتباری موظف است راهبرد مزبور را حداکثر ظرف مدت

دو ماه به تصویب هیأت مدیره رسانده و به بانک مرکزی ارائه نماید.

فصل پنجم: ساختار سازمانی مدیریت ریسک نقدینگی

ماده ۱۳- مؤسسه اعتباری موظف است، به منظور حصول اطمینان از اعمال مدیریت مؤثر ریسک نقدینگی، ساختار سازمانی کارا و اثربخش، متناسب با اندازه، نوع و پیچیدگی فعالیت‌های مؤسسه، مستقر نماید. در این ساختار باید وظایف سیاست‌گذاری، اجرایی و نظارتی به طور کامل از یکدیگر تفکیک شوند.

ماده ۱۴- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور تدوین راهبردها، سیاست‌ها و رویه‌های کلی مدیریت ریسک نقدینگی، «کمیته فرعی ریسک نقدینگی» را زیرمجموعه «کمیته ریسک» ایجاد نماید.

ماده ۱۵- حضور حداقل افراد زیر یا سمت‌های مشابه آن در «کمیته فرعی ریسک نقدینگی» ضروری می‌باشد:

۱-۱۵- رئیس واحد اجرایی مدیریت ریسک؛

۲-۱۵- رئیس واحد خزانه‌داری؛

۳-۱۵- رئیس واحد امور مالی؛

۴-۱۵- رئیس واحد مرتبط با برنامه‌ریزی و تجهیز منابع؛

۵-۱۵- رئیس واحد اعتبارات؛

۶-۱۵- رئیس واحد سرمایه‌گذاری؛

ماده ۱۶- وظایف اصلی کمیته فرعی ریسک نقدینگی عبارتند از:

۱-۱۶- تدوین راهبردها، سیاست‌ها و رویه‌های مدیریت ریسک نقدینگی متناسب با سطح ریسک نقدینگی؛

۲-۱۶- تعیین حدود، سیستم‌ها و ابزارهای مناسب برای شناسایی، اندازه‌گیری، پایش و کنترل ریسک نقدینگی؛

۳-۱۶- تجزیه و تحلیل و بازنگری در راهبردها، سیاست‌ها و رویه‌های مدیریت ریسک نقدینگی حداقل یکبار در سال و آرایه گزارش یافته‌ها به همراه پیشنهادات لازم در این خصوص به کمیته ریسک؛

۴-۱۶- ارائه برنامه احتیاطی برای مواجهه با شرایط بحرانی به کمیته ریسک؛

۵-۱۶- بررسی نتایج حاصل از اجرای آزمون بحران و تعدیل منابع احتیاطی متناسب با سطح ریسک نقدینگی؛

۶-۱۶- تشخیص و مدیریت بحران نقدینگی و گزارش آن به کمیته ریسک؛

۱۶-۷- نظارت بر وضعیت نقدینگی در کلیه سطوح مؤسسه اعتباری و

حصول اطمینان از رعایت حدود مصوب؛

ماده ۱۷- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور شناسایی، اندازه‌گیری، پایش و کنترل ریسک نقدینگی، در چارچوب حدود تعیین شده توسط کمیته فرعی ریسک نقدینگی و همچنین، جهت تسهیل نظارت مؤثر بر ریسک نقدینگی، «واحد اجرایی مدیریت ریسک نقدینگی» را زیرمجموعه «واحد اجرایی مدیریت ریسک» ایجاد نماید.

ماده ۱۸- وظایف اصلی واحد اجرایی مدیریت ریسک نقدینگی به شرح زیر می‌باشد:

۱۸-۱- ارزیابی شاخص‌های اندازه‌گیری ریسک نقدینگی؛

۱۸-۲- بررسی تطابق منابع واقعی در معرض ریسک نقدینگی با شاخص‌های نقدینگی؛

۱۸-۳- کنترل ادواری نتایج واقعی با نتایج حاصل از پیش‌بینی مدل‌ها (شاخص‌های نقدینگی)؛

۱۸-۴- برآورد مستمر هر یک از اجزای جریان‌های نقدی با توجه به ریسک نقدینگی متناظر با آن‌ها؛

۱۸-۵- طراحی و اجرای آزمون بحران و تحلیل نتایج آن؛

۱۸-۶- تهیه منظم گزارش‌های اندازه‌گیری ریسک نقدینگی؛

۱۸-۷- گزارش ادواری نتایج بررسی موارد فوق‌به واحد اجرایی مدیریت ریسک.

فصل ششم: مقررات داخلی

ماده ۱۹- مؤسسه اعتباری موظف است، مقررات داخلی مدیریت ریسک نقدینگی را که حداقل باید شامل موارد ذیل باشد، تدوین و به تصویب هیأت مدیره برساند. مقررات مذکور باید به طور منظم مورد بازنگری قرار گیرد.

۱۹-۱- ساختار سازمانی کارا و مؤثر شامل تعیین حدود اختیارات، مسئولیت‌ها و جریان‌های اطلاعاتی به منظور استقرار راهبرد مدیریت ریسک نقدینگی؛

۱۹-۲- روش‌های مناسب جهت هماهنگی مؤثر بین واحدهای مسئول مدیریت ریسک نقدینگی و واحدهای آرایه دهنده اطلاعات با اهمیت، به منظور مدیریت ریسک نقدینگی؛

۱۹-۳- الزاماتی برای آرایه اطلاعات کمی و کیفی مناسب و به‌موقع در فواصل زمانی منظم به هیأت مدیره، کمیته‌های ذی‌ربط از قبیل

- کمیته مدیریت دارایی- بدهی (در صورت وجود)، مدیریت ارشد و سایر کارکنان مرتبط؛
- ۴-۱۹- رویه‌های اندازه‌گیری و پایش ریسک نقدینگی برای پول رایج کشور، مجموع ارزها و هر یک از ارزهای مهم به تفکیک؛
- ۵-۱۹- رویه‌های اصلاحی در موارد تخطی از حدود مقرر نقدینگی؛
- ۶-۱۹- الزامات بازنگری سناریوهای اصلی (شرایط عادی) و جایگزین (شرایط بحرانی) به طور منظم یا متناسب با تغییر شرایط؛
- ۷-۱۹- سازوکار کنترلی به منظور حصول اطمینان از عملکرد صحیح مدیریت ریسک نقدینگی؛

فصل هفتم: سامانه اطلاعاتی

- ماده ۲۰- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور اندازه‌گیری، پایش و کنترل وضعیت نقدینگی، سامانه اطلاعاتی جامع با ویژگی‌های ذیل را ایجاد نماید:
- ۱-۲۰- ارائه اطلاعات جهت اندازه‌گیری و بررسی روند ریسک نقدینگی در دامنه زمانی مشخص؛
- ۲-۲۰- ارائه اطلاعات به منظور اندازه‌گیری ریسک نقدینگی برحسب پول رایج کشور، مجموع ارزها و هر یک از ارزهای مهم به تفکیک؛
- ۳-۲۰- تهیه اطلاعات برای محاسبه مقادیر شاخص‌های ریسک نقدینگی جهت مقایسه با حدود مقرر بانک مرکزی؛
- ۴-۲۰- تهیه اطلاعات به منظور مقایسه وضعیت نقدینگی محقق شده با سناریوی مربوطه؛
- ۵-۲۰- ارائه اطلاعات جهت مقایسه شاخص‌های نقدینگی محقق شده با حدود تعیین شده توسط مؤسسه اعتباری؛
- ۶-۲۰- تهیه اطلاعات جهت ارزیابی روند وضعیت نقدینگی مؤسسه اعتباری؛
- ۷-۲۰- ارائه اطلاعات در خصوص ساختار بدهی‌ها به طور عام و در مورد سپرده‌گذاران عمده به طور خاص؛
- ۸-۲۰- تهیه اطلاعات جهت ارزیابی جریان‌های نقدی ورودی و خروجی؛
- ۹-۲۰- ارائه اطلاعات به منظور محاسبه مقادیر مورد نیاز دارایی‌های نقد با کیفیت.

فصل هشتم: اندازه‌گیری و پایش خالص جریان نقدی

ماده ۲۱- مؤسسه اعتباری موظف است روش‌ها و رویه‌های متناسب برای اندازه‌گیری و پایش خالص جریان نقدی را به گونه‌ای اتخاذ نماید که حداقل موارد ذیل را تأمین نماید:

۱-۲۱- تمام اطلاعات ضروری برای مدیریت ریسک نقدینگی را جمع‌آوری نماید؛

۲-۲۱- جدول و تقویم واقعی و برآوردی سررسید پلکانی دارایی‌ها و بدهی‌ها را تدوین نماید؛

۳-۲۱- جریان‌های نقدی احتمالی ناشی از اقلام زیر خط ترازنامه را پیش‌بینی و ارزیابی نماید؛

۴-۲۱- جریان‌های نقدی ورودی و خروجی را اندازه‌گیری و مقایسه نماید؛

۵-۲۱- خالص جریان نقدی را به طور روزانه، برای سی روز آینده پایش نماید.

ماده ۲۲- چنانچه مؤسسه اعتباری مبتنی بر مستندات کافی، دارایی‌های خود را بر اساس سررسید برآوردی آن‌ها که کوتاه‌تر از سررسید واقعی است طبقه‌بندی نماید، باید ارزش برآوردی آن‌ها را در محاسبه خالص جریان‌های نقدی اعمال نماید.

ماده ۲۳- چنانچه مؤسسه اعتباری بدهی‌های خود را بر اساس سررسید برآوردی بلندمدت‌تر از سررسید واقعی طبقه‌بندی نماید، باید مستندات کافی برای برآورد سررسید بدهی‌های مزبور داشته باشد.

فصل نهم: سناریوهای ریسک نقدینگی

ماده ۲۴- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور مدیریت ریسک نقدینگی، سناریوی اصلی را برای شرایط عادی و سناریوی جایگزین را برای شرایط بحران نقدینگی طراحی نموده و به تصویب هیأت مدیره برساند.

ماده ۲۵- سناریوی اصلی باید به گونه‌ای طراحی گردد تا نشان‌دهنده وضعیتی باشد که مؤسسه اعتباری بدون هیچ‌گونه قصد یا نیازی در خصوص کاهش یا محدود نمودن قابل ملاحظه فعالیت‌های عادی خود، در یک نظام پایدار، با توجه به مقتضیات محیطی از جمله شرایط بازار و محدودیت‌های قانونی، نظارتی و عملیاتی موجود در ارتباط با نقل و انتقال دارایی‌های نقد با کیفیت، تدابیر لازم را در زمینه مدیریت نقدینگی به صورت روزانه اتخاذ و اعمال نماید.

ماده ۲۶- سناریوی اصلی باید راه‌کارهای اجرایی به منظور مدیریت جریان‌های نقد ورودی و خروجی مورد انتظار طی دوره حداقل سی روزه آتی که ناشی از فعالیت‌های عادی باشد را شامل گردد.

ماده ۲۷- سناریوی جایگزین باید به گونه‌ای طراحی گردد تا مؤسسه اعتباری را قادر سازد؛ با توجه به ساختار زمانی و ترکیب دارایی‌ها و بدهی‌ها، استفاده از تجربیات گذشته و ارزیابی دقیق از گستره بحران احتمالی، راه‌کارهای مناسبی تدوین و برای عملیاتی نمودن آن‌ها برآورد صحیحی از نقدینگی مورد نیاز به عمل آورد.

ماده ۲۸- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور مدیریت جریان‌های نقد ورودی و خروجی مورد انتظار در وضعیت‌های بحرانی، در طراحی سناریوی جایگزین، راه‌کارهای اجرایی را به نحوی پیش‌بینی نماید که از نقدینگی کافی جهت انجام عملیات خود برای حداقل سی روز آتی برخوردار باشد.

ماده ۲۹- مؤسسه اعتباری در طراحی و تدوین سناریوهای اصلی و جایگزین باید حداقل موارد زیر را مدنظر قرار دهد:

۱-۲۹- روش‌های اجرایی مناسب جهت ایجاد موازنه بین جریان‌های نقدی ورودی و خروجی با در نظر گرفتن حداقل مانده وجوه نقد مورد نیاز؛

۲-۲۹- برآورد منطقی جریان‌های نقد ورودی و خروجی برای حداقل دوره زمانی سی روزه آتی ناشی از دارایی‌ها، بدهی‌ها، اقلام زیرخط ترانزنامه و آثار احتمالی ریسک شهرت؛ به نحوی که نشانگر میزان و تغییرات احتمالی دارایی‌های سرسید شده که مؤسسه اعتباری تمایل و توانایی تمدید آن‌ها را دارد نیز باشد؛

۳-۲۹- ابزارهای کاهنده ریسک نقدینگی شامل مجموعه‌ای از محدودیت‌ها و منابع احتیاطی به منظور افزایش انعطاف‌پذیری مالی و دسترسی به منابع تأمین مالی متنوع؛

۴-۲۹- ترکیب و ویژگی‌های دارایی‌های آزاد و دارایی‌های توثیق‌شده به‌ویژه در زمان بحران؛

۵-۲۹- ارزیابی مستمر روایی فروض اصلی سناریوها با توجه به شرایط درون و برون سازمانی و در صورت نیاز تعدیل و اصلاح سناریوهای ذی‌ربط به نحو مقتضی؛

ماده ۳۰- مؤسسه اعتباری موظف است آزمون بحران متناسب را به صورت دوره‌ای مبتنی بر سناریوهای به‌روزشده اجرا نماید.

فصل دهم: برنامه احتیاطی

ماده ۳۱- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور مقابله با عدم تطابق غیرمنتظره و با اهمیت در جریان‌های نقدی خود در شرایط بحرانی، با توجه به نتایج آزمون بحران و سایر شرایط، برنامه‌های احتیاطی مناسب را تدوین و به تصویب هیأت مدیره برساند. برنامه مزبور باید حداقل شامل موارد زیر باشد:

۱-۳۱- تعیین حدود مسئولیت‌ها، وظایف و اختیارات تمامی واحدها و پرسنل ذربط در خصوص ایفای صحیح نقش خود در وضعیت بحرانی جهت پیاده‌سازی برنامه احتیاطی؛

۲-۳۱- تعیین میزان منابع احتیاطی در دسترس مؤسسه اعتباری، اولویت‌بندی منابع مذکور و نحوه تبدیل به نقد نمودن منابع احتیاطی؛

۳-۳۱- تعیین روش‌های تأمین مالی از جمله؛ فروش دارایی‌ها، استقراض از طریق بازار بین‌بانکی و ایجاد تغییر در ترکیب سپرده‌های مدت‌دار، متناسب با شرایط بحران؛

۴-۳۱- انجام بررسی‌های دوره‌ای به منظور حصول اطمینان از عدم وجود موانع غیرمنتظره در تأمین به موقع منابع احتیاطی و اتخاذ تدابیر لازم جهت تأمین منابع احتیاطی جایگزین در صورت وجود هرگونه مانع؛

۵-۳۱- پیاده‌سازی برنامه‌ها و روش‌های مناسب جهت برقراری ارتباط با جامعه از طریق رسانه‌های گروهی به منظور حفظ حسن شهرت، جلوگیری از بروز و گسترش شایعات و کمک به ایجاد ثبات نسبی برای مؤسسه اعتباری و همچنین اولویت‌بندی اعتباردهندگان، تسهیلات گیرندگان و سایر مشتریان بر اساس درجه اهمیت آن‌ها به منظور حفظ روابط مؤسسه اعتباری با مشتریان عمده و طرفه‌های تجاری تأثیرگذار.

ماده ۳۲- مؤسسه اعتباری موظف است برنامه‌های احتیاطی خود را به صورت دوره‌ای مورد ارزیابی و بازنگری قرار داده و عنداللزوم تغییرات و تعدیلات لازم را در آن‌ها اعمال نماید.

فصل یازدهم: مدیریت دسترسی به بازار

ماده ۳۳- مؤسسه اعتباری موظف است به منظور دستیابی به ثبات و تنوع بخشی به منابع تأمین وجوه، حداقل موارد زیر را رعایت نماید:

- ۳۳-۱- جذب و حفظ طیف وسیعی از انواع سپرده‌گذاران و سایر تأمین‌کنندگان منابع مالی و ارزیابی رفتار آنها؛
- ۳۳-۲- بررسی میزان قابلیت اتکا به هر یک از منابع تأمین وجوه و اجتناب از اطمینان بیش از اندازه به هر منبع واحد؛
- ۳۳-۳- ارزیابی مستمر سهولت دسترسی به بازار، متناسب با ترکیب منابع احتیاطی خود به منظور حصول اطمینان از فروش به موقع و با قیمت مناسب دارایی‌ها و تأمین به موقع سایر منابع با حداقل هزینه ممکن در مواقع لزوم؛
- ۳۳-۴- در نظر گرفتن نوسانات فصلی بازار در محیط اقتصادی محل فعالیت در محاسبه جریان‌های ورودی و خروجی وجوه نقد؛
- ماده ۳۴- مؤسسه اعتباری مکلف است علاوه بر رعایت موارد موضوع ماده (۳۳)، حداقل موارد زیر را حسب شرایط و مقتضیات مد نظر قرار دهد:
- ۳۴-۱- استفاده از روش‌های تبدیل دارایی‌ها به اوراق بهادار اسلامی؛
- ۳۴-۲- نگهداری وجه نقد نزد سایر بانک‌ها و اوراق بهادار با تضمین دولت؛
- ۳۴-۳- بیمه سپرده‌ها به منظور اطمینان بخشی به سپرده‌گذاران جهت ممانعت از خروج آنی سپرده‌ها از مؤسسه اعتباری؛
- ۳۴-۴- دسترسی به خطوط اعتباری بانک مرکزی در مواقع اضطراری و غیرمنتظره.

فصل دوازدهم: نسبت‌های نقدینگی

- ماده ۳۵- نسبت پوشش نقدینگی مؤسسه اعتباری باید حداقل معادل ۱۰۰ درصد بوده و به صورت روزانه برای دوره زمانی سی روزه آتی محاسبه گردد.
- تبصره ۱: نسبت موضوع این ماده در اولین سال لازم‌الاجرا شدن این الزامات، حداقل معادل ۶۰ درصد بوده و پس از آن تا رسیدن به حد مقرر، سالانه به میزان ۱۰ واحد درصد افزایش می‌یابد.
- تبصره ۲: مؤسسه اعتباری مکلف است حدود موضوع این ماده را در شرایط عادی و بحرانی رعایت نماید.
- ماده ۳۶- موجودی دارایی‌های نقد با کیفیت موضوع نسبت پوشش نقدینگی از طریق حاصل ضرب مانده اقلام مختلف دارایی‌ها در ضریب نقدشوندگی مربوط محاسبه می‌گردد.

ماده ۳۷- دارایی‌های نقد با کیفیت به دو گروه سطح یک و سطح دو به شرح ذیل تقسیم می‌گردد:

۳۷-۱- دارایی‌های نقد با کیفیت سطح یک با ضریب نقدشوندگی ۱۰۰ درصد:

- اسکناس و نقود؛
- سپرده‌های قابل برداشت نزد بانک مرکزی؛
- اوراق بهادار سریع‌المعامله منتشره یا تضمین‌شده توسط دولت و یا بانک مرکزی؛
- اوراق بهادار سریع‌المعامله منتشره یا تضمین‌شده توسط بانک تسویه بین‌المللی، صندوق بین‌المللی پول و بانک مرکزی اروپا؛
- اوراق بهادار سریع‌المعامله منتشره یا تضمین‌شده توسط دولت‌ها، بانک‌های مرکزی، نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی سایر کشورها و بانک‌های توسعه‌ای چندجانبه مشمول ضریب ریسک اعتباری صفر درصد مطابق با ضوابط ناظر بر سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری.

۳۷-۲- دارایی‌های نقد با کیفیت سطح دو:

- ۳۷-۲-۱- دارایی‌های سطح دو - نوع اول با ضریب نقدشوندگی ۸۵ درصد
 - اوراق بهادار سریع‌المعامله (به استثنای سهام عادی) منتشره توسط ۵۰ شرکت فعال‌تر بورس و اوراق بهادار به استثنای مؤسسات اعتباری و نهادهای مالی؛
- اوراق بهادار سریع‌المعامله منتشره نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی؛
- اوراق بهادار سریع‌المعامله منتشره یا تضمین‌شده توسط دولت‌ها، بانک‌های مرکزی و نهادهای عمومی غیردولتی سایر کشورها و بانک‌های توسعه‌ای چندجانبه مشمول ضریب ریسک اعتباری ۲۰ درصد مطابق ضوابط ناظر بر سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری؛

تبصره: کاهش قیمت اوراق بهادار موضوع این بند در مقطع محاسبه، نسبت به قیمت سی روز گذشته نباید بیشتر از ۱۰ درصد باشد.

۳۷-۲-۲- دارایی‌های سطح دو - نوع دوم

- اوراق بهادار سریع‌المعامله منتشره سایر مؤسسات اعتباری با پشتوانه کالا و دارایی‌های فیزیکی از جمله

صکوک رهنی مسکن با ضریب نقدشوندگی ۷۵ درصد مشروط به آن که حداکثر کاهش قیمت آن در مقطع محاسبه، نسبت به قیمت سی روز گذشته بیش از ۲۰ درصد نباشد؛

- سهام عادی ۵۰ شرکت فعالتر بورس اوراق بهادار به استثنای سهام مؤسسات اعتباری و نهادهای مالی با ضریب نقدشوندگی ۵۰ درصد، مشروط به آن که حداکثر کاهش قیمت آن در مقطع محاسبه، نسبت به قیمت سی روز گذشته بیش از ۴۰ درصد نباشد؛

- اوراق بهادار سریع‌المعامله (به استثنای سهام عادی) منتشره سایر شرکتهای پذیرفته شده در سازمان بورس و اوراق بهادار به استثنای مؤسسات اعتباری و نهادهای مالی با ضریب نقدشوندگی ۵۰ درصد، مشروط به آن که حداکثر کاهش قیمت آن در مقطع محاسبه، نسبت به قیمت سی روز گذشته بیش از ۲۰ درصد نباشد؛

- اوراق بهادار سریع‌المعامله منتشره یا تضمین شده توسط دولت‌ها، بانکهای مرکزی، نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی سایر کشورها و بانکهای توسعه‌ای چند جانبه مشمول ضریب ریسک اعتباری بیش از ۲۰ درصد و حداکثر ۱۰۰ درصد مطابق ضوابط ناظر بر سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری با ضریب نقدشوندگی ۵۰ درصد.

تبصره: در محاسبه نسبت پوشش نقدینگی، صرفاً اوراق بهادار موضوع این ماده که در چارچوب دستورالعمل سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری خریداری شده است، منظور می‌گردد.

ماده ۳۸- خالص جریان‌ات نقدی خروجی تفاوت جریان‌های نقد ورودی و خروجی طی دوره زمانی سی روزه آتی می‌باشد که در محاسبه نسبت پوشش نقدینگی، جریان‌ات نقدی ورودی نباید بیش از ۷۵ درصد جریان نقدی خروجی لحاظ گردد.

ماده ۳۹- مؤسسه اعتباری موظف است همواره حداقل به میزان ۲۵ درصد جریان‌های نقدی خروجی دارایی‌های نقد با کیفیت نگهداری نماید.

تبصره: حد موضوع این ماده در اولین سال لازم‌الاجرا شدن این الزامات، حداقل معادل ۱۵ درصد جریان‌های نقدی خروجی بوده و پس از آن تا رسیدن به حد ۲۵ درصد، سالانه به میزان ۲/۵ درصد افزایش می‌یابد.

ماده ۴۰- جریان نقدی خروجی از حاصل ضرب ارقام زیر در احتمال برداشت آنها به شرح زیر محاسبه می‌گردد:

۴۰-۱- سپرده‌های قرض‌الحسنه و سرمایه‌گذاری مدت‌دار اشخاص به استثنای اشخاص موضوع بندهای (۴-۴۰) و (۵-۴۰)، با سررسید حداکثر سی روز تا سقف تضمین صندوق ضمانت سپرده‌ها، با احتمال برداشت ۵ درصد؛

۴۰-۲- سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز و سرمایه‌گذاری مدت‌دار اشخاص حقیقی با سررسید حداکثر سی روز، مازاد بر سقف تضمین صندوق ضمانت سپرده‌ها، با احتمال برداشت ۱۰ درصد؛

۴۰-۳- سپرده‌های قرض‌الحسنه جاری اشخاص به استثنای اشخاص موضوع بندهای (۴-۴۰) و (۵-۴۰)، فاقد تضمین یا مازاد بر سقف تضمین صندوق ضمانت سپرده‌ها با احتمال برداشت ۲۵ درصد؛

۴۰-۴- سپرده‌های قرض‌الحسنه و سرمایه‌گذاری مدت‌دار اشخاص حقوقی غیرمالی دارای حداقل صد نفر پرسنل با سررسید حداکثر سی روز تا سقف تضمین صندوق ضمانت سپرده‌ها با احتمال برداشت ۲۰ درصد و مازاد بر سقف تضمین صندوق ضمانت سپرده‌ها، با احتمال برداشت ۴۰ درصد؛

۴۰-۵- سپرده‌های قرض‌الحسنه و سرمایه‌گذاری مدت‌دار و سایر منابع تأمین مالی بدون وثیقه از دولت، بانک مرکزی و نهادهای عمومی غیردولتی با سررسید حداکثر سی روز با احتمال برداشت ۴۰ درصد؛

۴۰-۶- سپرده‌های قرض‌الحسنه و سرمایه‌گذاری مدت‌دار و سایر منابع تأمین مالی بدون وثیقه از دولت‌ها، بانک‌های مرکزی، بانک‌های توسعه‌ای چندجانبه و نهادهای عمومی غیردولتی سایر کشورها با سررسید حداکثر سی روز با احتمال برداشت ۴۰ درصد؛

۴۰-۷- سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز و سرمایه‌گذاری مدت‌دار سایر اشخاص حقوقی با سررسید حداکثر سی روز، فاقد تضمین یا مازاد بر سقف تضمین صندوق ضمانت سپرده‌ها، با احتمال برداشت ۱۰۰ درصد؛

۴۰-۸- سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با سررسید بیش از سی روز با احتمال برداشت ۲ درصد؛

۴۰-۹- تأمین مالی از بانک مرکزی با پوشش وثیقه‌ای با احتمال برداشت صفر درصد؛

۴۰-۱۰- تأمین مالی از دولت، بانک‌های توسعه‌ای چندجانبه، نهادهای عمومی غیردولتی و سایر طرف‌های تجاری با پوشش وثیقه‌ای دارایی‌های نقد با کیفیت سطح یک با احتمال برداشت صفر درصد و با پوشش وثیقه‌ای دارایی‌های نقد با کیفیت سطح دو- نوع اول با احتمال برداشت ۱۵ درصد؛

۴۰-۱۱- تأمین مالی با پوشش وثیقه‌ای صکوک رهنی مسکن سریع‌المعامله مذکور در دارایی‌های سطح دو- نوع دوم، با احتمال برداشت ۲۵ درصد؛

۴۰-۱۲- تأمین مالی از دولت، بانک‌های توسعه‌ای چندجانبه و نهادهای عمومی غیردولتی با پوشش وثیقه‌ای غیر از دارایی‌های نقد با کیفیت سطح یک و سطح دو- نوع اول با احتمال برداشت ۲۵ درصد؛

۴۰-۱۳- تأمین مالی از سایر طرف‌های تجاری با پوشش وثیقه‌ای دارایی‌های سطح دو- نوع دوم غیر از صکوک رهنی مسکن سریع‌المعامله با احتمال برداشت ۵۰ درصد؛

۴۰-۱۴- تأمین مالی از سایر طرف‌های تجاری با پوشش سایر وثایق، با احتمال برداشت ۱۰۰ درصد؛

۴۰-۱۵- تأمین مالی از طریق صکوک و سایر اوراق بهادار با سررسید طی سی روز آتی با احتمال برداشت ۱۰۰ درصد؛

۴۰-۱۶- تسهیلات تعهد شده غیرقابل فسخ و آماده برداشت نظیر کارت اعتباری و حساب ویژه تأمین سرمایه در گردش برای اشخاص حقیقی و اشخاص حقوقی غیرمالی دارای کمتر از صد نفر پرسنل با احتمال برداشت ۵۰ درصد؛

۴۰-۱۷- تسهیلات تعهد شده غیرقابل فسخ و آماده برداشت برای دولت، بانک مرکزی، نهادهای عمومی غیردولتی و اشخاص حقوقی غیرمالی دارای حداقل صد نفر پرسنل با احتمال برداشت ۱۰ درصد؛

۴۰-۱۸- تسهیلات تعهد شده غیرقابل فسخ و آماده برداشت برای دولتها، بانک‌های مرکزی، بانک‌های توسعه‌ای چندجانبه و نهادهای عمومی غیردولتی سایر کشورها با احتمال برداشت ۱۰ درصد؛

۴۰-۱۹- تسهیلات تعهد شده غیرقابل فسخ و آماده برداشت برای مؤسسات اعتباری با احتمال برداشت ۱۰۰ درصد؛

۴۰-۲۰- تسهیلات تعهد شده غیرقابل فسخ و آماده برداشت برای نهادهای مالی با احتمال برداشت ۱۰۰ درصد؛

۴۰-۲۱- تسهیلات تعهد شده غیرقابل فسخ و آماده برداشت برای سایر اشخاص حقوقی با احتمال برداشت ۱۰۰ درصد؛

۴۰-۲۲- تعهدات بابت ضمانتنامه‌ها، اعتبارات اسنادی و سایر تضامین
با احتمال برداشت ۱۰ درصد؛

۴۰-۲۳- سایر جریان‌ات نقدی خروجی با احتمال برداشت ۱۰۰ درصد.
تبصره: سپرده قرض‌الحسنه جاری مؤسسات اعتباری نزد یکدیگر مشمول
بند (۴۰-۳) و سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز و سرمایه‌گذاری مدت‌دار
مؤسسات اعتباری نزد یکدیگر مشمول بند (۴۰-۶) این ماده می‌باشد.
ماده ۴۱- جریان نقدی ورودی از حاصل ضرب ارقام زیر در احتمال ورود
آنها به شرح ذیل محاسبه می‌گردد:

۴۱-۱- جریان‌ات نقدی ورودی مورد انتظار از بانک مرکزی و نهادهای
مالی و همچنین، بانک‌های مرکزی و نهادهای مالی سایر کشورها
با احتمال ورود ۱۰۰ درصد؛

۴۱-۲- جریان‌ات نقدی ورودی مورد انتظار از بابت مطالبات ناشی از
اعطای تسهیلات/ایجاد تعهدات با وثیقه از نوع دارایی‌های سطح
یک با احتمال ورود ۱۰۰ درصد؛

۴۱-۳- جریان‌ات نقدی ورودی مورد انتظار از بابت مطالبات ناشی از
اعطای تسهیلات/ایجاد تعهدات با وثیقه از نوع دارایی‌های سطح
دو نوع اول با احتمال ورود ۸۵ درصد؛

۴۱-۴- جریان‌ات نقدی ورودی مورد انتظار از بابت مطالبات ناشی از
اعطای تسهیلات/ایجاد تعهدات با وثیقه از نوع صکوک رهنی مسکن
با احتمال ورود ۷۵ درصد و از نوع سایر دارایی‌های سطح دو نوع
دوم با احتمال ورود ۵۰ درصد؛

۴۱-۵- جریان‌ات نقدی ورودی مورد انتظار از بابت مطالبات ناشی از
اعطای تسهیلات/ایجاد تعهدات با وثیقه از نوع سایر دارایی‌ها
با احتمال ورود ۲۵ درصد؛

۴۱-۶- سایر جریان‌ات نقدی ورودی مورد انتظار از اشخاص حقیقی و
اشخاص حقوقی غیرمالی با احتمال ورود ۵۰ درصد؛

۴۱-۷- جریان‌ات نقدی ورودی مورد انتظار از مؤسسات اعتباری با
احتمال ورود صفر درصد.

ماده ۴۲- مؤسسه اعتباری موظف است جریان‌های نقدی ورودی، خروجی و
شکاف نقدینگی قراردادهای موجود که سررسید آنها در بازه‌های
زمانی هفت روز آتی، ماهانه، سه‌ماهه، شش‌ماهه، نه‌ماهه و سالانه
قرار می‌گیرد را محاسبه نماید.

ماده ۴۳- مؤسسه اعتباری مکلف است فهرست یکصد طرف تجاری تأمین‌کننده
عمده منابع مالی خود را به تفکیک مبلغ و نسبت آنها به مجموع

بدهی‌های مؤسسه اعتباری بر اساس منابع هر یک از طرفهای تجاری و مجموع آنها محاسبه نماید.

تبصره: منابع تأمین شده از اشخاص ذینفع واحد موضوع آئیننامه تسهیلات و تعهدات کلان به عنوان یک طرف تجاری عمده لحاظ خواهد شد.

ماده ۴۴- مؤسسه اعتباری مکلف است فهرست منابع تأمین مالی خود اعم از انواع سپرده‌ها، محصولات و سایر ابزارهای تأمین مالی را به تفکیک مبلغ و نسبت آنها به مجموع بدهی‌های مؤسسه اعتباری محاسبه نماید.

فصل سیزدهم: مدیریت ریسک نقدینگی ارزهای مهم

ماده ۴۵- مؤسسه اعتباری موظف است در مدیریت ریسک نقدینگی، با توجه به حجم مبادلات، نوع و پیچیدگی فعالیت‌ها و شرایط غیرمترقبه، رویه‌های مناسب برای اندازه‌گیری، پایش و کنترل نقدینگی هریک از ارزهای مهم را تدوین نماید.

ماده ۴۶- مؤسسه اعتباری موظف است حدود مقرر را برای هر یک از ارزهای مهم به تفکیک و مجموع ارزها محاسبه نماید.

ماده ۴۷- مؤسسه اعتباری مکلف است فهرست دارایی‌ها و بدهی‌های مربوط به هر یک از ارزهای مهم خود را به تفکیک تهیه نماید.

فصل چهاردهم: گزارش‌گری

ماده ۴۸- مؤسسه اعتباری مکلف است نسبت پوشش نقدینگی و شکاف نقدینگی، موضوع مواد (۳۵)، (۴۲) و (۴۶) مربوط به هر ماه را حداکثر تا بیستم ماه قبل به بانک مرکزی گزارش نماید.

ماده ۴۹- مؤسسه اعتباری مکلف است اطلاعات موضوع مواد (۴۳)، (۴۴) و (۴۷) مربوط به هر ماه را حداکثر تا دهم ماه بعد به بانک مرکزی گزارش نماید.

ماده ۵۰- بانک مرکزی می‌تواند حسب ضرورت، ارقام، حدود مقرر و مقاطع گزارش‌گری مندرج در این الزامات را مورد تجدیدنظر قرار داده و اطلاعات تکمیلی را دریافت نماید.

فصل پانزدهم: ضمانت اجرا

ماده ۵۱- تخلف از مفاد این الزامات، موجب اعمال مجازات‌های انتظامی موضوع ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور و سایر قوانین و مقررات ذی‌ربط می‌شود.

حداقل الزامات مدیریت ریسک نقدینگی در (۵۱) ماده و (۸) تبصره در یک‌هزار و دویست و سی و نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۲۵ به تصویب شورای پول و اعتبار رسید و شش ماه پس از تاریخ ابلاغ آن لازم الاجراء می‌باشد.

۲۱- بخشنامه شماره ۲۵۵۷۵۵/۹۶ مورخ ۱۴/۰۸/۱۳۹۶؛ ابلاغ اصلاحیه

دستورالعمل ناظر بر ضمانت نامه بانکی - ریالی

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی (به استثنای بانکهای قرض‌الحسنه)، شرکت دولتی پستبانک، موسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند «دستورالعمل ناظر بر ضمانت‌نامه بانکی-ریالی» مصوب یک‌هزار و یکصد و هفتاد و ششمین جلسه مورخ ۱۳۹۳/۲/۹ شورای پول و اعتبار و ابلاغی طی بخشنامه شماره ۹۳/۹۴۶۴۷ مورخ ۱۳۹۳/۴/۱۰، با توجه به طرح برخی ابهامات پیرامون مفاد آن و وقوع سوءاستفاده‌هایی از ابزار ضمانت‌نامه، مورد بازنگری قرار گرفت و در یک‌هزار و دویدست و سی و نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۷/۲۵ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید. مهم‌ترین تغییرات صورت گرفته در دستورالعمل مزبور عبارتند از:

۱- تبیین هر یک از انواع ضمانت‌نامه و تأکید بر صدور هر یک از انواع آن ضمانت‌نامه در دامنه کاربرد تعریف شده؛

با هدف جلوگیری از سوءاستفاده از ضمانت‌نامه به عنوان یکی مهم‌ترین ابزار در ارائه خدمات بانکی به مشتریان و استفاده بهینه و بجا از آن در محل خود، انواع ضمانت‌نامه‌های معمول و مورد استفاده در شبکه بانکی به تفکیک در اصلاحیه دستورالعمل تبیین شده است. بر همین اساس، مؤسسه اعتباری صرفاً مجاز به صدور ضمانت‌نامه در قالب یکی از انواع مقرر در دستورالعمل و طبق شرایط مندرج در آن می‌باشد.

۲- تأکید بر لزوم شناسایی دقیق، اعتبارسنجی و احراز اهلیت طرفین ضمانت‌نامه؛

اصولاً اعتبارسنجی، شناسایی دقیق و احراز اهلیت طرفین ضمانت‌نامه از اهمیت بسیاری در استفاده صحیح از ابزار ضمانت‌نامه برخوردار است. لذا در اصلاحیه دستورالعمل، بر صوری نبودن موضوع رابطه پایه و احراز صدق آن، احراز واجد شرایط بودن ضمانت‌خواه در خصوص موضوع رابطه پایه، مرتبط، متناسب بودن و توجیه پذیر بودن موضوع رابطه پایه با زمینه فعالیت ضمانت‌خواه/ذینفع و استفاده از ضمانت‌نامه صرفاً برای تضمین معاملات و نه برای تضمین نمودن تسهیلات، تأکید شده است.

۳- پیشگیری از بروز تخلفات؛

به منظور وضع ضمانت‌اجرا در خصوص استفاده از سامانه سپام، مقرر شده است مجوز صدور ضمانت‌نامه برای مؤسسه اعتباری که نسبت به ثبت ضمانت‌نامه در سامانه مزبور اقدام ننماید، لغو گردد.

۴- جایگزینی سپرده نقدی با وثیقه نقدی برای صدور ضمانت‌نامه؛ در صلاحیه دستورالعمل، صدور ضمانت‌نامه منوط به پرداخت سپرده نقدی ضمانت‌نامه، حداقل معادل ۱۰ درصد مبلغ ضمانت‌نامه توسط ضمانت‌خواه شده است. این در حالی است که در نسخه پیشین دستورالعمل مزبور، بابت صدور هر یک از انواع ضمانت‌نامه‌ها (حسب نوع آن)، وثیقه نقدی از ضمانت‌خواه اخذ می‌شد. علاوه بر این، با هدف مساعدت به فعالان اقتصادی سپرده نقدی بابت صدور ضمانت‌نامه گمرکی که پیش‌تر از این مستلزم تودیع بیست درصد وثیقه نقدی بود، به حداقل ده درصد سپرده نقدی کاهش یافته است. از سوی دیگر، اخذ سپرده نقدی برای ضمانت‌نامه‌های شرکت در مناقصه و یا مزایده در اختیار مؤسسه اعتباری قرار گرفته است. لیکن، دریافت بیست درصد وجه ضمانت‌نامه بابت سپرده نقدی (به‌جای وثیقه نقدی) ضمانت‌نامه‌های تعهدپرداخت، همچنان الزامی است.

۵- اولویت منابع ضمانت‌خواه برای پرداخت وجه ضمانت‌نامه؛ در دستورالعمل اصلاحی مقرر شده است تا در صورت مطالبه وجه ضمانت‌نامه توسط ذی‌نفع، وجه ضمانت‌نامه ابتدا از محل سپرده نقدی و سایر سپرده‌های ضمانت‌خواه نزد مؤسسه اعتباری و در صورت عدم تکافو، مابقی از محل منابع مؤسسه اعتباری، به ذی‌نفع پرداخت می‌شود.

با عنایت به مراتب پیش‌گفته و ضمن ایفاد یک نسخه از «اصلاحیه دستورالعمل ناظر بر ضمانت‌نامه بانکی-ریالی» مشتمل بر (۶۵) ماده و (۱۸) تبصره، خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به قید تسریع و با لحاظ مفاد بخش‌نامه شماره ۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۶، به تمامی واحدهای آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ شده و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق به عمل آید.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمیدرضا غنی‌آبادی

۳۸۱۶

عبدالمهدی

ارجمندنژاد

۳۲۱۵-۰۲

بنام خدا

دستورالعمل ناظر بر ضمانتنامه بانکی (ریالی)

شورای پول و اعتبار در یک هزار و دویست و سی و نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۲۵ به استناد بند (۶) ماده (۱۴) و بند (ب) ماده (۱۱) قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۸ تیرماه ۱۳۵۱، «دستورالعمل ناظر بر ضمانتنامه بانکی (ریالی)» را که از این پس به اختصار دستورالعمل نامیده می شود، در ۶۵ ماده و ۱۸ تبصره به شرح ذیل تصویب نمود.

فصل اول- تعاریف و کلیات

ماده ۱- در این دستورالعمل، عناوین زیر به جای عبارات مشروح مربوط به کار می روند:

- ۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
- ۲- مؤسسه اعتباری: بانک، مؤسسه اعتباری غیربانکی یا شعبه مؤسسه اعتباری خارجی که به موجب قانون و یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت آن بانک قرار دارد.
- ۳- شعبه مؤسسه اعتباری خارجی: واحد عملیاتی از یک مؤسسه اعتباری خارجی که با مجوز بانک مرکزی و تحت نظارت آن بانک، به انجام عملیات مجاز بانکی در جمهوری اسلامی ایران مبادرت دارد.
- ۴- ضمانتنامه بانکی: که در این دستورالعمل ضمانتنامه نامیده می شود، سندی است که به موجب آن مؤسسه اعتباری به طور غیرقابل برگشت متعهد می شود به محض اعلام و مطالبه هر میزان از وجه مندرج در آن توسط ذینفع، با رعایت مفاد این دستورالعمل، وجه مطالبه شده را به ذینفع پرداخت نماید.
- ۵- ضمانتخواه: شخصی که تعهداتی را به موجب روابط پایه در قبال ذینفع بر عهده دارد و برای تضمین ایفای آن تعهدات، از مؤسسه اعتباری تقاضای صدور ضمانتنامه می نماید.
- ۶- ذینفع: شخصی که ضمانتنامه به نفع وی صادر می شود.
- ۷- رویداد: واقعه ای است که طبق شرایط مندرج در ضمانتنامه، با وقوع آن، اعتبار ضمانتنامه خاتمه می یابد.
- ۸- خاتمه اعتبار: تاریخ یا رویدادی که طبق شرایط ضمانتنامه با واقع شدن هریک از آنها (هرکدام که زودتر واقع شوند)، ضمانتنامه از درجه اعتبار ساقط می شود.
- ۹- مدت اعتبار: فاصله زمانی تاریخ صدور تا خاتمه اعتبار ضمانتنامه.

۱۰- وجه ضمانتنامه: مبلغی که در متن ضمانتنامه درج و قابل پرداخت به ذینفع است.

۱۱- رابطه پایه: قرارداد، شرایط مناقصه و مزایده یا هر رابطه حقوقی دیگری بین ضمانتخواه و ذینفع که ضمانتنامه بر اساس آن صادر شده است.

۱۲- بدهی غیرجاری: آندسته از بدهی‌های اشخاص به مؤسسه اعتباری که مطابق با دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های مؤسسات اعتباری مصوب شورای پول و اعتبار، در طبقات غیرجاری قرار می‌گیرد.

۱۳- عوامل قهری: هر اتفاق خارج از کنترل مؤسسه اعتباری از جمله جنگ، سیل، زلزله و آتش سوزی که باعث توقف فعالیت‌های مؤسسه اعتباری می‌گردد.

۱۴- سامانه پیام رسانی الکترونیکی مالی (سپام): سامانه‌ای که در بانک مرکزی راه‌اندازی شده و امکان تبادل تمامی پیام‌های مالی بین بانکی را به طور متمرکز و به صورت استاندارد، فراهم می‌سازد.

ماده ۲- مؤسسه اعتباری صرفاً مجاز به صدور ضمانتنامه در قالب یکی از انواع زیر و طبق شرایط مندرج در این دستورالعمل می‌باشد:

۱- ضمانتنامه شرکت در مناقصه/مزایده: ضمانتنامه‌ای که به منظور ضمانت اجرای پیشنهادات ضمانتخواه در مناقصه یا مزایده صادر می‌شود.

۲- ضمانتنامه حسن اجرای تعهد: ضمانتنامه‌ای که به منظور موظف نمودن ضمانتخواه به اجرای دقیق، صحیح و به موقع تعهدات مندرج در رابطه پایه در مقابل ذینفع در انجام موضوع رابطه پایه صادر می‌شود.

۳- ضمانتنامه پیش‌پرداخت: ضمانتنامه‌ای که به منظور حصول اطمینان ذینفع از این امر که وجوه پیش‌پرداختی به ضمانتخواه به مصرف دیگری غیر از انجام تعهدات مندرج در رابطه پایه نمی‌رسد، صادر می‌گردد.

۴- ضمانت نامه استرداد کسور وجه‌الضمان (حسن انجام کار): ضمانتنامه‌ای که به منظور حصول اطمینان ذینفع از صحت کار انجام شده توسط ضمانتخواه، پس از تحویل قطعی موضوع رابطه پایه صادر می‌گردد.

۵- ضمانت نامه تعهد پرداخت: ضمانتنامه‌ای که به منظور قبول پرداخت دیون ضمانتخواه به ذینفع در سررسید معین و مطابق با مفاد رابطه پایه، صادر می‌گردد.

- ۶- ضمانتنامه گمرکی: ضمانتنامه‌ای که به منظور تضمین تعویق یا تقسیط پرداخت حقوق ورودی صادر می‌شود.
- تبصره- در شرایط خاص، مؤسسه اعتباری می‌تواند منوط به رعایت ضوابط مقرر در این دستورالعمل، ضمانتنامه برای اموری نظیر خدمت نظام وظیفه و جبران ضرر و زیان صادر نماید.
- ماده ۳- مؤسسه اعتباری موظف است پیش از صدور ضمانتنامه، از موارد ذیل در حد عرف بانکداری اطمینان حاصل نماید:
- ۱- صوری نبودن موضوع رابطه پایه و احراز صدق آن؛
- ۲- مرتبط و متناسب بودن موضوع رابطه پایه با زمینه فعالیت ضمانتخواه؛
- ۳- احراز واجد شرایط بودن ضمانتخواه در خصوص موضوع رابطه پایه،
- ۴- توجیه‌پذیر بودن موضوع رابطه پایه متناسب با زمینه فعالیت ذینفع؛
- ۵- ضمانتنامه ابزاری برای دریافت تسهیلات نباشد.
- ماده ۴- مؤسسه اعتباری موظف است هریک از انواع ضمانتنامه‌ها را صرفاً در دامنه کاربرد آن‌ها مندرج در این دستورالعمل صادر نماید.
- ماده ۵- استفاده از سایر عناوین ضمانتنامه برای صدور ضمانتنامه تعهد پرداخت مطلقاً ممنوع است.
- ماده ۶- ضمانتنامه، قابل انتقال و قابل تنزیل نمی‌باشد. مؤسسه اعتباری موظف است عبارات «غیر قابل انتقال» و «غیر قابل تنزیل» را به صورت پس‌زمینه در فرم‌های خام تمامی نسخ ضمانتنامه که به سهولت قابل رویت باشد، درج نماید.
- فصل دوم- صدور ضمانتنامه
- ماده ۷- مؤسسه اعتباری بنا به درخواست ضمانتخواه و پس از اخذ وثایق کافی از وی، می‌تواند اقدام به صدور ضمانتنامه نماید.
- ماده ۸- مؤسسه اعتباری موظف است پیش از صدور ضمانتنامه، نسبت به اعتبارسنجی ضمانتخواه اقدام نماید.
- ماده ۹- مؤسسه اعتباری موظف است پیش از صدور ضمانتنامه، از رعایت قانون و مقررات ناظر بر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم به ویژه ضوابط شناسایی مشتریان در خصوص ضمانتخواه و ذی نفع اطمینان حاصل نماید.

ماده ۱۰- مؤسسه اعتباری مکلف است قبل از صدور ضمانتنامه، وضعیت بدهی غیرجاری و چک برگشتی ضمانتخواه را از «سامانه یکپارچه اطلاعاتی مشتریان» نزد بانک مرکزی استعلام نماید. در خصوص اشخاص حقوقی، استعلام یادشده علاوه بر شخص حقوقی، شامل صاحبان امضای مجاز و اعضای هیأت مدیره آن اشخاص نیز می‌گردد.

ماده ۱۱- صدور ضمانتنامه برای ضمانتخواه که دارای سابقه چک برگشتی رفع سوء اثر نشده و یا بدهی غیرجاری نزد شبکه بانکی کشور می‌باشد، ممنوع است.

ماده ۱۲- مؤسسه اعتباری ضمانتنامه را به استناد ماده (۱۰) قانون مدنی صادر می‌نماید. تعهدات ناشی از صدور ضمانتنامه از رابطه پایه و سایر روابط و قراردادهای مربوط مستقل بوده و اختلافات میان ضمانتخواه و ذینفع و یا ایرادات و ادعاهای مربوط به آنها، در تعهد مؤسسه اعتباری به پرداخت وجه ضمانتنامه به ذینفع، مؤثر نخواهد بود.

ماده ۱۳- حداکثر مدت اعتبار صدور ضمانت نامه یکسال می‌باشد.

ماده ۱۴- صدور ضمانتنامه‌ای که خود به خود و بدون درخواست کتبی ذینفع قابل تمدید باشد، ممنوع است.

ماده ۱۵- به جز درج تاریخ یا قید گذشت زمان معینی، ضمانتنامه نباید حاوی شرطی باشد که نتوان برای احراز تحقق آن شرط، مدرکی ارائه کرد.

تبصره- اسناد و مدارک موضوع این ماده باید به طور صریح در متن ضمانتنامه قید گردد.

ماده ۱۶- صدور ضمانتنامه منوط به پرداخت سپرده نقدی ضمانتنامه حداقل معادل ۱۰ درصد مبلغ ضمانتنامه توسط ضمانتخواه می‌باشد.

تبصره ۱- ضمانتنامه‌های شرکت در مناقصه و یا مزایده می‌تواند بدون سپرده نقدی باشد.

تبصره ۲- سپرده نقدی ضمانتنامه‌های تعهد پرداخت، بیست درصد (۲۰٪) وجه ضمانت نامه می‌باشد.

ماده ۱۷- ضمانتنامه باید حداقل شامل موارد زیر باشد:

- ۱- مشخصات و نشانی ضمانتخواه و ذینفع؛
- ۲- نام مؤسسه اعتباری و مشخصات شعبه صادرکننده ضمانتنامه؛
- ۳- شماره، تاریخ و موضوع رابطه پایه که ضمانتنامه بر اساس آن صادر می‌شود؛

۴- شماره منحصر به فرد موضوع ماده (۱۸) این دستورالعمل؛

۵- وجه ضمانتنامه به عدد و حروف؛

۶- تاریخ صدور؛

۷- تاریخ خاتمه اعتبار؛

۸- رویداد خاتمه اعتبار (در صورت وجود)؛

۹- تمبر مالیاتی.

ماده ۱۸- مؤسسه اعتباری موظف است پیش از صدور ضمانتنامه، نسبت به ثبت آن در سامانه سپام و اخذ شماره منحصر به فرد از سامانه مزبور اقدام نماید.

تبصره- مجوز صدور ضمانتنامه برای مؤسسه اعتباری که نسبت به ثبت صدور و سایر الزامات قیدشده در این دستورالعمل در خصوص ضمانتنامه‌های صادره در سامانه سپام اقدام ننماید، از سوی بانک مرکزی لغو خواهد شد.

ماده ۱۹- به استثنای نسخه اصلی ضمانتنامه که مختص ذینفع است، سایر نسخ آن باید به عبارت «غیر قابل مطالبه» ممهور گردند.

فصل سوم- اصلاحیه ضمانتنامه

ماده ۲۰- صدور اصلاحیه ضمانتنامه منوط به ارایه درخواست کتبی ذینفع/ضمانتخواه در طول مدت اعتبار ضمانتنامه و طی مراحل زیر می‌باشد:

۱- مؤسسه اعتباری موظف است، پس از دریافت تقاضای اصلاحیه، موافقت یا عدم موافقت خود را با اعمال اصلاحیه، به درخواستکننده اعلام نماید.

۲- مؤسسه اعتباری در صورت موافقت با اعمال اصلاحیه مورد درخواست ذینفع/ضمانتخواه، موظف است جزئیات مربوط به اصلاحیه مزبور را جهت اخذ موافقت کتبی، به طرف دیگر ضمانتنامه ابلاغ نماید.

۳- در صورت موافقت کتبی طرف دیگر با اعمال اصلاحیه، مؤسسه اعتباری باید اصلاحیه مزبور را صادر نماید.

ماده ۲۱- مؤسسه اعتباری موظف است پیش از صدور اصلاحیه‌ای که منجر به افزایش وجه ضمانتنامه می‌شود، نسبت به تعدیل وثایق مطابق با مواد (۴۵)، (۴۶) و (۴۷) این دستورالعمل اقدام نماید.

ماده ۲۲- صدور اصلاحیه ناشی از پرداخت بخشی از وجه ضمانتنامه، سررسید شدن تاریخ و یا واقع شدن شرایط مندرج در متن ضمانتنامه، از طی مراحل مذکور در ماده (۲۰) مستثنی بوده و باید مطابق با

مفاد ضمانتنامه، شرایط مذکور در متن ضمانتنامه و مقررات این دستورالعمل صورت پذیرد.

ماده ۲۳- مؤسسه اعتباری موظف است صدور هرگونه اصلاحیه ضمانتنامه ناشی از درخواست ذینفع/ضمانتخواه، پرداخت بخشی از وجه ضمانتنامه و یا سررسید شدن تاریخ و یا واقع شدن شرایط مندرج در متن ضمانتنامه را در سامانه سپام ثبت نماید.

ماده ۲۴- صدور هرگونه اصلاحیه ضمانتنامه، مطابق ضوابط و مقررات زمان صدور اصلاحیه امکانپذیر میباشد.

فصل چهارم- تمدید ضمانتنامه

ماده ۲۵- تمدید ضمانتنامه صرفاً با ارایه درخواست مجزا توسط ذینفع، حداکثر به مدت یک سال در هر نوبت امکانپذیر میباشد.

ماده ۲۶- مؤسسه اعتباری میتواند ضمانتنامه را صرفاً با رعایت ضوابط و مقررات و شرایط زیر تمدید نماید:

۱- درج متن زیر در ضمانتنامه و تکمیل آن در زمان صدور

ضمانتنامه:

«این ضمانتنامه بنا به درخواست کتبی----- (عنوان ذینفع)،
واصله تا قبل از پایان وقت اداری روز خاتمه اعتبار، قابل تمدید
میشود و در صورتی که ----- (عنوان مؤسسه اعتباری) قبل از
خاتمه اعتبار این ضمانتنامه، نتواند و یا نخواهد مدت آن را
تمدید کند و یا ----- (عنوان ضمانتخواه) به هر نحو موجب
این تمدید را فراهم نسازد، ----- (عنوان مؤسسه اعتباری)
متعهد است در صورت مطابق بودن درخواست مطالبه وجه ضمانتنامه
توسط ذینفع، وجه ضمانتنامه را در وجه و یا به حواله کرد -----
-- (عنوان ذینفع) پرداخت کند.»

۲- وصول درخواست کتبی ذینفع مبني بر تمدید ضمانتنامه صرفاً تا

پایان وقت اداری روز خاتمه اعتبار.

۳- تعدیل وثایق با رعایت شرایط مندرج در مواد (۴۵)، (۴۶) و

(۴۷) این دستورالعمل.

تبصره - تمدید ضمانتنامه در هر حال منوط به موافقت مؤسسه

اعتباری است.

ماده ۲۷- مؤسسه اعتباری موظف است تمدید ضمانت نامه را در سامانه

سپام ثبت نماید.

ماده ۲۸- تمدید ضمانتنامه، مطابق ضوابط و مقررات زمان تمدید

امکانپذیر میباشد.

ماده ۲۹- مؤسسه اعتباری نباید به درخواست‌های تمدید ضمانتنامه واصله پس از پایان وقت اداری روز خاتمه اعتبار، ترتیب اثر دهد.

فصل پنجم- مطالبه و پرداخت وجه ضمانتنامه

ماده ۳۰- مطالبه تمام یا بخشی از وجه ضمانتنامه، باید با راییه درخواست کتبی ذینفع تا پایان وقت اداری روز خاتمه اعتبار و با رعایت کامل شرایط مندرج در ضمانتنامه صورت گیرد.

تبصره- مؤسسه اعتباری موظف است مطالبه تمام یا بخشی از وجه ضمانتنامه توسط ذینفع را در سامانه پیام ثبت نماید.

ماده ۳۱- چنانچه ضمانتنامه متضمن شرطی دال بر راییه اسناد و مدارک نباشد، در صورت مطالبه وجه ضمانتنامه توسط ذینفع، مؤسسه اعتباری موظف است به محض وصول درخواست مطالبه، وجه مورد درخواست ذینفع را که بیش از وجه ضمانتنامه نمی‌باشد، ابتدا از محل سپرده نقدی و سایر سپرده‌های ضمانتخواه نزد مؤسسه اعتباری و در صورت عدم تکافو، از محل منابع مؤسسه اعتباری، به ذینفع پرداخت نماید و مراتب را در سامانه پیام ثبت کند.

ماده ۳۲- در صورت مطابق نبودن درخواست مطالبه با مفاد ضمانتنامه، مؤسسه اعتباری موظف است مراتب را به همراه دلایل رد درخواست، حداکثر تا پایان وقت اداری روز بعد و چنانچه روز بعد مصادف با خاتمه اعتبار باشد، تا پایان وقت اداری همان روز به صورت مکتوب به ذینفع اعلام نماید و مراتب را در سامانه پیام ثبت نماید.

ماده ۳۳- چنانچه ضمانتنامه متضمن شرطی دال بر راییه اسناد و مدارک باشد، در صورت مطالبه وجه ضمانتنامه توسط ذینفع، مؤسسه اعتباری موظف است حداکثر ظرف مدت پنج روز کاری بعد از تاریخ وصول درخواست مطالبه به همراه مدارک و مستندات مربوط، آنها را بررسی نماید. در صورت مطابق بودن درخواست مطالبه و ظاهر اسناد و مدارک با مفاد ضمانتنامه در حد عرف بانکداری، مؤسسه اعتباری موظف است وجه مورد درخواست ذینفع را که بیش از وجه ضمانتنامه نمی‌باشد، ابتدا از محل سپرده نقدی و سایر سپرده‌های ضمانتخواه نزد مؤسسه اعتباری و در صورت عدم تکافو، از محل منابع مؤسسه اعتباری، به ذینفع پرداخت نماید و مراتب را در سامانه پیام ثبت کند.

ماده ۳۴- در صورت مطابق نبودن درخواست مطالبه و یا ظاهر اسناد و مدارک با مفاد ضمانتنامه، مؤسسه اعتباری موظف است مراتب را به

همراه دلایل رد درخواست، بدون تأخیر و حداکثر تا پایان وقت اداری آخرین روز مهلت پنج روزه بررسی، به صورت مکتوب به ذینفع اعلام نموده و مراتب را در سامانه سپام ثبت نماید. در صورت عدم اعلام مراتب فوق ظرف مهلت پنج روزه مزبور، مؤسسه اعتباری مکلف است، وجه مورد درخواست ذینفع را که بیش از وجه ضمانتنامه نمی‌باشد، ابتدا از محل سپرده نقدی و سایر سپرده‌های ضمانتخواه نزد مؤسسه اعتباری و در صورت عدم تکافو، از محل منابع مؤسسه اعتباری، به ذینفع پرداخت نماید و مراتب را در سامانه سپام ثبت نماید.

تبصره ۱- چنانچه اسناد و مدارک موضوع این ماده، کمتر از پنج روز مانده به خاتمه اعتبار یا در روز خاتمه اعتبار ضمانتنامه، به مؤسسه اعتباری ارائه گردد، این امر تأثیری در مدت پنج روزه بررسی ظاهر اسناد و مدارک ندارد و این مدت کمتر نخواهد شد.

تبصره ۲- مؤسسه اعتباری موظف است برای اطلاع ذینفع، موضوع مهلت پنج روزه بررسی مطابق بودن درخواست مطالبه و ظاهر اسناد و مدارک با مفاد ضمانتنامه و همچنین موضوع تبصره (۱) این ماده را به نحو مقتضی در ظهر ضمانتنامه مربوط، قید نماید.

ماده ۳۵- در صورتی که مؤسسه اعتباری درخواست مطالبه ذینفع را مردود اعلام نماید، موظف است درخواست‌های مجدد ارائه شده تا پایان وقت اداری روز خاتمه اعتبار از سوی ذینفع، مبنی بر مطالبه وجه ضمانتنامه را بر اساس مفاد این دستورالعمل بررسی نماید.

ماده ۳۶- چنانچه پرداخت وجه ضمانتنامه طی چند نوبت مد نظر باشد، مؤسسه اعتباری ضمن رعایت مواد (۴۵)، (۴۶) و (۴۷) این دستورالعمل، موظف است وثایقی را از ضمانتخواه اخذ نماید که متناسب با وجوه قابل پرداخت، قابل تفکیک و یا تقسیم باشد.

ماده ۳۷- چنانچه پرداخت وجه ضمانتنامه صرفاً برای یک بار مد نظر باشد، مؤسسه اعتباری موظف است در متن ضمانتنامه قید نماید که پرداخت وجه ضمانتنامه صرفاً برای یک بار امکان‌پذیر بوده و پرداخت وجه به دفعات، ممنوع است.

ماده ۳۸- برای مطالبه تمام یا بخشی از وجه ضمانتنامه، ارائه نسخه اصلی ضمانتنامه از سوی ذینفع به مؤسسه اعتباری، الزامی است.

تبصره- چنانچه به هر دلیل ارائه اصل ضمانتنامه امکان‌پذیر نباشد، در صورت صلاحدید مؤسسه اعتباری، پرداخت وجه مورد مطالبه، صرفاً

پس از ارایه تعهدنامه بر اساس متن پیوست (۲) این دستورالعمل توسط ذینفع، امکان‌پذیر می‌باشد.

ماده ۳۹- مؤسسه اعتباری موظف است پس از پرداخت بخشی از وجه ضمانتنامه، نسبت به صدور اصلاحیه وجه آن اقدام نماید.

ماده ۴۰- مؤسسه اعتباری موظف است بلافاصله پس از پرداخت تمام یا بخشی از وجه ضمانتنامه به ذینفع، مراتب را علاوه بر روش مکتوب از سایر طرق به ضمانتخواه، جهت پرداخت وجه مذکور به مؤسسه اعتباری ابلاغ نماید.

تبصره- چنانچه ضمانتخواه، وجه پرداختی به ذینفع را به مؤسسه اعتباری بازپرداخت نمود، مؤسسه اعتباری موظف است مراتب را به همراه تاریخ پرداخت وجه توسط ضمانتخواه، در سامانه سپام ثبت نماید.

فصل ششم- ابطال و خاتمه اعتبار ضمانتنامه

ماده ۴۱- ضمانتنامه در موارد زیر باطل می‌شود:

۱- واقع شدن «خاتمه اعتبار» اعم از وقوع رویداد یا تاریخ

(هرکدام که زودتر واقع شود)؛

۲- به موجب اعلام کتبی ذینفع مبني بر انصراف از مطالبه کل وجه

ضمانتنامه یا ابطال آن؛

۳- هنگامی که در اثر صدور «اصلاحیه‌های کاهش وجه ضمانتنامه»،

وجه ضمانتنامه به صفر برسد؛

۴- هنگامی که وجه ضمانتنامه در اثر پرداخت به صفر برسد؛

تبصره- مؤسسه اعتباری موظف است ابطال و خاتمه اعتبار ضمانتنامه را حسب مورد، در سامانه سپام ثبت نماید.

ماده ۴۲- چنانچه «خاتمه اعتبار» ضمانتنامه منوط به وقوع رویدادی گردد، لازم است اسناد و مدارک مربوط به رویداد منجر به «خاتمه اعتبار»، در متن ضمانتنامه مشخص شود.

ماده ۴۳- در صورت ارایه اسناد و مدارک موضوع ماده (۴۲)، مؤسسه اعتباری موظف است حداکثر ظرف مدت پنج روز کاری بعد از ارایه اسناد و مدارک، ظاهر اسناد و مدارک ارایه شده را با مفاد ضمانتنامه در حد عرف بانکداری تطابق داده و در صورتی که ظاهر اسناد و مدارک ارایه شده را مطابق تشخیص دهد، با رعایت مفاد این دستورالعمل، ضمانتنامه را باطل نموده، مراتب را در سامانه سپام ثبت نماید و نسبت به آزادسازی وثایق ضمانتخواه اقدام کند.

ماده ۴۴- چنانچه خاتمه اعتبار با روز تعطیلی رسمی کشور مصادف شود، روز کاری بعد از روز تعطیل، به عنوان روز خاتمه اعتبار تلقی می‌گردد.

فصل هفتم- وثایق

ماده ۴۵- مؤسسه اعتباری مکلف است قبل از صدور ضمانتنامه، با توجه به اهلیت و توان اعتباری ضمانتخواه، وثایق لازم و کافی از وی اخذ نماید.

ماده ۴۶- نوع و میزان وثایق بابت صدور انواع ضمانتنامه، بر اساس ضوابطی تعیین خواهد شد که هیأت‌مدیره مؤسسه اعتباری تعیین و ابلاغ می‌نماید. هیأت‌مدیره مؤسسه اعتباری موظف است وثایق موضوع این ماده را به نحوی تعیین نماید که معتبر، سهل‌البیع، قابل نقل و انتقال، از درجه نقدشوندگی بالا برخوردار و بلامعارض باشد تا در صورت عدم ایفای تعهدات از سوی ضمانتخواه، حقوق مؤسسه اعتباری در حداقل زمان و با کمترین هزینه، استیفاء شود.

تبصره - در صورت اخذ سپرده‌های ارزی (سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز، سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار و یا گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری عام و خاص) به عنوان وثیقه ضمانتنامه صادره، مؤسسه اعتباری موظف است برای تعیین معادل ریالی این سپرده‌ها، از نرخ اعلام شده توسط بانک مرکزی در تاریخ اخذ وثیقه استفاده نماید.

ماده ۴۷- مؤسسات اعتباری موظفند، وجه موجود در حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار و یا سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز، اعم از ریالی و ارزی که به عنوان وثیقه ضمانتنامه صادره در نظر گرفته شده است، به نفع مؤسسه اعتباری صادرکننده ضمانتنامه، به میزان وثیقه مورد نظر، در حساب‌های ذی‌ربط مسدود نمایند.

ماده ۴۸- در صورتی که:

۱- وجه ضمانتنامه به موجب پرداخت بخشی از آن کاهش یابد و ضمانتخواه وجه مزبور را پرداخت نماید، مؤسسه اعتباری می‌تواند بنا به درخواست ضمانتخواه، بخشی از وثایق را متناسب با وجوه پرداختی، با رعایت مواد (۴۵)، (۴۶) و (۴۷) این دستورالعمل، آزاد نماید.

۲- وجه ضمانتنامه حسب شرایط مندرج در آن و یا به درخواست ذی‌نفع/ضمانتخواه کاهش یابد، مؤسسه اعتباری می‌تواند بنا به درخواست ضمانتخواه، بخشی از وثایق را متناسب با وجوه

پرداختی، با رعایت مواد (۲۰)، (۴۵)، (۴۶) و (۴۷) این دستورالعمل، آزاد نماید.

تبصره- آزادسازی وثایق غیرمنقول در اجرای این ماده، منوط به تشخیص مؤسسه اعتباری خواهد بود.

ماده ۴۹- آزاد سازی وثایق ضمانتخواه در موارد (۱) الی (۳) ماده (۴۱)، منوط به راییه اصل ضمانتنامه می‌باشد.

تبصره- چنانچه به هر دلیل راییه اصل ضمانتنامه امکان‌پذیر نباشد، مؤسسه اعتباری می‌تواند صرفاً پس از راییه تعهدنامه بر اساس متن پیوست (۱) این دستورالعمل توسط ضمانتخواه، وثایق را آزاد نماید.

ماده ۵۰- در صورت پرداخت وجه ضمانتنامه به ذینفع، چنانچه حداکثر ظرف مدت یک هفته از تاریخ ابلاغ موضوع ماده (۳۹) این دستورالعمل، ضمانتخواه وجه مذکور را به مؤسسه اعتباری پرداخت ننماید، مؤسسه اعتباری موظف است نسبت به وصول و استیفای مطالبات از ضمانتخواه، از محل وثایق، اقدام نماید.

ماده ۵۱- بانک مرکزی می‌تواند نوع و میزان وثایق را مورد بازنگری قرار داده و مراتب را به مؤسسات اعتباری ابلاغ نماید.

فصل هشتم- سایر مقررات

ماده ۵۲- صدور ضمانتنامه برای تضمین تسهیلات/تعهدات اعطایی/ایجادشده ریالی خود و سایر مؤسسات اعتباری صرفاً در صورتی مجاز است که مؤسسه اعتباری معادل صد درصد وجه ضمانتنامه را به صورت سپرده نقدی از ضمانتخواه دریافت نموده باشد.

تبصره- صدور ضمانتنامه ریالی به عنوان وثیقه تعهدات و تسهیلات ارزی تحت هر عنوان ممنوع است.

ماده ۵۳- در مواردی که برای ضمانتنامه‌های صادره جهت تضمین معاملات دولتی که ذینفع آنها دستگاه‌ها و شرکت‌های دولتی می‌باشند مقررات خاص وجود داشته باشد، این ضمانتنامه‌ها صرفاً در موارد یادشده، تابع مقررات خاص خود می‌باشد.

ماده ۵۴- صدور ضمانتنامه‌ای که ضمانتخواه و ذینفع آن، اشخاص غیردولتی می‌باشند، منوط به اخذ مجوز از ادارات مرکزی ذیربط در مؤسسه اعتباری صادرکننده ضمانتنامه می‌باشد.

ماده ۵۵- چنانچه ضمانتنامه متضمن شرطی دال بر راییه اسناد و مدارک باشد، مؤسسه اعتباری بر مبنای ظاهر اسناد و مدارک راییه

شده در حد عرف بانکداری عمل می‌نماید و هیچ‌گونه تعهد یا مسئولیتی در این خصوص از جمله موارد زیر ندارد:

۱- اصالت و صحت هرگونه امضا، مدارک، اسناد و اطلاعات ارایه شده؛

۲- هرگونه اظهارات کلی یا خاص در خصوص مدارک و اسناد ارایه شده؛

۳- وجود کالا یا خدمات و همچنین شرح، مقدار، وزن، کیفیت، بسته‌بندی، تحویل و ارزش آنها و سایر کارهای اجرایی یا آماری که در اسناد و مدارک، به آنها اشاره شده است؛

۴- حسن نیت، فعل یا ترک فعل، اعتبار مالی و شخصی صادرکننده اسناد و مدارک.

ماده ۵۶- در صورت وقوع عوامل قهری و تعطیلی مؤسسه اعتباری در طول مدت اعتبار، چنانچه فعالیت مؤسسه اعتباری پس از خاتمه اعتبار آغاز شود، ضمانتنامه از زمان آغاز فعالیت مؤسسه اعتباری، به مدت سی روز معتبر خواهد بود. همچنین اگر پرداخت وجه ضمانتنامه به دستور مقام قضایی متوقف شود، در صورتی که نظر مقام قضایی مبنی بر بلامانع بودن پرداخت وجه ضمانتنامه پس از خاتمه اعتبار اعلام گردد، ضمانتنامه بانکی از زمان اعلام مقام قضایی، به مدت سی روز معتبر خواهد بود.

تبصره - مؤسسه اعتباری موظف است تمديد اعتبار ضمانتنامه موضوع این ماده را، حسب مورد در سامانه سپام ثبت نماید.

ماده ۵۷- چنانچه ذینفع پیش از تاریخ تعطیلی مؤسسه اعتباری به سبب بروز عوامل قهری یا پیش از تاریخ وصول دستور مقام قضایی مبنی بر عدم پرداخت، «درخواست مطالبه وجه ضمانتنامه» را به مؤسسه اعتباری ارایه نموده باشد، مؤسسه اعتباری موظف است حسب مورد پس از آغاز فعالیت یا اعلام مقام قضایی مبنی بر بلامانع بودن پرداخت، ضمن رعایت مفاد مواد (۳۱) و (۳۲)، (۳۳) و (۳۴) این دستورالعمل، در صورت مطابق بودن درخواست مطالبه، وجه ضمانتنامه را به ذینفع پرداخت نماید.

ماده ۵۸- کارمزدهای مربوط به ضمانتنامه تابع نرخهای کارمزد ابلاغی بانک مرکزی خواهد بود.

ماده ۵۹- مؤسسه اعتباری موظف است در صورت پرداخت وجه ضمانتنامه به ذینفع، وجه التزام تاخیر تأدیه دین را از تاریخ پرداخت وجه ضمانتنامه، بر اساس نرخهای اعلامی بانک مرکزی در روز پرداخت به

ذینفع، نسبت به مانده پرداخت نشده وجه ضمانتنامه از سوی ضمانتخواه به مؤسسه اعتباری، محاسبه و از ضمانت خواه اخذ نماید. ماده ۶۰- مؤسسه اعتباری موظف به طراحی و پیاده سازی سامانه‌ای در پایگاه اطلاع رسانی خود می‌باشد، به نحوی که ذینفع، با مراجعه به سامانه مذکور و درج شماره منحصر به فرد ضمانتنامه و شناسه/کد ملی، به مشخصات ضمانتنامه صادره دسترسی داشته و اصالت ضمانتنامه صادره مورد تأیید قرار گیرد.

تبصره- مؤسسه اعتباری موظف است جهت آگاهی ذینفع، موضوع و نحوه امکان بررسی اصالت ضمانتنامه را به نحو مقتضی در ظهر ضمانت نامه قید نماید.

ماده ۶۱- ایجاد هرگونه تعهدات و یا اعطای هر نوع تسهیلات به ضمانتخواه، از زمان پرداخت وجه ضمانتنامه به ذینفع از سوی مؤسسه اعتباری، تا زمان وصول کامل مطالبات از ضمانتخواه بابت پرداخت وجه ضمانتنامه به ذینفع، از سوی هریک از مؤسسات اعتباری ممنوع است.

ماده ۶۲- تخلف از مفاد این دستورالعمل توسط مؤسسه اعتباری، موجب اعمال مجازات‌های انتظامی موضوع ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور مصوب سال ۱۳۵۱ و مجازات‌های مصرح در سایر قوانین و مقررات می‌باشد.

ماده ۶۳- بانک مرکزی موظف است حداکثر ظرف مدت سه ماه از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل، شیوه‌نامه اجرایی نحوه استفاده از «سامانه پیام رسانی الکترونیکی مالی (سپام)» را در خصوص ضمانتنامه‌های بانکی تهیه و برای اجرا به شبکه بانکی کشور ابلاغ نماید.

ماده ۶۴- این دستورالعمل از تاریخ ابلاغ، لازم‌الاجرا بوده و از آن تاریخ، صدور هرگونه ضمانتنامه توسط مؤسسات اعتباری منوط به رعایت کامل مفاد این دستورالعمل است. ضمانتنامه‌های موجود که بر اساس مقررات قبل صادر شده‌اند تا سررسید نهایی به اعتبار خود باقی بوده و تمدید این ضمانتنامه‌ها، تابع مقررات زمان تمدید می‌باشد.

ماده ۶۵- از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این دستورالعمل، بخش مربوط به صدور ضمانت نامه در آیین‌نامه صدور ضمانت نامه و ظهنویسی از طرف بانکها و سایر مقررات مغایر با این دستورالعمل منسوخ اعلام می‌گردد.

پیوست (۱)

متن تعهدنامه از ضمانتخواه

«اینجانب ضمانتخواه ضمانتنامه شماره
متعهد می‌گردم چنانچه با عدم ارائه اصل ضمانتنامه، از
ناحیه اینجانب/ذینفع به هر نحوی از انحاء موجبات سوء
استفاده از آن ایجاد و منافع بانک به خطر
افتد، عهده دار جبران ضرر و زیان وارده بوده و بانک محق
به استیفاء حقوق تضییع شده به هر نحو و کیفیت است»

پیوست (۲)

متن تعهدنامه از ذینفع

«اینجانب ذینفع ضمانتنامه شماره
متعهد می‌گردم چنانچه با عدم ارائه اصل ضمانتنامه از
ناحیه اینجانب به هر نحوی از انحاء موجبات سوء استفاده
از آن ایجاد و منافع بانک/مؤسسه اعتباری به
خطر افتد، عهده دار جبران ضرر و زیان وارده بوده و
بانک/مؤسسه اعتباری محق به استیفاء حقوق تضییع شده به
هر نحو و کیفیت است»

۲۲- بخشنامه شماره ۲۶۴۷۶۸/۹۶ مورخ ۲۱/۰۸/۱۳۹۶؛ ابلاغ ابطال بند دوم
بخشنامه شماره ۱۰۹۹۲۶/۹۵ مورخ ۰۹/۰۴/۱۳۹۵ (دستورالعمل حساب جاری)

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضرنند؛ در پی صدور رأی شماره ۵۵ مورخ ۱۳۹۵/۲/۷ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، بخش‌هایی از دستورالعمل حساب جاری (مصوب هزار و یکصد و چهلمین جلسه مورخ ۱۳۹۱/۳/۲ شورای پول و اعتبار)، از جمله ماده (۲۹) آن در رابطه با نحوه ارایه خدمات بانکی به مشتریان دارای چک برگشتی ابطال شد و متعاقباً مراتب به موجب بخشنامه شماره ۹۵/۱۰۹۹۲۶ مورخ ۹۵/۴/۹ به شبکه بانکی کشور ابلاغ گردید.

در همین رابطه، در سال جاری هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مجدداً طی آرای شماره (۱۳۸-۱۴۰) مورخ ۱۳۹۶/۲/۲۶ و شماره ۳۵۲ مورخ ۱۳۹۶/۴/۲۰، بند دوم از بخشنامه شماره ۹۵/۱۰۹۹۲۶ مورخ ۹۵/۴/۹ را که طی آن مقرر شده بود؛ بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی در مورد مشتریان دارای سابقه چک برگشتی، تکلیفی مبنی بر خودداری از ارایه خدمات مذکور در ماده (۲۹) یاد شده به آنها ندارند و اتخاذ تصمیم در خصوص ارایه یا عدم ارایه خدمات مزبور به این قبیل مشتریان، با رعایت قوانین و مقررات مربوط از جمله ماده ۲۱ قانون صدور چک اصلاحی سال ۱۳۸۲ و با در نظر گرفتن صرفه و صلاح و همچنین میزان ریسک مترتب بر موضوع بر مبنای بررسی‌ها و اعتبارسنجی بعمل آمده، رأساً برعهده بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی مربوط می‌باشد، را ابطال نمود.

علی‌هذا نظر به مراتب پیشگفته و شکلگیری وضعیت حقوقی جدید ناشی از آرای اخیرالذکر دیوان عدالت اداری و همچنین برخی ابهامات پیش‌آمده در خصوص نحوه عمل بانکها در ارایه خدمات موضوع ماده (۲۹) ابطال شده دستورالعمل حساب جاری به اشخاص دارای چک برگشتی رفع سوء اثر نشده، بدین‌وسیله و در راستای اجرای مواد (۹۵)، (۱۰۷)، (۱۰۸) و (۱۱۸) قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری، ضمن اعلام مراتب الغای بند دوم بخشنامه شماره ۹۵/۱۰۹۹۲۶ مورخ ۹۵/۴/۹ و نیز اعلام این که بازنگری کلی در مفاد دستورالعمل حساب جاری به لحاظ ملاحظات پیشگفته، هم اکنون در دستورکار این بانک قرار دارد، خواهشمند است دستور فرمایند ارایه خدمات موضوع ماده (۲۹) پیشگفته به مشتریان دارای سابقه چک برگشتی، با رعایت قوانین و مقررات مربوط انجام پذیرد.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب با لحاظ مفاد بخشنامه شماره ۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۶، به قید تسریع به تمامی واحدهای آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ شده و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق به عمل آید.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی	
اداره مطالعات و مقررات بانکی	
عبدالمهدی	ارجمندنژاد
حمیدرضا غنی‌آبادی	
۳۸۱۶	۳۲۱۵-۰۲

۲۳- بخشنامه شماره ۲۸۹۹۱۴/۹۶ مورخ ۱۳/۰۹/۱۳۹۶؛ ابلاغ اصلاحیه تبصره (۲)
الحاقی ماده (۴) " آیین‌نامه تسهیلات اعطایی بانکی"

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،

مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

باسلام؛

احتراماً، بدین وسیله به استحضار می‌رساند در جلسه مورخ ۱۳۹۶/۷/۳۰ هیأت محترم وزیران مقرر شد تبصره (۲) الحاقی به ماده (۶) آیین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) با عنوان «آیین‌نامه تسهیلات اعطایی بانکی» موضوع تصویب‌نامه شماره ۸۸۶۲۰ مورخ ۱۳۶۲/۱۲/۲۸ و اصلاحات بعدی آن به شرح ذیل اصلاح شود:

«تبصره ۲- کلیه بانکها موظفند قراردادهای مربوط به تخصیص زمین توسط سازمان صنایع کوچک و شهرکهای صنعتی ایران و شرکت‌های تابعه و همچنین قراردادهای مربوط به تخصیص زمین برای اجرای طرح‌های صنایع روستایی و پروژه‌های دامداری و آبیان و زراعت که حسب مورد موافقت اصولی آنها توسط وزارت جهاد کشاورزی صادر شده است و نیز قراردادهای مربوط به حق بهره‌برداری از زمین و خدمات زیربنایی در شهرک‌های علمی و تحقیقاتی، پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد و مراکز نوآوری را هم‌ردیف اسناد رسمی پذیرفته و تسهیلات اعتباری و حقوقی مربوط به اسناد رسمی را در خصوص قراردادهای مزبور اعمال نمایند.

وزارتخانه‌های راه و شهرسازی و جهاد کشاورزی، سازمان صنایع کوچک و شهرکهای صنعتی ایران و سایر دستگاه‌های اجرایی به استثنای سازمان اوقاف و امور خیریه موظفند در اجرای قرارداد تسهیلات اعطایی بنا به درخواست بانک و یا مؤسسه مالی و اعتباری ذینفع، آنها و یا اشخاص معرفی شده از طرف آنها را به عنوان جانشین مجری طرح موضوع قرارداد واگذاری زمین، شناخته و بپذیرند و کلیه حقوق و تعهدات ناشی از آن را به بانک یا مؤسسه مالی و اعتباری ذینفع و یا اشخاص معرفی شده منتقل نمایند. همچنین دستگاه‌های مذکور موظفند در صورت تغییر یا تعویض قرارداد بنا به تقاضای بانک برای تفویض اختیار به بانک در اسرع وقت به دفاتر اسناد رسمی معرفی شده مراجعه نمایند.»

در پایان ضمن ایفاد تصویر تصویب‌نامه شماره ۹۶۲۲۳/ت۵۴۳۵۹ مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۰۶ هیأت محترم وزیران، خواهشمند است دستور فرمایند مراتب با لحاظ مفاد بخشنامه شماره ۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۱۶، به قید تسریع به تمامی واحدهای آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ شده و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق به عمل آید.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمیدرضا غنی‌آبادی

۳۸۱۶

عبدالمهدی

ارجمندنژاد

۳۲۱۵-۰۲

۹۶۲۲۳ ت ۵۴۳۵۹ هـ

شماره

تاریخ: ۱۳۹۶/۱۸/۰۶

بسمه تعالی
"با صلوات بر محمد و آل محمد"

وزارت امور اقتصادی و دارایی - وزارت راه شهرسازی - وزارت جهاد کشاورزی
وزارت صنعت، معدن و تجارت - وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران - معاونت علمی و فناوری رییس جمهور

هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۶/۷/۳۰ به پیشنهاد شماره ۱۱/۱۱۹۷ مورخ ۱۳۹۶/۳/۲ معاونت علمی و فناوری رییس جمهور و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویب کرد:

تبصره (۲) الحاقی ماده (۶) آیین نامه تسهیلات اعطایی بانکی موضوع تصویب نامه شماره ۸۸۶۲۰ مورخ ۱۳۶۲/۱۲/۲۸ و اصلاحات بعدی آن به شرح زیر اصلاح می شود:

تبصره ۲- کلیه بانک ها موظفند قراردادهای مربوط به تخصیص زمین توسط سازمان صنایع کوچک و شهرک های صنعتی ایران و شرکت های تابعه و همچنین قراردادهای مربوط به تخصیص زمین برای اجرای طرح های صنایع روستایی و پروژه های دامداری و آبیاری و زراعت که حسب مورد موافقت اصولی آنها توسط وزارت جهاد کشاورزی صادر شده است و نیز قراردادهای مربوط به حق بهره برداری از زمین و خدمات زیربنایی در شهرک های علمی و تحقیقاتی، پارک های علم و فناوری، مراکز رشد و مراکز نوآوری را هم ردیف اسناد رسمی پذیرفته و تسهیلات اعتباری و حقوقی مربوط به اسناد رسمی را در خصوص قراردادهای مزبور اعمال نمایند.

وزارتخانه های راه و شهرسازی و جهاد کشاورزی، سازمان صنایع کوچک و شهرک های صنعتی ایران و سایر دستگاه های اجرایی به استثنای سازمان اوقاف و امور خیریه موظفند در اجرای قرارداد تسهیلات اعطایی بنا به درخواست بانک و یا مؤسسه مالی، اعتباری ذی نفع، آنها و یا اشخاص معرفی شده از طرف آنها را به عنوان جانشین مجری طرح موضوع قرارداد واگذاری زمین، شناخته و بپذیرند و کلیه حقوق و تعهدات ناشی از آن را به بانک یا مؤسسه مالی، اعتباری ذی نفع و یا اشخاص معرفی شده منتقل نمایند. همچنین دستگاه های مذکور موظفند در صورت تغییر یا تعویض قرارداد بنا به تقاضای بانک برای تفویض اختیار به بانک در اسرع وقت به دفاتر اسناد رسمی معرفی شده مراجعه نمایند.

اسحاق جهانگیری

معاون اول رییس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رییس جمهور، دفتر رییس قوه قضاییه، دفتر معاون اول رییس جمهور، دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام، سازمان اداری و استخدامی کشور، سازمان برنامه و بودجه کشور، معاونت حقوقی رییس جمهور، معاونت امور مجلس رییس جمهور، معاونت اجرایی رییس جمهور، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، سازمان بازرسی کل کشور، معاونت قوانین مجلس شورای اسلامی، امور تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، وزارت دادگستری، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می شود.

۲۴- بخشنامه شماره ۲۹۰۰۰۳/۹۶ مورخ ۱۳/۰۹/۱۳۹۶؛ تاکید بر لزوم استفاده از فرم یکنواخت عقود و اعطای یک نسخه از قرارداد به مشتریان

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،

مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

باسلام؛

احتراماً، همانگونه که استحضار دارند؛ در اجرای تکلیف مقرر در تبصره ذیل ماده (۲۳) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶ موضوع لزوم یکنواخت سازی فرم عقود تسهیلات بانکی و همچنین با هدف ایجاد شفافیت در روابط فیما بین بانک و مشتری و نیز لزوم توجه به فرهنگ مشتری مداری، فرم های یکنواخت قراردادهای تسهیلاتی عقود تسهیلات بانکی پس از تصویب در شورای پول و اعتبار طی بخشنامه های شماره ۹۲/۲۰۶۵۴۶ مورخ ۱۳۹۲/۷/۱۱، شماره ۹۳/۱۲۰۲۸۵ مورخ ۱۳۹۳/۵/۲، شماره ۹۳/۳۴۶۰۵۵ مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۲۳ و شماره ۲۴۹۶۰۱ مورخ ۱۳۹۴/۹/۲ ابلاغ و مقرر گردید هر یک از قراردادهای جدید تسهیلاتی صرفاً بر اساس نمونه قراردادهای مصوب تنظیم و منعقد گردد. بر همین اساس، بانکها و مؤسسات اعتباری مکلف شدند با هدف آگاهی کامل مشتری، ضامن و وثیقه گذار از مفاد قراردادهای منعقد، تمهیدات لازم را اتخاذ و پس از انعقاد و امضای قرارداد، نسخه ای از آن را که دارای ارزش قانونی یکسان با سایر نسخ می باشد، در اختیار اشخاص ذکر شده قرار دهند. علی ایحال با وجود تأکیدات به عمل آمده در این خصوص از جمله بخشنامه شماره ۹۵/۳۱۳۲۳۸ مورخ ۱۳۹۵/۱۰/۵، متأسفانه بررسی های به عمل آمده حاکی از آن است که در برخی از بانکها و مؤسسات اعتباری این مهم به نحو شایسته مورد توجه قرار نگرفته و مفاد مصرح در بخشنامه های صدرالذکر به طور کامل رعایت نمی گردد.

از این رو ضمن تأکید مجدد بر لزوم اجرای دقیق مفاد بخشنامه های فوق الذکر، مقتضی است:

۱. اطلاع رسانی کامل به عموم در خصوص قراردادهای تسهیلات بانکی به طرق

ممکن از جمله قراردادن فرم قرارداد یاد شده در پایگاه اطلاع رسانی

آن بانک/ مؤسسه اعتباری صورت پذیرد؛

۲. قبل از انعقاد و یا امضای قرارداد تسهیلات بانکی، تمهیداتی اتخاذ

گردد تا مشتری، ضامن و وثیقه گذار از مفاد آن آگاهی کامل کسب

نموده و مفاد قرارداد نمونه به همراه مقررات و ضوابط مصرح در آن،

در اختیار مشتری، ضامن و وثیقه گذار قرار گیرد؛

۳. پس از انعقاد و امضای قرارداد، نسخه‌ای از آن که دارای ارزش قانونی یکسان با سایر نسخ می‌باشد، در اختیار تسهیلات‌گیرنده، ضامن و وثیقه‌گذار قرار گیرد.

۴. چگونگی انجام محاسبات مربوط به اقساط، سهم از اصل و سود تسهیلات به تفکیک در هر یک از اقساط، چگونگی تسویه تسهیلات، میزان تخفیف تعلق گرفته در صورت بازپرداخت یکجا و زودتر از موعد، میزان و نحوه محاسبه وجه التزام تأخیر تأدیه دین و سایر ملاحظات محاسباتی، در قالب جداول پیوست قرارداد تسهیلات بانکی در اختیار تسهیلات‌گیرنده، ضامن و وثیقه‌گذار قرار گیرد.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب با لحاظ مفاد بخشنامه شماره ۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۶، به قید تسریع به تمامی واحدهای آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ شده و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق به عمل آید.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی

حمیدرضا غنی‌آبادی

ارجمندنژاد

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

۲۵- بخشنامه شماره ۲۹۰۱۸۶/۹۶ مورخ ۱۳/۰۹/۱۳۹۶؛ شرایط افتتاح حساب‌های سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت ویژه ۳، ۶ و ۹ ماهه

مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره ۹۶/۱۷۳۷۹۳ مورخ ۱۳۹۶/۶/۵ موضوع اعلام سیاست‌های بانک مرکزی در خصوص سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار، بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند متعاقب ابلاغ بخشنامه مذکور، استعلام‌های مختلف و متعددی از جانب بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی درباره نرخ سود سپرده‌های کوتاه‌مدت ویژه ۳، ۶ و ۹ ماهه با توجه به مسکوت بودن بخشنامه صدرالذکر در خصوص این نوع سپرده‌ها انجام شده است.

در این ارتباط متذکر می‌گردد همچنان که در بخشنامه شماره ۹۴/۳۱۴۹۳۱ مورخ ۱۳۹۴/۱۰/۳۰ و بخشنامه شماره ۹۶/۱۷۳۷۹۳ مورخ ۱۳۹۶/۶/۵ نیز تأکید گردید، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی موظفند نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار را بر اساس تحلیل‌ها و برآوردهای جامع خویش از شرایط اقتصادی و روندهای آتی آن و همچنین با توجه به وضعیت شبکه بانکی و سایر بازارهای مالی تعیین نمایند. لذا، انتظار بر این است که بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی، ابتدا سود مورد انتظار ناشی از کل سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار در پایان دوره را پیش‌بینی نموده و سپس با توجه به میزان هر یک از انواع سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار، نرخ سود علی‌الحساب آن سپرده‌ها را -به صورت محتاطانه- تعیین نمایند. در واقع، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی باید بخشی از سود مورد انتظار سالیانه را به عنوان سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری تعیین و اعلام نمایند؛ به گونه‌ای که در پایان سال مالی، سود علی‌الحساب پرداختی به سپرده‌گذاران، بخشی از سود قطعی پایان دوره باشد. این در حالی است که در حال حاضر، سود علی‌الحساب پرداختی توسط برخی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی- با اتخاذ رویکردی پرریسک- بیشتر از سود واقعی حاصله است به نحوی که حتی تکافوی حق‌الوکاله بانک

را نمی‌کند. بدیهی است که این امر، مغایر با اصول و قواعد حاکم بر قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) می‌باشد. شایان ذکر است عدم رعایت این مهم از سوی برخی بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی که با هدف جذب سپرده بیشتر از طریق پرداخت نرخ‌های سود علی‌الحساب بالاتر صورت می‌گیرد، سبب شکل‌گیری چرخه رقابت غیرسالم و مخرب در شبکه بانکی کشور شده است. این امر، ضمن آن که موجب افزایش بهای تمام شده پول در کل شبکه بانکی و تضییع حقوق سایر ذینفعان بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی می‌گردد، مانعی برای کاهش نرخ سود تسهیلات بوده و در نهایت، تهدیدی برای ثبات و سلامت شبکه بانکی می‌باشد.

با عنایت به مراتب اشاره شده و در راستای کاهش هزینه تمام‌شده پول در بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی و افزایش دوره ماندگاری سپرده‌های سرمایه‌گذاری و همچنین ارتقای ثبات و سلامت شبکه بانکی و پیدایشگری از قرار گرفتن بانکها در وضعیت زیان‌دهی و ورشکستگی، مقرر است تا پایان سال جاری، صرفاً امکان افتتاح حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار یک‌ساله و کوتاه‌مدت عادی با شرایط و نرخ‌های مصرح در بخشنامه شماره ۹۶/۱۷۳۷۹۳ مورخ ۱۳۹۶/۶/۵ (حداکثر ۱۵ درصد سالانه برای سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار یک‌ساله و حداکثر ۱۰ درصد سالانه برای سپرده‌های کوتاه‌مدت عادی به صورت علی‌الحساب) فراهم باشد. بر این اساس، افتتاح و تمدید سپرده‌های کوتاه‌مدت ویژه ۳، ۶ و ۹ ماهه تا پایان سال ممنوع است.

علی‌ایحال، بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی می‌توانند در صورت تمایل و با توجه به مفاد بخشنامه شماره ۹۶/۳۱۴۹۳۱ مورخ ۱۳۹۴/۱۰/۳۰، بخشنامه شماره ۹۶/۱۷۳۷۹۳ مورخ ۱۳۹۶/۶/۵ و همچنین بخشنامه حاضر، با ارسال مدارک و مستندات توجیهی متضمن نحوه انجام محاسبات مربوط، تقاضای خود را برای افتتاح حساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت ویژه ۳، ۶ و ۹ ماهه برای سال ۱۳۹۷ توأم با نرخ‌های پیشنهادی، حداکثر تا پایان دی‌ماه سال جاری به معاونت نظارت بانک مرکزی تسلیم نمایند.

بدیهی است موافقت بانک مرکزی برای افتتاح حسابهای مزبور توسط هر بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی، منوط به تأیید برآوردها و رعایت شاخصهای نظارتی از سوی بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی متقاضی خواهد بود. با عنایت به مراتب پیشگفته، خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به قید تسریع و با لحاظ مفاد بخشنامه شماره ۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۶، به تمامی واحدهای آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ شده و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق به عمل آید.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی	مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی
اداره مطالعات و مقررات بانکی	اداره مطالعات و مقررات بانکی
عبدالمهدی	عبدالمهدی
ارجمندنژاد	ارجمندنژاد
حمیدرضا غنی‌آبادی	حمیدرضا غنی‌آبادی
۳۸۱۶	۳۲۱۵-۰۲

۲۶- بخشنامه شماره ۳۰۲۱۹۹/۹۶ مورخ ۲۳/۰۹/۱۳۹۶؛ در خصوص نحوه اجرای بهینه مفاد اسناد و قراردادهای لازم‌الاجرای تنظیم‌شده بین موسسه اعتباری و مشتریان

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک، موسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضرنند در حال حاضر بر اساس قوانین و مقررات مربوط جاری از جمله «آیین‌نامه اجرای مفاد اسناد رسمی لازم‌الاجراء و طرز رسیدگی به شکایت از عملیات اجرایی» مصوب سال ۱۳۸۷، بازداشت اموال متعهد (بدهکار) در مراجع ثبتی به تقاضای متعهدله و با معرفی اموال و املاک وی توسط متقاضی صورت می‌گیرد که این رویه در مورد بانکها و مؤسسات اعتباری نیز صادق بوده و بانک در اجرای ماده (۱۵) اصلاحی قانون عملیات بانکی بدون ربا، با ارایه نسخه‌ای از قرارداد مربوطه که وفق مفاد این ماده در حکم اسناد لازم‌الاجرا می‌باشد، می‌تواند نسبت به تقاضای صدور اجراییه و بالطبع وصول مطالبات خویش از این طریق در دفاتر اسناد رسمی و حوزه‌های ثبتی ذیصلاح اقدام نماید.

با توجه به برخی مشکلات مربوط به شناسایی و معرفی اموال و املاک شخص بدهکار (متعهد) و نحوه ارزیابی و برآورد قیمت اموال مزبور که باعث اطاله و دشواری فرآیند اجرا و در نتیجه افزایش هزینه‌های مربوط برای مؤسسات اعتباری می‌گردید؛ در شصت و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۶/۲۷ «کمیته فرادستگاهی رسیدگی به وضعیت مطالبات معوق بانکها» و به منظور تسریع در فرآیند اجرای اسناد و مفاد قراردادهای لازم‌الاجرای تنظیم شده بین موسسه اعتباری و مشتریان و بالطبع وصول به موقع مطالبات و ایفای تعهدات قراردادی از جانب مشتریان، مقرر شد:

۱- بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی در هنگام ارزیابی وثایق ارایه شده در کنار استفاده از کارشناسان عمرانی راه و ساختمان، از خدمات کارشناسان ثبتی نیز استفاده نمایند تا در زمان اجرای مفاد اسناد و ایفای تعهدات مربوط به اموال غیرمنقول، با دشواری و مشکلات کمتری مواجه شوند.

۲- با عنایت به این‌که حسب اعلام نماینده محترم سازمان ثبت اسناد و املاک کشور در شصت و هشتمین جلسه کمیته فرادستگاهی رسیدگی به وضعیت مطالبات معوق بانکها، مرکز اطلاعات جامع و کامل در سازمان ثبت اسناد و املاک کشور به منظور شناسایی دقیق اموال و املاک اشخاص ایجاد گردیده است، از این پس واحدها یا دوائر مربوطه در آن

بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی که وفق شرایط مقرر قراردادی به منظور وصول مطالبات و ایفای تعهدات از جانب مشتریان، اقدام به تقاضای صدور اجراییه نسبت به اسناد و قراردادهای لازم‌الاجرای فی‌مابین می‌نمایند، به منظور شناسایی دقیق اموال بدهکار (متعهد) و جلوگیری از اطاله فرآیند اجرای اسناد ناشی از مشکلات پیش‌گفته، با رعایت تشریفات قانونی مربوط به توقیف اموال مندرج در آیین‌نامه فوق‌الذکر و ارایه قراردادهای مربوطه موضوع ماده (۱۵) قانون عملیات بانکی بدون ربا، حتی‌الامکان بدواً به ادارات ثبت ذیصلاح سازمان ثبت اسناد و املاک کشور در سراسر کشور مراجعه نمایند. با عنایت به مراتب فوق، خواهشمند است دستور فرمایند مراتب با لحاظ مفاد بخشنامه شماره ۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۶، به قید تسریع به تمامی واحدهای آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ شده و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی	عبدالمهدی
اداره مطالعات و مقررات بانکی	ارجمندنژاد
حمیدرضا غنی‌آبادی	۳۲۱۵-۰۲
۳۸۱۶	

۲۷- بخشنامه شماره ۳۰۷۰۷۴/۹۶ مورخ ۲۷/۰۹/۱۳۹۶؛ ابلاغ «دستورالعمل بند (ب) ماده (۱۷) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و بند (الف) ماده (۲۰) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور»

مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست‌بانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همان‌گونه که مستحضرنند؛ به موجب بند (ب) ماده (۱۷) "قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران"، مقرر شده: «به منظور افزایش سرعت و کارایی گردش حساب‌های درآمدی و هزینه‌ای دولت، شفاف‌سازی و ایجاد امکان نظارت برخط بر کلیه حساب‌های دستگاه‌های اجرایی و کاهش اثرات منفی عملیات مالی دولت بر نظام بانکی، کلیه حساب‌های بانکی اعم از ریالی و ارزی برای وزارتخانه‌ها، مؤسسات، شرکت‌ها، سازمان‌ها، دانشگاه‌های دولتی و اعتبارات دولتی نهادهای عمومی غیردولتی، صرفاً از طریق خزانه‌داری کل کشور و نزد بانک مرکزی افتتاح می‌شود. دستگاه‌های یادشده موظفند کلیه دریافت‌ها و پرداخت‌های خود را فقط از طریق حساب‌های افتتاح شده نزد بانک مرکزی انجام دهند» و وفق تبصره (۲) بند یاد شده، «نحوه انتقال حساب‌های دستگاه‌های مذکور به بانک مرکزی و هزینه‌کرد آن توسط بانک‌های عامل، مطابق دستورالعملی خواهد بود که حداکثر ظرف مدت سه ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون، به پیشنهاد مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه کشور و بانک مرکزی، به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد». همچنین، بنابر بند (الف) ماده (۲۰) "قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور"، «کلیه دستگاه‌های موضوع بند (الف) ماده (۱۲) قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸ که تاکنون حساب‌هایشان را نزد بانک مرکزی متمرکز ننموده‌اند، موظفند حداکثر ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ این قانون کلیه حساب‌های بانکی خود را بر اساس دستورالعملی که به پیشنهاد مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد، نزد آن بانک متمرکز نمایند. تمامی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی و وزارت امور اقتصادی و دارایی نیز موظف به همکاری با بانک مرکزی در اجرای این ماده می‌باشند».

با عنایت به مراتب فوق، به پیوست یک نسخه «دستورالعمل بند (ب) ماده (۱۷) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی

ایران و بند (الف) ماده (۲۰) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور» که به پیشنهاد مشترک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان برنامه و بودجه کشور تهیه شده و در یک هزار و دویست و سی و نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۷/۲۵ شورای پول و اعتبار به تصویب رسیده است، ارسال می‌گردد. خواهشمند است دستور فرمایند، مراتب با لحاظ مفاد بخشنامه شماره ۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۶، به قید تسریع به تمامی واحدهای آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ شده و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید.

در خاتمه مستدعی است در صورت هر گونه ابهام، پرسش و یا نقد و نظری پیرامون انتقال و تمرکز حساب‌های مورد اشاره نزد بانک مرکزی از جمله مفاد دستورالعمل مذکور و فرآیندهای اجرایی امر، مراتب رؤسأ به مدیریت کل محترم ریالی و نشر بانک مرکزی منعکس شود.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی

حمیدرضا غنی‌آبادی

ارجمندنژاد

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

بسمه تعالی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

وزارت امور اقتصادی و دارایی

سازمان برنامه و بودجه

«دستورالعمل بند (ب) ماده ۱۷ قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران و
بند (الف) ماده ۲۰ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور»

مقدمه:

به استناد بند "ب" ماده (۱۷) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران و بند "الف" ماده (۲۰) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، به منظور ساماندهی حساب‌های دولتی در شبکه بانکی کشور و ایجاد تمرکز لازم در بانکداری دولت توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، همچنین تأمین مصالح ملی کشور در خصوص احصاء صحیح درآمدهای دولت، دستیابی به آمار و اطلاعات دقیق و به‌موقع از حساب‌های درآمدی دولت، کنترل مناسب گردش حساب‌های هزینه‌ای، کنترل هر چه بیشتر نقدینگی، ممانعت از استفاده نادرست از منابع دولتی، شفاف‌سازی و ایجاد امکان نظارت بر خط بر کلیه حساب‌های دستگاه‌های اجرایی و کاهش اثرات منفی عملیات مالی دولت بر نظام بانکی کشور، دستورالعمل بند (ب) ماده ۱۷ قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران و بند (الف) ماده ۲۰ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور که از این پس به اختصار "دستورالعمل" نامیده می‌شود، تهیه و تدوین می‌گردد.

الف - مستندات قانونی:

- ۱- ماده (۸) و بند "ب" ماده (۱۷) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴؛
- ۲- بند "الف" ماده (۲۰) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰؛
- ۳- بند "ز" ماده (۱) و ماده (۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۰۴؛
- ۴- بند (۹) سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ابلاغی ۱۳۹۲/۱۱/۲۹؛
- ۵- قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷/۰۳/۲۵؛
- ۶- مواد ۱ تا ۵ قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۰۷/۰۸؛

- ۷- مواد (۳۹)، (۴۳)، (۷۶) و (۱۲۴) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب سال ۱۳۶۶/۰۶/۰۱؛
- ۸- ماده (۵) آئین نامه اجرائی فصل پنجم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) (تصویب نامه شماره ۸۸۵۲۸ هیأت وزیران)، مصوب ۱۳۶۲/۱۲/۱۷؛
- ۹- ماده (۲۲) قانون عملیاتی بانکی بدون ربا (بهره)، مصوب ۱۳۶۲/۰۶/۰۸؛
- ۱۰- ماده واحده قانون طرز استفاده از تبصره ۲ ماده (۱۲) قانون پولی و بانکی کشور، مصوب ۱۳۵۴/۱۲/۱۲؛
- ۱۱- بند "ز" ماده (۱۰) و بند "الف" و تبصره های ذیل ماده (۱۲) قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱/۰۴/۱۸.

ب- تعاریف:

- ماده ۱- اصطلاحاتی که در "دستورالعمل" به کار رفته است، دارای معانی مشروحه زیر می باشد:
- ۱-۱- "بانک مرکزی": بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- ۱-۲- "مؤسسات اعتباری": بانکها، مؤسسات اعتباری غیربانکی، صندوق های قرض الحسنه و تعاونی های اعتبار که به موجب قانون تأسیس شده و یا مجوز خود را از "بانک مرکزی" دریافت نموده و تحت نظارت این بانک قرار دارند.
- ۱-۳- "خزانه": معاونت نظارت مالی و خزانه داری کل کشور.
- ۱-۴- "بانک عامل": "مؤسسات اعتباری" که در چارچوب "دستورالعمل" برای افتتاح و نگهداری حساب با "بانک مرکزی" قرارداد عاملیت منعقد می نمایند.
- ۱-۵- "دستگاه های اجرایی مشمول": نهادهای عمومی غیردولتی در موارد استفاده از بودجه عمومی دولت؛ وزارتخانه ها؛ مؤسسات دولتی؛ شرکت های دولتی؛ دانشگاه های دولتی؛ سازمان های دولتی؛ شرکت های دولتی موضوع بند (۳) ماده (۱۸) قانون اجرای سیاست های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی؛ دستگاه هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است از جمله شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی ایران، شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی ایران، ایمیدرو و ایدرو و شرکت های تابع آنها و کلیه دستگاه های موضوع بند (الف) ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی کشور به استثنای "سایر نهادهای عمومی غیردولتی مشمول" و مواد ۱، ۲ و ۴ قانون مدیریت خدمات کشوری
- ۱-۶- "سایر نهادهای عمومی غیردولتی مشمول": شهرداری ها و مؤسسات و شرکت های زیرمجموعه که بیش از ۵۰ درصد سهام آنها متعلق به شهرداری ها است؛ در موارد استفاده از منابع غیربودجه ای.
- ۱-۷- "حساب های دولتی":
- ۱- حساب تمرکزی (غیر قابل برداشت): حسابی که در اجرای قوانین بودجه سنواتی و سایر قوانین و مقررات موضوعه به نام "خزانه" جهت وصول درآمدها و سپرده های "دستگاه های اجرایی مشمول" با مجوز "خزانه" نزد "بانک مرکزی" افتتاح و نگهداری می گردد.

- ۲- حساب پرداخت (قابل برداشت): حسابی که بنا به درخواست "دستگاه‌های اجرایی مشمول" و با مجوز "خزانه" نزد "بانک مرکزی" افتتاح و نگهداری می‌گردد.
- ۳- حساب "خزانه": "حساب تمرکزی" و "حساب پرداخت" کلیه منابع عمومی دولت که به نام "خزانه" و نزد "بانک مرکزی" افتتاح و نگهداری می‌گردد.
- ۴- حساب خزانه معین استان: "حساب تمرکزی" و "حساب پرداخت" منابع عمومی دولت در استان‌ها که به نام خزانه معین و نزد "بانک مرکزی" افتتاح و نگهداری می‌گردد.

۸-۱- "حساب‌های بانکی": کلیه حساب‌های "سایر نهادهای عمومی غیردولتی مشمول" و نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران

۹-۱- "خدمات بانکی": عبارت است از انجام هرگونه فعالیت در چارچوب قوانین و مقررات مربوطه که حسب مورد توسط "بانک مرکزی" و "مؤسسات اعتباری" به تقاضای مشتری صورت پذیرفته و ارائه آن بعضاً مستلزم اخذ کارمزد از مشتری باشد. مواردی که در ذیل به آن اشاره می‌گردد از جمله انواع "خدمات بانکی" به شمار می‌رود:

- ۱- ارائه انواع ابزارهای پرداخت؛
- ۲- دریافت، پرداخت، نقل و انتقال وجوه ریالی و ارزی؛
- ۳- دریافت و جمع‌آوری وجوه انواع قبوض خدمات شهری، ودایع و نظایر آن‌ها؛
- ۴- گشایش انواع اعتبار اسنادی و صدور انواع ضمانت‌نامه؛
- ۵- قبول و نگهداری اشیاء گران‌بها، اسناد و اوراق بهادار و اجاره صندوق امانات؛
- ۶- ارائه خدمات مربوط به وجوه اداره شده؛
- ۷- تضمین بازخرید اوراق بهادار صادره؛
- ۸- انتشار یا عرضه اوراق مشارکت ریالی و ارزی در داخل و خارج از کشور؛
- ۹- انجام سفارشات مستمر مشتریان (دستور پرداخت مستمر)؛
- ۱۰- ارائه خدمات مشاوره‌ای از قبیل سرمایه‌گذاری، خدمات مالی، مدیریت دارایی‌ها و...؛
- ۱۱- انجام وظایف وکالت و نمایندگی طبق قوانین و مقررات مربوطه؛
- ۱۲- حفظ، برقراری و ایجاد رابطه کارگزاری با مؤسسات اعتباری داخل و خارج؛
- ۱۳- ترخیص کالا از بنادر و گمرکات به حساب مؤسسات اعتباری؛
- ۱۴- انجام خدمات کارگزاری سهام و اوراق بهادار برای مشتریان؛
- ۱۵- پذیرهنویسی سهام شرکت‌های در شرف تأسیس و یا افزایش سرمایه شرکت‌ها؛
- ۱۶- وصول مطالبات اسنادی؛
- ۱۷- وصول سود سهام مشتریان به حساب آن‌ها.

۱۰-۱- "سامانه‌های بین‌بانکی": عبارت است از زیر ساخت‌های بین‌بانکی تسویه، پیام‌رسانی و انتقال الکترونیکی وجوه در شبکه بانکی کشور

۱۱-۱- "بانکداری متمرکز": عبارت است از سامانه‌ای یکپارچه و منسجم که کلیه حساب‌ها در آن نگهداری شده و تمامی عملیات لازم برای ارائه خدمات بانکی توسط آن مدیریت می‌شود و به "سامانه‌های بین‌بانکی" متصل می‌باشد.

۱۲-۱- "سامانه نسیم": سامانه "بانکداری متمرکز" "بانک مرکزی"

ج- فرآیند اجرایی:

ماده ۲- "بانک مرکزی" ضمن فراهم آوردن زیرساخت‌ها و امکانات مورد نیاز جهت "بانکداری متمرکز" و اتصال به "سامانه‌های بین‌بانکی"، تمهیدات لازم برای نگهداری "حساب‌های دولتی" مورد نیاز هر یک از "دستگاه‌های اجرایی مشمول" و "حساب‌های بانکی" مورد نیاز "سایر نهادهای عمومی غیردولتی مشمول" و انجام عملیات و وصول درآمد؛ پرداخت و حسب مورد و به درخواست "دستگاه‌های اجرایی مشمول" و "سایر نهادهای عمومی غیردولتی مشمول" به صورت پرداخت الکترونیکی را فراهم می‌نماید.

ماده ۳- تمامی "حساب‌های دولتی" اعم از ریالی و ارزی برای "دستگاه‌های اجرایی مشمول" باید از طریق "خزانه" و نزد "بانک مرکزی" افتتاح و نگهداری گردد.

تبصره- "مؤسسات اعتباری" و شرکت‌های بیمه دولتی مادامی که از شمول مواد ۳۹ و ۷۶ قانون محاسبات عمومی مستثنی باشند، از رعایت مفاد این ماده مستثنی هستند.

ماده ۴- تمامی "حساب‌های بانکی" اعم از ریالی و ارزی برای "سایر نهادهای عمومی غیردولتی مشمول" باید صرفاً نزد "بانک مرکزی" افتتاح و نگهداری گردد.

ماده ۵- "مؤسسات اعتباری" مجاز به افتتاح و نگهداری "حساب‌های دولتی" برای "دستگاه‌های اجرایی مشمول" و "حساب‌های بانکی" برای "سایر نهادهای عمومی غیردولتی مشمول" نیستند.

ماده ۶- "بانک مرکزی" تمهیدات لازم به منظور پایش اطلاعات "حساب‌های دولتی" و "حساب‌های بانکی" را برای نقطه تماس واحد "دستگاه‌های اجرایی مشمول" و "سایر نهادهای عمومی غیردولتی مشمول" فراهم می‌نماید.

ماده ۷- بانک مرکزی تمهیدات لازم برای دسترسی برخط "خزانه" به اطلاعات "حساب‌های دولتی" "دستگاه‌های اجرایی مشمول" را فراهم می‌نماید.

ماده ۸- "دستگاه‌های اجرایی مشمول" و "سایر نهادهای عمومی غیردولتی مشمول" موظفند؛ تمامی عملیات بانکی موردنظر خود را صرفاً از طریق "حساب‌های دولتی" و "حساب‌های بانکی" افتتاح شده نزد "بانک مرکزی" و به واسطه "سامانه نسیم" انجام دهند.

تبصره- "دستگاه‌های اجرایی مشمول" و "سایر نهادهای عمومی غیردولتی مشمول" می‌توانند در مورد برخی "خدمات بانکی" که توسط "بانک مرکزی" ارائه نمی‌گردد، بدون افتتاح حساب و حسب مقررات و ضوابط مربوط، از طریق "مؤسسات اعتباری" اقدام نمایند.

ماده ۹- تعیین نرخ و نحوه محاسبه و پرداخت کارمزد "خدمات بانکی" مربوط به "حساب‌های دولتی" و "حساب‌های بانکی" نزد "بانک مرکزی" مطابق مصوبات شورای پول و اعتبار توسط "بانک مرکزی" صورت می‌گیرد.

ماده ۱۰- نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران می‌توانند "حساب‌های بانکی" خود را صرفاً نزد یکی از "بانک‌های عامل" که به استناد قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، بانک دولتی محسوب می‌شوند و به تأیید ستاد کل نیروهای مسلح رسیده باشند، افتتاح و نگهداری نمایند.

ماده ۱۱- تعیین مهلت انتقال "حساب‌های بانکی" "سایر نهادهای عمومی غیردولتی مشمول" به "بانک مرکزی" و انتخاب "بانک عامل" تا مهلت تعیین شده، توسط "بانک مرکزی" صورت می‌گیرد.

ماده ۱۲- هر گونه تغییر در مفاد "دستورالعمل" پس از تأیید وزیر امور اقتصادی و دارایی، رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور و رئیس کل "بانک مرکزی" قابل اعمال و لازم‌الاجرا می‌باشد.

د- نظارت و کنترل:

ماده ۱۳- نظارت بر حسن اجرای مفاد "دستورالعمل"، درخصوص "مؤسسات اعتباری" بر عهده "بانک مرکزی" و درخصوص "دستگاه‌های اجرایی مشمول" بر عهده "خزانه" می‌باشد.

تبصره: تخلفات ناشی از عدم رعایت مفاد "دستورالعمل" توسط "دستگاه‌های اجرایی مشمول"، "سایر نهادهای عمومی غیردولتی مشمول" و "مؤسسات اعتباری"، مشترکاً با تأیید وزارت امور اقتصادی و دارایی و "بانک مرکزی" به مراجع قضایی و نظارتی (سازمان بازرسی کل کشور و دیوان محاسبات کشور) ارجاع خواهد شد.

«دستورالعمل بند (ب) ماده ۱۷ قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران و بند

(الف) ماده ۲۰ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور» در یک مقدمه و چهار بخش شامل

۱۳ ماده و ۳ تبصره در یک‌هزار و دویست و سی و نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۲۵ شورای پول و اعتبار تصویب گردید.

۲۸- بخشنامه شماره ۳۲۲۴۴۱/۹۶ مورخ ۱۰/۱۰/۱۳۹۶؛ ممنوعیت صدور واحدهای سرمایه‌گذاری از طریق شعب مؤسسات اعتباری

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضرنند حسب مصوبه هیأت مدیره محترم سازمان بورس و اوراق بهادار ابلاغی به کلیه نهادهای مالی تحت نظارت آن سازمان، صدور واحدهای سرمایه‌گذاری برای صندوقهای سرمایه‌گذاری از طریق شعب بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی ممنوع شده است. بر همین اساس، از این پس بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی مجاز به تصدی سمت رکن مدیر ثبت در صندوقهای سرمایه‌گذاری نمی‌باشند. لذا بانکها و مؤسسات اعتباری باید در مورد صندوقهای سرمایه‌گذاری که قبلاً متکفل سمت رکن مدیر ثبت در آنها شده‌اند، اقدامات و تمهیدات مقتضی و فوری به منظور واگذاری سمت خود به سایر اشخاص معرفی شده از سوی صندوقهای مذکور اتخاذ نمایند.

همچنین مقتضی است دستور فرمایند هرگونه راییه خدمات به صندوقهای سرمایه‌گذاری به شکل راییه فرمهای مربوط به متقاضیان و صدور واحدهای سرمایه‌گذاری صندوقهای مذکور و دریافت وجوه از اشخاص به نفع آن صندوقها در شعب بانکها و مؤسسات اعتباری اکیداً ممنوع شود. ضمن آن که خواهشمند است ترتیبی اتخاذ شود تا در اجرای صحیح و دقیق «دستورالعمل سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار» م صوب جلسه مورخ ۱۳۹۶/۲/۱۲ شورای پول و اعتبار ابلاغی طی بخشنامه شماره ۹۶/۱۱۲۷۷ مورخ ۱۳۹۶/۳/۱، در واگذاری تمامی سهام شرکتهای تأمین سرمایه، صندوقهای سرمایه‌گذاری و شرکتهای سرمایه‌گذاری که تحت تملک آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی و یا شرکتهای تابعه می‌باشند و به موجب دستورالعمل مذکور از جمله مصادیق سرمایه‌گذاری غیربانکی قلمداد شده‌اند، تسریع شود و گزارشی از اقدامات انجام شده در این رابطه، به مدیریت کل نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری این بانک ارسال گردد.

با عنایت به مراتب فوق، خواهشمند است دستور فرمایند ضمن تمهید مقدمات اجرای موارد مطروحه، مراتب به قید تسریع با لحاظ مفاد بخشنامه شماره ۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۶، به تمامی واحدهای ذی ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق گردد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و
مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی
ارجمندنژاد
حمیدرضا غنی‌آبادی

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

۲۹- بخشنامه شماره ۳۲۲۹۶۹/۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۱۰؛ ابلاغ ترجمه سند کمیته
بال تحت عنوان " شیوه عمل احتیاطی با دارایی‌های مشکل دار- تعاریف
امهال و مطالبات غیرجاری"

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

با سلام ؛

احتراماً، همانطور که استحضار دارند، یکی از ریسک‌های مهم در نظام بانکی ریسک اعتباری است که به احتمال عدم ایفای تعهد مشتریان در زمان مقرر اطلاق می‌شود. در واقع پس از اعطای تسهیلات، بانک با احتمال زیان ناشی از عدم بازپرداخت اصل و یا سود تسهیلات اعطایی مذکور روبرو می‌شود. هنگامی که انتظار می‌رود مشتری با منابعی که در آینده تحقق خواهد یافت بدهی خود را پرداخت نماید، ریسک اعتباری افزایش می‌یابد. چرا که نمی‌توان بطور قطع تضمین نمود که آیا مشتری در آینده امکان دسترسی به منابع کافی جهت بازپرداخت بدهی‌اش را خواهد داشت. برای بررسی ریسک اعتباری، بانک باید مواردی از قبیل سوابق اعتباری مشتری، ظرفیت پرداخت و سرمایه وی را در کنار وضعیت تسهیلات و وثایق و تضامین مربوط بررسی نماید. بانک همواره تلاش می‌کند با محاسبه ریسک اعتباری تا حد امکان خود را در مقابل ریسک ناشی از نکول تسهیلات پوشش دهد. از راهکارهایی که می‌تواند بانک را در پوشش ریسک اعتباری یاری نماید، استفاده از شاخص کفایت سرمایه (نسبت سرمایه نظارتی به دارایی‌های موزون به ریسک) و ذخیره‌گیری مناسب برای مطالبات است. علاوه بر این، رعایت اصل افشاء که یکی از اصول اساسی پذیرفته شده حسابداری است، در پوشش هرچه کاراتر ریسک اعتباری مؤثر است. اصل افشاء ایجاب می‌کند که کلیه واقعیت‌های با اهمیت مربوط به رویدادها و فعالیت‌های مالی مؤسسه به نحو مناسب و کامل افشاء شود. بر اساس این اصل، باید تمامی اطلاعاتی که به نحوی می‌تواند در تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی تأثیرگذار باشد، افشاء گردد. رعایت اصل افشاء در نحوه ارائه اطلاعات مربوط به مطالبات بسیار حایز اهمیت بوده و بانک را در طبقه‌بندی مطالبات و به تبع آن احتساب ذخیره مناسب و کافی برای هر مطالبه یاری می‌نماید.

بحران مالی جهانی اخیر، بیش از پیش مشکلات ناظران و سایر ذینفعان را در شناسایی و مقایسه اطلاعات بانکها در کشورهای مختلف آشکار کرد. در این رابطه کمیته نظارت بانکی بال دریافت که در برخی موارد تفاوت قابل توجهی در نحوه شناسایی و گزارش کیفیت دارایی بانکها (معیارهای کیفی تعیین طبقات دارایی‌ها و مطالبات) وجود دارد. برای حل این مشکل، کمیته بال رهنمودی را تحت عنوان "شیوه عمل احتیاطی با دارایی‌های مشکل‌دار- تعاریف امهال و مطالبات غیرجاری (Prudential Treatment of Problem Assets -Definitions of Non Performing Exposures and Forbearance)" برای ارائه تعاریف ه ماه‌نگ از دو واژه "مطالبات غیرجاری" و "امهال" در ۱۴ آوریل ۲۰۱۶ تدوین نمود. دستورالعمل مذکور در آغاز تحت عنوان سند مشورتی منتشر گردید و پس از بررسی و

دریافت نظرات کارشناسان، نسخه نهایی آن در ۴ آوریل ۲۰۱۷ انتشار یافت. در این دستورالعمل امهال و مطالبات غیرجاری بر مبنای اشتراکات موجود در تعاریف کشورهای مختلف تشریح شده که نهایتاً می‌تواند به همگرایی معیارهای کیفی و کمی استفاده شده در طبقه‌بندی مطالبات، منجر شود. این سند با رویکرد آینده‌نگر به بررسی احتمال عدم بازپرداخت مشتریان حقیقی و حقوقی پرداخته و علاوه بر معیار زمان، شاخص‌هایی از جمله الگوی رفتاری مشتری در گذشته، اطلاعات جدید در مورد وضعیت مشتری و تجزیه و تحلیل مالی را برای بررسی احتمال عدم بازپرداخت وی معرفی می‌نماید. همچنین آن می‌تواند نقطه شروعی برای کشورهای باشد که تاکنون هیچگونه تعریفی برای امهال و مطالبات غیرجاری ارایه ننموده‌اند.

البته همانگونه که استحضار دارند، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران از حدود یک دهه قبل و به منظور افزایش ثبات و سلامت نظام بانکی، صیانت از حقوق سپرده‌گذاران و پیشگیری از وقوع زیان‌های پیش‌بینی نشده، دستورالعمل‌هایی را تحت عنوان «طبقه‌بندی دارایی‌های مؤسسات اعتباری» و «نحوه محاسبه ذخیره مطالبات مؤسسات اعتباری» طی بخشنامه‌های شماره مب/۲۸۲۳ مورخ ۱۳۸۵/۱۲/۵ و شماره ۹۱/۲۱۲۷۰ مورخ ۱۳۹۱/۱/۳۱ به شبکه بانکی کشور ابلاغ نموده تا بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی را در به‌روز رسانی و اتخاذ روش‌های کاراتر برای پوشش ریسک اعتباری مطالبات و محاسبه ذخیره مناسب و مکفی هدایت نماید. لیکن بازنگری و اصلاح ضوابط مذکور با توجه به مقتضیات و شرایط کنونی و تجربیات حاصله، ضروری بوده که بنا به همین الزام، اصلاح مقررات یاد شده هم‌اکنون در دستور کار این بانک قرار دارد.

با توجه به اهمیت سند منتشره و لزوم بسط و تعمیق مفاهیم و رویکردهای نوین نظارت بانکی در کشور، ترجمه سند مذکور در دستور کار این بانک قرار گرفت که نسخه‌ای از آن جهت استحضار و بهره‌برداری واحدهای ذیربط در آن بانک/ مؤسسه اعتباری غیربانکی ایفاد می‌شود. در پایان، ضمن اعلام این که ترجمه سند مزبور در پایگاه اطلاع رسانی بانک مرکزی زیربخش نظارت بانکی در دسترس است، موجب امتنان خواهد بود چنانچه در صورت وجود هرگونه نظر و پیشنهاد اصلاحی و تکمیلی، این بانک را از نظرات خود بهره‌مند فرمایند.

امید است ماحصل انتشار چنین آثاری، به بسط و تعمیق ادبیات نوین نظارت بانکی در شبکه بانکی کشور بیانجامد. انشاء... .

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدی
ارجمندنژاد
حمیدرضا غنی‌آبادی

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

شیوه عمل احتیاطی با دارایی‌های مشکل‌دار تعاریف امهال و مطالبات غیرجاری

(آوریل ۲۰۱۷)

از انتشارات کمیته نظارت بانکی بال

بانک تسویه بین‌المللی

گروه مترجمین:
میلااد صارم صفاری
حجت‌اله فرزانی
محمد خدایاری

معاونت نظارتی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی
ایران
بلوار میرداماد، شماره
۱۹۸
تلفن: ۲۹۹۵۱ (+۹۸۲۱)
وب سایت: www.cbi.ir

بانک مرکزی جمهوری

استفاده از مطالب این سند با ذکر منبع بلامانع است.

پیشگفتار مترجمین:

بحران مالی جهانی بیش از پیش مشکلات ناظران و سایر ذینفعان را در شناسایی و مقایسه اطلاعات بانکها در کشورهای مختلف آشکار کرد. در این رابطه کمیته نظارت بانکی بال، دریافت که در برخی موارد تفاوت قابل توجهی در نحوه شناسایی و گزارش کیفیت دارایی بانکها وجود دارد. برای حل این مشکل کمیته بال دستورالعملی تحت عنوان "شیوه عمل احتیاطی با دارایی‌های مشکلدار-تعاریف امهال و مطالبات غیرجاری" را برای تعاریف دو واژه مطالبات غیرجاری و امهال تدوین نمود. در این دستورالعمل امهال و مطالبات غیرجاری بر مبنای اشتراکات موجود در تعاریف کشورهای مختلف تشریح شده و باعث همگرایی معیارهای کیفی و کمی استفاده شده در طبقه‌بندی مطالبات است. همچنین این دستورالعمل نقطه شروعی برای کشورهای است که هیچگونه تعریفی برای امهال و مطالبات غیرجاری ندارند.

^{۷۰}. متن حاضر ترجمه دستورالعمل ذیل می‌باشد:

Prudential treatment of problem assets –definitions of non-performing exposures and forbearance

خلاصه مدیریتی

- ا. بحران مالی جهانی بیش از پیش مشکلات ناظران و سایر ذینفعان را در شناسایی و مقایسه اطلاعات بانکها در کشورهای (حوزه‌های قضایی) مختلف آشکار کرد. در این رابطه کمیته نظارت بانکی بال دریافت که در برخی موارد تفاوت قابل توجهی در نحوه شناسایی و گزارش کیفیت دارایی بانکها وجود دارد.
- ب. برای حل این مشکل کمیته بال اقدام به تشکیل کارگروهی ویژه برای ارزیابی کشورهای مختلف و نحوه عمل بانکها برای طرح‌های طبقه‌بندی دارایی‌ها (سیستم طبقه‌بندی که بر مبنای آن مطالبات در گروه‌های مختلف بر اساس کیفیت اعتباری خود قرار می‌گیرند) و ارزیابی پیامدهای تفاوت در شیوه‌های عمل نمود.
- ج. کمیته بال اقدام به ارزیابی چارچوب‌های مقرراتی و شیوه‌نامه‌های نظارتی در کشورهای مختلف از طریق بررسی ادبیات موضوع و نظرسنجی از ۲۸ ناظر^{۷۱} از طریق شیوه‌های رایج با استفاده از پرسشنامه ارسالی و مطالعه موردی ۳۹ بانک از ۲۸ کشور مختلف نمود.
- د. بررسی ادبیات موضوع و نتایج پرسشنامه‌ها، بر این موضوع صحت گذاشت که مطالبات مشکل‌دار بانکها به روش‌های گوناگون و ناهمسانی طبقه‌بندی می‌شوند. همچنین استاندارد بین‌المللی یکنواختی برای طبقه‌بندی مطالبات مشکل‌دار وجود ندارد.
- ه. بر اساس بررسی‌های انجام‌شده، شیوه‌های گوناگون و تعاریف ناهمسان کیفیت دارایی در کشورهای مختلف وجود دارد. علی‌الخصوص تفاوت در تعاریف واژه‌هایی همچون مفهوم کاهش ارزش و نکول در چارچوب‌های حسابداری و مقرراتی قابل توجه است. نتایج بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که بیش از نیمی از کشورهای مورد بررسی از تعاریف نظارتی محلی یا ملی برای طبقه‌بندی دارایی‌ها و یا نکول استفاده می‌کنند که با تعاریف طبقه‌بندی دارایی‌ها و نکول براساس چارچوب‌های حسابداری به منظور گزارشگری یکنواخت نظارتی و افشای کیفیت دارایی‌های مستخرج از ملاحظات احتیاطی، متفاوت است.
- و. به همین منظور کمیته بال دستورالعمل‌هایی برای تعاریف دو واژه مهم مطالبات غیرجاری و امهال تدوین کرده است. واژه‌های مذکور بر مبنای اشتراکات موجود در تعاریف کشورهای مختلف تشریح شده است و باعث همگرایی معیارهای کیفی و کمی استفاده شده در طبقه‌بندی

^{۷۱} نظرسنجی از تایلند همراه با ۲۷ حوزه قضایی (کشور) عضو کمیته با انجام گرفت.

مطالبات شده و نقطه شروعی برای کشورهای است که هیچگونه تعریفی برای امهال و مطالبات غیرجاری ندارند.

ز. تعریف مطالبات غیرجاری شامل معیارهای هماهنگی برای طبقه‌بندی مطالبات و اوراق مبتنی بر بدهی است که بر مبنای وضعیت پرداخت بدهی^۷ (۹۰ روز سررسید شده) و احتمال عدم بازپرداخت بنا شده است. همچنین ملاحظات مربوط به وثایق تسهیلات قرارگرفته در طبقه دارایی‌های غیرجاری شفاف نموده است. با وجود اینکه تعریف مذکور مشتری محور است، اما در خصوص مطالبات خرد، امکان طبقه‌بندی مطالبات به عنوان غیرجاری به صورت پرونده به پرونده وجود دارد. دستورالعمل فوق همچنین به روشنی قواعد مربوط به ارتقاء طبقه مطالبات غیرجاری به جاری را بیان نموده و به آثار متقابل وضعیت امهالی و غیرجاری می‌پردازد. در این دستورالعمل تعریف امهال دیدگاهی هماهنگ برای تعدیل و تأمین مالی مجدد مطالبات و اوراق بدهی ناشی از مشکلات مالی قرض‌گیرنده است. تعریف امهال امکان طبقه‌بندی تسهیلات امهالی را به طبقات جاری یا غیرجاری می‌دهد. همینطور در این دستورالعمل معیارهایی برای خروج از طبقه تسهیلات امهالی و تأکید بر حصول اطمینان از سلامت مالی مشتری قبل از ارتقاء طبقه تسهیلات امهالی نیز وجود دارد.

ح. این دستورالعمل مکمل چارچوب‌های حسابداری و مقرراتی موجود در خصوص طبقه‌بندی دارایی‌ها می‌باشد و دامنه کاربرد، معیارهای شناخت و سطح استفاده از هر دو واژه را هماهنگ می‌سازد. در نتیجه منجر به درک بهتر این واژگان، بهبود شناخت و پایش آن و ارتقای یکنواختی در گزارش‌های نظارتی و افشا بوسیله بانکها می‌گردد. تعاریف مذکور در زمینه‌های زیر قابل استفاده می‌باشد:

- نظارت بر پایش کیفیت دارایی شامل دسترسی به مبنایی یکنواخت برای مقایسه کشورهای مختلف توسط مراجع بین‌المللی نظارتی؛
- سیستم‌های طبقه‌بندی اعتباری داخلی بانکها با مقاصد مدیریت ریسک اعتباری؛
- افشای کیفیت دارایی بر اساس رکن ۳ (نظم بازار)^۳؛^۷
- انتشار اطلاعات مربوط به شاخص‌های کیفیت دارایی؛

^۷Delinquency Status

^{۷۳}پیشنهادات افشای ویژه به عنوان بخشی از بررسی مستمر کمیته بال و به روز رسانی الزامات رکن ۳ در نظر گرفته می‌شود.

- منبع استفاده برای سایر کارگروه‌های مرتبط در کمیته بال؛
- ط. این دستورالعمل به نوبه خود به مقام ناظر و مدیران بانکها برای شناسایی میزان مطالبات غیرجاری و امهالی در شرایط مطلق و نسبی و تسهیل اقدامات به موقع برای مقابله با افزایش مشکلات ناشی از کیفیت دارایی‌های مشکلدار کمک می‌کند.

۱- هدف و کاربرد تعاریف رایج؛

۱-۱ الزامات

۱. یکی از درس‌های مهم بحران مالی این بود که سرمایه‌گذاران و ناظران همواره توانایی درک و مقایسه اطلاعات مربوط به طبقه‌بندی اعتباری ارائه شده در صورت‌های مالی بانکها را ندارند. بانکها از روشها و مفروضات مختلفی (که اغلب افشا نمی‌کنند و یا به صورت ناقص افشا می‌کنند) برای ارزش‌گذاری، ذخیره‌گیری و موزون‌کردن دارایی‌ها به ریسک استفاده می‌کنند که منجر به افزایش عدم شفافیت و کاهش قابلیت مقایسه برای استفاده‌کننده نهایی می‌گردد. این عدم یکنواختی در روشها باعث افزایش نااطمینانی در اوج بحران و نگرانی ناظران و سرمایه‌گذارانی می‌شود که اقدام به مقایسه و بررسی عملکرد و ریسک بانکها می‌کنند.
۲. کمیته بال کارگروهی برای تجزیه و تحلیل طیف وسیعی از شیوه‌های عمل با نگاهی به تعاریف موجود در مدیریت ریسک اعتباری و کاربرد آن در طرح‌های طبقه‌بندی اعتباری^۴ توسط بانکها و مقامات ناظر و بررسی علل و پیامدهای تفاوت آنها تشکیل داد. علاوه بر این کارگروه مذکور اطلاعاتی در خصوص کاربرد واژگانی همچون تضعیف شده^۵، امهال^۶، لاطالبات^۷ غیرجاری، زیان^۸ و حذف^۹ از طریق^{۱۰} بررسی ادبیات و پیشینه موضوع، نتایج پرسشنامه‌های فرستاده شده به بانکها و مقامات ناظر و مطالعه موردی آنها جمع‌آوری نمود. این واژگان در طرح‌های طبقه‌بندی اعتباری به عنوان بخش عمده‌ای از مدیریت ریسک اعتباری داخلی و گزارشگری نظارتی و افشای عمومی استفاده شده‌اند.
۳. بررسی شیوه‌های عمل طبقه‌بندی مطالبات نشان می‌دهد که طرح‌های طبقه‌بندی اعتباری، اصطلاحات و نیز تعاریف آن، در کشورها و بانکهای

^۴Credit Categorisation Schemes

^۵Weakened

^۶Forbearance

^۷Non-performing loan

^۸Loss

^۹Write-off

مختلف بسـیـار متفاوت اسـت. دلیـل این تفاوت‌ها، نبود یک چارچوب بین‌المللی یکنواخت و راهنما برای بانک‌ها و مقامات ناظر در طبقه‌بندی مطالبات است. تأثیر قابل ذکر استانداردهای حسابداری ملی^۸، مقررات، قوانین و استانداردهای مالیاتی^۱ موجب می‌شود یک طبقه‌ی مشابه (هم‌نام) در کشورها و یا بانک‌های مختلف، مطالبات با درجه اعتباری یکسان را پوشش ندهد. این مسئله به دلیل معیارهای متفاوتی است که برای طبقه‌بندی مطالبات در نظر گرفته می‌شود.

۴. براساس پژوهش‌های اولیه، کمیته بال دستورالعمل‌هایی را برای تعاریف مشترک (هماهنگ) دو اصطلاح بااهمیت شامل امهال و مطالبات غیرجاری تهیه کرد. این تعاریف بر اساس نقاط مشترک تعاریف موجود بنا شده است. هدف این کمیته وضوح هرچه بیشتر اصطلاحات و راهنمایی در مورد معیارهای کمی و کیفی طبقه‌بندی اعتباری می‌باشد. علاوه بر این تعاریف نقش مهمی در شناسایی و نظارت هر چه بهتر بر تسهیلات امهالی و مطالبات غیرجاری و بهبود ثبات رویه در گزارش‌های نظارتی مرتبط با این دو طبقه کلیدی از کیفیت دارایی، ایفا می‌کنند.

۵. کمیته بال اقدام به تدوین تعاریف یکسان برای سه واژه تضعیف شده، زیان و حذف نکرده است. دلیل این امر تعارض کمتر این واژگان در کشورهای مختلف و وابستگی کمتر آنها نسبت به ملاحظات قانونی و الزامات مالیاتی است.

۲-۱ اهداف و کاربردهای تعاریف مشترک؛

۶. طبقه‌بندی ریسک اعتباری یک ابزار نظارتی و مدیریتی در اختیار بانک است که برای ارزیابی پرمایگی و میزان ریسک اعتباری تسهیلات بانکی استفاده می‌شود. این طبقه‌بندی به شناسایی مشکلات مربوط به ریسک اعتباری که نیازمند اقدامات نظارتی و مدیریتی است، کمک می‌کند. بنابراین تفاوت در طرح‌های طبقه‌بندی اعتباری و شیوه‌های عمل آن در کشورهای مختلف به دلایل زیر مضر است:

- در سطح بانک، شیوه‌های مختلف می‌تواند باعث بروز مشکلاتی در ارزیابی ریسک اعتباری و تأخیر در شناسایی زود هنگام افزایش ریسک اعتباری (کاهش کیفیت دارایی) و عواقب آن گردد. علی‌الخصوص مشکلات دیگر زمانی بروز می‌کند که بانک بین‌المللی در کشورهای دیگری

^۸Local accounting

^۱Tax Standards

فعالیت می‌کند که دارای طرح‌های متفاوت طبقه‌بندی ریسک اعتباری بوده و مورد نظارت قرار گیرد. به عنوان مثال، ممکن است ارقام مربوط به کیفیت دارایی بانک در حالت تلفیق نتیجه تجمیع داده‌های غیر قابل مقایسه و تجمیع در کشورهای مختلف باشد.

• در سطح گسترده، تفاوت در شیوه‌های طبقه‌بندی می‌تواند باعث دشواری مقایسه بین‌المللی برای مقام ناظر، تحلیل‌گران بازار و نهادهای عمومی چندجانبه^۲ شود. همچنین این تفاوت‌ها می‌توانند باعث ایجاد تشکیک و سوالاتی در رابطه با قابلیت مقایسه شاخص‌های بین‌المللی کیفیت دارایی مانند شاخص سلامت مالی صندوق بین‌المللی پول^۳ برای مطالبات غیرجاری شود.

• در سطح استانداردهای بال، طرح‌های طبقه‌بندی ناهمسان می‌تواند باعث عدم تطابق با پیاده‌سازی و ارزیابی اصل ۱۸ سند بال (دارایی‌های مشکلددار، ذخیره‌ها و اندوخته‌ها^۴) گردد. همچنین الزامات و شیوه‌های عمل متفاوت در طبقه‌بندی ریسک اعتباری، انگیزه‌های مختلفی برای اقدام سریع نسبت به دارایی‌های مشکلددار و آغاز واکنش‌های نظارتی ایجاد می‌نماید و در نهایت منجر به بی‌نظمی در وضعیت موجود می‌شود.

۷. ارتقای قابلیت مقایسه واژگان و همگرایی در شیوه‌های عمل، مقامات ناظر و فعالین بازار را قادر به درک بهتر مسایل مربوط به کیفیت دارایی بخصوص در سطح بین‌المللی و کشورهای مختلف می‌سازد. تعاریف مشترک، مبنای یکنواختی برای ناظرین به منظور درک بهتر میزان مطالبات مشکلدار در هنگام بحث و بررسی اقدامات نظارتی مهیا می‌کند.

۳-۱ تعاملات با سایر مفاهیم کیفیت اعتبار براساس کمیته بال و چارچوب‌های حسابداری؛

۸. تعاریف کمیته بال برای مطالبات غیرجاری و تسهیلات امهالی نقش مکمل را برای سایر مفاهیم موجود حسابداری و مقرراتی طبقه‌بندی کیفیت اعتباری دارد.

۹. تعاریف مطالبات غیرجاری و تسهیلات امهالی یکنواختی بیشتری در مبنای نظارت برای شناسایی مطالبات مشکلدار، بدون در نظر گرفتن ریسک زیان آن ایجاد نموده است. این تعاریف برای تکمیل استانداردهای

^۲Multilateral public bodies

^۳Financial soundness indicators (FSIs)

^۴Problem assets, provisions and reserves

حسابداری در کشورهای مختلف طراحی شده است و به هیچ عنوان استانداردهایی دقیقی که متمرکز بر کاهش ارزش و ذخایر افشا شده در صورتهای مالی و منعکس کننده ریسک زیان است را تضعیف نمی‌کنند. همچنین برای جایگزینی تعاریف نکول در روش رتبه‌بندی داخلی^۸ و روشهای پیشنهادی استاندارد ریسک اعتباری طراحی نشده‌اند. این تعاریف بر مجموعه واحدی از معیارها متمرکز است که می‌تواند برای اهداف مقایسه‌ای استفاده شود. تعریف مطالبات غیرجاری برای استفاده در کنار تعریف امهال، که خود می‌تواند به عنوان جاری و غیرجاری طبقه بندی شود، طراحی شده است.

۱۰. تعریف مطالبات غیرجاری برای کامل کردن طبقات سررسیدگذاشته و نکول شده اشاره شده در چارچوب بال (به ترتیب در بندهای ۷۵ و ۴۵۲) است.

۱۱. تعریف مطالبات غیرجاری بر اساس تعریف نکول بنا شده است اما به منظور ساده‌سازی طبقه‌بندی مطالبات، تعریف مطالبات غیرجاری در موارد زیر از تعریف نکول گسترده‌تر است:

ا. تعریف مطالبات غیرجاری براساس آستانه استاندارد ۹۰ روز از سررسید سپری شده بنا شده است در حالیکه در تعریف نکول بر اساس رتبه‌بندی داخلی از آستانه استاندارد ۱۸۰ روز از سررسید سپری شده برای تسهیلات خرد (مشتریان حقیقی) و تسهیلات اعطایی به بخش عمومی استفاده می‌شود.^۸

ب. تعریف مطالبات غیرجاری معیارهای همگراتری در طبقه‌بندی مجدد نسبت به معیارهای موجود براساس تعریف نکول ارائه می‌دهد.

ج. تعریف مطالبات غیرجاری راهنمایی مشخص‌تری برای رابطه بین سنج‌های امهال و وضعیت مطالبات غیرجاری ارائه می‌دهد.

۱۲. مواعی که برای استفاده موثر از تعریف نکول برای فهم مشترک از مطالبات مشکل دار وجود دارد عبارت است از:

ا. به بانکها یک معیار ارتقای طبقه از طبقه نکول شده به طبقه جاری داده است.

ب. تنها مواردی را از تجدید ساختار پوشش می‌دهد که باعث زیان بانک می‌شود.

ج. امکان تفاسیر مختلف وجود دارد.

^۸Internal Ratings-Based (IRB)

^۸Days past due (DPD)

^۸Public sector

این دو واژه مهم، وضعیت کاهش ارزش یافته و تجدید ساختار، توسط دستورالعمل‌های ملی تعریف شده‌اند.

۱۳. زمانی‌که رویکرد استاندارد تجدیدنظر شده تعریف نکول را به مطالبات تحت رویکرد استاندارد ارتقا می‌دهد، تعریف پیشنهادی با تعریف بر مبنای رویکرد رتبه‌بندی داخلی (IRB) با توجه به شاخص‌های گذشتن از سررسید متفاوت است.

۱۴. از سویی دیگر تعریف مطالبات غیرجاری بطور یکنواخت برای تمام کشورها صرف‌نظر از رویکرد نظارتی اعمال شده برای مطالبات، طراحی شده است. این تعریف یک شاخص هماهنگ شده کیفیت دارایی است که می‌تواند به مقایسه کیفیت دارایی در بین کشورهای مختلف کمک کند و با اجرای نسخه‌های مختلف چارچوب‌های بال شامل مدل‌های داخلی اعتباری در کشورهای مختلف تفاوتی ندارد.

۴-۱ مزایای مشخص تعاریف تسهیلات امهالی و مطالبات غیرجاری؛

۱۵. تعاریف مطالبات غیرجاری و تسهیلات امهالی باعث همگرایی دامنه کاربرد، معیارهای طبقه‌بندی و سطح کاربردی هر دو مفهوم می‌شود. همین‌طور این تعاریف معیارهایی برای استفاده در زمینه‌های زیر را فراهم می‌کنند:

- نظارت بر پایش کیفیت دارایی؛
- سیستم طبقه‌بندی اعتباری داخلی بانک‌ها برای اهداف مدیریت ریسک اعتباری؛
- افشای کیفیت دارایی بر اساس رکن ۳ (نظم بازار)؛
- انتشار اطلاعات مربوط به شاخص‌های کیفیت دارایی و ارزیابی بین‌المللی سیستم‌های مالی؛
- اطلاعات مرجع برای سایر کارگروه‌های کمیته بال.

۱۶. بنابراین انتظار می‌رود تعاریف و دستورالعمل‌های هماهنگ مطالبات غیرجاری و امهال برای مقامات نظارتی و بانک‌ها جهت پایش و ارزیابی کیفیت دارایی‌های بانک بر اساس یک رویه یکنواخت در تمام کشورهای استفاده شود. بعلاوه تعاریف جدید مباحث مربوط به کیفیت دارایی در بین گروه‌های بانکی بین‌المللی را توسط نهادهای ناظر بین‌المللی تسهیل می‌کند. به نوبه خود، این تعاریف یک منبع یکنواخت بین‌المللی برای مقامات ناظر و مدیران بانک‌ها در شناسایی میزان مطالبات غیرجاری و تسهیلات امهالی بطور نسبی و مطلق مهیا می‌کند و اقدامات به موقع برای حل مشکلات ناشی از کیفیت دارایی‌ها را تسهیل می‌نماید. چنین اقداماتی

شامل افزایش نسبت پوشش، بهبود مدیریت و سیستم‌های ناکارآمد، و تدوین هدفگذاری‌های جدید برای کاهش میزان مطالبات غیرجاری می‌شود. برای این منظور، این کمیته انتظار دارد که این دستورالعمل حداقل برای بانک‌های فعال بین‌المللی اعمال شود و استفاده گسترده‌تر منوط به خواست مقام ناظر مجاز شمرده شده است.

۱۷. همچنین این تعاریف نقطه شروعی برای کشورهای است که در حال حاضر تعاریفی برای مطالبات غیرجاری و تسهیلات امهالی ندارند و در صورت افشای اطلاعات، این تعاریف می‌توانند نقش مهمی بر نظم بازار از طریق ارتقای شفافیت داشته باشد.

۱۸. این تعاریف می‌توانند به عنوان یک مرجع برای مفاهیم مقرراتی و حسابداری (به عنوان مثال نکول و کاهش ارزش) و بهبود قابلیت مقایسه موزون کردن به ریسک، ذخیره‌گیری و شناخت زیان اعتباری استفاده شوند.

۲- ویژگی‌های اصلی تعریف هماهنگ مطالبات غیرجاری و امهال؛

۱-۲ ویژگی‌های اصلی تعریف هماهنگ مطالبات غیرجاری

۱۹. با تکیه بر نقاط اشتراک، تعریف مطالبات غیرجاری برای ایجاد ثبات رویه در شیوه عمل بانک‌ها در طبقه‌بندی اعتباری برای اهداف افشا و گزارشگری نظارتی طراحی شده است.

۲۰. همانطور که در بالا اشاره شد، قرار نیست این تعریف جایگزینی برای مفهوم حسابداری کاهش ارزش یا مفهوم نکول باشد. اما در صورت بکارگیری یکنواخت توسط بانک‌ها، این تعریف می‌تواند به درک بهتر مقامات ناظر از کیفیت دارایی‌ها کمک کرده و باعث بهبود قابلیت مقایسه اطلاعات گزارش/افشا شده ریسک اعتباری توسط بانک گردد.

۲۱. برای این منظور، تعریف مطالبات غیرجاری شامل ویژگی‌های هماهنگ است که تلاش دارد مشکلات ناشی از عدم همسانی فعلی در روش‌های طبقه‌بندی ریسک اعتباری را حل کند.

• دامنه کاربرد: این تعریف بر مطالبات بالای خط ترازنامه و اوراق بدهی و سایر مقادیر مرتبط با آن (درآمد بهره و کارمزدها) که در دفاتر بانکی برای محاسبات الزامات سرمایه بانک تحت استاندارد «همگرایی بین‌المللی اندازه‌گیری و استانداردهای سرمایه (بال ۲)»، صرف‌نظر از مبنای اندازه‌گیری آن تحت استانداردهای حسابداری، اعمال می‌شود. این تعریف بر اقلام زیرخط ترازنامه (همچون تعهدات

و ضمانتنامه‌ها) نیز اعمال می‌شود. منابع در معرض خطری که در دفتر تجاری بانکها بر اساس بال ۲ درج شده یا به عنوان مشتقات در نظر گرفته می‌شوند در دامنه کاربرد تعریف مطالبات غیرجاری قرار نمی‌گیرند.

- معیارهای هماهنگ شناخت: معیار یکنواخت ۹۰ روز سپری شده از سررسید برای تمام انواع دارایی‌های در دامنه کاربرد تعریف مطالبات غیرجاری، اعم از تسهیلات دارای وثایق فیزیکی املاک و مستغلات و تسهیلات بخش عمومی، اعمال می‌شود. آستانه ۹۰ روز سپری شده از سررسید (شاخص‌های کمی)، همراه با ملاحظات ناشی از احتمال عدم پرداخت مشتری (شاخص‌های کیفی) برای آن دسته از مواردی که طبق تعریف اهمیت تجزیه و تحلیل مالی (شاخص‌های کیفی) تأکید شده است، بکار می‌رود.

- نقش وثیقه‌گذاری: وثیقه‌گذاری نقش مستقیمی در طبقه‌بندی مطالبات غیرجاری ایفا نمی‌کند و هرگونه توسل بانک به آن نباید مبنای قضاوت قرار گیرد. البته وثیقه بر انگیزه اقتصادی قرض‌گیرنده برای پرداخت موثر است و نقش غیرمستقیمی در بررسی احتمال عدم پرداخت قرض‌گیرنده دارد. وثیقه می‌تواند یکی از داده‌ها در کنار دیگر داده‌ها در بررسی احتمال عدم پرداخت قرض‌گیرنده باشد.

- سطح بکارگیری:

- در رابطه با تسهیلات اعطایی به مشتری حقوقی (غیر خرد)^۹، هنگامی‌که بانک بیش از یک وام به یک مشتری پرداخت کرده است، باید تمام مطالبات بانک از آن مشتری را هنگامی که حتی یکی از تسهیلات با اهمیتش^۱ غیرجاری است، غیرجاری در نظر بگیرد. به عبارت دیگر وضعیت غیر جاری باید در سطح مشتری^۲ اعمال شود^۳.

- در مورد تسهیلات اعطایی به مشتری حقیقی (خرد)، وضعیت غیرجاری می‌تواند در سطح تسهیلات^۴ (پرونده) اعمال شود. در رابطه با مشتری حقیقی با بیش از یک وام از یک بانک، بانک باید وضعیت جاری یا غیرجاری سایر مطالبات را هنگامیکه در رابطه با وضعیت وام‌های مورد بحث تصمیم‌گیری می‌شود در نظر بگیرد.

^۹ تعریف نکول براساس IRB آستانه تعویق ۱۸۰ روز را برای تسهیلات خرد و دولتی تعیین کرده است.

^۱Non-retail counterparty

^۲Material exposures

^۳The level of the counterparty

^۴The transaction level

○ در صورتیکه مطالبات به یک گروه تعلق گرفته باشد، وضعیت غیرجاری می‌تواند در سطح مشتری (گروه وام‌گیرنده) اعمال شود. همزمان بانک باید وضعیت جاری یا غیرجاری را برای سایر اعضای گروه هنگامیکه در رابطه با تعیین وضعیت هرکدام از اعضای گروه تصمیم می‌گیرد، اعمال کند.

• ارتقا به طبقه جاری: این تعریف معیارهای مشخصی برای تغییر وضعیت مطالبات از طبقه غیرجاری به طبقه جاری بخصوص با توجه به وضعیت مبالغ سررسید گذشته (بدهی) و میزان پرمایگی مشتری معرفی می‌کند.

• اثر متقابل امهال و مطالبات غیرجاری: اعطای امهال به مشتری یا یک وام، بطور خودکار وضعیت مشتری یا وام را به غیرجاری تغییر نمی‌دهد (زیرا طبق تعریف امکان دارد در مواردی قبل از تعویق در پرداختها اقساط تسهیلات، بانک از عدم توانایی پرداخت مشتری آگاه شده و با نظر مشتری اقدام به امهال تسهیلات نماید-عدم تحقق شاخص کمی)، اما می‌تواند اطلاعاتی اضافه برای کمک به بانک برای تغییر وضعیت از جاری به غیرجاری برای مطالبات باشد.

۲-۲ ویژگی‌های اصلی تعریف هماهنگ امهال؛

۲۲. براساس تعاریف موجود امهال و تجدید ساختار در کشورهای مختلف، تعریف کمیته بال از امهال شامل ویژگی‌های هماهنگ زیر است:
دامنه کاربرد: مانند مطالبات غیرجاری است.

سطح بکارگیری: در سطح وام (پرونده محور) اعمال می‌شود.

مفهوم امهال: امهال، اعطای امتیاز به مشتری به دلیل بروز مشکلات مالی است که توسط وام‌دهنده مورد توجه قرار نگرفته است. باید توجه داشت امهال صرفاً محدود به شرایط منجر به زیان اقتصادی قرض‌دهنده نیست (یعنی لزوماً امهال منجر به زیان بانک نمی‌شود).

نمونه‌هایی از مشکلات مالی و امتیاز (حق) امهال: تعریف شامل لیستی از مثال‌هایی است که به بانک کمک می‌کند تا تفاوت مفهوم امهال با مذاکرات مجدد تجاری که ناشی از شرایط سخت مالی نیست، را درک کند. امهال می‌تواند تأمین مالی مجدد تسهیلات را نیز شامل شود.

طبقه‌بندی تسهیلات امهالی: تسهیلات امهال شده می‌تواند در طبقه جاری یا غیرجاری طبقه‌بندی شود. طبقه‌بندی مناسب بستگی به عوامل زیر دارد:

أ. وضعیت طبقه تسهیلات در زمان امهال؛

^۹Concessions

ب. سابقه بازپرداخت مشتری یا وضعیت اعتبار وی پس از انجام امهال؛
خارج شدن (ارتقاء) از طبقه امهال: تسهیلات امهال شده زمانی که هر دو
معیار عینی (طی شدن یک دوره آزمایشی حداقلی^{۹۵}) و پر مایگی تحقق یابد،
می‌تواند از طبقه امهالی خارج شود.

اثر متقابل امهال و مطالبات غیرجاری: بانک‌ها نباید از امهال به
عنوان روشی برای خودداری از طبقه‌بندی تسهیلات به عنوان غیرجاری
استفاده کنند. طبقه‌بندی تسهیلات به جاری یا کم ریسک از طریق امهال
منبع انحراف^{۹۶} می‌باشد. بنابراین، تعریف از ارتقای تسهیلات غیرجاری به
جاری با اعطای امهال جلوگیری می‌کند. همچنین مستلزم ایجاد طبقه
تسهیلات امهالی مجزا می‌باشد.

۳- تعریف مطالبات غیرجاری؛

۳-۱ شناسایی مطالبات غیر جاری

۲۳. مطالبات غیرجاری به تمامی مطالباتی اطلاق می‌شود که تمام یا قسمتی
از آن غیرجاری شده است مانند بهره پرداخت نشده. برای ارقام زیرخط
ترازنامه، به عنوان مثال تعهدات یا ضمانتنامه مالی، به میزان مبلغ
اسمی غیرقابل فسخ^{۹۷} است.

۲۴. موارد زیر در طبقه غیرجاری طبقه‌بندی می‌شوند:

ا. تمام مطالبات نکول شده بر اساس چارچوب بال؛
ب. تمام تسهیلاتی که کاهش ارزش اعتباری یافته‌اند (تسهیلاتی که دچار
تعدیل منفی ارزش خود بدلیل کاهش اعتبار می‌شوند) بر اساس چارچوب
حسابداری؛

ج. سایر مطالباتی که نکول نشده و یا کاهش ارزش نداشته‌اند اما:

- تسهیلات با اهمیتی که بیش از ۹۰ روز از سررسید آن سپری شده
باشد.

- و یا هنگامی که شواهدی در دست باشد که بازپرداخت کامل
مطالبات بر اساس شرایط قرارداد، اصل قرارداد یا قرارداد
تجدیدنظر شده، فارغ از تعداد روزهای سپری شده از سررسید،
بدون در نظر گرفتن وثیقه نزد بانک محتمل نیست.

^{۹۵} A probation period for which a minimum duration is set

^{۹۶} Divergence

^{۹۷} Uncancellable Nominal Amount

۲۵. شناسایی مطالبات به عنوان غیرجاری تأثیری بر طبقه‌بندی آن به عنوان کاهش ارزش‌یافته بر اساس اهداف حسابداری یا نکول شده با توجه به چارچوب‌های مقرراتی ندارد.

۲۶. تسهیلات امهالی در صورت دارا بودن معیارهای طبقه غیرجاری باید به عنوان مطالبات غیرجاری طبقه بندی شوند.

۲۷. وثایق و تضامین دریافت شده نباید اثر مستقیمی در طبقه‌بندی مطالبات غیرجاری داشته باشد. هر چند بانک می‌تواند وثایق را در ارزیابی انگیزه اقتصادی مشـتـری در بازپرداخت یا عدم بازپرداخت مطالبات مدنظر قرار دهد. هرگونه رجوع بانک به وثایق نباید مبنای قضاوت قرار گیرد. وضعیت وثایق و تضامین بر وضعیت سررسید گذشته، شامل روزهای سپری شده از سررسید و تعیین مطالبات به عنوان طبقه غیرجاری زمانی که معیارهای سطح اهمیت (برای تسهیلات با اهمیت) و روزهای سپری شده از سررسید تحقق یافته است، بدون تأثیر است. هنگامی که معیارهای مربوطه تحقق یافت، مطالبات باید در گروه غیرجاری طبقه‌بندی شود، حتی در صورتیکه ارزش وثایق از میزان اقساط سررسیدگذشته بیشتر باشد.

۲۸. مشتری یک شخص حقیقی یا حقوقی است که از بانک تسهیلات دریافت نموده است. هنگامی که یکی از تسهیلات با اهمیت مشتری به عنوان مطالبات غیرجاری طبقه‌بندی می‌شود، تمام تسهیلات آن مشتری باید به عنوان غیر جاری طبقه‌بندی شود. گرچه بر اساس استاندارد بال ۲، برای تسهیلات خرد، طبقه‌بندی غیرجاری می‌تواند بر مبنای پرونده به پرونده انجام شود. در این موارد بانک باید وضعیت طبقه‌بندی سایر مطالبات از مشتری را در تصمیم‌گیری در مواردی که اطلاعاتی در دسترس است لحاظ کند مگر در صورتی که اطلاعات کافی موجود نباشد.

۲۹. در زمان بکارگیری تعریف مطالبات غیرجاری، و وضعیت غیرجاری (رویکرد بدهکار) در سطح یک مشتری اعمال می‌شود. در صورتی که طرف معامله یک گروه باشد و مطالبات یکی از اعضای گروه به عنوان غیرجاری طبقه‌بندی شود، لزوماً سایر مطالبات از گروه و اعضای گروه غیرجاری نمی‌شود. هرچند که غیرجاری شدن مطالبات از یک عضو گروه می‌تواند اطلاعاتی از وضعیت مالی سایر اعضای گروه در زمان ارزیابی وضعیت اعتباری و تعیین وضعیت جاری و غیرجاری مطالبات از سایر اعضای گروه باشد.

۳۰. تبیین و تشریح واژگان؛

- سپری شده از سررسید: به مطالباتی اطلاق می‌شود که مبلغ (سود، اصل تسهیلات، کارمزد، یا سایر مبالغ) آن به موجب قرارداد، بطور کامل در سررسید پرداخت نشده است. مطالبات از اولین روز عدم بازپرداخت باید به عنوان سررسید گذشته در نظر گرفته شود حتی اگر مقدار تسهیلات یا مقادیر به تعویق افتاده، با اهمیت نباشد.
- تسهیلات با اهمیت: به تسهیلاتی اطلاق می‌شود که از آستانه اهمیتی که بر اساس رویه مقرراتی و توسط مقام ناظر در هر کشور تعریف شده است، بیشتر باشد. فارغ از تسهیلات با اهمیت، بانک نیاز به یک فرآیند طبقه‌بندی برای تمام مطالبات خود دارد. آستانه اهمیت باید با توجه به مجموع تسهیلات یا مبالغ مشخصی از اقساط سررسید شده و توسط مقام ناظر که به بدهی مشتری مربوط است، اعمال شود.
- احتمال عدم بازپرداخت کامل: شامل تسهیلاتی است که بازپرداخت اصل و بهره آن توسط مشتری بدون در نظر گرفتن استفاده بانک از وثایق مأخوذه و یا روش‌های کاهش ریسک، محتمل نیست، حتی در صورتیکه اقساط سررسید نشده است و یا از سررسید آن کمتر از ۹۰ روز گذشته باشد. احتمال (عدم) بازپرداخت می‌تواند از طریق تجزیه و تحلیل جامع وضعیت مالی مشتری با استفاده از تمام اطلاعات موجود انجام پذیرد. این اطلاعات حداقل شامل موارد زیر است:
 - ا. الگوهای رفتاری پرداخت در گذشته؛
 - ب. حقایق جدید که وضعیت مشتری را تغییر دهد؛
 - ج. تجزیه و تحلیل مالی؛
- برای تجزیه و تحلیل مالی مشتریان حقوقی (غیر خرد) می‌توان از نسبت‌های زیر کمک گرفت: نسبت اهرمی^{۱۰}، نسبت بدهی به سود قبل از بهره، مالیات، کاهش ارزش و استهلاک^{۱۱}، نسبت پوشش بهره^{۱۲}، نسبت نقدینگی جاری^{۱۳}، نسبت (جریان نقدی عملیاتی^{۱۴} هزینه بهره^{۱۵}) به هزینه بهره و نسبت مبلغ وام به ارزش^{۱۶} سایر شاخص‌های مرتبط.

^{۱۰}Unlikely full repayment

^{۱۱}Mitigation includes reduction of the likelihood that a risk event will occur and/or reduction of the effect of a risk event if it does occur.

^{۱۲}Leverage ratio

^{۱۳}Debt/EBITDA ratio

^{۱۴}Interest coverage ratio

^{۱۵}Current liquidity ratio

^{۱۶}Operating cash flow

^{۱۷}Interest expenses

^{۱۸}Loan-to-value ratio

○ برای مشتری حقیقی (خرد)، تجزیه و تحلیل مالی شامل ملاحظات مربوط به پرداخت اقساط، نسبت پوشش خدمات بدهی^۱، نسبت مبلغ وام به ارزش، رتبه اعتباری مشتری^۸ و سایر شاخص های مرتبط می‌باشد.

○ در رابطه با اوراق بدهی، وضعیت عدم پرداخت بخشی از مطالبات یا کل مطالبات به مدت بیش از ۳۰ روز نقطه شروعی برای ارزیابی دقیقی از اعتبار مشتری خواهد شد. زمانی که شواهد ارزیابی خبر از عدم بازپرداخت کامل اوراق بدهی می‌دهد، ایئن^۹ مطالبه صرفنظر از تعداد روزهای سررسید شده به عنوان غیرجاری طبقه‌بندی می‌شود.

شرایط قراردادی تسهیلات^{۱۰} در هنگام استفاده از معیار احتمال عدم بازپرداخت کامل یک مطالبات، نباید بدون در نظر گرفتن تجزیه و تحلیل رفتار پرداختی یا وضعیت مالی مشتری بطور خودکار منجر به طبقه‌بندی مطالبات به عنوان غیرجاری شود. صرفنظر از ویژگی‌های قراردادی یک تسهیلات، سپری شدن بیش از ۹۰ روز از سررسید اقساط و تحقق آستانه اهمیت منجر به انتقال آن مطالبات به طبقه غیر جاری می‌گردد.

۲-۳ ارتقای طبقه مطالبات غیرجاری به جاری؛

۳۱. مطالبات غیرجاری هنگامیکه تمام شرایط زیر را با هم احراز کند می‌تواند مجدداً به عنوان جاری طبقه‌بندی شود:

- ا. مشتری اقساط با اهمیتی نداشته باشد که بیش از ۹۰ روز از سررسید گذشته باشد.
- ب. بازپرداخت منظم و مستمر اقساط تسهیلات در طی یک دوره بازپرداخت حداقل سه ماهه (توسط مقام ناظر تعیین می‌شود) انجام گرفته باشد. این امکان وجود دارد که دوره بازپرداخت طولانی‌تری برای تسهیلات غیرجاری امهالی لازم باشد.
- ج. وضعیت مالی مشتری بهبود یابد بطوریکه بازپرداخت کامل تسهیلات بر طبق قرارداد اصلی یا اصلاح شده محتمل باشد.
- د. مطالبات براساس استاندارد بال ۲، نکول نشده یا براساس چارچوب‌های حسابداری کاهش ارزش نیافته باشد.
۳۲. شرایط زیر باعث ارتقای طبقه مطالبات غیرجاری به جاری نمی‌شود:

^۱Debt service coverage ratio

^۸Credit scores

^۹Security

^{۱۰}Eg an interest-only mortgage loan, or a loan in which the repossession of collateral for repayment is contractually provided for, or a retained first-loss tranche in a securitisation transaction

- ا. بخشی از مطالبات غیرجاری موجود از دفاتر بانک حذف^۱ شده باشد (زمانیکه بانک اقدام به حذف قسمتی از مطالبات غیرجاری می‌کند، به این نتیجه رسیده است که مطالبات مذکور غیرقابل وصول است).
- ب. تملیک وثایق مطالبات غیرجاری به منظور تأمین بخش سررسید گذشته مطالبات (تا زمانی‌که مطالبات در ترازنامه وجود دارد غیر جاری در نظر گرفته می‌شود).
- ج. اعطای امهال به تسهیلاتی که با توجه به معیارهای موجود به عنوان غیرجاری شناخته می‌شوند.
- ارتقای طبقه مطالبات از غیرجاری به جاری باید همانند سطحی که مطالبات به واسطه آن در طبقه غیرجاری طبقه‌بندی شده، انجام پذیرد (در سطح مشتری (مشتری محور) یا در سطح تسهیلات (پرونده محور)).

۳-۳ ملاحظات اضافی؛

۳۳. بانکها باید اطلاعات مربوط به مانده مطالبات غیرجاری را به صورت ناخالص و یا مانده خالص پس از کسر تعدیلات ارزش و ذخایر ارائه نماید. تعدیلات ارزش و ذخیره‌گیری به هر دو ذخایر ناشی از زیان اعتباری و کاهش مستقیم مانده مطالبات که کاهش در اعتبار مشتری را منعکس می‌کند، بازمی‌گردد.

۳۴. در برخی کشورها، وثایق تملیک شده به عنوان مطالبات غیرجاری گزارش می‌شود. این نوع مطالبات باید بطور جداگانه از سایر مطالبات غیرجاری شناسایی شود.

۳۵. هنگامی که بانکها با استفاده از استانداردهای حسابداری اقدام به تشخیص درآمد بهره تسهیلات غیرجاری می‌کنند، باید اطلاعات مربوط به درآمد شناسایی شده از تسهیلات غیرجاری و تعدیلاتی که ملزم به پیاده سازی آن هستند، شامل ذخیره‌گیری یا ایجاد اندوخته (پس از کسر مالیات از سود)، را نیز فراهم نمایند.

۴- تعریف امهال؛

۴-۱ شناسایی امهال؛

۳۶. امهال زمانی اتفاق می‌افتد که:

- مشتری طرف قرارداد در انجام تعهدات خود دچار مشکلات مالی شود؛ و
- بانک به مشتری حق امهال قانونی را فارغ از اینکه این حق در اختیار بانک است یا مشتری، اعطا کند. زمانی حق امهال در اختیار

^۱Write-off

مشتری (بدهکار) است که به موجب قرارداد اولیه به مشتری (بدهکار) اجازه داده می‌شود که اجزا قرارداد (افزودن امهال) را به نفع خود و با توجه به مشکلات مالی خود تغییر دهد؛

• امهال شدن تسهیلات باعث تغییر در طبقه‌بندی آن به عنوان کاهش ارزش یافته برای اهداف حسابداری یا نکول شده طبق چارچوب مقرراتی نمی‌شود.

۳۷. امهال شامل حقی است که به مشتری برای هر نوع تسهیلات، اوراق بدهی یا هر کدام از اجزای زیرخط ترازنامه (به عنوان مثال تعهدات یا ضمانتنامه مالی) بدلیل مشکلات مالی صرفنظر از روش‌های حسابداری، اعطا می‌شود.

۳۸. امهال بطور جداگانه به هر کدام از تسهیلات به دلیل بروز مشکلات مالی مشتری اعطا می‌شود.

۳۹. توضیح واژگان

مشکلات مالی: برای شناسایی مواردی که امهال اعمال می‌شود، بانک‌ها باید در گام اول تعیین کنند، آیا مشتری در زمان امهال دچار مشکلات مالی شده است یا خیر.

موارد زیر شامل مثال‌هایی است که برخی شاخص‌های مشکلات مالی را نشان می‌دهد. مشکلات مالی حتی در زمان عدم وجود دیرکرد در بازپرداخت اقساط تسهیلات هم شناسایی می‌شوند:

أ. مشتری در حال حاضر اقساط سررسید گذشته برای تسهیلات با اهمیت داشته باشد.

ب. مشتری در حال حاضر اقساط سررسید گذشته نداشته باشد اما محتمل باشد که در آینده‌ای قابل پیش‌بینی بدون امهال تسهیلات دچار تعویق در پرداخت هرکدام از تسهیلات با اهمیت خود شود. به عنوان مثال زمانی که یک دوره تنفس در بازپرداخت تسهیلات با اهمیت وجود داشته باشد.

ج. اوراق بهادار منتشره مشتری از بازار پذیرفته شده معاملات حذف شده، یا در حال خارج شدن باشد یا در معرض خروج به دلیل عدم تطابق با الزامات پذیرش اوراق به دلایل مالی باشد.

د. بر اساس عملکرد واقعی، پیش‌بینی‌ها و برآوردهای مربوط به ظرفیت فعلی مشتری، بانک درباره مشتری پیش‌بینی و بررسی کند که آیا تعهدات مشتری و جریان‌ات نقدی در دسترس برای بازپرداخت تمام

- تسهیلات و اوراق بدهی براساس شرایط ذکر شده در قرارداد در آینده کافی است یا خیر.
- ه. در صورتیکه تسهیلات مشتری در طبقه‌ای باشد که شواهدی مبنی بر عدم توانایی بازپرداخت مشتری بر طبق طرح‌های نظارتی طبقه‌بندی اعتباری و سیستم رتبه‌بندی اعتباری داخلی بانک موجود باشد.
- و. تسهیلات مشتری در طبقه غیرجاری باشد یا در حال انتقال به طبقه مذکور بدون اعطای حق امهال باشد.
- ز. مشتری دسترسی به منابعی غیر از بانک فعلی با نرخ بهره موثر، برابر با نرخ بهره بازار برای تسهیلات مشابه مشتریان بدون مشکل، نداشته باشد.
- حق امهال^{۱۱}: حق امهال شرایط ویژه‌ای در قرارداد است که توسط قرض‌دهنده برای مشتری دارای مشکلات مالی در نظر گرفته می‌شود و به موجب آن مشتری می‌تواند علارغم مشکلات مالی، بطور کامل بدهی خود را پرداخت کند. مهم‌ترین ویژگی حق امهال این است که قرض‌دهنده در وضعیت عادی بازار، تسهیلات مشتری را تمدید نمی‌کند، تعهداتی به مشتری اعطا نمی‌نماید^{۱۲} و یا اوراق بدهی منتشره مشتری را خریداری نمی‌کند. مقام ناظر ممکن است آستانه‌ای از اهمیت را برای اعطای امهال در نظر بگیرد.
 - حق امهال می‌تواند باعث موارد زیر شود:
 - ا. تغییر در شرایط قرارداد موجود بگونه‌ای که شرایط بهتری را برای مشتری ایجاد کند؛
 - ب. توافقنامه متمم یا توافقنامه جدید برای تأمین مالی مجدد تسهیلات فعلی؛
 - ج. استفاده از ضوابط قرارداد که مشتری را قادر می‌سازد اقدام به تغییر وضعیت و شرایط قرارداد به میل خود بنماید. این اقدامات مشروط به ارزیابی بانک مبنی بر قرار گرفتن مشتری در معرض مشکلات مالی به عنوان حق امهال در نظر گرفته می‌شود.
 - انواع مختلفی از حق امهال وجود دارد که توسط اعتباردهنده اعطا یا توسط مشتریان برای قراردادهای موجود استفاده می‌شود. تمام انواع حق امهال منجر به کاهش در خالص ارزش فعلی تسهیلات نمی‌شود.

^{۱۱}Concession

^{۱۲}Commitments to the counterparty

همچنین این حق لزوماً منجر به شناخت زیان توسط اعتباردهنده نمی‌گردد. لازم به ذکر است در صورت عدم قرارگرفتن مشتری در شرایط سخت مالی، به او حق امهال اعطا نمی‌شود. نمونه‌ای از شرایط امهال که به قرض‌گیرنده به عنوان فرد در معرض مشکلات مالی، اعطا می‌شود، عبارت است از:

- ا. تمدید تسهیلات؛
 - ب. تقسیط مجدد زمان پرداخت اصل و بهره تسهیلات؛
 - ج. اعطای دوره جدید یا تجدید دوره تنفس (دوره عدم پرداخت)؛
 - د. کاهش نرخ بهره که باعث می‌شود نرخ بهره موثر پایین‌تر از نرخ بهره جاری تسهیلاتی که مشتریان با مشخصه ریسکی مشابه می‌توانند از سایر مؤسسات در بازار دریافت کنند، قرار بگیرد؛
 - ه. قرارداد جدید، سرمایه‌ای کردن معوقات^{۱۴} (اصل جدید = اصل قدیم + بهره)؛
 - و. بخشش، به تعویق انداختن، تعلیق اصل و سود یا کارمزدهای مرتبط به آن؛
 - ز. تبدیل تسهیلات کاهشی به تسهیلات بهره‌ای (بجای پرداخت اصل و سود، پرداخت اقساط سود سپس تسویه اصل بطور یکجا یا تقسیط اصل)؛
 - ح. آزاد کردن وثایق یا پذیرش وثایق با ارزش کمتر؛
 - ط. امکان تبدیل بدهی مشتری حقوقی به حقوق صاحبان سهام؛
 - ی. به تعویق انداختن اقدامات وصول و بازیافت تسهیلات برای مدت زمان طولانی‌تر؛
 - ک. تسهیل قرارداد؛
- تأمین مالی مجدد تسهیلات موجود با قراردادهای جدید براساس مشکلات مالی یک مشتری می‌تواند به عنوان حق امهال در نظر گرفته شود، حتی در صورتیکه شرایط قرارداد جدید کمتر از قرارداد موجود مورد وثوق مشتری باشد.

۴-۲ معیارهای خروج از طبقه تسهیلات امهالی

۴۰. در صورت احراز هر دو شرط زیر تسهیلات از وضعیت امهالی خارج می‌شود:

ا. هنگامی که تمام بازپرداخت‌ها همانطور که در قرارداد تجدید نظرشده قیدشده است در طول دوره بازپرداخت بیش از یک سال به موقع و منظم پرداخت شده باشد (دوره آزمایشی). شروع دوره آزمایشی باید بر مبنای زمان آغاز بازپرداخت طبق شرایط تجدیدنظر شده و بدون توجه به جاری یا غیرجاری بودن تسهیلات در زمان امهال طرح‌ریزی شود.

ب. مشتری مشکلات مالی خود را مرتفع کرده باشد.

۳-۴ اثر متقابل امهال با مطالبات غیرجاری

۴۱. امهال می‌تواند به مطالبات جاری و غیرجاری اعطا شود. هنگامی که امهال به مطالبات غیرجاری اعطا می‌شود، باید کماکان غیر جاری باقی بماند. زمانی که امهال به مطالبات جاری اعطا می‌شود بانک موظف است بررسی کند مطالبات مذکور شرایط طبقه غیرجاری را احراز کرده است یا خیر، حتی در صورتی که امهال در قالب تسهیلات جدید باشد. هنگامی که تسهیلات اولیه در زمان امهال به عنوان غیرجاری طبقه بندی شده است، یعنی پیش از امهال در طبقه غیرجاری قرار گرفته است، پس از امهال تسهیلات جدید نیز باید در طبقه غیرجاری قرار بگیرد.

۴۲. بانک باید به طبقه تسهیلاتی که بیش از یکبار امهال شده است توجه ویژه کند. زمانی که تسهیلات امهالی در دوره آزمایشی، مجدداً امهال می‌شود دوره آزمایشی جدید دوباره آغاز شده و بانک باید بررسی کند، آیا تسهیلات فوق را غیرجاری در نظر بگیرد یا خیر.

۴۳. دوره بازپرداخت مستمر برای مطالبات غیرجاری و دوره آزمایشی برای امهال می‌تواند همزمان اعمال شوند. تمام تسهیلات غیرجاری امهالی باید در وضعیت غیرجاری باقی بمانند مگر معیارهای ارتقای طبقه (بند ۳۱) را احراز نمایند. پس از آن برای باقی مانده دوره آزمایشی تسهیلات امهالی بند ۴۰ (معیارهای خروج از تسهیلات امهالی) باید اعمال شود و تسهیلات مذکور باید به عنوان تسهیلات جاری امهالی شناخته شود.

۴۴. هنگامی که تسهیلات امهالی در طی ۱۲ ماه دوره آزمایشی غیرجاری شود، دوره آزمایشی مجدد شروع می‌شود.

۳۰- بخشنامه شماره ۳۳۸۱۸۴/۹۶ مورخ ۲۱/۱۰/۱۳۹۶؛ لزوم توجه به موضوع
فعالیت و مفاد اساسنامه اشخاص حقوقی در هنگام پذیرش تضامین آنها و
عدم پذیرش تضامین نهادهای مالی فعال در بازار سرمایه

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پستبانک،
مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا

باسلام؛

احتراماً، همانگونه که استحضار دارند، به استناد مفاد ماده (۶) آیین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) موضوع تصویب‌نامه شماره ۸۸۶۲۰ مورخ ۱۳۶۲/۱۰/۱۲ هیأت محترم وزیران، اعطای تسهیلات عنداللزوم به تشخیص بانک، منوط به اخذ تأمین کافی برای حفظ منافع بانک و حسن اجرای قراردادهای مربوط می‌باشد. بر این اساس، بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی باید در فرآیند تخصیص منابع، پس از احراز صلاحیت و اهلیت مقتضای اعتبارسنجی وی و سایر عمومات مقتضی در چارچوب ضوابط و مقررات مربوط، نسبت به اخذ وثایق و تضامین معتبر، بلامعارض و با درجه نقدشوندگی بالا برای حصول اطمینان از بازگشت منابع اعطایی، سیانت از حقوق سپرده‌گذاران و سایر ذینفعان و همچنین حفظ ثبات و سلامت شبکه بانکی، اقدام نمایند. در این میان، حسب گزارشات واصله، برخی از بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی در تخصیص منابع، در حالی اقدام به پذیرش تضامین برخی اشخاص حقوقی علی‌الخصوص نهادهای مالی تحت نظارت سازمان بورس و اوراق بهادار می‌نمایند که بر اساس مفاد اساسنامه و موضوع فعالیت، نهادهای مذکور مجاز به تضمین بدهی‌ها و تعهدات سایر اشخاص نمی‌باشند و بعضاً حتی از سوی نهاد ناظر ذی‌ربط انجام چنین عملی برای آن نهادها ممنوع اعلام شده است.

با عنایت به مراتب پیش‌گفته و ضمن تأکید مجدد بر مسئولیت و اختیار بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی در تعیین انواع وثایق و تضامین قابل قبول، مقتضی است در اعطای تسهیلات و یا ایجاد تعهدات از هرگونه پذیرش تضامین نهادهای مالی فعال در بازار سرمایه از جمله شرکت‌های کارگزاری، خودداری شود. لذا خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به قید تسریع و با لحاظ مفاد بخشنامه شماره ۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۶ به تمامی واحدهای ذی‌ربط آن بانک /مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ شده و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق به عمل آید.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و
مبارزه با پولشویی
اداره مطالعات و مقررات بانکی
عبدالمهدی
ارجمندنژاد
حمیدرضا غنی‌آبادی
۳۸۱۶
۳۲۱۵-۰۲

بخش دوم : بخشنامه‌های مجوزهای بانکی

۱- بخشنامه شماره ۹۶/۲۲۴۸۳ مورخ ۱۳۹۶/۰۱/۳۰؛ لزوم اعلام کلیه کارکنان
شعب و واحدهای خارج از کشور و اخذ تأیید بانک مرکزی

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیردولتی، موسسات اعتباری و شرکت
دولتی پستبانک

با سلام؛

احتراماً، همان گونه که استحضار دارند با توجه به فراهم شدن زمینه لازم برای توسعه و تعمیق ارتباطات بین‌المللی
نظام بانکی کشور، شایسته است با بهره‌گیری از این فرصت، نسبت به ترمیم و احیای مجدد شبکه شعب و واحدهای
فرعی خود در خارج از کشور اقدام نموده و با انتخاب و اعزام کارکنانی توانمند و متخصص به واحدهای بانکی ایران در
خارج از کشور از این فرصت به نحو مطلوب استفاده نمایند.

با عنایت به مراتب فوق، خواهشمند است ترتیبی اتخاذ فرمایند تا از این پس، اعزام کلیه کارکنان آن
بانک/موسسه اعتباری به بانک‌های فرعی، شعب و دفاتر نمایندگی بانک‌ها/موسسات اعتباری در خارج از کشور؛ صرفاً
پس از اعلام مراتب به بانک مرکزی و تأیید مراتب توسط این بانک صورت پذیرد و از اعزام کارکنانی که فاقد تأییدیه
این بانک می‌باشند - با هر سمت - اکیداً خودداری شود.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و
مبارزه با پولشویی
اداره مجوزهای بانکی

عبدالمهدی
ارجمندنژاد
حمیدرضا آذرگون
۳۲۱۵-۰۲
۲۴۱۶

۲- بخشنامه شماره ۹۶/۱۱۴۹۵۰ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۱۹؛ لزوم اعلام مشخصات و اطلاعات اشخاص متصدی سمت بازرس قانونی و حسابرس به بانک مرکزی شرکت‌های لیزینگ (واسپاری)

با سلام؛

احتراماً، پیرو نامه شماره ۹۶/۴۸۵۷۷ مورخ ۱۳۹۶/۲/۲۱ این بانک و نظر به مفاد ماده (۴۸) «دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر شرکت‌های لیزینگ (واسپاری)» مصوب جلسه مورخ ۱۳۹۵/۱۰/۱۴ شورای پول و اعتبار، مبنی بر لزوم انتخاب «بازرس قانونی» و «حسابرس» مورد تایید بانک مرکزی، مقتضی است ترتیبی اتخاذ شود تا حداقل دو ماه قبل از برگزاری مجمع عمومی، مشخصات و اطلاعات اشخاص پیشنهادی برای تصدی سمت‌های مذکور، به انضمام مدارک و مستندات ذی‌ربط جهت بررسی به این بانک ارسال شود.

بدیهی است، رسیدگی به صورتجلسات مربوط به انتخاب «بازرس قانونی» و «حسابرس» شرکت لیزینگ و ارجاع به مراجع ثبتی، قبل از اخذ تاییدات موضوع ماده (۴۸) دستورالعمل یادشده، امکان‌پذیر نیست.

اداره مجوزهای بانکی
حمیدرضا آذرگون نیلوفر ذوالفقاری
۲۴۱۶ ۲۴۱۷-۰۲

۳- بخشنامه شماره ۹۶/۱۷۰۹۹۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۰۴؛ لزوم رعایت شرط
سهامداری و داشتن سهام وثیقه برای انتخاب اعضای هیأت مدیره
مدیران عامل محترم بانکهای خصوصی و موسسات اعتباری غیربانکی

با سلام؛

احتراماً، همان‌گونه که استحضار دارند براساس مفاد ماده (۱۰۷) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت و همچنین ماده (۵۸) آن بانک/موسسه اعتباری غیردولتی، انتخاب اعضای هیأت مدیره می‌بایست از بین صاحبان سهام صورت پذیرد؛ علاوه بر آن مفاد ماده (۱۱۴) قانون تجارت و همچنین ماده (۷۱) اساسنامه نیز داشتن سهام وثیقه را برای مدیران شرکت الزام‌آور نموده است. با عنایت به مفاد قوانین و مقررات مورد اشاره و به‌منظور اجرای هرچه صحیح‌تر مقررات مذکور، ضروری است پیش از انتخاب اشخاص پیشنهادی جهت عضویت در هیأت مدیره آن بانک / موسسه اعتباری و همچنین پس از انتخاب ایشان توسط مجمع عمومی عادی بطور فوق‌العاده قوانین و مقررات مورد اشاره مدنظر قرار گیرد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و
مبارزه با پولشویی
اداره مجوزهای بانکی
عبدالمهدی
ارجمندنژاد
حمیدرضا آذرگون
۳۲۱۵-۰۲
۲۴۱۶

۴- بخشنامه شماره ۹۶/۱۷۱۳۱۷ مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۰۴؛ لزوم تکمیل کرسی‌های

اصلی و علی‌البدل اعضای هیأت مدیره بانکها و موسسات اعتباری

مدیران عامل محترم بانکهای خصوصی و موسسات اعتباری غیربانکی

با سلام؛

احتراماً، به استحضار می‌رساند، با عنایت به اینکه تعداد اعضای اصلی و علی‌البدل هیأت مدیره بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی در ماده (۵۸) اساسنامه و تبصره ذیل آن مشخص شده است؛ ضروری است مدیران عامل بانکها (و در نبود مدیرعامل، به ترتیب قائم‌مقام مدیرعامل، رئیس هیأت مدیره یا نماینده هیأت مدیره) نسبت به رعایت مواد (۶۱) و (۶۲) اساسنامه به‌گونه‌ای عمل نمایند که در تاریخ برگزاری مجمع عمومی عادی با موضوع انتخاب اعضای هیأت مدیره، برای کلیه کرسی‌های اصلی و علی‌البدل هیأت مدیره، عضو حقیقی که دارای تاییدیه صلاحیت حرفه‌ای از بانک مرکزی می‌باشد، انتخاب شود.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و

مبارزه با پولشویی

اداره مجوزهای بانکی

عبدالمهدی

حمیدرضا آذرگون

ارجمندنژاد

۲۴۱۶

۳۲۱۵-۰۲

۵- بخشنامه شماره ۹۶/۱۷۱۸۸۴ مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۰۴؛ لزوم تکمیل اطلاعات متقاضیان عضویت در هیأت مدیره وفق مفاد دستورالعمل "نحوه احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیران مؤسسات اعتباری" مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسات اعتباری غیربانکی

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه‌ی شماره ۹۵/۴۰۸۳۹۳ مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۸ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، موضوع ابلاغ دستورالعمل "نحوه احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیران مؤسسات اعتباری" بدین وسیله مجدداً به استحضار می‌رساند که با توجه به اینکه بخش موثری از امتیازات تخصصی متقاضیان عضویت و یا تمدید دوره عضویت در هیأت مدیره بانکها و مؤسسات اعتباری مربوط به سوابق شغلی ایشان می‌باشد، لذا ضروری است داوطلبان محترم و یا کاربرانی که اقدام به تکمیل پرسشنامه مربوط در "سامانه سوابق اعضای هیأت مدیره بانکها" می‌نمایند، مفاد جداول انتهایی دستورالعمل مورد اشاره را به دقت مطالعه نموده و براساس طبقه‌بندی مشخص شده (پست‌های شغلی در نظام بانکی و غیربانکی)، اقدام به درج اطلاعات و مستندات مربوط نمایند. بدیهی است مسئولیت درج ناقص و نادرست بودن اطلاعات ثبت شده و یا عدم تطابق آن با مستندات ارسالی که نهایتاً منجر به حذف سابقه اظهاری و عدم اکتساب امتیاز مربوط خواهد شد، به عهده داوطلبان محترم می‌باشد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و
مبارزه با پولشویی
اداره مجوزهای بانکی
عبدالمهدی
ارجمندنژاد
حمیدرضا آذرگون
۳۲۱۵-۰۲
۲۴۱۶

بخش سوم :
بخشنامه‌های مبارزه با پولشویی و
تأمین مالی تروریسم

۱- بخشنامه شماره ۹۶/۱۵۱۳۳ مورخ ۱۳۹۶/۰۱/۲۴: ترجمه "متدولوژی ارزیابی تطبیق فنی با توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی و کارآمدی نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم"

مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسات اعتباری توسعه، کوثر مرکزی، عسکریه و نور

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که استحضار دارند یکی از مفاهیمی که طی دهه‌های اخیر در کانون توجه مجامع بین‌المللی و کشورهای مختلف قرار گرفته و به ادبیات مالی جهان نیز راه یافته است، مقوله پولشویی و تأمین مالی تروریسم و شیوه‌های مبارزه موثر با این دو پدیده مذموم است.

پولشویی فرایندی است که طی آن مجرمان سعی می‌کنند تا با پنهان ساختن ماهیت و منشاء غیرقانونی عواید حاصل از ارتکاب جرم، ظاهری قانونی به آن داده و آن را به اصطلاح تطهیر کنند. یکی از مهم‌ترین بسترهایی که ممکن است برای انجام این فعالیت‌های غیرقانونی مورد سوءاستفاده قرار گیرد، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری هستند؛ لیکن موضوع سوءاستفاده پولشویان به این مؤسسات محدود نمی‌شود.

تأمین مالی تروریسم نیز به تزریق عواید مادی به گروه‌های تروریستی جهت بقا و تداوم فعالیت‌های تروریستی آنها اطلاق می‌شود و فرایند آن - در بسیاری از موارد - شبیه فرایند پولشویی است.

تبعات منفی این دو مقوله، تنها محدود به آثار سوء آنها بر اقتصاد یک کشور نیست؛ بلکه این پدیده، ابعاد اجتماعی و فرهنگی کشورها را نیز متأثر می‌سازد و این امر سبب گردیده است تا نهادهای بین‌المللی ذی‌ربط در سراسر جهان، مبارزه با این دو پدیده شوم را وجهه همت خود قرار داده و با تدوین استانداردها و پیشنهاد اتخاذ اقدامات عملیاتی و اجرایی، تلاش وافر نمایند تا احتمال سوءاستفاده مجرمان از مشاغل قانونی را به حداقل ممکن کاهش دهند.

یکی از مهم‌ترین نهادهایی که در زمینه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم فعال و پیشرو می‌باشد، گروه ویژه اقدام مالی است که مأموریت اصلی آن، تدوین استانداردهای بین‌المللی در زمینه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و ترغیب کشورها به اجرای آنهاست.

در سال ۱۹۹۰ میلادی و برای نخستین بار، توصیه‌های گروه ویژه در قالب سندی موسوم به "توصیه‌های چهل‌گانه گروه ویژه اقدام مالی" که صرفاً معطوف به موضوع مبارزه با پولشویی بود تدوین گردید. همچنین، پس از وقوع حوادث تروریستی، گروه ویژه اقدام مالی به تدوین و انتشار هشت توصیه جدید در زمینه مبارزه با تأمین مالی تروریسم اقدام نمود که در اجلاس سال ۲۰۰۴ این گروه، یک توصیه دیگر به آنها اضافه شد. چند سال پس از آن،

مجموعه چهل و نه توصیه مورد بازنگری قرار گرفت و ضمن ادغام چهل و نه توصیه پیشین و افزودن چند توصیه جدید، سند جدیدی در قالب چهل توصیه توسط گروه ویژه تنظیم و در فوریه ۲۰۱۲ منتشر شد.

استانداردهای تدوین شده توسط گروه ویژه اقدام مالی عمدتاً برگرفته از تجربیات کشورهای مختلف در امر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم است و این گروه تلاش نموده است تا انواع نهادها و خدماتی را که خواسته یا ناخواسته برای پولشویی یا تأمین مالی تروریسم مورد سوء استفاده واقع می‌شوند، احصاء و معرفی نموده و برای مقابله با اقداماتی که مجرمان - به منظور پنهان کردن هویت و عملکرد خویش - به آنها متوسل می‌شوند، چاره‌اندیشی کرده و راه‌کارهایی را تعیین کند.

پس از انتشار استانداردها، گام بعدی نظارت بر اجرای آنها توسط کشورها بود. با توجه به رویکرد جدید گروه ویژه اقدام مالی در آخرین نسخه تو صیه‌ها (مته شره در سال ۲۰۱۲) و برای حفظ ثبات رویه در نحوه ارزیابی میزان اجرای آنها در کشورهای مختلف، گروه ویژه متعاقباً در سال ۲۰۱۳ نسخه جدید متدولوژی ارزیابی توصیه‌ها را با عنوان "متدولوژی ارزیابی تطبیق فنی با توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی و کارآمدی نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم" مته شر نمود که در آن با جزئیات بیشتری به مفاد تو صیه‌ها پرداخته شده و با ارائه سوالات کمی و کیفی و معرفی منابعی که برای پاسخ دادن به سوالات می‌توانند مورد استفاده قرار بگیرند، امکان تحلیل وضعیت موجود را برای ارزیاب و برای خود کشور فراهم می‌کند.

اگرچه مخاطبان اولیه این سند ارزیابانی هستند که وضعیت اجرای تو صیه‌ها در کشورها را ارزیابی می‌کنند؛ لیکن این سند می‌تواند راهنمای خوبی برای سیاست‌گذاران، ناظران، موسسات مالی و سایر اشخاص مشمول یا مرتبط باشد که نشان می‌دهد استانداردهای بین‌المللی چه مواردی را مدنظر و تحت پوشش قرار داده‌اند و جمهوری اسلامی ایران با در نظر گرفتن شرایط بومی و مقررات داخلی خود می‌تواند با الهام از این استانداردها، بخش‌هایی را که نیاز به تقویت دارد بهبود بخشد؛ زیرا مبارزه موثر با پولشویی یکی از راه‌های مبارزه با فساد است که همواره مورد تاکید مقامات عالی‌رتبه نظام جمهوری اسلامی ایران نیز بوده است. علاوه بر این، بدون شک ایران به عنوان یکی از کشورهای قربانی تروریسم، از محروم شدن تروریست‌ها از منابع مالی و قطع ایادی پلید آنها بهره خواهد برد.

بانک مرکزی ج.ا.ا. نیز به عنوان مرجع نظارتی از مدت‌ها پیش، اطلاع‌رسانی و توسعه ادبیات مربوط به مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را سرلوحه وظایف خود قرار داده و در انجام این رسالت مهم، طی سالهای گذشته بسیاری از اسناد و کتاب‌های تالیف شده توسط کمیته نظارت بانکی بال و گروه ویژه اقدام مالی را ترجمه و برای

نهادهای مشمول ارسال نموده است (دسترسی به ترجمه این اسناد از طریق رجوع به پایگاه اطلاع‌رسانی بانک مرکزی به نشانی www.cbi.ir - بخش نظارت بانکی - نیز امکان پذیر است).

سند پیش‌رو که ان شاء... به زودی در قالب کتاب نیز به چاپ خواهد رسید، مشتمل بر نکاتی است که می‌تواند الگوی مناسبی برای نهادهای ذی‌ربط - چه در عرصه سیاست‌گذاری و چه در گستره عمل - باشد.

با امید به اینکه ترجمه آثاری از این قبیل، به بسط و تعمیق دانش مالی و بانکی در کشور بیانجامد، خواهشمند است دستور فرمایید این نوشتار جهت مطالعه و بهره‌برداری‌های لازم در اختیار واحدهای ذی‌ربط قرار گیرد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه
با پولشویی
اداره مبارزه با پولشویی

فرید
کیان
۲۳۱۶

عبدالمهدی
ارجمندنژاد
۳۲۱۵ - ۰۲

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با
پولشویی
" اداره مبارزه با پولشویی "
متدولوژی ارزیابی تطبیق فنی با توصیه‌های گروه ویژه
اقدام مالی و
کارآمدی نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی
تروریسم

فوریه ۲۰۱۳

ترجمه: فاطمه مهجوریان
ق‌می
گروه روابط بین‌الملل
دی ۱۳۹۵
زیر نظر: عبدالمهدی
ارجمندنژاد

پیشگفتار مترجم

امروزه، یکی از مسائلی که کشورها و نظام های بانکی و اقتصادی آنها را در معرض خطر جدی قرار داده، موضوع پولشویی و تامین مالی تروریسم است. تبعات منفی و گاه بسیار گسترده این دو پدیده شوم به حدی است که مبارزه با آنها - چه در عرصه ملی و چه در پهنه بین المللی - از جمله شاخص های شفافیت و قابلیت تعامل با کشورها به ویژه در حوزه روابط کارگزاری بانکی و سرمایه گذاری تلقی می شود.

واژه پولشویی به فرایندی اطلاق می شود که طی آن، پول حاصل از اعمال مجرمانه تطهیر می شود به صورتی که عواید حاصله در ظاهر مشروع به نظر بیاید و اثری از جرم منشاء باقی نماند. تامین مالی تروریسم نیز به تزریق عواید مادی به گروه های تروریستی جهت بقاء و تداوم فعالیت های تروریستی آنها اطلاق می شود. منبع وجوه ارائه شده به تروریست ها می تواند مشروع یا غیر مشروع باشد.

جامعه جهانی با درک اهمیت این دو موضوع، تلاش نموده است تا فرایند و شیوه های مورد استفاده توسط مجرمان را شناسایی کرده و با ارائه توصیه هایی، ریسک های شناسایی شده را مدیریت کند. یکی از نهادهای فعال ذی ربط در این حوزه، گروه ویژه اقدام مالی است که توصیه هایی را در این خصوص ارائه نموده است. توصیه های ارائه شده توسط این گروه دارای سطوح متعددی است که کشورها بسته به نظام های حقوقی و مقرراتی خود تلاش می نمایند آنها را رعایت کنند؛ از جمله: سطح سیاست گذاری که طی آن از کشورها تقاضا شده است اقدامات مشخصی را به عمل آورند، اقدامات پیشگیرانه - که عمدتاً برای موسسات مالی و مشاغل و حرفه های مشخص شده غیر مالی در نظر گرفته شده اند - و اقدامات قضایی و نظارتی که برای مراجع اعمال قانون و ناظران توصیه شده اند.

گروه ویژه اقدام مالی در سال ۲۰۱۲، توصیه های خود را به روز رسانی کرد و در حال حاضر ۴۰ توصیه این گروه در ارتباط با پولشویی، تامین مالی تروریسم و اشاعه سلاح های کشتار جمعی توسط کشورهای عضو مورد اجرا قرار می گیرد. طبق متدولوژی قبلی گروه ویژه اقدام مالی که مبتنی بر ارزیابی ۴۹ توصیه پیشین بود، کشورها از نظر تطبیق قوانین و مقررات با استانداردهای بین المللی مورد ارزیابی قرار می گرفتند. لیکن در نسخه جدید متدولوژی، کشورها فراتر از تطبیق قوانین با استانداردها، از باب اجرای آنها نیز مورد ارزیابی قرار می گیرند. به طور مثال ممکن است یک کشور در قانون مبارزه با پولشویی خود، مطابق استانداردها، مجازات "موثر"، "متناسب" و "بازدارنده" در نظر گرفته باشد، لیکن در عمل حتی یک مورد محکومیت به این جرم طی سالها نداشته باشد که نشاندهنده آن است که قانون در عمل اجرا نمی شود.

سند پیش‌رو، "متدولوژی برای ارزیابی تطبیق فنی با توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی و کارآمدی نظام مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم" نام دارد که در فوریه ۲۰۱۳ (یک سال پس از انتشار آخرین نسخه توصیه‌ها) توسط گروه ویژه اقدام مالی منتشر شد.

در این سند ابتدائاً در بخش مقدمه، تفاوت‌های متدولوژی جدید با متدولوژی قبلی به طور مشخص تبیین شده است. در بخش ریسک‌ها، بر این موضوع تأکید شده است که ارزیاب باید قبل از بررسی نظام مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم یک کشور، شناخت دقیق و جامعی از وضعیت کلی کشور و ریسک‌هایی که متوجه آن است، داشته باشد. این پیشینه به ارزیاب کمک می‌کند ارزیابی دقیق‌تری از وضعیت یک کشور انجام دهد.

در ادامه، دو بخش "تطبیق مقررات با استانداردها" و "کارآمدی" (میزان اجرای مقررات) به صورت جداگانه تشریح شده و رابطه این دو بخش نیز تبیین شده است. در بخش "تطبیق"، ۴۰ توصیه گروه ویژه به معیارهایی تقسیم شده است که رعایت مجموع معیارها، می‌تواند ارزیاب را به این نتیجه برساند که آیا توصیه مدنظر به صورت کامل رعایت شده است یا خیر. در بخش کارآمدی نیز "۱۱ نتیجه مستقیم" معرفی شده که هر کدام سؤالاتی را مطرح می‌نمایند و نمونه‌هایی که ارزیاب برای ارائه پاسخ به این سؤالات می‌تواند مورد استفاده قرار دهد معرفی شده است.

سند متدولوژی می‌تواند راهنمای خوبی برای سیاست‌گذاران، ناظران، موسسات مالی و سایر اشخاص مشمول یا مرتبط باشد که نشان می‌دهد استانداردهای بین‌المللی چه مواردی را مدنظر و تحت پوشش قرار داده است و جمهوری اسلامی ایران با در نظر گرفتن شرایط بومی و مقررات داخلی خود می‌تواند با الهام از استانداردها، بخش‌هایی را که نیاز به تقویت دارد، بهبود بخشد؛ زیرا مبارزه موثر با پول‌شویی یکی از راه‌های مبارزه با فساد است که همواره مورد تأکید مقامات عالی‌رتبه نظام جمهوری اسلامی ایران نیز بوده است و همچنین ایران به عنوان یکی از کشورهای قربانی تروریسم بدون شک از محروم شدن تروریست‌ها از منابع مالی و قطع ایادی پلید آن‌ها بهره خواهد برد. از این رو، مقررات جامعی در این خصوص توسط مراجع ذی‌صلاح تهیه و تصویب شده است که مواردی از آن‌ها، به شکل پانویس در بخش‌های مرتبط توسط مترجم ذکر شده است.

همچنین تلاش شد تا با ارجاع به واژه‌نامه گروه ویژه اقدام مالی و ارائه سایر اطلاعات تکمیلی توسط مترجم در پانویس‌ها، متن از شفافیت بیشتری برخوردار شود و این سند اطلاعات بیشتری را در اختیار محققان عزیز قرار دهد. امید است استفاده از تجربیات سایر کشورها که عمده‌تاً در قالب موارد مطروحه در این سند تجلی یافته، سبب گردد مبارزه با فساد در داخل و ارتقای روابط بخش‌های مختلف کشور در سطح بین‌المللی، به ویژه روابط کارگزاری بانکی، به نحو چشمگیری بهبود یابد.

این سند حاوی برخی واژگانی است که برای نخستین بار در ادبیات موضوع مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم مطرح و یا ترجمه می‌شوند. جهت درک صحیح آن‌ها، علاوه بر مشورت با صاحب‌نظران در رشته‌های حقوق، زبان و غیره، ترجمه نسخه توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی به زبان دری که توسط دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد (به عنوان یکی از اعضای گروه ویژه اقدام مالی) انجام شده است و ترجمه نسخه عربی متدولوژی (انجام شده توسط گروه Middle East and North Africa Financial Action Task Force (MENAFATF) از نهادهای منطقه‌ای گروه ویژه) نیز مورد استفاده قرار گرفت. شایان ذکر آنکه ترجمه سند متدولوژی به زبان عربی تا لحظه اتمام ترجمه این سند به صورت رسمی چاپ نشده و لذا وظیفه خود می‌دانم از آقای شادی الخوری، مشاور ارشد اداره حقوقی صندوق بین‌المللی پول، بابت در اختیار قرار دادن آن و راهنمایی در خصوص معانی برخی لغات تخصصی سپاسگزاری نمایم. همچنین از دوست عزیزم سرکار خانم بازافکن پور، بابت ترجمه لغات مدنظر از عربی به فارسی قدردانی می‌کنم.

پیشنهاد ترجمه این سند از سوی جناب آقای ارجمندنژاد، مدیر کل محترم مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مطرح شد که ترجمه عمده اسناد کمیته نظارت بانکی بال به زبان فارسی از زحمات ایشان است. تشویق‌ها و پیگیری‌های مشفقانه و مکرر ایشان سبب گردید امکان ترجمه این سند مهم و فنی ممکن شود. فراتر و مهم‌تر از این‌ها، ایشان علیرغم ضیق وقت و مسئولیت‌های کاری، بیش از سی ساعت وقت صرف مطالعه دقیق متن فارسی و بعضاً تطبیق ترجمه با متن انگلیسی و ارائه ترجمه جایگزین کردند و نکات بسیار مهم و دقیقی را - شامل ایرادات نگارشی، نقطه‌گذاری، از قلم‌افتادگی و حتی فونت مورد استفاده - یادآور شدند که سبب گردید متن ترجمه بسیار سلیس‌تر از نسخه اولیه آن شود. از ایشان باب ارائه پیشنهاد ترجمه این سند، پیگیری‌های مشفقانه و دلسوزانه و وقت و انرژی بسیاری که برای این ترجمه صرف کردند، صمیمانه و خاضعانه قدردانی می‌کنم.

علی‌ایحال، ترجمه و ویرایش این سند در مدت زمان محدودی انجام شد و بی‌شک عاری از نقص و نارسائی نبوده؛ نیازمند اصلاحاتی است که در آینده و به لطف دقت نظر و تذکرات مشفقانه صاحب‌نظران و اهل فن در آن بعمل خواهد آمد. در این خصوص از نظرات و پیشنهاداتی که به آدرس f.mahjourian@cbi.ir ارسال می‌فرمایید پیشاپیش تشکر می‌کنم.

این همه گفتیم لیک اندر بسیج

بی عنایات خدا هیچیم، هیچ

بی عنایات حق و خاصان حق

گر ملک باشد، سیاهستش ورق

فاطمه مهجوریان قمی

دی ۱۳۹۵

متدولوژی ارزیابی تطبیق فنی با توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی و کارآمدی نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم

فهرست مطالب

عنوان	مقدمه
تطبیق فنی با استانداردها	کارآمدی سیستم
ارزیابی تطبیق فنی شامل:	توصیه شماره ۱: ارزیابی ریسکها و اتخاذ رویکرد مبتنی بر ریسک
توصیه شماره ۲: همکاری و هماهنگی ملی	توصیه شماره ۳: جرم پولشویی
توصیه شماره ۴: مصادره و اقدامات موقت	توصیه شماره ۵: جرم تأمین مالی تروریسم
توصیه شماره ۶: تحریم‌های مالی هدفمند در ارتباط با تروریسم و تأمین مالی تروریسم	توصیه شماره ۷: تحریم‌های مالی هدفمند در ارتباط با اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی
توصیه شماره ۸: سازمان‌های غیرانتفاعی	توصیه شماره ۹: قوانین ناظر بر محرمانه بودن اطلاعات در مؤسسات مالی
توصیه شماره ۱۰: اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان	توصیه شماره ۱۱: نگهداری سوابق
توصیه شماره ۱۲: اشخاص دارای ریسک سیاسی	توصیه شماره ۱۳: کارگزاری بانکی
توصیه شماره ۱۴: خدمات مربوط به انتقال وجوه یا ارزش	توصیه شماره ۱۵: فناوری‌های جدید
توصیه شماره ۱۶: نقل و انتقالات الکترونیکی	توصیه شماره ۱۷: اتکا به اقدامات اشخاص ثالث
توصیه شماره ۱۸: کنترل‌های داخلی و شعب و مؤسسات تابعه (واحدهای مستقل فرعی) در خارج	توصیه شماره ۱۹: کشورهای دارای ریسک بیشتر
توصیه شماره ۲۰: گزارش‌دهی معاملات مشکوک	توصیه شماره ۲۱: محرمانه بودن اطلاعات و افشاگری
توصیه شماره ۲۲: مشاغل و حرفه‌های مشخص‌شده غیرمالی: اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان	توصیه شماره ۲۳: مشاغل و حرفه‌های مشخص‌شده غیرمالی: سایر تدابیر و اقدامات
توصیه شماره ۲۴: شفافیت و مالکیت ذی‌نفعانه اشخاص حقوقی	توصیه شماره ۲۵: شفافیت و مالکیت ذی‌نفعانه در ترتیبات حقوقی
توصیه شماره ۲۶: وضع مقررات و اعمال نظارت بر مؤسسات مالی	توصیه شماره ۲۷: اختیارات ناظران
توصیه شماره ۲۸: وضع مقررات و اعمال نظارت بر مشاغل و حرفه‌های مشخص‌شده غیرمالی	توصیه شماره ۲۹: واحد اطلاعات مالی
توصیه شماره ۳۰: مسئولیت‌های مراجع مجری قانون و انجام تحقیقات	توصیه شماره ۳۱: اختیارات مراجع مجری قانون و انجام تحقیقات
توصیه شماره ۳۲: حمل‌کنندگان پول نقد	توصیه شماره ۳۳: آمار
توصیه شماره ۳۴: رهنمود و بازخورد	

توصیه شماره ۳۵: مجازاتها
توصیه شماره ۳۶: اسناد بین‌المللی
توصیه شماره ۳۷: معاضدت قضایی
توصیه شماره ۳۸: معاضدت قضایی: اسناد و مصادره
توصیه شماره ۳۹: استرداد
توصیه شماره ۴۰: سایر اشکال همکاری‌های بین‌المللی
ارزیابی کارآمدی سیستم شامل:

نتیجه مستقیم ۱
نتیجه مستقیم ۲
نتیجه مستقیم ۳
نتیجه مستقیم ۴
نتیجه مستقیم ۵
نتیجه مستقیم ۶
نتیجه مستقیم ۷
نتیجه مستقیم ۸
نتیجه مستقیم ۹
نتیجه مستقیم ۱۰
نتیجه مستقیم ۱۱

پیوست‌ها

اسناد راهنمای صادره توسط گروه ویژه اقدام مالی
مبنای قانونی الزامات مقرر شده برای برای موسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های
مشخص‌شده غیر مالی
منابع

مقدمه

۱. این سند مبنایی برای ارزیابی تطبیق فنی^۵ کشورها با توصیه‌های بازبینی شده گروه ویژه اقدام مالی^۶ (ممصوب فوریه ۲۰۱۲) و بررسی سطح کارآمدی^۷ نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم کشورها می‌باشد. این سند از سه بخش تشکیل شده است: بخش نخست مقدمه‌ای است که یک دیدگاه کلی در مورد متدولوژی ارزیابی^۸ و توضیحاتی در خصوص پیشینه و نحوه استفاده از آن در ارزیابی‌ها/ارزیابی‌های متقابل^۹ ارائه می‌دهد. در بخش دوم، معیارهایی که باید توسط ارزیاب هنگام ارزیابی تطبیق فنی کشورها با توصیه‌های گروه ویژه در نظر گرفته شود، تشریح می‌شود و بخش

^{۱۱۵} Technical Compliance.
^{۱۱۶} Financial Action Task Force (FATF).

جهت کسب اطلاعات بیشتر در مورد این گروه مراجعه شود به کتاب گروه ویژه اقدام مالی (تالیف فاطمه مهجوریان قمی، انتشارات آتیه‌نگر، سال ۱۳۹۴).
برای درک بهتر این سند و آشنایی با واژگان کلیدی آن، توصیه می‌شود ابتدا ترجمه چهار توصیه گروه ویژه اقدام مالی که در سایت بانک مرکزی به نشانی <http://www.cbi.ir/datedlist/8118.aspx> تحت عنوان "ترجمه کتاب استانداردهای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم" قرار دارد، مطالعه شود (مترجم).

^{۱۱۷} واژه Effectiveness تحت عنوان "اثربخشی" نیز ترجمه می‌شود (مترجم).

^{۱۱۸} عبارات "ارزیابی"، "ارزیابی متقابل" و سایر عبارات مشابه در این سند مکرراً استفاده شده‌اند و منظور از آنها هم ارزیابی‌های متقابلی است که توسط گروه ویژه و نهادهای منطقه‌ای وابسته به آن انجام می‌شود و هم ارزیابی‌هایی که توسط اشخاص ثالث مانند صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی صورت می‌پذیرد.

^{۱۱۹} با استناد به ترجمه عربی متدولوژی، برای عبارت Assessment از ارزیابی و برای عبارت Evaluation که عمدتاً به شکل Mutual Evaluation Report (MER) استفاده می‌شود، از عبارت "ارزیابی متقابل" استفاده شده است (مترجم).

سوم به معرفی نتایج؛^{۱۲۰} شاخص‌ها، داده‌ها و نیز سایر عواملی که برای ارزیابی کارآمدی اجرای توصیه‌ها استفاده می‌شود، می‌پردازد. فرایندها و رویه‌های "ارزیابی‌های متقابل" در سندی مجزا ارائه می‌شوند.

۲. گروه ویژه در چهارمین دوره ارزیابی متقابل کشورهای عضو، رویکردهای تکمیلی نسبت به گذشته اتخاذ کرده است که شامل ارزیابی: (۱) تطبیق فنی کشورها با توصیه‌ها، و (۲) کارآمدی نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم کشورها می‌باشد. از این‌رو، این متدولوژی از دو مؤلفه تشکیل شده است:

- ارزیابی تطبیق فنی که رعایت الزامات خاص توصیه‌ها توسط کشور را مد نظر قرار می‌دهد، عمدتاً به این دلیل که این الزامات با چارچوب قانونی و نهادی کشور و همچنین اختیارات و رویه‌های اتخاذ شده توسط مراجع ذی صلاح^{۱۲۱} مرتبط می‌باشند. این‌ها شالوده اصلی یک نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم هستند.
- ارزیابی کارآمدی نظام یک کشور کاملاً با ارزیابی تطبیق فنی آن متفاوت است. هدف از این ارزیابی علاوه بر حصول اطمینان از اجرای کافی توصیه‌ها، این است که مشخص کند کشور تا چه اندازه توانسته به مجموعه نتایج تعریف شده – که نقشی محوری در یک نظام قوی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم دارند – دست یابد. بنابراین، ارزیابی کارآمدی سیستم بر این موضوع تمرکز دارد که چارچوب حقوقی و نهادی کشور، که پیش از این مورد اشاره قرار گرفت، تا چه اندازه به نیل به نتایج مورد انتظار کمک می‌کند.

۳. مجموع نتایج ارزیابی‌های تطبیق فنی و کارآمدی، تحلیل و تصویر جامعی از میزان انطباق کشور با استانداردهای گروه ویژه اقدام مالی و میزان موفق بودن آن در ایجاد و حفظ یک نظام قوی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم – طبق توصیه‌های گروه ویژه – ارائه می‌دهد.

۴. این متدولوژی برای کمک به ارزیابان در ارزیابی کشورها از نظر میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم تهیه شده است. اگرچه در این سند الزامات تعیین شده در توصیه‌ها و یادداشت‌های تفسیری آن‌ها – که مجموعاً استانداردهای بین‌المللی مبارزه با پولشویی، تأمین مالی تروریسم و اشاعه سلاح‌های کشتار

^{۱۲۰} Outcomes.

^{۱۲۱} عبارت "مراجع ذی‌صلاح" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Competent authorities refer to all public authorities¹ with designated responsibilities for combating money laundering and/or terrorist financing. In particular, this includes the FIU; the authorities that have the function of investigating and/or prosecuting money laundering, associated predicate offences and terrorist financing, and seizing/freezing and confiscating criminal assets; authorities receiving reports on cross-border transportation of currency & Bearer Negotiable Instruments; and authorities that have AML/CFT supervisory or monitoring responsibilities aimed at ensuring compliance by financial institutions and DNFBPs with AML/CFT requirements. Self Regulatory Bodies are not to be regarded as a competent authorities.

[1] This includes financial supervisors established as independent non-governmental authorities with statutory powers.

جمعی را تشکیل می‌دهند - مجدداً تکرار می‌شوند، اما این سند قصد ندارد هیچ کدام از الزامات مقرر شده را اصلاح کرده یا ملغی کند. این سند به ارزیابان کمک می‌کند تا سازوکارها و سیستم‌هایی را که کشورها - علیرغم وجود چارچوب‌های حقوقی، مقرراتی و مالی مختلف - طراحی کرده‌اند تا نظام‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم کارآمدی داشته باشند؛ شناسایی کنند. همچنین این سند برای کشورهایی که در حال بازنگری سیستم‌های خود هستند، از جمله برای شناسایی نیازهای مربوط به دریافت کمک‌های فنی نیز، می‌تواند مفید باشد. این متدولوژی برگرفته از تجربیات کسب شده توسط گروه ویژه، نهادهای منطقه‌ای گروه ویژه^{۱۲۲} صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی در فرآیند ارزیابی تطبیق با نسخه پیشین توصیه‌ها است.

ریسک‌ها و شرایط ویژه کشور^{۱۲۳}

۵. نقطه شروع هر ارزیابی، شناخت اولیه اما جامع ارزیابان از ریسک‌ها و شرایط کشور و عواملی که به آن دامن می‌زنند، می‌باشد. از جمله این عوامل می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- * ماهیت و گستردگی ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم؛
- * شرایط کشور، که/اهمیت نسبی^{۱۲۴} توصیه‌های مختلف را تحت تأثیر قرار می‌دهد (مانند ساختار اقتصادی و بخش مالی)؛
- * ارکان ساختاری، که نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را پشتیبانی می‌کند؛ و
- * دیگر عوامل زیربنایی که می‌توانند شیوه اجرا و میزان کارآمدی اقدامات انجام شده برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را تحت تأثیر قرار دهند.

۶. ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم کشور به‌طور ویژه مربوط به ارزیابی تطبیق فنی با توصیه ۱، بخش‌های مبتنی بر ریسک سایر توصیه‌ها و همچنین ارزیابی کارآمدی سیستم می‌باشند. ارزیاب باید ماهیت و گستردگی عوامل مرتبط با ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم کشور را در ابتدای ارزیابی و همچنین در سراسر مراحل ارزیابی در نظر داشته باشد. عوامل مرتبط در یک کشور می‌توانند شامل موارد زیر باشند: سطح و نوع جرایم درآمدزا، گروه‌های تروریستی فعال و یا تأمین‌کننده وجوه^{۱۲۵} کشور و مقدار دارائی‌های نامشروع یا غیرقانونی که از طریق مرزها جابجا می‌شوند.

^{۱۲۲} FATF-Style Regional Bodies (FSRBs).

برای کسب اطلاعات بیشتر در خصوص اعضای این گروه، به نشانی <http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers> مراجعه شود (مترجم).

^۹ Risk and Context.

^{۱۲۴} Materiality.

^{۱۲۵} عبارت "وجه" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

۷. ارزیاب باید از ارزیابی ریسکی که توسط خود کشور انجام شده، به عنوان مبنای اولیه شناسایی ریسک‌ها استفاده کند؛ اما این بدین معنا نیست که می‌تواند بدون بررسی و تحلیل، ارزیابی ریسک را صحیح فرض کرده و از نتایج آن تبعیت کند. همچنین ارزیاب باید به مفاد ذکر شده در بند ۱۵ این سند، که در مورد نحوه ارزیابی ریسک طبق توصیه ۱ و نتیجه مستقیم^{۱۲۶} می‌باشد، توجه کند. ممکن است مواردی وجود داشته باشد که ارزیاب نتواند به نتیجه قطعی برسد که ارزیابی انجام شده توسط کشور معقول یا کافی است و یا اصلاً چنین ارزیابی‌ای انجام شده است یا خیر. در چنین مواردی، ارزیاب باید با مراجع ملی کشور همکاری نزدیک داشته باشد و هر دو طرف سعی کنند به درک مشترکی از ریسک‌های کلیدی کشور برسند. اگر توافقی حاصل نشود یا ارزیاب نتواند به این نتیجه برسد که ارزیابی انجام شده توسط کشور معقول است، باید هر اختلاف نظری که در تشخیص ریسک‌ها وجود دارد و نیز استدلال‌ات مطرح شده را به وضوح در گزارش ارزیابی متقابل خود تشریح کند و بایستی شناخت خود از ریسک‌ها را به عنوان مبنایی برای ارزیابی سایر بخش‌های مبتنی بر ریسک قرار دهد (به طور مثال نظارت مبتنی بر ریسک).

۸. همچنین ارزیاب باید اهمیت نسبی مسائل را مدنظر قرار دهد که برای مثال شامل موارد زیر است: اهمیت نسبی قسمت‌های مختلف بخش مالی و همچنین مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیر مالی^{۱۲۷} توصیه‌ها؛ بزرگی، انسجام و ساختار بخش مالی؛ اهمیت نسبی محصولات مالی یا موسسات مالی مختلف؛ میزان تجارت داخلی یا برون مرزی؛ میزان نقد-محور بودن اقتصاد و برآورد اندازه بخش غیررسمی و/یا اقتصاد سایه‌ای. همچنین ارزیاب باید از تعداد جمعیت، سطح توسعه کشور، عوامل جغرافیایی و ارتباطات بازرگانی و فرهنگی کشور آگاه باشد. ارزیاب باید در هر دو ارزیابی تطبیق فنی و کارآمدی سیستم، اهمیت نسبی بخش‌ها و مسائل مختلف را مدنظر قرار دهد. هنگام تعیین رتبه کشور در حوزه تطبیق فنی، باید وزن بیشتری برای مهم‌ترین و مرتبط‌ترین مسائل کشور قائل شد و هنگام ارزیابی کارآمدی سیستم باید توجه بیشتری به حوزه‌های مهم که در بندهای زیر ذکر می‌شوند، معطوف گردد.

۹. سیستم کارآمد مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم معمولاً نیاز به عوامل ساختاری ضروری دارد، از جمله: (۱) ثبات سیاسی و اراده مقامات عالی کشور که مسائل مربوط به مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را دربرگیرد؛ (۲) مؤسسات

The term *funds* refers to assets of every kind, whether corporeal or incorporeal, tangible or intangible, movable or immovable, however acquired, and legal documents or instruments in any form, including electronic or digital, evidencing title to, or interest in, such assets.

Immediate Outcomes.^{۱۲۶}

در خصوص ترجمه این عبارت، گزینه‌های متعددی در نظر گرفته شد و در نهایت، مشابه عبارت استفاده شده در ترجمه عربی توصیه‌ها مورد استفاده قرار گرفت. همچنین این عبارت را می‌توان "پیامد/خروجی مستقیم"، "نتیجه/پیامد/خروجی بلافاصله"، "نتیجه/پیامد/خروجی مطلوب" و "نتیجه/پیامد/خروجی آنی" نیز ترجمه نمود. شایان ذکر آنکه در ترجمه توصیه‌ها به زبان فرانسه از عبارت Résultat immédiat استفاده شده است (مترجم).

Designated Non Financial Businesses and Professions (DNFBP).^{۱۲۷}

در بند "ی" ماده ۱ آئین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی، عبارت "مشاغل غیر مالی" برای این مفهوم استفاده شده است (مترجم).

باثبات، مسئولیت‌پذیر و دارای قابلیت اعتماد و شفاف؛^۳) حاکم بودن قانون در کشور؛ و ۴) سیستم قضایی توانمند، مستقل و کارآمد. فقدان این عوامل ساختاری یا ضعف قابل توجه آن‌ها ممکن است به طرز معناداری مانع پیاده شدن مؤثر چارچوب مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در کشور شود و عدم تطبیق فنی یا کارآمدی سیستم ممکن است به دلیل نبود چنین ارکان ساختاری باشد و لذا این موضوع باید در گزارش ارزیابی متقابل کشور، مورد اشاره قرار گیرد.

۱۰. دیگر عوامل زیربنایی که می‌توانند بطور قابل توجهی، کارآمدی اقدامات انجام شده در زمینه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را تحت تأثیر قرار دهند، عبارتند از: ۱) میزان رشد و پیچیدگی نظام مقرراتی و نظارتی کشور؛ ۲) سطح فساد تأثیر تدابیر اتخاذ شده برای مبارزه با آن؛ و ۳) شمول مالی^{۴،۸} این عوامل ممکن است بر ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم تأثیر بگذارند و کارآمدی اقدامات انجام شده را افزایش یا کاهش دهند.

۱۱. ارزیاب برای شناخت کلی شرایطی که در آن سیستم مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم کشور فعال است، باید موارد ذکر شده در بالا که شامل: ریسک‌ها، اهمیت نسبی آن‌ها، ارکان ساختاری و همچنین سایر عوامل زیربنایی است را مدنظر قرار دهد. آشنایی با این عوامل ممکن است قضاوت ارزیاب را در مورد مسائلی که دارای اهمیت یا ریسک بیشتر است، متأثر کند و در نتیجه به ارزیاب کمک کند تا هنگام ارزیابی، تصمیم بگیرد کدام بخش را در قانون توجه خود قرار دهد. برخی عوامل زمینه‌ای که به طور ویژه مهم و مرتبط هستند در ذیل بخش نتایج مستقیم - در قسمت "کارآمدی" این سند - ذکر شده‌اند. هنگام بررسی اینکه این ریسک‌ها و عوامل مربوط به شرایط کشور چگونه ممکن است ارزیابی کشور را تحت تأثیر قرار دهند، ارزیاب باید در مورد اطلاعات مورد استفاده محتاط باشد؛ به خصوص زمانی که این اطلاعات، نتیجه را به طور معناداری تغییر می‌دهند. ارزیاب باید دیدگاه‌های کشور را مورد توجه قرار دهد، اما نباید بدون تحلیل آن‌ها را بپذیرد و باید به دیگر منابع اطلاعاتی معتبر و مؤثق نیز رجوع کند (بطور مثال مؤسسات بین‌المللی یا نشریات معتبر مهم) و ترجیحاً باید از چند منبع بهره ببرد. ارزیاب باید با استفاده از موارد ذکر شده، به درک خود از شرایط و نحوه عمل سیستم مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم کشور برسد و تجزیه و تحلیل خود را در گزارش ارزیابی متقابل به صورت روشن و واضح بیان کند.

۱۲. ریسک‌ها، اهمیت نسبی آن‌ها، عوامل ساختاری یا شرایط کشور ممکن است مشخص کنند که چرا یک کشور با استانداردها تطبیق دارد یا ندارد و یا چرا سطح کارآمدی یک کشور بالاتر یا پایین‌تر از آنچه براساس سطح تطبیق فنی

^{۱۲۸} Financial Exclusion.

منظور آن است که افراد کم بضاعت امکان استفاده از خدمات مؤسسات مالی رسمی را داشته باشند و ناگزیر نباشند از خدمات مؤسسات غیررسمی که ارزان‌تر می‌باشند استفاده کنند. برای کسب اطلاعات بیشتر در این خصوص می‌توانید به نشانی زیر مراجعه نمایید(مترجم):
<http://www.mbri.ac.ir/userfiles/file/working%20paper/1394/MBRI-PN-94017-einian.pdf>

انتظار می‌رود، می‌باشد. این عوامل ممکن است این مسأله را که چرا یک کشور، عملکردی قابل قبول یا ضعیف دارد، به خوبی توجیه کنند و یک بخش مهم از توصیه‌های ارزیابان برای ارتقای کارآمدی سیستم را تشکیل دهند. رتبه‌بندی کشورها از نظر تطبیق فنی و کارآمدی سیستم بر اساس استاندارد جهان شمولی که برای همه کشورها به کار می‌رود، تعیین می‌شود. شرایط نامساعد (بطور مثال کشوری که فاقد برخی عوامل ساختاری است) ممکن است سطح تطبیق فنی و کارآمدی سیستم را تضعیف کند. البته ریسک‌ها، اهمیت نسبی آن‌ها، و عوامل ساختاری و زیربنایی کشور نباید بهانه‌ای برای اجرای ضعیف یا ناهماهنگ استانداردهای گروه ویژه باشد. ارزیابان باید در گزارش‌های ارزیابی متقابل خود به وضوح اعلام کنند که چه عواملی را در نظر گرفته‌اند و چرا و چگونه این عوامل را انتخاب کرده و هنگام بررسی آن‌ها، از چه منابع اطلاعاتی استفاده کرده‌اند.

تفسیر کلی و راهنمای آن

۱۳. مجموعه کاملی از تعاریف واژگان استفاده شده در توصیه‌های گروه ویژه، در "واژه‌نامه" بخش انتهایی سند توصیه‌های گروه ویژه آورده شده است.^{۴۹} ارزیابان همچنین باید از راهنمای زیر در مورد دیگر نکات تفسیر کلی استفاده کنند تا از ثبات رویکرد میان ارزیابان اطمینان حاصل شود.

۱۴. *مؤسسات مالی*^{۵۰} ارزیاب باید شناخت کاملی از انواع نهادهای مشغول به فعالیت‌های مالی - که در تعریف ارائه شده در واژه‌نامه از "مؤسسات مالی" ذکر شده است - داشته باشد. ذکر این مسئله مهم است که این فعالیت‌ها ممکن

^{۴۹} <http://www.fatf-gafi.org/glossary/>. (مترجم)

^{۵۰} عبارت "مؤسسات مالی" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Financial institutions means any natural or legal person who conducts as a business one or more of the following activities or operations for or on behalf of a customer:

۱. ۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۰۰ ۰۰۰۰۰۰۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰۰۰ ۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۰۰۰۰۰ ۰۰۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰۰۰۰۰^۱, ۲. ۰۰۰۰۰۰۰۰^۲, ۳. ۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ leasing^۳, 4. Money or value transfer services^۴, 5. Issuing and managing means of payment (e.g. credit and debit cards, cheques, traveller's cheques, money orders and bankers' drafts, electronic money), 6. Financial guarantees and commitments, 7. Trading in: (a) money market instruments (cheques, bills, certificates of deposit, derivatives etc.);

(b) foreign exchange; (c) exchange, interest rate and index instruments; (d) transferable securities; (e) commodity futures trading, 8. Participation in securities issues and the provision of financial services related to such issues, 9. Individual and collective portfolio management, 10. Safekeeping and administration of cash or liquid securities on behalf of other persons, 11. Otherwise investing, administering or managing funds or money on behalf of other persons, 12. Underwriting and placement of life insurance and other investment related insurance^۵, 13. Money and currency changing.

[1] This also captures private banking.

[2] This includes *inter alia*: consumer credit; mortgage credit; factoring, with or without recourse; and finance of commercial transactions (including forfeiting).

[3] This does not extend to financial leasing arrangements in relation to consumer products.

[4] It does not apply to any natural or legal person that provides financial institutions solely with message or other support systems for transmitting funds. See the Interpretive Note to Recommendation 16.

[5] This applies both to insurance undertakings and to insurance intermediaries (agents and brokers).

است در کشورهای مختلف توسط مؤسساتی با نام‌های کلی (مانند "بانک") انجام شود و ارزیاب باید بر نوع فعالیت و نه نام استفاده شده توسط مؤسسات ارائه دهنده خدمت، توجه کند.

۱۵. بررسی ارزیابی ریسک انجام شده توسط کشور - از ارزیاب انتظار نمی‌رود هنگام بررسی توصیه شماره ۱ و نتیجه مستقیم ۱، ارزیابی ریسک کشور را مستقلاً و مجدداً انجام دهد، اما از سوی دیگر نباید ارزیابی ریسک انجام شده توسط کشور را لزوماً به عنوان ارزیابی درست بپذیرد. در بررسی ارزیابی ریسک انجام شده توسط کشور، ارزیاب باید قوت فرآیند و روش‌های به کار گرفته شده و همچنین انسجام درونی ارزیابی را مدنظر قرار دهد (یعنی آیا نتایج ذکر شده در سند ارزیابی ریسک تهیه شده توسط کشور، با توجه به اطلاعات و تحلیل‌های استفاده شده، منطقی هستند یا خیر). ارزیاب باید بر مسائل با اهمیت بیشتر تمرکز کند نه جزئیات، و باید با رویکرد عقل سلیم، عقلانی بودن نتایج را بررسی کند. همچنین در موارد مقتضی، ارزیاب باید از دیگر منابع معتبر و موثق، اطلاعاتی در خصوص ریسک‌های کشور کسب کند تا مشخص شود آیا تفاوت‌های مهمی که باید بیشتر بررسی شوند وجود دارد یا خیر. هنگامی که تیم ارزیابی به این نتیجه برسد که ارزیابی ریسک انجام شده توسط کشور معقول است، بخش‌های مبتنی بر ریسک متدولوژی می‌تواند بر مبنای آن مورد قضاوت قرار گیرد.

۱۶. هنگام بررسی وضعیت اجرای توصیه شماره ۱ در یک کشور، ارزیاب باید ارکان زیر را تجزیه و تحلیل کند: (۱) فرآیند و سازوکارهای موجود برای تهیه (سند) ارزیابی ریسک و هماهنگی‌های به عمل آمده؛ (۲) معقول بودن ارزیابی(های) انجام شده؛ (۳) هم‌راستا نمودن اقدامات مبتنی بر ریسک با ریسک‌های تعریف شده (بطور مثال مواردی که مورد معافیت قرار گرفته است و موقعیت‌های با ریسک بیشتر یا کمتر).

۱۷. هنگام ارزیابی نتیجه مستقیم ۱، ارزیاب - بسته به نظر خود در خصوص معقول بودن ارزیابی(های) انجام شده - باید بر این موضوع تمرکز کند که مراجع ذی‌صلاح در عمل، تا چه اندازه براساس شناخت خود از ریسک‌ها برای تهیه خط‌مشی و سوق دادن فعالیت‌ها در جهت کاهش ریسک، اقدام می‌کنند.

۱۸. الزامات مبتنی بر ریسک - برای هر توصیه‌ای که به موجب آن وظیفه‌ای بر عهده مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی در استانداردها قرار گرفته است، ارزیاب باید قاعداً سطح تطبیق را با این فرض ارزیابی کند که این نهادها باید تمام الزامات مشخص شده را رعایت کنند. البته یک نکته مهم در توصیه‌های گروه ویژه، موضوع میزان ریسک پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم برای انواع خاصی از مؤسسات، مشاغل، حرفه‌ها و یا مشتریان، محصولات، معاملات یا کشورهای خاص است. بنابراین یک کشور می‌تواند در اجرای توصیه‌ها، عامل ریسک را در نظر بگیرد (مثلاً هنگام اتخاذ تدابیر

سهل‌گیرانه برای موقعیت‌هایی با ریسک پایین) و ارزیاب نیز هنگام تعیین اینکه نقایصی در اقدامات پیشگیرانه کشور وجود دارد یا خیر و اهمیت آن چه اندازه است، باید ریسک‌ها و میزان انعطافی که رویکرد مبتنی بر ریسک آن را مجاز می‌شمارد، در نظر بگیرد. در مورد فعالیت‌هایی با ریسک بیشتر که طبق نظر گروه ویژه مستلزم اتخاذ اقدامات بیشتر یا ویژه است، تمام این تدابیر باید اعمال شوند؛ اگر چه میزان این تدابیر کماکان متناسب با سطح ریسک، متغیر خواهد بود.

۱۹. *معافیت‌ها برای موقعیت‌هایی با ریسک پایین* - زمانی که ریسک پولشویی یا تأمین مالی تروریسم پایین باشد، کشورها می‌توانند تصمیم بگیرند بعضی از توصیه‌های مذکور در استانداردها که به موجب آن‌ها، مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی باید اقدامات خاصی را انجام دهند، اجرا نکنند. در چنین مواردی، کشور باید شواهد و تحلیل‌های انجام شده‌ای را که مبنای چنین تصمیمی بوده است، در اختیار ارزیاب قرار دهد.

۲۰. *الزامات مقرر شده برای مؤسسات مالی، مشاغل و حرفه‌های غیرمالی مشخص شده در استانداردها و کشورها* - توصیه‌های گروه ویژه بیان می‌کند که مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی مشخص شده در استانداردها "باید" یا "باید ملزم شوند" که اقدامات مشخصی را انجام دهند یا کشورها "باید مطمئن شوند" که اقدامات مشخصی توسط مؤسسات مالی، مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی یا دیگر نهادها یا اشخاص انجام می‌شوند. به منظور استفاده از یک عبارت ثابت، این معیار در سند متدولوژی تحت عبارت "مؤسسات مالی (یا مشاغل و حرفه‌های غیرمالی مشخص شده در استانداردها) باید" بیان شده است.

۲۱. *قانون یا ابزارهای (ضوابط) لازم‌الاجرا*^{۱۳۱} - بند مربوط به "مبنای قانونی الزامات مقرر شده برای مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی" (که در انتهای یادداشت تفسیری توصیه‌های گروه ویژه آمده است) مبنای قانونی مورد نیاز برای اجرای الزامات مربوطه را مشخص کرده است. ارزیاب باید بررسی کند که آیا سازوکارهای استفاده شده توسط کشور برای اجرای یک الزام، براساس آنچه در این بند آمده، به عنوان ابزارهای لازم‌الاجرا کفایت می‌کند یا خیر. ارزیابان باید توجه داشته باشند که توصیه‌های ۱۰، ۱۱ و ۲۰ شامل الزاماتی هستند که باید حتماً در قانون کشور تصریح شوند؛^{۱۳۲} درحالی‌که سایر الزامات می‌توانند در قانون و یا در ابزارهای لازم‌الاجرا ذکر شوند. از سوی دیگر، ممکن است اسناد یا اقداماتی در زمره ابزار لازم‌الاجرا محسوب نشوند، اما به کارآمدی سیستم کمک کنند؛ بنابراین می‌توان آن‌ها را هنگام تحلیل کارآمدی سیستم در نظر گرفت، بدون آنکه تلاشی برای برآوردن الزامات تطبیق فنی محسوب شوند (به عنوان مثال

^{۱۳۱} یا "الزام‌آور".

^{۱۳۲} موضوع این سه توصیه در ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی، مصوب ۱۳۸۶، لحاظ شده است (مترجم).

شیوه‌نامه‌های رفتاری که توسط نهادهای بخش خصوصی منتشر شده یا راهنمای غیرالزام آور که توسط مراجع نظارتی صادر شده است).

۲۲. *ارزیابی مشاغل و حرفه‌های غیرمالی مشخص شده در استانداردها* - بر طبق توصیه‌های ۲۲، ۲۳ و ۲۸ (و بخشهای خاصی از توصیه‌های ۶ و ۷)، وظایفی بر عهده مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی و نهادهای نظارتی مرتبط (یا نهادهای خودانتظام مرتبط با آنها) قرار گرفته است. ارزیابی تطبیق فنی برای رعایت این الزامات فقط باید طبق توصیه‌های مشخص شده برای این مشاغل انجام شود و نباید الزامات مربوط به توصیه‌های مؤسسات مالی در مورد آنها لحاظ شود. البته در ارزیابی کارآمدی سیستم، هنگام بررسی نتایج مستقیم، هم مؤسسات مالی و هم مشاغل و حرفه‌های غیرمالی مشخص شده در استانداردها باید در نظر گرفته شوند.

۲۳. *تأمین مالی اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی* - الزامات استاندارد گروه ویژه، مربوط به تأمین مالی اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی، محدود به توصیه ۷ ("تحریم‌های مالی هدفمند") و توصیه ۲ ("همکاری و هماهنگی ملی") است. در ارزیابی کارآمدی سیستم، تمام الزامات مربوط به تأمین مالی اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی در نتیجه مستقیم ۱۱ آمده، البته مواردی که مربوط به همکاری و هماهنگی ملی است در ذیل نتیجه مستقیم ۱ ذکر شده است. مسائل مربوط به تأمین مالی اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی، باید فقط در این بخش‌ها در نظر گرفته شوند، نه در دیگر قسمت‌های ارزیابی.

۲۴. *اقدامات ملی، فراملی و محلی* - در برخی کشورها مسائل مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم نه فقط در سطح دولت ملی بلکه در سطح ایالتی/استانی یا محلی نیز در نظر گرفته می‌شوند. زمانی که ارزیابی انجام می‌شود، برای اطمینان از اینکه اقدامات انجام شده در سطح ایالتی/استانی نیز به اندازه کافی در نظر گرفته شده‌اند باید گام‌های لازم برداشته شود. همچنین ارزیابان باید قوانین و مقررات فراملی که کشور مشمول آن است را نیز در نظر بگیرند.

۲۵. *نظارت مالی* - قوانین و ابزارهای لازم‌الاجرا که الزامات پیشگیرانه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را برای بخش‌های بانکی، بیمه و بورس وضع می‌کنند، باید تحت فرآیند نظارتی، اجرایی و عملیاتی شوند. در این بخش‌ها، اصول اساسی برای نظارت که توسط کمیته بال، انجمن بین‌المللی نظار بیمه و سازمان بین‌المللی کمیسیون اوراق بهادار/به صورت جداگانه و برای بانک‌ها، بیمه‌ها و سازمان بورس تهیه شده‌اند؛ مترجم) منتشر شده‌اند نیز باید رعایت شوند. در بعضی موارد، اصول نظارتی ذکر شده با الزامات استانداردهای گروه ویژه هم‌پوشانی داشته یا نقش تکمیل کننده را دارند. ارزیاب باید از هر ارزیابی صورت گرفته یا یافته‌های بدست آمده در ارتباط با اصول اساسی^{۳۳} دیگر اصول یا

^{۳۳} عبارت "اصول اساسی" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Core Principles refers to the Core Principles for Effective Banking Supervision issued by the Basel Committee on Banking Supervision, the Objectives and Principles for Securities Regulation issued by the International

استانداردهایی که توسط نهادهای استانداردگذار نظارتی صادر شده‌اند، آگاه بوده و آن‌ها را در نظر بگیرد. در مورد دیگر انواع مؤسسات مالی اینکه آیا این قوانین و تعهدات از طریق چارچوب نظارتی یا مقرراتی اجرا می‌شوند یا به شکل‌های دیگر - بسته به کشور - متغیر خواهد بود.

۲۶. مجازات‌ها - در چندین توصیه، این الزام مقرر شده است که کشورها باید "مجازات‌های مؤثر، متناسب و بازدارنده" برای عدم رعایت الزامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در نظر بگیرند. بخش‌های مختلف این الزامات در تطبیق فنی و کارآمدی سیستم ارزیابی می‌شوند. در ارزیابی تطبیق فنی، ارزیاب باید بررسی کند آیا چارچوب قوانین و ابزارهای لازم‌الاجرای کشور، گستره‌ای کافی از مجازات‌ها را در برمی‌گیرد که متناسب با میزان قصور (زیاد یا کم) از الزامات؛ قابل اعمال باشد یا خیر. در ارزیابی کارآمدی سیستم، ارزیاب باید بررسی کند که آیا مجازات اعمال شده در عمل، آن قدر مؤثر بوده است که باعث شود مؤسسه مجازات شده در آینده مقررات را رعایت کند و آیا این مجازات برای مؤسسات دیگر از حیث عدم رعایت استانداردها بازدارنده بوده است؟

۲۷. همکاری‌های بین‌المللی - در این متدولوژی، سطح همکاری‌های بین‌المللی در توصیه‌ها و نتایج مستقیم مشخصی ارزیابی می‌شود (عمدتاً توصیه‌های ۳۶ تا ۴۰ و نتیجه مستقیم ۲). همچنین ارزیاب باید از تأثیری که توانایی و تمایل یک کشور به انجام همکاری بین‌المللی بر دیگر توصیه‌ها و نتایج مستقیم دارد (مثلاً انجام تحقیقات در مورد جرایمی که ارکان برون مرزی دارند یا نظارت گروه‌های بین‌المللی) آگاه باشد و هر جا که تطبیق فنی یا کارآمدی سیستم به صورت مثبت یا منفی تحت تأثیر همکاری‌های بین‌المللی قرار می‌گیرد، موضوع را به وضوح مشخص کند.

۲۸. پیش‌نویس مقررات یا طرح‌های پیشنهادی - ارزیاب باید فقط قوانین، مقررات یا دیگر اقدامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم مرتبط که تا روز آخر بازرسی حضوری در کشور، اجرایی و نافذ می‌باشد را در نظر بگیرد. اگر لایحه یا طرح پیشنهادی خاصی برای اصلاح سیستم در اختیار ارزیاب قرار گیرد، می‌تواند به آن‌ها در گزارش اشاره کند، اما نباید در نتیجه‌گیری ارزیابی یا رتبه‌بندی، آن‌ها را ملاک عمل قرار دهد.

۲۹. رهنمودهای صادره توسط گروه ویژه اقدام مالی - همچنین ارزیاب می‌تواند رهنمودهای صادر شده توسط گروه ویژه را به عنوان اطلاعات تکمیلی در مورد این که چگونه کشورها می‌توانند الزامات خاص مقرر شده را اجرا کنند، مدنظر قرار

Organization of Securities Commissions, and the Insurance Supervisory Principles issued by the International Association of Insurance Supervisors.

برای مطالعه اسناد کمیته بال در حوزه نظارت بانکی به زبان فارسی می‌توانید به آدرس زیر مراجعه نمایید:

<http://www.cbi.ir/datedlist/8118.aspx>.

^{۱۳۴} مثال‌هایی از انواع مجازات‌ها عبارتند از: اخطار کتبی، الزام به رعایت دستورات خاص (مثلاً همراه با تعیین جریمه روزانه در صورت عدم اجرا)، دستور به ارسال گزارش‌های منظم از اقداماتی که در موسسه انجام می‌شود، جریمه برای عدم تطبیق، ممنوعیت استخدام افراد در آن بخش، سلب صلاحیت مدیران، روساء و مالکان کنترل کننده یا محدود کردن آن‌ها، نگهداری، تعلیق یا لغو جواز و یا مجازات کیفری در جایی که اجازه داده شده است.

دهد. فهرست کامل رهنمودهای صادره توسط گروه ویژه، پیوست این سند می باشد. این رهنمودها می توانند به ارزیاب در درک جنبه‌های عملی اجرای توصیه‌های گروه ویژه کمک کنند، اما اجرای این رهنمودها نباید مورد ارزیابی قرار گیرد.

تطبیق فنی با استانداردها

۳۰. بخش تطبیق فنی در این متدولوژی، به اجرای الزامات مشخص شده در توصیه‌های گروه ویژه اشاره می کند که شامل چارچوب قوانین و ابزارهای لازم‌الاجرا و همچنین وجود مراجع ذیصلاح، اعطای اختیارات به آنها و روش انجام کار توسط آنها می باشد. معمولاً تطبیق فنی شامل آن دسته از الزامات مقرر در استانداردها، که اساساً به کارآمدی سیستم مرتبط هستند، نمی شود. این مؤلفه‌ها به صورت جداگانه و در بخش کارآمدی سیستم ارزیابی می شوند.

۳۱. توصیه‌های گروه ویژه - که استانداردهای شناخته شده بین‌المللی هستند- باید در همه کشورها اجرا شوند. البته ارزیاب باید نسبت به این موضوع آگاه باشد که چارچوب قانونگذاری، نهادی و نظارتی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم ممکن است در کشورها متفاوت باشد. کشورها با شرط رعایت توصیه‌های گروه ویژه^{۱۳۵} نمی توانند نحوه اجرای توصیه‌ها را مطابق با نظام قانونگذاری و نهادی خود انتخاب کنند؛ اگرچه شیوه تطبیق با استانداردها در یک کشور ممکن است متفاوت از کشور دیگر باشد. در این شرایط، ارزیاب باید از ریسک‌ها، عوامل ساختاری و زیربنایی کشور مورد نظر اطلاع داشته باشد.

۳۲. در بخش تطبیق فنی این سند، الزامات خاص مربوط به هر توصیه، در قالب فهرستی از معیارها ارائه شده و رعایت آنها برای تطبیق کامل با بخش‌های الزامی توصیه‌ها، ضروری است. معیارهایی که قرار است ارزیابی شوند برای هر توصیه به ترتیب شماره‌گذاری شده‌اند، اما ترتیب ذکر معیارها دلیلی برای اولویت یا اهمیت آنها نیست. در برخی موارد، توضیحاتی ارائه شده تا به شناخت جنبه‌های مهم ارزیابی آنها کمک کند (این توضیحات در خط جداگانه، ذیل معیار موردنظر، ذکر شده است). در این گونه موارد، ارزیاب برای اطمینان از اینکه معیار مدنظر به طور کامل رعایت شده است، باید از رعایت تک‌تک عواملی که برای آن معیار ذکر شده‌اند، اطمینان حاصل کند.

رتبه‌بندی میزان تطبیق با استانداردها

۳۳. ارزیاب باید برای تمام توصیه‌ها، به نتیجه‌ای مبنی بر میزان رعایت یا عدم رعایت آن توصیه در کشور برسد. چهار سطح برای نتیجه ارزیابی تطبیق وجود دارد: کاملاً منطبق (مطابق)^{۱۳۶}، بسیار منطبق (مطابق)^{۱۳۷}، نسبتاً منطبق (مطابق)^{۱۳۸}

^{۱۳۵} استانداردهای گروه ویژه اقدام مالی، شامل توصیه‌های این گروه و همچنین یادداشت‌های تفسیری آن می باشد.

^{۱۳۶} Compliant (C).

^{۱۳۷} Largeley Compliant (LC).

^{۱۳۸} Partially Compliant (PC).

و غیرمنطبق^{۱۳۹}: در موارد استثنائی، یک توصیه ممکن است غیر قابل اجرا تلقی شود. این رتبه‌بندی فقط بر اساس معیارهای مشخص شده در ارزیابی تطبیق فنی مشخص می‌شود و شامل موارد زیر است:

رتبه‌بندی تطبیق فنی با استانداردها

کاملاً منطبق: گنج نقص وجود ندارد.

بسیار منطبق: فقط نقاط ضعف کمی وجود دارند.

نسبتاً منطبق: نقاط ضعف متوسطی وجود دارند.

غیر منطبق: نقایص مهمی وجود دارند.

غیر قابل اجرا: این الزام به دلیل ویژگی‌های ساختاری، قانونی یا نهادی کشور، قابل اجرا نیست^{۱۴۱}.

ارزیاب هنگام تصمیم‌گیری در مورد میزان نقایص موجود برای هر توصیه، باید ضمن در نظر گرفتن شرایط کشور، تعداد معیارهای رعایت شده یا نشده و اهمیت نسبی آن‌ها را نیز در نظر بگیرد.

۳۴. ذکر این مسئله مهم است که مسئولیت اثبات تطبیق سیستم مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم یک کشور با توصیه‌ها برعهده خود آن کشور است. برای مشخص کردن میزان رعایت هر توصیه، ارزیاب نباید فقط تطبیق قوانین و ابزارهای لازم الاجرا با توصیه‌های گروه ویژه را ارزیابی کند، بلکه باید وجود چارچوب نهادی را نیز مورد ارزیابی قرار دهد.

۳۵. وزن‌دهی - معیارهای مورد استفاده برای ارزیابی توصیه‌ها، از اهمیت یکسانی برخوردار نیستند و همچنین تعداد معیارهای رعایت شده، همواره علامتی دال بر سطح کلی تطبیق با توصیه نیست. ارزیاب باید هنگامی که در خصوص رتبه تطبیق و میزان رعایت هر توصیه تصمیم می‌گیرد، اهمیت نسبی معیارها را، با توجه به شرایط کشور، در نظر بگیرد. او باید با در نظر گرفتن وضعیت ریسک کشور و سایر اطلاعات ساختاری و زیربنایی (بطور مثال برای حوزه‌ای با ریسک بیشتر یا قسمت عمده‌ای از بخش مالی) اهمیت نقایص موجود را مد نظر قرار دهد. در بعضی موارد، وجود فقط یک نقص می‌تواند آنقدر مهم باشد که اطلاق رتبه "غیرمنطبق" به یک کشور را توجیه نماید؛ هر چند سایر معیارها رعایت شده باشند. برعکس؛ وجود یک نقص در فعالیتی کم‌ریسک یا آن گروه از فعالیت‌های مالی که کمتر مورد استفاده قرار می‌گیرند، ممکن است فقط تأثیری جزئی بر رتبه‌بندی کلی توصیه داشته باشد.

^{۱۳۹} Non-Compliant (NC).

^{۱۴۰} یا منطبق (مترجم).

^{۱۴۱} به طور مثال کشور آمریکا در گزارش ارزیابی آن که در دسامبر ۲۰۱۶ منتشر شد، تنها در توصیه‌های شماره ۲، ۵، ۹، ۲۱، ۲۷، ۲۹، ۳۰، ۳۲ و ۴۰ رتبه C دریافت نمود. این کشور در توصیه‌های شماره ۳، ۴، ۶، ۷، ۸، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۶، ۳۱، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸ و ۳۹ رتبه LC و در توصیه‌های شماره ۱، ۱۰، ۱۲، ۱۶، ۲۰ و ۲۵ رتبه PC را دریافت نموده است. شایان ذکر آنکه رتبه آمریکا در توصیه‌های ۲۲، ۲۳، ۲۴ و ۲۸ NC بوده است! (مترجم).

۳۶. هم‌پوشانی توصیه‌ها - در بسیاری از موارد، وجود یک نقص اساسی یکسان در سیستم، نتیجه ارزیابی چندین توصیه مختلف را به صورت سلسله‌وار متاثر خواهد کرد. برای مثال، یک ارزیابی ناقص ریسک، می‌تواند اقدامات مبتنی بر ریسک را در کل نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم بلا اثر نماید؛ یا عدم به کارگیری مقررات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در نوع خاصی از مؤسسات مالی یا مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی، می‌تواند نتیجه ارزیابی تمام توصیه‌هایی را که به مؤسسات مالی یا این نوع مشاغل مربوط هستند، تحت تأثیر قرار دهد. هنگام رتبه‌بندی در این موارد، ارزیاب باید نقاط ضعف موجود که در رتبه‌دهی هر توصیه نقش داشته را ذکر کرده و در صورتی که مناسب است، بر همین اساس رتبه مربوطه را مشخص کند. همچنین ارزیاب باید به وضوح در گزارش ارزیابی متقابل نشان دهد که وجود یک علت مشابه (یکسان) اصلی، همه توصیه‌های مرتبط را متاثر کرده است.

۳۷. مقایسه با رتبه‌های قبلی - به دلیل بازبینی و ادغام توصیه‌های پیشین با توصیه‌های ویژه^۲ سال ۲۰۱۲ و معرفی دو سیستم ارزیابی مجزا، برای ارزیابی تطبیق فنی و کارآمدی سیستم، رتبه‌های اعطا شده تحت این متدولوژی، مستقیماً قابل مقایسه با رتبه‌های اعطا شده تحت متدولوژی منتشره در سال ۲۰۰۴ نیستند.

کارآمدی سیستم

۳۸. ارزیابی کارآمدی سیستم مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم کشور، به اندازه ارزیابی تطبیق فنی آن با استانداردهای گروه ویژه حائز اهمیت است. هدف از ارزیابی کارآمدی سیستم عبارت است از: الف) افزایش تمرکز گروه ویژه بر نتایج (که در بخش پایانی سند ذکر می‌شوند)؛ ب) تعیین اینکه سیستم ملی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم تا چه اندازه به اهداف مدنظر استانداردهای گروه ویژه دست یافته است و همچنین شناسایی نقاط ضعف سیستماتیک؛ پ) کمک به کشورها برای اولویت‌بندی اقداماتی که جهت ارتقای سیستم خود انجام خواهند داد. منظور از کارآمدی سیستم در این متدولوژی، "میزان دستیابی به نتایج تعریف شده" است.

۳۹. در متون مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، منظور از کارآمدی سیستم آن است که سیستم‌های مالی و اقتصادی تا چه اندازه توانسته‌اند ریسک‌ها و تهدیدهای پولشویی، تأمین مالی تروریسم و اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی را کاهش دهند. این امر می‌تواند مربوط به نتیجه مورد نظر: الف) یک خط‌مشی، قانون یا ابزار لازم‌الاجرای خاص؛ ب) برنامه اعمال قانون، نظارت یا یک فعالیت اطلاعاتی ویژه؛ و یا پ) اجرای تدابیری ویژه برای کاهش ریسک‌های مورد اشاره باشد.

^{۱۴۲} ۹ توصیه ویژه مبارزه با تأمین مالی تروریسم (مترجم).

۴۰. هدف از ارزیابی کارآمدی سیستم، برآورد وضعیت سیستم مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم کشور، به صورت کلی و ارزیابی کارکرد آن است. ارزیابی کارآمدی سیستم نسبت به ارزیابی تطبیق فنی با توصیه‌ها، رویکرد کاملاً متفاوتی دارد. این نوع ارزیابی به دنبال آن نیست که بررسی کند آیا الزامات مشخص شده رعایت شده‌اند یا تمام ارکان مربوط به یک توصیه در کشور وجود دارند یا خیر. بلکه در این نوع ارزیابی به دنبال بررسی این موضوع هستیم که آیا به نتایج تعریف شده و مورد انتظار دست یافته‌ایم و اگر بلی، تا چه میزان؟ به عبارت دیگر آیا در عمل و به صورت مؤثر، به اهداف اصلی نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، هم‌راستا با استانداردهای گروه ویژه، دست یافته‌ایم یا خیر. فرایند ارزیابی به قضاوت ارزیاب، که با مشورت با کشور ارزیابی شونده فعالیت می‌کند، بستگی خواهد داشت.

۴۱. ذکر این مسئله مهم است که این مسئولیت کشور ارزیابی شونده است که ثابت کند نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم آن کارآمد است. اگر شواهد و مدارک لازم در اختیار ارزیاب قرار نگیرد، ناگزیر وی این‌گونه نتیجه می‌گیرد که سیستم آن کشور کارآمد نیست.

چارچوب ارزیابی کارآمدی سیستم

۴۲. برای ارزیابی کارآمدی سیستم، گروه ویژه رویکردی را معرفی کرده که مبتنی بر سلسله‌مراتبی از نتایج است. در سطح عالی، هدف از اجرای تدابیر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم این است که "نظام‌های مالی و کلیت اقتصاد از تهدیدات پولشویی، تأمین مالی تروریسم و اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی در امان باشند و به این شیوه، قابلیت اعتماد به بخش مالی افزایش یافته و به سلامت و امنیت آن کمک شود". برای ایجاد تعادل درست بین شناخت کلی از کارآمدی سیستم مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم یک کشور و شناخت همراه با جزئیات از اینکه قسمت‌های مختلف آن چگونه عمل می‌کنند، ابتدا گروه ویژه، کارآمدی سیستم را بر اساس یازده نتیجه مستقیم ارزیابی می‌کند. هر کدام از این نتایج یکی از اهداف کلیدی است که یک سیستم کارآمد مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم باید آن را به دست آورد. این نتایج مستقیم در سه دسته کلان‌تر تحت عنوان "نتایج میانی" جای می‌گیرند که اهداف کلان‌تری از اقدامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را مد نظر قرار می‌دهند. این رویکرد به دنبال آن نیست که اجرای تک‌تک توصیه‌ها یا عملکرد سازمان یا مؤسسه خاصی را از نظر کارآمدی مورد ارزیابی مستقیم قرار دهد. از ارزیاب انتظار نمی‌رود مستقیماً هدف سطح عالی یا نتایج میانی را ارزیابی کند؛ اگرچه این موارد می‌تواند هنگام آماده کردن گزارش کتبی ارزیابی متقابل و خلاصه‌کردن وضعیت کلی کارآمدی کشور مفید باشد.

۴۳. رابطه بین هدف عالی، نتایج میانی و نتایج مستقیم در نمودار زیر نمایش داده شده است:

هدف عالی:	
سیستم‌های مالی و کلیت اقتصاد از تهدیدات پول‌شویی، تأمین مالی تروریسم و تأمین مالی اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی در امان هستند و به این شیوه، قابلیت اعتماد به بخش مالی افزایش یافته و به سلامت و امنیت آن کمک شود.	
نتایج میانی	نتایج مستقیم
خط‌مشی‌ها، همکاری‌ها و هماهنگی‌ها، ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم را کاهش می‌دهند.	۱- ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم در نظر گرفته می‌شوند و در صورت مقتضی، اقدامات هماهنگ برای مبارزه با پول‌شویی، تأمین مالی تروریسم و اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی، در سطح ملی انجام می‌شود.
از ورود عواید حاصل از جرم و جوهی که برای تأمین مالی تروریسم استفاده می‌شوند به بخش مالی و دیگر بخش‌ها ممانعت می‌شود یا توسط این بخش‌ها شناسایی شده و گزارش می‌شوند.	۲- همکاری‌های بین‌المللی منجر به مبادله اطلاعات، اطلاعات حساس مالی ^۳ قرائن و شواهد می‌شود و اقدام علیه مجرمان و دارایی‌های آن‌ها را تسهیل می‌کند.
	۳- به منظور اطمینان از تطبیق عملکرد مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی مشخص شده در استانداردها، با الزامات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، ناظران این بخش‌ها را- متناسب با ریسک‌های آن‌ها- تحت نظارت، پایش و بررسی قرار می‌دهند.
	۴- مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی مشخص شده، اقدامات پیشگیرانه مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم را به اندازه کافی و متناسب با ریسک‌های خود به اجرا درآورده و تراکنش‌های مشکوک را گزارش می‌دهند.
	۵- از سوءاستفاده از اشخاص حقوقی و ترتیبات حقوقی برای مقاصد پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم ممانعت به عمل می‌آید و اطلاعات مربوط به ذی‌نفعان حقیقی ^۴ آن‌ها بدون هیچ مانعی در اختیار مراجع ذی‌صلاح قرار می‌گیرد.
تهدیدات پول‌شویی شناسایی شده و با آن‌ها مقابله می‌شود و مجرمان مجازات شده و از دسترسی به عواید مجرمانه خود محروم می‌شوند. تهدیدات مربوط به تأمین مالی تروریسم شناسایی شده و با آن‌ها مقابله می‌شود و تروریست‌ها از دسترسی به منابع محروم می‌شوند. افرادی که به تأمین مالی تروریست‌ها می‌پردازند مجازات شده و به این شکل به پیشگیری از اقدامات تروریستی ^۵ کمک می‌شود.	۶- اطلاعات مالی و سایر اطلاعات مرتبط برای تحقیقات مربوط به پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم به شکل مقتضی توسط مراجع ذی‌صلاح، مورد استفاده قرار می‌گیرند.
	۷- جرایم و فعالیت‌های مربوط به پول‌شویی مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته و مجرمان نیز تحت پیگرد قضایی قرار می‌گیرند و مشمول مجازات‌های مؤثر، متناسب و بازدارنده می‌شوند.
	۸- عواید و امکانات استفاده شده در ارتکاب جرم، مصادره می‌شوند.

^{۱۴۳} Financial Intelligence.

^{۱۴۴} یا "ذی‌نفعان واقعی" یا "مالکان ذی‌نفع". این عبارت در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Beneficial owner refers to the natural person(s) who ultimately¹ owns or controls a customer² and/or the natural person on whose behalf a transaction is being conducted. It also includes those persons who exercise ultimate effective control over a legal person or arrangement.

[1] Reference to "ultimately owns or controls" and "ultimate effective control" refer to situations in which ownership/control is exercised through a chain of ownership or by means of control other than direct control.

[2] This definition should also apply to beneficial owner of a beneficiary under a life or other investment linked insurance policy.

^{۱۴۵} عبارت "اقدامات تروریستی" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

۹- جرایم و فعالیت‌های مربوط به تأمین مالی تروریسم مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته و افرادی که مبادرت به تأمین مالی تروریست‌ها می‌کنند تحت پیگرد قضایی قرار می‌گیرند و مشمول مجازات‌های مؤثر، متناسب و بازدارنده می‌شوند.	
۱۰- از گردآوری، انتقال و استفاده از وجوه توسط تروریست‌ها ^{۴۶} سازمان‌های تروریستی ^{۴۷} و تأمین کنندگان مالی تروریسم و همچنین از سوءاستفاده از سازمان‌های غیرانتفاعی توسط این افراد و نهادهای، ممانعت به عمل می‌آید.	
۱۱- از گردآوری، انتقال و استفاده از وجوه توسط افراد و نهادهای دخیل در اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی، مطابق با قطعنامه‌های ذی‌ربط شورای امنیت سازمان ملل متحد، ممانعت به عمل می‌آید.	

حیطه ارزیابی

۴۴. ارزیاب باید تمام یازده نتیجه مستقیم مورد اشاره را بررسی کند. البته پیش از ارزیابی حضوری، ارزیاب باید با مشورت با کشور ارزیابی‌شونده، حوزه‌های دارای اولویت را مشخص کند و طی آن، ریسک‌ها و دیگر عوامل ذکر شده در بندهای

A *terrorist act* includes: (a) an act which constitutes an offence within the scope of, and as defined in one of the following treaties: (i) Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft (1970); (ii) Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation (1971); (iii) Convention on the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, including Diplomatic Agents (1973); (iv) International Convention against the Taking of Hostages (1979); (v) Convention on the Physical Protection of Nuclear Material (1980); (vi) Protocol for the Suppression of Unlawful Acts of Violence at Airports Serving International Civil Aviation, supplementary to the Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation (1988); (vii) Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation (2005); (viii) Protocol for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Fixed Platforms located on the Continental Shelf (2005); (ix) International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings (1997); and (x) International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism (1999). (b) any other act intended to cause death or serious bodily injury to a civilian, or to any other person not taking an active part in the hostilities in a situation of armed conflict, when the purpose of such act, by its nature or context, is to intimidate a population, or to compel a Government or an international organisation to do or to abstain from doing any act.

^{۴۶} عبارت "تروریست" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

The term *terrorist* refers to any natural person who: (i) commits, or attempts to commit, terrorist acts by any means, directly or indirectly, unlawfully and wilfully; (ii) participates as an accomplice in terrorist acts; (iii) organises or directs others to commit terrorist acts; or (iv) contributes to the commission of terrorist acts by a group of persons acting with a common purpose where the contribution is made intentionally and with the aim of furthering the terrorist act or with the knowledge of the intention of the group to commit a terrorist act.

^{۴۷} عبارت "سازمان تروریستی" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

The term *terrorist organisation* refers to any group of terrorists that: (i) commits, or attempts to commit, terrorist acts by any means, directly or indirectly, unlawfully and wilfully; (ii) participates as an accomplice in terrorist acts; (iii) organises or directs others to commit terrorist acts; or (iv) contributes to the commission of terrorist acts by a group of persons acting with a common purpose where the contribution is made intentionally and with the aim of furthering the terrorist act or with the knowledge of the intention of the group to commit a terrorist act.

۵ تا ۱۰ فوق را مد نظر قرار دهد. ارزیاب باید با مشورت با کشور ارزیابی‌شونده، حوزه‌هایی را که ریسک بیشتری دارند، مشخص کند و در حین ارزیابی، با جزئیات بیشتری به آن‌ها بپردازد و در گزارش نهایی نیز آن‌ها را منعکس کند. همچنین ارزیاب باید به دنبال شناسایی حوزه‌هایی با ریسک کم/کمتر نیز باشد که ممکن است نیازی به بررسی با جزئیات نداشته باشند. در طی فرآیند ارزیابی، ارزیاب باید با کشور، در تعامل نزدیک باشد و براساس یافته‌های اولیه خود در مورد کارآمدی، اولویت‌های خود را مورد بازنگری قرار دهد تا بتواند به حوزه‌هایی که زمینه مساعدتری برای ارتقای کارآمدی و رفع ریسک‌های کلیدی پولشویی و تأمین مالی تروریسم دارند، توجه ویژه مبذول دارد.

رابطه ارزیابی تطبیق فنی با ارزیابی کارآمدی

۴۵. سطح تطبیق فنی کشور به ارزیابی کارآمدی آن کمک می‌کند. ارزیاب باید در ارزیابی اولیه، سطح تطبیق فنی را نیز در نظر بگیرد. ارزیابی تطبیق فنی این موضوع را مشخص می‌کند که آیا زیربنای قانونی و نهادی برای وجود یک نظام کارآمد مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در کشور وجود دارد؟ بعید است کشوری که طبق ارزیابی، تطبیق فنی کمی با بخش‌های فنی توصیه‌های گروه ویژه داشته است، بتواند یک نظام کارآمد مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم داشته باشد (البته نمی‌توان فرض کرد که یک کشور که تطبیق فنی دارد، الزاماً کارآمد نیز خواهد بود). در بسیاری از موارد، دلیل اصلی کارآمدی ضعیف سیستم، نقایص جدی در اجرای بخش‌های فنی توصیه‌ها است.

۴۶. در فرآیند ارزیابی کارآمدی سیستم و هنگام تشریح این موضوع که چرا یک کشور کارآمد است (یا نیست) و نیز به هنگام ارائه پیشنهادات برای ارتقای کارآمدی سیستم، لازم است ارزیاب، تاثیر تطبیق فنی با توصیه‌های مرتبط گروه ویژه را مدنظر قرار دهد. ممکن است در شرایط استثنائی، مواردی وجود داشته باشد که ارزیاب به این نتیجه برسد که علیرغم سطح پایین تطبیق فنی، سطح مشخصی از کارآمدی وجود دارد (مثلاً به دلیل شرایط ویژه در یک کشور مانند ریسک‌های پایین یا دیگر عوامل ساختاری، مهم یا اساسی کشور؛ ویژگی‌های قوانین و مؤسسات آن کشور و یا انجام اقدامات تکمیلی دیگری توسط آن کشور که گروه ویژه انجام آن‌ها را الزامی نکرده است). ارزیاب باید در گزارش ارزیابی متقابل، توجه ویژه‌ای به این موارد داشته باشد و کاملاً تصمیم خود در خصوص کارآمدی سیستم را توجیه کند و مبنا و دلایل خاصی که منجر به نتیجه‌گیری در مورد وجود کارآمدی سیستم - علیرغم سطح پایین تطبیق فنی - شده است را به طور کامل توضیح دهد.

استفاده از متدولوژی ارزیابی کارآمدی سیستم

۴۷. در ارزیابی کارآمدی سیستم، لازم است هر یک از نتایج مستقیم یازده‌گانه، منفرداً مدنظر قرار گیرند؛ لیکن ارزیاب نباید به طور مستقیم بر هدف عالیه یا نتایج میانی متمرکز شود. در مورد هریک از نتایج مستقیم، دو سوال اساسی وجود دارد که ارزیاب باید سعی کند به آن‌ها پاسخ دهد:

– تا چه میزان کشور به نتیجه مورد انتظار دست یافته است؟ ارزیاب باید بررسی کند که آیا کشور در رابطه با نتیجه مدنظر کارآمد بوده است؟ (یعنی آیا کشور به نتایج مورد انتظار از یک نظام مؤثر مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم دست یافته است یا خیر). ارزیاب باید نتیجه‌گیری خود را براساس موضوعات کلیدی، به همراه مصادیق و مواردی از اطلاعات و عوامل خاص، اتخاذ کند و سطح تطبیق فنی و عوامل زیربنایی را مدنظر قرار دهد.

– برای ارتقای کارآمدی سیستم چه می‌توان کرد؟ ارزیاب باید دلایلی را که سبب شده است سیستم مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم کشور نتواند به سطح عالی کارآمدی برسد، شناسایی کند و در صورت امکان، توصیه‌هایی برای افزایش توانایی کشور به منظور دستیابی به نتایج مشخص شده ارائه کند. ارزیاب باید مبنای تجزیه و تحلیل و توصیه‌ها را برداشت خود از موضوعات کلیدی و همچنین مصادیقی از عوامل خاص و مواردی از اطلاعات که پاسخ ارائه شده به این سوالات را تأیید می‌کند (شامل فعالیت‌ها، فرآیندها، منابع و زیرساخت)، قرار دهد. همچنین ارزیاب باید تأثیر وجود نقایص فنی بر کارآمدی سیستم و ارتباط آن با عوامل زیربنایی را مدنظر قرار دهد. اگر ارزیاب به این باور برسد که نتیجه مدنظر تا حد زیادی حاصل شده است، لزومی ندارد با جزئیات به این موضوع که برای ارتقای کارآمدی سیستم چه می‌توان کرد، بپردازد (اگرچه کماکان شناسایی رویه‌های مناسب یا امکان بهبود به شیوه‌های دیگر یا تلاش مستمر برای حفظ این کارآمدی در سطح بالا ارزشمند است).

ویژگی‌های یک سیستم کارآمد

۴۸. در ابتدای هر صفحه‌ای که به تشریح نتایج مستقیم می‌پردازد، توضیحاتی ذکر شده است که خصوصیات و نتایج اصلی حاصل از یک سیستم کارآمد را تشریح می‌کند. این توضیحات موقعیتی را ترسیم می‌کند که در آن یک کشور در دستیابی به نتایج مدنظر موفق بوده است و لذا معیاری برای ارزیابی ارائه می‌کند.

موضوعات کلیدی^{۱۴۸} در تعیین میزان دستیابی به نتایج مورد نظر

۴۹. بخش دوم، مبنایی برای قضاوت ارزیاب در خصوص اینکه کشور تا چه اندازه به نتیجه موردنظر خود دست یافته است، فراهم می‌کند. منظور از موضوعات کلیدی، یک سری سوالات الزامی است که ارزیاب باید به دنبال پاسخ برای آن‌ها

^{۱۴۸} در بخش سوم این سند و در ذیل هر نتیجه مستقیم، برخی موارد به عنوان موضوعات کلیدی مطرح شده‌اند تا به ارزیاب کمک کنند ارزیابی صحیحی از اجرای اقدامات مدنظر به عمل آورد (مترجم).

باشد تا دیدگاه درستی در مورد کارآمدی کشور در زمینه نتیجه مورد نظر بدست آورد. نتایج به دست آمده در خصوص وضعیت کارآمدی کشور، بستگی به برداشت ارزیاب در مورد موضوعات کلیدی و یازده نتیجه مستقیم دارد.

۵۰. ارزیاب باید تمامی موضوعات کلیدی که ذیل هر نتیجه مستقیم فهرست شده‌اند، را بررسی کند؛ هرچند ممکن است به منظور نشان دادن میزان ریسک و یا اهمیت یک مسئله در کشور، هر کدام از این موضوعات را با جزئیات بیشتر یا کمتری در نظر بگیرد. در شرایط استثنائی، ارزیاب ممکن است مسائل دیگری را که به نظر وی برای کارآمدی سیستم مهم هستند را نیز بررسی کند (بطور مثال، اقدامات جایگزینی که ویژگی‌های سیستم مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم کشور را نشان می‌دهد، اما در موضوعات کلیدی یا اطلاعات تکمیلی یا عوامل ویژه، نامی از آن‌ها برده نشده است). ارزیاب باید مشخص کند که چه زمان و به چه دلیل، موضوعاتی که بیشتر کلیدی محسوب می‌شدند را مورد استفاده قرار داده است.

مواردی از اطلاعات که می‌تواند نتایج اتخاذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کند

۵۱. این بخش شامل انواع اطلاعات و منابع اطلاعاتی است که به ارزیاب بیشترین کمک را می‌کند تا میزان دستیابی کشور به نتیجه مدنظر را مشخص کند. این اطلاعات مخصوصاً شامل اطلاعاتی است که ارزیاب هنگام ارزیابی موضوعات کلیدی ممکن است در جستجوی آن باشد. اطلاعات پشتیبان و داده‌های دیگر می‌توانند درک ارزیابان از موضوعات کلیدی را مورد بررسی و اعتبارسنجی قرار داده و نیز می‌توانند رکن کمی برای کامل کردن تصویر ارزیابان از میزان دستیابی به نتایج را فراهم کنند.

۵۲. نمونه اطلاعات پشتیبان و داده‌هایی که (در بخش ارزیابی کارآمدی) فهرست شده‌اند، کامل نبوده و اجباری نیز نیستند. این داده‌ها، آمار و موارد دیگری که در دسترس هستند، به‌طور قابل ملاحظه‌ای از کشوری به کشور دیگر تفاوت می‌کنند و ارزیاب‌ها باید از هر اطلاعاتی که آن کشور برای کمک به قضاوت آن‌ها ارائه می‌کند، استفاده نمایند.

۵۳. ارزیابی کارآمدی سیستم یک فعالیت آماری نیست. ارزیاب باید از داده‌ها و آمار و همچنین اطلاعات کیفی دیگر برای رسیدن به یک قضاوت آگاهانه در خصوص دستیابی کشور به نتیجه مدنظر استفاده کند؛ اما اطلاعات موجود را باید با دید تحلیلی و براساس شرایط کشور تفسیر کند. توجه ارزیاب نباید بر داده‌های خام باشد (که می‌تواند با روش‌های مختلف یا حتی نتایج متضاد تفسیر شود)؛ بلکه باید توجه بر اطلاعات و تجزیه و تحلیلی باشد که براساس شرایط کشور مورد ارزیابی، نشان می‌دهد آیا کشور به نتیجه تعیین شده دست یافته است یا خیر. ارزیاب باید مخصوصاً در مورد استفاده از داده‌های مربوط به کشورهای دیگر به عنوان مرجع مقایسه در ارزیابی کارآمدی سیستم، محتاط باشد؛ زیرا شرایط کشورها، نظام‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در آن‌ها و نیز شیوه‌های جمع‌آوری داده‌هایشان، دارای

تفاوت‌های اساسی با یکدیگر هستند. همچنین ارزیابان باید به این موضوع توجه داشته باشند که سطح بالای خروجی، همواره تاثیر مثبتی در دستیابی به نتیجه مورد نظر ندارد.

مصادیقی از عوامل خاصی که می‌توانند نتایج اتخاذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کنند

۵۴. این بخش شامل نمونه عواملی است که معمولاً منجر به دستیابی به نتیجه می‌شوند. فهرست مصادیق ارائه شده جامع و مانع نیست، اما این مجموعه گردآوری شده است تا زمانی که ارزیاب دلایل این که چرا یک کشور ممکن است به نتیجه خاصی برسد (یا نرسد) را بررسی می‌کند (بطور مثال به دلیل وجود نقص در یکی از عوامل) به عنوان ابزار کمکی به وی کمک کند. در اکثر موارد، ارزیابان نیازمند آن هستند تا به این عوامل رجوع کنند تا از رهگذر آن، اطمینان یابند که تا چه حد، نتیجه‌ای خاص حاصل شده است. لازم است به این موضوع توجه شود که فعالیت‌ها و مراحل که در این بخش فهرست شده‌اند به این معنا نیستند که یک مدل واحد برای سازمان‌دهی فعالیت‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم وجود دارد، بلکه این فعالیت‌ها و فرایندها را می‌توان از زمره رایج‌ترین ترتیبات اداری دانست که در کشورهای مختلف، رواج بیشتری داشته‌اند. همچنین باید توجه داشت دلایلی که سبب می‌شود یک کشور کارآمد نباشد، محدود به فهرست این عوامل نیست. ارزیاب باید بر جنبه‌های کیفی این عوامل توجه کند و نه تنها صرفاً بر فرایند یا رویه مبتنی بر آن.

۵۵. لازم نیست ارزیابان، کلیه عوامل را مورد بررسی قرار دهند. وقتی یک کشور در یک بخش به‌طور مشخصی کارآمد است، ارزیاب باید مختصراً مشخص کند که چرا این‌گونه است و هر بخشی که اقدامات خوب و خاصی انجام شده را برجسته کند؛ اما ملزم نیست تک تک عوامل ذکر شده در این بخش متدولوژی را مورد بررسی قرار دهد. همچنین ممکن است مواردی وجود داشته باشد که یک کشور کارآمد نبوده و دلایل این عدم موفقیت هم دلایل مهم و اساسی باشند (بطور مثال نقص‌های فنی مهمی وجود داشته باشد). در چنین مواردی، نیازی نیست ارزیاب به دنبال جزئیات بیشتر برای بررسی دلیل دست نیافتن به نتیجه باشد.

۵۶. ارزیاب باید نسبت به نتایجی که منوط به اتخاذ یک سری گام‌های مختلف یا زنجیره ارزش هستند، آگاه باشد (مثلاً نتیجه مستقیم ۷، که به ترتیب شامل تحقیق، پیگرد قانونی و مجازات است). در این موارد ممکن است یک نتیجه مستقیم به دلیل نقص موجود در مرحله دیگری از فرایند حاصل نشده باشد، حال آنکه سایر مراحل کارآمد باشند.

۵۷. همچنین ارزیاب باید عوامل زیربنایی را مدنظر قرار دهد. این عوامل ممکن است موضوعاتی که ارزیاب مهم یا با ریسک بالا تلقی کرده و در نتیجه به آن‌ها توجه ویژه می‌کند را متاثر کند. این عوامل ممکن است بخش مهمی از توضیح این مطلب باشد که چرا یک کشور خوب یا ضعیف عمل می‌کند و یا یک رکن مهم از توصیه‌های ارزیاب در مورد چگونگی

ارتقای کارآمدی سیستم باشد. البته این عوامل نباید بهانه‌ای برای اجرای ضعیف یا ناهماهنگ استانداردهای گروه ویژه قرار گیرند.

تأثیر موضوعات به هم مرتبط

۵۸. نتایج مستقیم از یکدیگر مستقل نیستند. در بسیاری از موارد یک مسئله که تحت عنوان یک نتیجه مستقیم خاص بررسی می‌شود، به حصول و دستیابی به سایر نتایج نیز کمک خواهد کرد. در میان این یازده نتیجه، به ویژه نتایج مستقیم ۱ و ۲، بر سایر نتایج تأثیر عمیقی می‌گذارند. نتایج مستقیم ۱ و ۲، موارد زیر را بررسی می‌کنند: الف) ارزیابی ریسک‌های کشور و اتخاذ رویکرد مبتنی بر ریسک و ب) میزان همکاری بین‌المللی کشور. (بطور مثال مسئله "ارزیابی ریسک"، موضوع "اتخاذ تدابیر مبتنی بر ریسک" که در نتیجه مستقیم ۴ به آن پرداخته شده است را متأثر می‌کند، نحوه عملکرد در مورد موضوع "تخصیص منابع توسط مراجع ذیصلاح" تقریباً برای تمامی نتایج مهم است و "همکاری‌های بین‌المللی شامل درخواست کمک برای حمایت از تحقیقات ملی در زمینه پولشویی و مصادره^۹ غلایید" نتایج مستقیم ۷ و ۸ را متأثر می‌کند). بنابراین، ارزیاب باید تأثیر مثبت یا منفی یافته‌هایش در خصوص نتایج مستقیم ۱ و ۲، بر سطح کارآمدی^۹ نتیجه دیگر را مدنظر قرار دهد. این تأثیر متقابل نتایج بر یکدیگر در بخش یادداشت‌هایی برای ارزیابان برای هر نتیجه مستقیم تشریح شده است.

نتیجه‌گیری در مورد کارآمدی سیستم

۵۹. برای هر نتیجه مستقیم، ارزیاب باید به برآوردی در خصوص میزانی که کشور در آن زمینه کارآمد است (یا نیست) برسد. در مواردی که کشور کارآمدی بالایی ندارد، ارزیاب باید طی توصیه‌هایی، در مورد دلایل این موضوع و تدابیری که کشور باید برای تقویت توانایی خود برای نیل به نتیجه مدنظر اتخاذ کند، اعلام نظر نماید.

۶۰. کارآمدی به شیوه‌ای کاملاً متفاوت از تطبیق فنی ارزیابی می‌شود. نتیجه‌گیری ارزیاب در مورد میزان کارآمدی یک کشور باید بر اساس شناخت کلی ارزیاب از دستیابی کشور به نتایج باشد. موضوعات کلیدی نباید به عنوان چک لیستی از معیارها در نظر گرفته شوند، بلکه باید به عنوان یک سری سؤالات که به ارزیاب کمک می‌کنند شناخت مناسبی از

^۹ عبارت "مصادره" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

The term confiscation, which includes forfeiture where applicable, means the permanent deprivation of funds or other assets by order of a competent authority or a court. Confiscation or forfeiture takes place through a judicial or administrative procedure that transfers the ownership of specified funds or other assets to be transferred to the State. In this case, the person(s) or entity (ies) that held an interest in the specified funds or other assets at the time of the confiscation or forfeiture loses all rights, in principle, to the confiscated or forfeited funds or other assets. Confiscation or forfeiture orders are usually linked to a criminal conviction or a court decision whereby the confiscated or forfeited property is determined to have been derived from or intended for use in a violation of the law.

کارآمدی یک کشور - برای هر یک از نتایج مستقیم- پیدا کنند، در نظر گرفته شود. موضوعات کلیدی همه به یک اندازه مهم نیستند و اهمیت آنها بسته به شرایط ویژه هر کشور و با در نظر گرفتن ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم و عوامل ساختاری مربوطه متفاوت خواهد بود. بنابراین ارزیاب باید منعطف بوده و از حس قضاوت و تجارب خود برای اتخاذ نتیجه نهایی استفاده کند.

۶۱. نتیجه‌گیری‌های ارزیاب باید تنها پاسخ این سؤال را بدهد که آیا کشور به نتیجه مورد نظر دست یافته است یا خیر. ارزیاب باید نظرات شخصی خود در خصوص بهترین راه رسیدن به کارآمدی سیستم را کنار بگذارد و نباید تحت تأثیر رویکرد کشور خود قرار داشته باشد. همچنین ارزیاب نباید مبنای نتیجه‌گیری خود را تعداد مشکلات یا نقایص شناسایی شده کشور قرار دهد؛ زیرا ممکن است که یک کشور ضعف‌های متعدد داشته باشد که ماهیتاً مهم نباشند یا به دلیل نقاط قوت در بخش‌های دیگر کمرنگ باشند و بنابراین کشور بتواند سطح بالایی از کارآمدی سیستم را به دست آورد.

۶۲. نتیجه‌گیری ارزیاب در مورد سطح کارآمدی سیستم، مقدماً باید توصیفی باشد. ارزیاب باید با در نظر گرفتن شرایط - مانند بخش‌های خاصی که کارآمدی بیشتر یا کمتر دارند- به وضوح مشخص کند که از نظر وی کشور در کل به نتیجه مستقیم رسیده است یا خیر. همچنین باید به وضوح مبنای قضاوت خود را مشخص کند، بطور مثال: مشکلات یا ضعف‌هایی که به عقیده ارزیاب دلیل فقدان کارآمدی سیستم هستند؛ موضوعات کلیدی و اطلاعاتی که در نظر وی مهم می‌باشند؛ شیوه شناخت و فهم داده‌ها و دیگر شاخص‌ها، و وزن و اهمیتی که به جنبه‌های مختلف ارزیابی می‌دهند. ارزیاب همچنین باید هر بخش که دارای نقطه قوت ویژه‌ای است یا نمونه‌ای از رویه مناسب در آن وجود دارد را شناسایی و ارزیابی کند.

۶۳. برای اطمینان از اینکه تصمیمات قابل مقایسه و مشخصی اتخاذ شده‌اند، ارزیاب باید برآورد موردنظرش را به شکل یک رتبه مشخص کند. برای هر نتیجه مستقیم، چهار رتبه محتمل برای کارآمدی سیستم وجود دارد که بستگی به موضوعات کلیدی و ویژگی‌هایی دارد که مورد نظر هستند: سطح بالای کارآمدی، سطح نسبتاً بالای کارآمدی، سطح متوسط کارآمدی و سطح پایینی کارآمدی. این رتبه‌بندی باید بر اساس جدول زیر اعطا شود:

رتبه‌بندی کارآمدی	
سطح بالای کارآمدی ^{۱۵۰}	- نتیجه مستقیم تا حد بسیار زیادی حاصل شده است. - اصلاحات جزئی مورد نیاز است.
سطح نسبتاً بالای کارآمدی ^{۱۵۱}	- نتیجه مستقیم تا حد زیادی حاصل شده است. - اصلاحات متوسطی مورد نیاز است.
سطح متوسط کارآمدی ^{۱۵۲}	- نتیجه مستقیم تا حدی حاصل شده است. - اصلاحات عمده‌ای مورد نیاز است.

^{۱۵۰} High level of effectiveness.
^{۱۵۱} Substantial level of effectiveness.
^{۱۵۲} Moderate level of effectiveness.

سطح پایین کارآمدی ^{۱۰۴۳}	- نتیجه مستقیم حاصل نشده یا در حد بسیار کمی حاصل شده است. - اصلاحات اساسی مورد نیاز است.

توصیه‌هایی برای ارتقای نظام مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم

۶۴. توصیه‌های ارزیاب برای یک کشور، بخش بسیار مهمی از ارزیابی انجام شده است. ارزیاب باید براساس برداشتی که به دست آورده است، توصیه‌هایی ارائه دهد. این توصیه‌ها شامل اقداماتی می‌شود که نظام مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم کشور را ارتقا می‌دهد و شامل سطح کارآمدی و همچنین سطح تطبیق فنی است. اقدامات بهبودبخش پیشنهادی باید براساس شرایط و ظرفیت کشور، سطح کارآمدی آن و نقایص و مشکلات شناسایی شده اولویت‌بندی شود. توصیه‌های ارزیاب نباید فقط به نقایص و نقاط ضعف اشاره کند، بلکه باید با شناسایی و اولویت‌بندی اقدامات خاص برای کاهش موثر ریسک‌های کشور، ارزش افزوده‌ای را ایجاد کند. این اقدامات پیشنهادی می‌تواند براساس یکی از حالت‌های زیر باشد: بیشترین و سریع‌ترین پیشرفت‌های عملی را سبب شده، آثار گسترده داشته و یا به راحتی قابل دستیابی باشند.

۶۵. ارزیاب باید شرایط و بافت کشور و همچنین سیستم قانونی و نهادی آن را هنگام ارائه توصیه‌ها در نظر بگیرد و به یاد داشته باشد که برای داشتن یک نظام کارآمد و مؤثر مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، چندین راه مختلف وجود دارد و مدل ترجیحی ایشان ممکن است در کشور مورد ارزیابی مناسب نباشد.

۶۶. برای کمک به تهیه یک برنامه کاری توسط کشور مورد ارزیابی، ارزیاب باید هر جا نیاز به اقدام خاصی هست یا هر جا امکان انعطاف در خصوص نحوه دستیابی به یک هدف اولویت‌دار وجود دارد، مشخصاً این موارد را در توصیه‌های خود ذکر کند. ارزیاب باید از ارائه توصیه‌های سخت‌گیرانه و غیرضروری اجتناب ورزد (بطور مثال زمان‌بندی برای برخی تدابیر خاص) تا با انجام این کار، مانع تلاش کشورها برای پذیرش کامل توصیه‌ها طبق شرایط خاص خود نشود.

۶۷. اگر کشوری از سطح بالای کارآمدی برخوردار باشد، بدین معنا نیست که دیگر جای پیشرفت و ارتقاء وجود ندارد. حتی ممکن است برای حفظ این سطح بالای کارآمدی در مقابل ریسک‌های روبه‌رشد، به انجام اقدامات دیگری نیاز باشد. اگر ارزیاب برای انجام اقدامات بیشتر در بخش‌هایی که از سطح کارآمدی بالایی برخوردارند، پیشنهادی دارد، لازم است مراتب را در توصیه‌های خود اعلام کند.

مرجع

^{۱۰۳} Low level of effectiveness.

^{۱۰۴} به طور مثال کشور آمریکا در گزارش ارزیابی آن که در دسامبر ۲۰۱۶ منتشر شد، در خصوص نتیجه مستقیم شماره ۸، ۹، ۱۰ و ۱۱ رتبه High و در مورد نتیجه مستقیم شماره ۱، ۲، ۶ و ۷ رتبه Substantial و در زمینه نتیجه مستقیم شماره ۳ و ۴ رتبه Moderate را اخذ کرده است. رتبه این کشور در نتیجه مستقیم ۵، Low بوده است! (مترجم).

۶۸. اگر ارزیاب در مورد چگونگی استفاده از این متدولوژی یا تفسیر استانداردهای گروه ویژه ابهامی دارد، باید مراتب را با دبیرخانه گروه ویژه یا دبیرخانه نهادهای منطقه‌ای گروه ویژه در میان بگذارد.

ارزیابی تطبیق فنی^{۱۵۵}

توصیه شماره ۱- ارزیابی ریسک‌ها و اتخاذ رویکرد مبتنی بر ریسک^{۱۵۶}

وظایف کشورها

ارزیابی ریسک

۱-۱- کشورها^{۱۵۷} باید ریسک‌هایی را که در ارتباط با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم متوجه آنهاست، شناسایی،

ارزیابی و درک کنند.^{۱۵۸}

۲-۱- کشورها باید یک مرجع یا سازوکار برای هماهنگ کردن فعالیت‌های مربوط به ارزیابی ریسک تعیین کنند.

۳-۱- کشورها باید ارزیابی ریسک خود را به‌روز نگه دارند.

۴-۱- کشورها باید سازوکاری برای ارائه اطلاعات مربوط به نتایج ارزیابی(های) ریسک، به مراجع ذی‌صلاح، نهادهای خودانتظام^{۱۵۹} مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی مشخص شده در استانداردها داشته باشند.

^{۱۵۵} شایان ذکر است گروه ویژه اقدام مالی - در نشانی زیر- راهنمایی را برای تدوین سند ریسک ملی (National Risk Assessment) معرفی نموده است:

http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/National_ML_TF_Risk_Assessment.pdf

برخی کشورها از جمله سنگاپور، سوئیس، انگلستان، کانادا و غیره، سند ریسک ملی خود را منتشر نموده‌اند. کشورها می‌توانند برای تدوین این سند، از متدولوژی خود یا متدولوژی ارائه شده توسط FATF استفاده کنند. صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی برای تهیه این سند به کشورها کمک فنی ارائه می‌دهند (مترجم).

^{۱۵۶} الزامات این توصیه باید با در نظر گرفتن الزامات مبتنی بر ریسک ذکر شده در سایر توصیه‌ها مورد ارزیابی قرار گیرد. طبق توصیه ۱، ارزیابان باید دید کلی در مورد ارزیابی ریسک‌ها و اقدامات انجام شده برای کاهش آنها توسط کشور، مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیر مالی - که در توصیه‌های دیگر الزامی شده‌اند- داشته باشند؛ لیکن نباید ارزیابی اقدامات مبتنی بر ریسک سایر توصیه‌ها را با جزئیات تکرار کنند. از ارزیابان انتظار نمی‌رود بررسی دقیق و جامعی نسبت به ارزیابی(های) کشورها انجام دهند. ارزیابان باید بر فرایند، سازوکار و منابع اطلاعاتی مورد استفاده توسط کشور و همچنین عوامل زیربنایی تمرکز کنند و باید معقول بودن نتایج ارزیابی(های) ریسک کشور را مورد بررسی قرار دهند.

^{۱۵۷} در بررسی ایفای این تعهد، در صورت نیاز، ارزیابی ریسک پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم فراملی نیز باید در نظر گرفته شود.

^{۱۵۸} در ترجمه توصیه‌های گروه ویژه به زبان دری که توسط دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد (UNODC) انجام شده از عبارت "شناسایی، ارزیابی و درک" استفاده شده است (مترجم).

^{۱۵۹} عبارت "نهاد خودانتظام" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

A Self Regulatory Body (SRB) is a body that represents a profession (e.g. lawyers, notaries, other independent legal professionals or accountants), and which is made up of members from the profession, has a role in regulating the persons that are qualified to enter and who practise in the profession, and also performs certain supervisory or monitoring type functions. Such bodies should enforce rules to ensure that high ethical and moral standards are maintained by those practising the profession.

اقداماتی که باید برای کاهش ریسک‌ها انجام شود

۵-۱- کشورها باید بر اساس شناخت خود از ریسک‌ها و با به‌کارگیری رویکرد مبتنی بر ریسک، منابع لازم را تخصیص و اقدامات لازم برای جلوگیری یا کاهش میزان پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم را اجرا کنند.

۶-۱- کشورهایی که تصمیم می‌گیرند برخی از توصیه‌های گروه ویژه مختص به مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی را اجرا نکنند، باید بتوانند ثابت کنند که:

الف) ریسک پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم آن‌ها پایین است و موارد مستثنی شده شامل شرایط بسیار محدود و توجیه شده بوده و به نوع خاصی از مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی و یا فعالیت خاصی از آن‌ها مرتبط هستند؛

ب) فعالیت مالی مدنظر (به استثنای انتقال وجه یا ارزش)^{۱۶۰} توسط یک شخص حقیقی یا حقوقی، به صورت موردی یا به ندرت انجام می‌شود و لذا ریسک پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم آن پایین است.

۷-۱- در مواردی که کشورها ریسک بیشتر پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم را شناسایی می‌کنند، باید مطمئن شوند که در نظام مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم آن‌ها، این ریسک‌ها مورد توجه قرار گرفته‌اند، از جمله از طریق: الف) ملزم نمودن مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی به اتخاذ اقدامات مضاعف برای مدیریت و کاهش این ریسک‌ها، یا ب) ملزم نمودن مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی به این که این اطلاعات را در ارزیابی‌های ریسک خود بگنجانند.

۸-۱- کشورها می‌توانند در ارتباط با برخی از توصیه‌های گروه ویژه که مقرر می‌کنند مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیر مالی اقدام خاصی انجام دهند، اگر ریسک پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم پایین است و این موضوع با ارزیابی کشور از ریسک‌های مربوطه همخوانی دارد^{۱۶۱} اتخاذ تدابیری ساده‌تر را برای مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی مجاز

بشمارند.

^{۱۶۰} عبارت "خدمات انتقال وجه یا ارزش" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Money or value transfer services (MVTS) refers to financial services that involve the acceptance of cash, cheques, other monetary instruments or other stores of value and the payment of a corresponding sum in cash or other form to a beneficiary by means of a communication, message, transfer, or through a clearing network to which the MVTS provider belongs. Transactions performed by such services can involve one or more intermediaries and a final payment to a third party, and may include any new payment methods. Sometimes these services have ties to particular geographic regions and are described using a variety of specific terms, including *hawala*, *hundi*, and *fei-chen*.

^{۱۶۱} در مواردی که توصیه‌های گروه ویژه، فعالیت‌های دارای ریسک بیشتر را که نیازمند انجام اقدامات خاص یا مضاعفی است، معرفی می‌کنند، کشورها باید اطمینان حاصل کنند تمام تدابیر لازم را انجام داده‌اند. اگرچه میزان این تدابیر طبق سطح خاص ریسک ممکن است متفاوت باشد.

۹-۱- ناظران و نهادهای خودانتظام باید اطمینان حاصل کنند که مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی مشخص شده، وظایف خود تحت توصیه ۱ را انجام می‌دهند.^{۱۶۲}

وظایف مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی:

ارزیابی ریسک

۱-۱۰- مؤسسات مالی و نیز مشاغل و حرفه‌های غیرمالی مشخص شده در استانداردها، باید ملزم شوند گام‌های لازم را برای شناسایی، ارزیابی و لحاظ نمودن ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم (در رابطه با مشتریان، کشورها یا نواحی جغرافیایی، و محصولات، خدمات، تراکنش‌ها یا کانال‌های توزیع) بردارند. این امر شامل موارد زیر خواهد بود:^{۱۶۳}

الف) ارزیابی‌های ریسک خود را مستند کنند؛

ب) تمام عوامل مرتبط ریسک را قبل از تعیین سطح ریسک کلی، سطح مناسب و نوع اقداماتی که باید برای کاهش ریسک انجام شود، در نظر بگیرند؛

پ) این ارزیابی‌ها را به‌روز نگه دارند؛ و

ت) برای ارائه اطلاعات مربوط به ارزیابی ریسک به مراجع ذی‌صلاح و نهادهای خودانتظام، سازوکارهای مناسبی داشته باشند.

اقداماتی که باید برای کاهش ریسک‌ها انجام شود

۱-۱۱- مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی مشخص شده در استانداردها باید ملزم باشند که:

الف) خط‌مشی، اقدامات کنترلی و رویه‌هایی داشته باشند که به تصویب مدیریت ارشد رسیده و به آن‌ها کمک کنند ریسک‌های شناسایی شده (توسط کشور یا مؤسسه مالی یا مشاغل و حرفه‌های غیرمالی تعیین شده) را مدیریت کرده و کاهش دهند؛

ب) بر اجرای مناسب اقدامات کنترلی نظارت کنند و در صورت نیاز آن‌ها را افزایش دهند؛

پ) در مواردی که ریسک‌های بیشتری شناسایی می‌شوند، اقدامات مضاعفی را برای مدیریت و کاهش آن‌ها انجام دهند.

^{۱۶۲} الزامات مذکور در این معیار باید با لحاظ نمودن یافته‌های مربوط به توصیه‌های ۲۶ و ۲۸ در نظر گرفته شوند.

^{۱۶۳} ماهیت و میزان ارزیابی ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم باید متناسب با ماهیت و اندازه کسب و کار تحت ارزیابی باشد. اگر ریسک‌های مربوط به آن بخش خاص، کاملاً شناسایی و درک شده باشند و مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیر مالی، ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم خود را بشناسند، مراجع ذی‌صلاح یا نهادهای خودانتظام ممکن است به این نتیجه برسند که نیازی به انجام ارزیابی‌های جداگانه برای هر یک از ریسک‌های مستند شده نیست.

۱۲-۱- تنها در صورتیکه ریسک مربوطه پایین تلقی می‌شود و معیارهای ۹-۱ تا ۱۱-۱ رعایت می‌شوند، کشورها می‌توانند به مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی خود اجازه اتخاذ تدابیر ساده‌تر را بدهند. هر زمان که ظن به انجام پولشویی یا تأمین مالی تروریسم وجود دارد، تدابیر ساده‌تر نباید مورد استفاده قرار بگیرند.

توصیه شماره ۲: همکاری و هماهنگی ملی

۱-۲- کشورها باید با الهام از ریسک‌های شناسایی شده، سیاست‌های ملی خود برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را تدوین کنند و این سیاست‌ها را باید به طور منظم، بازنگری کنند.

۲-۲- کشورها باید برای اجرای سیاست‌های ملی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم خود، مرجعی را تعیین کرده و یا از یک سازوکار برای هماهنگی، یا سازوکار مناسب دیگر برخوردار باشند.

۳-۲- سازوکاری باید وجود داشته باشد که سیاست‌گذاران، واحد اطلاعات مالی، مقامات مجری قانون، ناظران و سایر مراجع ذی‌صلاح مرتبط را قادر سازد برای تدوین و اجرای سیاست‌ها و اقدامات ضد پولشویی و تأمین مالی تروریسم، در سطح ملی با یکدیگر همکاری داشته و در صورت لزوم، هماهنگی با یکدیگر عمل کنند. این سازوکار باید در تمامی سطوح سیاست‌گذاری و عملیاتی اجرا شود.

۴-۲- مراجع ذی‌صلاح باید از سازوکار همکاری و در صورت نیاز، هماهنگی با یکدیگر، در امر مبارزه با تأمین مالی اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی نیز برخوردار باشند.

توصیه شماره ۳: جرم پولشویی

۱-۳- کشورها باید بر مبنای کنوانسیون‌های وین^{۱۶۵} و پالرمو^{۱۶۶} (مراجعه شود به مواد ۳ (۱) (ب) و (پ) کنوانسیون وین و ماده ۶ (۱) کنوانسیون پالرمو) پولشویی را جرم‌انگاری کنند.^{۱۶۷}

^{۱۶۴} در برخی متون "مراجع اعمال قانون" نیز ترجمه شده است. در ترجمه توصیه‌های گروه ویژه که توسط دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد (UNODC) به زبان دری انجام شده است از اصطلاح "مقامات مجری قانون" استفاده شده و همین عبارت در این متن نیز مورد استفاده قرار گرفت (مترجم).

^{۱۶۵} The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988.

^{۱۶۶} The United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000.

برای مطالعه متن فارسی این دو کنوانسیون به سایت بانک مرکزی و آدرس <http://www.cbi.ir/datedlist/9308.aspx> مراجعه نمایید (مترجم).

^{۱۶۷} به خصوص عوامل مادی و معنوی جرم.

۳-۲- به منظور پوشش گسترده‌ترین دامنه ممکن از جرایم منشاء، لازم است تمامی جرایم شدید به عنوان جرم منشاء پولشویی در نظر گرفته شود. جرایم منشاء باید حداقل شامل تمام جرایمی باشند که در زمره جرایم تعیین شده توسط گروه ویژه قرار می‌گیرند.^{۱۶۸}

۳-۳- در کشورهایی که از رویکرد "حدودی"^{۱۶۹} رویکرد ترکیبی که شامل رویکرد "حدودی" نیست استفاده می‌کنند، جرایم منشاء حداقل باید شامل تمام جرایمی باشند که:

الف) طبق قانون کشور از جمله جرایم جدی محسوب می‌شوند؛

ب) حداکثر مجازات آن‌ها بیش از یک سال حبس است؛

پ) حداقل مجازات آن‌ها بیش از شش ماه حبس است (برای کشورهایی که در نظام حقوقی خود حدود حداقلی جرایم دارند).

۳-۴- جرم پولشویی باید به هر نوع دارایی^{۱۷۰} فارغ از ارزش آن، که بطور مستقیم یا غیر مستقیم حاصل از عواید جرم است، تسری یابد.

۳-۵- برای اثبات اینکه دارایی از عواید جرم به دست آمده، نباید نیازی به محکومیت فرد به ارتکاب جرم منشاء باشد.

۳-۶- جرایم منشاء پولشویی باید به عملی که در کشور دیگر رخ داده و در کشور خارجی آن عمل جرم تلقی می‌شود و اگر در کشور مبدأ نیز رخ می‌داد جرم منشاء تلقی می‌شد، تسری یابد.

^{۱۶۸} توصیه ۳ کشورها را ملزم نمی‌کند جرم جداگانه‌ای تحت عنوان "مشارکت در گروه‌های جنایی سازمان‌یافته و اخاذی اموال" ایجاد کنند. برای پوشش دادن این گروه "جرایم تعیین شده"، اگر کشوری یکی از دو گزینه مشخص شده در کنوانسیون پالرمو را رعایت کند کفایت می‌کند؛ یعنی یا جرم جداگانه یا جرمی براساس توطئه و تبانی.

عبارت "جرایم تعیین شده توسط گروه ویژه" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

terrorism, participation in an organised criminal group and racketeering; *Designated categories of offences* means: sexual exploitation, including trafficking in human beings and migrant smuggling; including terrorist financing; illicit arms illicit trafficking in narcotic drugs and psychotropic substances; sexual exploitation of children; counterfeiting currency; fraud; corruption and bribery; illicit trafficking in stolen and other goods; trafficking; kidnapping, illegal murder, grievous bodily injury; environmental crime; counterfeiting and piracy of products; smuggling; (including in relation to customs and excise duties and robbery or theft; restraint and hostage-taking; insider trading and piracy; and forgery; extortion; tax crimes (related to direct taxes and indirect taxes); taxes); market manipulation.

^{۱۶۹} برگرفته از ترجمه توصیه‌های گروه ویژه توسط دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد به زبان دری (مترجم).

^{۱۷۰} کشورها باید جرایم منشاء مرتبط با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را به یکی از حالت‌های زیر تعیین کنند: الف) تمام جرایم، ب) حدود مرتبط با گروهی از جرایم جدی یا جرمه زندان قابل اعمال در مورد جرم جدی (رویکرد حدودی)، پ) فهرستی از جرایم منشاء، ت) ترکیبی از این رویکردها.

^{۱۷۱} عبارت "دارایی" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Property means assets of every kind, whether corporeal or incorporeal, moveable or immovable, tangible or intangible, and legal documents or instruments evidencing title to, or interest in such assets.

۳-۷- عنوان جرم پول‌شویی باید به فردی که جرم منشاء را نیز انجام داده قابل اطلاق باشد، البته تا جایی که چنین الزامی با اصول اساسی قوانین داخلی کشور^{۱۷۲} مغایرت نداشته باشد.

۳-۸- باید بتوان نیت و علم را برای اثبات جرم پول‌شویی از شرایط واقعی عینی استنباط نمود.

۳-۹- برای افراد حقیقی محکوم به پول‌شویی، باید مجازات کیفری متناسب و بازدارنده اعمال شود.

۳-۱۰- برای افراد حقوقی باید مجازات و مسئولیت کیفری اعمال شود. اگر چنین الزامی با اصول اساسی قوانین داخلی کشور مغایرت داشته باشد، باید برای افراد حقوقی مجازات و مسئولیت مدنی یا اداری اعمال شود. در صورتیکه در کشوری امکان اعمال بیش از یک نوع مجازات وجود دارد، این امر نباید مانع از دادرسی کیفری، مدنی یا اداری موازی برای اشخاص حقوقی شود. این تدابیر، مجزا از مجازات کیفری اشخاص حقوقی باید اتخاذ شود. تمامی مجازات‌ها باید متناسب و بازدارنده باشند.

۳-۱۱- جرایم وابسته به جرم پول‌شویی از قبیل مشارکت، همدستی یا تبانی برای ارتکاب، معاونت و شراکت، تسهیل و ارائه مشورت نیز باید در نظر گرفته شوند، مگر آنکه این موضوع خلاف اصول اساسی قوانین داخلی کشور باشد.

توصیه شماره ۴: مصادره و اقدامات موقت

۱-۴- کشورها باید تدابیری - از جمله، در حوزه قانون‌گذاری - اتخاذ کنند تا بتوانند اموال و درآمدهای زیر را مصادره کنند، فارغ از آنکه این دارایی در اختیار متهمان باشد یا اشخاص ثالث:

الف) اموال تطهیر شده (از طریق پول‌شویی)؛

ب) عواید (شامل درآمد یا سایر منفعت‌های حاصل از چنین عوایدی) حاصل از پول‌شویی و یا جرایم منشاء و یا وسایلی که برای ارتکاب این جرایم استفاده شده‌اند و یا قصد چنین استفاده‌ای از آن‌ها وجود داشته است؛

پ) اموال حاصل از تأمین مالی تروریسم، اقدامات تروریستی یا سازمان‌های تروریستی یا اموالی که برای ارتکاب این جرایم مورد استفاده قرار گرفته و یا قصد استفاده از آن‌ها وجود داشته یا برای انجام چنین جرایمی تخصیص داده شده‌اند؛

^{۱۷۲} عبارت "اصول اساسی قوانین داخلی کشور" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Fundamental Principles of Domestic Law refer to the basic legal principles upon which national legal systems are based and which provide a framework within which national laws are made and powers are exercised. These fundamental principles are normally contained or expressed within a national Constitution or similar document, or through decisions of the highest level of court having the power to make binding interpretations or determinations of national law. Although it will vary from country to country, some examples of such fundamental principles include rights of due process, the presumption of innocence, and a person's right to effective protection by the courts.

ت) اموال دارای ارزش معادل.

۴-۲- کشورها باید تدابیری - از جمله در حوزه قانون‌گذاری - اتخاذ کنند تا مراجع ذی‌صلاح اختیار انجام امور زیر را داشته باشند:

الف) شناسایی، ردیابی و ارزش‌گذاری اموال مشمول مصادره؛

ب) انجام اقدامات موقتی مانند مسدود^{۱۷۳} یا توقیف کردن اموال به منظور جلوگیری از هر گونه معامله، انتقال، یا واگذاری اموال مشمول مصادره^{۱۷۴}؛

پ) برداشتن گام‌هایی برای جلوگیری یا بی‌اثر کردن فعالیت‌هایی که توانایی کشور برای مسدود کردن، توقیف^{۱۷۵} یا بازپس‌گیری اموال مشمول مصادره را مخدوش می‌کنند؛

ت) انجام هر اقدام تحقیقاتی مناسب دیگر.

۴-۳- قوانین و دیگر تدابیر باید حقوق اشخاص ثالث دارای حسن نیت را حفظ کنند.

۴-۴- کشورها باید سازوکارهایی برای مدیریت، و در صورت نیاز، واگذاری دارایی‌های مسدود، توقیف و مصادره شده داشته باشند.

توصیه شماره ۵: جرم تأمین مالی تروریسم

۱-۵- کشورها باید تأمین مالی تروریسم را بر مبنای کنوانسیون تأمین مالی تروریسم^{۱۷۶} جرم‌انگاری کنند^{۱۷۷}.

^{۱۷۳} عبارت "مسدود" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

In the context of confiscation and provisional measures (e.g., Recommendations 4, 32 and 38), the term *freeze* means to prohibit the transfer, conversion, disposition or movement of any property, equipment or other instrumentalities on the basis of, and for the duration of the validity of, an action initiated by a competent authority or a court under a freezing mechanism, or until a forfeiture or confiscation determination is made by a competent authority.

^{۱۷۴} تدابیر درنظر گرفته شده باید اجازه طرح درخواست اولیه بدون اعلام قبلی یا نیاز به حضور فرد، برای مسدود یا توقیف کردن دارایی‌های مشمول مصادره را بدهند؛ اگر چنین الزامی با اصول اساسی قوانین داخلی کشور مغایرت نداشته باشد.

^{۱۷۵} عبارت "توقیف" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

The term *seize* means to prohibit the transfer, conversion, disposition or movement of property on the basis of an action initiated by a competent authority or a court under a freezing mechanism. However, unlike a freezing action, a seizure is effected by a mechanism that allows the competent authority or court to take control of specified property. The seized property remains the property of the natural or legal person(s) that holds an interest in the specified property at the time of the seizure, although the competent authority or court will often take over possession, administration or management of the seized property.

^{۱۷۶} The International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism 1999.

برای مطالعه متن فارسی این کنوانسیون به سایت بانک مرکزی و آدرس <http://www.cbi.ir/datedlist/9308.aspx> مراجعه نمایید (مترجم).

^{۱۷۷} جرم‌انگاری باید مطابق ماده ۲ کنوانسیون بین‌المللی سرکوب تأمین مالی تروریسم باشد.

برای اطلاع از نحوه جرم‌انگاری تأمین مالی تروریسم در قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم ایران مصوب سال ۱۳۹۴، به ماده ۱ قانون منتشره در سایت روزنامه رسمی به آدرس: <http://rooznamehrasmi.ir/Laws/ShowLaw.aspx?Code=10219> مراجعه نمایید (مترجم).

۵-۲- هر فردی که عامدانه و به هر وسیله، مستقیم یا غیرمستقیم، وجوهی را با این قصد غیرقانونی که تماماً یا بخشی از آن قرار است جهت انجام موارد ذیل صرف گردد یا با علم به این موضوع تهیه یا گردآوری کند، مرتکب جرم تأمین مالی تروریسم شده است.^{۱۷۸}

الف) انجام عملیات تروریستی؛

ب) استفاده توسط سازمان‌های تروریستی یا افراد تروریست (حتی در غیاب پیوند با یک عمل یا اعمال مشخص تروریستی).

۵-۳- جرم تأمین مالی تروریسم شامل هر وجهی، اعم از آن که منبع آن مشروع باشد یا خیر، می‌شود.

۵-۴- در جرم‌انگاری تأمین مالی تروریسم نباید الزام شود که: الف) وجوه حتماً برای انجام عملیات تروریستی استفاده شده باشد یا به انجام عملیات تروریستی خاصی مبادرت شده باشد، ب) وجوه حتماً با یک عمل یا اعمال مشخص تروریستی مرتبط باشد.

۵-۵- باید بتوان نیت و علم را برای اثبات جرم پول‌شویی از شرایط واقعی عینی استنباط نمود.

۵-۶- برای افراد حقیقی محکوم به تأمین مالی تروریسم باید مجازات کیفری متناسب و بازدارنده اعمال شود.

۵-۷- برای افراد حقوقی باید مجازات و مسئولیت کیفری اعمال شود. اگر چنین الزامی با اصول اساسی قوانین داخلی کشور مغایرت داشته باشد، باید برای این افراد مجازات و مسئولیت مدنی یا اداری اعمال شود. در صورتیکه در کشوری امکان اعمال بیش از یک نوع مجازات وجود دارد، این امر نباید مانع از اعمال دادرسی کیفری، مدنی یا اداری موازی برای اشخاص حقوقی شود. این تدابیر مجزا از مجازات کیفری اشخاص حقیقی باید اتخاذ شود. تمامی مجازات‌ها باید متناسب و بازدارنده باشند.

۵-۸- اعمال زیر باید جرم‌انگاری شوند:

الف) شروع به جرم تأمین مالی تروریسم؛

ب) مشارکت در جرم تأمین مالی تروریسم یا معاونت در شروع به جرم؛

پ) سازمان‌دهی یا هدایت دیگران برای ارتکاب جرم یا شروع به جرم؛ و

ت) کمک به ارتکاب یک یا چند جرم تأمین مالی تروریسم یا کمک به شروع یک یا چند جرم توسط گروهی که با یک هدف مشترک فعالیت می‌کنند.^{۱۷۹}

^{۱۷۸} جرم‌انگاری تأمین مالی تروریسم صرفاً براساس شروع به جرم یا تبانی، به منظور رعایت الزامات این توصیه، کفایت نمی‌کند.
^{۱۷۹} ارائه این کمک باید عامدانه بوده و یا: ۱) با هدف پیش‌بردن فعالیت مجرمانه یا هدف مجرمانه گروه باشد، در صورتیکه چنین فعالیت یا هدفی شامل ارتکاب جرم تأمین مالی تروریسم باشد، ۲) یا با علم به قصد گروه برای ارتکاب جرم تأمین مالی تروریسم باشد.

۹-۵- جرم تأمین مالی تروریسم باید به عنوان جرم منشاء پول‌شویی تعیین شود.

۱۰-۵- جرایم تأمین مالی تروریسم باید فارغ از آنکه فرد متهم به ارتکاب جرم (جرایم)، در همان کشوری است که تروریست‌ها یا سازمان‌های تروریستی هستند، عملیات تروریستی به وقوع پیوسته یا خواهد پیوست، یا در کشور دیگری قرار دارد، قابل اعمال باشد.

توصیه شماره ۶: تحریم‌های مالی هدفمند در ارتباط با تروریسم و تأمین مالی تروریسم

شناسایی و قرارگیری نام افراد در فهرست‌ها

۱-۶- در ارتباط با افراد و نهادهای تعیین شده در قطعنامه شماره ۱۲۶۷/۱۹۸۹ (القاعده) و نظام‌های تحریم ۱۹۸۸ (در این توصیه‌ها به آن‌ها "نظام‌های تحریم سازمان ملل" اطلاق می‌شود)، کشورها باید:

الف) مرجع ذی‌صلاح یا دادگاهی را مشخص کنند که مسئولیت پیشنهاد و معرفی افراد یا نهادها به کمیته ۱۲۶۷/۱۹۸۹ و کمیته ۱۹۸۸ برای قرار دادن نام آن‌ها در فهرست را برعهده داشته باشد؛

ب) براساس معیار تعیین افراد، که در قطعنامه‌های مرتبط شورای امنیت سازمان ملل متحد آمده، سازوکارهایی برای شناسایی افراد هدف که نامشان باید در فهرست ذکر شود داشته باشند؛

پ) هنگام تصمیم‌گیری در مورد اینکه آیا نام فرد یا افرادی را برای قرار گرفتن در فهرست پیشنهاد بدهند یا خیر، باید "دلایل منطقی" یا "مبنای منطقی" وجود داشته باشد. انجام این کار نباید منوط به دادرسی کیفری باشد؛

ت) رویه‌ها و فرم‌های استاندارد برای قرار دادن نام افراد در فهرست‌ها (در خصوص نظام‌های تحریم سازمان ملل) که به تصویب کمیته‌های ذیربط (کمیته ۱۲۶۷/۱۹۸۹ یا کمیته ۱۹۸۸) رسیده را دنبال کنند؛

ث) هرگونه اطلاعات در خصوص افراد معرفی شده^{۱۸۰} یک بیانیه توضیحی^{۱۸۱} که^{۱۸۲} اجزای لازم برای قرار گرفتن نام آن‌ها در فهرست را دارا باشد ارائه کنند^{۱۸۳} (در خصوص پیشنهاد اسامی به کمیته ۱۲۶۷/۱۹۸۹) مشخص کنند آیا

وضعیت آن‌ها به عنوان دولت پیشنهاد دهنده اسامی می‌تواند علنی شود یا خیر.

۲-۶- در ارتباط با تعیین افراد تحت قطعنامه ۱۳۷۳ شورای امنیت، کشورها باید:

^{۱۸۰} به ویژه اطلاعات شناسایی کافی تا امکان شناسایی دقیق افراد، گروه‌ها و نهادها، و تا حد امکان اطلاعات مورد نیاز اینترنتی برای انتشار آگهی ویژه، فراهم باشد.

^{۱۸۱} این عبارت در ترجمه دری توصیه‌ها، "صورت بیان قضیه" ترجمه شده است (مترجم).

^{۱۸۲} این بیانیه باید در صورت تقاضا قابل انتشار باشد، به جز بخش‌هایی که کشور عضو مصلحت بداند که محرمانه در اختیار کمیته ذی‌ربط (کمیته ۱۲۶۷/۱۹۸۹ یا کمیته ۱۹۸۸) قرار داشته باشد.

^{۱۸۳} از جمله: اطلاعات خاصی که نشان می‌دهد تصمیم مبنی بر قرار دادن نام فرد یا نهاد با معیارهای موجود برای قراردادن نام افراد در فهرست‌ها همخوانی دارد، ماهیت اطلاعات، اطلاعات تکمیلی یا اسناد پشتیبان که می‌تواند ارائه شود، جزئیات هر نوع رابطه بین فرد یا نهاد تعیین شده با افراد و نهادهایی که پیش از آن در فهرست‌ها قرار داشته‌اند.

الف) مرجع ذی صلاح یا دادگاهی را مشخص کنند که مسئولیت تعیین افراد یا نهادهای دارای شرایط برای قرار گرفتن در فهرست را، به نحوی که در قطعنامه ۱۳۷۳ مقرر نموده، به عهده داشته باشد. این اقدام می‌تواند طبق تصمیمی که کشور راساً اتخاذ کرده انجام شود و یا پس از انجام بررسی‌های لازم نسبت به تقاضای دریافتی از کشور دیگر و در صورت صلاحدید اجرایی نمودن آن؛

ب) سازوکاری برای شناسایی افراد هدف برای قرار دادن نام آن‌ها در فهرست، براساس ملاک‌های مشخص شده در قطعنامه ۱۳۷۳، وجود داشته باشند؛^{۱۸۴}

پ) هنگام دریافت تقاضا از کشور دیگر، دقیقاً مشخص کنند که آیا طبق اصول ملی (یا فراملی) موجود، تقاضای دریافت شده با دلایل منطقی یا مبنای منطقی همراه است و این شبهه یا اعتقاد وجود دارد که فرد پیشنهاد شده برای قرار گرفتن در فهرست، ملاک‌های لازم، طبق قطعنامه ۱۳۷۳، را دارد؟

ت) هنگام تصمیم‌گیری در مورد اینکه آیا فرد یا افرادی را در فهرست قرار بدهند یا خیر، "دلایل منطقی" یا "مبنای منطقی" وجود داشته باشد^{۱۸۵} انجام این کار نباید منوط به دادرسی کیفری باشد؛

ث) هنگام ارائه تقاضا به کشور دیگر برای ترتیب اثر دادن به اقدامات آغاز شده تحت فرایند مسدود سازی^{۱۸۶} تا حد امکان اطلاعاتی که به شناسایی افراد یا نهادهای کمک می‌کنند و اطلاعات خاصی که قرار دادن نام فرد یا افراد را در فهرست تأیید می‌کند، ارائه کنند.

۶-۳- مراجع ذی صلاح باید اختیار قانونی و رویه یا سازوکار لازم برای اجرای موارد زیر را داشته باشند:

^{۱۸۴} این سازوکار شامل دارا بودن اختیار قانونی و رویه/مکانیزم موثر برای بررسی اقدامات آغاز شده برای سازوکار مسدود کردن، توسط سایر کشورها مطابق با قطعنامه ۱۳۷۳ (۲۰۰۱) نیز می‌شود.

^{۱۸۵} کشور باید از استانداردهای حقوقی خود استفاده کند و تعداد و نوع شواهد مورد نیاز برای مشخص کردن "دلایل منطقی" یا "مبنای منطقی" - برای اتخاذ تصمیم جهت قرار دادن نام فرد یا نهادهای در فهرست - را تعیین کند و سپس اقدامات خود برای سازوکار مسدود کردن را آغاز کند. این موضوع فارغ از این است که آیا تعیین نام فرد برای قرار دادن در فهرست به ابتکار خود کشور انجام می‌شود یا به تقاضای کشور دیگر.

^{۱۸۶} عبارت "مسدود" در توصیه‌های ۶ و ۷ طبق واژه‌نامه به این صورت معرفی شده است (مترجم):

For the purposes of Recommendations 6 and 7 on the implementation of targeted financial sanctions, the term *freeze* means to prohibit the transfer, conversion, disposition or movement of any funds or other assets that are owned or controlled by designated persons or entities on the basis of, and for the duration of the validity of, an action initiated by the United Nations Security Council or in accordance with applicable Security Council resolutions by a competent authority or a court. In all cases, the frozen property, equipment, instrumentalities, funds or other assets remain the property of the natural or legal person(s) that held an interest in them at the time of the freezing and may continue to be administered by third parties, or through other arrangements established by such natural or legal person(s) prior to the initiation of an action under a freezing mechanism, or in accordance with other national provisions. As part of the implementation of a freeze, countries may decide to take control of the property, equipment, instrumentalities, or funds or other assets as a means to protect against flight.

الف) گردآوری اطلاعات برای شناسایی افراد یا نهادهایی که براساس دلایل منطقی، این شبهه یا اعتقاد در مورد آنها وجود دارد که واجد معیارهای ذکر شده برای قرار گرفتن نام آنها در فهرست هستند؛

ب) در مورد فرد یا نهادهایی که مشخص شده‌اند و پیشنهاد کشور برای قرار گرفتن نام آنها در فهرست پذیرفته شده است، اتخاذ اقدام مقتضی بدون اطلاع و حضور ایشان.

مسدود کردن

۶-۴- کشورها باید تحریم‌های مالی هدفمند را بدون تأخیر^{۱۸۸} اجرا کنند؛

۶-۵- کشورها باید اختیارات قانونی داشته و مراجع ذیصلاح داخلی مسئول اجرای تحریم‌های مالی هدفمند را طبق استانداردها و رویه‌های زیر تعیین کنند:

الف) کشورها باید از کلیه افراد حقیقی و حقوقی داخل کشور بخواهند که بدون تأخیر و بدون اعلام قبلی، وجوه و دیگر دارایی‌های^{۱۸۹} افراد یا نهادهای تعیین شده را مسدود کنند؛

ب) وظیفه مسدود کردن باید شامل موارد زیر باشد:

۱) تمام وجوه و دارایی‌هایی که صاحب آنها، فرد یا نهاد مشخص شده باشد و یا این افراد، نسبت به این دارایی‌ها کنترل دارند. این وجوه و دارایی‌ها نباید محدود به وجوه و دارایی‌هایی باشند که به یک عملیات، نقشه یا تهدید تروریستی خاصی مرتبط هستند؛

^{۱۸۷} عبارت "بدون تأخیر" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

The phrase without delay means, ideally, within a matter of hours of a designation by the United Nations Security Council or its relevant Sanctions Committee (e.g. the 1267 Committee, the 1988 Committee, the 1718 Sanctions Committee or the 1737 Sanctions Committee). For the purposes of S/RES/1373(2001), the phrase without delay means upon having reasonable grounds, or a reasonable basis, to suspect or believe that a person or entity is a terrorist, one who finances terrorism or a terrorist organisation. In both cases, the phrase without delay should be interpreted in the context of the need to prevent the flight or dissipation of funds or other assets which are linked to terrorists, terrorist organisations, those who finance terrorism, and to the financing of proliferation of weapons of mass destruction, and the need for global, concerted action to interdict and disrupt their flow swiftly.

^{۱۸۸} در صورتیکه کشور مورد تقاضا براساس اصول قانونی خود به این نتیجه برسد که تقاضای مطروحه از سوی کشور دیگر (یا بنا بر ابتکار خود) برای قرار دادن نام فردی همراه با ظن منطقی یا مبنای منطقی است و این باور یا شک وجود دارد که فردی که پیشنهاد شده نام وی در فهرست قرار گیرد، دارای معیارهای لازم طبق قطعنامه ۱۳۷۳ می‌باشد، تعهد اتخاذ اقدام بدون تأخیر از زمانی آغاز می‌شود که نام فرد در سطح ملی (یا فراملی) در فهرست قرار می‌گیرد.

^{۱۸۹} عبارت "وجوه و دیگر دارایی‌ها" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

The term funds or other assets means any assets, including, but not limited to, financial assets, economic resources (including oil and other natural resources), property of every kind, whether tangible or intangible, movable or immovable, however acquired, and legal documents or instruments in any form, including electronic or digital, evidencing title to, or interest in, such funds or other assets, including, but not limited to, bank credits, travellers cheques, bank cheques, money orders, shares, securities, bonds, drafts, or letters of credit, and any interest, dividends or other income on or value accruing from or generated by such funds or other assets, and any other assets which potentially may be used to obtain funds, goods, or services.

۲) وجوه یا دارایی‌هایی که به صورت کامل یا شراکتی، به صورت مستقیم یا غیر مستقیم، در مالکیت یا کنترل افراد یا نهادهای تعیین شده است؛

۳) وجوه یا دارایی‌های حاصل یا مشتق شده از وجوه یا دارایی‌های تحت مالکیت یا کنترل افراد یا نهادهای تعیین شده؛

۴) وجوه یا دیگر دارایی‌های افراد و نهادهایی که از طرف یا به دستور افراد و یا نهادهای تعیین شده عمل می‌کنند.

پ) کشورها باید اتباع خود یا «فرد» و نهاد فعال در حوزه حاکمیت خود را از ارائه هر گونه وجه و دارایی، منابع مالی و اقتصادی و دیگر خدمات مربوطه - به صورت مستقیم یا غیر مستقیم و کلی یا جزئی - به نفع افراد زیر منع کنند:

- افراد و نهادهای تعیین شده در فهرست‌ها؛

- نهادهایی که مالکیت آن‌ها به صورت کلی یا با شراکت، در اختیار افراد یا نهادهای تعیین شده در فهرست‌ها است؛

- افراد و نهادهایی که به نمایندگی از افراد و نهادهای تعیین شده در فهرست‌ها، یا به دستور آن‌ها عمل می‌کنند. البته

افراد و نهادهایی که طبق قطعنامه‌های شورای امنیت مجوز یا اجازه لازم را دریافت کرده‌اند، مشمول این بند نیستند؛

ت) کشورها باید سازوکاری را طراحی کنند که بتوانند اطلاعات مربوط به افراد و نهادهای تعیین شده را به محض قرار گرفتن نام آن‌ها در فهرست‌ها، بلافاصله به مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی انتقال دهند و به مؤسسات مالی و سایر افراد و نهادها، از جمله مشاغل غیرمالی، که ممکن است این وجوه و دارایی را در اختیار داشته باشند، راهنمایی کافی در مورد وظیفه آن‌ها مبنی بر مسدود نمودن ارائه دهند؛

ث) مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی باید ملزم شوند هر گونه مسدود نمودن دارایی و هر اقدام دیگری که طبق الزامات منع‌کننده قطعنامه شورای امنیت انجام می‌دهند، از جمله تراکنش‌هایی که این افراد و نهادها تلاشی کرده‌اند انجام دهند، بلافاصله به مقامات ذی‌صلاح گزارش دهند؛

ج) کشورها باید تدابیری اتخاذ کنند که هنگام اجرای وظایف مندرج در توصیه ۶، حقوق اشخاص ثالث با حسن نیت حفظ شود.

خروج از فهرست، رفع مسدودی و فراهم نمودن امکان دسترسی به وجوه و دیگر دارایی‌های مسدود شده

۶-۶- کشورها باید رویه‌های مشخص و عمومی برای تعیین نحوه خروج از فهرست و رفع مسدودی از وجوه و دارایی‌های افراد و نهادهایی که دیگر دلیلی برای بودن آن‌ها در فهرست وجود ندارد، داشته باشند. این رویه‌ها شامل موارد زیر هستند:

^{۱۹۰} "یا" در این مورد خاص به این معنا است که کشورها باید هم تبعه‌های خود و هم هر فرد/نهاد فعال در حوزه حاکمیت خود را منع کنند.

الف) رویه‌هایی برای ارائه تقاضای خروج از فهرست به کمیته تحریم‌های مرتبط سازمان ملل، در مورد افراد و نهادهایی که تحت نظام‌های تحریم سازمان ملل قرار گرفته‌اند و از نظر کشور، دیگر حائز شرایط حضور در فهرست نیستند. رویه‌ها

و

معیارهای خروج از فهرست، باید مطابق با رویه‌های مصوب کمیته‌های ۱۳۶۷/۱۹۸۹ یا کمیته ۱۹۸۸^{۱۹۱} باشد؛

ب) اختیارات حقوقی و رویه‌ها و سازوکارها برای خروج از فهرست و رفع مسدودی از وجوه و دیگر دارایی‌های افراد و نهادهای تعیین شده مربوط به قطعنامه ۱۳۷۳ که حضور آن‌ها در فهرست دیگر موضوعیت ندارد؛

پ) رویه‌هایی در رابطه با قرار گرفتن نام افراد یا نهادها در فهرست تحریم طبق قطعنامه ۱۳۷۳ وجود داشته باشد که در صورت درخواست قرار گرفتن نام فرد یا نهادی در فهرست، موضوع توسط یک دادگاه یا مرجع ذیصلاح مستقل بررسی شود؛

ت) در ارتباط با قرار گرفتن اسامی در فهرست طبق قطعنامه ۱۹۸۸، وجود رویه‌هایی برای تسهیل بررسی موضوع توسط کمیته ۱۹۸۸، براساس راهنماها یا رویه‌های قابل اعمال مصوب کمیته ۱۹۸۸، از جمله سازوکار "تعیین مرجع" مصوب تحت قطعنامه ۱۷۳۰؛

ث) در ارتباط با فهرست تحریم القاعده، وجود رویه‌هایی که به موجب آن افراد و نهادهای تعیین شده مطلع شوند که دفتر آموذزمان^۲ ملل متحد طبق قطعنامه‌های ۱۹۰۴، ۱۹۸۹ و ۲۰۸۳ آماده دریافت تقاضای خروج از فهرست توسط آن‌ها می‌باشد؛

ج) رویه‌های مشخص و عمومی برای رفع مسدودی از وجوه و دارایی افراد و نهادهای با نام‌های مشابه افراد ذکر شده در فهرست‌های تحریم - که از سازوکار تحریم متأثر شده‌اند - به محض مشخص شدن اینکه آن فرد یا نهاد، فرد یا نهاد مدنظر تحریم‌ها نیستند؛

چ) سازوکاری برای انتقال سریع اطلاعات مربوط به خروج از فهرست و رفع مسدودی، به بخش مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی و دیگر افراد و نهادها، که ممکن است این وجوه و دارایی را در اختیار داشته باشند و تبیین وظایفشان برای خروج از فهرست و رفع مسدودی.

۶-۷- کشورها بایستی طبق رویه مشخص شده در قطعنامه ۱۴۵۲ و قطعنامه‌های متعاقب آن، اجازه دسترسی به وجوه یا دیگر دارایی‌های مسدود شده را که برای مخارج اولیه زندگی، پرداخت برخی هزینه‌های خاص و حق الزحمه خدمات یا هزینه‌های فوق‌العاده ضروری است، بدهند. بر همین اساس اگر تدابیر مربوط به مسدود نمودن وجوه و دارایی برای افراد و نهادهای مشخص شده در یک کشور یا در سطح فراملی، طبق قطعنامه ۱۳۷۳ قابل اجرا باشد، کشورها باید اجازه دسترسی به وجوه و دیگر دارایی‌ها را نیز بدهند.

^{۱۹۱} رویه‌های موردنظر کمیته ۱۳۶۷/۱۹۸۹ در قطعنامه‌های ۱۷۳۰، ۱۷۳۵، ۱۸۲۲، ۱۹۰۴، ۱۹۸۹، ۲۰۸۳ و هر قطعنامه صادره پس از آن ذکر شده است.
رویه‌های موردنظر کمیته ۱۹۸۸ در قطعنامه‌های ۱۷۳۰، ۱۷۳۵، ۱۸۲۲، ۱۹۰۴، ۱۹۸۸ و ۲۰۸۲ و قطعنامه‌های صادره پس از آن مشخص شده است.

^{۱۹۲} ombudsman

توصیه شماره ۷: تحریم‌های مالی هدفمند در ارتباط با اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی

۷-۱- کشورها باید تحریم‌های مالی هدفمند را به منظور تطبیق با قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد - صادره ذیل فصل هفت منشور سازمان ملل - در ارتباط با جلوگیری، سرکوب و توقف اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی و تأمین مالی آن، بدون تاخیر به اجرا بگذارند.

۷-۲- کشورها باید اختیارات قانونی لازم را ایجاد کنند و مقام ذی‌صلاحی را به عنوان مسئول اجرای تحریم‌های مالی هدفمند تعیین کنند و طبق استانداردها و رویه‌های زیر عمل کنند:

الف) کشورها باید تمام افراد حقیقی و حقوقی کشور را ملزم کنند که بدون اعلام قبلی، وجوه و دیگر دارایی‌های افراد و نهادهای تعیین شده در قطعنامه‌ها را مسدود نمایند.

ب) وظیفه مسدود کردن باید شامل موارد زیر باشد: ۱) کلیه وجوه و دارایی‌هایی که افراد یا نهادهای تعیین شده مالک آن هستند یا اینکه وجوه و دارایی‌ها در کنترل ایشان می‌باشد. مسدود کردن نباید تنها شامل وجوه یا دارایی‌هایی باشد که به یک برنامه یا تهدید اشاعه سلاح کشتار جمعی مرتبط است؛ ۲) وجوه و دارایی‌هایی که به صورت کامل یا به صورت شراکتی، مستقیم یا غیر مستقیم، در مالکیت یا کنترل افراد یا نهادهای تعیین شده می‌باشد؛ ۳) وجوه و دارایی‌های که نشأت گرفته یا بدست آمده از وجوه و دارایی‌هایی هستند که به صورت مستقیم یا غیر مستقیم در مالکیت یا کنترل افراد و نهادهای تعیین شده می‌باشند؛ ۴) وجوه و دارایی‌های در اختیار افراد و نهادهایی که به نمایندگی یا تحت هدایت افراد و نهادهای تعیین شده عمل می‌کنند.

پ) کشورها باید اطمینان حاصل کنند که اتباع آن‌ها و هر فرد دیگری در قلمرو ایشان، وجوه و دیگر دارایی‌ها را در اختیار افراد و نهادهای تعیین شده قرار نمی‌دهد یا امکان نفع بردن از این وجوه و دارایی را برای ایشان فراهم نمی‌کند؛ مگر آنکه افراد و نهادهای تعیین شده، مجوز یا اجازه لازم را مطابق قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد دریافت کرده باشند.

ت) کشورها باید سازوکارهایی داشته باشند تا بلافاصله بعد از قرار گرفتن نام افراد و نهادها در فهرست‌ها، امکان ابلاغ اسامی آن‌ها به موسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیر مالی را داشته باشند و راهنمای شفاف برای موسسات مالی و دیگر افراد و نهادها، از جمله مشاغل غیر مالی ذکر شده که ممکن است وجوه و دارایی‌های مورد نظر را در اختیار بگیرند، تهیه کنند که در آن وظایف ایشان مبنی بر اقدامات لازم برای سازوکار مسدودسازی تصریح شده باشد.

ث) کشورها باید مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیر مالی را ملزم کنند که هرگونه اقدام مبنی بر مسدود نمودن دارایی‌ها یا اقداماتی که در راستای الزامات منع‌کننده قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد اتخاذ می‌کنند و همچنین تراکنش‌هایی که افراد تعیین شده تلاش کرده‌اند انجام دهند را به مقامات ذی‌صلاح گزارش دهند.

ج) کشورها باید اقداماتی را در نظر بگیرند که طی آن حقوق اشخاص ثالث که هنگام اجرای وظایف مشخص شده در توصیه ۷ با حسن نیت عمل می‌کنند، حفظ شود.

۷-۳- کشورها باید تدابیری در نظر بگیرند تا بر رعایت قوانین و ابزارهای لازم الاجرای حاکم بر وظایف مطروحه در توصیه ۷ نظارت کنند. قصور از اجرای قوانین یا ابزارهای لازم الاجرا باید مشمول مجازات‌های مدنی، اداری یا کیفری باشد.

۷-۴- کشورها باید رویه‌هایی برای اطلاع عموم تهیه کنند که طی آن افرادی که از نظر کشور نباید نامشان در فهرست‌ها ذکر شود یا دیگر لزوم به تداوم ذکر آن‌ها نیست، بتوانند تقاضای خروج نامشان از فهرست را به شورای امنیت ارائه دهند.^{۱۹۳} این رویه‌ها باید شامل موارد زیر باشد:

الف) فراهم نمودن امکان ارسال دادخواست توسط افراد و نهادهای تعیین شده به منظور خروج از فهرست مطابق قطعنامه ۱۷۳۰ یا مطلع نمودن افراد و نهادهای تعیین شده در خصوص امکان ارسال مستقیم دادخواست.

ب) رویه‌هایی برای اطلاع عموم برای رفع مسدودی از وجوه و دیگر دارایی‌های افراد و نهادهایی که همانام یا دارای نام مشابه افراد و نهادهای تعیین شده در قطعنامه‌ها هستند و سازوکار مسدودسازی آن‌ها را متاثر ساخته است؛ پس از احراز هویت این افراد و اطمینان از اینکه به واقع افراد و نهادهای تعیین شده نیستند.

پ) اگر کشورها به این نتیجه برسند که شرایط معافیت مشخص شده در قطعنامه‌های ۱۷۱۸ و ۱۷۳۷ وجود دارد، فراهم نمودن اجازه دسترسی به وجوه و دیگر دارایی‌ها مطابق رویه‌های مشخص شده در قطعنامه‌ها.

ت) سازوکارهایی برای ابلاغ نام افراد و نهادهایی که از فهرست خارج شده‌اند و از وجوه و دارایی‌های ایشان باید رفع مسدودی شود به مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیر مالی، بدون تاخیر و به محض اتخاذ تصمیمات ذکر شده و ارائه راهنماهای شفاف به مؤسسات مالی و دیگر افراد و نهادها، از جمله مشاغل غیرمالی مذکور که ممکن است وجوه و دارایی‌های مورد نظر را در اختیار داشته باشند. در این راهنماها باید وظایف ایشان مبنی بر اقدامات لازم برای سازوکار رفع مسدودی تصریح شده باشد.

^{۱۹۳} این رویه و معیارها باید مطابق با راهنماها یا رویه‌های مصوب شورای امنیت سازمان ملل متحد ذیل قطعنامه ۱۷۳۰ (۲۰۰۶) و قطعنامه‌های بعدی آن باشد، از جمله در مورد سازوکار تعیین مرجع که در قطعنامه مشخص شده است.

۷-۵- در خصوص قراردادهای، توافقات یا تعهداتی که قبل از مشمول تحریم‌های مالی شدن حساب‌ها منعقد شده بودند: الف) کشورها باید اجازه دهند به حساب‌های مسدود شده مطابق قطعنامه‌های شماره ۱۷۱۸ یا ۱۷۳۷ سود یا دیگر درآمدها یا پرداخت‌های سررسید شده تحت قراردادهای، توافقات یا تعهدات - که پیش از آنکه حساب مشمول مفاد این قطعنامه شود، تعهد شده بودند- واریز شود؛ به شرط آنکه این سودها، درآمدها و پرداخت‌ها کماکان مشمول مفاد مذکور قرار گرفته و مسدود باشند.

ب) اقدامات مسدودسازی که مطابق قطعنامه ۱۷۳۷ انجام می‌شود، نباید مانع از آن بشود که یک فرد یا نهاد تعیین شده بتواند به تعهدات پرداخت خود - که قبل از قرار گرفتن نامش در فهرست به انجام آن متعهد شده- عمل کند، به شرط آنکه: ۱) کشورهای ذی‌ربط قانع شوند که قرارداد مربوطه به هیچ کدام از اقلام، مواد، تجهیزات، کالاها، فناوری، مساعدت‌ها، آموزش‌ها، کمک‌های مالی، سرمایه‌گذاریها یا خدمات ممنوعه مورد اشاره در قطعنامه‌های شورای امنیت مرتبط نیست؛ ۲) کشورهای ذی‌ربط قانع شوند که پرداخت مذکور به طور مستقیم یا غیر مستقیم در اختیار افراد و نهادهایی که نامشان در قطعنامه ۱۷۳۷ آمده، قرار نمی‌گیرد؛ ۳) کشورهای ذی‌ربط قصد خود در خصوص انجام یا دریافت چنین پرداختی را از قبل به اطلاع کمیته تحریم ۱۷۳۷ رسانده یا در صورت نیاز، اجازه رفع مسدودی از وجوه، دیگر مساعدت‌های مالی یا منابع اقتصادی برای این منظور را ده روز کاری قبل از اعطای چنین مجوزی دریافت کنند.

توصیه شماره ۸: سازمان‌های غیرانتفاعی^{۱۹۵}

۸-۱- کشورها باید:

الف) برای اطمینان از کفایت قوانین و مقررات مربوط به نهادهایی که ممکن است برای تأمین مالی تروریسم مورد سوءاستفاده قرار گیرند - به ویژه سازمان‌های غیرانتفاعی- آن‌ها را مورد بازنگری قرار دهند؛

ب) در سطح داخلی، سازمان‌های غیرانتفاعی را بازرسی کنند و یا از این توانایی برخوردار باشند که در مورد فعالیت، اندازه و سایر ویژگی‌های مرتبط آن‌ها، اطلاعات به‌موقعی را بدست آورند. در این راستا، آن‌ها می‌توانند از تمام منابع اطلاعاتی

^{۱۹۴} در واژه‌نامه گروه ویژه، "حساب" به این شکل تعریف شده است (مترجم):

References to "accounts" should be read as including other similar business relationships between financial institutions and their customers.

^{۱۹۵} عبارت "سازمان غیرانتفاعی" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Non Profit Organisation (NPO) refers to a legal person or arrangement or organisation that primarily engages in raising or disbursing funds for purposes such as charitable, religious, cultural, educational, social or fraternal purposes, or for the carrying out of other types of "good works".

موجود استفاده کنند تا انواع سازمان‌های غیرانتفاعی که به دلیل فعالیت و نوع ویژگی‌شان در معرض سوءاستفاده برای تأمین مالی تروریسم یا دیگر شیوه‌های حمایت از تروریست‌ها هستند و ویژگی‌های آن‌ها را، شناسایی کنند؛
(پ) با بررسی اطلاعات جدید در مورد این سازمان‌ها و شناسایی نقاط آسیب‌پذیر احتمالی در مقابل فعالیت‌های تروریستی، سازمان‌های غیرانتفاعی را به طور دوره‌ای مورد ارزیابی قرار دهند.

۸-۲- کشورها باید برای سازمان‌های غیرانتفاعی در رابطه با موضوعات تأمین مالی تروریسم، برنامه‌هایی آگاهی‌بخش تدارک ببینند.

۸-۳- کشورها باید سیاست‌های مشخصی برای ارتقای شفافیت، یکپارچگی و اعتماد عمومی در رابطه با اداره یا مدیریت کلیه سازمان‌های غیرانتفاعی داشته باشند.

۸-۴- کشورها باید استانداردهای زیر را برای سازمان‌های غیرانتفاعی که: الف) بخش قابل توجهی از منابع مالی این بخش را تحت کنترل دارند؛ ب) سهم قابل ملاحظه‌ای از فعالیت‌های بین‌المللی این بخش را برعهده دارند، اجرا کنند. این سازمان‌ها باید موظف باشند که:

الف) اطلاعات در خصوص: ۱) هدف و منظور از فعالیت‌های اعلام شده، ۲) هویت افرادی که مالک سازمان هستند یا بر آن کنترل داشته و یا فعالیت‌های آن را مدیریت می‌کنند از جمله مأموران ارشد، اعضای هیأت مدیره و هیأت امنای سازمان را نگه‌داری کنند. این اطلاعات باید مستقیماً از طریق خود سازمان یا دیگر مراجع ذی‌صلاح برای عموم قابل دستیابی باشد؛

ب) صورت‌های مالی که شامل ریز درآمد و هزینه است را منتشر کنند؛

پ) اقدامات کنترلی داشته باشند که اطمینان حاصل شود تمام وجوه به شیوه‌ای که متناسب با منظور و اهداف اعلام شده از فعالیت‌های سازمان است خرج شده و تخصیص داده می‌شوند؛

ت) مجوز گرفته یا ثبت شده باشند؛^{۱۹۶}

ث) از ضوابط "ذی‌نفعان و سازمان‌های غیر انتفاعی مرتبط را بشناس" پیروی کنند؛

ج) حداقل به مدت پنج سال سوابق تراکنش‌های^{۱۹۷} داخلی و بین‌المللی و اطلاعات مذکور در بندهای "الف" و "ب" فوق را نگه‌داری کنند و در صورت تقاضای مقامات، در اختیار مراجع ذی‌صلاح قرار دهند.

^{۱۹۶} کسب مجوز یا ثبت شدن سازمان‌های غیرانتفاعی صرفاً برای مبارزه با پول شویی و تأمین مالی تروریسم الزامی نیست. به طور مثال در برخی کشورها، سازمان‌های غیرانتفاعی نزد مقامات مالیاتی ثبت می‌شوند و از نظر رفتار مطلوب مالیاتی (مانند پرداخت مالیاتی یا معافیت مالیاتی) تحت نظارت قرار دارند.

^{۱۹۷} چنین سوابقی باید جزییات کافی را در خود جای داده باشند تا بتوان احراز نمود وجوه مطابق هدف سازمان هزینه شده‌اند.

۸-۵- مراجع ذیصلاح باید تطبیق عملکرد سازمان های غیرانتفاعی با معیار ۸-۴ را تحت نظارت قرار دهند و باید بتوانند در صورت تخلف از اجرای الزامات توسط سازمان های غیرانتفاعی یا اشخاصی که به نمایندگی از این سازمان ها عمل می کنند، مجازات متناسب و بازدارنده اعمال کنند^{۱۹۸}

۸-۶- مقامات باید بتوانند در مورد سازمان های غیرانتفاعی تحقیق کرده و در مورد آنها اطلاعات کسب کنند؛ از جمله از طریق:

(الف) همکاری و هماهنگی داخلی و به شراکت گذاشتن اطلاعات بین مقامات و سازمان هایی که اطلاعات مرتبط با سازمان های غیرانتفاعی را نگهداری می کنند؛

(ب) دسترسی کامل به اطلاعات مربوط به اداره و مدیریت سازمان های غیرانتفاعی مشخص (از جمله اطلاعات مالی و اطلاعات در مورد برنامه های سازمان)؛

(پ) در نظر گرفتن سازوکارهایی برای اطمینان از اینکه اطلاعات مرتبط، به شکلی صحیح، با مقامات ذی ربط در میان گذاشته می شود تا هنگام وجود سوء ظن نسبت به اینکه یک سازمان غیرانتفاعی به عنوان پوششی برای گردآوری وجوه توسط سازمان های تروریستی یا به عنوان مجرای تأمین مالی تروریسم استفاده می شود (به طور مثال برای فرار از تدابیر مربوط به مسدود نمودن دارایی یا پنهان / مبهم ساختن تغییر مسیر مصرف وجوهی که برای مقاصد مشروع تخصیص داده شده اند به سوی تروریست ها یا سازمان های تروریستی)، اقدامات پیشگیرانه و بررسی لازم را انجام دهند.

۸-۷- برای ارائه پاسخ به درخواست های بین المللی در مورد اطلاعات مربوط به آن گروه از سازمان های غیرانتفاعی که مشکوک به تأمین مالی تروریسم یا دیگر اشکال حمایت های تروریستی هستند، کشورها باید نقاط تماس و رویه های مناسبی را تعیین کنند.

توصیه شماره ۹: قوانین ناظر بر محرمانه بودن اطلاعات در مؤسسات مالی

۹-۱- قوانین مؤسسات مالی در مورد محرمانه بودن اطلاعات نباید مانع از اجرای توصیه های گروه ویژه شوند^{۱۹۹}

^{۱۹۸} گستره این مجازات ها می تواند شامل مسدود نمودن حساب، برکنار نمودن اعضای هیات امنا، جریمه نقدی و لغو گواهی، مجوز و ثبت باشد. این مجازات ها مانع از اعمال دادرسی مدنی، اداری و کیفری موازی در ارتباط با سازمان های غیرانتفاعی یا اشخاصی که به نمایندگی از آنها عمل می کنند، نمی باشد.

^{۱۹۹} بخش هایی که دغدغه ایجاد می کنند، بخشهایی هستند که مقامات ذیصلاح برای اجرای کامل وظایف خود در زمینه مبارزه با پولشویی یا تأمین مالی تروریسم نیاز به دسترسی به اطلاعات یا درمیان گذاشتن اطلاعات با دیگر مقامات ذیصلاح به صورت داخلی یا بین المللی یا درمیان گذاشتن اطلاعات بین مؤسسات مالی طبق توصیه های ۱۳، ۱۶ یا ۱۷ دارند.

توصیه شماره ۱۰: اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان^{۲۴۳}

۱۰-۱- مؤسسات مالی باید از نگهداری حساب های بی نام و حساب هایی که جعلی بودن نام صاحب آنها محرز است^{۲۰۲}، منع شوند.

چه زمانی مؤسسات مالی باید ملزم شوند نسبت به اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان اقدام کنند؟

۱۰-۲- مؤسسات مالی باید در شرایط زیر نسبت به اعمال دقت ویژه نسبت به مشتری اقدام کنند.

الف) هنگام برقراری روابط کاری؛

ب) هنگام انجام معاملات موردی بیش از سقف مقرر شده (۱۵۰۰۰ دلار یا یورو)، از جمله مواردی که تراکنش در طی یک معامله یا چند معامله به ظاهر مرتبط با هم انجام می شود؛

پ) انجام معاملات موردی در قالب نقل و انتقالات الکترونیکی مشمول شرایط مندرج در توصیه ۱۶ و یادداشت تفسیری آن؛

ت) در مواردی که سوءظن به پولشویی و یا تأمین مالی تروریسم وجود داشته باشد، بدون در نظر گرفتن موارد مستثنی شده یا محدودیت هایی که در هر جایی از توصیه ها به آنها اشاره شده است؛

ث) زمانی که مؤسسه مالی نسبت به صحت و یا کفایت اطلاعات اخذ شده قبلی درباره هویت مشتری، شک و تردید داشته باشد.

^{۲۰۰} در سایر اسناد، عبارت (CDD) Customer Due Diligence عمدتاً "شناسایی کافی" یا "شناسایی دقیق" ترجمه شده است؛ لیکن با توجه به مذاکرات به عمل آمده با آقای الخوری، کارشناس ارشد صندوق بین المللی پول، و همچنین توضیحات ذکر شده در توصیه ۱۰، CDD فراتر از شناسایی مشتری است و علاوه بر آنکه شامل شناسایی ذی نفع حقیقی و کسب و کار مشتری است، استمرار فرایند شناسایی نیز در آن همواره جریان دارد. در ترجمه عربی متدولوی، معادل "العناية الویژه" (توجه ویژه) برای CDD استفاده شده و در ترجمه دری توصیه ها نیز عبارت "مراقبت دقیق از مشتریان" ذکر شده است و لذا در متن فارسی از عبارت "اعمال دقت" استفاده شد (مترجم).

^{۲۰۱} لزوم اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان توسط مؤسسات مالی باید در قانون تصریح شود، هر چند الزامات همراه با جزئیات آن می تواند در دیگر ضوابط لازم الاجرا ذکر شود.

^{۲۰۲} موضوع لزوم ذکر توصیه ۱۰ گروه ویژه در قانون، در بند "الف" ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸۶، به این شکل رعایت شده است: ماده ۷- اشخاص، نهادها و دستگاه های مشمول این قانون (موضوع مواد ۵ و ۶) برحسب نوع فعالیت و ساختار سازمانی خود مکلف به رعایت موارد زیر هستند:

الف- احراز هویت ارباب رجوع و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، احراز سمت و هویت نماینده و وکیل البته موضوع اعمال دقت ویژه در مورد مشتری، به صورت بسیار کامل تر و در برخی موارد فراتر از استانداردهای بین المللی (به دلیل شرایط و الزامات داخلی کشور) در آئین نامه اجرایی و دستورالعمل های ذی ربط تشریح شده است، که از جمله عبارتند از: مواد ۲ تا ۴ آئین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی و دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی مؤسسات اعتباری، دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی مؤسسات اعتباری، دستورالعمل نحوه ارسال اسناد و مدارک مشتریان مؤسسات اعتباری به نشانی پستی آنها و دستورالعمل نحوه تعیین سطح فعالیت مورد انتظار مشتری در مؤسسات اعتباری، جملگی مصوب سال ۱۳۹۰ شورای عالی مبارزه با پولشویی (مترجم).

^{۲۰۳} در ترجمه دری توصیه ها، از اصطلاح "مستعار" استفاده شده است (مترجم).

اقداماتی که باید به منظور اعمال دقت ویژه در مورد تمام مشتریان انجام شود

۱۰-۳- مؤسسات مالی باید ملزم باشند مشتری (اعم از مشتری دائمی یا گذری، حقیقی یا حقوقی یا ترتیبات حقوقی) را شناسایی و با استفاده از اسناد، آمار و اطلاعات دارای منبع مستقل و معتبر، آن ها را احراز هویت کنند.

۱۰-۴- مؤسسات مالی باید ملزم باشند تا اطمینان حاصل کنند هر فردی که به نمایندگی از مشتری عمل می کند، مجوز این کار را داشته و او را شناسایی و احراز هویت کنند.

۱۰-۵- مؤسسات مالی باید ملزم باشند ذی نفع حقیقی را شناسایی کرده و با استفاده از داده ها و اطلاعات مرتبط اخذ شده از منبع موثق، برای احراز هویت ذی نفع حقیقی - به نحوی که مؤسسه مالی قانع شود وی را می شناسد - تدابیر معقول اتخاذ کنند.

۱۰-۶- مؤسسات مالی باید ملزم باشند درباره هدف و ماهیت موردنظر روابط کاری شناخت و کسب اطلاعات کنند؛
۱۰-۷- مؤسسات مالی موظفند در روابط کاری، فرایند اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان را به طور مستمر انجام دهند،
از جمله در موارد زیر:

الف) بررسی دقیق معاملات انجام شده در طول دوره روابط کاری از این رهگذر، تا اطمینان حاصل شود که معاملات مزبور متناسب با شناخت مؤسسه مالی از مشتری، کسب و کار و وضعیت ریسک وی از جمله در صورت لزوم منشأ وجوه مربوط، انجام می شوند؛

ب) با بررسی سوابق موجود به خصوص در مورد مشتریان با ریسک بیشتر، اطمینان حاصل شود که اسناد، داده ها و اطلاعات گردآوری شده تحت این فرآیند، به روز و مرتبط می باشند.

اقدامات خاصی که باید به منظور اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان حقوقی و ترتیبات حقوقی^{۲۰۴} انجام شوند

۱۰-۸- در مورد اشخاص و ترتیبات حقوقی، مؤسسه مالی باید ماهیت فعالیت مشتری و مالکیت و ساختار کنترلی وی را بشناسد؛

۱۰-۹- در مورد اشخاص و ترتیبات حقوقی، مؤسسه مالی باید ملزم باشد نسبت به شناسایی و احراز هویت مشتری به شرح زیر اقدام نماید:

الف) نام، شکل قانونی و اسناد مثبت دال بر تاسیس آن؛

^{۲۰۴} عبارت "ترتیبات حقوقی" در واژه نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Legal arrangements refer to express trusts or other similar legal arrangements. Examples of other similar arrangements (for AML/CFT purposes) include fiducie, treuhand and fideicomiso.

ب) مقررات حاکم بر شخص یا ترتیبات حقوقی که به آنها انتظام داده و آنها را ملزم می‌کند، به‌علاوه نام اشخاص مرتبط که جایگاه مدیریت ارشد در شخص یا ترتیبات حقوقی دارند؛

پ) نشانی دفتر ثبت شده و محل اصلی فعالیت (در صورت متفاوت بودن از نشانی ثبت شده).

۱۰-۱۰- در مورد اشخاص حقوقی؛^{۲۰۵} مؤسسه مالی می‌بایست ملزم باشد که با اتخاذ تدابیر منطقی، ذی‌نفعان حقیقی را - از طریق دریافت اطلاعات زیر- شناسایی و احراز هویت نماید:

الف) هویت شخص یا آن گروه از اشخاص حقیقی (در صورت وجود)^{۲۰۶} که در نهایت، منافع کنترلی مالکیت^{۲۰۷} ینگ شخص حقوقی را در دست دارند؛

ب) زمانی که طبق بند "الف" این تردید وجود دارد که شخص (یا اشخاصی) که مالک منفعت کنترل‌کننده است، ذی‌نفع (یا ذی‌نفعان) حقیقی نیز می‌باشد و یا اگر شخص حقیقی‌ای وجود ندارد که از طریق مالکیت قصد اعمال قدرت داشته باشد، شناسایی اشخاص حقیقی‌ای (در صورت وجود) که از طریق شیوه‌های دیگر، کنترل اشخاص یا ترتیبات حقوقی را برعهده دارند؛

پ) هنگامی که تحت بند "الف" و "ب" شخص حقیقی‌ای شناسایی نشد، شناسایی اشخاص حقیقی مرتبط که دارای مقام مدیریت ارشد هستند.

۱۰-۱۱- مؤسسات مالی باید ملزم باشند مشتریانی که ترتیبات حقوقی هستند را شناسایی نموده و تدابیر منطقی برای احراز هویت ذی‌نفعان حقیقی آنها از طریق اطلاعات زیر کسب کنند:

^{۲۰۵} در صورتیکه مالک یا صاحب بخش عمده، یک شرکت ثبت شده در بازار سهام باشد که مشمول الزامات افشاگری است (به دلیل قوانین و مقررات بورس یا دیگر ابزارهای لازم‌الاجرا) و در نتیجه شامل الزاماتی است که اطمینان حاصل می‌کند شفافیت کافی در مورد ذی‌نفع حقیقی وجود دارد و یا شعبه‌ای از شرکتی است که شرکت مزبور قسمت عمده سهام آن را دارا می‌باشد، لزومی به شناسایی و احراز هویت سهامداران یا مالکین حقیقی آن شرکت نمی‌باشد. اطلاعات شناسایی مرتبط را می‌توان از دفتر ثبت عمومی، از خود مشتری و یا دیگر منابع معتبر اخذ نمود.

^{۲۰۶} مالکیت منافع ممکن است چنان متنوع باشد که اشخاص حقیقی‌ای وجود نداشته باشند (اعم از آنکه به تنهایی اقدام کنند یا با یکدیگر) که از طریق مالکیت بر شخص یا ترتیبات حقوقی اعمال قدرت کنند.

^{۲۰۷} Controlling Ownership Interest.

مالکیت منفعت کنترل‌کننده، بستگی به ساختار مالکیت شرکت دارد. همچنین ممکن است به سقف و حدود بستگی داشته باشد. به طور مثال، هر فردی که مالک بیش از یک درصد مشخص از شرکت است (مثلاً ۲۵ درصد).

الف) در مورد تراست‌ها؛^{۲۰۸} شناسایی امانت‌گذار؛^{۲۰۹} آمین یا امین‌ها، محافظ (در صورت وجود)، ذی‌نفعان یا طبقه‌ای از ذی‌نفعان؛^{۲۱۰} و/آهر فرد حقیقی دیگر که کنترل نهایی را بر تراست دارد (از طریق زنجیره‌ای از کنترل/مالکیت)؛

ب) برای دیگر انواع ترتیبات حقوقی، شناسایی افراد با جایگاه معادل یا مشابه.

اقداماتی که باید به منظور اعمال دقت ویژه در مورد ذی‌نفعان بیمه‌نامه‌های عمر انجام شود

۱۰-۱۲- مؤسسات مالی باید ملزم شوند علاوه بر اتخاذ تدابیر لازم برای اعمال دقت ویژه در مورد مشتری و ذی‌نفع حقیقی، تدابیری به شرح زیر را - به محض شناسایی یا تعیین ذی‌نفع - در مورد ذی‌نفع بیمه عمر و دیگر بیمه‌نامه‌های سرمایه‌گذاری انجام دهند.

الف) اخذ نام فرد در مورد ذی‌نفعی که عیناً به عنوان همان شخص حقیقی یا حقوقی یا ترتیبات حقوقی خاص شناسایی شده است؛

ب) در مورد ذی‌نفعی که به واسطه ویژگی‌ها، طبقه متعلق به آن یا دیگر شرایط مشخص شده است، کسب اطلاعات کافی در خصوص وی تا مؤسسه مالی اطمینان حاصل کند در زمان پرداخت می‌تواند ذی‌نفع را واقعاً شناسایی کند؛
پ) برای هر دو مورد ذکر شده در بالا، احراز هویت ذی‌نفع در زمان پرداخت باید انجام شود.

۱۰-۱۳- مؤسسات مالی باید ملزم باشند که ذی‌نفع بیمه‌نامه عمر را هنگام تعیین شدت تدابیر برای اعمال دقت نسبت به مشتری به عنوان عامل ریسک در نظر بگیرند. اگر مؤسسه مالی به این نتیجه برسد که ذی‌نفعی که شخص حقوقی یا

^{۲۰۸} در ترجمه دری توصیه‌ها از عبارت "شرکت‌های امانات" استفاده شده است. عبارت "تراست" و "آمین" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

The terms *trust* and *trustee* should be understood as described in and consistent with Article 2 of the Hague Convention on the law applicable to trusts and their recognition¹. *Trustees* may be professional (e.g. depending on the jurisdiction, a lawyer or trust company) if they are paid to act as a trustee in the course of their business, or non-professional (e.g. a person acting without reward on behalf of family).

[1] Article 2 of the Hague Convention reads as follows: For the purposes of this Convention, the term "trust" refers to the legal relationships created – inter-vivos or on death- by a person, the settlor, when assets have been placed under the control of a trustee for the benefit of a beneficiary or for a specified purpose.

A *trust* has the following characteristics: a) the assets constitute a separate fund and are not a part of the trustee's own estate; b) title to the trust assets stands in the name of the trustee or in the name of another person on behalf of the trustee; c) the trustee has the power and the duty, in respect of which he is accountable, to manage, employ or dispose of the assets in accordance with the terms of the trust and the special duties imposed upon him by law.

The reservation by the settlor of certain rights and powers, and the fact that the trustee may himself have rights as a beneficiary, are not necessarily inconsistent with the existence of a trust.

^{۲۰۹} عبارت "امانت‌گذار" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Settlers are natural or legal persons who transfer ownership of their assets to trustees by means of a trust deed or similar arrangement.

^{۲۱۰} برای ذی‌نفعان تراست که به واسطه ویژگی‌ها یا طبقه مشخص و تعیین شده‌اند، مؤسسات مالی باید اطلاعات کافی در مورد ذی‌نفع کسب کنند تا مؤسسه مالی قانع شود می‌تواند هویت ذی‌نفع را در زمان پرداخت احراز کند.

ترتیبات حقوقی است ریسک بیشتری به همراه دارد، باید اقدامات بیشتر که شامل اتخاذ تدابیر معقول برای شناسایی و احراز هویت ذی‌نفع ذی‌نفع حقیقی است را نیز در هنگام پرداخت انجام دهد.

زمان احراز هویت

۱۴-۱۰- مؤسسات مالی باید ملزم شوند قبل از برقراری روابط کاری یا در طول دوره روابط کاری و یا در حین انجام معاملات برای مشتریان غیردائمی، هویت مشتری و ذی‌نفع حقیقی را احراز کنند؛ یا (در صورتیکه مجاز باشند) می‌توانند فرایند احراز هویت مشتری را پس از ایجاد رابطه کاری تکمیل کنند، به شرط آنکه:

(الف) به محض این که منطقاً امکان پذیر باشد، انجام شود؛

(ب) عدم ایجاد وقفه در انجام روال عادی یک فعالیت کاری، ضرورت داشته باشد؛

(پ) ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، به طور مؤثری کنترل شده باشند.

۱۵-۱۰- در شرایطی که مشتری می‌تواند قبل از احراز هویت، از روابط کاری استفاده کند، مؤسسات مالی باید ملزم باشند تا از رویه‌های مدیریت ریسک استفاده کنند.

مشتریان فعلی

۱۶-۱۰- مؤسسات مالی باید ملزم شوند تا تدابیر مربوط به اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان را برای مشتریان فعلی خود^{۲۱۱} - براساس میزان اهمیت و ریسک- انجام دهند و در موارد مقتضی و با درنظر گرفتن اینکه آیا تدابیر مربوط به اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان قبلاً اتخاذ شده و اطلاعات کافی کسب شده است یا خیر و چه زمانی این اتفاق افتاده است، نسبت به اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان فعلی اقدام کنند.

رویکرد مبتنی بر ریسک

۱۷-۱۰- مؤسسات مالی باید ملزم شوند هنگامی که ریسک بیشتر پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم وجود دارد، دقت ویژه بیشتری در مورد مشتری اعمال کنند.

۱۸-۱۰- مؤسسات مالی فقط در صورتیکه ریسک‌ها، طبق تحلیل‌های کافی انجام شده توسط کشور یا مؤسسه مالی پایین باشد، می‌توانند تدابیر سهل‌گیرانه‌تری نسبت به مشتریان اعمال کنند. این تدابیر ساده باید متناسب با عوامل ریسک پایین باشد؛ اما در صورتیکه ظن به پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم وجود داشته باشد یا سناریوهای با ریسک بالا در جریان باشند، این تدابیر نباید استفاده شوند.

^{۲۱۱} منظور مشتریانی است که در روز تصویب الزامات ملی جدید، مشتری مؤسسه هستند.

عدم امکان اعمال دقت ویژه در مورد مشتری

۱۹-۱۰- در مواردی که مؤسسات مالی قادر به رعایت تدابیر مربوط به اعمال دقت ویژه مشتری نباشند:

الف) باید ملزم باشند از افتتاح حساب و آغاز رابطه کاری یا انجام معامله خودداری کنند یا ملزم باشند رابطه کاری خود را با مشتریان فعلی خاتمه دهند؛

ب) باید فرایند گزارش دهی معاملات مشکوک را در رابطه با مشتری موردنظر اجرا کنند.

اعمال دقت ویژه در مورد مشتری و رازداری

۲۰-۱۰- در صورتیکه مؤسسه مالی ظن به انجام پولشویی یا تأمین مالی تروریسم داشته و اعتقاد منطقی داشته باشد که اجرای فرایند اعمال دقت در مورد مشتری سبب مطلع شدن مشتری از سوءظن به وجود آمده می شود، مؤسسه مالی باید مجاز باشد فرایند اعمال دقت در مورد مشتری را پیگیری نکرده و در عوض، گزارش عملیات مشکوک تهیه و ارسال کند.

توصیه شماره ۱۱: نگهداری سوابق^{۲۱۲}

۱-۱۱- مؤسسات مالی باید ملزم شوند تمام سوابق ضروری مربوط به معاملات، اعم از داخلی و بین المللی را، حداقل به مدت ۵ سال پس از پایان معامله نگهداری کنند.

۲-۱۱- مؤسسات مالی باید ملزم شوند تمام سوابق دریافت شده در فرایند اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان، پرونده های مربوط به حساب ها و مکاتبات تجاری، و نتایج هر گونه تحلیل انجام شده را حداقل ۵ سال پس از پایان رابطه کاری یا پس از تاریخ انجام یک معامله موردی، نگهداری کنند.

۳-۱۱- سوابق معاملات باید حاوی اطلاعات کافی باشد تا امکان بازسازی هر یک از معاملات فراهم شود به گونه ای که در صورت لزوم، مدارک و شواهد لازم برای تعقیب قضایی فعالیت های مجرمانه قابل ارائه باشد.

۴-۱۱- مؤسسات مالی باید ملزم باشند کلیه اطلاعات مربوط به اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان و سوابق مربوط به معاملات را، به محض درخواست مقامات ذی صلاح داخلی، در اختیار آنها قرار دهند.^{۲۱۳}

^{۲۱۲} اصل نگهداری سوابق تراکنش ها و اطلاعات به دست آمده از طریق فرایند اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان، باید در قانون تصریح گردد.
^{۲۱۳} موضوع الزام نگهداری اسناد مطابق با استانداردهای بین المللی در قانون مبارزه با پولشویی جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۸۶، رعایت شده است.
ماده ۷- اشخاص، نهادهای و دستگاه های مشمول این قانون (موضوع مواد ۵ و ۶) برحسب نوع فعالیت و ساختار سازمانی خود مکلف به رعایت موارد زیر هستند:

د- نگهداری سوابق مربوط به شناسایی ارباب رجوع، سوابق حساب ها، عملیات و معاملات به مدتی که در آئین نامه اجرایی تعیین می شود.

توصیه شماره ۱۲: اشخاص دارای ریسک سیاسی^{۲۱۴}

۱۲-۱- مؤسسات مالی باید ملزم شوند در رابطه با اشخاص خارجی دارای ریسک سیاسی، علاوه بر اعمال دقت ویژه معمول در مورد مشتریان وفق توصیه ۱۰، اقدامات زیر را نیز انجام دهند:

الف) استقرار نظام‌های مدیریت ریسک برای احراز این امر که آیا مشتری یا ذی‌نفع حقیقی موردنظر، یک شخص دارای ریسک سیاسی است یا خیر؛

ب) اخذ تأییدیه مدیریت ارشد قبل از برقراری روابط کاری (یا تداوم رابطه موجود با مشتریان فعلی)؛

پ) اتخاذ تدابیر معقول برای احراز منبع دارایی و وجوه مشتریان یا ذی‌نفعان حقیقی که به عنوان اشخاص دارای ریسک سیاسی شناخته شده‌اند؛ و

ت) انجام پایش مستمر و مضاعف نسبت به روابط کاری با این‌گونه مشتریان.

۱۲-۲- مؤسسات مالی باید ملزم شوند در رابطه با یک شخص داخلی دارای ریسک سیاسی یا شخصی که از سوی یک سازمان بین‌المللی^{۲۱۵} مسئولیت مهمی به وی محول شده است، علاوه بر اعمال دقت ویژه معمول در مورد مشتریان وفق توصیه ۱۰، اقدامات زیر را نیز انجام دهند:

در مواد ۳۳ و ۳۴ آئین‌نامه اجرایی قانون به "حداقل ۵ سال" مدت نگهداری اسناد اشاره شده و سایر جزئیات نیز طبق استانداردها مورد اشاره قرار گرفته است. همچنین آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها مصوب شورای پول و اعتبار، جزئیات لازم برای بانک‌ها را احصاء نموده است (مترجم).

^{۲۱۴} این عبارت در ترجمه توصیه‌ها به زبان دری، "افراد معروف سیاسی" و در برخی متون "صاحب‌منصبان سیاسی" ترجمه شده است. عبارت "اشخاص دارای ریسک سیاسی" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Foreign Politically Exposed Persons (PEPs) are individuals who are or have been entrusted with prominent public functions by a foreign country, for example Heads of State or of government, senior politicians, senior government, judicial or military officials, senior executives of state owned corporations, important political party officials.

Domestic PEPs are individuals who are or have been entrusted domestically with prominent public functions, for example Heads of State or of government, senior politicians, senior government, judicial or military officials, senior executives of state owned corporations, important political party officials.

Persons who are or have been entrusted with a prominent function by an international organisation refers to members of senior management, i.e. directors, deputy directors and members of the board or equivalent functions.

The definition of PEPs is not intended to cover middle ranking or more junior individuals in the foregoing categories.

^{۲۱۵} عبارت "سازمان‌های بین‌المللی" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

International organisations are entities established by formal political agreements between their member States that have the status of international treaties; their existence is recognised by law in their member countries; and they are not treated as resident institutional units of the countries in which they are located. Examples of international organisations include the United Nations and affiliated international organisations such as the International Maritime Organisation; regional international organisations such as the Council of Europe, institutions of the European Union, the Organization for Security and Co-operation in Europe and the Organization of American States; military international organisations such as the North Atlantic Treaty Organization, and economic organisations such as the World Trade Organisation or the Association of Southeast Asian Nations, etc.

الف) تدابیر معقولی را برای احراز این امر اتخاذ کنند که آیا مشتری یا ذی‌نفع حقیقی موردنظر دارای چنین جایگاهی هست یا خیر؛

ب) در مواردی که روابط کاری با این گونه اشخاص از ریسک بیشتری برخوردار باشد، تدابیر مورد اشاره در معیارهای ۱-۱۲، (ب)، (پ) و (ت) را اجرا کنند.

۱۲-۳- مؤسسات مالی باید ملزم شوند الزاماتی که در ارتباط با معیارهای ۱-۱۲ و ۲-۱۲ است را در خصوص اعضای خانواده یا نزدیکان کلیه اشخاص دارای ریسک سیاسی اجرا کنند.

۱۲-۴- در ارتباط با بیمه‌نامه‌های عمر، مؤسسات مالی باید ملزم شوند تدابیر منطقی برای تعیین اینکه آیا ذی‌نفعان - و در موارد مقتضی، ذی‌نفع ذی‌نفع حقیقی - شخص یا اشخاص دارای ریسک سیاسی هستند یا خیر، تدابیر منطقی اتخاذ کنند. این اقدام حداقل باید در زمان پرداخت انجام شود. در زمانی که ریسک بیشتری شناسایی شود، مؤسسات مالی باید پیش از پرداخت، مدیریت ارشد را از پرداخت عواید بیمه‌نامه مطلع کند تا موشکافی بیشتری درباره مجموعه رابطه کاری با بیمه‌گذار و تهیه گزارش عملیات مشکوک انجام شود.^{۲۱۶}

توصیه شماره ۱۳: کارگزاری بانکی^{۲۱۷}

۱۳-۱- مؤسسات مالی باید ملزم شوند در روابط کارگزاری بانکی برون‌مرزی و سایر روابط مشابه، اقدامات زیر را انجام دهند:

الف) جمع‌آوری اطلاعات کافی درباره مؤسسه درخواست‌کننده خدمات کارگزاری^{۲۱۸} هدف شناخت کامل ماهیت کسب و کار مؤسسه و شناخت شهرت آن بر مبنای اطلاعات موجود در دسترس عموم و نیز کیفیت نظارت بر مؤسسه مذکور از جمله این که آیا آن مؤسسه تاکنون مشمول تحقیقات یا سایر اقدامات نظارتی در ارتباط با پولشویی و تأمین مالی تروریسم شده است یا خیر؛

^{۲۱۶} ماده ۹ آئین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی، مصوب ۱۳۸۸، تصریح می‌کند که اشخاص مشمول موظفند هنگام افتتاح و انسداد حساب افراد سیاسی خارجی دقت و نظارت ویژه به عمل آورند. همچنین در دستورالعملی تحت عنوان "دستورالعمل نحوه اعمال دقت و نظارت ویژه هنگام ارایه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی در مؤسسات اعتباری" مصوب سال ۱۳۹۰ شورای عالی مبارزه با پولشویی، در ۱۲ ماده این موضوع با جزئیات لازم تشریح شده است (مترجم).

^{۲۱۷} عبارت "کارگزاری بانکی" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Correspondent banking is the provision of banking services by one bank (the "correspondent bank") to another bank (the "respondent bank"). Large international banks typically act as correspondents for thousands of other banks around the world. Respondent banks may be provided with a wide range of services, including cash management (e.g. interest-bearing accounts in a variety of currencies), international wire transfers, cheque clearing, payable-through accounts and foreign exchange services.^{۲۱۸}
Respondent Institution.

ب) ارزیابی اقدامات کنترلی که توسط مؤسسه درخواست‌کننده خدمات کارگزاری برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم انجام می‌شود؛

پ) اخذ تأییدیه مدیریت ارشد قبل از برقراری روابط کارگزاری جدید؛

ت) شناخت دقیق مسئولیت‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم مربوط به هر مؤسسه.

۱۳-۲- مؤسسه مالی در ارتباط با حساب‌های کارگزاری مورد استفاده مستقیم اشخاص ثالث^{۲۱۹} باید اطمینان پیدا کند که بانک درخواست‌کننده خدمات کارگزاری:

الف) وظایف مربوط به اعمال دقت کافی در مورد مشتریانی که دسترسی مستقیم به حساب‌های بانک کارگزار دارند را اعمال می‌کند؛

ب) در صورت درخواست بانک کارگزار، می‌تواند اطلاعات مربوطه اخذ شده در فرایند اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان را در اختیار آن بانک قرار دهد.

۱۳-۳- مؤسسات مالی باید از شروع یا تداوم رابطه کارگزاری بانکی با بانک‌های پوستانه‌ای^{۲۲۰} منع شوند. مؤسسات مالی باید ملزم شوند از این موضوع اطمینان کسب کنند که مؤسسات درخواست‌کننده خدمات کارگزاری، اجازه استفاده از حساب‌هایشان توسط بانک‌های پوستانه‌ای را نمی‌دهند.^{۲۲۱}

توصیه شماره ۱۴: خدمات مربوط به انتقال وجوه یا ارزش^{۲۲۲}

^{۲۱۹} عبارت "حساب‌های کارگزاری مورد استفاده مستقیم اشخاص ثالث" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):
The term payable-through accounts refers to correspondent accounts that are used directly by third parties to transact business on their own behalf.

^{۲۲۰} عبارت "بانک پوستانه‌ای" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):
Shell bank means a bank that has no physical presence in the country in which it is incorporated and licensed, and which is unaffiliated with a regulated financial group that is subject to effective consolidated supervision.
Physical presence means meaningful mind and management located within a country. The existence simply of a local agent or low level staff does not constitute physical presence.

برای کسب اطلاعات بیشتر در این خصوص، می‌توانید به سند "بانک‌های پوستانه‌ای و دفاتر اجاره‌ای" صادره توسط انتشارات کمیته نظارتی بانکی بال، ترجمه شده توسط آقای عبدالمهدی ارجمندنژاد، قابل دسترسی در نشانی <http://www.cbi.ir/datedlist/8118.aspx> مراجعه بفرمایید.

^{۲۲۱} موضوع "روابط کارگزاری" در دستورالعمل "لزوم رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در روابط کارگزاری و شناسایی بانک‌های پوستانه‌ای"، مصوب ۱۳۹۰ شورای عالی مبارزه با پولشویی، در ۶ ماده تشریح شده است و در مواد ۵ و ۶ این دستورالعمل موارد لازم در خصوص عدم همکاری با بانک‌های پوستانه‌ای به موسسات مالی تذکر داده شده است (مترجم).

^{۲۲۲} Money or Value Transfer Services (MVTs).

۱۴-۱- اشخاص حقیقی یا حقوقی که خدمات مربوط به انتقال پول یا ارزش را ارائه می‌دهند، باید دارای مجوز بوده و یا به ثبت رسیده باشند.^{۲۲۳}

۱۴-۲- کشورها باید برای شناسایی آن دسته از اشخاص حقیقی و حقوقی که بدون داشتن مجوز یا ثبت شدن، اقدام به ارائه خدمات مربوط به انتقال پول یا ارزش می‌کنند، تدابیری را اتخاذ کرده و مجازات‌های متناسب و بازدارنده‌ای را نسبت به آن‌ها اعمال کنند.

۱۴-۳- افرادی که اقدام به ارائه خدمات مربوط به انتقال پول یا ارزش می‌کنند، باید مشمول نظارت از باب تطبیق عملکرد با مقررات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم باشند.

۱۴-۴- نمایندگان^{۲۲۴} افرادی که اقدام به ارائه خدمات مربوط به انتقال پول یا ارزش می‌کنند، باید دارای مجوز از یک مرجع ذی صلاح بوده و یا نزد چنین مرجعی به ثبت رسیده باشند. ارائه‌کنندگان خدمات مربوط به انتقال پول یا ارزش، باید ملزم باشند فهرستی از نمایندگان (یا کارگزاران) فعلی خود را در اختیار داشته باشند که برای مراجع ذی صلاح کشورهای محل فعالیت و نیز نمایندگان آن‌ها، قابل دسترسی باشد.

۱۴-۵- ارائه‌کنندگان خدمات مربوط به انتقال پول یا ارزش که از نماینده استفاده می‌کنند، باید ملزم باشند نمایندگان خود را مشمول برنامه‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم خود کرده و آن‌ها را از منظر رعایت این برنامه‌ها، مورد پایش قرار دهند.

توصیه شماره ۱۵: فناوری‌های جدید

۱۵-۱- کشورها و مؤسسات مالی باید ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم که در ارتباط با عرضه محصولات جدید و نیز شیوه‌های جدید مورد استفاده در مشاغل، از جمله ساز و کارهای جدید برای تحویل یا انتقال کالا و استفاده از فناوری‌های جدید یا در حال توسعه برای محصولات جدید و محصولات قبلی هستند را شناسایی و ارزیابی کنند؛

۱۵-۲- مؤسسات مالی موظفند:

الف) ارزیابی‌های ریسک را پیش از عرضه یا استفاده از این قبیل محصولات، رویه‌های کسب‌وکار و فناوری‌ها انجام دهند؛
ب) برای مدیریت و کاهش این ریسک‌ها، تدابیر مناسبی را اتخاذ کنند.

^{۲۲۳} کشورها موظف نیستند الزام اخذ مجوز یا ثبت جداگانه برای مؤسسات مالی دارای مجوز یا ثبت شده که اجازه ارائه خدمات انتقال پول یا ارزش را نیز دارند، در نظر بگیرند.

^{۲۲۴} در واژه‌نامه گروه ویژه، "نماینده" به این شکل تعریف شده است (مترجم):

For the purposes of Recommendations 14 and 16, agent means any natural or legal person providing Money or Value Transfer Service(s) (MVTs) on behalf of an MVTs provider, whether by contract with or under the direction of the MVTs provider.

توصیه شماره ۱۶: نقل و انتقالات الکترونیکی^{۲۲۵}

مؤسسات مالی صادرکننده دستور پرداخت

۱۶-۱- مؤسسات مالی باید ملزم به حصول اطمینان از این امر باشند که تمام نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی به

ارزش ۱۰۰۰ دلار/یورو یا بیشتر همواره با اطلاعات زیر همراه می‌باشند:

الف) اطلاعات ضروری و دقیق^{۲۲۶} فرستنده وجوه شامل:

۱) نام فرستنده؛

۲) شماره حساب فرستنده؛ اگر آن حساب برای انجام تراکنش استفاده می‌شود. اگر چنین حسابی وجود ندارد،

شماره ارجاع منحصر بفرد تراکنش که اجازه می‌دهد تراکنش قابل ردیابی باشد؛

۳) نشانی، شماره کارت ملی یا شماره شناسایی مشتری و همچنین زمان و محل تولد فرستنده.

ب) اطلاعات ضروری مربوط به ذی نفع (دریافت کننده وجوه) شامل:

۱) نام ذی نفع؛

۲) شماره حساب ذی نفع؛ اگر آن حساب برای انجام تراکنش استفاده می‌شود. اگر چنین حسابی وجود ندارد،

شماره ارجاع منحصر بفرد تراکنش که اجازه می‌دهد تراکنش قابل ردیابی باشد.

۱۶-۲- در صورتیکه چندین نقل و انتقال الکترونیکی برون مرزی^{۲۲۷} توسط "یک" فرستنده در یک مجموعه برای

ذی نفعان انجام می‌شود، پرونده مذکور باید اطلاعات دقیق و ضروری فرستنده و اطلاعات کامل ذی نفع را شامل شود که

در کشور ذی نفع، کاملاً قابل ردیابی باشد و مؤسسه مالی باید ملزم باشد شماره حساب فرستنده وجوه یا شماره ارجاع

منحصر بفرد تراکنش مدنظر را نیز لحاظ کند.

۱۶-۳- اگر کشورها از استاندارد حداقل برای الزامات مذکور در معیار ۱۶-۱ استفاده می‌کنند، مؤسسات مالی باید ملزم

باشند اطمینان حاصل کنند که تمام نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی کمتر از استاندارد حداقل مشخص شده (بیشتر

از ۱۰۰۰ یورو/دلار نمی‌باشد) همواره با اطلاعات زیر همراه می‌باشند:

الف) اطلاعات ضروری درباره فرستنده وجوه؛

^{۲۲۵} Wire Transfers.

^{۲۲۶} منظور از "دقیق" اطلاعاتی است که دقت و صحت آن‌ها احراز شده است؛ بطور مثال، مؤسسات مالی باید موظف باشند دقت و صحت اطلاعات مربوط به فرستنده وجوه را احراز کنند.

^{۲۲۷} عبارت "Batch Transfer" در واژه‌نامه گروه ویژه، به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Batch Transfer is a transfer comprised of a number of individual wire transfers that are being sent to the same financial institutions, but may/may not be ultimately intended for different persons.

(۱) نام فرستنده؛

(۲) شماره حساب فرستنده؛ اگر آن حساب برای انجام تراکنش استفاده می‌شود. اگر چنین حسابی وجود ندارد،

شماره ارجاع منحصر بفرد تراکنش که اجازه می‌دهد تراکنش قابل ردیابی باشد؛

(ب) اطلاعات ضروری مربوط به ذی‌نفع (دریافت کننده وجوه) شامل:

(۱) نام ذی‌نفع؛

(۲) شماره حساب ذی‌نفع؛ اگر آن حساب برای انجام تراکنش استفاده می‌شود. اگر چنین حسابی وجود ندارد،

شماره ارجاع منحصر بفرد تراکنش که اجازه می‌دهد تراکنش قابل ردیابی باشد.

۱۶-۴- نیازی به احراز صحت اطلاعات ذکر شده در معیار ۱۶-۳ نمی‌باشد. البته در صورتیکه ظن به پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم وجود داشته باشد، مؤسسه مالی باید ملزم باشد اطلاعات مربوط به مشتری را بررسی کند تا صحت آن احراز شود.

۱۶-۵- مؤسسه مالی صادرکننده دستور پرداخت باید ملزم باشد اطمینان حاصل کند در نقل و انتقالات الکترونیکی داخل کشور^{۲۲۸} اطلاعات همراه شامل اطلاعات فرستنده وجه وجود داشته باشد (همانگونه که برای نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی مشخص شد)؛ مگر آنکه این اطلاعات به شکل دیگری بتواند در اختیار مؤسسه مالی ذی‌نفع^{۲۲۹} مراجع ذی‌صلاح قرار بگیرد.

۱۶-۶- در صورتیکه این اطلاعات بتواند به شکل دیگری در اختیار مؤسسه مالی ذی‌نفع و مراجع ذی‌صلاح قرار بگیرد، مؤسسه مالی صادرکننده دستور پرداخت باید فقط موظف باشد که شماره حساب یا شماره ارجاع منحصر بفرد تراکنش مدنظر را ارائه کند، به شرط آنکه این شماره حساب یا شماره ارجاع، امکان ردیابی تراکنش برای مشخص شدن فرستنده یا ذی‌نفع را فراهم کند. مؤسسه مالی صادرکننده دستور پرداخت باید ملزم باشد که اطلاعات موجود را ظرف سه روز کاری پس از دریافت تقاضا از سوی مؤسسه مالی ذی‌نفع یا مراجع ذی‌صلاح مرتبط، به ایشان ارائه کند. مقامات مجری قانون باید بتوانند درخواست فوری برای دریافت چنین اطلاعاتی را ارائه دهند.

۱۶-۷- مؤسسه مالی صادرکننده دستور پرداخت، باید ملزم باشد کلیه اطلاعات گردآوری شده مربوط به فرستنده و ذی‌نفع وجه را طبق توصیه ۱۱ نگهداری نماید.

^{۲۲۸} این عبارت همچنین شامل هر زنجیره نقل و انتقال الکترونیکی که کاملاً درون مرزهای اتحادیه اروپا انجام می‌شود نیز می‌باشد. توجه شود که بازار داخلی اروپا و چارچوب قانونی آن بر تمام کشورهای ناحیه اقتصادی اروپا تسری می‌یابد.

^{۲۲۹} عبارت "مؤسسه مالی ذی‌نفع" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Beneficiary Financial Institution refers to the financial institution which receives the wire transfer from the ordering financial institution directly or through an intermediary financial institution and makes the funds available to the beneficiary.

۱۶-۸- مؤسسه مالی صادرکننده دستور پرداخت نباید مجاز باشد نقل و انتقالات الکترونیکی را که با الزامات مشخص شده بالا در معیار ۱۶-۱ تا ۱۶-۷ همخوانی ندارد، انجام دهند.

مؤسسات مالی واسطه

۱۶-۹- مؤسسه مالی واسطه باید ملزم باشد در مورد نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی اطمینان حاصل کند که تمام اطلاعات فرستنده و ذی نفع که همراه نقل و انتقال الکترونیکی است، با آن حفظ می شود.

۱۶-۱۰- اگر به دلیل محدودیت های فنی، امکان نگهداری اطلاعات مربوط به فرستنده یا ذی نفع نقل و انتقال الکترونیکی برون مرزی در نقل و انتقال داخلی مربوطه نیست، مؤسسه مالی واسطه باید ملزم باشد سوابق اطلاعات دریافتی از مؤسسه مالی صادرکننده دستور پرداخت یا هر مؤسسه مالی واسطه دیگر را حداقل به مدت پنج سال نگهداری نماید.

۱۶-۱۱- مؤسسات مالی واسطه باید ملزم باشند که برای شناسایی آن گروه از نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی که فاقد اطلاعات ضروری مربوط به فرستنده یا ذی نفع وجوه هستند، از تدابیر منطقی مناسب استفاده کنند.

۱۶-۱۲- مؤسسات مالی واسطه باید ملزم باشند خط مشی و رویه مبتنی بر ریسک برای تعیین اینکه: (۱) چه زمانی باید نقل و انتقال الکترونیکی فاقد اطلاعات ضروری مربوط به فرستنده یا ذی نفع را قبول، رد یا معلق نگه داشت، (۲) اقدام بعدی چه باشد، داشته باشند.

مؤسسات مالی ذی نفع

۱۶-۱۳- مؤسسات مالی ذی نفع باید تدابیر منطقی - مانند نظارت در لحظه یا نظارت پس از وقوع - برای شناسایی نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی که فاقد اطلاعات ضروری مربوط به فرستنده یا ذی نفع هستند، اتخاذ کنند.

۱۶-۱۴- مؤسسه مالی ذی نفع باید ملزم باشد در خصوص نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی که بالای ۱۰۰۰ دلار/یورو هستند، ذی نفع وجه را احراز هویت کند (اگر پیش از آن احراز هویت نشده است) و این اطلاعات را مطابق با توصیه ۱۱ نگهداری کند.

۱۶-۱۵- مؤسسه مالی ذی نفع باید خط مشی و رویه مبتنی بر ریسک برای تعیین اینکه: (۱) چه زمانی باید نقل و انتقال الکترونیکی فاقد اطلاعات ضروری مربوط به فرستنده یا ذی نفع را قبول، رد یا معلق نگه دارد، (۲) اقدام بعدی چه باشد، داشته باشد.

اپراتورهای ارائه خدمات انتقال وجه یا ارزش

^{۲۳۰} کشورها ممکن است از استاندارد حداقل برای نقل و انتقال الکترونیکی برون مرزی (بیش از ۱۰۰۰ دلار/یورو نمی باشد) استفاده کنند. با این وجود، کشورها ممکن است ملزم کنند که نقل و انتقال الکترونیکی وارده به کشور که کمتر از استاندارد است، نیز اطلاعات دقیق فرستنده را همراه داشته باشد.

۱۶-۱۶- ارائه دهندگان خدمات انتقال وجه یا ارزش باید ملزم باشند تمام الزامات مرتبط با توصیه ۱۶ را در کشورهای که خود یا کارگزارانشان در آن فعالیت دارند، رعایت کنند.

۱۶-۱۷- در مورد ارائه دهنده خدمت انتقال وجه یا ارزش، که هر دو طرف فرستنده و ذی‌نفع وجه را تحت کنترل دارد، ارائه دهنده خدمت باید ملزم باشد:

(الف) تمام اطلاعات فرستنده و ذی‌نفع را در نظر بگیرد تا مشخص کند آیا باید گزارش عملیات مشکوک تهیه کند یا خیر؛
(ب) در هر کشوری که با نقل و انتقال الکترونیکی مشکوک مواجه شده، گزارش عملیات مشکوک تهیه کند و اطلاعات مربوط به تراکنش را در اختیار واحد اطلاعات مالی قرار دهد.

اجرای تحریم‌های مالی هدفمند

۱۶-۱۸- کشورها باید ملزم باشند اطمینان حاصل کنند که مؤسسات مالی در حین انجام فرآیند نقل و انتقال الکترونیکی، طبق تعهدات مقرر در قطعنامه‌های مربوطه شورای امنیت سازمان ملل متحد - مرتبط با ممنوعیت و سرکوب تروریسم و تأمین مالی تروریسم از جمله قطعنامه ۱۲۶۷ و نیز قطعنامه ۱۳۷۳ و قطعنامه‌های متعاقب آن - دارایی‌های افراد و مؤسسات تعیین شده را مسدود کرده و از انجام هر گونه معامله با اشخاص مزبور ممانعت به عمل بیاورند.

توصیه شماره ۱۷: اتکا به اقدامات اشخاص ثالث

۱۷-۱- اگر مؤسسات مالی مجاز هستند در اجرای مراحل (الف) تا (پ) فرایند اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان مندرج در توصیه شماره ۱۰ (شامل شناسایی مشتریان، شناسایی ذی‌نفع حقیقی و شناخت ماهیت کسب‌وکار) و یا برای معرفی کسب و کار مرتبط، به اقدامات شخص ثالث اعم از مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی تکیه کنند، در این صورت، مسئولیت نهایی در قبال تدابیر مربوط به اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان بر عهده آن مؤسسه مالی است که به اقدامات شخص ثالث تکیه کرده است. این مؤسسه باید ملزم باشد به اینکه:

(الف) فوراً اطلاعات لازم مربوط به مراحل (الف) تا (پ) فرایند اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان مندرج در توصیه شماره ۱۰ را دریافت کند؛

(ب) قانع شود به محض درخواست و بدون تاخیر، به روگرفت اطلاعات هویتی و سایر اسناد مربوط به الزامات ناظر بر اعمال دقت ویژه در مورد مشتری، دسترسی خواهد داشت؛

(پ) قانع شود که شخص ثالث، مشمول مقررات، نظارت یا پایش بوده و از نظر رعایت الزامات ناظر بر فرایند اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان و نگهداری سوابق - طبق توصیه‌های ۱۰ و ۱۱- تدابیر مناسبی را در نظر گرفته است.

۱۷-۲- برای تصمیم‌گیری در خصوص کشوری که شخص ثالث واجد شرایط می‌تواند در آن مستقر باشد، کشورها باید اطلاعات موجود درباره میزان ریسک کشور را بررسی کنند.

۱۷-۳- اگر مؤسسه مالی به اقدامات شخص ثالثی تکیه کند که جزئی از همان گروه مالی^{۲۳۱} است، مراجع ذی‌صلاح مرتبط^{۲۳۲} می‌توانند فرض کنند که الزامات معیارهای فوق نیز در شرایط زیر برآورده می‌شوند:

الف) گروه مالی مزبور، الزامات مربوط به اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان و نگهداری سوابق را طبق توصیه‌های ۱۰ تا ۱۲ و برنامه‌های مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم را منطبق با توصیه شماره ۱۸ اجرا کند؛

ب) اجرای الزامات مربوط به اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان و نگهداری سوابق و نیز برنامه‌های مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم در درون گروه، توسط مراجع ذی‌صلاح نظارت می‌شود؛

پ) در مواردی که ریسک بالای کشور وجود دارد، با اعمال خط‌مشی‌های مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم توسط گروه مالی، ریسک به حد کفایت کاهش پیدا کرده باشد.^{۲۳۳}

توصیه شماره ۱۸: کنترل‌های داخلی و شعب و مؤسسات تابعه (واحدهای مستقل فرعی) در خارج

۱۸-۱- مؤسسات مالی باید ملزم شوند برنامه‌هایی را برای مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم اجرا کنند که در آن‌ها، ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم و اندازه کسب‌وکار در نظر گرفته شده و شامل خط‌مشی‌ها، رویه‌ها و کنترل‌های داخلی زیر می‌باشند:

الف) ترتیبات مدیریت تطبیق (شامل انتصاب مامور تطبیق در سطح مدیریت)؛

ب) رویه‌های بررسی برای حصول اطمینان از اینکه در هنگام استخدام نیروی انسانی، استانداردهای عالی در نظر گرفته می‌شود؛

پ) برنامه آموزش مستمر کارکنان؛

ت) وجود حسابرسی مستقل برای پایش سیستم.

^{۲۳۱} عبارت "گروه مالی" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Financial group means a group that consists of a parent company or of any other type of legal person exercising control and coordinating functions over the rest of the group for the application of group supervision under the Core Principles, together with branches and/or subsidiaries that are subject to AML/CFT policies and procedures at the group level.

^{۲۳۲} عبارت مراجع ذی‌صلاح مرتبط در توصیه ۱۷ به این معنا است: (۱) مقامات کشور مبدا که مسئول شناسایی خط‌مشی‌ها و کنترل‌های گروه در سطح گروه هستند، (۲) مقامات کشور مقصد که باید با شعب و واحدهای تابعه تعامل داشته باشند.

^{۲۳۳} در این راستا ماده ۸ آئین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی، مصوب ۱۳۸۸، اشاره نموده است که اشخاص مشمول، موظف به انجام شناسایی کامل مجدد مشتریان مؤسسات مالی، در مورد مؤسساتی که به تشخیص دبیرخانه (شورای عالی مبارزه با پولشویی) در آنها مقررات مبارزه با پولشویی رعایت می‌شود، نمی‌باشند (مترجم).

۱۸-۲- گروه‌های مالی باید ملزم شوند برنامه‌هایی را در سطح گروه علیه پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم به اجرا گذارند که برای تمام شعب خارجی و نیز مؤسسات تابعه‌ای که سهام عمده آن‌ها در اختیار گروه مالی است، قابل اعمال و مناسب باشد. این برنامه‌ها باید شامل تدابیر مشخص شده در معیار ۱۸-۱ و همچنین دربردارنده موارد زیر باشند:

الف) خط مشی‌ها و رویه‌های به اشتراک گذاشتن اطلاعات که برای اعمال دقت ویژه در مورد مشتری و مدیریت ریسک پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم ضروری است؛

ب) گنجاندن حسابرسی و یا وظیفه مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم در مورد مشتریان، حساب‌ها و اطلاعات مربوط به تراکنش‌های شعب و واحدهای تابعه در برنامه تطبیق گروه؛ زمانی که برای مقاصد مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم ضرورت داشته باشد.

۱۸-۳- مؤسسات مالی باید ملزم به کسب اطمینان از این موضوع شوند که در صورتیکه حداقل الزامات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم در کشور محل فعالیت کمتر از استانداردهای کشور مبدا است، تا جاییکه قوانین و مقررات کشور محل فعالیت اجازه می‌دهد، شعب خارجی آن‌ها و نیز مؤسسات تابعه‌ای که سهام عمده آن‌ها را در اختیار دارند، تدابیر مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم را مطابق با الزامات مقرر در کشور مبدا اعمال می‌کنند. اگر کشور محل فعالیت، اجازه اعمال تدابیر مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم مطابق با الزامات کشور مبدا را نمی‌دهد، گروه‌های مالی موظفند تدابیر بیشتری برای مدیریت ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم اتخاذ کرده و ناظران کشور خود را نیز از این موضوع مطلع نمایند.^{۲۳۴}

توصیه شماره ۱۹: کشورهای دارای ریسک بیشتر

۱۹-۱- مؤسسات مالی باید ملزم شوند در روابط کاری و معامله با اشخاص حقیقی و حقوقی (از جمله مؤسسات مالی) کشورهایی که گروه ویژه، تقاضای اعمال تدابیر شدیدتر^{۲۳۵} در مورد آن‌ها را نموده است، تدابیر مربوط به اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان را به نحو شدیدتری و متناسب با ریسک آن‌ها، اعمال کنند. تدابیر مذکور، باید متناسب با ریسک‌ها باشد.

^{۲۳۴} این موضوع در ماده ۳۱ آئین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی، مصوب ۱۳۸۸، به این شکل مورد تأیید قرار گرفته است:
ماده ۳۱- تمامی اشخاص مشمول موظفند با اتخاذ تدابیر و اقدامات لازم، از رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در شعب و نمایندگیهای خارج از کشور خود اطمینان حاصل نمایند.

همچنین شورای عالی مبارزه با پولشویی در سال ۱۳۹۰ در دستورالعمل جداگانه‌ای تحت عنوان "دستورالعمل مجموعه اقدامات و تدابیر لازم برای حصول اطمینان از رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در واحدهای برون مرزی مؤسسات اعتباری" جزئیات این تکلیف را مشخص و احصاء نموده است (مترجم).

^{۲۳۵} Enhanced Due Diligence.

۱۹-۲- کشورها باید بتوانند در صورت درخواست گروه ویژه و یا غیر از آن، اقدامات تقابلی را متناسب با ریسک‌های مربوطه را به اجرا بگذارند: الف) در صورت درخواست گروه ویژه، و یا ب) فارغ از هرگونه درخواست گروه ویژه، کشورها باید بتوانند اقدامات تقابلی متناسب با ریسک‌ها را به اجرا بگذارند.

۱۹-۳- کشورها باید تدابیری اتخاذ کنند که اطمینان حاصل کنند مؤسسات مالی آن‌ها از دغدغه‌های موجود در خصوص نقایص نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم سایر کشورها آگاه می‌شوند.

توصیه شماره ۲۰: گزارش‌دهی معاملات مشکوک^{۲۳۷}

۲۰-۱- اگر یک مؤسسه مالی مشکوک شود یا دلایل منطقی برای مشکوک شدن داشته باشد مبنی بر این که وجوه موردنظر، عواید یک فعالیت مجرمانه^{۲۳۸} یا مرتبط با تأمین مالی تروریسم است، در آن صورت مؤسسه مزبور باید بر اساس قانون ملزم شود فوراً مراتب شک خود را به واحد اطلاعات مالی گزارش دهد.

۲۰-۲- مؤسسات مالی باید تمام تراکنش‌های مشکوک از جمله تراکنش‌های ناتمام را صرفنظر از مبلغ آن گزارش کنند.^{۲۳۹}

توصیه شماره ۲۱: محرمانه بودن اطلاعات و افشاگری

۲۱-۱- مؤسسات مالی، مدیران، کارکنان ارشد و کارمندان آن‌ها اگر موارد مشکوک را با حسن نیت به واحد اطلاعات مالی گزارش کنند - حتی در صورتیکه دقیقاً ندانند فعالیت مجرمانه منشاء چه بوده و نیز فارغ از اینکه آیا به واقع فعالیت غیرقانونی رخ داده است یا خیر - باید طبق قانون از مسئولیت کیفری و مدنی ناشی از نقض هر گونه محدودیت ایجاد شده به موجب قرارداد یا مفاد قانونی، مقرراتی و یا اداری ناظر بر عدم افشای اطلاعات، معاف باشند.^{۲۴۰}

^{۲۳۶} Counter Measures.

^{۲۳۷} این الزام که مؤسسات مالی باید تراکنش‌های مشکوک را گزارش کنند، باید صراحتاً در قانون ذکر شود.

^{۲۳۸} "فعالیت مجرمانه" شامل: الف) تمام فعالیت‌های مجرمانه‌ای که جرم منشاء پولشویی در کشور تلقی می‌شوند، ب) حداقل شامل جرایمی که طبق توصیه ۳ جرم منشاء پولشویی تلقی می‌شوند، می‌باشد.

^{۲۳۹} لزوم ذکر این موضوع در قانون، در ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی ایران، مصوب ۱۳۸۶، رعایت شده است:

ماده ۷- اشخاص، نهادها و دستگاه‌های مشمول این قانون (موضوع مواد ۵ و ۶) برحسب نوع فعالیت و ساختار سازمانی خود مکلف به رعایت موارد زیر هستند:

ج- گزارش معاملات و عملیات مشکوک به مرجع ذیصلاحی که شورای عالی مبارزه با پولشویی تعیین می‌کند. همچنین ماده ۲۵ آئین‌نامه اجرایی قانون با جزئیات بیشتری به این موضوع پرداخته و شورای عالی مبارزه با پولشویی در سال ۱۳۹۰ دستورالعمل جداگانه‌ای را تحت عنوان "دستورالعمل شناسایی معاملات مشکوک و شیوه گزارش دهی" تصویب نموده است (مترجم).

^{۲۴۰} این موضوع در ماده ۲۷ آئین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی، مصوب ۱۳۸۸، و ماده ۶ "دستورالعمل شناسایی معاملات مشکوک و شیوه گزارش‌دهی" مصوب سال ۱۳۹۰ شورای عالی مبارزه با پولشویی، با ادبیات یکسانی مورد تأیید و تأکید قرار گرفته است:

۲۱-۲- مؤسسات مالی، مدیران، کارکنان ارشد و کارمندان آنها باید به موجب قانون، از افشای این امر که گزارش معاملات مشکوک و یا سایر اطلاعات مربوط در حال ارسال برای واحد اطلاعات مالی است، منع شوند.^{۲۴۱}

توصیه شماره ۲۲: مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی: اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان

۲۲-۱- الزامات مقرر در توصیه ۱۰ در مورد اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان، در شرایط زیر باید توسط مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی اعمال شوند:

- الف) قمارخانه‌ها- هنگامی که مشتریان به تراکنش‌های مالی بزرگتر با ۳۰۰۰ دلار/یورو و یا بیش از آن می‌پردازند؛
- ب) بنگاه‌های معاملات ملکی- هنگامی که درگیر تراکنش‌های مرتبط با خرید و فروش املاک و مستغلات برای مشتریان خود می‌شوند.^{۲۴۲}
- پ) معامله‌گران فلزات و سنگ‌های گران‌بها- هنگامی که درگیر هر گونه تراکنش نقدی برابر با ۱۵۰۰۰ دلار/یورو یا بیش از آن با یک مشتری می‌شوند؛
- ت) وکلا، سردفتران، سایر مشاغل حقوقی مستقل و حسابداران- هنگامی که در ارتباط با فعالیت‌های زیر درگیر تراکنش‌هایی برای مشتریان خود شده و یا مقدمات انجام آنها را فراهم می‌کنند:

- خرید و فروش مستغلات؛

- مدیریت وجوه، اوراق بهادار و یا سایر دارایی‌های مشتری؛

- مدیریت حساب‌های بانکی، پس انداز و یا اوراق بهادار؛

- سازماندهی مشارکت‌ها برای تأسیس، فعالیت یا مدیریت شرکت‌ها؛

- تأسیس، فعالیت و یا مدیریت اشخاص یا تریبات حقوقی و خرید و فروش شرکت‌های تجاری.

"گزارش معاملات مشکوک و نیز سایر گزارش‌هایی که اشخاص مشمول موظف به ارسال آن هستند، بیانگر هیچ گونه اتهامی به افراد نبوده و اعلام آن به واحد اطلاعات مالی افشای اسرار شخصی محسوب نمی‌گردد و در نتیجه هیچ اتهامی از این بابت متوجه گزارش‌دهندگان مجری این آیین نامه نخواهد بود" (مترجم).

^{۲۴۱} لزوم ذکر این موضوع در قانون، در ماده ۸ قانون مبارزه با پولشویی ایران، مصوب ۱۳۸۶، رعایت شده است:

ماده ۸ قانون مبارزه با پولشویی نیز تصریح نموده است که اطلاعات و اسناد گردآوری شده در اجرای این قانون، صرفاً در جهت اهداف تعیین شده در قانون مبارزه با پولشویی و جرایم منشاء آن مورد استفاده قرار خواهد گرفت، افشای اطلاعات یا استفاده از آن به نفع خود یا دیگری به طور مستقیم یا غیرمستقیم توسط مأموران دولتی یا سایر اشخاص مقرر در این قانون ممنوع بوده و متخلف به مجازات مندرج در قانون مجازات انتشار و افشای اسناد محرمانه و سری دولتی مصوب ۱۳۵۳/۱۱/۲۹، محکوم خواهد شد (مترجم).

^{۲۴۲} انجام فرایند شناسایی مشتری در هنگام ورود وی به قمارخانه می‌تواند کفایت کند؛ اما الزاماً اینگونه نیست. قمارخانه‌ها باید این الزام را رعایت کنند که اطلاعات مربوط به اعمال دقت ویژه در مورد یک مشتری قابل پیوند دادن به تراکنش‌های انجام شده توسط آن مشتری در قمارخانه باشد. "تراکنش‌های مالی" شامل تراکنش‌های قمار که فقط با ژتون‌های قمارخانه سروکار دارند، نمی‌شود.

^{۲۴۳} این بدین معنا است که بنگاه‌های معاملات ملکی باید الزامات مشخص شده در توصیه ۱۰ در ارتباط با خریداران و فروشندگان ملک را رعایت کنند.

ث) ارائه دهندگان خدمات شرکتی و تراست‌ها- هنگامی که تراکنش‌هایی را در ارتباط با فعالیت‌های زیر برای مشتریان انجام می‌دهند و یا مقدمات انجام آن‌ها را فراهم می‌کنند:

- فعالیت به عنوان کارگزار تأسیس اشخاص حقوقی؛

- فعالیت به عنوان مدیر یا امین مالی و حقوقی یک شرکت، شریک یک مشارکت، یا جایگاهی مشابه در ارتباط

با سایر اشخاص حقوقی (یا فراهم کردن ترتیبات لازم برای ایفای این نقش‌ها توسط شخصی دیگر)؛

- ارائه یک دفتر کار ثبت شده، یک آدرس تجاری یا مکان و آدرس پستی یا اداری برای شرکت،

شراکت یا هر نوع شخص یا ترتیبات حقوقی دیگر؛

- فعالیت به عنوان امین در یک تراست صریح^{۲۴۴} اجرای نقشی معادل برای شکل دیگری از ترتیبات

حقوقی (یا فراهم کردن ترتیبات لازم برای ایفای چنین نقشی توسط شخصی دیگر)؛

- فعالیت به عنوان یک سهامدار اسمی^{۲۴۵} برای شخصی دیگر (یا فراهم کردن ترتیبات لازم برای

ایفای چنین نقشی توسط شخصی دیگر).

۲۲-۲- در موارد مشخص شده در معیار ۲۲-۱، مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی باید الزامات مندرج در توصیه ۱۱ درباره نگره‌داری سوابق را رعایت کنند.

۲۲-۳- در موارد مشخص شده در معیار ۲۲-۱، مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی باید الزامات مندرج در توصیه ۱۲ درباره اشخاص دارای ریسک سیاسی را رعایت کنند.

۲۲-۴- در موارد مشخص شده در معیار ۲۲-۱، مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی باید الزامات مندرج در توصیه ۱۵ درباره فناوری‌های جدید را رعایت کنند.

۲۲-۵- در موارد مشخص شده در معیار ۲۲-۱، مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی باید الزامات مندرج در توصیه ۱۷ درباره اتکا به اقدامات اشخاص ثالث را رعایت کنند.

توصیه شماره ۲۳: مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی: سایر تدابیر و اقدامات

۲۳-۱- الزامات گزارش عملیات مشکوک مقرر در توصیه ۲۰، توسط همه مشاغل و حرفه‌های غیرمالی، مشروط به شرایط زیر باید اعمال شوند:

^{۲۴۴} عبارت "تراست صریح" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Express trust refers to a trust clearly created by the settlor, usually in the form of a document e.g. a written deed of trust. They are to be contrasted with trusts which come into being through the operation of the law and which do not result from the clear intent or decision of a settlor to create a trust or similar legal arrangements (e.g. constructive trust).

^{۲۴۵} در ترجمه عربی متدولوژی نیز از عبارت "اسمی" استفاده شده است (مترجم).

الف) وکلا، سردفتران، سایر مشاغل حقوقی مستقل و حسابداران^{۲۴۶} هنگامی که در رابطه با فعالیت های مذکور در بند (ت) معیار ۲۲-۱، از طرف و یا برای یک مشتری وارد تراکنش مالی می شوند^{۲۴۷}

ب) معامله گران فلزات و سنگ های گران بها- هنگامی که وارد هر نوع تراکنش نقدی با یک مشتری می شوند که ارزش آن تراکنش برابر با ۱۵۰۰۰ دلار/یورو یا بیشتر از آن است؛

پ) تراست ها و ارائه دهندگان خدمات شرکتی- هنگامی که از طرف و یا برای یک مشتری وارد معامله ای در رابطه با فعالیت های در بند (ث) معیار ۲۲-۱ می شوند.

۲۲-۲- در موارد مشخص شده در معیار ۲۳-۱، مشاغل و حرفه های مشخص شده غیرمالی باید ملزم باشند الزامات مندرج در توصیه ۱۸ درباره کنترل های داخلی را رعایت کنند.

۲۳-۳- در موارد مشخص شده در معیار ۲۳-۱، مشاغل و حرفه های مشخص شده غیرمالی باید الزامات مندرج در توصیه ۱۹ درباره کشورهای دارای ریسک بیشتر را رعایت کنند.

۲۳-۴- در موارد مشخص شده در معیار ۲۳-۱، مشاغل و حرفه های مشخص شده غیرمالی باید الزامات مندرج در توصیه ۲۱ درباره ارائه اطلاعات محرمانه و رازداری را رعایت کنند^{۲۴۸}

توصیه شماره ۲۴: شفافیت و مالکیت ذی نفع اشخاص حقوقی^{۲۴۹}

^{۲۴۶} وکلا، سردفتران و سایر مشاغل حقوقی مستقل و حسابدارانی که به عنوان افراد حقوقی مستقل فعالیت دارند، ملزم نیستند در صورت دریافت اطلاعات مرتبط مشمول رازداری حرفه ای یا رازداری حرفه ای حقوقی گزارش عملیات مشکوک تهیه کنند. هر کشور خود باید انتخاب کند که کدام موضوعات تحت امتیاز حرفه ای حقوقی یا رازداری حرفه ای حقوقی قرار می گیرند. این اطلاعات معمولاً اطلاعاتی است که وکلا، سردفتران و دیگر افراد حقوقی مستقل از طریق موکلانشان: الف) هنگام کسب اطلاعات در مورد موقعیت حقوقی موکل، ب) هنگام اجرای وظیفه دفاع از موکل یا نمایندگی وی در دادرسی های قضایی، اداری، داوری یا واسطه ای دریافت می کنند.

^{۲۴۷} اگر کشورها اجازه می دهند وکلاء، سردفتران و سایر مشاغل حقوقی مستقل و حسابداران، گزارش عملیات مشکوک خود را به نهادهای خودانتظام مربوطه ارسال کنند، باید بین این نهادها و واحد اطلاعات مالی همکاری وجود داشته باشد.

^{۲۴۸} تلاش وکلا، سردفتران و سایر مشاغل حقوقی مستقل و حسابدارانی که به عنوان افراد حقوقی مستقل فعالیت دارند - برای منصرف کردن ارباب رجوع به عدم ورود به فعالیت غیر قانونی - مشمول رعایت اصل رازداری نمی شود.

^{۲۴۹} ارزیابان باید اجرای تمام معیارها، در تمام انواع اشخاص حقوقی، را در نظر بگیرند. شیوه لحاظ نمودن این الزامات ممکن است برحسب نوع شخص حقوقی متفاوت باشد:

۱- شرکتها: تدابیر مورد نیاز ذیل توصیه ۲۴ با ارجاع صریح به شرکتها مشخص شده است.

۲- بنیادها و مشارکت های با مسئولیت محدود: کشورها باید برای این نهادها، الزامات و تدابیر مشابه شرکتها - با در نظر گرفتن اشکال و ساختارهای مختلف آنها- در نظر بگیرند.

۳- انواع اشخاص حقوقی دیگر: کشورها باید اشکال و ساختارهای اشخاص حقوقی دیگر و سطح ریسک های پولشویی و تامین مالی تروریسم وابسته به هر نوع شخص حقوقی را به منظور دستیابی به سطح شفافیت مناسب در نظر بگیرند. حداقل تمام اشخاص حقوقی باید اطمینان حاصل کنند که انواع مشابه اطلاعات پایه نگهداری می شوند.

- ۲۴-۱- کشورها باید سازوکارهایی برای شناسایی و توصیف: (۱) انواع و اشکال مختلف اشخاص حقوقی و ویژگی‌های اصلی آن‌ها، (۲) فرآیند ایجاد اشخاص حقوقی و فرایند اخذ و ثبت اطلاعات پایه و اطلاعات ذی‌نفع حقیقی اشخاص حقوقی؛ داشته باشند. این اطلاعات باید قابل دسترسی برای عموم باشد.
- ۲۴-۲- کشورها باید ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم مربوط به تمام انواع اشخاص حقوقی کشور را ارزیابی کنند.

اطلاعات پایه

- ۲۴-۳- کشورها باید این امر را الزامی کنند که تمام شرکت‌های یک کشور در اداره ثبت شرکتها به ثبت برسند و در آنجا، سوابق مربوط به نام شرکت، مدارک تأسیس، ساختار و وضعیت حقوقی، آدرس ثبتی دفتر، مقررات نظارتی پایه و فهرست نام مدیران موجود باشد. این اطلاعات باید قابل دسترسی برای عموم باشد.
- ۲۴-۴- شرکت‌ها باید موظف باشند اطلاعات ذکر شده در معیار ۲۴-۳ و سوابق سهامداران یا اعضاء و اطلاعات مربوط به میزان و نوع سهام هر یک از سهامداران (شامل ماهیت حق رأی مربوطه) را نگهداری کنند. این اطلاعات باید در داخل کشور و در جایی که به اداره ثبت شرکتها اعلام می‌شود، نگهداری شوند.^{۲۵۱}
- ۲۴-۵- کشورها باید دارای سازوکاری باشند که اطمینان حاصل کنند اطلاعات مورد اشاره در معیارهای ۲۴-۳ و ۲۴-۴ دقیق بوده و در مقاطع مناسب به‌روزرسانی می‌شوند.

اطلاعات مربوط به مالکیت ذی‌نفع (ذی‌نفع حقیقی)

- ۲۴-۶- کشورها برای اطمینان از اینکه اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی شرکت توسط شرکت دریافت شده و در محل مشخصی در کشور موجود است یا توسط مرجع ذی‌صلاحی در مواقع مقتضی قابل دستیابی است، باید از یک یا چند سازوکار ذیل استفاده کنند:

- الف) ملزم نمودن شرکت‌ها یا اداره ثبت به دریافت و به‌روز نگه داشتن اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی؛
- ب) ملزم نمودن شرکت‌ها به اتخاذ تدابیر منطقی برای دریافت و به‌روز نگه داشتن اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی؛
- پ) استفاده از اطلاعات موجود از جمله: (۱) اطلاعات کسب شده توسط مؤسسات مالی و یا مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی طبق توصیه‌های ۱۰ و ۲۲؛ (۲) اطلاعات موجود نزد سایر مراجع ذی‌صلاح در مورد ذی‌نفع حقیقی و

^{۲۵۰} اطلاعات سهامداران و اعضا می‌تواند توسط خود شرکت یا شخص ثالث به مسئولیت شرکت انجام شود.

^{۲۵۱} در مواردی که شرکت یا ثبت شرکتها اطلاعات مربوط به مالک ذی‌نفع را در کشور نگهداری می‌کند، اگر شرکت به محض درخواست بتواند اطلاعات مورد نیاز را ارائه دهد، نیازی به نگهداری سوابق سهامداران و اعضا در کشور نیست.

مالک حقوقی شرکت‌ها؛ ۳) اطلاعات موجود نزد شرکت طبق الزامات معیار ۲۴،۳ فوق؛ و ۴) اطلاعات موجود در خصوص شرکت‌های ثبت شده در بازار بورس، که الزامات افشاگری، شفافیت کافی در مورد ذینفع حقیقی را تضمین می‌کند.

۲۴-۷- کشورها باید الزام کنند که اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی، دقیق و تا حد امکان به‌روز باشد.

۲۴-۸- کشورها باید اطمینان حاصل کنند که شرکت‌ها، نهایت همکاری را با مراجع ذی‌صلاح در خصوص شناسایی ذی‌نفعان حقیقی انجام دهند، از جمله از طریق موارد زیر:

الف) الزام نمودن اینکه یک یا چند فرد حقیقی مقیم در کشور توسط شرکت مجاز^{۲۲} و نسبت به مراجع ذی‌صلاح مسئول باشند که کلیه اطلاعات پایه و اطلاعات موجود درباره ذی‌نفع حقیقی و هر همکاری مورد نیاز مقامات را ارائه دهند؛

ب) الزام نمودن این که یک شغل و حرفه مشخص شده غیرمالی در کشور، توسط شرکت مجاز و نسبت به مراجع ذی‌صلاح مسئول باشد که کلیه اطلاعات پایه و اطلاعات موجود درباره ذی‌نفع حقیقی و هر همکاری مورد نیاز مقامات را ارائه دهند؛

پ) اتخاذ سایر تدابیر مشابهی که به طور خاص توسط کشور مشخص می‌شود.

۲۴-۹- تمام اشخاص، مقامات و نهادهای ذکر شده در بالا و خود شرکت (یا مدیران، مدیران تسویه و دیگر افراد درگیر در انحلال شرکت) باید ملزم باشند اطلاعات و سوابق ذکر شده را حداقل پنج سال پس از روز انحلال یا تصفیه شرکت و یا پنج سال پس از روز خاتمه رابطه شرکت به عنوان مشتری یک واسطه حقوقی یا مؤسسه مالی نگهداری کنند.

دیگر الزامات

۲۴-۱۰- مراجع ذی‌صلاح و به خصوص مراجع مجری (اعمال) قانون باید از اختیارات لازم برای دستیابی به موقع به اطلاعات پایه و اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی که در اختیار طرف‌های ذی‌ربط است، برخوردار باشند.

۲۴-۱۱- کشورهایی که در آنجا اشخاص حقوقی می‌توانند سهام در وجه حامل یا اسناد سهام در وجه حامل^{۲۳} منتشر کنند باید با استفاده از یکی از سازوکارهای زیر اطمینان حاصل کنند که این خدمات مورد سوءاستفاده برای مقاصد پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم قرار نمی‌گیرند:

الف) ممنوع نمودن سهام در وجه حامل یا اسناد آن؛

^{۲۰۲} اعضای هیأت مدیره و مدیریت ارشد ممکن است به اجازه خاصی از سوی شرکت نیاز نداشته باشند.

^{۲۰۳} در ترجمه توصیه‌ها به زبان دری، به ترتیب عبارت "اسهام حامل" و "گواهی اسهام حامل" استفاده شده است. در ترجمه متدولوژی به زبان عربی به ترتیب از عبارات "اسهم لحاملها" و "سندات لحاملها" استفاده شده است. عبارت "سهام در وجه حامل" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Bearer shares refers to negotiable instruments that accord ownership in a legal person to the person who possesses the bearer share certificate.

ب) تبدیل این نوع سهام به سهام ثبت شده یا اسناد سهام ثبت شده (از جمله از طریق کاهش استفاده فیزیکی از سهام)^{۲۹۴}

پ) سلب قابلیت نقل و انتقال این سهام‌ها با ملزم نمودن نگهداری آن‌ها توسط یک مؤسسه مالی معتبر یا واسطه حرفه‌ای؛
ت) ملزم نمودن سهام‌دارانی که دارای منافع کنترلی هستند نسبت به معرفی خود به شرکت و ملزم نمودن شرکت به ثبت هویت آن‌ها؛

ث) استفاده از سایر سازوکارهای مورد استفاده در آن کشور.

۲۴-۱۲- کشورهایی که در آن‌ها استفاده اشخاص حقوقی از سهامداران اسمی یا مدیران اسمی^{۲۹۵} مجاز است، باید از یک یا چند سازوکار زیر برای اطمینان از اینکه این موضوع مورد سوءاستفاده قرار نمی‌گیرند، استفاده کنند:

الف) ملزم نمودن سهامداران و مدیران اسمی، به افشای هویت صاحب اصلی خود به شرکت و یا هر واحد ثبتی ذی‌ربط دیگر. این اطلاعات باید در اطلاعات مرکز ثبتی لحاظ شود؛

ب) ملزم نمودن سهامداران و مدیران اسمی، به کسب مجوز تا وضعیت اسمی بودن ایشان در ثبت شرکت‌ها ثبت و اطلاعات مربوط به صاحب اصلی نگهداری شود و به محض درخواست مقامات، این اطلاعات در اختیار ایشان قرار گیرد؛
پ) استفاده از سایر سازوکارهای شناسایی شده توسط کشور.

۲۴-۱۳- برای هر فرد حقوقی یا حقیقی که الزامات را رعایت نکند، باید مسئولیت و مجازات متناسب و بازدارنده در نظر گرفته شود.

۲۴-۱۴- کشورها باید به سرعت همکاری‌های بین‌المللی در زمینه اطلاعات پایه و اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی را براساسی که در توصیه‌های ۳۷ و ۴۰ آمده، ارائه کنند. این موضوع شامل موارد زیر می‌شود:

الف) تسهیل دسترسی مراجع ذی‌صلاح خارجی به اطلاعات پایه که در اختیار ثبت شرکت‌ها می‌باشد؛

ب) تبادل اطلاعات درباره سهامداران؛

پ) استفاده از اختیارات تحقیقاتی - در چارچوب قوانین داخلی- برای کسب اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی و به نمایندگی از طرف همتایان خارجی.^{۲۹۶}

^{۲۹۴} برگرفته از ترجمه متدولوژی به زبان عربی (مترجم).

^{۲۹۵} در ترجمه توصیه‌ها به زبان دری، از عبارت "نامزد (منتخب)" و در ترجمه متدولوژی به زبان عربی از عبارت "اسمی" استفاده شده است (مترجم).

^{۲۹۶} عبارت "همتایان خارجی" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Foreign counterparts refers to foreign competent authorities that exercise similar responsibilities and functions in relation to the cooperation which is sought, even where such foreign competent authorities have a different nature or status (e.g. depending on the country, AML/CFT supervision of certain financial sectors may be performed by a supervisor that also has prudential supervisory responsibilities or by a supervisory unit of the FIU).

۲۴-۱۵- کشورها باید بر کیفیت همکاری دریافتی از سایر کشورها در پاسخ به درخواست اطلاعات پایه یا اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی یا درخواست همکاری در جابایی ذی‌نفعان حقیقی مقیم در خارج از کشور، نظارت کنند.

توصیه شماره ۲۵: شفافیت و مالکیت ذی‌نفعانه در ترتیبات حقوقی^{۲۵۷}

۲۵-۱- کشورها باید:

الف) امین‌های هر تراست صریح که مشمول قوانین هستند^{۲۵۸} ملزم کنند که اطلاعات کافی، دقیق و به‌روز درباره هویت امانت‌گذار، امین یا امین‌ها، و ذی‌نفعان یا طبقه ذی‌نفعان و یا هر فرد حقیقی دیگری که کنترل مؤثر نهایی بر تراست دارد، اخذ و نگهداری کنند؛

ب) امین‌های هر تراست که مشمول قوانین هستند را ملزم کنند اطلاعات پایه درباره دیگر کارگزاران معتبر و یا ارائه‌کنندگان خدمت به تراست - از جمله مشاوران یا مدیران سرمایه‌گذاری، حسابداران و مشاوران مالیات - را نگهداری کنند؛
پ) امین‌های حرفه‌ای را ملزم کنند که این اطلاعات را حداقل به مدت پنج سال از زمان توقف فعالیت آن‌ها با تراست، نگهداری کنند.

۲۵-۲- کشورها باید الزام کنند که هر اطلاعاتی در راستای این توصیه نگهداری می‌شود، دقیق و تا حد امکان به‌روز بوده و به طور مرتب به‌روزرسانی شود.

۲۵-۳- کشورها باید تدابیری اتخاذ کنند که اطمینان حاصل شود امین‌ها هنگام ایجاد رابطه کاری یا انجام تراکنش موردی بالای سقف مقرر، وضعیت خود را نزد مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی افشا می‌کنند.
۲۵-۴- هیچ قانون یا ابزار لازم‌الاجرائی نباید امین‌ها را از ارائه هر گونه اطلاعات مربوط به تراست به مراجع ذی‌صلاح^{۲۵۹} از ارائه اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی و دارایی‌های تراست - که قرار است تحت شرایط رابطه کاری نگهداری یا مدیریت شوند - به مؤسسات مالی یا مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی، در صورت درخواست آن‌ها، منع کند.

^{۲۵۷} اقدامات الزامی ذیل توصیه ۲۵ با ارجاع خاص به تراست‌ها ذکر شده‌اند. این موضوع باید هنگام اشاره به تراست صریح (که در واژه‌نامه گروه ویژه تعریف شده است) فهمیده شود. در رابطه با دیگر انواع ترتیبات حقوقی با ساختار یا وظیفه مشابه، کشورها باید با هدف دستیابی به سطح مشابه شفافیت، تدابیر لازم برای تراست‌ها اتخاذ کنند. کشورها حداقل باید اطمینان حاصل کنند که اطلاعات مشابه با آنچه در خصوص تراست‌ها آمده دقیق و به‌روز نگهداری شود و اینکه این اطلاعات باید در زمان مناسب توسط مراجع ذی‌صلاح قابل دسترسی باشد.

^{۲۵۸} کشورها ملزم نیستند از نظر قانونی تراست‌ها را به رسمیت بشناسند. کشورها ملزم نیستند معیارهای ۲۵،۱ تا ۲۵،۴ را در مقررات خود لحاظ کنند؛ به شرط آنکه تعهدات مربوطه برای امین‌ها وجود داشته باشد.

^{۲۵۹} مقامات ذی‌صلاح محلی یا مقامات ذی‌صلاح مربوطه کشور دیگر مطابق تقاضای همکاری بین‌المللی.

۲۵-۵- مراجع ذیصلاح و به خصوص مقامات مجری قانون، باید تمام اختیارات لازم برای دریافت به‌موقع اطلاعات موجود نزد امین‌ها و دیگر طرفین (به خصوص اطلاعات موجود نزد مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی)، درباره ذی‌نفع حقیقی و کنترل تراست را داشته باشند. این اطلاعات از جمله شامل موارد زیر می‌شود: الف) ذی‌نفع حقیقی؛ ب) محل اقامت امین؛ و پ) هر دارایی که توسط مؤسسه مالی یا مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی، در ارتباط با هر امینی که با وی فعالیت کاری دارند یا برای وی تراکنش موردی انجام می‌دهند، نگهداری یا مدیریت می‌شود.

۲۵-۶- کشورها باید براساس توصیه‌های ۳۷ و ۴۰، به سرعت در خصوص اطلاعات از جمله اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی، تراست‌ها و دیگر ترتیبات حقوقی، همکاری بین‌المللی داشته باشند. این همکاری همچنین شامل موارد زیر می‌شود:

الف) تسهیل دسترسی مراجع ذیصلاح خارجی به اطلاعات پایه در اختیار ثبت شرکت‌ها یا دیگر مقامات داخلی؛
ب) تبادل اطلاعات داخلی موجود درباره تراست‌ها و دیگر ترتیبات حقوقی؛ و
پ) استفاده از اختیارات تحقیقاتی مقامات، طبق قوانین داخلی، برای کسب اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی از طرف هم‌تایان خارجی.

۲۵-۷- کشورها باید اطمینان حاصل کنند که امین‌ها یا: الف) در ازای قصور از اجرای وظایف مربوط به ایفای تعهداتشان قانوناً مسئولند، ب) اینکه مجازات‌های متناسب و بازدارنده کیفری، مدنی یا اداری برای قصورشان متحمل خواهند شد؛^{۲۶۰}
۲۵-۸- کشورها باید اطمینان حاصل کنند مجازات متناسب و بازدارنده کیفری، مدنی و اداری برای کوتاهی در ارائه به موقع اطلاعات مربوط به تراست (طبق معیار ۲۵-۱) به مراجع ذیصلاح اعمال خواهد شد.

توصیه شماره ۲۶: وضع مقررات و اعمال نظارت بر مؤسسات مالی

۲۶-۱- کشورها باید یک یا چند مرجع ناظر را تعیین کنند که مسئولیت وضع مقررات و اعمال نظارت (یا پایش) بر تطبیق عملکرد مؤسسات مالی با الزامات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم را برعهده داشته باشند.

ورود به بازار

۲۶-۲- مؤسسات مالی مشمول اصول محوری باید مجوز دریافت کنند. سایر مؤسسات مالی، از جمله مؤسساتی که خدمات انتقال پول یا ارزش یا خدمت تبدیل پول یا ارز را انجام می‌دهند نیز باید مجوز دریافت کنند یا به ثبت برسند. کشورها نباید اجازه تأسیس یا تداوم فعالیت را به بانک‌های پوسته‌ای بدهند.

^{۲۶۰} این موضوع الزامات مبنی بر وجود مجازات متناسب و بازدارنده برای قصور از اجرای الزامات توصیه‌های دیگر را متأثر نمی‌کند.

۲۶-۳- مقامات ذی‌صلاح یا ناظران مالی باید با استفاده از تدابیر حقوقی یا نظارتی لازم، مانع از آن شوند که مجرمان و یا وابستگان آن‌ها، صاحب (یا ذی‌نفع حقیقی) منفعت مهم یا کنترل‌کننده‌ای در یک مؤسسه مالی شوند و یا مدیریت یک مؤسسه مالی را در اختیار بگیرند.

رویکرد مبتنی بر ریسک در اعمال نظارت یا پایش

۲۶-۴- مؤسسات مالی باید مشمول موارد زیر باشند:

الف) درباره مؤسسات مالی که مشمول اصول محوری هستند- وضع مقررات و اعمال نظارت یا پایش براساس اصول محوری، در مواردی که به پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم مرتبط است، از جمله نظارت گروهی یکپارچه برای اهداف مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم؛

ب) درباره سایر مؤسسات مالی- وضع مقررات و اعمال نظارت یا پایش با در نظر گرفتن ریسک‌های پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم در بخش مربوطه. حداقل در مواردی که مؤسسات مالی، خدمتی در زمینه انتقال پول یا ارزش و یا تبدیل پول یا ارز ارائه می‌دهند، باید نظام‌هایی برای پایش و حصول اطمینان از رعایت الزامات ملی مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم وجود داشته باشد.

۲۶-۵- تعداد و فشردگی بازرسی‌های حضوری و غیرحضوری مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم که از مؤسسات مالی یا گروه‌های مالی به عمل می‌آید، باید براساس موارد زیر تعیین شود:

الف) ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم و خط‌مشی‌ها، کنترل‌های داخلی و شیوه‌های مورد استفاده توسط مؤسسه یا گروه، که در ارزیابی ناظران از وضعیت ریسک مؤسسه یا گروه مورد اشاره قرار گرفته است؛

ب) ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم موجود در کشور؛

پ) ویژگی‌های مؤسسات یا گروه‌های مالی به ویژه تنوع و تعداد مؤسسات مالی و میزان اختیاری که با در نظر گرفتن رویکرد مبتنی بر ریسک، به آن‌ها اعطا شده است.

^{۲۶۱} در سند "اصول اساسی برای نظارت بانکی موثر" که ترجمه آن را می‌توانید در پایگاه اطلاع‌رسانی بانک مرکزی به نشانی <http://www.cbi.ir/simplelist/2739.aspx> ملاحظه فرمائید؛ اصول ۱، ۲، ۳، ۵ تا ۹، ۱۱ تا ۱۵ و ۲۶ به پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم مربوط می‌شود. سایر اصول محوری مربوط به پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم شامل این موارد هستند: اصول ۱، ۳ تا ۱۱، ۱۸، ۲۱ تا ۲۳ و ۲۵ انجمن بین‌المللی نظار بیمه و اصول ۲۴، ۲۸، ۲۹ و ۳۱ سازمان بین‌المللی اوراق بهادار و مسئولیت‌های مذکور در بندهای الف تا ت. ارزیابان می‌توانند در صورت وجود از ارزیابی‌های تطبیق کشور با این اصول، استفاده کنند.

۲۶-۶- ناظر باید به طور دوره‌ای و به خصوص هنگامی که وقایع یا تحولات مهمی در مدیریت و عملیات یک مؤسسه یا گروه مالی به وقوع می‌پیوندد، ارزیابی وضعیت ریسک پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم مؤسسه یا گروه مالی (از جمله ریسک‌های عدم تطبیق) را مورد بررسی قرار دهد.^{۲۶۲}

توصیه شماره ۲۷: اختیارات ناظران

۲۷-۱- ناظران باید از اختیارات کافی برای نظارت یا پایش و حصول اطمینان از رعایت الزامات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم توسط مؤسسات مالی برخوردار باشند.

۲۷-۲- ناظران باید اجازه انجام بازرسی از مؤسسات مالی را داشته باشند.

۲۷-۳- ناظران باید اجازه داشته باشند که مؤسسات مالی را ملزم به تهیه و ارائه هرگونه اطلاعات مرتبط با پایش در خصوص رعایت الزامات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم نمایند.

۲۷-۴- ناظران باید اجازه داشته باشند در قبال قصور در اجرای الزامات مقرر شده، مجازات‌هایی را در راستای توصیه شماره ۳۵ اعمال کنند. ناظران باید از این اختیار برخوردار باشند که مجموعه‌ای از مجازات‌های انتظامی و جریمه‌های مالی از جمله اختیار لغو، تحدید یا تعلیق مجوز مؤسسه مالی را اعمال کنند.

توصیه شماره ۲۸: وضع مقررات و اعمال نظارت بر مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیر مالی

قمارخانه‌ها

۲۸-۱- کشورها باید اطمینان حاصل کنند که قمارخانه‌ها مشمول تدابیر مقرراتی و نظارتی مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم باشند. این امر حداقل شامل موارد زیر است:

الف) قمارخانه‌ها باید مجوز فعالیت اخذ کنند؛

ب) مراجع ذی‌صلاح باید با اتخاذ تدابیر نظارتی و حقوقی لازم، مانع از آن شوند که مجرمان یا وابستگان آن‌ها، مالک (و یا ذی‌نفع حقیقی) سهم عمده یا تعیین کننده، مدیر و یا اداره کننده قمارخانه شوند؛

پ) قمارخانه‌ها از نظر رعایت الزامات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم باید به نحو مؤثری تحت نظارت باشند.

سایر مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیر مالی به جز قمارخانه‌ها

^{۲۶۲} در ماده ۲۰ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی، مصوب ۱۳۸۶، تصریح شده است:

ماده ۲۰- دستگاه‌های مسئول نظارت بر اشخاص مشمول (از قبیل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سازمان بورس و اوراق بهادار، سازمان بازرسی کل کشور، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، اتحادیه‌های صنفی و سازمان اوقاف و امور خیریه) موظفند در بازرسی‌های معمول خود رعایت مقررات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را مدنظر قرار داده و نسبت به رعایت و یا عدم رعایت آن اعلام نظر نمایند (مترجم).

^{۲۶۳} اختیار ناظر برای الزام به ارائه اطلاعات یا دستیابی به آن‌ها برای مقاصد نظارتی، نباید منوط به اخذ حکم دادگاه باشد.

۲۸-۲- یک مرجع ذی صلاح یا نهاد خودانتظام باید وظیفه پایش و اطمینان از اجرای الزامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم توسط مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی را برعهده داشته باشد.

۲۸-۳- کشورها باید اطمینان حاصل کنند که سایر مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی، مشمول نظام‌هایی برای پایش رعایت الزامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم قرار دارند.

۲۸-۴- مرجع ذی صلاح تعیین شده یا نهاد خودانتظام باید:

(الف) از اختیار لازم برای اجرای وظایف خود از جمله وظیفه پایش میزان اجرای الزامات برخوردار باشد؛

(ب) تدابیر لازم را اتخاذ کند تا مانع از آن شود که مجرمان یا وابستگان آن‌ها، مجوزی حرفه‌ای بدست آورد و یا مالک (یا ذی‌نفع حقیقی) منافی مهم یا کنترلی در یک شغل یا حرفه مشخص غیرمالی شده و یا در آن، دارای پست مدیریتی باشند؛

(پ) برای مقابله با موارد عدم رعایت الزامات ناظر بر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، و طبق توصیه شماره ۳۵، مجازات‌هایی اعمال کنند.

تمام مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیر مالی

۲۸-۵- اعمال نظارت بر مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی باید براساس ریسک انجام شود، از جمله:

(الف) تعیین تعداد و فشردگی بازرسی‌ها از مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی، براساس شناخت ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم آن‌ها و با درنظر گرفتن ویژگی این مشاغل مخصوصاً تنوع و تعداد آن‌ها؛

(ب) درنظر گرفتن وضعیت ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم این مشاغل و حدود صلاح‌دید که هنگام ارزیابی کنترل‌های داخلی، خط‌مشی‌ها و شیوه‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم این مشاغل و حرفه‌ها - با در نظر گرفتن رویکرد ریسک محور- به آنها اعطاء شده است.

توصیه شماره ۲۹: واحد اطلاعات مالی

۲۹-۱- کشورها باید یک واحد اطلاعات مالی تأسیس کنند^{۲۶۴} به عنوان مرکزی ملی برای دریافت و تحلیل گزارش‌های مربوط به معاملات مشکوک و سایر اطلاعات مربوط به پولشویی، جرایم منشاء مربوطه و تأمین مالی تروریسم و نیز انتشار نتایج این تحلیل‌ها، عمل کند.^{۲۶۵}

^{۲۶۴} در بند ج ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی ایران، مصوب ۱۳۸۶، به طور تلویحی به واحد اطلاعات مالی ایران و در ماده ۳۸ آئین‌نامه اجرایی قانون، به طور مشخص به این واحد و وظایف آن اشاره شده است (مترجم).

^{۲۶۵} با توجه به اینکه مدل‌های مختلف واحد اطلاعات مالی وجود دارد، توصیه ۲۹ بر انتخاب یک مدل خاص توسط کشور اصراری ندارد و این توصیه برای تمام مدل‌ها به صورت مساوی اعمال می‌شود.

۲۹-۲- واحد اطلاعات مالی باید به عنوان مرکزی متمرکز برای دریافت گزارش‌ها از سوی نهادهای گزارش‌دهنده عمل کند. گزارش‌هایی از جمله:

الف) گزارش‌های مربوط به معاملات مشکوک که توسط نهادهای گزارش‌دهنده، طبق توصیه‌های ۲۰ و ۲۳ تهیه شده است؛

ب) سایر اطلاعات مورد نیاز طبق مقررات کشور (مانند گزارش عملیات نقدی بالاتر از سقف مقرر، گزارش نقل و انتقالات الکترونیکی و دیگر اعلام/افشاهای مربوط به سقف مقرر).

۲۹-۳- واحد اطلاعات مالی باید:

الف) علاوه بر اطلاعاتی که نهادها به این واحد گزارش می‌دهند، بتواند اطلاعات بیشتری را برای انجام صحیح وظیفه تحلیل از نهادهای گزارش‌دهنده دریافت و از آنها استفاده کند؛

ب) به بیشترین سطح اطلاعات مالی، اداری و اطلاعات مراجع اعمال قانون - که برای انجام صحیح وظایفش به آنها نیاز دارد- دسترسی داشته باشد.^{۲۶۷}

۲۹-۴- واحد اطلاعات مالی باید:

الف) تحلیل‌های عملیاتی انجام دهد. در این تحلیل‌ها از اطلاعات موجود و قابل دریافت، برای شناسایی هدف‌های خاص، دنبال کردن روند فعالیت‌ها و تراکنش‌های مشخص و تعیین رابطه بین آن اهداف و عواید احتمالی حاصل از جرم، پول‌شویی، جرایم منشاء و تأمین مالی تروریسم استفاده می‌شود؛

ب) تحلیل‌های استراتژیک انجام دهد. در این تحلیل‌ها از اطلاعات موجود و قابل دریافت، از جمله داده‌هایی که ممکن است توسط سایر مراجع به آنها دست یافت، برای شناسایی روندها و الگوهای مرتبط با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم استفاده می‌شود.

۲۹-۵- واحد اطلاعات مالی باید بتواند اطلاعات و نتایج تحلیل‌هایش را با تصمیم خود یا به درخواست دیگران، در اختیار مراجع ذی‌صلاح ذی‌ربط قرار دهد و باید از کانال‌های امن، محافظت شده و متعهد، برای انتشار اطلاعات برخوردار باشد.

۲۹-۶- واحد اطلاعات مالی باید به شیوه‌های زیر از اطلاعات خود محافظت کند:

^{۲۶۶} باید شامل اطلاعات به دست آمده از منابع عمومی یا باز و همچنین اطلاعات مرتبط گردآوری شده یا نگهداری شده توسط دیگر مقامات و یا به نمایندگی از آنها و همچنین در صورت نیاز، اطلاعاتی باشد که به صورت تجاری نگهداری می‌شوند.

^{۲۶۷} در ماده ۴۷ آئین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی آمده است که: "تمامی اشخاص مشمول موظفند اطلاعات مورد درخواست واحد اطلاعات مالی در موضوع مبارزه با پولشویی را به نحوی که آن واحد تعیین کند، جهت انجام وظایف محول شده، تأمین نمایند" (مترجم).

الف) وجود قوانینی ناظر بر حفظ امنیت و محرمانه بودن اطلاعات از جمله شیوه‌هایی برای کنترل، ذخیره‌سازی، انتشار، حفاظت و دسترسی به اطلاعات؛

ب) حصول اطمینان از اینکه کارکنان واحد اطلاعات مالی از سطح امنیتی خوبی برخوردارند و بر مسئولیت خود مبنی بر کنترل و انتشار اطلاعات حساس و محرمانه واقفند؛

پ) حصول اطمینان از اینکه به امکانات و اطلاعات در دسترس واحد اطلاعات مالی - از جمله نظام‌های فناوری اطلاعات این واحد - دسترسی محدودی وجود دارد.

۲۹-۷- واحد اطلاعات مالی باید از نظر عملیاتی مستقل و خودمحور باشد. این واحد باید:

الف) اختیار و ظرفیت لازم برای انجام آزادانه فعالیت‌هایش را داشته باشد، از جمله امکان اتخاذ تصمیم درباره تحلیل، تقاضا و یا ارسال یا انتشار اطلاعات خاص به تشخیص خود؛

ب) قادر باشد به طور مستقل، ترتیبات لازم برای تبادل اطلاعات با دیگر مراجع ذی‌صلاح داخلی یا هم‌تایان خارجی را فراهم نموده یا فعالیت داشته باشد؛

پ) امکان انجام وظایف مشخص خود به طور مستقل را داشته باشد، حتی اگر از نظر ساختاری داخل ساختار نهاد دیگری قرار دارد؛

ت) باید قادر باشد فارغ از هرگونه تاثیر یا دخالت سیاسی، حکومتی یا صنعت مربوطه که ممکن است استقلال عملیاتی آن را تهدید کند، منابع مورد نیاز برای انجام وظایف خود، به طور معمول یا برای مورد خاص، را به دست بیاورد.

۲۹-۸- در صورتیکه واحد اطلاعات مالی در کشوری تأسیس شده اما هنوز به عضویت گروه اگمونت درنیامده، واحد اطلاعات مربوطه باید برای عضویت در این گروه اقدام کند. واحد اطلاعات مالی مربوطه باید تقاضای غیر مشروط را برای عضویت به گروه اگمونت ارائه داده و کاملاً در فرآیند عضویت فعال باشد.

توصیه شماره ۳۰: مسئولیت‌های مراجع مجری قانون و انجام تحقیقات

۳۰-۱- باید مقامات مجری قانونی تعیین شوند که عهده‌دار مسئولیت انجام تحقیقات مناسب درباره پول‌شویی، جرایم منشاء مربوطه و تأمین مالی تروریسم - در چارچوب خط مشی‌های ملی مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم - باشند.

۳۰-۲- مقامات تحقیق کننده مجری قانون مرتبط با جرایم منشاء باید فارغ از آنکه جرم منشاء در کجا رخ داده، اجازه داشته باشند به هنگام انجام تحقیقات مالی موازی^{۲۶۸} جرایم مرتبط با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را دنبال کنند یا مجاز باشند موارد مذکور را به سازمان دیگر جهت انجام پیگیری ارجاع دهند.

۳۰-۳- باید یک یا چند مرجع ذیصلاح باشند تا عملیات شناسایی، ردیابی و اقدامات اولیه برای مسدود کردن و توقیف دارایی‌هایی که مشمول مصادره هستند یا ممکن است بشوند و یا مشکوک به این هستند که عواید مجرمانه داشته باشند را به فوریت انجام دهند.

۳۰-۴- کشورها باید اطمینان حاصل کنند که توصیه ۳۰ همچنین در مورد مراجع ذیصلاحی که در زمره مقامات مجری قانون نیستند، اما مسئولیت پیگیری تحقیقات مالی برای جرایم منشاء را دارند - به میزانی که فعالیت آنها تحت پوشش توصیه ۳۰ قرار می‌گیرد- قابل اعمال باشد.

۳۰-۵- اگر مقامات مسئول مبارزه با فساد، به عنوان مسئول تحقیق در مورد جرایم پولشویی و تأمین مالی تروریسم ناشی از (یا مرتبط با) فساد - برای اجرای توصیه شماره ۳۰- تعیین شده‌اند، باید از اختیارات کافی برای شناسایی، ردیابی و انجام اقدامات اولیه برای مسدود نمودن و توقیف دارایی برخوردار باشند.

توصیه شماره ۳۱: اختیارات مراجع مجری قانون و انجام تحقیقات

۳۱-۱- مراجع ذیصلاح که تحقیقات درباره پولشویی، جرایم منشاء مربوط و تأمین مالی تروریسم را انجام می‌دهند، باید بتوانند به تمام اسناد و اطلاعات مورد نیاز برای استفاده در تحقیقات، تعقیب‌های قضایی و اقدامات مرتبط، دسترسی پیدا کنند. این دسترسی باید شامل اختیار توسل به اقدامات قهری برای موارد زیر باشد:

الف) دسترسی به سوابق موجود نزد مؤسسات مالی، مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی و سایر اشخاص حقیقی یا حقوقی؛

ب) انجام تحقیقات از اشخاص و اماکن؛

پ) دریافت اظهارات شهود؛

ت) توقیف و جمع‌آوری شواهد و قرائن.

^{۲۶۸} منظور از "تحقیقات مالی موازی" انجام همزمان تحقیقات با تحقیقات کیفری در زمینه پولشویی، تأمین مالی تروریسم و جرایم منشاء است. "تحقیقات مالی" به معنای استعمال وضعیت مالی مربوط به یک فعالیت مجرمانه با اهداف زیر می‌باشد: (۱) شناسایی گستردگی شبکه‌های مجرمانه یا دامنه جرم و جنایت است، (۲) شناسایی و ردیابی عواید جرم، وجوه تروریستی یا دیگر دارایی‌هایی که مشمول توقیف است یا ممکن است در معرض توقیف قرار بگیرد، (۳) فراهم نمودن شواهد و قرائن که می‌تواند در دادرسی‌های کیفری مورد استفاده قرار بگیرد.

۳۱-۲- مراجع ذیصلاح که تحقیقات را انجام می‌دهند، باید بتوانند گستره وسیعی از تکنیک‌ها را برای انجام تحقیقات درباره پول‌شویی، جرایم منشاء مرتبط و تأمین مالی تروریسم استفاده کنند. این تکنیک‌ها عبارتند از:

الف) عملیات مخفیانه؛

ب) رهگیری ارتباطات و مکاتبات؛

پ) دسترسی به سیستم‌های رایانه‌ای؛ و

ت) توزیع به صورت کنترل‌شده.

۳۱-۳- کشورها باید سازوکارهایی داشته باشند تا بتوانند:

الف) به موقع متوجه شوند که آیا اشخاص حقیقی یا حقوقی، صاحب حساب بوده یا کنترل حساب‌ها را در اختیار دارند؛

ب) اطمینان حاصل کنند مراجع ذیصلاح فرایندی دارند که بتوانند دارایی‌ها را بدون اطلاع قبلی صاحب دارایی، شناسایی کنند.

۳۱-۴- مراجع ذیصلاح که تحقیقات درباره پول‌شویی، جرایم منشاء مربوط و تأمین مالی تروریسم را انجام می‌دهند، باید بتوانند تمامی اطلاعات مرتبطی را که در اختیار واحد اطلاعات مالی قرار دارد، از آن واحد بخواهند.

توصیه شماره ۳۲: حمل‌کنندگان پول نقد^{۲۶۹}

یادداشت برای ارزیابان: توصیه شماره ۳۲ می‌تواند توسط یک حوزه قضایی فراملی (مانند اتحادیه اروپا: مترجم) در سطح فراملی اجرا شود؛ بدین معنا که فقط نقل و انتقالی که از مرزهای بیرونی حوزه قضایی فرامرزی گذر کنند، نقل و انتقال برون مرزی - در معنای استفاده شده در توصیه ۳۲- تلقی شوند. چنین ترتیباتی برپایه فراملی ارزیابی می‌شوند.

۳۲-۱- کشورها باید برای انتقالات برون مرزی پول و اسناد قابل معامله بی‌نام،^{۲۷۰} آنکه از کشور خارج می‌شوند یا به کشور وارد می‌شوند، از طریق سیستم اظهار^{۲۷۱} یا سیستم‌های افشاء اقدام کنند. کشورها باید اطمینان حاصل

^{۲۶۹} Cash Courier

^{۲۷۰} عبارت "اسناد قابل معامله بی‌نام" که در ترجمه توصیه‌ها به زبان دری "اسناد بهادار پولی" ترجمه شده است، در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Bearer negotiable instruments (BNIs) includes monetary instruments in bearer form such as: traveller's cheques; negotiable instruments (including cheques, promissory notes and money orders) that are either in bearer form, endorsed without restriction, made out to a fictitious payee, or otherwise in such form that title thereto passes upon delivery; incomplete instruments (including cheques, promissory notes and money orders) signed, but with the payee's name omitted.

^{۲۷۱} در ترجمه عربی متدولوژی، از کلمه "اقرار" به جای "اظهار" و در ترجمه توصیه‌ها به زبان دری، از کلمه "آشکار سازی" به جای "افشاء" استفاده شده است (مترجم).

کنند که برای تمام انتقالات فیزیکی برون مرزی^{۳۲}، آعم از اینکه توسط مسافر، پست یا محموله‌های باری انجام شود، اظهار یا افشاء الزامی باشد، هر چند ممکن است برای شیوه‌های گوناگون نقل و انتقال، کشورها از سیستم‌های مختلفی استفاده کنند.

۳۲-۲- در سیستم اظهار، کلیه افرادی که انتقالات فیزیکی برون مرزی پول و اسناد قابل معامله بی‌نام با مبالغی بیش از سقف تعیین شده انجام می‌دهند (حداکثر ۱۵۰۰۰ دلار/یورو) می‌بایست ملزم باشند که اظهار صادقاته‌ای نزد مرجع ذی صلاح تعیین شده داشته باشند. کشورها مختار هستند از بین سه نوع سیستم اظهار زیر انتخاب کنند:

الف) سیستم اظهار کتبی برای تمام مسافران؛

ب) سیستم اظهار کتبی برای تمام مسافرانی که مبلغ بالای سقف مقرر به همراه دارند؛

پ) سیستم اظهار شفاهی برای تمام مسافران.

۳۲-۳- در سیستم افشاء، مسافرین باید پاسخ صادقاته‌ای را ارائه کنند و در صورت درخواست از ایشان، اطلاعات مناسب را در اختیار مقامات مرتبط قرار دهند؛ لیکن ناگزیر نیستند که به صورت خودکار اظهار شفاهی یا کتبی کنند.

۳۲-۴- در صورت کشف اظهارنامه یا افشاگری خلاف واقع پول یا اسناد قابل معامله بی‌نام یا عدم اظهار یا افشاء، مقامات ذی صلاح تعیین شده باید اجازه داشته باشند از حمل‌کننده، اطلاعات بیشتری در خصوص منشاء پول یا اوراق و مورد استفاده آن‌ها درخواست و دریافت کنند.

۳۲-۵- اشخاصی که اظهارنامه یا افشاگری خلاف واقع ارائه می‌دهند، باید مشمول مجازات‌های متناسب و بازدارنده - اعم از مجازات‌های کیفری، مدنی و اداری - قرار گیرند.

۳۲-۶- اطلاعات کسب شده در فرآیند اظهار/افشاء باید از یکی از روش‌های زیر در اختیار واحد اطلاعات مالی قرار بگیرد:
الف) سیستمی که واحد اطلاعات مالی به وسیله آن از موارد مشکوک نقل و انتقال برون مرزی پول آگاه شود، ب) اطلاعات مربوط به افشاء/اظهار به شکل دیگری به طور مستقیم در اختیار واحد اطلاعات مالی قرار بگیرد.

۳۲-۷- در سطح داخلی، کشورها باید اطمینان حاصل کنند که همکاری کافی میان گمرک، مقامات مهاجرت و دیگر مراجع مرتبط در خصوص مسائل مربوط به اجرای توصیه ۳۲ وجود دارد.

^{۳۲} عبارت "انتقالات فیزیکی برون مرزی" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Cross-Border Physical Transportation refers to any in-bound or out-bound physical transportation of currency or BNIs from one country to another country. The term includes the following modes of transportation: (1) physical transportation by a natural person, or in that person's accompanying luggage or vehicle; (2) shipment of currency or BNIs through containerised cargo or (3) the mailing of currency or BNIs by a natural or legal person.

۳۲-۸- مراجع ذیصلاح باید از اختیارات لازم برای توقیف و یا ایجاد محدودیت در مورد پول و اسناد قابل معامله بی‌نام، برای مدت زمان معقول برخوردار باشند تا مطمئن شوند آیا قرائن و شواهد پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم در شرایط زیر به دست می‌آید یا خیر:

الف) زمانی که ظن به پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم و یا جرایم منشاء وجود دارد؛

ب) زمانی که پول و اسناد به نادرستی اظهار یا افشاء شده‌اند.

۳۲-۹- کشورها باید اطمینان حاصل کنند که سیستم افشاء یا اظهار، امکان همکاری و کمک بین‌المللی را طبق توصیه‌های ۳۶ تا ۴۰ فراهم می‌کند. برای تسهیل این همکاری، در موارد زیر اطلاعات^{۲۳} باید نگه‌داری شود:

الف) هنگامی که یک افشاء یا اظهار در مواردی که بیش از سقف مقرر است، انجام می‌شود؛

ب) هنگامی که یک افشاء یا اظهار خلاف واقع ابراز می‌شود؛

پ) هنگامی که ظن به پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم وجود دارد.

۳۲-۱۰- کشورها باید اطمینان حاصل کنند تدابیر سخت‌گیرانه‌ای وجود دارد تا از اطلاعات گردآوری شده در سیستم‌های افشاء/اظهار استفاده مناسب شود، بدون آنکه به هر شکلی محدودیتی در: الف) پرداخت‌های تجاری بین کشورها بابت کالا و خدمات؛ و ب) آزادی جابجایی سرمایه بوجود آید.

۳۲-۱۱- افرادی که انتقالات فیزیکی برون‌مرزی پول یا اسناد قابل معامله بی‌نامی انجام می‌دهند که با پولشویی/تأمین مالی تروریسم یا جرایم منشاء مرتبط است، باید مشمول موارد زیر باشد: الف) مجازات متناسب و بازدارنده اعم از مجازات کیفری، مدنی یا اداری؛ و ب) تدابیر منطبق با توصیه شماره ۴ که امکان مصادره این پول‌ها یا اسناد را امکان پذیر می‌سازند.

توصیه شماره ۳۳: آمار

۳۳-۱- کشورها باید آمارهای جامعی در مورد موضوعات مربوط به کارآمدی و کارایی نظام‌های مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم خود نگه‌داری کنند. این آمارها باید دربردارنده:

الف) گزارش‌های معاملات مشکوک دریافتی و منتشره^{۲۴}؛

ب) تحقیقات انجام شده درباره پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، پیگردهای قضایی انجام شده و محکومیت‌های اعمال شده؛

^{۲۳} این اطلاعات حداقل باید شامل موارد زیر باشد: ۱) مبلغ ارز و اوراق بهادار بی‌نام اعلام شده، افشاء شده یا به شکل دیگری شناسایی شده، ۲) اطلاعات هویتی حامل یا حاملان آنها.

^{۲۴} منظور گزارش‌هایی است که پس از تجزیه و تحلیل توسط واحد اطلاعات مالی، در اختیار مراجع قضایی برای بررسی بیشتر قرار می‌گیرد (مترجم).

پ) اموال مسدود، توقیف و مصادره شده؛ و

ت) معاضدت‌های قضایی چندجانبه یا سایر درخواست‌های بین‌المللی دریافتی برای همکاری باشند.

توصیه شماره ۳۴: رهنمود و بازخورد

۳۴-۱- مقامات ذی‌صلاح، ناظران و نهادهای خودانتظام^{۲۷۵} باید رهنمودهایی را تدوین و بازخوردهایی را ارائه کنند تا به مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی در اجرای تدابیر ملی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و به طور اخص، در کشف و گزارش معاملات مشکوک، یاری رسانند.

توصیه شماره ۳۵: مجازات‌ها

۳۵-۱- کشورها باید اطمینان یابند که گستره‌ای از مجازات‌های متناسب و بازدارنده - اعم از کیفری، مدنی و یا اداری - برای برخورد با اشخاص حقیقی و حقوقی که در اجرای الزامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم طبق توصیه ۶ و نیز توصیه‌های ۸ الی ۲۳ قصور می‌ورزند، وجود دارد.^{۲۷۶}

۳۵-۲- این مجازات‌ها علاوه بر مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی باید برای روسا و مدیریت ارشد آن‌ها نیز قابل اعمال باشد.^{۲۷۷}

توصیه شماره ۳۶: اسناد بین‌المللی

۳۶-۱- کشورها باید به عضویت کنوانسیون وین، کنوانسیون پالرمو، کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد (کنوانسیون مریدا) و کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم درآیند.

۳۶-۲- کشورها باید کنوانسیون وین، کنوانسیون پالرمو، کنوانسیون مریدا و کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم را به صورت کامل^{۲۷۸} اجرا نمایند.

^{۲۷۵} در ترجمه توصیه‌ها به زبان دری، این عبارت "ادارات خود نظارتی" ترجمه شده است (مترجم).

^{۲۷۶} جریمه‌ها باید به طور مستقیم یا غیر مستقیم هنگام قصور از اجرای الزامات قابل اعمال باشند. لزومی نیست که موضوع مجازات‌ها در همان سندی ذکر شود که الزامات را معرفی کرده است و می‌تواند در سند جداگانه‌ای مورد اشاره قرار گیرد، مشروط به آنکه بین این الزامات و مجازات‌های موجود برای آن‌ها ارتباط شفاف وجود داشته باشد.

^{۲۷۷} طبق تبصره ۳ ماده ۴ قانون مبارزه با پولشویی، مصوب ۱۳۸۶، کلیه آیین‌نامه‌های اجرایی شورای عالی مبارزه با پولشویی پس از تصویب هیات وزیران برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی ذی‌ربط لازم‌الاجرا خواهد بود. متخلف از این امر به تشخیص مراجع اداری و قضایی حسب مورد به دو تا پنج سال انفسال از خدمت مربوط محکوم خواهد شد (مترجم).

^{۲۷۸} مواد مرتبط عبارتند از: کنوانسیون وین (مواد ۳ تا ۱۱، ۱۵، ۱۷ و ۱۹)، کنوانسیون پالرمو (مواد ۵ تا ۷، ۱۰ تا ۱۸، ۲۰ تا ۲۴، ۲۷ تا ۲۹ و ۳۱ و ۳۴) و کنوانسیون مریدا (مواد ۱۴ تا ۱۷، ۲۳ تا ۲۶، ۳۱، ۳۸، ۴۰، ۴۳ تا ۴۶، ۴۸، ۵۰ تا ۵۷، ۵۸) و کنوانسیون تأمین مالی تروریسم (مواد ۲ تا ۱۸).

توصیه شماره ۳۷: معاضدت قضایی

۳۷-۱- کشورها باید از مبانی و بسترهای حقوقی کافی برخوردار باشند که به آنها اجازه دهد به سرعت، در ارتباط با انجام تحقیقات، پیگرد قضایی و دادرسی در خصوص پولشویی، جرایم منشاء مرتبط و تأمین مالی تروریسم، گسترده‌ترین سطح ممکن از معاضدت قضایی را ارائه کنند.

۳۷-۲- کشورها باید از یک نهاد مرکزی یا سازوکار رسمی ایجاد شده دیگری برای انتقال درخواست‌ها و اجابت نمودن آنها استفاده کنند. برای اولویت‌بندی و اجابت به‌موقع درخواست‌های معاضدت قضایی باید فرآیندهای شفاف وجود داشته باشد. به منظور پایش پیشرفت امور در مورد درخواست‌های معاضدت قضایی، کشورها باید یک سیستم پیگیری^{۲۷۹} (مدیریت موارد)^{۲۸۰} ایجاد کنند.

۳۷-۳- معاضدت قضایی نباید ممنوع شده و یا برای آن شروط محدود کننده غیرمنطقی یا غیرموجه در نظر گرفته شود.

۳۷-۴- کشورها نباید از اجرای درخواست معاضدت قضایی به دلایل زیر امتناع کنند:

الف) جرم موردنظر، در بردارنده مسائل مالیاتی نیز می‌باشد؛

ب) مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی ملزم به رعایت الزامات رازداری یا محرمانه بودن اطلاعات هستند، مگر آنکه اطلاعاتی که در جستجوی آن هستند مشمول امتیاز حرفه‌ای حقوقی یا رازداری حرفه‌ای حقوقی باشد.

۳۷-۵- کشورها باید درخواست‌های دریافتی برای معاضدت قضایی و اطلاعات مندرج در آنها را طبق اصول بنیادین قوانین داخلی خود محرمانه نگه داری کنند تا سلامت تحقیقات یا استعلام‌های انجام شده حفظ شود.

۳۷-۶- در صورتی که درخواست ارائه شده از سوی یک کشور برای دریافت معاضدت قضایی دربردارنده اقدامات قهرآمیز نباشد، کشور دریافت کننده تقاضا برای استجابت درخواست نباید الزام کنند که مجرمیت دوگانه باید وجود داشته باشد.

۳۷-۷- در مواردی که معاضدت قضایی، مستلزم وجود شرط مجرمیت دوگانه است، اگر هر دو کشور طرف معاضدت قضایی، عمل مرتبط با جرم موردنظر را جرم‌انگاری کرده باشند، الزام مذکور تحقق یافته تلقی می‌شود؛ فارغ از اینکه آیا هر دو کشور این جرم را در دسته مشابهی از جرایم قرار داده‌اند یا اینکه تحت عناوین یکسان طبقه‌بندی کرده‌اند یا خیر.

۳۷-۸- اختیارات و شیوه‌های تحقیقاتی مذکور در توصیه شماره ۳۱ یا دیگر اختیارات و شیوه‌هایی که مقامات ذی‌صلاح داخلی از آنها برخوردارند، باید برای پاسخ به درخواست‌های معاضدت قضایی - و در صورت مطابقت با قوانین داخلی -

^{۲۷۹} Case Management.

^{۲۸۰} در ترجمه توصیه‌ها به زبان دری به این صورت ترجمه شده است.

برای درخواست‌های مستقیم دریافتی از سوی مراجع قضایی یا مراجع مجری قانون خارجی، توسط همتایان داخلی نیز قابل اعمال باشد، از جمله:

الف) تمام اختیارات خاص ذکر شده در توصیه ۳۱ مربوط به تهیه، جستجو و ضبط اطلاعات، مستندات و یا قرائن (از جمله سوابق مالی) از مؤسسات مالی یا سایر اشخاص حقیقی و حقوقی و نیز ثبت اظهارات شهود؛ و
ب) گستره وسیعی از سایر اختیارات و شیوه‌های تحقیقاتی.

توصیه شماره ۳۸: معاضدت قضایی: انسداد و مصادره

۳۸-۱- کشورها باید از توانایی لازم برای اقدام سریع در پاسخ به درخواست‌های ارائه شده از سوی دیگر کشورها مبنی بر شناسایی، مسدود کردن، توقیف و مصادره:

الف) اموال تطهیر شده؛

ب) عواید حاصله؛

پ) امکانات^{۲۸۱} مورد استفاده؛

ت) امکاناتی که قصد استفاده از آنها برای ارتکاب پولشویی، جرایم منشاء و یا تأمین مالی تروریسم بوده؛

ث) اموال دارای ارزش معادل؛

برخوردار باشند.

۳۸-۲- کشورها باید از توانایی لازم برای ارائه کمک و پاسخ به درخواست‌هایی که بر مبنای مصادره بدون محکومیت کیفری^{۲۸۲} اقدامات موقت مرتبط جهت همکاری ارسال شده اند - حداقل در مواردی که متهم به دلایلی همچون فوت، سفر، غیبت یا ناشناخته بودن در دسترس نیست - برخوردار باشند؛ مگر آنکه این امر با اصول بنیادین قوانین داخلی آنها در تضاد باشد.

۳۸-۳- کشورها باید از: الف) ترتیبات لازم برای هماهنگ کردن اقدامات مربوط به توقیف و مصادره با سایر کشورها؛ ب) سازوکارهایی برای مدیریت اموال مسدود، توقیف و مصادره شده برخوردار باشند.

۳۸-۴- کشورها باید از توانایی لازم برای تسهیم دارایی‌های مصادره شده با دیگر کشورها برخوردار باشند، به خصوص زمانی که توقیف انجام شده به طور مستقیم یا غیرمستقیم، نتیجه همکاری مقامات مجری قانون باشد.

^{۲۸۱} در ترجمه توصیه‌ها به زبان دری، "ابزار" ترجمه شده است.

^{۲۸۲} عبارت "مصادره بدون محکومیت کیفری" در واژه‌نامه به این صورت تعریف شده است (مترجم):

Non-conviction based confiscation means confiscation through judicial procedures related to a criminal offence for which a criminal conviction is not required.

توصیه شماره ۳۹: استرداد

۳۹-۱- کشورها باید قادر باشند درخواست های استرداد مرتبط با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را بدون تأخیر غیرموجهی اجابت کنند. به طور اخص، کشورها باید:

الف) اطمینان یابند که پولشویی و تأمین مالی تروریسم از جرایم قابل استرداد هستند؛

ب) اطمینان یابند که سیستم پیگیری (مدیریت موارد) دارند و از فرآیندهای شفاف برای اجرای به موقع درخواست های استرداد، از جمله اولویت بندی آن ها در صورت نیاز، برخوردارند؛

پ) برای اجرای درخواست ها، شروط محدود کننده غیرمعقول یا غیرموجه اعمال نمی کنند.

۳۹-۲- کشورها باید:

الف) تبعه های خود را مسترد کنند؛

ب) اگر چنین کاری را صرفاً به دلیل مسئله تابعیت نمی کنند، باید بنا به درخواست کشور خواهان استرداد، پرونده را بدون تأخیر غیرموجه به مقامات ذی صلاح به منظور رسیدگی قضایی به جرایم مطروحه در درخواست استرداد ارجاع دهند.

۳۹-۳- در مواردی که استرداد، مستلزم وجود شرط مجرمیت دوگانه است، اگر هر دو کشور طرف استرداد، عمل مرتبط با جرم موردنظر را جرم انگاری کرده باشند، الزام مذکور تحقق یافته تلقی می شود؛ فارغ از اینکه آیا هر دو کشور این جرم را در دسته مشابهی از جرایم قرار داده اند یا اینکه تحت عناوین یکسان طبقه بندی کرده اند یا خیر.

۳۹-۴- کشورها باید مطابق با اصول بنیادین قوانین داخلی خود، سازوکارهای ساده ای برای استرداد^{۲۸۳} داشته باشند.

توصیه شماره ۴۰: سایر اشکال همکاری های بین المللی

اصول کلی

۴۰-۱- کشورها باید اطمینان یابند که مقامات ذی صلاح آن ها می توانند به سرعت، گسترده ترین سطح همکاری بین المللی را برای مبارزه با پولشویی، جرایم منشاء مرتبط و تأمین مالی تروریسم فراهم کنند. کشورها باید بتوانند راساً و یا به درخواست سایر کشورها، تبادل اطلاعات نمایند.

۴۰-۲- مراجع ذی صلاح باید:

الف) از مبنای قانونی برای چنین همکاری هایی برخوردار باشند؛

ب) مجاز باشند از مؤثرترین ابزارها برای همکاری استفاده کنند؛

^{۲۸۳} فراهم نمودن امکان انتقال مستقیم درخواست ها برای دستگیری موقت، بین مقامات مربوطه.

پ) از مجاری، سازوکارها و کانال‌های شفاف و مطمئن که به ارسال و اجابت درخواست‌ها، کمک کرده و آن‌ها را تسهیل می‌کنند استفاده کنند؛

ت) فرآیندهای شفاف برای اولویت‌بندی و اجابت به‌موقع درخواست‌ها داشته باشند؛

ث) فرآیندهای شفاف برای حفاظت از اطلاعات دریافتی داشته باشند.

۴۰-۳- چنانچه مراجع ذی‌صلاح به توافقنامه یا ترتیبات دوجانبه یا چند جانبه برای همکاری نیاز داشته باشند، این توافقات و ترتیبات، باید به موقع و با بیشترین تعداد از همتایان خارجی، مذاکره شده و امضا شوند.

۴۰-۴- مراجع ذی‌صلاح درخواست‌کننده معاضدت قضایی باید به مراجع ذی‌صلاحی که از آن‌ها کمک دریافت کرده‌اند - به محض درخواست ایشان - بازخورد لازم را در خصوص استفاده از اطلاعات و مفید بودن اطلاعات کسب شده، ارائه کنند.

۴۰-۵- کشورها نباید مانع تبادل اطلاعات و ارائه کمک شوند و یا شرایط محدود کننده غیرمنطقی یا غیرموجه در این خصوص مقرر کنند. به‌ویژه مراجع ذی‌صلاح نباید از اجرای درخواست همکاری به دلایل زیر امتناع کنند:

الف) جرم مورد نظر، در بردارنده مسائل مالیاتی نیز می‌باشد؛

ب) مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی، ملزم به رعایت الزامات رازداری یا محرمانه بودن اطلاعات هستند (مگر آنکه اطلاعاتی که در جستجوی آن هستند، مشمول امتیاز حرفه‌ای حقوقی یا رازداری حرفه‌ای حقوقی باشد)؛

پ) استعلام، تحقیقات یا روند دادرسی در کشوری که از آن تقاضای معاضدت قضایی شده در حال جریان است، مگر آنکه تقاضای همکاری خللی در روند استعلام، تحقیقات یا روند دادرسی ایجاد کند؛

ت) ماهیت یا موقعیت مرجع ذی‌صلاح متقاضی دریافت معاضدت قضایی (اعم از آنکه مدنی یا اداری باشد یا مجری قانون و غیره)، متفاوت از ماهیت و موقعیت همتای خارجی آن است.

۴۰-۶- کشورها باید اقدامات کنترلی و ایمنی را در نظر بگیرند تا اطمینان حاصل کنند که اطلاعات تبادل شده بین مراجع ذی‌صلاح تنها به منظوری که اطلاعات به آن دلیل تقاضا شده و تنها توسط مراجع ذی‌صلاح استفاده می‌شود؛ مگر آنکه مرجع ذی‌صلاحی که از وی تقاضای معاضدت قضایی شده پیش از آن مجوز داده باشد.

۴۰-۷- مراجع ذی‌صلاح باید امنیت لازم برای هر درخواست همکاری و اطلاعات تبادل شده را مطابق با تعهدات طرفین مبنی بر رازداری و حفاظت از اطلاعات تأمین کنند. کمترین اقدامات مقامات ذی‌صلاح برای حفاظت از اطلاعات تبادل شده باید به گونه‌ای باشد که گویی از اطلاعات مشابه دریافتی از منابع داخلی کشور خود حفاظت می‌کنند. مراجع ذی‌صلاح

باید مجاز باشند در صورت عدم توانایی مرجع ذیصلاح درخواست کننده معاضدت قضایی نسبت به حفظ مؤثر اطلاعات، از ارائه اطلاعات به وی خودداری کنند.

۴۰-۸- مراجع ذیصلاح باید بتوانند به نمایندگی از همتایان خارجی خود استعلام بعمل بیاورند و تمام اطلاعاتی که اگر این تقاضا به صورت داخلی ارائه شده بود دریافت می کردند را با همتایان خارجی خود تبادل کنند.

تبادل اطلاعات بین واحدهای اطلاعات مالی

۴۰-۹- واحدهای اطلاعات مالی باید از مبانی و بسترهای حقوقی کافی برای ارائه همکاری در زمینه های پولشویی، جرایم منشاء مرتبط و تأمین مالی تروریسم برخوردار باشند.^{۲۸۴}

۴۰-۱۰- واحدهای اطلاعات مالی باید به محض دریافت درخواست و هر زمان که میسر شد، درباره استفاده ای که از اطلاعات دریافتی کرده اند و همچنین نتایج تحلیل های انجام شده براساس اطلاعات دریافتی، به همتایان خارجی خود بازخورد دهند.

۴۰-۱۱- واحدهای اطلاعات مالی باید اختیار تبادل موارد زیر را داشته باشند:

الف) کلیه اطلاعاتی که واحد اطلاعات مالی به طور مستقیم یا غیر مستقیم نیاز به دسترسی به آن، به ویژه طبق توصیه ۲۹، دارد؛

ب) هر اطلاعات دیگری که واحد اطلاعات مالی به طور مستقیم یا غیر مستقیم، با استناد به شرط اقدام متقابل، اختیار دسترسی به آن در سطح داخلی را دارد.

تبادل اطلاعات بین مراجع نظارت مالی^{۲۸۵}

۴۰-۱۲- مراجع نظارت مالی باید از مبانی حقوقی برای همکاری با همتایان خارجی خود (فارغ از ماهیت و موقعیت ایشان) - مطابق با استانداردهای بین المللی حاکم بر نظارت- برخوردار باشند، به ویژه در ارتباط با تبادل اطلاعات نظارتی مرتبط با اهداف مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم.

۴۰-۱۳- مراجع نظارت مالی باید بتوانند اطلاعاتی که در سطح داخلی به آن ها دسترسی دارند را در اختیار همتایان خارجی خود، به شیوه ای متناسب با نیازهای آن ها قرار دهند؛ از جمله اطلاعاتی که نزد مؤسسات مالی می باشد.

^{۲۸۴} واحدهای اطلاعات مالی باید بتوانند راهنمایی لازم را ارائه نمایند؛ فارغ از آنکه واحد اطلاعات مالی کشور دیگر دارای مدل اداری، مجری قانون، قضایی یا غیره باشد.

^{۲۸۵} این موضوع در خصوص ناظران مالی است که مرجع ذیصلاح محسوب میشوند و ناظران مالی که خودانظمام هستند را شامل نمی شود.

۴۰-۱۴- مراجع نظارت مالی باید بتوانند برای مقاصد مرتبط با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، انواع اطلاعات زیر را مبادله کنند، به‌ویژه با سایر ناظرانی که مسئولیت مشترک - برای مؤسسات مالی که در یک گروه فعالیت می‌کنند- دارند:

الف) اطلاعات مقرراتی، مانند اطلاعات درباره نظام‌های مقررات ملی و اطلاعات کلی در مورد بخش‌های مالی؛

ب) اطلاعات احتیاطی به‌ویژه برای ناظران "اصول محوری"، مانند اطلاعات در خصوص فعالیت‌های کسب‌وکار مؤسسه مالی، مالکیت ذی‌نفع، مدیریت و غیره؛

پ) اطلاعات مربوط به مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، مانند شیوه‌ها و خط‌مشی‌های داخلی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم مؤسسات مالی، اطلاعات مربوط به اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان، پرونده‌های مشتریان، نمونه اطلاعات حساب‌ها و تراکنش‌ها.

۴۰-۱۵- به منظور تسهیل نظارت مؤثر بر گروه، مراجع نظارت مالی باید بتوانند به نمایندگی از همتایان خارجی، استعلام‌ها را انجام دهند یا در صورت مقتضی، امکان انجام استعلام همتایان خارجی توسط خود ایشان را در کشور فراهم یا آن را تسهیل کنند.

۴۰-۱۶- ناظران مالی باید اطمینان حاصل کنند که پیشاپیش اجازه ناظر مالی درخواست‌کننده اطلاعات - برای انتشار اطلاعات تبادل شده یا استفاده از اطلاعات برای مقاصد نظارتی و غیرنظارتی- را اخذ می‌کنند، مگر آنکه ناظر مالی ارائه‌کننده تقاضا، تعهد قانونی داشته باشد که اطلاعات را افشاء کرده یا گزارش دهد. در چنین مواردی ناظر مالی درخواست‌کننده اطلاعات باید حداقل به‌موقع، مرجع دریافت‌کننده تقاضا را از این تعهد مطلع کند.

تبادل اطلاعات بین مراجع مجری قانون

۴۰-۱۷- مراجع مجری قانون باید بتوانند اطلاعات قابل دسترس داخلی را برای مقاصد اطلاعاتی یا تحقیقاتی مربوط به پولشویی، جرایم منشاء و تأمین مالی تروریسم - از جمله شناسایی و ردیابی عواید و ابزارهای جرم- با همتایان خارجی تبادل کنند.

۴۰-۱۸- مراجع مجری قانون همچنین باید بتوانند از اختیارات خود، از جمله شیوه‌های تحقیقاتی موجود مطابق با قوانین داخلی، برای انجام استعلامات و دریافت اطلاعات به نمایندگی از همتایان خارجی خود اقدام کنند. نظام‌ها یا رویه‌های موجود ناظر بر همکاری بین مراجع مجری قانون، مانند توافقنامه‌های منعقد شده بین کشورهای عضو اینترپل، یورویل^{۲۸۶}

^{۲۸۶} مرجع مجری قانون در اتحادیه اروپا. جهت کسب اطلاعات بیشتر به آدرس <https://www.europol.europa.eu/> مراجعه فرمایید (مترجم).

یورو جاست^{۲۸۷} توافقنامه‌های منعقد شده بین سایر کشورها بر هرگونه محدودیت در مورد استفاده (از اطلاعات) از سوی مراجع مجری قانونی که از وی تقاضای همکاری به عمل آمده است، حاکم است.

۴۰-۱۹- مراجع مجری قانون باید بتوانند تیم‌های تحقیقاتی مشترک برای انجام تحقیقات هماهنگ تشکیل دهند و در صورت نیاز ترتیبات دوجانبه یا چند جانبه برای تشکیل تیم‌های تحقیقاتی مشترک در نظر گرفته شود.

تبادل اطلاعات بین غیرهمتایان

۴۰-۲۰- کشورها باید به مراجع ذیصلاح خود اجازه دهند با غیرهمتایان خود به صورت غیرمستقیم^{۲۸۸} با به کارگیری اصول فوق، تبادل اطلاعات داشته باشند. کشورها باید اطمینان حاصل کنند که مرجع ذیصلاحی که تقاضای اطلاعات غیرمستقیم می‌کند همواره مشخص کند که هدف وی از این تقاضا چیست و به نمایندگی از چه نهادی این تقاضا را مطرح می‌کند.

ارزیابی کارآمدی سیستم

نتیجه مستقیم ۱

ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم توسط کشور شناسایی شده و در صورت لزوم، اقدامات هماهنگی در داخل کشور برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی انجام شده است.

ویژگی‌های یک سیستم کارآمد

کشور به درستی ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم خود را شناسایی، ارزیابی و درک می‌کند و در داخل کشور به صورت هماهنگ اقدامات مناسبی را برای کاهش این ریسک‌ها انجام می‌دهد. این اقدامات شامل تعامل با مقامات ذیصلاح و دیگر مقامات مربوط، استفاده از طیف گسترده‌ای از منابع اطلاعاتی قابل اعتماد، استفاده از ارزیابی(های) انجام شده درباره ریسک‌ها به عنوان مبنای توسعه و اولویت‌بندی خط‌مشی‌ها و فعالیت‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و ابلاغ و اجرای این خط‌مشی‌ها و فعالیت‌ها به شکل هماهنگ و از طریق کانال‌های مناسب می‌باشد. مقامات ذیصلاح مربوط نیز با یکدیگر همکاری کرده و خط‌مشی‌ها و فعالیت‌های مربوط به مبارزه با تأمین مالی اشاعه سلاح‌های

^{۲۸۷} واحد همکاری قضایی اتحادیه اروپا. جهت کسب اطلاعات بیشتر به آدرس <http://www.eurojust.europa.eu/Pages/home.aspx> مراجعه فرمایید (مترجم).

^{۲۸۸} تبادل غیرمستقیم اطلاعات به این معنا است که اطلاعات تقاضا شده از سوی نهاد متقاضی، به واسطه یک یا چند نهاد داخلی یا بین‌المللی به دست نهاد درخواست کننده اطلاعات می‌رسد. مبادله اطلاعات و استفاده از آن به این شکل، ممکن است مستلزم اخذ اجازه از یک یا چند مرجع نظارتی در کشوری باشد که اطلاعات از آن درخواست شده است.

کشتار جمعی به صورت هماهنگ انجام می‌شود. در طول زمان، این امر منتج به کاهش قابل توجه ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم می‌شود.

این نتیجه مستقیم به ویژه به توصیه‌های ۱، ۲، ۳۳ و ۳۴ مربوط می‌شود.

یادداشت برای ارزیابان

۱- از ارزیاب انتظار نمی‌رود که بررسی عمیقی درباره ارزیابی ریسک کشور انجام داده و یا ارزیابی ریسک کشور را مورد ارزیابی قرار دهد. ارزیاب، براساس دیدگاه خود در خصوص معقول بودن ارزیابی(های) ریسک‌ها، باید بر این موضوع تمرکز کند که مقامات ذی صلاح تا چه اندازه در عمل از شناخت خود از ریسک‌ها برای تدوین خط‌مشی‌ها و انجام اقدامات برای کاهش ریسک‌ها استفاده می‌کنند.

۲- ارزیاب باید یافته‌های خود در مورد این نتیجه مستقیم را هنگام ارزیابی دیگر نتایج مستقیم مدنظر قرار دهد. البته وی باید یافته‌های خود در رابطه با همکاری و هماهنگی اقدامات برای مبارزه با تأمین مالی اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی را فقط در رابطه با ارزیابی نتیجه مستقیم ۱۱ استفاده کند و آن‌ها را به سایر نتایج مستقیم مربوط به پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم تعمیم ندهد (یعنی نتایج مستقیم ۲ تا ۱۰).

موضوعات کلیدی در تعیین میزان دستیابی به نتایج مورد نظر

- ۱-۱- کشور تا چه میزان ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم خود را شناخته است؟
- ۲-۱- ریسک‌های شناسایی شده پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم تا چه اندازه در خط‌مشی‌ها و فعالیت‌های ملی مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم کشور در نظر گرفته شده‌اند؟
- ۳-۱- نتایج حاصل از ارزیابی(های) ریسک تا چه حد، به شیوه مناسب، برای توجیه موارد مستثنی شده از اجرای مقررات و تعیین نوع اقدامات (اقدامات پیچیده‌تر برای ریسک‌های بیشتر و اقدامات ساده‌تر برای ریسک‌های پایین) استفاده شده‌اند؟
- ۴-۱- اهداف و فعالیت‌های مقامات ذی صلاح و نهادهای خودانتظام تا چه حد با خط‌مشی‌های ملی مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم و با ریسک‌های شناسایی شده مربوطه، مطابق هستند؟
- ۵-۱- مقامات ذی صلاح و نهادهای خودانتظام تا چه اندازه در تدوین و اجرای خط‌مشی‌ها و فعالیت‌های مربوط به مبارزه با پول‌شویی، تأمین مالی تروریسم و در صورت لزوم تأمین مالی اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی، هماهنگ بوده و همکاری می‌کنند؟

۱-۶- کشور تا چه حد اطمینان حاصل می‌کند که مؤسسات مالی، مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی و دیگر بخش‌های مربوطه که از اجرای استانداردهای گروه ویژه اقدام مالی متأثر می‌شوند، از نتایج ارزیابی ریسک‌های ملی پولشویی و تأمین مالی تروریسم آگاه هستند؟

الف) مواردی از اطلاعات که می‌تواند نتایج اخذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کند

۱- ارزیابی(های) کشور از ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم خود(به عنوان مثال، انواع ارزیابی‌های تهیه شده و انواع ارزیابی(های) منتشر شده/ابلاغ شده)؛

۲- خط‌مشی‌ها و استراتژی‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم (به عنوان مثال، خط‌مشی‌ها، استراتژی‌ها و بیانیه‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم/ابلاغ/منتشر شده و تعامل و تعهد در سطح مقامات ارشد و در سطح سیاسی)؛

۳- فعالیت‌های توسعه‌ای و آگاهی بخشی برای بخش خصوصی و مقامات مربوط (به عنوان مثال، جلسات توجیهی و ارائه راهنمایی درباره نتایج ارزیابی ریسک(ها)، مشاوره ارائه شده در مورد خط‌مشی‌ها و مقررات و مرتبط بودن آن‌ها، اطلاعات ارائه شده برای تهیه ارزیابی(های) ریسک و سایر اسناد و خط‌مشی‌ها).

ب) مصادیقی از عوامل خاصی که می‌تواند نتایج اتخاذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کنند

۴- از چه روش‌ها، ابزار و اطلاعاتی برای تهیه، بررسی و سنجش نتایج ارزیابی(های) ریسک استفاده می‌شود؟ اطلاعات و داده‌های مورد استفاده تا چه اندازه جامع هستند؟

۵- راهنماها، تحلیل‌ها، گونه‌شناسی‌ها و اطلاعات مالی استراتژیک تا چه اندازه مفید هستند؟

۶- کدام مراجع ذی‌صلاح و ذی‌نفعان مربوط (از جمله مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی) در ارزیابی(های) ریسک درگیر هستند؟ چگونه و در چه مرحله‌ای نظرات خود را در مورد ارزیابی(های) ریسک پولشویی و تأمین مالی تروریسم در سطح ملی ارائه می‌دهند؟

۷- آیا ارزیابی(های) ریسک به‌روز نگه داشته و به طور مرتب بررسی می‌شوند و در پاسخ به تغییرات یا رویدادهای مهم (از جمله تهدیدها و روندهای جدید) پاسخگو هستند؟

۸- ارزیابی(های) ریسک تا چه حد معقول و با در نظر گرفتن تهدیدات، آسیب‌پذیری‌ها و ویژگی‌های کشور تهیه شده‌اند؟ در صورت لزوم، آیا آن‌ها، ریسک‌های شناسایی شده توسط دیگر منابع معتبر را نیز در برمی‌گیرند؟

۹- آیا خط‌مشی‌های در نظر گرفته شده توسط مقامات ذی‌صلاح نسبت به ریسک‌های در حال تغییر پولشویی و تأمین مالی تروریسم حساس هستند؟

۱۰- مقامات از چه سازوکار یا نهادی استفاده می‌کنند تا مطمئن شوند در دو سطح سیاست‌گذاری و عملیاتی، همکاری و هماهنگی مناسب و قاعده‌مندی در چهارچوب اقدامات ملی و در تدوین و اجرای سیاست‌های مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم (و در صورت لزوم، تأمین مالی اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی) وجود دارد؟ آیا سازوکار یا نهاد مشخص‌شده، تمام مقامات مربوط را شامل می‌شود؟

۱۱- آیا برای انجام ارزیابی(های) ریسک و همکاری و هماهنگی داخلی، منابع و تخصص کافی اختصاص یافته است؟

نتیجه مستقیم ۲

همکاری بین‌المللی به توزیع مناسب اطلاعات، اطلاعات مالی و شواهد و قرائن می‌انجامد و انجام اقدامات علیه مجرمان و دارایی‌های آن‌ها را تسهیل می‌کند.

ویژگی‌های یک سیستم کارآمد

کشور مورد ارزیابی به کشورهای متقاضی، اطلاعات یا کمک سازنده و به‌موقع، و یا کمک مورد نیاز را ارائه می‌دهد. مقامات ذی‌صلاح در زمینه درخواست‌هایی از این قبیل به کشورهای دیگر کمک می‌کنند:

* یافتن و استرداد مجرمان؛ و

* شناسایی، انسداد، توقیف، مصادره و تقسیم دارایی‌ها و ارائه اطلاعات (از جمله شواهد، اطلاعات مالی، اطلاعات نظارتی و اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی) مربوط به پول‌شویی، تأمین مالی تروریسم و یا جرایم منشاء مرتبط.

مقامات ذی‌صلاح همچنین به دنبال همکاری‌های بین‌المللی برای تعقیب مجرمان و دارایی‌های آن‌ها هستند. به مرور زمان، این موضوع باعث می‌شود که آن کشور به مکانی غیر جذاب برای فعالیت مجرمان (از جمله تروریست‌ها)، نگهداری عواید غیرقانونی آن‌ها و یا استفاده از آن به عنوان یک پناهگاه امن تبدیل شود.

این نتیجه به ویژه به توصیه‌های ۳۶ تا ۴۰ و همچنین اجزای توصیه‌های ۹، ۲۴، ۲۵ و ۳۲ مربوط می‌شود.

یادداشت برای ارزیابان

ارزیابان باید در نظر بگیرند که چگونه یافته‌های آن‌ها درباره نقش مشخص مقامات ذی‌صلاح مربوط در جستجو و ارائه همکاری‌های بین‌المللی (که در این نتیجه مستقیم به آن‌ها اشاره شده) بر سایر نتایج مستقیم (به خصوص نتایج مستقیم شماره ۳، ۵، ۶ تا ۱۰) تاثیر می‌گذارد؛ از جمله اینکه چگونه کشور در موارد داخلی خود، در صورت مقتضی، همکاری‌های بین‌المللی را طلب می‌کند.

موضوعات کلیدی در تعیین میزان دستیابی به نتایج مورد نظر

۱-۲- کشور مورد ارزیابی تا چه اندازه معاضدت قضایی سازنده و به‌موقع و استرداد مجرمان را در قبال گستره درخواست‌های همکاری بین‌المللی فراهم کرده است؟ کیفیت این گونه کمک‌ها چگونه بوده است؟

۲-۲- کشور تا چه اندازه به شیوه مناسب و به‌موقع، دنبال معاضدت قضایی برای دریافت همکاری بین‌المللی جهت تعقیب پول‌شویی، جرایم منشاء و موارد تأمین مالی تروریسم داخلی که عناصر فراملی دارند، بوده است؟

۲-۳- مقامات ذی‌صلاح مختلف تا چه اندازه به دنبال دیگر شکل‌های مناسب و به‌موقع از همکاری‌های بین‌المللی برای تبادل اطلاعات مالی و نظارتی، مقرراتی و یا سایر اطلاعات با همتایان خارجی خود برای اهداف مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم هستند؟

۲-۴- مقامات ذی‌صلاح تا چه اندازه، دیگر اشکال سازنده و به‌موقع همکاری بین‌المللی را برای تبادل اطلاعات مالی و نظارتی، مقرراتی و یا سایر اطلاعات (از جمله اقدام به صورت خودجوش و راساً) با همتایان خارجی خود و برای اهداف مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم ارائه می‌دهند؟

۲-۵- مقامات ذی‌صلاح مسئول ارائه و پاسخ به درخواست‌های خارجی، برای همکاری در شناسایی و تبادل اطلاعات اساسی و اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی اشخاص و ترتیبات حقوقی، تا چه اندازه عملکرد مناسبی دارند؟

الف) مواردی از اطلاعات که می‌تواند نتایج اخذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کند

۱- مدارک و شواهد مبنی بر بررسی و مطرح نمودن درخواست همکاری بین‌المللی در زمینه استرداد، معاضدت قضایی و دیگر شکل‌های همکاری‌های بین‌المللی (به عنوان مثال، تعداد درخواست‌های مطرح شده، دریافت شده، پردازش شده، قبول یا رد شده توسط مقامات ذی‌صلاح مختلف (به عنوان نمونه: نهاد مرکزی، واحد اطلاعات مالی، ناظران و مراجع مجری قانون) و انواع درخواست، بهنگام بودن پاسخ، از جمله اولویت‌بندی کردن درخواست‌ها و مواردی که راساً نسبت به انتشار یا تبادل آن‌ها اقدام شده است)؛

۲- انواع و تعداد ترتیبات همکاری با کشورهای دیگر (از جمله تفاهم‌نامه‌های دو یا چندجانبه، معاهدات، همکاری براساس روابط متقابل یا دیگر سازوکارهای همکاری)؛

۳- نمونه‌هایی از: الف) ارائه درخواست؛ و ب) انجام موفقیت‌آمیز همکاری‌های بین‌المللی (به عنوان مثال، استفاده از اطلاعات مالی/شواهد ارائه شده به و یا توسط کشور (برحسب مورد)، تحقیقات انجام شده از طرف یا مشترکاً با همتایان خارجی، استرداد مظنونین/مجرمان پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم)؛

- ۴- اطلاعات در خصوص تحقیقات، پیگرد قانونی، دادرسی و مصادره و بازگرداندن/تقسیم دارایی (به عنوان مثال، تعداد تحقیقات/پیگردهای قانونی پولشویی و تأمین مالی تروریسم، تعداد و ارزش دارایی‌های مسدود و مصادره شده (از جمله مصادره بدون محکومیت) ناشی از همکاری‌های بین‌المللی و ارزش دارایی‌های به کشور بازگردانده و یا تقسیم شده).
- (ب) مصادیقی از عوامل خاصی که می‌توانند نتایج اتخاذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کنند
- ۵- چه اقدامات عملیاتی در نظر گرفته شده تا اطمینان حاصل شود تدابیر مناسب اعمال می‌شود، درخواست‌ها به صورت محرمانه بررسی شوند تا سلامت فرایند (به عنوان مثال، فرایند تحقیقات و استعلام) حفظ شود و اطلاعات تبادل شده برای مقاصد مجاز استفاده می‌شوند؟
- ۶- چه سازوکارهایی - از جمله سیستم‌های پیگیری (مدیریت موارد)- در بین مقامات مختلف ذی‌صلاح برای دریافت، ارزیابی، اولویت‌بندی و پاسخ به درخواست‌های کمک استفاده می‌شوند؟
- ۷- در مواردی که کمک ارائه نشده یا امکان ارائه آن فراهم نبوده، دلایل امتناع چه بوده است؟
- ۸- چه سازوکاری (از جمله سیستم‌های مدیریتی) در میان مقامات مختلف ذی‌صلاح برای انتخاب، اولویت‌بندی و ارائه درخواست‌های کمک وجود دارد؟
- ۹- چگونه مقامات ذی‌صلاح مختلف اطمینان حاصل می‌کنند که اطلاعات مرتبط و دقیق، به کشوری که از آن تقاضای کمک شده، ارائه می‌شود تا آن کشور بتواند درخواست‌های خود را شناسایی و ارزیابی کند؟
- ۱۰- کشور تا چه اندازه در همکاری با کشور درخواست‌کننده اطلاعات و یا در همکاری با کشوری که خود از آن تقاضای ارسال اطلاعات کرده است موفق بوده، تا مانع از ایجاد مناقشات یا مشکل بین حاکمیت‌ها - به دلیل کیفیت ضعیف اطلاعات- شود و یا در صورت به وجود آمدن تضاد، آیا موفق به حل آن شده است؟
- ۱۱- چگونه مقامات ذی‌صلاح، اطمینان حاصل می‌کنند که اطلاعات مربوط به افراد معرفی شده برای برقراری تماس و همچنین الزامات مورد نیاز برای درخواست‌های همکاری بین‌المللی واضح بوده و به راحتی در دسترس کشورهای درخواست‌کننده قرار می‌گیرد؟
- ۱۲- در شرایطی که به موجب قانون، کشور قادر به استرداد اتباع خود نیست، تا چه اندازه ایشان را بدون اتلاف وقت تحت پیگرد قانونی قرار می‌دهد؟
- ۱۳- برای مدیریت و بازگرداندن دارایی‌های مصادره شده بنا به درخواست کشورهای دیگر، چه اقدامات و ترتیباتی وجود دارد؟

۱۴- آیا جنبه‌های حقوقی، عملیاتی و یا قضایی (به عنوان مثال، اجرای بسیار سخت‌گیرانه الزامات مجرمیت دوگانه) وجود دارد که مانع همکاری‌های بین‌المللی شود؟

۱۵- مقامات ذی‌صلاح تا چه اندازه اطلاعات را - به طور غیر مستقیم - با غیر هم‌تایان خود تبادل می‌کنند؟

۱۶- آیا منابع کافی برای: الف) دریافت، مدیریت، هماهنگی و پاسخ به درخواست‌های دریافتی توسط کشور برای همکاری؛ و ب) ارائه و هماهنگی به موقع برای ارائه درخواست کمک وجود دارد؟

نتیجه مستقیم ۳

ناظران، مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی را از منظر انطباق با الزامات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم - متناسب با ریسک‌های آن‌ها و به صورت مناسب - مورد نظارت، کنترل و پایش قرار می‌دهند.

ویژگی‌های یک سیستم کارآمد

ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم در بخش‌های مالی و دیگر بخش‌های مربوطه تحت نظارت و پایش بوده و تلاش می‌شود با اقدامات زیر ریسک‌ها کاهش یابد:

- جلوگیری از اینکه مجرمان و یا وابستگان آن‌ها صاحب یا ذی‌نفع حقیقی یک منفعت مهم یا کنترل‌کننده در یک مؤسسه مالی شوند و یا مدیریت مؤسسات و مشاغل غیرمالی را در اختیار بگیرند؛
- شناسایی، اصلاح رویه و اعمال مجازات به‌موقع در موارد نقض الزامات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم و یا قصور در مدیریت ریسک پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم.

ناظران^{۸۹}؛ بازخورد و راهنمای مناسبی برای مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی - در زمینه تطبیق با الزامات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم - ارائه می‌دهند. در طول زمان، نظارت و پایش سبب ارتقای سطح انطباق با الزامات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم شده و تلاش‌های مجرمان برای سوءاستفاده از بخش‌های مالی و مشاغل غیرمالی، به‌ویژه در بخش‌هایی که بیشتر در معرض ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم هستند، ناکام می‌ماند. این نتیجه مخصوصاً به توصیه‌های ۱۴، ۲۶ تا ۲۸، ۳۴ و ۳۵، و نیز عناصری از توصیه‌های ۱ و ۴۰ مربوط می‌شود.

یادداشت برای ارزیابان

ارزیابان باید هنگام ارزیابی این نتیجه مستقیم (از جمله در سطح گروه مالی)، سطح همکاری‌های بین‌المللی را که ناظران کشور در آن مشارکت دارند، در نظر بگیرند.

^{۸۹} ناظران "در اینجا شامل نهادهای خودانتظام با هدف ارزیابی کارآمدی نیز می‌باشد.

موضوعات کلیدی در تعیین میزان دستیابی به نتایج مورد نظر

۳-۱- الزام اخذ مجوز، ثبت شدن یا دیگر کنترل‌های اجرا شده توسط ناظران یا مقامات دیگر، تا چه اندازه مانع از آن شده است که مجرمان و وابستگان آنها، صاحب یا ذی‌نفع حقیقی یک منفعت مهم یا کنترل‌کننده در مؤسسات مالی و مشاغل غیرمالی شوند و یا مدیریت موسسه یا این مشاغل را در اختیار بگیرند؟ چگونه موارد نقض مربوط به تشریفات اعطای مجوز یا فرآیندهای ثبتی، کشف و شناسایی می‌شوند؟

۳-۲- ناظران تا چه اندازه در شناخت ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم در بخش‌های مالی و به طور کلی، دیگر بخش‌ها و نیز بین بخش‌های مختلف، انواع مؤسسات و هر یک از مؤسسات (به صورت جداگانه) موفق هستند؟
۳-۳- ناظران، به منظور کاهش ریسک‌ها و بر اساس رویکرد مبتنی بر ریسک، تا چه اندازه بر تطبیق عملکرد مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی با الزامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم نظارت و پایش دارند؟

۳-۴- اقدامات اصلاحی و مجازات مؤثر، متناسب و بازدارنده تا چه اندازه در عمل اجرا می‌شود؟
۳-۵- ناظران تا چه اندازه می‌توانند نشان دهند که اقدامات آنها بر تطبیق عملکرد مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی با الزامات اثر دارد؟
۳-۶- ناظران تا چه اندازه توانسته‌اند مؤسسات مالی و مشاغل غیرمالی را با تعهدات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و ریسک‌های آنها آشنا کنند؟

الف) مواردی از اطلاعات که می‌تواند نتایج اخذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کند

۱- عوامل زیربنایی مربوط به اندازه، ترکیب و ساختار بخش‌های مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی، بخش غیررسمی و یا بخش انتظام نیافته (به عنوان مثال، تعداد و انواع مؤسسات مالی (از جمله مؤسساتی که خدمات انتقال وجه یا ارزش ارائه می‌دهند) و همچنین مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی دارای مجوز یا ثبت شده در هر گروه کاری، انواع فعالیت‌های مالی (از جمله فرامرزی بودن فعالیت‌ها) و اندازه و اهمیت نسبی هر بخش)؛
۲- مدل‌های ریسک و اسناد راهنمای ناظران درباره مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم (به عنوان مثال، کتابچه راهنما برای کارمندان نهاد ناظر، اسناد منتشره که در آن رویکرد نظارتی/پایشی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم نهاد ناظر تبیین شده باشد، بخشنامه‌های نظارتی، معرفی رویه‌های خوب و ضعیف، مطالعات موضوعی و گزارش‌های سالانه)؛

۳- اطلاعاتی درباره تعامل نظارتی با صنعت مربوطه، واحد اطلاعات مالی و دیگر مقامات ذی‌صلاح در مسئله مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم (به عنوان مثال، ارائه آموزش و راهنمایی، تشکیل جلسات و یا ارتقاء تعامل با مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی)؛ و

۴- اطلاعاتی درباره نظارت (به عنوان مثال، تعداد، دامنه و ماهیت نظارت و بازرسی (اعم از بازرسی حضوری و غیر حضوری)، ماهیت نقض الزامات شناسایی شده، مجازات‌ها و دیگر اقدامات اصلاحی (مانند کمیته انضباطی، جریمه)، نمونه‌ای از مواردی که مجازات‌ها و دیگر اقدامات اصلاحی سبب بهبود تطبیق مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم شده‌اند).

(ب) مصادیقی از عوامل خاصی که می‌توانند نتایج اتخاذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کنند

۵- چه اقداماتی برای جلوگیری از ایجاد و یا ادامه فعالیت بانک‌های پوسته‌ای در کشور انجام شده است؟

۶- برای افرادی که در مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی عهده‌دار پست مدیریتی شده یا دارای سهم قابل ملاحظه یا کنترل‌کننده می‌شوند یا برای مناصب و مشاغل حرفه‌ای تایید می‌شوند، تا چه اندازه ارزیابی "صلاحیت و شایستگی" یا اقدامات مشابه انجام می‌شود؟

۷- ناظران چه اقداماتی به منظور ارزیابی ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم بخش‌ها و نهادهای تحت نظارت /پایش خود انجام می‌دهند؟ وضعیت ریسک‌ها هر چند وقت یک بار به‌روز می‌شود و در صورت وقوع چه اتفاقاتی (به عنوان مثال، تغییر در مدیریت یا فعالیت‌های کسب‌وکار) به‌روزرسانی انجام می‌شود؟

۸- برای حصول اطمینان از این که مؤسسات مالی (از جمله گروه‌های مالی) و مشاغل غیرمالی، نظام‌مند بوده و مطابق با تعهدات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم خود عمل می‌کنند (از جمله تعهداتی که مربوط به تحریم‌های مالی هدفمند در زمینه تروریسم بوده و اقدامات تقابلی که گروه ویژه انجام آن‌ها را الزام کرده است) از چه اقدامات و ابزارهای نظارتی استفاده می‌شود؟ این موضوع تا چه اندازه سبب ترغیب استفاده از سیستم مالی رسمی شده است؟

۹- تعداد، جدیت و گستره نظارت حضوری و غیر حضوری تا چه اندازه هماهنگ با وضعیت ریسک مؤسسات مالی (از جمله گروه مالی) و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی می‌باشد؟

۱۰- سطح همکاری میان ناظران و سایر مراجع ذی‌صلاح در رابطه با مسئله مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم (از جمله مدیریت این ریسک‌ها در سطح گروه) چه اندازه است؟ شرایطی که در آن ناظران با سایر مراجع ذی‌صلاح اطلاعات خود را در میان گذاشته یا از آن‌ها اطلاعات کسب می‌کنند (از جمله ورود به بازار) چگونه است؟

۱۱- چه اقداماتی برای شناسایی، مجوزدهی یا ثبت کردن، نظارت و مجازات - در صورت نیاز- افرادی که خدمت انتقال وجه یا ارزش ارائه می‌دهند، انجام می‌شود؟

۱۲- آیا ناظران با توجه به اندازه، پیچیدگی و وضعیت ریسک بخش تحت نظارت و پایش خود، منابع کافی را برای انجام نظارت و یا پایش در اختیار دارند؟

۱۳- چه اقداماتی اجرا شده تا اطمینان حاصل شود که ناظران مالی استقلال عملیاتی دارند؛ به طوری که در مسائل مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم تحت تأثیر و فشار نباشند؟

نتیجه مستقیم ۴

مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی، اقدامات پیشگیرانه کافی برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، متناسب با ریسک‌های خود به عمل آورده و معاملات مشکوک را گزارش می‌کنند.

ویژگی‌های یک سیستم کارآمد

مؤسسات مالی و مشاغل غیرمالی، ماهیت و سطح ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریستی خود را می‌شناسند، خط‌مشی‌ها (از جمله خط‌مشی‌هایی در سطح گروه)، کنترل‌های داخلی و برنامه‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را برای کاهش موثر ریسک‌ها تهیه و اجرا می‌کنند، برای شناسایی و احراز هویت مشتریان (از جمله ذی‌نفعان حقیقی)، دقت ویژه‌ای را در مورد آن‌ها اعمال می‌کنند و به طور مستمر بر آن نظارت می‌کنند، معاملات مشکوک را شناسایی و گزارش می‌کنند و عملکرد آن‌ها با سایر الزامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم تطبیق دارد. این اقدامات در نهایت منجر به کاهش فعالیت‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم در این نهادها می‌شود.

این نتیجه مستقیم به ویژه مربوط به توصیه‌های ۹ تا ۲۳ و نیز عناصری از توصیه‌های ۱، ۶ و ۲۹ می‌باشد.

یادداشت برای ارزیابان

از ارزیابان انتظار نمی‌رود بررسی عمیقی در مورد عملیات مؤسسات مالی و یا مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی انجام دهند، اما براساس شواهد و مصاحبه با ناظران، واحد اطلاعات مالی، مؤسسات مالی و مشاغل غیرمالی، باید به این درک برسند که آیا مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی به اندازه کافی ارزیابی شده‌اند و آگاه هستند تا چه اندازه در معرض ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریستی قرار دارند؟ آیا خط‌مشی‌ها، روش‌ها و کنترل‌های داخلی آن‌ها به اندازه کافی به این ریسک‌ها پرداخته است؟ و اینکه آیا الزامات مقرراتی (از جمله گزارش معاملات مشکوک) به درستی در حال اجرا است؟

موضوعات کلیدی در تعیین میزان دستیابی به نتایج مورد نظر

۴-۱- مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی تا چه اندازه ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم و تعهدات خود برای مبارزه با این دو را می‌شناسند؟

۴-۲- مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی تا چه اندازه متناسب با ریسک‌های خود، اقداماتی برای کاهش این ریسک‌ها انجام می‌دهند؟

۴-۳- مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی تا چه اندازه در انجام اعمال دقت ویژه در مورد مشتری و نگهداری سوابق (از جمله اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی و نظارت مستمر) موفق هستند؟ در صورت عدم امکان اعمال دقت ویژه در مورد مشتری، تا چه اندازه از ارائه خدمت امتناع می‌کنند؟

۴-۴- مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی چگونه تدابیر را به نحو شدیدتر یا ویژه‌تری برای: (الف) اشخاص دارای ریسک سیاسی، (ب) کارگزاری بانکی، (پ) فناوری‌های جدید، (ت) مقررات مربوط به نقل و انتقالات الکترونیکی پول، (ث) تحریم‌های مالی هدفمند مربوط به تأمین مالی تروریسم، و (ج) کشورهای با ریسک بیشتر معرفی شده توسط گروه ویژه اقدام مالی، انجام می‌دهند؟

۴-۵- مؤسسات مالی و مشاغل غیرمالی تا چه اندازه به وظایف خود در رابطه با گزارش عواید مشکوک به جرم و وجوه حامی تروریسم عمل می‌کنند؟ اقدامات عملی انجام شده برای عدم افشای گزارش‌ها چه بوده است؟

۴-۶- مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی تا چه اندازه از کنترل‌ها و رویه‌های داخلی (از جمله در سطح گروه مالی) استفاده می‌کنند تا از انطباق با الزامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم اطمینان حاصل کنند؟ تا چه اندازه الزامات قانونی یا مقرراتی (به عنوان مثال، رازداری مالی) مانع از اجرای این الزامات می‌شود؟

الف) مواردی از اطلاعات که می‌تواند نتایج اخذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کند

۱- عوامل زیربنایی مانند اندازه، ترکیب و ساختار بخش‌های مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی، بخش غیررسمی و یا بخش انتظام نیافته (به عنوان مثال، تعداد و انواع مؤسسات مالی (از جمله مؤسساتی که خدمات انتقال وجه یا ارزش ارائه می‌دهند) و همچنین مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی دارای مجوز یا ثبت شده در هر گروه کاری، انواع فعالیت‌های مالی (از جمله فرامرزی بودن فعالیت‌ها)، اندازه و اهمیت نسبی هر بخش)؛

۲- اطلاعات از جمله اطلاعات مربوط به روند ریسک‌ها و سطح کلی انطباق (به عنوان مثال؛ خط مشی‌ها، رویه‌ها و برنامه‌های داخلی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، روندها و گزارش‌های نوع‌شناسی)؛

۳- نمونه‌هایی از عدم تطبیق با الزامات (به عنوان مثال، گونه‌شناسی موارد سوءاستفاده از مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی)؛

۴- اطلاعاتی در مورد تطبیق عملکرد مؤسسات مالی و مشاغل غیرمالی با الزامات (به عنوان مثال؛ تعداد بررسی‌های انطباق با الزامات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در سطح داخلی، ماهیت نقص‌های شناسایی شده و اقدامات انجام شده برای رفع آن‌ها و یا مجازات‌های اعمال شده، تعداد و کیفیت آموزش‌های ارائه شده برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، زمان صرف شده برای ارائه اطلاعات دقیق و کامل مربوط به اعمال دقت ویژه در مورد مشتری به مقامات ذی صلاح برای اهداف مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، تعداد حساب‌ها/روابط کاری که به دلیل دریافت اطلاعات ناقص در طی فرایند اعمال دقت ویژه در مورد مشتری از ارائه خدمات اجتناب شده است و نقل و انتقالات الکترونیکی که به دلیل نبودن اطلاعات لازم و کافی از انجام آن‌ها خودداری شده است)؛

۵- اطلاعات در خصوص گزارش‌دهی معاملات مشکوک و دیگر اطلاعات مورد نیاز طبق قوانین ملی (به عنوان مثال، تعداد گزارش‌های عملیات مشکوک ارسال شده و ارزش معاملات مربوطه، تعداد و نسبت گزارش‌های عملیات مشکوک بخش‌های مختلف، انواع، ماهیت و روند مورد استفاده در تهیه گزارش‌های معاملات مشکوک مربوط به ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم و متوسط زمان استفاده شده برای تجزیه و تحلیل معاملات مشکوک قبل از ارسال گزارش عملیات مشکوک).

ب) مصادیقی از عوامل خاصی که می‌توانند نتایج اتخاذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کنند

۶- برای شناسایی و مقابله با مشتریان، روابط تجاری، معاملات، محصولات و کشورهای با ریسک بالا (و یا با ریسک پایین) چه اقداماتی انجام شده است؟

۷- آیا شیوه‌ای که طی آن تدابیر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم اتخاذ شده، مانع از استفاده مشروع از سیستم مالی رسمی می‌شود؟ چه اقداماتی برای دسترسی همگان به خدمات مالی در نظر گرفته شده است؟

۸- تا چه اندازه فرایند اعمال دقت ویژه در مورد مشتری و تدابیر شدیدتر یا ساده‌تر، بسته به ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم، در بخش‌های مختلف/انواع مؤسسات و هر مؤسسه به صورت جداگانه متفاوت است؟ سطح نسبی تطبیق بین گروه‌های مالی بین‌المللی و مؤسسات داخلی چیست؟

۹- تا چه اندازه در فرایند اعمال دقت ویژه در مورد مشتری، بر اقدامات اشخاص ثالث اتکاء می‌شود و کنترل‌ها چگونه اعمال می‌شوند؟

۱۰- مؤسسات و گروه‌های مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی چگونه اطمینان حاصل می‌کنند که برای اجرای وظیفه تطبیق مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، دسترسی کافی به اطلاعات دارند؟

۱۱- آیا خط‌مشی‌ها و کنترل‌های داخلی مؤسسات و گروه‌های مالی امکان بررسی به‌موقع: (الف) معاملات پیچیده و غیرمعمول، (ب) گزارش‌های معاملات مشکوک بالقوه برای ارسال به واحد اطلاعات مالی، و (پ) گزارش‌هایی که نتایج اشتباه به همراه دارد (مانند افرادی که نام آن‌ها مشابه نام افراد قرار گرفته در فهرست‌های تحریم سازمان ملل است: مترجم)، را فراهم می‌سازند؟ گزارش‌های معاملات مشکوک ارسال شده تا چه اندازه حاوی اطلاعات کامل، دقیق و مناسب مربوط به معاملات مشکوک هستند؟

۱۲- برای ارزیابی ریسک، تدوین و بازبینی سیاست‌ها و کاهش مناسب ریسک موسسه، و نیز ارزیابی سیستم‌ها و کنترل‌های مربوط به ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، از چه شاخص‌ها و ابزارهایی استفاده می‌شود؟

۱۳- چگونه خط‌مشی‌ها و کنترل‌های مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم به مدیریت ارشد و کارکنان ابلاغ می‌شود؟ در صورت نقض تعهدات مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم توسط مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی، اقدامات اصلاحی و مجازات‌های مربوط، شامل چه مواردی می‌شوند؟

۱۴- مؤسسات مالی و مشاغل غیرمالی تا چه اندازه ارزیابی‌های ریسک‌های پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم خود را مستند کرده و آن‌ها را به‌روز نگه می‌دارند؟

۱۵- آیا مؤسسات مالی و مشاغل غیرمالی، منابع کافی را برای اجرای خط‌مشی‌ها و کنترل‌های مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم - به نسبت اندازه، پیچیدگی، فعالیت‌های تجاری و وضعیت ریسک خود- دارند؟

۱۶- برای کمک به مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی در تشخیص و گزارش معاملات مشکوک، تا چه اندازه بازخورد ارائه می‌شود؟

نتیجه مستقیم ۵

از سوءاستفاده از افراد و ترتیبات حقوقی برای پول‌شویی یا تأمین مالی تروریسم ممانعت می‌شود و اطلاعات در مورد ذی‌نفع حقیقی آن‌ها بدون مانع نزد مقامات ذی‌صلاح موجود است.

ویژگی‌های یک سیستم کارآمد

اقدامات لازم انجام می‌شود به منظور:

- ممانعت از سوءاستفاده از اشخاص و ترتیبات حقوقی برای مقاصد مجرمانه؛
- شفاف نمودن اشخاص و ترتیبات حقوقی به اندازه کافی؛
- کسب اطمینان از اینکه اطلاعات پایه و اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی - دقیق و به‌روز و در زمان مقتضی - قابل دسترسی است.

اطلاعات پایه افراد و ترتیبات حقوقی در دسترس عموم است و اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی در اختیار مراجع ذی‌صلاح قرار دارد. افراد و ترتیبات حقوقی که این تدابیر را رعایت نکنند، مشمول مجازات‌های مؤثر، متناسب و بازدارنده خواهند بود. این امر سبب می‌شود این اشخاص و ترتیبات برای پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم توسط مجرمان جذابیت نداشته باشند. این نتیجه مخصوصاً به توصیه‌های ۲۴ و ۲۵ و نیز عناصری از توصیه‌های ۱، ۱۰، ۳۷ و ۴۰ مربوط می‌باشد.

یادداشت برای ارزیابان

ارزیابان همچنین باید یافته‌های مربوط به سطح همکاری‌های بین‌المللی را که مقامات ذی‌صلاح در زمان ارزیابی این نتیجه مستقیم در آن مشارکت دارند، را در نظر بگیرند. ارزیابان باید در نظر بگیرند که مقامات ذی‌صلاح تا چه اندازه قادر به ارائه کمک‌های مناسب در ارتباط با شناسایی و تبادل اطلاعات (از جمله اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی) برای اشخاص و ترتیبات حقوقی هستند و تا چه اندازه در این زمینه‌ها، تقاضای دریافت کمک از سایر کشورها را مطرح می‌نمایند.

موضوعات کلیدی در تعیین میزان دستیابی به نتایج مورد نظر

۱-۵- اطلاعات مربوط به چگونگی ایجاد اشخاص و ترتیبات حقوقی کشور و انواع آن، تا چه اندازه در دسترس عموم است؟

۲-۵- مقامات ذی‌صلاح مربوطه تا چه میزان نقاط آسیب‌پذیر را شناسایی و ارزیابی می‌کنند و اشخاص حقوقی کشور تا چه اندازه ممکن است برای مقاصد پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم، مورد سوءاستفاده قرار گیرند یا از آن‌ها در عمل سوءاستفاده می‌شود؟

۳-۵- کشور تا چه اندازه در انجام اقداماتی برای جلوگیری از سوءاستفاده از اشخاص و ترتیبات حقوقی برای پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم موفق بوده است؟

۴-۵- مقامات ذی‌صلاح مربوط تا چه اندازه به اطلاعات پایه کافی، دقیق و به‌روز درباره تمام اشخاص حقوقی ایجاد شده در کشور و اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی آن‌ها دسترسی دارند؟

۵-۵- مقامات ذی‌صلاح مربوط تا چه اندازه به اطلاعات کافی، دقیق و به‌روز درباره ذی‌نفع حقیقی ترتیبات حقوقی ایجاد شده در کشور دسترسی دارند؟

۶-۵- مجازات مؤثر، متناسب و بازدارنده تا چه اندازه علیه افرادی که با الزامات مربوط به اطلاعات منطبق نیستند اعمال می‌شود؟

الف) مواردی از اطلاعات که می‌تواند نتایج اخذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کند

- ۱- اطلاعات زیربنایی در مورد انواع، اشکال و ویژگی‌های اساسی اشخاص و ترتیبات حقوقی کشور؛
 - ۲- تجارب مراجع مجری قانون و سایر مراجع ذیصلاح (به عنوان مثال، سطح مجازات‌های اعمال شده برای نقض الزامات مربوط به اطلاعات، چگونگی کسب اطلاعات پایه و اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی (از جمله اطلاعات مربوط به امانت‌گذار، امین، محافظ و ذی‌نفع)، اطلاعات مورد استفاده در روند تحقیقات)؛
 - ۳- گونه‌شناسی و نمونه‌های سوءاستفاده از اشخاص و ترتیبات حقوقی (به عنوان مثال، تعداد دفعاتی که تحقیقات جنایی منجر به یافتن شواهدی از افراد و ترتیبات حقوقی کشور شده که مورد سوء استفاده برای پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم قرار گرفته‌اند و یا اشخاص حقوقی که به دلیل آنکه برای فعالیت‌های غیرقانونی مورد سوء استفاده قرار گرفته‌اند، از بین رفته و حذف شده‌اند)؛
 - ۴- منابع اخذ اطلاعات پایه و اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی (به عنوان مثال، انواع اطلاعات عمومی موجود برای مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی و یا انواع اطلاعات موجود نزد ثبت شرکت‌ها یا خود شرکت‌ها)؛
 - ۵- اطلاعات در خصوص نقش "مشاغل مستلزم رازداری" (به عنوان مثال، ارائه دهندگان خدمات شرکتی، حسابداران و مشاغل حقوقی) در ایجاد و مدیریت اشخاص و ترتیبات حقوقی؛
 - ۶- سایر اطلاعات (به عنوان مثال، اطلاعاتی در مورد وجود ترتیبات حقوقی، پاسخ‌های ارائه شده (مثبت و منفی) به درخواست سایر کشورها برای کسب اطلاعات پایه و یا اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی و اطلاعاتی در مورد نظارت بر کیفیت همکاری بین‌المللی).
- ب) مصادیقی از عوامل خاصی که می‌توانند نتایج اتخاذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کنند**
- ۷- اقدامات انجام شده برای افزایش شفافیت اشخاص حقوقی (از جمله در ارتباط با خرید و فروش سهام در وجه حامل و یا اسناد این نوع سهام، و سهام‌داران و مدیران اسمی) و ترتیبات حقوقی کدامند؟
 - ۸- چگونه مقامات ذی‌ربط اطمینان حاصل می‌کنند که اطلاعات پایه و اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی اشخاص حقوقی دقیق و به‌روز نگهداری می‌شود؟ آیا وجود اطلاعات و دقت آن‌ها مورد نظارت، آزمون/تصدیق یا تأیید قرار می‌گیرد؟
 - ۹- تا چه اندازه برای ثبت تغییرات در اطلاعات پایه و اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی اشخاص حقوقی باید زمان طی شود تا اطمینان حاصل شود اطلاعات دقیق و به‌روز هستند؟ تا چه حد تغییرات مشابه، در ترتیبات قانونی به موقع ثبت می‌شوند؟

۱۰- تا چه اندازه مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی، اطلاعات دقیق و به‌روز پایه و مربوط به ذی‌نفع حقیقی اشخاص و ترتیبات حقوقی را دریافت می‌کنند؟ میزان اطلاعاتی که امین نزد مؤسسات مالی و مشاغل غیرمالی افشا می‌کند چه اندازه است؟

۱۱- آیا مقامات مربوطه دارای منابع کافی برای اجرای این اقدامات هستند؟

نتیجه مستقیم ۶

اطلاعات مالی و اطلاعات مرتبط دیگر - به صورت مناسب- توسط مقامات ذی‌صلاح برای تحقیقات پول‌شویی و تأمین مالی تروریستی استفاده می‌شوند.

ویژگی‌های یک سیستم کارآمد

طیف گسترده‌ای از اطلاعات مالی و سایر اطلاعات مربوطه جمع‌آوری شده، توسط مقامات دارای صلاحیت انجام تحقیقات در زمینه پول‌شویی، جرایم منشاء و تأمین مالی تروریسم استفاده می‌شوند. این امر سبب می‌شود اطلاعات، دقیق و به‌روز باشد. مقامات ذی‌صلاح از منابع و مهارت لازم برای استفاده از اطلاعات به منظور انجام تجزیه و تحلیل و انجام تحقیقات مالی برخوردارند تا بتوانند دارایی‌ها را شناسایی و ردیابی کرده و تحلیل عملیاتی انجام دهند.

این نتیجه مخصوصاً مربوط به توصیه‌های ۲۹ تا ۳۲ و همچنین عناصری از توصیه‌های ۱، ۲، ۴، ۸، ۹، ۳۴ و ۴۰ می‌شود.

یادداشت برای ارزیابان

۱- این نتیجه شامل فعالیت‌هایی است که واحد اطلاعات مالی برای تجزیه و تحلیل گزارش‌های عملیات مشکوک و دیگر داده‌ها انجام می‌دهد و همچنین شامل استفاده مقامات ذی‌صلاح از محصول عمل واحد مذکور و دیگر انواع اطلاعات مالی و اطلاعات مرتبط می‌باشد.

۲- ارزیابان همچنین باید یافته‌های مربوط به سطح همکاری‌های بین‌المللی را که مقامات ذی‌صلاح در آن شرکت دارند، هنگام ارزیابی این نتیجه مستقیم در نظر بگیرند. این امر، مشتمل بر این است که واحد اطلاعات مالی و مراجع ذی‌صلاح تا چه اندازه مجازند اطلاعات مراجع مجری قانون و اطلاعات مالی یا دیگر اطلاعات را از همتایان خارجی خود کسب کنند و در عمل چه میزان به این امر اهتمام می‌ورزند؟

^{۲۹۰} منابع شامل اطلاعات به دست آمده از گزارش‌های عملیات مشکوک، گزارش‌های برون مرزی مربوط به جابجایی ارز و اوراق بهادار بی‌نام، اطلاعات مراجع مجری قانون، سوابق کیفری، اطلاعات مقرراتی و نظارتی و اطلاعات نزد ثبت شرکت‌ها می‌باشد. در صورت لزوم، همچنین شامل اطلاعات مربوط به تراکنش‌های نقدی و ارزی، سوابق نقل و انتقالات الکترونیکی، اطلاعات سایر نهادهای دولتی از جمله نهادهای امنیتی، مقامات مالیاتی، ثبت دارایی‌ها، سازمان‌های غیرانتفاعی، و اطلاعاتی که طی تدابیر الزامی از سوی مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی به دست می‌آید، از جمله سوابق اطلاعات مربوط به اعمال دقت ویژه در مورد مشتریان و تراکنش‌ها و همچنین اطلاعات در دسترس عموم.

موضوعات کلیدی در تعیین میزان دستیابی به نتایج مورد نظر

۱-۶- اطلاعات مالی و سایر اطلاعات مربوط تا چه اندازه در دسترس و مورد استفاده مقامات در انجام تحقیقات هستند و از آن‌ها برای تهیه شواهد و ردیابی عواید مجرمانه حاصل از پول‌شویی، جرایم منشاء و تأمین مالی تروریسم استفاده می‌شوند؟

۲-۶- مقامات ذی‌صلاح تا چه اندازه گزارش‌هایی (مانند گزارش عملیات مشکوک و گزارش در مورد ارز و اوراق بهادار بی‌نام) را که حاوی اطلاعات مربوط و دقیق است و به آن‌ها در انجام وظایفشان کمک می‌کند؛ دریافت کرده یا تقاضای دریافت آن‌ها را ارائه می‌کند؟

۳-۶- تحلیل‌ها و انتشار گزارش‌های واحد اطلاعات مالی تا چه اندازه نیازهای عملیاتی مقامات ذی‌صلاح را رفع می‌کند؟
۴-۶- واحد اطلاعات مالی و دیگر مقامات ذی‌صلاح تا چه اندازه با یکدیگر همکاری داشته و اطلاعات مالی و غیره را تبادل می‌کنند؟ تا چه اندازه واحد اطلاعات مالی و دیگر مراجع ذی‌صلاح از محرمانه بودن اطلاعاتی که تبادل کرده یا استفاده می‌کنند، محافظت می‌کنند؟

الف) مواردی از اطلاعات که می‌تواند نتایج اخذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کند

۱- تجارب مراجع مجری قانون و سایر مراجع ذی‌صلاح (به عنوان مثال، انواع اطلاعات مالی و سایر اطلاعات موجود، و تناوب استفاده از آن‌ها به عنوان ابزار تحقیقاتی)؛

۲- نمونه‌هایی از همکاری بین واحد اطلاعات مالی و دیگر مقامات ذی‌صلاح و استفاده از اطلاعات مالی (به عنوان مثال، آمار اطلاعات مالی منتشرشده/تبادل شده، مواردی که اطلاعات مالی در تحقیقات و تعقیب پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم و جرایم منشاء یا در شناسایی و ردیابی دارایی‌ها استفاده شده است)؛

۳- اطلاعاتی درباره گزارش‌های معاملات مشکوک (به عنوان مثال، تعداد گزارش‌های معاملات مشکوک/موارد تجزیه و تحلیل شده، کیفیت اطلاعات افشاء شده در گزارش‌های معاملات مشکوک، تعداد مواردی که مقامات ذی‌صلاح با نمونه‌هایی برخورد کرده‌اند که نسبت به گزارش آن‌ها اقدام نشده است، تعداد مواردی که رازداری در مورد گزارش‌ها رعایت نشده است، همچنین به نتیجه مستقیم ۴ در خصوص گزارش عملیات مشکوک مراجعه شود)؛

۴- اطلاعاتی درباره دیگر اطلاعات مالی و سایر اطلاعات (به عنوان مثال، تعداد گزارش‌های ارز و گزارش‌های اوراق بهادار بی‌نام قابل دریافت و تجزیه و تحلیل شده، انواع اطلاعاتی که مراجع مجری قانون و سایر مراجع ذی‌صلاح دریافت می‌کنند و یا آن‌ها را از طریق دیگر مراجع، مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی به دست آورده یا به آن دسترسی دارند)؛

۵- سایر اسناد (به عنوان مثال، راهنما در مورد استفاده و گزارش معاملات مشکوک و دیگر اطلاعات مالی و نوع‌شناسی تهیه‌شده با استفاده از اطلاعات مالی).

ب) مصادیقی از عوامل خاصی که می‌توانند نتایج اتخاذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کنند

۶- واحد اطلاعات مالی تا چه اندازه به سایر اطلاعات مورد نیاز خود دسترسی دارد و از آن‌ها استفاده می‌کند تا بتواند گزارش‌های عملیات مشکوک دریافتی را تجزیه و تحلیل کرده و به ارزش آن‌ها اضافه کند؟ واحد اطلاعات مالی چگونه از دقت ارزیابی تحلیل خود اطمینان حاصل می‌کند؟

۷- چگونه مراجع ذی صلاح از اطلاعات موجود در گزارش‌های عملیات مشکوک و دیگر اطلاعات مالی برای تجزیه و تحلیل عملیاتی استفاده می‌کنند؟

۸- واحد اطلاعات مالی تا چه اندازه بازخورد دریافتی از مراجع ذی صلاح و همچنین نوع‌شناسی و تجارب عملیاتی را در عملکرد خود لحاظ می‌کند؟

۹- چه سازوکاری برای حصول اطمینان از اینکه همکاری کامل و به‌موقع بین مقامات ذی صلاح و مؤسسات مالی، مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی و دیگر نهادهای گزارش‌دهنده برای ارائه اطلاعات مرتبط وجود دارد، پیش‌بینی شده است؟ آیا موانعی برای دسترسی به اطلاعات وجود دارد؟

۱۰- تا چه اندازه گزارش معاملات مشکوک ارائه شده حاوی اطلاعات کامل، دقیق و مناسب مربوط به معاملات مشکوک است؟

۱۱- تا چه اندازه مقامات ذی صلاح، نهادهای گزارش‌دهنده را بررسی کرده و آن‌ها را وارد تعامل می‌کنند تا گزارش اطلاعات مالی را گسترش دهند؟

۱۲- آیا مقامات مربوط از منابع کافی (از جمله ابزارهای فناوری اطلاعات برای داده کاوی، تجزیه و تحلیل اطلاعات مالی و منابع لازم برای حفظ محرمانه بودن اطلاعات) برای انجام وظایف خود برخوردار هستند؟

۱۳- برای اطمینان از اینکه واحد اطلاعات مالی دارای استقلال عملیاتی است و تحت تأثیر نفوذ غیرموجه در مسائل مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم قرار نمی‌گیرد؛ چه تدابیری اتخاذ شده است؟

نتیجه مستقیم ۷

جرایم و فعالیت‌های پول‌شویی مورد تحقیق قرار گرفته و مجرمان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند و به مجازات مؤثر، متناسب و بازدارنده محکوم می‌شوند.

ویژگی‌های یک سیستم کارآمد

فعالیت‌های پولشویی و به ویژه جرایم درآمدزا، مورد تحقیق قرار گرفته و مجرمان با موفقیت تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند و همچنین دادگاه، مجازات مؤثر، متناسب و بازدارنده برای محکومان در نظر می‌گیرد. این امر شامل پیگرد تحقیقات مالی به صورت موازی بوده و شامل مواردی که جرایم منشاء مربوط، خارج از قلمرو آنها به وقوع پیوسته‌اند و همچنین بررسی و پیگرد جرم پولشویی به صورت مستقل می‌شود. بخش‌های مختلف سیستم (شامل تحقیقات، پیگرد قانونی، محکومیت و مجازات) دارای عملکرد منسجم برای کاهش ریسک‌های پولشویی هستند. در نهایت، چشم انداز شناسایی، محکومیت و مجازات، مجرمان بالقوه را از انجام جرایم درآمدزا و همچنین پولشویی منصرف می‌کند. این نتیجه مخصوصاً به توصیه‌های ۳، ۳۰ و ۳۱ و نیز عناصری از توصیه‌های ۱، ۲، ۳۲، ۳۷، ۳۹ و ۴۰ مربوط است.

یادداشت برای ارزیابان

ارزیابان همچنین باید یافته‌های مربوط به سطح همکاری‌های بین‌المللی را که مقامات ذی‌صلاح در آن شرکت می‌کنند - هنگام ارزیابی این نتیجه مستقیم- مدنظر قرار دهند که شامل در نظر گرفتن این می‌شود که تا چه حد مراجع مجری قانون به دنبال دریافت کمک‌های مناسب از همتایان خارجی خود در مورد پولشویی‌های برون مرزی هستند.

موضوعات کلیدی در تعیین میزان دستیابی به نتایج مورد نظر

۷-۱- چگونه و در چه شرایطی موارد بالقوه پولشویی شناسایی شده و مورد تحقیق قرار می‌گیرند؟ (از جمله از طریق تحقیقات مالی انجام شده به صورت موازی).

۷-۲- انواع فعالیت‌های پولشویی تا چه اندازه متناسب با وضعیت ریسک و تهدیدات کشور و همچنین خط‌مشی‌های ملی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم مورد تحقیق و پیگرد قرار می‌گیرند؟

۷-۳- انواع مختلف موارد پولشویی تا چه اندازه تحت پیگرد قانونی قرار گرفته‌اند (به عنوان مثال، جرایم منشاء خارجی، پولشویی انجام شده توسط شخص ثالث، جرم پولشویی فارغ از جرم منشاء) و تا چه اندازه مجرمان محکوم شده‌اند؟
۷-۴- مجازات‌های اعمال شده علیه اشخاص حقیقی و حقوقی محکوم به ارتکاب جرم پولشویی تا چه اندازه مؤثر، متناسب و بازدارنده بوده است؟

۷-۵- کشورها در مواردی که تحقیقات در مورد پولشویی انجام شده، اما بنا به دلایل موجه، امکان محکومیت به دلیل ارتکاب جرم پولشویی میسر نیست، تا چه اندازه از دیگر اقدامات کیفی استفاده می‌کنند؟ این اقدامات جایگزین نباید از اهمیت پیگرد قانونی و محکومیت برای جرایم پولشویی بکاهند یا جانشین آنها تلقی شوند.

الف) مواردی از اطلاعات که می‌تواند نتایج اخذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کند

۱- تجارب و نمونه‌هایی از تحقیقات، پیگردهای قانونی و محکومیت‌ها (به عنوان مثال، نمونه‌هایی از مواردی که به دلیل شواهد ناکافی تحقیقات رد شده‌اند، نمونه‌هایی از موارد پول‌شویی مهم و پیچیده که مورد تحقیق و تحت تعقیب قرار گرفته‌اند، نمونه‌ای از اقدامات موفق علیه جرایم سازمان یافته داخلی و فراملی و مواردی که دیگر اقدامات و مجازات‌های کیفری به جای محکومیت پول‌شویی استفاده شده‌اند)؛

۲- اطلاعاتی در مورد تحقیقات، پیگردهای قانونی و محکومیت‌های پول‌شویی (به عنوان مثال، تعداد تحقیقات و تعقیبات مربوط به پول‌شویی، تعداد مواردی که منجر به پیگرد قانونی شده و یا به دادگاه ارائه شده است، تعداد یا نسبت محکومیت‌های پول‌شویی مربوط به پول‌شویی انجام شده توسط اشخاص ثالث یا جرم پول‌شویی انجام شده توسط افراد ثالثی متفاوت از افرادی که جرم منشاء مربوطه را انجام داده‌اند یا پولشویی توسط مجرمی که جرم منشاء را نیز مرتکب شده، جرایم منشاء خارجی، انواع جرایم منشاء مربوط، سطح مجازات‌های اعمال شده برای جرایم پول‌شویی، مجازات‌های اعمال شده برای پول‌شویی در مقایسه با دیگر جرایم منشاء).

ب) مصادیقی از عوامل خاصی که می‌توانند نتایج اتخاذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کنند

۳- چه اقداماتی برای شناسایی موارد پول‌شویی، شروع به اقدام علیه پول‌شویی و اولویت‌بندی (حداقل در رابطه با جرایم درآمدزا) برای انجام تحقیقات انجام شده است (به عنوان مثال، دقت در مورد رابطه بین موارد کوچک و بزرگتر یا پیچیده، بین جرایم منشاء داخلی و خارجی و غیره)؟

۴- تا چه اندازه و با چه سرعتی مقامات ذی صلاح می‌توانند اطلاعات مالی مربوطه و سایر اطلاعات مورد نیاز برای تحقیقات پول‌شویی را به دست آورده و یا به آن دسترسی داشته باشند؟

۵- تا چه اندازه تحقیقات مشترک و یا تحقیقات توأم با همکاری (از جمله استفاده از واحدهای تحقیقاتی انتظامی) و سایر روش‌های تحقیقاتی (به عنوان مثال، به تعویق انداختن و یا چشم‌پوشی از دستگیری یا مصادره پول به منظور شناسایی افراد درگیر در عملیات مجرمانه) در مورد جرایم درآمدزا استفاده می‌شوند؟

۶- چگونه پرونده‌های پول‌شویی برای پیگرد قانونی و محاکمه به موقع، آماده می‌شوند؟

۷- زمانی که شواهد نشان‌دهنده جرم پول‌شویی هستند، در چه شرایطی تصمیم منع تعقیب گرفته می‌شود؟

۸- تا چه اندازه پول‌شویی مورد پیگرد قانونی قرار می‌گیرد: (الف) هنگام ارتباط با تعقیب کیفری جرایم منشاء (از جمله جرایم منشاء خارجی)، یا (ب) هنگامی که به عنوان جرمی مستقل تحت تعقیب قرار دارد؟

۹- چگونه مقامات مربوطه، با در نظر گرفتن سیستم‌های حقوقی، در سراسر چرخه حیات یک پرونده پول‌شویی، از آغاز تحقیقات تا جمع‌آوری شواهد، ارجاع به دادستان و تصمیم به مطرح نمودن پرونده در دادگاه با یکدیگر تعامل دارند؟

- ۱۰- آیا جنبه‌های دیگری از فرآیند تحقیقاتی، تعقیبی و یا قضایی وجود دارد که مانع از تعقیب و مجازات پولشویی شود؟
- ۱۱- آیا مقامات ذی‌صلاح، منابع کافی (از جمله ابزارهای تحقیقات مالی) را برای مدیریت کار خود و یا رفع ریسک‌های پولشویی در اختیار دارند؟
- ۱۲- آیا کارکنان/واحدهایی برای تحقیقات پولشویی اختصاص داده شده‌اند؟ در صورتی که منابع در اختیار آن‌ها به صورت اشتراکی است، تحقیقات پولشویی چگونه اولویت‌بندی شده‌اند؟

نتیجه مستقیم ۸

عواید حاصل از جرم و امکانات مورد استفاده برای ارتکاب جرم مصادره می‌شوند.

ویژگی‌های یک سیستم کارآمد

مجرمان (به دلیل استفاده به موقع از اقدامات موقتی و مصادره) از عواید حاصل از جرم و امکانات مورد استفاده (اعم از داخلی و خارجی) و یا اموال دارای ارزش معادل محروم می‌شوند. مصادره شامل عواید بازپس گرفته شده پس از طی فرآیندهای کیفری، مدنی یا اداری؛ مصادره عواید ناشی از افشاء یا اعلام نادرست در مرزها؛ و پرداخت غرامت به قربانیان (با توجه به حکم دریافتی از دادگاه) می‌شود. کشور دارایی‌های توقیف یا مصادره شده را مدیریت کرده، دارایی‌های مصادره شده را با کشورهای دیگر تقسیم کرده یا برمی‌گرداند و این باعث می‌شود ارتکاب جرم سودآور نباشد و جرایم منشاء و پولشویی هر دو کاهش یابد.

این نتیجه مخصوصاً به توصیه‌های ۱، ۴، ۳۲ و همچنین عناصری از توصیه‌های ۳۰، ۳۱، ۳۷، ۳۸ و ۴۰ مربوط است.

یادداشت برای ارزیابان

ارزیابان باید یافته‌های مربوط به سطح همکاری‌های بین‌المللی را که مقامات ذی‌صلاح در آن شرکت دارند - هنگام ارزیابی این نتیجه مستقیم- مدنظر قرار دهند. این امر مشتمل بر این است که مراجع مجری قانون و سازمان‌های تعقیب‌کننده و دادستانی، تا چه اندازه به دنبال دریافت کمک‌های مناسب از هم‌تایان خارجی خود، در رابطه با عواید و امکانات استفاده شده برون مرزی برای ارتکاب جرم هستند.

موضوعات کلیدی در تعیین میزان دستیابی به نتایج مورد نظر

- ۸-۱- تا چه اندازه توقیف عواید مجرمانه، امکانات و اموال با ارزش معادل، به عنوان یک هدف سیاستی مطرح است؟
- ۸-۲- چگونه مقامات ذی‌صلاح، عواید حاصل از جرم و امکانات استفاده شده برای ارتکاب آن و اموال دارای ارزش معادل را که شامل جرایم منشاء داخلی و خارجی و عواید منتقل شده به دیگر کشورهاست، مصادره (شامل استرداد، تقسیم یا جبران خسارت) می‌کنند؟

۸-۳- تا چه اندازه مصادره ارز و اوراق بهادار بی‌نامی که ارزش آن نادرست اعلام شده و یا اصلاً اعلام/افشا نشده است، به عنوان یک مجازات مؤثر، متناسب و بازدارنده توسط مقامات مرزی/گمرکی و یا دیگر مقامات مربوطه استفاده می‌شود؟

۸-۴- نتایج مصادره‌های انجام شده تا چه اندازه ریسک‌های مورد اشاره در ارزیابی‌های ریسک پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم و خطمشی‌ها و اولویت ملی مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم را به نمایش می‌گذارد؟

الف) مواردی از اطلاعات که می‌تواند نتایج اخذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کند

- ۱- تجارب و نمونه‌هایی از دادرسی‌های منجر به مصادره (به عنوان مثال، مهم‌ترین موارد مصادره‌شده در گذشته، انواع دستورهای توقیف دریافتی توسط کشور، روندهایی که حاکی از تغییرات در روش‌های تطهیر پول است)؛
- ۲- اطلاعات در مورد مصادره (به عنوان مثال، تعداد پرونده‌های کیفری که در آن مصادره انجام شده، انواع مواردی که شامل مصادره است، ارزش عواید حاصل از جرم، امکانات یا اموال دارای ارزش معادل که مصادره شده، جرایم داخلی یا خارجی اعم از آنکه رویه کیفری داشته باشد یا مدنی (از جمله امکان مصادره بدون محکومیت). میزان ارز و اوراق بهادار بی‌نام مصادره شده که به دروغ اعلام شده و یا اصلاً اعلام/افشا نشده است، میزان یا نسبت عواید توقیف یا مسدود شده که در آستانه مصادره است، تعداد یا نسبت دستور مصادره‌هایی که صادر شده است)؛
- ۳- اطلاعات مرتبط دیگر (به عنوان مثال، ارزش دارایی‌های مجرمانه توقیف یا مسدود شده، میزان عواید حاصل از جرم که به عنوان غرامت به قربانیان پرداخت شده یا تقسیم شده و یا به کشور استرداد شده است).

ب) مصادیقی از عوامل خاصی که می‌تواند نتایج اتخاذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کنند

- ۴- چه اقدامات و رویکردی توسط مقامات ذی‌صلاح اتخاذ شده تا عواید حاصل از جرم (از جمله جرایم عمده درآمدزا و یا جرایمی که از داخل کشور سرچشمه نگرفته و یا به خارج از کشور سرازیر شده است) و امکانات به کار رفته برای ارتکاب آن را مورد هدف قرار دهد؟
- ۵- در آغاز تحقیقات کیفری، چگونه مقامات با رویکرد مصادره، تصمیم به آغاز تحقیقات مالی می‌گیرند؟
- ۶- چگونه مقامات ذی‌صلاح عواید حاصل از جرم و امکانات مورد استفاده برای ارتکاب آن یا دارایی با ارزش معادل را شناسایی و ردیابی می‌کنند؟ اقدامات موقت (به عنوان مثال، مسدود یا توقیف کردن) تا چه اندازه برای جلوگیری از فرار و یا اتلاف دارایی استفاده می‌شوند؟
- ۷- چه رویکردی توسط کشور برای شناسایی و مصادره ارز و اوراق بهادار بی‌نام برون مرزی که مشکوک به پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم یا جرایم منشاء هستند یا به دروغ اعلام شده یا اصلاً اعلام و افشا نشده‌اند، اتخاذ شده است؟
- ۸- چه اقداماتی برای حفظ و مدیریت ارزش دارایی‌های توقیف/مصادره شده انجام می‌شود؟

- ۹- آیا جنبه‌های دیگری از روند تحقیقی، تعقیبی و یا قضایی وجود دارد که سبب شناسایی، ردیابی و توقیف عواید و امکانات مورد استفاده برای ارتکاب جرم و یا دارایی‌های دارای ارزش معادل شود و یا از آن ممانعت کند؟
- ۱۰- آیا مقامات ذیصلاح مربوط دارای منابع کافی برای انجام وظایف خود به شکل شایسته هستند؟

نتیجه مستقیم ۹

جرایم و فعالیت‌های مربوط به تأمین مالی تروریسم مورد تحقیق قرار گرفته و افرادی که تأمین مالی تروریسم را انجام می‌دهند، تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند و مشمول مجازات مؤثر، متناسب و بازدارنده می‌شوند.

ویژگی‌های یک سیستم کارآمد

فعالیت‌های تأمین مالی تروریسم مورد تحقیق قرار گرفته و مجرمان با موفقیت تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند و دادگاه‌ها مجازات مؤثر، متناسب و بازدارنده برای محکومان اعمال می‌کنند. تأمین مالی تروریسم به عنوان یک فعالیت جنایی مستقل تحت تعقیب قرار می‌گیرد و تحقیقات مالی برای حمایت از تحقیقات ضد تروریسم، با هماهنگی مناسب بین مقامات ذی‌ربط، انجام می‌شود. اجزای سیستم (تحقیق، تعقیب، محکومیت و مجازات) دارای عملکرد منسجم برای کاهش ریسک‌های تأمین مالی تروریسم هستند. در نهایت، شناسایی، محکومیت و تنبیه مانع از فعالیت‌های تأمین مالی تروریسم می‌شود.

این نتیجه مخصوصاً به توصیه‌های ۵، ۳۰، ۳۱ و ۳۹، و نیز عناصری از توصیه‌های ۱، ۲، ۳۲، ۳۷ و ۴۰ مربوط می‌شود.

یادداشت برای ارزیابان

۱- ارزیابان باید آگاه باشند که برخی از عناصر این نتیجه ممکن است از ماهیت حساسی برخوردار باشد (به عنوان مثال، اطلاعاتی که برای اهداف امنیت ملی گردآوری می‌شود) و کشورها ممکن است تمایلی نداشته باشند یا قادر نباشند آن‌ها را در اختیار ارزیابان قرار دهند.

۲- ارزیابان همچنین باید یافته‌های مربوط به سطح همکاری‌های بین‌المللی را که مقامات ذی‌صلاح در آن شرکت دارند - هنگام ارزیابی این نتیجه مستقیم- در نظر بگیرند. این امر مشتمل بر لحاظ کردن این موضوع می‌شود که مراجع مجری قانون و سازمان‌های تعقیب کننده و دادستانی تا چه اندازه به دنبال دریافت کمک‌های مناسب از هم‌تایان خارجی خود در موارد تأمین مالی تروریستی برون مرزی هستند.

موضوعات کلیدی در تعیین میزان دستیابی به نتایج مورد نظر

۹-۱- انواع مختلف فعالیت های تأمین مالی تروریسم (به عنوان مثال، گردآوری، انتقال و استفاده از وجوه) تا چه اندازه تحت پیگرد قرار گرفته و مجرمان محاکمه می شوند؟ آیا اقدامات موجود با سابقه و وضعیت ریسک تأمین مالی تروریسم کشور هماهنگی دارد؟

۹-۲- موارد تأمین مالی تروریسم تا چه اندازه شناسایی شده و بررسی می شوند؟ تا چه اندازه در تحقیقات، نقش خاصی که تأمین کنندگان منابع مالی تروریسم بازی می کنند مشخص می شود؟

۹-۳- تحقیقات تأمین مالی تروریسم تا چه اندازه با تحقیقات و استراتژی های مبارزه با تروریسم ملی یکپارچه شده و به آن ها کمک می کند (بطور مثال، شناسایی و تعیین تروریست ها، سازمان های تروریستی و شبکه های حامی تروریست ها)؟
۹-۴- مجازات ها یا اقداماتی که علیه اشخاص حقیقی و حقوقی محکوم به ارتکاب جرم تأمین مالی تروریسم اعمال می شود تا چه اندازه مؤثر، متناسب و بازدارنده است؟

۹-۵- تا چه اندازه با استفاده از سایر اقدامات کیفری، مقرراتی و غیره، هدف این بخش مبنی بر اینکه فعالیت های تأمین مالی تروریسم - هنگامی که عملاً امکان تضمین محکومیت تأمین مالی تروریسم نیست - برآورده می شود؟

الف) مواردی از اطلاعات که می تواند نتایج اخذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کند

۱- تجارب و نمونه هایی از تحقیقات و تحت تعقیب قرار دادن تأمین مالی تروریسم (به عنوان مثال، مواردی که تحقیقات تأمین مالی تروریسم برای حمایت از تحقیقات و تعقیب ضد تروریسم استفاده می شود، موارد قابل توجهی که در آن تروریست ها و گروه های تروریستی (اعم از داخلی یا خارجی) هدف یا تحت پیگرد قانونی می گیرند یا در آن ها اخلال به وجود می آید، روند مشاهده شده در سطح تأمین مالی تروریسم و تکنیک های آن و مواردی که دیگر مجازات ها کیفری و یا اقدامات به جای مجازات های تأمین مالی تروریسم استفاده می شوند)؛

۲- اطلاعاتی در مورد تحقیقات، پیگردهای قانونی و محکومیت ها (به عنوان مثال، تعداد تحقیقات و پیگردهای قانونی تأمین مالی تروریسم، نسبت مواردی که منجر به پیگرد قانونی تأمین مالی تروریسم شده است، نوع پیگرد و محکومیت تأمین مالی تروریسم (به عنوان مثال، جرایم مستقل، تروریست های داخلی و خارجی)، سطح مجازات های اعمال شده برای جرایم تأمین مالی تروریسم، مجازات های اعمال شده برای تأمین مالی تروریسم در مقایسه با مجازات سایر فعالیت های مجرمانه و انواع و سطح اقدامات بازدارنده دیگر).

ب) مصادیقی از عوامل خاصی که می تواند نتایج اتخاذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کنند

۳- چه اقداماتی برای شناسایی، شروع به تحقیق و اولویت بندی موارد تأمین مالی تروریسم انجام شده تا از بررسی و اقدام سریع و به موقع در برابر تهدیدات بزرگ و متوقف کردن آن ها اطمینان حاصل شود؟

۴- مقامات ذیصلاح اطلاعات مالی مربوط و سایر اطلاعات مورد نیاز برای تحقیقات و پیگردهای قانونی تأمین مالی تروریسم را تا چه اندازه و با چه سرعتی به دست می‌آورند یا به آن دسترسی دارند؟

۵- ملاحظات اساسی برای تصمیم‌گیری در مورد منع تعقیب برای جرم تأمین مالی تروریسم چیست؟

۶- تا چه اندازه مقامات، برنامه کاری و یا استراتژی‌های مشخصی را برای مقابله با تهدیدات و رویه‌های مشخص تأمین مالی تروریسم به کار می‌برند؟ آیا این مطابق با خط‌مشی‌ها، استراتژی‌ها و ریسک‌های مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم ملی است؟

۷- مراجع مجری قانون، واحد اطلاعات مالی، واحدهای مبارزه با تروریسم و دیگر سازمان‌های اطلاعاتی و امنیتی تا چه اندازه در ایفای وظایف مربوط به این نتیجه با یکدیگر همکاری و هماهنگی دارند؟

۸- آیا جنبه‌های دیگری از روند تحقیقات، تعقیب کیفری و یا قضایی که مانع پیگرد، مجازات یا توقف تأمین مالی تروریسم شود یا در آن خللی به وجود آورد، وجود دارد؟

۹- آیا مقامات ذیصلاح از منابع کافی (از جمله ابزار تحقیقات مالی) برای مدیریت کار خود و یا رفع ریسک تأمین مالی تروریسم برخوردارند؟

۱۰- آیا کارکنان/واحدهایی برای انجام تحقیقات در زمینه تأمین مالی تروریسم اختصاص یافته‌اند؟ در صورتی که منابع مشترک است، چگونه تحقیقات مربوط به تأمین مالی تروریسم اولویت بندی می‌شوند؟

نتیجه مستقیم ۱۰

از گردآوری، انتقال و استفاده از وجوه توسط تروریست‌ها، سازمان‌های تروریستی و تأمین‌کنندگان مالی تروریسم و سوءاستفاده ایشان از سازمان‌های غیرانتفاعی ممانعت بعمل می‌آید.

ویژگی‌های یک سیستم کارآمد

تروریست‌ها، سازمان‌های تروریستی و شبکه‌های حامی تروریست‌ها شناسایی شده و از منابع و ابزار لازم برای تأمین مالی و یا حمایت از فعالیت‌ها و سازمان‌های تروریستی محروم می‌شوند. این رویه شامل اجرای صحیح تحریم‌های مالی هدفمند علیه افراد و نهادهای مشخص شده توسط شورای امنیت سازمان ملل متحد و تحت نظام‌های تحریم ملی و منطقه‌ای قابل اجرا است. کشور همچنین دارای درک خوبی از ریسک‌های تأمین مالی تروریسم است و اقدامات مناسب و متناسبی برای کاهش این ریسک‌ها از جمله اقداماتی برای جلوگیری از گردآوری و انتقال وجوه از طریق نهادها و یا روش‌هایی که در معرض ریسک بیشتر سوءاستفاده توسط تروریست‌ها هستند، انجام می‌دهد. در نهایت این امر سبب می‌شود که جریان تأمین مالی تروریسم کاهش یابد که خود منجر به جلوگیری از اقدامات تروریستی می‌شود.

این نتیجه مخصوصاً به توصیه های ۱، ۴، ۶ و ۸ و همچنین عناصری از توصیه های ۱۴، ۱۶، ۳۰ تا ۳۲، ۳۷، ۳۸ و ۴۰ مربوط می شود.

یادداشت برای ارزیابان

ارزیابان همچنین باید یافته های مرتبط با سطح همکاری های بین المللی را که مقامات ذی صلاح در هنگام ارزیابی این نتیجه مستقیم در آن شرکت دارند، در نظر بگیرند.

موضوعات کلیدی که باید در نظر گرفته شوند تا مشخص گردد کشور به نتیجه مورد نظر دست یافته است یا خیر

۱۰-۱- کشور تا چه اندازه تحریم های مالی هدفمند به موجب: الف) قطعنامه شماره ۱۲۶۷ سازمان ملل و قطعنامه های متعاقب آن؛ و ب) قطعنامه شماره ۱۳۷۳ سازمان ملل (در سطح فراملی یا ملی، براساس اراده خود کشور یا پس از انجام بررسی و موافقت با برآورده کردن درخواست کشور دیگر) را اجرا می کند؟

۱۰-۲- کشور تا چه اندازه، بدون ایجاد اخلال در فعالیت های قانونی سازمان های غیرانتفاعی، رویکرد هدفمند و نظارت بر سازمان های غیرانتفاعی - که در معرض ریسک سوءاستفاده تروریست ها هستند - اعمال می کند؟

۱۰-۳- تروریست ها، سازمان های تروریستی و تأمین کنندگان مالی تروریست ها تا چه اندازه (از طریق فرآیندهای کیفری، مدنی یا اداری) از دارایی ها و امکانات مربوط به فعالیت های تأمین مالی تروریستی محروم می شوند؟
۱۰-۴- اقدامات فوق تا چه اندازه مطابق با برآورد کلی وضعیت ریسک تأمین مالی تروریسم است؟

الف) مواردی از اطلاعات که می تواند نتایج اخذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کند

۱- تجارب مراجع مجری قانون، واحد اطلاعات مالی و مقامات مبارزه با تروریسم (به عنوان مثال، روندهایی که نشان می دهد تأمین کنندگان مالی تروریسم به دنبال استفاده از روش های جایگزین برای گردآوری یا انتقال وجوه هستند یا گزارش های اطلاعاتی/منابع اطلاعاتی حاکی از آن است که سازمان های تروریستی دچار مشکلاتی در جمع آوری پول در کشور شده اند)؛

۲- نمونه هایی از مداخلات و مصادره ها (به عنوان مثال، موارد قابل توجهی که در آن از گردآوری، انتقال و استفاده از وجوه یا دارایی های توقیف یا مصادره شده توسط تروریست ها، سازمان های تروریستی و یا تأمین کنندگان مالی تروریسم جلوگیری شده است یا تحقیقات و بررسی در مورد سازمان های غیرانتفاعی که توسط تروریست ها مورد سوء استفاده قرار گرفته اند)؛

۳- اطلاعاتی در مورد تحریم های مالی هدفمند (به عنوان مثال، افراد و حساب های مشمول تحریم های مالی هدفمند تحت قطعنامه های سازمان ملل یا دیگر افراد تعیین شده، افراد و نهادهای مشخص شده در ارتباط با قطعنامه شماره ۱۳۷۳

سازمان ملل، دارایی‌های مسدود شده، تراکنش‌های رد شده، زمان صرف شده برای مشخص کردن افراد هدف و زمان صرف شده برای مسدود کردن دارایی پس از مشخص شدن افراد و نهادهای هدف؛

۴- اطلاعات در مورد نظارت و پایش سازمان‌های غیرانتفاعی (به عنوان مثال تعداد بررسی‌ها و نظارت بر سازمان‌های غیرانتفاعی (از جمله ارزیابی‌های ریسک)، تعداد تعاملات و ارائه کمک (شامل راهنماها) به سازمان‌های غیرانتفاعی در خصوص اقدامات و روندهای مبارزه با تأمین مالی تروریسم، اقدامات اصلاحی و مجازات‌های در نظر گرفته شده برای سازمان‌های غیرانتفاعی.

(ب) مصادیقی از عوامل خاصی که می‌توانند نتایج اتخاذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کنند

۵- کشور چه اقداماتی برای اطمینان از اجرای مناسب و بدون تأخیر تحریم‌های مالی هدفمند انجام داده است؟ این تعهدات و نام افراد و نهادهای تعیین شده چگونه به مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی و عامه مردم به فوریت ابلاغ می‌شود؟

۶- رویه‌ها و سازوکارهای اجرا شده برای: الف) شناسایی افراد هدف به منظور مشخص کردن/قرار دادن نام آن‌ها در فهرست؛ ب) مسدود/رفع مسدودی از دارایی ایشان؛ پ) خروج نام ایشان از فهرست؛ و ت) مشخص کردن موارد مستثنی شده کدامند؟ آیا اطلاعات مرتبط به خوبی جمع‌آوری شده‌اند؟

۷- کشور تا چه اندازه از ابزارهای ارائه شده در قطعنامه‌های ۱۲۶۷ و ۱۳۷۳ برای مسدود کردن و جلوگیری از جریان مالی تروریست‌ها استفاده می‌کند؟

۸- سیستم صدور تأییدیه و یا اعطای مجوز برای استفاده از دارایی‌ها توسط نهادهای مشخص شده در قطعنامه‌ها برای اهداف مجاز، تا چه اندازه با الزامات مشخص شده در قطعنامه‌های مرتبط سازمان ملل (به عنوان مثال، قطعنامه ۱۴۵۲ و قطعنامه‌های متعاقب آن) همخوانی دارد؟

۹- رویکرد اتخاذ شده توسط مقامات ذیصلاح برای هدف قرار دادن دارایی‌های تروریست‌ها چیست؟ تا چه اندازه از ردیابی دارایی‌ها، تحقیقات مالی و اقدامات موقتی (به عنوان مثال، مسدود نمودن و توقیف) برای تکمیل این رویکرد استفاده می‌شود؟

۱۰- سطح صدور مجوز و یا ثبت سازمان‌های غیرانتفاعی چه میزان است؟ تا چه اندازه رویکرد مبتنی بر ریسک - برای نظارت و یا پایش سازمان‌های غیرانتفاعی در معرض ریسک سوء استفاده تروریست‌ها- اتخاذ می‌شود و آیا اقدامات پیشگیرانه، تحقیقاتی، جنایی، مدنی یا اداری مناسب و مکانیزم‌های همکاری وجود دارد؟

۱۱- سازمان‌های غیرانتفاعی تا چه اندازه آسیب‌پذیری‌های خود را می‌شناسند و اقداماتی که برای محافظت از آن‌ها از ریسک سوء استفاده توسط تروریست‌ها در نظر گرفته شده است، رعایت می‌کنند؟

۱۲- آیا جنبه‌های دیگری از روند تحقیقاتی، تعقیب کیفری و یا قضایی وجود دارد که شناسایی، ردیابی و محرومیت تروریست‌ها، سازمان‌های تروریستی و یا تأمین مالی کنندگان تروریست‌ها را از دارایی‌ها و ابزار مربوط، ترغیب یا از آن جلوگیری کند؟

۱۳- آیا مقامات ذی‌صلاح مربوط دارای منابع کافی برای مدیریت کار خود و یا رفع ریسک تأمین مالی هستند؟

۱۴- در صورتیکه منابع مشترک است، چگونه فعالیت‌های مربوط به تأمین مالی تروریسم اولویت‌بندی می‌شوند؟

نتیجه مستقیم ۱۱

از جمع‌آوری، انتقال و استفاده وجوه توسط افراد و نهادهای درگیر در امر اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی، طبق قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد ممانعت به عمل می‌آید.

ویژگی‌های یک سیستم کارآمد

افراد و نهادهای مشخص شده توسط قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد در رابطه با اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی شناسایی و از منابع محروم شده و از گردآوری، انتقال و استفاده از وجوه یا دیگر دارایی‌ها برای اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی توسط ایشان جلوگیری می‌شود. تحریم‌های مالی هدفمند به طور کامل، به درستی و بدون تأخیر اجرا می‌شوند، از لحاظ تطبیق تحت نظارت قرار داشته و همکاری و هماهنگی کافی بین مقامات مربوطه برای جلوگیری از دور زدن تحریم‌ها و تهیه و اجرای خط مشی‌ها و فعالیت‌های مبارزه با اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی وجود دارد. این نتیجه مربوط به پیشنهاد ۷ و عناصری از توصیه ۲ می‌شود.

موضوعات کلیدی که باید در نظر گرفته شوند تا مشخص گردد کشور به نتیجه مورد نظر دست یافته‌است یا خیر

۱-۱۱- کشور تا چه اندازه تحریم‌های مالی هدفمند مربوط به قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل در زمینه مبارزه با اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی را - بدون تاخیر- به اجرا می‌گذارند؟

۲-۱۱- وجوه و دیگر دارایی‌های افراد و نهادهای مشخص شده (و افرادی که از طرف آن‌ها یا به دستور آن‌ها عمل می‌کنند) تا چه اندازه شناسایی شده و این افراد و نهادها تا چه اندازه از انجام یا اجرای تراکنش‌های مالی مربوط به سلاح‌های کشتار جمعی منع شده‌اند؟

۳-۱۱- مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی تا چه اندازه تعهدات خود در مورد تحریم‌های مالی هدفمند مربوط به اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی را می‌شناسند و به آن پایبند هستند؟

۱۱-۴- مقامات ذیصلاح مربوط تا چه اندازه بر تطبیق عملکرد مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی با تعهدات ذکر شده در تحریم‌های مالی هدفمند مربوط به اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی نظارت داشته و در خصوص آن اطمینان حاصل می‌کنند؟

الف) مواردی از اطلاعات که می‌تواند نتایج اخذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کند

۱- نمونه‌هایی از تحقیقات مربوط به تأمین مالی سلاح‌های کشتار جمعی (به عنوان مثال، تحقیقات در خصوص موارد نقض تحریم‌ها، موارد مهمی که در آن کشور اقدامات اجرایی انجام داده (به عنوان مثال، مسدود یا توقیف) و یا کمک ارائه کرده است)؛

۲- اطلاعاتی در مورد تحریم‌های مالی هدفمند مربوط به تأمین مالی سلاح‌های کشتار جمعی (به عنوان مثال، حساب‌های افراد و نهادهای مشمول تحریم‌های مالی هدفمند، ارزش دارایی‌ها و اموال مسدود شده، زمان صرف شده برای مشخص کردن افراد و نهادهای هدف، زمان صرف شده برای مسدود کردن اموال و دارایی‌های افراد و نهادهای پس از اعلام آن‌ها توسط شورای امنیت سازمان ملل)؛

۳- نظارت و دیگر اطلاعات مربوط به اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی (به عنوان مثال، تعداد بررسی‌ها و نظارت بر مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی برای انطباق با تحریم‌های مالی هدفمند، تعداد تعامل‌ها و کمک‌های ارائه شده، اسناد راهنما، سطح مجازات اعمال شده بر مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی در موارد نقض مقررات).

ب) مصادیقی از عوامل خاصی که می‌تواند نتایج اتخاذ شده در مورد موضوعات کلیدی را تأیید کنند

۴- برای اطمینان از اجرای مناسب و بدون تأخیر تحریم‌های مالی هدفمند مربوط به اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی، کشور چه تدابیری را اتخاذ کرده است؟ اسامی تعیین شده و وظایف مربوط چگونه به موقع به بخش‌های مربوط ابلاغ می‌شود؟

۵- رویه‌های اجرایی برای: الف) انتخاب/در فهرست قرار دادن اسامی؛ ب) مسدود کردن/غیر مسدود کردن دارایی؛ پ) خروج نام ایشان از فهرست؛ و ت) مستثنی کردن موارد، چگونه اجرا می‌شوند و تا چه اندازه مطابق با الزامات قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل می‌باشند؟

۶- سیستم‌ها و سازوکارهای مدیریت دارایی‌های مسدود شده و صدور مجوز استفاده از دارایی‌ها توسط اشخاص و نهادهای مشخص شده در قطعنامه برای اهداف مجاز، چگونه حقوق بشر را پاس داشته و مانع سوءاستفاده از وجوه می‌شوند؟

- ۷- برای جلوگیری از فرار مجرمان از مجازات‌های مقرر، چه سازوکارهایی وجود دارند؟ آیا مقامات ذی‌صلاح مربوطه، راهنمایی و یا بازخورد خاصی در اختیار مؤسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی قرار می‌دهند؟
- ۸- هنگام تحقیق در خصوص جرایم یا نقض قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل در مورد تأمین مالی اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی، مقامات ذی‌صلاح مربوط تا چه اندازه قادر به کسب اطلاعات دقیق پایه و اطلاعات مربوط به ذی‌نفع حقیقی اشخاص حقوقی (به عنوان مثال، شرکت‌های پوششی) هستند؟
- ۹- مقامات ذی‌صلاح مربوط تا چه اندازه اطلاعات حساس و یا سایر اطلاعات مربوط به تخلفات و نقض تحریم‌های مالی هدفمند (در ارتباط با اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی) و آن‌گونه که در قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل آمده است، تبادل می‌کنند؟
- ۱۰- آیا مقامات ذی‌صلاح مربوط دارای منابع کافی برای مدیریت کار خود و یا رفع ریسک‌های تأمین مالی سلاح‌های کشتار جمعی هستند؟

پیوست:

اسناد راهنمای گروه ویژه اقدام مالی

- راهنمای بهترین رویه در مورد ارائه بازخورد به مؤسسات مالی و دیگر افراد گزارش دهنده (ژوئن ۱۹۹۸)؛
- راهنما برای شناسایی تأمین مالی تروریسم در مؤسسات مالی (آوریل ۲۰۰۲)؛
- بهترین رویه‌های بین‌المللی: مبارزه با سوءاستفاده از سازمان‌های غیرانتفاعی (اکتبر ۲۰۰۲)؛
- بهترین رویه‌های بین‌المللی: مبارزه با سوءاستفاده از سیستم‌های پرداخت جایگزین (ژوئن ۲۰۰۳)؛
- اجرای مفاد مالی قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد برای مبارزه با اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی (ژوئن ۲۰۰۷)؛
- راهنما در مورد رویکرد مبتنی بر ریسک (ژوئن ۲۰۰۷ تا اکتبر ۲۰۰۹) برای:
 - بخش مالی
 - بنگاه‌های معاملات ملکی
 - حسابداران
 - فروشندگان سنگ‌ها و فلزات گرانبها
 - قمارخانه‌ها
 - افراد حقوقی مستقل

○ بخش بیمه عمر؛

- اجرای ممنوعیت‌های مالی مبتنی بر فعالیت قطعنامه شورای امنیت ملل سازمان ملل متحد (اکتبر ۲۰۰۷)؛
- ظرفیت سازی برای ارزیابی‌های متقابل و اجرای توصیه‌های گروه ویژه در کشورهایی با ظرفیت پایین (فوریه ۲۰۰۸)؛
- بهترین رویه‌های پول‌شویی مبتنی بر تجارت (ژوئن ۲۰۰۸)؛
- اجرای مفاد مالی قطعنامه ۱۸۰۳ شورای امنیت سازمان ملل متحد (اکتبر ۲۰۰۸)؛
- بهترین رویه‌های بین‌المللی: مسدودسازی دارایی‌های تروریست‌ها (ژوئن ۲۰۰۹)؛
- بهترین رویه‌های بین‌المللی: شناسایی و جلوگیری از نقل و انتقال غیرقانونی برون مرزی وجه نقد و اوراق بهادار بی‌نام (فوریه ۲۰۱۰)؛
- بهترین رویه‌ها در مورد توصیه ۲: اشتراک‌گذاری اطلاعات مربوط به تامین مالی اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی در بین مقامات ذی‌صلاح داخلی (مارس ۲۰۱۰)؛
- راهنمای تحقیقات مالی (جولای ۲۰۱۰)؛
- بهترین رویه: مدیریت و ختم‌مشی مبارزه با پول‌شویی و تامین مالی تروریسم برنامه تطبیق مالیاتی داوطلبانه (اکتبر ۲۰۱۰)؛
- بهترین رویه‌های توقیف (توصیه‌های ۴ و ۳۸) و چهارچوب فعالیت مستمر برای بازگرداندن دارایی (اکتبر ۲۰۱۰)؛
- راهنمای گروه ویژه اقدام مالی در مورد تدابیر مبارزه با پول‌شویی و تامین مالی تروریسم و شمول مالی (فوریه ۲۰۱۳)؛
- راهنمای تهیه سند ملی ریسک پول‌شویی و تامین مالی تروریسم (فوریه ۲۰۱۳).

مبنای قانونی برای الزامات موسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیر مالی

- ۱- تمام الزامات مربوط به موسسات مالی یا مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیرمالی باید یا در قانون مورد اشاره قرار گیرند (به الزامات خاص توصیه‌های ۱۰، ۱۱ و ۲۰ در این خصوص مراجعه شود) و در سایر موارد نیز یا در قانون و یا در ابزارهای لازم الاجرا در خصوص آن‌ها تصریح شود (به تشخیص کشور).
- ۲- در توصیه‌های ۱۰، ۱۱ و ۲۰، منظور از اصطلاح "قانون" هر مقرراتی است که توسط فرایند پارلمانی یا مشابه آن، طبق چارچوب قانون اساسی، صادر یا تأیید می‌شود و الزامات اجباری با خود به همراه دارد و عدم اجرای آن مستلزم مجازات است. مجازات قصور باید موثر، متناسب و بازدارنده باشد (به توصیه ۳۵ مراجعه کنید). قانون

شامل تصمیمات قضایی که الزامات مربوطه را اجباری می‌کند و در تمام بخش‌های کشور الزام آور است نیز می‌باشد.

۳- اصطلاح "ابزارهای لازم الاجرا" شامل مقررات، راهنماها، دستورالعمل‌ها و دیگر اسناد یا سازوکارهای صادره یا تأیید شده توسط یک مقام ذی صلاح است که الزامات ضروری مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم را با ادبیاتی الزامی و به همراه مجازات‌ها (در صورت قصور) مشخص می‌کند. مجازات‌ها برای عدم اجرا باید موثر، متناسب و بازدارنده باشند (به توصیه ۳۵ مراجعه کنید).

۴- برای تعیین اینکه یک سند یا سازوکار، الزامات ضروری برای تلقی شدن به عنوان "ابزار اجرایی" را دارد یا خیر، عوامل زیر باید در نظر گرفته شود:

الف) باید یک سند یا سازوکار باشد که در آن الزاماتی که دغدغه‌های توصیه‌های گروه ویژه است، تصریح شود و به صورت شفاف، الزامات را همانگونه که فهمیده می‌شوند، ارائه کند. بطور مثال:

(۱) اگر برای تدابیر خاصی کلمه "باید"^{۲۹۱} استفاده شده، باید الزامی تلقی شود.

(۲) اگر "باید/بهبتر است"^{۲۹۲} استفاده شود، این می‌تواند الزامی باشد. در صورتیکه نهاد تدوین کننده

مقررات و نهاد مشمول مقررات بتوانند نشان دهند که این امر به طور مستقیم یا غیرمستقیم الزامی

بوده و در حال اجرا هستند. عبارت‌هایی مانند "تشویق می‌شوند"، "توصیه می‌شود"، "باید در

نظر گرفته شود" از الزام کمتری برخوردارند. در هر حال، هرگاه ادبیات ضعیف‌تری استفاده شود،

این پیش فرض وجود دارد که الزامی نیست (مگر آنکه کشور بتواند به شکل دیگری نشان بدهد).

ب) سند/سازوکار باید توسط مرجع ذی صلاح صادر یا تأیید شود.

پ) برای قصور باید مجازات‌هایی در نظر گرفته شود (لزومی ندارد که مجازات‌ها در همان سندی که الزامات آمده

است ذکر شوند بلکه ممکن است در سند دیگری بیاید؛ به شرط آنکه ارتباط مشخصی بین الزامات و مجازات‌ها

وجود داشته باشد) که موثر، متناسب و بازدارنده باشند. در این راستا، لازم است ملاحظات زیر را در نظر داشت:

(۱) باید طیف گسترده‌ای از مجازات‌های موثر، متناسب و بازدارنده برای قصور احتمالی فرد از تعهداتش وجود

داشته باشد؛

(۲) مجازات‌ها باید به صورت مستقیم یا غیرمستقیم برای قصور از اجرای الزامات مبارزه با پول‌شویی و تأمین

مالی تروریسم قابل اعمال باشد. اگر قصور از اجرای الزامات مربوطه دارای مجازات مستقیم نباشد، استفاده از

Must.^{۲۹۱}
Should.^{۲۹۲}

مجازات برای قصور از الزامات کلان‌تر مانند نداشتن سیستم‌ها کفایت می‌کند، حداقل مشروط به آنکه قصور از اجرای یک یا چند الزام مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم بتواند به میزان کافی مجازات شود؛ بدون آنکه این الزام وجود داشته باشد که قصورهای احتیاطی دیگری که بدون ارتباط با پولشویی و تامین مالی تروریسم هستند، ثابت شوند؛

۳) آیا قرائن و شواهد کافی وجود دارند که مجازات موثر، متناسب و بازدارنده در عمل وجود داشته است.
۵- در تمامی موارد، موسسات مالی و مشاغل و حرفه‌های مشخص شده غیر مالی می‌دانند که در صورت قصور، مجازات‌های قابل اعمال وجود خواهند داشت و اینکه این مجازات‌ها چه خواهند بود.

منابع:

فارسی:

- ۱- ترجمه توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی به زبان فارسی توسط بانک مرکزی، موجود در آدرس <http://www.cbi.ir/datedlist/8118.aspx>
- ۲- کتاب "گروه ویژه اقدام مالی" تالیف فاطمه مهجوریان قمی، انتشارات آتیه‌نگر، ۱۳۹۴.
- ۳- ترجمه سند "مدیریت موثر ریسک‌های مرتبط پولشویی و تامین مالی تروریسم" توسط بانک مرکزی، موجود در آدرس <http://www.cbi.ir/datedlist/8118.aspx>

غیر فارسی:

- ۱- ترجمه توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی به زبان دری توسط سازمان ملل متحد، موجود در آدرس: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF-40-Rec-2012-Dari.pdf>
- ۲- ترجمه توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی به زبان عربی توسط Middle East and North Africa Financial Action Task Force (MENAFATF) (یکی از نهادهای منطقه‌ای گروه ویژه)، موجود در آدرس: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF-40-Rec-2012-Arabic.pdf>
- ۳- ترجمه متدولوژی توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی به زبان عربی توسط MENAFATF (که تاکنون به صورت رسمی چاپ نشده و توسط صندوق بین‌المللی پول در اختیار اینجانب قرار گرفت).
- ۴- ترجمه توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی به زبان فرانسه موجود در آدرس: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/methodology/FATF-Methodologie-2013.pdf>

۵- □□□□ □□□□□□□□□□, □□□□□□□□□□ □□:

<http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>

۲- بخشنامه شماره ۹۶/۱۳۵۷۱ مورخ ۱۳۹۶/۱/۲۳؛ تاکید بر لزوم رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی و داخلی در بانکها

مدیران عامل بانکهای دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسات اعتباری توسعه، کوثر مرکزی،

ملل، نور و کاسپین

با سلام؛

احتراماً، در اجرای ماده (۶) آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی و با توجه به اهمیت و حساسیت نقل و انتقالات الکترونیکی در حوزه مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم و به منظور جلوگیری از سوء استفاده احتمالی پولشویان و تامین کنندگان مالی تروریسم از شبکه بانکی کشور و اتخاذ تدابیر پیشگیرانه در این زمینه، خواهشمند است موارد زیر را به نحو مقتضی به واحدهای ذیربط ابلاغ نموده و بر حسن اجرای آن نظارت فرمایند:

۱. موسسات اعتباری موظفند کلیه نقل و انتقالات الکترونیکی ارزی برون مرزی را از طریق سیستم سوئیفت انجام

داده و هنگام ارسال کلیه نقل و انتقالات مذکور، اطلاعات زیر را دریافت نمایند:

الف- مشخصات فرستنده شامل: نام و نام خانوادگی، شماره ملی / شناسه ملی / شماره اختصاصی اتباع خارجی، شماره شهاب، تاریخ و محل تولد، آدرس و شماره حساب (حسابی که تراکنش از طریق آن انجام می‌شود).

تبصره: حواله ارسالی می‌بایست حاوی شماره ارجاع تراکنش منحصر به فرد باشد به نحوی که تراکنش قابل ردیابی باشد.

ب- مشخصات گیرنده شامل: نام و نام خانوادگی و شماره حساب (حساب مقصد).

تبصره: در صورت عدم دسترسی به شماره حساب گیرنده وجه، حواله ارسالی می‌بایست حاوی شماره ارجاع تراکنش منحصر به فرد باشد به نحوی که تراکنش قابل ردیابی باشد.

۲. موسسات اعتباری موظفند کلیه نقل و انتقالات الکترونیکی داخلی بین بانکی را از طریق سیستم‌های پرداخت

بانک مرکزی (از قبیل ساتنا، پایا و غیره) انجام داده و هنگام ارسال کلیه نقل و انتقالات مذکور، اطلاعات زیر را

دریافت نمایند:

الف- مشخصات فرستنده شامل: نام و نام خانوادگی، شماره ملی / شناسه ملی / شماره اختصاصی اتباع خارجی، شماره شهاب، تاریخ و محل تولد، آدرس و شماره حساب (حسابی که تراکنش از طریق آن انجام می‌شود).

ب- مشخصات گیرنده شامل: نام و نام خانوادگی، شماره ملی/شناسه ملی/شماره اختصاصی اتباع خارجی، شماره شهاب، تاریخ و محل تولد، آدرس و شماره حساب (حساب مقصد).

۳. موسسات اعتباری موظفند هنگام انجام کلیه نقل و انتقالات الکترونیکی درون بانکی (بین حسابهای مشتریان آن بانک)، اطلاعات زیر را دریافت نمایند:

الف- مشخصات فرستنده شامل: نام و نام خانوادگی، شماره ملی/شناسه ملی/شماره اختصاصی اتباع خارجی، شماره شهاب، تاریخ و محل تولد، آدرس و شماره حساب (حسابی که تراکنش از طریق آن انجام می شود).

ب- مشخصات گیرنده شامل: نام و نام خانوادگی، شماره ملی/شناسه ملی/شماره اختصاصی اتباع خارجی، شماره شهاب، تاریخ و محل تولد، آدرس و شماره حساب (حساب مقصد).

۴. موسسات اعتباری موظفند چنانچه به عنوان واسطه نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی یا داخلی عمل نمایند، کلیه اطلاعات دریافتی مرتبط با فرستنده و گیرنده را به همراه حواله نگهداری و ارسال نمایند.

۵. موسسات اعتباری موظفند در هنگام نقل و انتقالات الکترونیکی (بطور مستقیم یا با واسطه)، تدابیر معقول و منطقی را برای شناسایی آن دسته از نقل و انتقالات الکترونیکی که فاقد اطلاعات ضروری مربوط به فرستنده یا گیرنده وجه می باشند، اتخاذ کرده و همچنین در خصوص نحوه عمل در مورد این نقل و انتقالات، خطمشی ها و رویه های لازم مبتنی بر ریسک را تدوین نمایند.

۶. کلیه اطلاعات، مدارک و اسناد دریافتی در اجرای این بخشنامه، باید وفق آیین نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانکها م صوب ۱۳۸۹/۰۳/۲۵ شورای پول و اعتبار و اصلاحات بعدی آن نگهداری شود.

بدیهی است در صورت عدم رعایت موارد فوق، با متخلفین برابر ماده (۴۴) از فصل چهارم قانون پولی و بانکی کشور (مقررات کیفری و انتظامی) برخورد خواهد شد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه
با پولشویی
اداره مبارزه با پولشویی

فرید
کیان
۲۳۱۶

عبدالمهدی
ارجمندنژاد
۳۲۱۵ - ۰۲

۳- بخشنامه شماره ۹۶/۱۳۵۶۵ مورخ ۱۳۹۶/۰۱/۲۳؛ نکات لازم الرعایه توسط صرافی‌ها در نقل و انتقال‌های الکترونیکی

کلیه شرکت های صرافی

با سلام؛

احتراماً، در اجرای ماده (۶) آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی و با توجه به اهمیت و حساسیت نقل و انتقال الکترونیکی در حوزه مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم و به منظور جلوگیری از سوء استفاده احتمالی پولشویان و تامین کنندگان مالی تروریسم از صرافی‌ها و اتخاذ تدابیر پیشگیرانه در این زمینه، خواهشمند است دستور فرمایند نسبت به رعایت موارد زیر اقدامات مقتضی صورت پذیرد:

- ۱- صرافی‌ها موظفند هنگام ارسال کلیه نقل و انتقال الکترونیکی ارزی، اطلاعات زیر را دریافت نمایند:
الف- مشخصات فرستنده شامل: نام و نام خانوادگی، شماره ملی/شناسه ملی/شماره اختصاصی اتباع خارجی، تاریخ و محل تولد، آدرس و شماره حساب (حسابی که تراکنش از طریق آن انجام می‌شود).
تبصره: حواله ارسالی می‌بایست حاوی شماره تراکنش منحصر به فرد باشد؛ به نحوی که تراکنش قابل ردیابی باشد.
ب- مشخصات گیرنده شامل: نام و نام خانوادگی و شماره حساب (حساب مقصد).
تبصره: در صورت عدم دسترسی به شماره حساب گیرنده وجه، حواله ارسالی می‌بایست حاوی شماره تراکنش منحصر به فرد باشد به نحوی که تراکنش قابل ردیابی باشد.
- ۲- صرافی‌ها موظفند چنانچه به عنوان واسطه نقل و انتقال الکترونیکی ارزی عمل نمایند، کلیه اطلاعات دریافتی مرتبط با فرستنده و گیرنده را به همراه حواله نگهداری و ارسال نمایند.
- ۳- صرافی‌ها موظفند در هنگام نقل و انتقال الکترونیکی (بطور مستقیم یا با واسطه)، تدابیر معقول و منطقی را برای شناسایی آن دسته از نقل و انتقال الکترونیکی که فاقد اطلاعات ضروری مربوط به فرستنده یا گیرنده وجه می‌باشند، اتخاذ کرده و همچنین در خصوص نحوه عمل در مورد این نقل و انتقال براساس رویکرد مبتنی بر ریسک عمل نمایند.
- ۴- کلیه اطلاعات، مدارک و اسناد دریافتی در اجرای این بخشنامه، باید وفق مواد (۱۲) و (۱۳) دستورالعمل اجرایی مبارزه با پولشویی در صرافی‌ها مصوب ۱۳۹۰/۱۰/۱۲ شورای عالی مبارزه با پولشویی نگهداری شود.
بدیهی است در صورت عدم رعایت موارد فوق، برابر ماده (۴۲) دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر صرافی‌ها مصوب ۱۳۹۳/۰۵/۲۸ شورای پول و اعتبار با متخلف برخورد خواهد شد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه
با پولشویی
اداره مبارزه با پولشویی

فرید
کیان
۲۳۱۶

عبدالمهدی
ارجمندنژاد
۳۲۱۵ - ۰۲

۴- بخشنامه شماره ۹۶/۳۶۹۹۲ مورخ ۱۳۹۶/۰۲/۱۲؛ تأکید بر احراز هویت مشتریان برای افتتاح حساب

مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسات اعتباری توسعه، نور، ملل و کاسپین

با سلام؛

احتراماً، همان‌گونه که مستحضرنند، بکارگیری استاندارد‌های شناسایی مشتری، بخش مهمی از عملکرد ریسک بانک‌ها را تشکیل می‌دهد. بانک‌هایی که دارای برنامه‌های ضعیفی در زمینه مدیریت ریسک شناسایی مشتری هستند ممکن است در معرض ریسک‌های مهمی، از جمله ریسک حقوقی و شهرت قرار گیرند. سیاست‌ها و رویه‌های موثر شناسایی مشتری، نه تنها به سلامت و ایمنی کلی یک بانک کمک می‌کند بلکه از طریق کاهش سوء استفاده احتمالی از بانک‌ها به عنوان ابزاری جهت پول شویی، تامین مالی تروریسم و تامین مالی فعالیت‌های غیر قانونی، منتج به افزایش اعتماد به نظام بانکی و حفاظت از آن می‌شود. ضمن این که رعایت مقررات مربوط به شناسایی مشتریان مؤسسات اعتباری، موجب مدیریت کارآمد ریسک‌های عملیاتی، حقوقی و شهرت نیز خواهد شد.

شایان ذکر است نظر به اهمیت موضوع، بانک مرکزی همواره بر به روز رسانی مقررات مربوط به این حوزه و انتشار اسناد نهاد‌های بین‌المللی فعال در حوزه بانکداری و علوم بانکی اهتمام ورزیده است. در این خصوص ابلاغ دستورالعمل‌های چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی و خارجی در سال ۱۳۹۰ از جمله اقدامات مهم بانک مرکزی به منظور مبارزه با پولشویی و پیشگیری از سوء استفاده‌های مجرمین با استفاده از مدارک شناسایی جعلی می‌باشد.

در این زمینه و بر اساس برخی اطلاعات دریافتی، اخیراً اشخاصی با استفاده از مدارک شناسایی سایرین اقدام به افتتاح حساب بانکی نموده و یا از حساب‌های بانکی اشخاص ثالث برای مقاصد سوء و انتقال وجوه استفاده می‌نمایند.

با عنایت به این که اعمال مذکور، برخلاف مریح قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی است، خواهشمند است دستور فرمایند تا واحد‌های تابعه، بر حسن اجرای قوانین و مقررات مربوط به احراز هویت مشتریان نظارت کارآمدی اعمال نمایند.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه
با پولشویی

اداره مبارزه با پولشویی

فرید

کیان

۲۳۱۶

عبدالمهدی

ارجمندنژاد

۳۲۱۵ - ۰۲

۶- بخشنامه شماره ۹۶/۶۶۸۲۳ مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۰۶؛ لزوم بررسی و رفع مغایرت اطلاعات هویتی مشتریان به منظور یکسان‌سازی اطلاعات سامانه‌های موسسات اعتباری با اطلاعات ثبت شده در سامانه‌های ثبت احوال و ثبت شرکت‌ها
مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک، موسسات اعتباری ملل، کوثر مرکزی،

توسعه، کاسپین و نور

باسلام؛

احتراماً، به استحضار می‌رساند در فرآیند تخصیص شماره شهاب به مشتریان بانک‌ها و موسسات اعتباری متأسفانه بعضاً مشاهده می‌شود اطلاعات هویتی برخی از مشتریان (به‌خصوص شماره/شناسه ملی و شماره فراگیر اتباع خارجی)، مندرج در سامانه‌های عملیاتی آن بانک/موسسه اعتباری، با اطلاعات ثبت شده در سامانه‌های ثبت احوال/ثبت شرکت‌ها/شرکت پژوهاک مغایرت دارد. این موضوع باعث ایجاد اخلاف در صدور شماره شهاب و عملیاتی شدن سامانه نهاب می‌شود.

از این‌رو، لازم است به قید تسریع نسبت به بررسی و رفع مغایرت اطلاعات هویتی مشتریان به منظور یکسان‌سازی اطلاعات سامانه‌های آن بانک/موسسه اعتباری با اطلاعات ثبت شده در سامانه‌های مربوط، اقدام و از فعالیت حساب‌های دارای مغایرت جلوگیری به عمل آورند و نتیجه را به اداره مبارزه با پولشویی این بانک اعلام نمایند.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه
با پولشویی
اداره مبارزه با پولشویی

فرید
کیان
۲۳۱۶

عبدالمهدی
ارجمندنژاد
۳۲۱۵ - ۰۲

۷- بخشنامه شماره ۹۶/۹۸۷۲۲ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۰۳: تمدید مهلت اعتبار مدارک
شناسایی اتباع خارجی

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک و
مؤسسات اعتباری توسعه، کوثر مرکزی، ملل، نور و کاسپین

با سلام؛

احتراماً، پیرو نامه شماره ۹۵/۱۵۱۷۸۸ مورخ ۱۳۹۵/۰۵/۱۶ به استحضار می‌رساند به موجب نامه شماره
۴۶۲۰۱ مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۲۷ معاونت امنیتی و انتظامی وزارت کشور، مهلت اعتبار مدارک شناسایی اتباع خارجی
مشمول بر کارت‌های هویت (۱۰) و آمایش (۱۱) تا تاریخ ۱۳۹۶/۰۶/۳۱ تمدید گردیده است.

از این رو خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به نحو شایسته به اطلاع واحدهای ذی‌ربط رسانده شود.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی اداره مبارزه با پولشویی فرید کیان ۲۳۱۶	عبدالمهدی ارجمندنژاد ۳۲۱۵ - ۰۲

۸- بخشنامه شماره ۹۶/۱۱۹۵۳۱ مورخ ۱۳۹۶/۴/۲۱؛ لزوم شناسایی دقیق و کامل وکیل یا نماینده مشتری

مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسات اعتباری توسعه، کوثر مرکزی،

ملل، نور و کاسپین

با سلام؛

احتراماً، همان‌طور که مستحضرنند «شناسایی مشتری» یکی از ارکان مهم پیشگیری از مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم می‌باشد. از آن‌جا که برخی اشخاص بدلیل معاذیر قانونی قادر به مراجعه مستقیم و حضوری در بانک‌ها و موسسات اعتباری نمی‌باشند، برای انجام امور بانکی خود مبادرت به استخدام وکیل یا نماینده می‌کنند.

در این خصوص مفاد بند ۱۲-۲-۵ ماده (۱۲) «دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی موسسات اعتباری» تصریح کرده است: "در صورتی که وکیل، وصی، قیم و یا ولی به نمایندگی از طرف شخص یا اشخاص دیگری متقاضی دریافت خدمات باشد، لازم است موسسه اعتباری علاوه بر شناسایی اصیل نسبت به شناسایی هویت نماینده شخص (اشخاص) و مستندسازی مدارک وی نیز مطابق با مفاد این مقررات اقدام نماید." از این‌رو لازم است تا کلیه بانک‌ها و موسسات اعتباری نسبت به شناسایی دقیق وکیل نیز همانند اصیل اهتمام ورزند. با امعان نظر به این امر که برخی از وکالتنامه‌ها در نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور تهیه می‌گردد، وزارت امور خارجه به منظور جلوگیری از گسترش اسناد جعلی نسبت به راه‌اندازی سامانه «تاک» به نشانی tak.mfa.ir در بستر اینترنت اقدام نموده است به نحوی که سوابق کلیه وکالتنامه‌های صادره از نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور که توسط سامانه تاک تهیه و تایید گردیده است در این سامانه قابل بررسی و رویت بوده و نیازی به استعلام مجدد از این وزارتخانه نمی‌باشد.

این دسترسی به صورت عام و در صفحه اول سامانه «تاک» (بررسی صحت مدارک) قابل رویت بوده و همگان می‌توانند با داشتن شماره ملی و کد رهگیری وکالتنامه که تلفیقی از حروف و اعداد انگلیسی می‌باشد، وکالتنامه‌های تایید شده را مشاهده نموده و نسبت به اصالت آن اطمینان حاصل نمایند.

بدیهی است در مورد وکالتنامه‌هایی که خارج از سیستم «تاک» تهیه شده باشد و یا وکالتنامه‌هایی که از طریق سامانه تاک تهیه شده ولی مشکوک می‌باشد، بانک‌ها و موسسات اعتباری می‌توانند مراتب را به صورت کتبی از اداره سجلات و احوال تشخیصیه وزارت امور خارجه استعلام نمایند. ضمناً چنانچه لازم است در خصوص اعتبار وکالتنامه، استعلامی انجام شود، مراتب به نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور منعکس و پس از وصول پاسخ از نمایندگی مربوط، پاسخ اعلام خواهد شد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه
با پولشویی

اداره مبارزه با پولشویی

فرید
کیان

عبدالمهدی
ارجمندنژاد

۲۳۱۶

۳۲۱۵ - ۰۲

۹- بخشنامه شماره ۱۸۲۲۷۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۲: تکمیل فهرست اسامی اشخاص و گروه‌های مندرج در قطعنامه ۱۲۶۷ سازمان ملل متحد

مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسات اعتباری توسعه، کوثر مرکزی، ملل، نور و کاسپین

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه‌های شماره ۹۵/۷۱۸۳۴ مورخ ۱۳۹۵/۰۳/۰۸ و ۹۵/۸۵۶۷۱ مورخ ۱۳۹۵/۰۳/۱۹ درخصوص فهرست اسامی اشخاص، گروه‌ها، بنگاه‌های اقتصادی و نهادهای تحریمی مرتبط با القاعده و داعش (موضوع قطعنامه ۱۲۶۷ سازمان ملل متحد و قطعنامه‌های تکمیلی آن) به استحضار می‌رساند طبق اعلام کمیته تحریم القاعده و داعش در شورای امنیت سازمان ملل، گروه جماعت الاحرار نیز به فهرست تحریم‌های این کمیته اضافه شده است. مجدداً تأکید می‌گردد فهرست اشخاص و نهادهای مرتبط با القاعده و داعش در نشانی اینترنتی زیر قابل دسترسی است و لازم است کلیه واحدها و شعب ذیربط بانک‌ها و موسسات اعتباری، بطور مستمر به آن مراجعه نمایند.

https://www.un.org/sc/suborg/en/sanctions/1267/aq_sanctions_list

اداره مبارزه با پولشویی

علیرضا
مظفری
۰۱ - ۲۳۳۱

فرید کیان
۲۳۱۶

۱۰- بخشنامه شماره ۹۶/۱۶۴۶۹۵ مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۲۹؛ لزوم همکاری مؤسسات اعتباری با بازرسان اداره مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم بانک مرکزی

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسات اعتباری توسعه، کوثر مرکزی،

ملل و نور

باسلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره ۹۶/۱۳۵۷۱ مورخ ۱۳۹۶/۰۱/۲۳ در خصوص رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در نقل و انتقالات الکترونیکی به استحضار می‌رساند در اجرای مفاد ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱/۰/۱۸ و مفاد ماده (۲۰) آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی مبنی بر نظارت بر عملکرد بانکها و اعلام نظر درخصوص رعایت یا عدم رعایت مقررات مبارزه با پولشویی، بازرسان اداره مبارزه با پولشویی بانک مرکزی ضمن مراجعه به ادارات مرتبط و شعب آن بانک نسبت به رسیدگی به اسناد و نظارت بر سیستمهای آن بانک اقدام نموده و رعایت مفاد دستورالعمل مذکور را بررسی خواهند نمود.

از این رو، خواهشمند است دستور فرمایند کلیه واحدهای آن بانک همکاری کامل را با بازرسان بانک مرکزی در اجرای ماموریت خود به عمل آورند.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه
با پولشویی

اداره مبارزه با پولشویی

فرید

کیان

۲۳۱۶

عبدالمهدی

ارجمندنژاد

۳۲۱۵ - ۰۲

۱۱- بخشنامه شماره ۹۶/۲۲۱۵۴۵ مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۱۷؛ تمدید مجدد مهلت

اعتبار مدارک شناسایی اتباع خارجی

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک و
مؤسسات اعتباری توسعه، کوثر مرکزی، ملل، نور و کاسپین

با سلام؛

احتراماً، پیرو نامه شماره ۹۶/۹۸۷۲۲ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۰۳ به استحضار می‌رساند به موجب نامه شماره
۱۰۴۳۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۰۲ معاونت امنیتی و انتظامی وزارت کشور، مهلت اعتبار مدارک شناسایی اتباع خارجی
مشمول بر کارت‌های هویت (۱۰) و آمایش (۱۱) تا تاریخ ۱۳۹۶/۰۹/۳۰ تمدید گردیده است.

از این‌رو، خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به نحو شایسته به اطلاع واحدهای ذی‌ربط رسانده شود.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه

با پولشویی

اداره مبارزه با پولشویی

فرید

کیان

۲۳۱۶

عبدالمهدی

ارجمندنژاد

۳۲۱۵ - ۰۲

۱۲- بخشنامه شماره ۹۶/۲۳۹۹۲۹ مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۰۱؛ لزوم اتخاذ تمهیدات
مقتضی به منظور استفاده از سامانه پژواک

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک و
مؤسسات اعتباری غیر بانکی توسعه، کوثر مرکزی، ملل، نور و کاسپین
با سلام؛

احتراماً، به استحضار می‌رساند پس از پیاده سازی و اجرای وب سرویس جدید پایگاه شماره اختصاصی اشخاص
خارجی در شرکت پژواک و با عنایت به سیاست اتخاذ شده به منظور احراز هویت افراد، از تاریخ ۱۳۹۶/۰۸/۰۱ دریافت و
پاسخگویی به درخواست‌های شماره اختصاصی فاقد پیوست "مدرک شناسایی عکس‌دار" که از طریق وب سرویس مذکور به
آن پایگاه ارسال گردند، امکان پذیر نمی‌باشد. لذا خواهشمند است دستور فرمایند به منظور جلوگیری از بروز اختلالات احتمالی
در پاسخگویی به این قبیل درخواست‌ها، تمهیدات لازم در نظر گرفته شود.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی اداره مبارزه با پولشویی فرید کیان ۲۳۱۶	عبدالمهدی ارجمندنژاد ۳۲۱۵ - ۰۲

۱۳- بخشنامه شماره ۹۶/۲۵۸۷۸۹ مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۱۵؛ ضرورت اتخاذ تمهیدات لازم برای پیاده‌سازی سامانه نهاب

مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسات اعتباری غیر بانکی توسعه، کوثر مرکزی، ملل، نور و کاسپین

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضرند یکی از مولفه‌های مهم مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم، شناسایی مشتریان می‌باشد. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نیز به منظور اجرای کامل‌تر این مهم، اقدام به طراحی سامانه نهاب (نظام هویت سنجی الکترونیکی بانکی) نموده است. بدین منظور، پس از دریافت اطلاعات هویتی کلیه مشتریان از بانک‌ها و موسسات اعتباری و صحت سنجی آن‌ها از پایگاه‌های اطلاعاتی مرتبط، به هر شخص یک شماره شهاب (شناسه هویت الکترونیکی بانکی) منحصر به فرد در شبکه بانکی اختصاص خواهد یافت. افزون بر این، از طریق این سامانه می‌توان علاوه بر اطلاعات هویتی اشخاص حقیقی و حقوقی، به شاخص تعیین شده برای سطح فعالیت اشخاص نیز دسترسی داشت. از آنجا که مقرر است در آینده نزدیک از فعالیت حساب‌های فاقد شماره شهاب، جلوگیری به عمل آید (مسدود برداشت خواهند شد)، لذا خواهشمند است دستور فرمایند به قید تسریع، نسبت به اتخاذ تمهیدات لازم از جمله طراحی نرم افزارها به گونه‌ای که انجام عملیات بانکی صرفاً برای مشتریان دارای شماره شهاب امکان پذیر باشد، اقدام عاجل به عمل آورند.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه
با پولشویی
اداره مبارزه با پولشویی

فرید
کیان
۲۳۱۶

عبدالمهدی
ارجمندنژاد
۳۲۱۵ - ۰۲

۱۴- بخشنامه شماره ۹۶/۲۶۱۸۶۶ مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۱۷؛ تأکید بر لزوم
راستی‌آزمایی هویتی مشتریان با استعلام برخط از پایگاه اطلاعات جمعیتی
سازمان ثبت احوال در زمان ارائه خدمات بانکی

مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک و
مؤسسات اعتباری غیر بانکی توسعه، کوثر مرکزی، ملل، نور و کاسپین

با سلام؛

احتراماً، همان گونه که مستحضرن بکارگیری استاندارد های شناسایی مشتری، بخش مهمی از عملکرد ریسک
بانک ها را تشکیل می دهد. بانک هایی که دارای برنامه های ضعیفی در زمینه مدیریت ریسک شناسایی مشتری هستند
ممکن است در معرض ریسک های مهمی، از جمله ریسک حقوقی و شهرت قرار گیرند. سیاست ها و رویه های موثر
شناسایی مشتری، نه تنها به سلامت و ایمنی کلی یک بانک کمک می کند بلکه از طریق کاهش سوء استفاده احتمالی از
بانک ها به عنوان ابزاری جهت پول شویی، تامین مالی تروریسم و تامین مالی فعالیت های غیر قانونی، منتج به افزایش
اعتماد به نظام بانکی و حفاظت از آن می شود. ضمن این که رعایت مقررات مربوط به شناسایی مشتریان مؤسسات
اعتباری، موجب مدیریت کارآمد ریسک های عملیاتی، حقوقی و شهرت نیز خواهد شد.

شایان ذکر است بر اساس اطلاعات دریافتی از مراجع انتظامی، تعداد قابل توجهی افتتاح حساب در بانک ها با
سوء استفاده از مدارک هویتی مسروقه صورت گرفته است.

با عنایت به این که اعمال مذکور، برخلاف قوانین و مقررات مبارزه با پول شویی است، خواهشمند است دستور
فرمایند واحد های تابعه، بر حسن اجرای قوانین و مقررات مربوط به احراز هویت مشتریان نظارت کافی اعمال نمایند.
در این زمینه بار دیگر تأکید می گردد متصدیان و کاربران بانک ها در زمان ارائه خدمات بانکی و به ویژه افتتاح حساب و
صدور دسته چک بانکی می بایست از پایگاه اطلاعات جمعیتی سازمان ثبت احوال با دسترسی استعلام برخط جهت
راستی آزمایی هویتی مشتریان بانکی اقدام نمایند.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه
با پولشویی

اداره مبارزه با پولشویی

فرید

کیان

۲۳۱۶

عبدالمهدی

ارجمندنژاد

۳۲۱۵ - ۰۲

۱۵- بخشنامه شماره ۹۶/۳۱۸۴۷۷ مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۰۶؛ ارسال آیین‌نامه اجرایی

قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم موضوع تصویب‌نامه شماره

۱۰۰۳۲۸/ت‌ه‌۵۴۷۸ مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۱۴ هیئت محترم وزیران

مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک و
مؤسسات اعتباری توسعه، کوثر مرکزی، ملل، نور و کاسپین

با سلام؛

احتراماً، به پیوست "آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم" موضوع تصویب‌نامه شماره ۱۰۰۳۲۸/ت‌ه‌۵۴۷۸ مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۱۴ هیئت محترم وزیران، برای استحضار ایفاد می‌گردد. آیین‌نامه یادشده مطابق با آخرین استانداردها و رهنمودهای مراجع بین‌المللی فعال در زمینه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم تدوین شده؛ متضمن تدابیر و توصیه‌هایی است که عمل به آن‌ها می‌تواند به ارتقاء عملکرد کشورمان در این زمینه یاری رساند. با عنایت به مراتب فوق، خواهشمند است دستورفرمایند ضمن ابلاغ مفاد آیین‌نامه مذکور به واحدهای ذیربط، ترتیبی اتخاذ گردد تا موارد ذیل به قید تسریع در کلیه شعب و واحدهای تابعه به مرحله اجرا درآید:

- لازم است مؤسسات اعتباری هرگونه تمهیدات لازم برای حسن اجرای قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم از جمله تهیه نرم افزارهای مورد نیاز برای تسهیل در دسترسی سریع به اطلاعات و شناسایی معاملات مشکوک و نیز طراحی ساز و کارهای مقتضی به منظور نظارت و کنترل بر فرآیندهای مبارزه با تأمین مالی تروریسم و ارزیابی و ممیزی میزان اجرای آن فرآیندها را فراهم آورده، مراتب را برای اخذ تایید به این بانک گزارش نمایند.
- مؤسسات اعتباری باید ترتیباتی را اتخاذ نمایند تا در صورت مشاهده هرگونه معاملات و عملیات مشکوک، مراتب بدون اطلاع ارباب رجوع و در کوتاه‌ترین زمان ممکن گزارش شود.
- وفق مفاد ماده ۴ آیین‌نامه مذکور، کلیه بانکها و مؤسسات اعتباری موظفند جهت اجرای صحیح قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم و آیین‌نامه آن و سایر قوانین و مقررات مربوط به مبارزه با پولشویی، واحدی را تحت عنوان واحد مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم معرفی نمایند.
- دستورالعمل‌های مربوط به آیین‌نامه یاد شده پس از تهیه، متعاقباً ابلاغ خواهد شد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه
با پولشویی
اداره مبارزه با پولشویی

فرید
کیان
۲۳۱۶

عبدالمهدی
ارجمندنژاد
۳۲۱۵ - ۰۲

هیأت وزیران در جلسه ۷/ ۸/ ۱۳۹۶ به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، دادگستری و اطلاعات و تأیید رییس قوه قضاییه و به استناد ماده (۱۷) قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم - مصوب ۱۳۹۴، آیین نامه اجرایی قانون یاد شده را به شرح زیر تصویب کرد:

آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم

فصل اول - تعاریف

ماده ۱ - در این آیین نامه اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

الف - قانون: قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم - مصوب ۱۳۹۴.

ب - پولشویی: بزه موضوع ماده (۲) قانون مبارزه با پولشویی - مصوب ۱۳۸۶.

پ - تأمین مالی تروریسم: بزه موضوع ماده (۱) قانون .

ت - وجوه: هرگونه مسکوک و اسکناس و انواع چک هایی که نقل و انتقال آنها مستند نشده و غیرقابل ردیابی باشد از قبیل چک های عادی در وجه حامل و سایر چک هایی که دارنده آن غیرذی نفع اولیه باشد (از قبیل چک های پشت نویسی شده توسط اشخاص ثالث، انواع چک پول و چک مسافرتی) و کارت های پرداخت بی نام . وجوه شامل وجوه نقد ریالی و ارزی می باشد.

ث - دارایی: شامل وجوه، دارایی های م شهود یا غیره شهود، منقول یا غیرمنقول به شرح مندرج در مواد (۱۱) تا (۲۲) قانون مدنی به هر نحوی که کسب شده باشد یا دارایی که مدرک و سند اعم از رسمی یا عادی یا رقومی (دیجیتالی) یا الکترونیکی بر آن دلالت می کند.

ج - اشخاص م شمول: کلیه اشخاص حقیقی یا حقوقی موضوع مواد (۵) و (۶) قانون مبارزه با پولشویی از جمله مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه .

چ - ارباب رجوع: هر شخص حقیقی یا حقوقی اعم از اصیل، وکیل یا نماینده قانونی او که برای برخورداری از خدمات و امتیازات، انجام معامله، نقل و انتقال وجوه و دارایی و تأمین اعتبار و یا انجام هرگونه فعالیت مالی و اقتصادی به اشخاص مشمول مراجعه می کند.

ح - خدمات پایه: خدماتی که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارائه سایر خدمات توسط اشخاص مشمول می باشد و پس از آن ارباب رجوع به منظور اخذ خدمات مکرر و متمادی به اشخاص مشمول مراجعه می کنند نظیر افتتاح هر

نوع حساب در بانک‌ها، اخذ شماره معاملاتی در بورس اوراق بهادار، اخذ کد اقتصادی، اخذ کارت بازرگانی و جواز کسب.

خ - شناسایی اولیه: تطبیق و ثبت مشخصات اظهار شده توسط ارباب رجوع با مدارک شناسایی معتبر و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل علاوه بر ثبت مشخصات وکیل یا نماینده، ثبت مشخصات اصیل به شرح مذکور در بندهای (الف)، (ب) و (ج) ماده (۳) آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی.

د - شناسایی کامل: شناسایی دقیق ارباب رجوع به هنگام ارائه خدمات پایه به شرح مذکور در بندهای (د) و (هـ) ماده (۳) آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی.

ذ - شورا: شورای عالی مبارزه با پولشویی مصرح در ماده (۴) قانون مبارزه با پولشویی.

ر - فهرست تحریمی: اشخاص حقیقی یا حقوقی که رأیاً توسط شورای عالی امنیت ملی در این فهرست قرار گرفته و یا اشخاص حقیقی و حقوقی مشمول تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد می‌باشند که فهرست آنان به تأیید شورای عالی امنیت ملی نیز رسیده باشد موضوع قطعنامه ۱۲۶۷ و لواقع آن و نیز قطعنامه ۱۳۷۳. نحوه بروزرسانی فهرست مذکور تابع دستورالعمل جداگانه‌ای است که به تصویب شورا خواهد رسید.

ز - شناسایی مضاعف: اقداماتی که بر اساس نظر تخصصی مراجع ذی صلاح و تأیید شورا علاوه بر شناسایی اولیه و کامل در چارچوب دستورالعمل مربوط به تأیید شورا می‌رسد و برای شناسایی بیشتر لازم است.

ژ - معاملات و عملیات مشکوک: هرگونه عملیاتی که اشخاص مشمول با در دست داشتن اطلاعات و قرائن و شواهد منطقی ظن قوی پیدا کنند که این عملیات به منظور شروع یا ارتکاب تأمین مالی تروریسم می‌باشد.

س - مالک: هر شخص حقیقی یا حقوقی که وجوه و دارایی به وی تعلق دارد.

ش - ذی نفع نهایی: اشخاص حقیقی یا حقوقی که به طریقی غیر از مالکیت، منتفع و استفاده کننده وجوه و دارایی می‌باشند.

ص - شاغلین مشمول: اشخاصی که معاملات زیادی را به صورت نقدی انجام داده و یا از نظر پولشویی در معرض خطر قرار دارند و مصادیق آنان توسط شورا تعیین می‌گردد از جمله پیش فروشندگان مسکن یا خودرو، طلا فروشان، فروشندگان خودرو و فرش‌های گران قیمت، فروشندگان اشیاء قدیمی و محصولات هنری گران قیمت.

ض - واحد اطلاعات مالی: واحد موضوع ماده (۳۸) آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی.

ط - مؤسسات اعتباری: مؤسسات موضوع بند (هـ) ماده (۱) آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی.

ظ - بانک پوسته ای: مؤسسه ای که در کشور محل ثبت حضور فیزیکی نداشته و تحت نظارت نبوده و وابسته به هیچ گروه مالی مشمول نظارت نیز نمی باشد. منظور از حضور فیزیکی برخورداری از ساختار و مدیریت معنادار در یک کشور می باشد. صرفاً داشتن حضور نماینده محلی یا تعدادی پرسنل رده پایین حضور فیزیکی تلقی نمی شود. نهاد مسئول برای اعلام فهرست بانک های پوسته ای، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران است.

ع - ممنوعیت ارایه خدمات: اعمال ممنوعیت بر انتقال، تبدیل و جابجایی وجوه و دارایی به مدت حداکثر (۷۲) ساعت توسط واحد اطلاعات مالی با اطلاع مرجع قضایی.

فصل دوم - شناسایی ارباب رجوع

ماده ۲ - ۱- اشخاص مشمول موظفند هنگام ارایه هرگونه خدمات پایه نسبت به شناسایی کامل ارباب رجوع اقدام نموده و اطلاعات آن را در سیستم های اطلاعاتی خود ثبت نمایند. به کسانی که در فهرست تحریمی قرار دارند خدمات ارایه نمی شود.

تبصره ۱ - اشخاص مشمول برای ارزیابی خطر (ریسک) باید شرایط ارباب رجوع را در نظر گیرند از جمله پیشینه ارباب رجوع، شغل، منبع درآمد و دارایی، موطن اصلی و کشوری که در آن اقامت دارد، خدماتی که ارباب رجوع استفاده می کند، فعالیت های تجاری و سایر شاخص های خطر (ریسک) مرتبط با ارباب رجوع که در تعیین سطح خطر (ریسک) کلی وی موثر است.

تبصره ۲ - در مورد ارباب رجوع با خطر (ریسک) بالاتر، باید شناسایی کامل و مضاعف صورت گرفته و اطلاعات دریافتی در فاصله های کمتری به هنگام شود. مصادیق خطر (ریسک) و خطر (ریسک) بالاتر به موجب دستورالعملی است که توسط شورا تصویب می شود.

ماده ۳ - اشخاص مشمول موظفند هویت و مشخصات ابرازی از سوی ارباب رجوع و نماینده وی (ولی، وصی، قیم و وکیل) و در صورت لزوم ذی نفع را از طریق تطبیق با اسناد معتبر و برابر ضوابط ابلاغی شورا شناسایی و احراز نمایند.

تبصره - احراز هویت ارباب رجوع، نمایندگان آنان، مالک و سایر اشخاصی که به نمایندگی از آنان عمل می کنند باید با استفاده از اسناد مرجع، اطلاعات و داده های مستقل و معتبر و در صورت لزوم از طریق مراجعه به پایگاه های اطلاعاتی انجام شود.

ماده ۴ - ارایه خدمات موضوع قانون توسط اشخاص مشمول به ارباب رجوع در صورتی که قادر به شناسایی آنان نباشند ممنوع است.

ماده ۵ - اشخاص مشمول باید مطابق با دستورالعمل‌های صادر شده از شورا و در چارچوب قوانین، در خصوص شناسایی اشخاص دارای خطر (ریسک) بالا اقدامات مرتبط با شناسایی مضاعف را بکار گیرند.

ماده ۶ - اشخاص مشمول باید در صورت وجود قرائین بر وجود ذی نفع‌هایی از ارباب رجوع خود بخواهند تا نسبت به شناسایی کامل وی اقدام نماید.

ماده ۷ - اشخاص مشمول باید از ابزارها و ساز و کارهای لازم برخوردار باشند که نهادها یا افراد تعیین شده در فهرست تحریمی را مورد شناسایی قرار دهند.

فصل سوم - پایش مستمر

ماده ۸ - اشخاص مشمول موظفند نسبت به خدماتی که ارائه می‌نمایند و نیز معاملات و عملیات مشکوک ارباب رجوع خود، پایش مستمر انجام دهند. میزان این پایش‌ها باید بر اساس خطر (ریسک)‌هایی باشد که در فرآیند ارزیابی خطر (ریسک) ارباب رجوع مشخص شده است. برای ارباب رجوع و معاملات با خطر (ریسک) بالاتر، نظارت بیشتر باید انجام شود.

ماده ۹ - اشخاص مشمول باید سامانه‌هایی برای شناسایی عملیات مالی یا معاملاتی یا الگوهای فعالیت غیرمعقول یا مشکوک در ارتباط با تامین مالی تروریسم طراحی و راه‌اندازی نمایند. در این خصوص اشخاص مشمول باید ابزارهای نظارتی مناسب را برای کنترل و شناسایی فعالیت‌های مشکوک داشته باشند از جمله با ایجاد وضعیت هشدار دهنده در سیستم‌های نظارتی یا اعمال محدودیت برای یک گروه یا طبقه خاص در اجرای ماده (۲) این آیین‌نامه.

ماده ۱۰ - اشخاص مشمول باید از طریق اطلاعاتی که در فرآیند شناسایی ارباب رجوع به دست آورده‌اند بتوانند عملیاتی را که معقول و متعارف به نظر نمی‌رسد به شرح مندرج در تبصره بند (و) ماده (۱) آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی شناسایی کنند.

ماده ۱۱ - اشخاص مشمول موظفند هر زمان که تغییری در فهرست تحریمی صورت می‌گیرد اطلاعات ارباب رجوع را به روزرسانی کنند. همچنین لازم است اطلاعات ارباب رجوع را به صورت دوره‌ای بازبینی کنند تا اشخاص دارای خطر (ریسک) بالا و سایر حساب‌های پرخطر (ریسک) خود را شناسایی کرده، آنها را مشمول تدابیر شناسایی مضاعف قرار دهند.

فصل چهارم - نگهداری سوابق و اطلاعات

ماده ۱۲ - اشخاص مشمول باید تمامی سوابق مورد نیاز مربوط به معاملات و عملیات مالی اعم از داخلی یا بین‌المللی را حداقل به مدت پنج سال نگهداری کنند تا بتوانند اطلاعات مورد درخواست مراجع ذی‌صلاح را به فوریت

ارایه دهند. این گونه سوابق باید حاوی اطلاعات کافی وجوه و دارایی (از جمله مبالغ و حسب مورد، نوع ارزهای مورد استفاده در هر معامله) باشد تا امکان بازسازی فرآیند هر یک از معاملات فراهم شود به گونه ای که در صورت لزوم، اطلاعات، مدارک و شواهد لازم برای تعقیب قضایی فعالیت های مجرمانه قابل ارایه باشد.

تبصره -در صورت انحلال اشخاص حقوقی مشمول، هیأت تصفیه مربوط نیز موظف به نگهداری اطلاعات و اسناد تا پنج سال پس از رویداد مالی هستند.

ماده ۱۳ -اطلاعات، سوابق و مدارک باید به گونه ای ضبط و نگهداری شوند که در صورت درخواست واحد اطلاعات مالی و سایر مراجع ذی صلاح، اطلاعات آن اسناد ظرف دو روز کاری قابل دسترسی باشد. ارایه اصل اسناد و مدارک، در صورت درخواست واحد اطلاعات مالی و سایر مراجع ذی صلاح، باید ظرف یک هفته صورت پذیرد.

تبصره ۱ -مسئولیت جستجو و ارایه اطلاعات و اسناد با شخص حقیقی یا بالاترین مقام اشخاص حقوقی اشخاص مشمول است.

تبصره ۲ -اطلاعات و اسناد مذکور باید قابلیت بازسازی فرآیند زنجیره معاملات را در صورت نیاز ایجاد نماید.

تبصره ۳ -این ماده ناقض سایر مقرراتی که نگهداری اطلاعات و اسناد را بیش از مدت یاد شده الزامی ساخته است، نمی باشد.

فصل پنجم -ساختار و نحوه گزارش دهی عملیات مشکوک به تأمین مالی تروریسم

ماده ۱۴ -اشخاص مشمول ماده (۵) قانون مبارزه با پولشویی مکلفند با رعایت مقررات و با توجه به وسعت و گستردگی و حدود مسئولیت سازمانی خود واحدی را به عنوان مسئول مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم به واحد اطلاعات مالی معرفی نمایند. رئیس واحد باید از مدیران اشخاص مشمول انتخاب شود. واحد اطلاعات مالی می تواند در صورت لزوم، بر اساس اهمیت واحد، صلاحیت اعضای واحد مذکور را بررسی و اعلام نظر نماید. روسای واحد مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، مسئولیت نظارت بر اجرای تمام وظایف مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را بر عهده دارند. این امر باید شامل نمونه گیری و ارزیابی میزان تطبیق این عملکرد با ضوابط و مقررات موجود و نیز بررسی گزارش های موردی باشد. روسای واحد مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، مسئولیت و وظیفه گزارش عملیات مشکوک را بر عهده دارند و این مسئولیت نافی مسئولیت قانونی مقامات مربوط نیست. واحد اطلاعات مالی نسبت به تأیید صلاحیت تخصصی مسئولین مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم اقدام می نماید. در خصوص صلاحیت عمومی و امنیتی آنان، مراجع ذی صلاح اقدام خواهند کرد.

ماده ۱۵ - تمامی اشخاص مشمول مکلفند در صورت مشاهده عملیات مشکوک به تأمین مالی تروریسم از طریق واحد مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم خود، با قید فوریت مراتب را به واحد اطلاعات مالی منعکس کنند.

فصل ششم - توقیف اموال و انسداد حساب‌ها

ماده ۱۶ - کلیه اشخاص مشمول موظفند در مواجهه با اشخاص مندرج در فهرست تحریمی با فوریت مراتب را جهت مسدود کردن وجوه و توقیف اموال و دارایی آنان به مقام قضایی اعلام کنند. در موارد فوری اشخاص مذکور می‌توانند نسبت به مسدود کردن وجوه و توقیف اموال و دارایی اقدام و ضمن اطلاع به واحد اطلاعات مالی مراتب را با فوریت جهت اخذ دستور قضایی به مراجع ذی صلاح قضایی اعلام کنند.

تبصره ۱ - شورا با تعیین کارگروهی مرکب از نمایندگان وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، اطلاعات، کشور، صنعت، معدن و تجارت، دادگستری و امور خارجه و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نسبت به تصویب دستورالعمل‌ها اقدام و فهرست تحریمی را برای تأیید نهایی به شورای عالی امنیت ملی ارسال می‌کند.

تبصره ۲ - واحد اطلاعات مالی موظف است پس از تأیید فهرست تحریمی توسط شورای عالی امنیت ملی و تهیه سازوکار اجرایی مربوط، فهرست تحریمی را بلافاصله به کلیه اشخاص مشمول اطلاع رسانی کند.

تبصره ۳ - اشخاص مشمول در صورت نیاز جهت اجرای مطلوب موارد یاد شده در ماده فوق و حسب اقتضای شغلی، باید سامانه‌هایی برای شناسایی تراکنش‌های غیرمجاز مرتبط با اشخاص مندرج در فهرست تحریمی داشته باشند.

ماده ۱۷ - واحد اطلاعات مالی در صورت ظن ارتکاب جرم تأمین مالی تروریسم، موظف است به منظور جلوگیری از مخدوش شدن و از بین رفتن آثار جرم تا رسیدگی مراجع قضایی و اقدام ضابطان دادگستری نسبت به اعلام مراتب به مقام قضایی جهت انسداد سریع و موقت حساب و توقیف وجوه و دارایی‌های مرتبط با تأمین مالی تروریسم و جلوگیری از هرگونه نقل و انتقال اموال بر اساس مفاد مقرر در ماده (۵) (قانون اقدام نماید. رفع توقیف و انسداد با دستور مقام قضایی خواهد بود.

تبصره - توقیف شامل کلیه ابزارها و وسایل مورد استفاده در ارتکاب جرم می‌شود.

فصل هفتم - کارگزاری بانکی

ماده ۱۸ - مؤسسات اعتباری باید در خصوص برقراری روابط کارگزاری بانکی با مؤسسات مالی درخواست کننده، کلیه تدابیر لازم به منظور پیشگیری از تأمین مالی تروریسم را اتخاذ نمایند.

ماده ۱۹ - مؤسسه سات اعتباری موظفند جهت پیشگیری از خطر (ریسک) های مربوط به تأمین مالی تروریسم از برقراری روابط کارگزاری با بانک پوستره ای خودداری کنند.

تبصره - برقراری روابط کارگزاری از سوی مؤسسه سات اعتباری کشور با بانک هایی که با بانک پوستره ای فعالیت کاری دارند ممنوع است.

فصل هشتم - سازمان های غیرانتفاعی و خیریه ها

ماده ۲۰ - شورا باید تدابیری اتخاذ نماید که امکان سوء استفاده از سازمان های غیرانتفاعی و خیریه و یا امکان فعالیت در قالب خیریه و مؤسسات غیرانتفاعی برای تأمین مالی تروریسم به وجود نیاید.

تبصره ۱ - شورا باید با اتخاذ تدابیر مناسب مانع بهره برداری از سازمان های غیرانتفاعی و خیریه ها جهت تأمین مالی تروریسم یا انحراف وجوه تخصیص یافته و اعانات واریز شده و منافع آن به این گونه مؤسسه سات شود و همچنین مانع بهره برداری افراد و گروه های تروریستی از مؤسسات قانونی به منظور گریز از اقدامات ناظر بر مسدود کردن دارایی ها باشد.

تبصره ۲ - شورا موظف است نسبت به تهیه دستورالعمل های مربوط به اجرای این ماده اقدام نماید.

فصل نهم - آموزش

ماده ۲۱ - اشخاص مشمول موضوع ماده (۵) قانون مبارزه با پولشویی باید در قالب دستورالعمل مصوب شورا برنامه های مستمری برای آموزش کارمندان خود در مورد اجرای سیاست ها و رویه های مبارزه با تأمین مالی تروریسم برگزار کنند. نیازهای آموزشی بر اساس نیازها و وضعیت خطر (ریسک) اشخاص مشمول در مورد مبارزه با تأمین مالی تروریسم و به ویژه آشنایی با آخرین شیوه های تأمین کنندگان مالی تروریسم خواهد بود. اشخاص مذکور باید ساختار دوره آموزشی و مطالب آن را بر اساس مسئولیت و وظایف کارکنان تنظیم کنند تا هر یک از کارکنان از دانش کافی و اطلاعات لازم برای اجرای موثر خط مشی ها و رویه های مبارزه با تأمین مالی تروریسم برخوردار شوند. کارکنان جدید نیز باید در اولین فرصت پس از استخدام در دوره های مربوط شرکت نمایند. دوره های یاد شده برای کارکنان اشخاص مشمول در مشاغل ذی ربط الزامی است و سوابق دوره های مذکور باید در پرونده پرسنلی آنان درج گردد.

تبصره - اشخاص حقیقی موضوع ماده (۶) قانون مبارزه با پولشویی حسب تناسب شغلی باید اطلاعات لازم برای مبارزه با تأمین مالی تروریسم را کسب کنند.

فصل دهم - واحد اطلاعات مالی

ماده ۲۲ - به منظور اجرایی کردن موضوع ماده (۱۴) قانون، شورا موظف است واحد اطلاعات مالی را به نحوی طراحی نماید که اجرای سیاست‌ها و تصمیمات و هماهنگی و اجرای موثر این آیین نامه و تکالیف مقرر در آن را نیز عهده دار باشد.

ماده ۲۳ - اطلاعات و اسناد گردآوری شده در اجرای قانون و این آیین نامه دارای طبقه بندی بوده و صرفاً در جهت اهداف تعیین شده در قانون مورد استفاده قرار خواهد گرفت. افشای اطلاعات یا استفاده از آن به نفع خود یا دیگری به طور مستقیم یا غیرمستقیم توسط واحد اطلاعات مالی، مأموران دولتی یا سایر اشخاص مقرر در این قانون ممنوع و متخلفین برابر مجازات‌های مندرج در قانون مجازات انتشار و افشای اسناد محرمانه و سری دولتی - مصوب ۱۳۵۳ - محکوم خواهند شد.

ماده ۲۴ - واحد اطلاعات مالی موظف است در صورت تشخیص عدم انجام تکالیف و تعهدات مقرر در قانون توسط اشخاص مشمول، موضوع را به شورا گزارش کند.

ماده ۲۵ - وزارت امور اقتصادی و دارایی می‌تواند در اجرای ماده (۱۶) قانون و سایر قوانین مربوط نسبت به مبادله اطلاعات و همکاری با سایر کشورها و سازمان‌های بین‌المللی مرتبط اقدام نماید.

فصل یازدهم - نظارت

ماده ۲۶ - اشخاص مشمول و به ویژه مؤسسات اعتباری باید با توجه به ساختار سازمانی، نوع فعالیت و پیچیدگی‌های مترتب بر فعالیت‌ها و همچنین خطر (ریسک)‌های مربوط از نظام‌های نظارتی استفاده کنند که کافی، جامع و کارآمد باشد. برای اجرای نظارت کارآمد، وجود فرآیند نظارت خودکار الزامی است. چنانچه اشخاص مشمول بنا بر شرایط خاص خود امکان نظارت مبتنی بر فناوری اطلاعات را نداشته باشند باید یک روش جایگزین کارآمد را انتخاب نمایند.

تبصره ۱ - نظام نظارتی خودکار باید حاوی تمام اطلاعات ارباب رجوع و معاملاتی که به نفع و یا به دستور او انجام شده است، باشد. ضمن اینکه این نظام باید بتواند برای جلوگیری از پولشویی و یا تأمین مالی تروریسم نسبت به فعالیت عملیاتی ارباب رجوع و روابط و تراکنش‌های کاری غیرمعمول گزارش ارایه کند.

تبصره ۲ - اشخاص مشمول باید کلیه ارباب رجوع خود را از لحاظ خطر (ریسک) برابر دستورالعمل مصوب شورا رتبه بندی کنند.

تبصره ۳ - روسای واحدهای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم باید در حدود اجرای وظایف خود به سامانه‌های نظارتی و اطلاعاتی ذیربط دسترسی داشته باشند.

تبصره ۴ - کلیه تدابیر مربوط به نظارت در ارتباط با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در خصوص شعب خارجی اشخاص مشمول و نیز مؤسسات تابعه‌ای که سهام عمده آنها را در اختیار دارند لازم الاجرا است.

تبصره ۵ - دستگاه‌های نظارتی متولی نظارت بر اشخاص مشمول از قبیل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بیمه مرکزی ایران، سازمان بورس و اوراق بهادار و سازمان حسابرسی موظفند نسبت به حسن اجرای مفاد این ماده در سطح کلیه اشخاص مشمول اقدام لازم را انجام داده و نتیجه را به شورا گزارش کنند.

ماده ۲۷ - اشخاص مشمول موظفند جهت نظارت بر حسن اجرای مواد مربوط به این فصل ظرف سه ماه پس از لازم الاجرا شدن این آیین نامه نسبت به تدوین خط مشی، رویه و کنترل‌های داخلی از جمله استقرار ترتیبات مناسب مدیریت خطر (ریسک) و یا تطبیق رویه‌ها و مقررات، آموزش مستمر کارکنان، ترتیبات حسابرسی داخلی و انتصاب مأمور تطبیق اقدام کنند.

ماده ۲۸ - اشخاص مشمول موظفند در خصوص کلیه نقل و انتقالات ارز یا وجوه به صورت فیزیکی (همراه مسافر) و یا از طریق مراسلات پستی و یا الکترونیکی و همچنین حواله یا اوراق بهادار رویکرد مبتنی بر خطر (ریسک) (RBA) مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را اتخاذ و در صورت مشاهده هرگونه معاملات و عملیات مشکوک مراتب را در اسرع وقت به واحد اطلاعات مالی گزارش کنند.

فصل دوازدهم - سایر موارد

ماده ۲۹ - دستورالعمل‌های لازم برای حسن اجرای این آیین نامه در چارچوب مقررات مرتبط در سطوح مختلف حسب اهمیت و اولویت موضوع، توسط شورا تصویب و به مبادی، مراجع و اشخاص مشمول و صنوف ذی ربط ابلاغ می‌گردد.

ماده ۳۰ - اشخاص مشمول موظفند در چارچوب مقررات، اطلاعات مورد درخواست واحد اطلاعات مالی در موضوع مبارزه با تأمین مالی تروریسم را به نحوی که آن واحد تعیین می‌کند جهت انجام وظایف محول شده تأمین کنند.

اسحاق جهانگیری
معاون اول رئیس جمهور

رونوشت: با توجه به اصل ۱۳۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای اطلاع ریاست محترم مجلس شورای اسلامی ارسال می‌شود.

اسحاق جهانگیری
معاون اول رئیس جمهور

۱۶- بخشنامه شماره ۹۶/۳۴۶۴۲۷ مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۲۷؛ درخواست اعلام دوره‌های آموزشی برگزار شده توسط مؤسسات اعتباری درخصوص موضوعات اصلی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم

مدیران محترم ادارات مبارزه با پولشویی بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک، مؤسسات اعتباری غیربانکی توسعه، کوثر مرکزی، ملل، نور و کاسپین

با سلام؛

احتراماً همانگونه که مستحضرند؛ به موجب بندهای متعددی از مجموعه مقررات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، اشخاص مشمول قانون مبارزه با پولشویی و قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم، از جمله بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی موظفند برنامه‌های آموزشی لازم را برای اجرای هرچه بهتر مجموعه قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم طراحی و اجرا نمایند.

براین اساس، خواهشمند است اطلاعات دوره‌های آموزشی برگزار شده توسط آن بانک/موسسه اعتباری از سال ۱۳۹۱ تاکنون، با عنوان مبارزه با پولشویی، مبارزه با تأمین مالی تروریسم، چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی و خارجی، تشخیص و تحلیل معاملات مشکوک و به طور کلی، اطلاعات تمامی دوره‌های آموزشی که به موضوعات اصلی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم پرداخته شده، در قالب جدول پیوست و به صورت فایل اکسل تهیه و حداکثر تا تاریخ ۱۳۹۶/۱۱/۲۳ به این اداره ارسال نمایند.

اداره مبارزه با پولشویی

علیرضا
مظفري
۰۱ - ۲۳۳۱

رضا محمدزاده
قره باغي
۰۱ - ۲۳۲۱

جدول ۱- اطلاعات دوره‌های آموزشی برگزار شده

پایان دوره	نوع دوره (تخصصی=۱/ عمومی=۰)	آیا مدرس مجوز تدریس از بانک مرکزی دارد؟*	مدت دوره	تاریخ برگزاری دوره	تعداد شرکت کنندگان	گروه هدف **	آیا این دوره برای گروه هدف الزامی است؟ (بلی=۱/خیر=۰)	گواهینامه آموزشی (دارد=۱/ ندارد=۰)	محل برگزاری دوره (آموزش بانک=۱/سایر موسسات=۰)	مجری برگزاری (آموزش بانک=۱/سایر نهادهای مجاز=۰)

* منظور از مجوز بانک مرکزی، گواهینامه دوره تربیت مدرس صادره توسط این بانک می باشد.

** گروه هدف می‌تواند شامل رده‌های شغلی مدیریتی، تخصصی، اجرایی بوده یا به طور خاص برای واحدهای بانک/موسسه اعتباری
غیربانکی نظیر کارکنان شعب و اداره مبارزه با پولشویی در نظر گرفته شده باشد.

جدول ۲- اطلاعات مربوط به کارکنان بانک

تعداد کارکنان در رده‌های شغلی مدیریتی	تعداد کارکنان در رده‌های شغلی تخصصی/کارشناسی	تعداد کارکنان در رده‌های شغلی اجرایی (متصدیان امور بانکی یا اداری)	
			ستاد
			شعبه

۱۷- بخشنامه شماره ۹۶/۴۲۶۹۶۶ مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۲۸؛ لزوم تکمیل فرم درخواستی به منظور آسیب شناسی محصولات بانکی که آسیب پذیری بیشتری نسبت به پولشویی و تأمین مالی تروریسم دارند

مدیران محترم ادارات مبارزه با پولشویی بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک، مؤسسات اعتباری غیربانکی توسعه، کوثر مرکزی، ملل، نور و کاسپین

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضرنند، برخی محصولات قابل ارائه به مشتریان نسبت به سایر انواع محصولات بانکی از آسیب پذیری بیشتری نسبت به پولشویی و تأمین مالی تروریسم برخوردارند. این آسیب پذیری ها عموماً ناشی از ویژگی هایی است که در محصولات خاص نهفته اند. به عنوان نمونه می توان به ویژگی هایی نظیر امکان استفاده از محصولات به صورت غیر حضوری، امکان استفاده مکرر از وجوه نقد در برخی محصولات، استفاده مکرر مشتریان پرریسک از برخی محصولات، عدم امکان شناسایی کافی هویت فرستنده و ذینفع وجوه و نیز ماهیت کسب و کار آنها، همچنین هدف آنها از این نقل و انتقال در پرداخت های الکترونیکی اشاره نمود.

با عنایت به اهمیت موضوعات فوق، و لزوم ارزیابی میزان آسیب پذیری محصولات بانکی خواهشمند است دستور فرمایند، اطلاعات مورد نیاز در قالب فایل اکسل (مطابق با توضیحات پیوست) تهیه و برای بهره برداری، حداکثر تا تاریخ ۱۳۹۷/۱/۳۰ به این اداره ارسال گردد.

اداره مبارزه با پولشویی

رضا محمدزاده قره
باغی
۲۳۲۱-۰۱

علیرضا مظفري
۲۳۳۱-۰۱

شیوه نامه تولید اطلاعات محصولات بانکی

توضیحات و تعاریف:

- ۱- **حساب سپرده ریالی:** مقصود از حساب سپرده ریالی، حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز ریالی، حساب سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت و بلندمدت ریالی می باشد؛
- ۲- **حساب سپرده ارزی:** مقصود از حساب سپرده ارزی، حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز ارزی و گواهی سپرده ارزی می باشد.
- ۳- **حساب سپرده:** حساب سپرده، به هر دو حساب سپرده ارزی و سپرده ریالی اشاره دارد.
- ۴- **حساب جاری:** حساب جاری به هر دو حساب قرض الحسنه جاری ریالی و حساب قرض الحسنه جاری ارزی اشاره دارد.
- ۵- **دوره اول:** در تمامی بخش های این شیوه نامه، دوره اول از تاریخ ۱۳۹۴/۱/۱ لغایت ۱۳۹۴/۱۲/۲۹ محاسبه می گردد.
- ۶- **دوره دوم:** در تمامی بخش های این شیوه نامه، دوره دوم از تاریخ ۱۳۹۵/۱/۱ لغایت ۱۳۹۵/۱۲/۲۹ محاسبه می گردد.
- ۷- **دوره سوم:** در تمامی بخش های این شیوه نامه، دوره سوم از تاریخ ۱۳۹۶/۱/۱ لغایت ۱۳۹۶/۱۲/۲۹ محاسبه می گردد.
- ۸- **مشتریان جذب شده در بانکداری اختصاصی:** برخی از بانکها، خدمات بانکداری اختصاصی ارائه می نمایند. طبق قاعده، این خدمات فقط به مشتریان حقیقی ویژه تعلق می گیرد و شامل مجموعه ای از خدمات مالی، بانکی و سرمایه گذاری نظیر مدیریت ثروت و مواردی چون سرویس های بیمه ای، لیزینگ، صرافی و... است. براین اساس، این ستون تنها زمانی تکمیل می گردد که بانک، خدمات بانکداری اختصاصی را به صورتی که بیان شد برای مشتریان تعریف شده در بانکداری اختصاصی که در سیستم های ارائه خدمات از سایر مشتریان مجزا شده اند، ارائه نماید.
- ۹- **مشتریان حقیقی کلان:** در این شیوه نامه، مشتریان حقیقی کلان مشتریان حقیقی ای هستند که در تاریخ ۱۳۹۴/۰۶/۳۱ برای دوره اول، در تاریخ ۱۳۹۵/۰۶/۳۱ برای دوره دوم و در تاریخ ۱۳۹۶/۰۶/۳۱ برای دوره سوم، در حسابهای سپرده (ریالی و ارزی) خود، مجموع مانده ای بیش از ۴۰ میلیارد ریال یا ۸۰۰ هزار یورو یا معادل آن به سایر ارزها دارند.
- ۱۰- **مشتریان حقیقی متوسط:** در این شیوه نامه، مشتریان حقیقی متوسط مشتریان حقیقی ای هستند که در تاریخ ۱۳۹۴/۰۶/۳۱ برای دوره اول، در تاریخ ۱۳۹۵/۰۶/۳۱ برای دوره دوم و در تاریخ ۱۳۹۶/۰۶/۳۱ برای دوره سوم، در حسابهای سپرده (ریالی و ارزی) خود مجموع مانده ای بین ۴۰ میلیارد ریال و ۵۰۰ میلیون ریال یا بین ۸۰۰ هزار یورو تا ۱۰ هزار یورو و یا معادل همین بازه، به سایر ارزها دارند. بدیهی است چنانچه مجموع مانده ریالی و معادل ریالی مانده ارزی بیش از ۴۰ میلیارد ریال باشد، مشتری به طبقه مشتریان حقیقی کلان ارتقاء می یابد.
- ۱۱- **مشتریان حقیقی خرد:** در این شیوه نامه، مشتریان حقیقی خرد مشتریان حقیقی ای هستند که در تاریخ ۱۳۹۴/۰۶/۳۱ برای دوره اول، در تاریخ ۱۳۹۵/۰۶/۳۱ برای دوره دوم و در تاریخ ۱۳۹۶/۰۶/۳۱ برای دوره سوم، در حسابهای سپرده (ریالی و ارزی) خود مجموع مانده ای کمتر از ۵۰۰ میلیون ریال یا ۱۰ هزار یورو یا معادل آن به سایر ارزها دارند. بدیهی است چنانچه مجموع مانده ریالی و معادل ریالی مانده ارزی بیش از ۵۰۰ میلیون ریال باشد، مشتری به طبقه مشتریان حقیقی متوسط ارتقاء می یابد.

- ۱۲- مشتریان حقوقی کلان:** در این شیوه نامه، مشتریان حقوقی کلان مشتریان حقوقی ای هستند که در تاریخ ۱۳۹۴/۰۶/۳۱ برای دوره اول، در تاریخ ۱۳۹۵/۰۶/۳۱ برای دوره دوم و در تاریخ ۱۳۹۶/۰۶/۳۱ برای دوره سوم، در حسابهای سپرده (ریالی و ارزی) خود، مجموع مانده ای بیش از ۱۰۰ میلیارد ریال یا ۲ میلیون یورو یا معادل آن به سایر ارزها دارند.
- ۱۳- مشتریان حقوقی متوسط:** در این شیوه نامه، مشتریان حقوقی متوسط مشتریان حقوقی ای هستند که در تاریخ ۱۳۹۴/۰۶/۳۱ برای دوره اول، در تاریخ ۱۳۹۵/۰۶/۳۱ برای دوره دوم و در تاریخ ۱۳۹۶/۰۶/۳۱ برای دوره سوم، در حسابهای سپرده (ریالی و ارزی) خود مجموع مانده ای بین ۱۰۰ میلیارد ریال و ۲۰ میلیارد ریال یا بین ۲ میلیون یورو تا ۴۰۰ هزار یورو و یا معادل همین بازه، به سایر ارزها دارند. بدیهی است چنانچه مجموع مانده ریالی و معادل ریالی مانده ارزی بیش از ۱۰۰ میلیارد ریال باشد، مشتری به طبقه مشتریان حقوقی کلان ارتقاء می یابد.
- ۱۴- مشتریان حقوقی خرد:** در این شیوه نامه، مشتریان حقوقی خرد مشتریان حقوقی ای هستند که در تاریخ ۱۳۹۴/۰۶/۳۱ برای دوره اول، در تاریخ ۱۳۹۵/۰۶/۳۱ برای دوره دوم و در تاریخ ۱۳۹۶/۰۶/۳۱ برای دوره سوم، در حسابهای سپرده (ریالی و ارزی) خود مجموع مانده ای کمتر از ۲۰ میلیارد ریال یا ۴۰۰ هزار یورو یا معادل آن به سایر ارزها دارند. بدیهی است چنانچه مجموع مانده ریالی و معادل ریالی مانده ارزی بیش از ۲۰ میلیارد ریال یا ۴۰۰ هزار یورو باشد، مشتری به طبقه مشتریان حقوقی متوسط ارتقاء می یابد.
- ۱۵- تسهیلات اعطایی خرد به اشخاص حقیقی:** در این شیوه نامه، تسهیلات اعطایی خرد به اشخاص حقیقی، تسهیلاتی است که در قالب یکی از انواع عقود، با مبلغی کمتر از یک میلیارد ریال یا ۲۰ هزار یورو یا معادل آن به سایر ارزها به اشخاص حقیقی تعلق گرفته است.
- ۱۶- تسهیلات اعطایی کلان به اشخاص حقیقی:** در این شیوه نامه، تسهیلات اعطایی کلان به اشخاص حقیقی، تسهیلاتی است که در قالب یکی از انواع عقود، با مبلغی بیشتر از یک میلیارد ریال یا ۲۰ هزار یورو یا معادل آن به سایر ارزها به اشخاص حقیقی تعلق گرفته است.
- ۱۷- تسهیلات اعطایی خرد به اشخاص حقوقی:** در این شیوه نامه، تسهیلات اعطایی خرد به اشخاص حقوقی، تسهیلاتی است که در قالب یکی از انواع عقود، با مبلغی کمتر از ۵ میلیارد ریال یا ۱۰۰ هزار یورو یا معادل آن به سایر ارزها به اشخاص حقوقی تعلق گرفته است.
- ۱۸- تسهیلات اعطایی کلان به اشخاص حقوقی:** در این شیوه نامه، تسهیلات اعطایی کلان به اشخاص حقوقی، تسهیلاتی است که در قالب یکی از انواع عقود، با مبلغی بیشتر از ۵ میلیارد ریال، ۱۰۰ هزار یورو یا معادل آن به سایر ارزها به اشخاص حقوقی تعلق گرفته است.
- ۱۹- نقل و انتقالات الکترونیکی داخلی:** مقصود از نقل و انتقالات الکترونیکی داخلی، صدور دستور پرداخت بین بانکی شامل دستور پرداخت های سامانه تسویه ناخالص آنی (ساتنا)، سامانه پایاپای الکترونیکی (پایا) و سامانه پیام رسانی الکترونیکی مالی ارزی (سپام ارزی) می باشد. در این شیوه نامه، در تمامی نقل و انتقالات الکترونیکی داخلی، مجموع تراکنش های صادره مورد نظر بوده و تراکنش های دریافتی نباید محاسبه گردد. همچنین در نقل و انتقالات ساتنایی و پایایی، تراکنش های صادره از محل حساب مشتریان مدنظر بوده و تراکنش های صادره از سرفصلها نباید محاسبه گردد.

۲۰- نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی: مقصود از نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی، حواله های صادره و وارده ای است که از/به کارگزار خارجی آن بانک دریافت/ارسال شده و تراکنش، مربوط به فرستنده/ذینفعی است که در آن بانک دارای حساب می باشد. در این شرایط، فرستنده یا ذینفع نزد کارگزار خارجی حساب داشته یا به واسطه کارگزار خارجی تراکنش انجام شده است.

۲۱- حساب کارگزاری: مقصود از حساب کارگزاری، حسابهای آن بانک نزد سایر بانکهای داخلی و خارجی و حسابهای سایر بانکهای داخلی و خارجی نزد آن بانک می باشد. در این شیوه نامه، حساب سایر بانکهای داخلی نزد آن بانک، مورد استفاده قرار نمی گیرد.

۲۲- نقل و انتقالات در بستر بانکداری الکترونیک: در این شیوه نامه، مقصود از مجموع نقل و انتقالات در بستر بانکداری الکترونیک، کارت به کارت درون بانکی و بین بانکی و نقل و انتقالات از طریق اینترنت، تلفن بانک و یا موبایل بانک داخلی بانکها می باشد. بنابراین موارد ذیل مدنظر نیست:

- کارت به کارت، چنانچه آن بانک، گیرنده وجه از بانک دیگری باشد.
- کارت به کارت، چنانچه آن بانک صرفاً واسطه وجه بین دو بانک دیگر باشد.
- نقل و انتقالات از طریق اینترنت، تلفن بانک و یا موبایل بانک چنانچه حساب مقصد، در بانک دیگری باشد

۲۳- نرخ ارز: برای هر دوره، نرخ ارز مندرج در جدول ذیل به عنوان میانگین نرخ ارز استفاده گردد.

مقطع زمانی	یورو	دلار آمریکا	درهم امارات
دوره اول	۳۸۱۴۲	۳۴۴۶۱	۹۴۱۹
دوره دوم	۴۰۲۴۴	۳۶۲۰۲	۹۹۵۶
دوره سوم	۴۵۸۹۴	۳۹۱۵۹	۱۰۷۹۶

چنانچه آن بانک در هر یک از دوره های اشاره شده، حساب ارزی به سایر ارزها داشته است، باید براساس نرخ برابری آن ارز به یورو، ابتدا مبلغ مورد نظر را به یورو تبدیل نموده و سپس معادل ریالی آن را در بخش مورد نظر محاسبه نماید.

شماره ستون	محتوای ستون	توضیحات
۱	مجموع میانگین مانده حساب سپرده مشتریان جذب شده در بانکداری اختصاصی	الف) برای محاسبه مجموع میانگین مانده حساب سپرده مشتریان جذب شده در بانکداری اختصاصی، باید: الف-۱) میانگین مانده دوره اول هر حساب سپرده ریالی مشتریان جذب شده در بانکداری اختصاصی محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف اول ستون شماره ۱ درج گردد. الف-۲) میانگین مانده دوره دوم هر حساب سپرده ریالی مشتریان جذب شده در بانکداری اختصاصی محاسبه شده و سپس،

مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف دوم ستون شماره ۱ درج گردد. الف-۳) میانگین مانده دوره سوم هر حساب سپرده ریالی مشتریان جذب شده در بانکداری اختصاصی محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف سوم ستون شماره ۱ درج گردد. الف-۴) میانگین مانده دوره اول هر حساب سپرده ارزی مشتریان جذب شده در بانکداری اختصاصی به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۱ درج گردد. الف-۵) میانگین مانده دوره دوم هر حساب سپرده ارزی مشتریان جذب شده در بانکداری اختصاصی به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۱ درج گردد. الف-۶) میانگین مانده دوره سوم هر حساب سپرده ارزی مشتریان جذب شده در بانکداری اختصاصی به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۱ درج گردد.		
ب) برای محاسبه مجموع میانگین مانده حساب سپرده مشتریان حقیقی کلان، باید: ب-۱) میانگین مانده دوره اول هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقیقی کلان محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف اول ستون شماره ۲ درج گردد. ب-۲) میانگین مانده دوره دوم هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقیقی کلان محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف دوم ستون شماره ۲ درج گردد. ب-۳) میانگین مانده دوره سوم هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقیقی کلان محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف سوم ستون شماره ۲ درج گردد. ب-۴) میانگین مانده دوره اول هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقیقی کلان به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۲ درج گردد. ب-۵) میانگین مانده دوره دوم هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقیقی کلان به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین	مجموع میانگین مانده حساب سپرده مشتریان حقیقی کلان	۲

نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۲ درج گردد. ب-۶) میانگین مانده دوره سوم هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقیقی کلان به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۲ درج گردد.		
پ) برای محاسبه مجموع میانگین مانده حساب سپرده مشتریان حقیقی متوسط، باید: پ-۱) میانگین مانده دوره اول هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقیقی متوسط محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف اول ستون شماره ۳ درج گردد. پ-۲) میانگین مانده دوره دوم هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقیقی متوسط محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف دوم ستون شماره ۳ درج گردد. پ-۳) میانگین مانده دوره سوم هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقیقی متوسط محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف سوم ستون شماره ۳ درج گردد. پ-۴) میانگین مانده دوره اول هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقیقی متوسط به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۳ درج گردد. پ-۵) میانگین مانده دوره دوم هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقیقی متوسط به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۳ درج گردد. پ-۶) میانگین مانده دوره سوم هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقیقی متوسط به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۳ درج گردد.	مجموع میانگین مانده حساب سپرده مشتریان حقیقی متوسط	۳
ت) برای محاسبه مجموع میانگین مانده حساب سپرده مشتریان حقیقی خرد، باید: ت-۱) میانگین مانده دوره اول هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقیقی خرد محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف اول ستون شماره ۴ درج گردد.	مجموع میانگین مانده حساب سپرده مشتریان حقیقی خرد	۴

ت-۲) میانگین مانده دوره دوم هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقیقی خرد محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف دوم ستون شماره ۴ درج گردد. ت-۳) میانگین مانده دوره سوم هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقیقی خرد محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف سوم ستون شماره ۴ درج گردد. ت-۴) میانگین مانده دوره اول هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقیقی خرد به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۴ درج گردد. ت-۵) میانگین مانده دوره دوم هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقیقی خرد به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۴ درج گردد. ت-۶) میانگین مانده دوره سوم هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقیقی خرد به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۴ درج گردد.		
ث) برای محاسبه مجموع میانگین مانده حساب جاری (برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی)، باید: ث-۱) میانگین مانده دوره اول هر حساب جاری ریالی محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف اول ستون شماره ۵ درج گردد. ث-۲) میانگین مانده دوره دوم هر حساب جاری ریالی محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف دوم ستون شماره ۵ درج گردد. ث-۳) میانگین مانده دوره سوم هر حساب جاری ریالی محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف سوم ستون شماره ۵ درج گردد. ث-۴) میانگین مانده دوره اول هر حساب جاری ارزی به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۵ درج گردد. ث-۵) میانگین مانده دوره دوم هر حساب جاری ارزی به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع	مجموع میانگین مانده حساب جاری	۵

میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۵ درج گردد. ث - ۶) میانگین مانده دوره سوم هر حساب جاری ارزی به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۵ درج گردد.		
ج) برای محاسبه مجموع میانگین مانده حساب سپرده مشتریان حقوقی کلان، باید: ج-۱) میانگین مانده دوره اول هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقوقی کلان محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف اول ستون شماره ۶ درج گردد. ج-۲) میانگین مانده دوره دوم هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقوقی کلان محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف دوم ستون شماره ۶ درج گردد. ج-۳) میانگین مانده دوره سوم هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقوقی کلان محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف سوم ستون شماره ۶ درج گردد. ج-۴) میانگین مانده دوره اول هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقوقی کلان به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۶ درج گردد. ج-۵) میانگین مانده دوره دوم هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقوقی کلان به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۶ درج گردد. ج-۶) میانگین مانده دوره سوم هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقوقی کلان به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۶ درج گردد.	مجموع میانگین مانده حساب سپرده مشتریان حقوقی کلان	۶
چ) برای محاسبه مجموع میانگین مانده حساب سپرده مشتریان حقوقی متوسط، باید: چ-۱) میانگین مانده دوره اول هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقوقی متوسط محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف اول ستون شماره ۷ درج گردد.	مجموع میانگین مانده حساب سپرده مشتریان حقوقی متوسط	۷

چ-۲) میانگین مانده دوره دوم هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقوقی متوسط محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف دوم ستون شماره ۷ درج گردد. چ-۳) میانگین مانده دوره سوم هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقوقی متوسط محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف سوم ستون شماره ۷ درج گردد. چ-۴) میانگین مانده دوره اول هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقوقی متوسط به تفکیک نوع ارز، محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۷ درج گردد. چ-۵) میانگین مانده دوره دوم هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقوقی متوسط به تفکیک نوع ارز، محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۷ درج گردد. چ-۶) میانگین مانده دوره سوم هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقوقی متوسط به تفکیک نوع ارز، محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۷ درج گردد.		
ح) برای محاسبه مجموع میانگین مانده حساب سپرده مشتریان حقوقی خرد، باید: ح-۱) میانگین مانده دوره اول هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقوقی خرد محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف اول ستون شماره ۸ درج گردد. ح-۲) میانگین مانده دوره دوم هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقوقی خرد محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف دوم ستون شماره ۸ درج گردد. ح-۳) میانگین مانده دوره سوم هر حساب سپرده ریالی مشتریان حقوقی خرد محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف سوم ستون شماره ۸ درج گردد. ح-۴) میانگین مانده دوره اول هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقوقی خرد به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۸ درج گردد. ح-۵) میانگین مانده دوره دوم هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقوقی خرد به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین	مجموع میانگین مانده حساب سپرده مشتریان حقوقی خرد	۸

نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین‌های ریالی محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۸ درج گردد. ح-۶) میانگین مانده دوره سوم هر حساب سپرده ارزی مشتریان حقوقی خرد به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین‌های ریالی محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۸ درج گردد.		
خ) برای محاسبه مجموع میانگین مانده تسهیلات اعطایی خرد به اشخاص حقیقی، باید: خ-۱) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی خرد (ریالی) به اشخاص حقیقی در دوره اول محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین‌های محاسبه شده در ردیف اول ستون شماره ۹ درج گردد. خ-۲) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی خرد (ریالی) به اشخاص حقیقی در دوره دوم محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین‌های محاسبه شده در ردیف دوم ستون شماره ۹ درج گردد. خ-۳) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی خرد (ریالی) به اشخاص حقیقی در دوره سوم محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین‌های محاسبه شده در ردیف سوم ستون شماره ۹ درج گردد. خ-۴) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی خرد (ارزی) به اشخاص حقیقی در دوره اول به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین‌های ریالی محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۹ درج گردد. خ-۵) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی خرد (ارزی) به اشخاص حقیقی در دوره دوم به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین‌های ریالی محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۹ درج گردد. خ-۶) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی خرد (ارزی) به اشخاص حقیقی در دوره سوم به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین‌های ریالی محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۹ درج گردد.	مجموع میانگین مانده تسهیلات اعطایی خرد به اشخاص حقیقی	۹
د) برای محاسبه مجموع میانگین مانده تسهیلات اعطایی کلان به اشخاص حقیقی، باید:	مجموع میانگین مانده	۱۰

د-۱) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی کلان به اشخاص حقیقی در دوره اول محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف اول ستون شماره ۱۰ درج گردد. د-۲) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی کلان به اشخاص حقیقی در دوره دوم محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف دوم ستون شماره ۱۰ درج گردد. د-۳) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی کلان به اشخاص حقیقی در دوره سوم محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف سوم ستون شماره ۱۰ درج گردد. د-۴) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی کلان (ارزی) به اشخاص حقیقی در دوره اول به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۱۰ درج گردد. د-۵) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی کلان (ارزی) به اشخاص حقیقی در دوره دوم به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۱۰ درج گردد. د-۶) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی کلان (ارزی) به اشخاص حقیقی در دوره سوم به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۱۰ درج گردد.	تسهیلات اعطایی کلان به اشخاص حقیقی	
ذ) برای محاسبه مجموع میانگین مانده تسهیلات اعطایی خرد به اشخاص حقوقی، باید: ذ-۱) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی خرد (ریالی) به اشخاص حقوقی در دوره اول محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف اول ستون شماره ۱۱ درج گردد. ذ-۲) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی خرد (ریالی) به اشخاص حقوقی در دوره دوم محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف دوم ستون شماره ۱۱ درج گردد. ذ-۳) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی خرد (ریالی) به اشخاص حقوقی در دوره سوم محاسبه شده و سپس،	مجموع میانگین مانده تسهیلات اعطایی خرد به اشخاص حقوقی	۱۱

مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف سوم ستون شماره ۱۱ درج گردد. د-۴) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی خرد (ارزی) به اشخاص حقوقی در دوره اول به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۱۱ درج گردد. د-۵) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی خرد (ارزی) به اشخاص حقوقی در دوره دوم به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۱۱ درج گردد. د-۶) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی خرد (ارزی) به اشخاص حقوقی در دوره سوم به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۱۱ درج گردد.		
ر) برای محاسبه مجموع میانگین مانده تسهیلات اعطایی کلان به اشخاص حقوقی، باید: ر-۱) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی کلان به اشخاص حقوقی در دوره اول محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف اول ستون شماره ۱۲ درج گردد. ر-۲) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی کلان به اشخاص حقوقی در دوره دوم محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف دوم ستون شماره ۱۲ درج گردد. ر-۳) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی کلان به اشخاص حقوقی در دوره سوم محاسبه شده و سپس، مجموع میانگین های محاسبه شده در ردیف سوم ستون شماره ۱۲ درج گردد. ر-۴) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی کلان (ارزی) به اشخاص حقوقی در دوره اول به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۱۲ درج گردد. ر-۵) میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی کلان (ارزی) به اشخاص حقوقی در دوره دوم به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل	مجموع میانگین مانده تسهیلات اعطایی کلان به اشخاص حقوقی	۱۲

ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۱۲ درج گردد. ۶- میانگین مانده جاری و غیرجاری تسهیلات اعطایی کلان (ارزی) به اشخاص حقوقی در دوره سوم به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۱۲ درج گردد.		
ز) برای محاسبه مجموع نقل و انتقالات الکترونیکی داخلی باید: ز-۱) جمع نقل و انتقالات الکترونیکی داخلی ریالی (ساتنا و پایا) در دوره اول در ردیف اول ستون شماره ۱۳ درج گردد. ز-۲) جمع نقل و انتقالات الکترونیکی داخلی ریالی (ساتنا و پایا) در دوره دوم در ردیف دوم ستون شماره ۱۳ درج گردد. ز-۳) جمع نقل و انتقالات الکترونیکی داخلی ریالی (ساتنا و پایا) در دوره سوم در ردیف سوم ستون شماره ۱۳ درج گردد. ز-۴) معادل ریالی مجموع نقل و انتقالات سپامی دوره اول با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول، محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۱۳ درج گردد. ز-۵) معادل ریالی مجموع نقل و انتقالات سپامی دوره دوم با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم، محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۱۳ درج گردد. ز-۶) معادل ریالی مجموع نقل و انتقالات سپامی دوره سوم با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم، محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۱۳ درج گردد.	مجموع نقل و انتقالات الکترونیکی داخلی	۱۳
ژ) برای محاسبه مجموع نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی باید: ژ-۱) معادل ریالی مجموع نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی دوره اول با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول، محاسبه شده و در ردیف اول ستون شماره ۱۴ درج گردد. ژ-۲) معادل ریالی مجموع نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی دوره دوم با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم، محاسبه شده و در ردیف دوم ستون شماره ۱۴ درج گردد. ژ-۳) معادل ریالی مجموع نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی دوره سوم، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم، محاسبه شده و در ردیف سوم ستون شماره ۱۴ درج گردد.	مجموع نقل و انتقالات الکترونیکی برون مرزی	۱۴
س) برای محاسبه مجموع نقل و انتقالات در بستر بانکداری الکترونیک، باید: س-۱) مجموع این نقل و انتقالات در دوره اول، در ردیف اول ستون شماره ۱۵ درج گردد.	مجموع نقل و انتقالات در بستر بانکداری الکترونیک	۱۵

س-۲) مجموع این نقل و انتقالات در دوره دوم، در ردیف دوم ستون شماره ۱۵ درج گردد. س-۳) مجموع این نقل و انتقالات در دوره سوم، در ردیف سوم ستون شماره ۱۵ درج گردد.		
ش) برای محاسبه مجموع اعتبارات اسنادی داخلی و ضمانتنامه های بانکی (ریالی) باید: ش-۱) حجم اعتبارات اسنادی گشایش شده داخلی در دوره اول، در ردیف اول ستون شماره ۱۶ درج گردد. در موارد ارزی، معادل ریالی حجم اعتبارات اسنادی گشایش شده داخلی ارزی با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول محاسبه شده و با حجم ریالی اعتبارات اسنادی داخلی جمع گردد. ش-۲) حجم اعتبارات اسنادی گشایش شده داخلی در دوره دوم، در ردیف دوم ستون شماره ۱۶ درج گردد. در موارد ارزی، معادل ریالی حجم اعتبارات اسنادی گشایش شده داخلی ارزی با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم محاسبه شده و با حجم ریالی اعتبارات اسنادی داخلی جمع گردد. ش-۳) حجم اعتبارات اسنادی گشایش شده داخلی در دوره سوم، در ردیف سوم ستون شماره ۱۶ درج گردد. در موارد ارزی، معادل ریالی حجم اعتبارات اسنادی گشایش شده داخلی ارزی با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم محاسبه شده و با حجم ریالی اعتبارات اسنادی داخلی جمع گردد. ش-۴) حجم ضمانتنامه های صادره داخلی ریالی در دوره اول در ردیف چهارم ستون شماره ۱۶ درج گردد. ش-۵) حجم ضمانتنامه های صادره داخلی ریالی در دوره دوم در ردیف پنجم ستون شماره ۱۶ درج گردد. ش-۶) حجم ضمانتنامه های صادره داخلی ریالی در دوره سوم در ردیف ششم ستون شماره ۱۶ درج گردد.	مجموع اعتبارات اسنادی داخلی و ضمانتنامه های بانکی (ریالی)	۱۶
ص) برای محاسبه مجموع اعتبارات و بروات اسنادی و ضمانتنامه های ارزی باید: ص-۱) معادل ریالی حجم اعتبارات اسنادی وارداتی و صادراتی در دوره اول با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول محاسبه شده و در ردیف اول ستون شماره ۱۷ درج گردد. ص-۲) معادل ریالی حجم اعتبارات اسنادی وارداتی و صادراتی در دوره دوم با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم محاسبه شده و در ردیف دوم ستون شماره ۱۷ درج گردد. ص-۳) معادل ریالی حجم اعتبارات اسنادی وارداتی و صادراتی در دوره سوم با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم محاسبه شده و در ردیف سوم ستون شماره ۱۷ درج گردد.	مجموع اعتبارات و بروات اسنادی و ضمانتنامه های ارزی	۱۷

ص-۴) معادل ریالی حجم بروات اسنادی وارداتی و صادراتی در دوره اول با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۱۷ درج گردد. ص-۵) معادل ریالی حجم بروات اسنادی وارداتی و صادراتی در دوره دوم با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۱۷ درج گردد. ص-۶) معادل ریالی حجم بروات اسنادی وارداتی و صادراتی در دوره سوم با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۱۷ درج گردد. ص-۷) معادل ریالی حجم ضمانتنامه های ارزی صادراتی و وارداتی در دوره اول با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول محاسبه شده و در ردیف هفتم ستون شماره ۱۷ درج گردد. ص-۸) معادل ریالی حجم ضمانتنامه های ارزی صادراتی و وارداتی در دوره دوم با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم محاسبه شده و در ردیف هشتم ستون شماره ۱۷ درج گردد. ص-۹) معادل ریالی حجم ضمانتنامه های ارزی صادراتی و وارداتی در دوره سوم با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم محاسبه شده و در ردیف نهم ستون شماره ۱۷ درج گردد.		
ض) برای محاسبه مجموع میانگین مانده حساب های کارگزاری باید: ض-۱) میانگین مانده دوره اول هر حساب کارگزاری آن بانک نزد سایر بانکهای داخلی، به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی، محاسبه شده و در ردیف اول ستون شماره ۱۸ درج گردد. ض-۲) میانگین مانده دوره دوم هر حساب کارگزاری آن بانک نزد سایر بانکهای داخلی، به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی، محاسبه شده و در ردیف دوم ستون شماره ۱۸ درج گردد. ض-۳) میانگین مانده دوره سوم هر حساب کارگزاری آن بانک نزد سایر بانکهای داخلی، به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی، محاسبه شده و در ردیف سوم ستون شماره ۱۸ درج گردد. ض-۴) میانگین مانده دوره اول هر حساب کارگزاری آن بانک نزد سایر بانکهای خارجی، به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی	مجموع میانگین مانده حساب های کارگزاری	۱۸

تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی، محاسبه شده و در ردیف چهارم ستون شماره ۱۸ درج گردد. ض-۵) میانگین مانده دوره دوم هر حساب کارگزاری آن بانک نزد سایر بانکهای خارجی، به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی، محاسبه شده و در ردیف پنجم ستون شماره ۱۸ درج گردد. ض-۶) میانگین مانده دوره سوم هر حساب کارگزاری آن بانک نزد سایر بانکهای خارجی، به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی، محاسبه شده و در ردیف ششم ستون شماره ۱۸ درج گردد. ض-۷) میانگین مانده دوره اول هر حساب کارگزاری بانکهای خارجی نزد آن بانک، به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره اول به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی، محاسبه شده و در ردیف هفتم ستون شماره ۱۸ درج گردد. ض-۸) میانگین مانده دوره دوم هر حساب کارگزاری بانکهای خارجی نزد آن بانک، به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره دوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی، محاسبه شده و در ردیف هشتم ستون شماره ۱۸ درج گردد. ض-۹) میانگین مانده دوره سوم هر حساب کارگزاری بانکهای خارجی نزد آن بانک، به تفکیک نوع ارز محاسبه شده و سپس، با میانگین نرخ ارز مربوطه در دوره سوم به معادل ریالی تبدیل شده و در نهایت، مجموع میانگین های ریالی، محاسبه شده و در ردیف نهم ستون شماره ۱۸ درج گردد.	